પ્રસ્તાવના

સિંહાસન બત્રીશીના આ બીજા ભાગમા ૭ થી ૧૫ વાર્તાઓ આપેલી છે જેમ પહેલી પદર વાર્તાઓના આ બે ભાગથી એક રીતે સિંહાસન બત્રીશીની ઘટનાનુ પહેલું પ્રકરણ પૂરૂ થાય છે, તેમ કવિ સામળના કવિ જીવનના પણ પહેલા પ્રકરણની સમાપ્તિ થઈ, બીજુ પ્રકરણ આરભાય છે. ૧૫ મી વાર્તાના અત ભાગના ઉલ્લેખથી સમજાય છે તેમ અમદાવાદ અને તેની પાસેના વેગણપુરની આસપાસના ગામોમા વાર્તાદિથી લોકોના મનનુ રજન કરવાના સાકડા ક્ષેત્રમાથી નિ સરી સામળ ભટ્ટ ખેડા જી નાના માતર પ્રગણાના સિંહુજ ગામે ગ્રાસદાર, પાટીદાર રખીદાસને લા ગયો અને પરમાર્થપુરાણ અથવા સિંહાસન બત્રીશીની પહેલી ૧૫ વાર્તાઓ, જે તેણે અગાઉથી તૈયાર કરી હતી અને જેના શ્રવણથી તેની કવિ અને વાર્તા કાર તરીકેની કીર્તિ બાધાયે ગુજરાતમા ઉજ્જ્વલ અશે પ્રસિદ્ધ થઈ હતી તેને, સાથે લેતો ગયો હતો અને તેના દરબારમા એ વાર્તાઓ તેના પુત્ર પુરૂષોત્તમ અને રખીદાસના દશોદી ભાટ ગુમાનની સહાનુભૂતિથી સભળાવી હતી એ રસભર અને ચમક તથા ચટકદાર, સભારજની વાર્તાઓ સાભળી ઉદાર રખીદાસે કવિ સામળને બાકીની ૧૭ પૂરી કરવાનો આગ્રહ કર્યો અને સામળે તે તેના જ દરબારમા તેના પસાયતા ઉપર જીવન ગાળી પૂરી કરી હતી એ વિષે કવિ પોતે જ કહે છે –

શ્રી ગુર્જર ગુણસાગર ગામ વાસ રૂડો વેગનપુર નામ,
શ્રીગોડ માલવી ભારે બ્રહ્મ ત્રિવેદી કુલ આચારી કરમ, ૪૦૨
ત્રિવેદી ઈશ્વર સમ્ય શુભ નામ ત્રપુત સામજી શુભ નામ
કૃપા શારદાની મન ધરી સત્ય લોક મ્હે છે કવિ ૪૦૩
તેહેણે બુદ્ધ હૃદેમા ધરી પન્નર વાર્ત્તા પેહેલી કરી ૪૦૪
રૂડી ખ્યાત ચાલી તેહે તણી જેણે થાવર કાને સૂણી,
માતર પરગણે મોહોટા મણિ સિંહુજ ગામ ધોરિધર ધણી ૪૦૫
કાકજીકુલ મોહોટા મહારાજ, રખીદાસ લાખીણી લાજ,
મનજી સુત મોહોટા મેહેરાણ સમ્ય દના જુગતે ગુણજાન ૪૦૭

> તેણે કીરત સાંભળી નવી, દેઈમાન, ઘર તેડયો કવિ,
> અન્ન વસ્ત્ર આભૂષણ પાન, દીધાં ભૂમિ, કન્યાદાન ४०८
> સંતોષી કર જોડી કહ્યું, લક્ષણ પુન્ય તણે જે લહ્યુ,
> પન્નર વાત પહેલી સાંભળી, ભ્રાંત આપ રૂદેથી ટળી ४०९
> સત્તર રહી તે પૂરણ કરો, ધ્યાન શારદા કેરૂ ધરો,
> વચન આપ ચઢાવૂ શીશ, સભાર્યાં ઉમયાપતિ ઈશ ४१०
> સંસ્કૃત માહેથી શોધી જથા, કહી પ્રાકૃત કવિઈ એ કથા
>
> (વાર્તા ૧૫ મીનો ઉપસંહાર)

આ ઉલ્લેખથી સ્પષ્ટ સમજાય છે કે કવિએ પહેલેથી બત્રીશ વાર્તા રચવાની કાં તો ધારણા કરેલી અને ઉપક્રમ પણ ધર્યો હતો, અગર પહેલેથી આ ૧૫ વાર્તાઓ રચી મૂકી હતી, અને સિંદુજમાં રખીદાસના દરબારમાં સભળાવી ત્યારે તેણે તેમા કેટલાક સામયિક તેમ પ્રાસંગિક ઉમેરા તેમ ફેરફાર પણ કર્યાં હશે ૪૦૪–૧૦, એ કડીઓ તેણે પહેલી આવૃત્તિ વેળાએ નહિ પણ બીજી આવૃત્તિ વેળા રખીદાસના દરબારના વાચનપ્રસંગે ઉમેરેલી હોવી જોઈએ જૂદી જૂદી પ્રતિઓના પાઠફેરથી તેમ ઉમેરાઘટાડા જોતા પણ આ અનુમાન ટેકવાય છે વળી વાર્તાઓનો જે ક્રમ હાલ જણાય છે તે ક્રમે વાર્તાઓ રચાઈ નહીં હોય, એવુ સાધાર અનુમાન કે. આદિ પ્રતિઓના વાર્તાક્રમથી નીકળી શકે છે ઈશ્વરેચ્છા તો આ આખાએ સંગ્રહના સવિસ્તર વિવેચન વેળા આ બાબત સપ્રમાણ સાબીત કરવાનો ઇરાદો હોવાથી, તેના ઉંડાણમા ન ઉતરતાં અત્રે માત્ર આટલું જ ટુંકમા સૂચન કરી વિરમુ છુ

આ પહેલી પંદર વાર્તાઓ કવિ ૮ વર્ષમા રચ્યાનું નીચે પ્રમાણે જણાવે છે –

> સંવત સત્તર સિત્તોતરે કરવા માડ્યો ગ્રંથ,
> પન્નર વાત પચાશીઇ પુરણ કીધો પંથ
> સિંદુજપત્તર શ્રી રખીયલે કોડે તેડ્યો કવિરાજ,
> સત્તર વાત સભળાવિઇ મોહોટા છો મહારાજ

આ વાર્તાઓના સંશોધન સંબંધમા તેમ આ વાર્તાઓના પૂર આદિ વિષે પહેલા ભાગની નોંધ કરતાં કાંઇ વિશેષ જણાવવા જેવુ નથી.

આ વાર્તાઓમાં કવિ સામળનુ પોતાની માતૃભાષા ગુર્જરી ઉપરનું તેમજ વતન ગુજરાત દેશ ઉપરનુ ગાઢ સ્નેહાળ અભિમાન તરવરે છે. ૧૧ મી વાર્તામા તે લખે છે કે'—

પ્રાકૃત વિદ્યા એહને ગમી, પ્રબધ બાધ્યો પડિતને નમી (૪૦૪, પા. ૫૮૩)
સારી વાણ ગુજરાતી બોલ, પ્રાકૃત વિદ્યા કીધો તોલ (પાઠાંતર પા ૭૮૩)

સામળના જીવનકાળ કે રખીદાસનાં પુણ્ય કાર્યને લગતો નીચેનો સવત ઉલ્લેખ ઉપયોગી જણાય છે.—

સંવત સતર છન્નુ છતે, આસો માસ અધિકાર,
સુદર દશમી વિજયા દિને ગુણ ગરવો ગુરુવારે (વાર્તા ૧૨, મી પા ૬૬૧)

આમાં રહેલા રહસ્યનો સ્ફોટ ભવિષ્યમા, વધુ વિગત મળતાં, કરવાની ધારણા છે આ વાર્તાઓ નીતિના નવા ધોરણના આગ્રાધકોને પણ નીતિમત્તાવાળી તેમ જ સારવત્તાવાળી લાગશે એમ જણાય છે, એમાંથી સદ્બોધ શોધનારને સદ્બોધ તો અવશ્યે સાપડશે, પરતુ કુબોધ રૂપી તાડીનું ફીણુ કાઢવા મથનારનુ કામ અતિ શ્રમશીલ થશે, એવો મારો નમ્ર મન છે. બાકી તો સામળ પોતે જ કહે છે કે

જેને જેવુ સુઝશે તેનુ દિલ તે ઠામ
નદો, વદો, તજો, ભજો, કવિતાને શુ કામ? (કવિત=કવિ)
કાષ્ઠ તણી જેમ પુતળી રમાડે સુતાર,
તે વત્ હુ તો જાણજ્યો(સુજ)ઈશ્વરનો આધાર (વા ૧૨, કડી ૬૬૬)
જેને જેવુ સૂઝશે, પાપ પુણ્યની પીડ,
કમળો જેની આખમા તેણે પીળુ દીઠ (વાર્તા ૫૭ મી સૂડા ૧૮૮)
સુરભી કેરા દૂધવત પચામૃત છે પાસ,
કો માખણ લે, પય, દધિ, કો છતહીણા છાશ. ૨૦૨
પડિત જનને પ્રિય છે, મૂરખનો શો મેળ?
સતવાદીને સોહામણૂ, ખર માણસને ખેલ ૨૦૩ (વા ૫૯ મી સૂડા)
પૃથ્વીનો ગુણ પુરણ એ, શોધે સતવાદી સાથ,
પાપીને પથ્થર જડે, હરિજનને હીરો હાથ
સતવાદીને સોનૂ જડે, કર્મહીણ ને કથીર
ધર્મ, અર્થ, કામ, મોક્ષ છે, વિખાણ વિદ્યામાં વર્ગ,
નીચ બુદ્ધિ નરકે જશે, સાચાને તો સ્વર્ગ

પડિત કરશે પારખૂ, સતવાદીને સાર,
જૂઠાં જમ લોક જશે, મૂરખ ખાશે માર

આથી કવિને વાર્તા રચી, ધર્મશ્રદ્ધાળુ શ્રોતાઓને સભળાવવાનો સદુદ્દેશ સ્પષ્ટ થાય છે કવિ જગતમા સારુ નરસુ એ બન્ને તત્ત્વો છે એમ પૂરેપૂર સમજે છે, પણ હાલના ભટકણટટ્ટુ. નીતિભીરુઓની પેઠે ન ડગતા નરસુ તેમની નજરે ઉઘાડુ પાડી, તે ઉપરથી તેમનો ભાવ ઉઠાવી, સારામા ઊંડી જમાવવાની શુભ નિષ્ઠાથી જ અને ઉદાર બુદ્ધિથી નીતિબોધક વાર્તાઓ એક ઉપર એક ખડક્યો જ જાય છે, અને પોતાને સ્વર્ગ માટે અપાત્ર માનવાનો જેમને ખોટો ગ્રહ બધાયો છે તેમનો એ ગ્રહ ટાળી, ઉન્નત, પુરુષાર્થી પરમાર્થી જીવન જીવવાને પ્રબોધે છે, તેમના જીવન નિરસ હોવાના અસત નિશ્ચયને દૂર કરી, તેમા નસેનસે ઉલ્લાસ ભરે છે અને સત્કાર્યરતીન થવા પ્રેરે છે. આવા શુભાશયી કવિને શતશ પ્રણામ હો એણે ઘોર કલિકાળમા પોતાનું વિપ્રજીવન ખરેખર સાર્થ કર્યું છે, એમા લવલેશ સશય નથી

આટને લાગે સમયે ધૂળધોયા 'એ સશોધેલી વસ્તુ પ્રકટ થવાનો અવકાશ મળ્યો, એ શ્રી પ્રભુની જ કૃપાનું ફળ છે, એમ હુ અત કરણપૂર્વક માનુ છુ. અને જો તે લોકાદરને પાત્ર થશે અને આ સશોધિત વસ્તુ કઇક મૂલ્યવાનું લેખાશે તો મને એથી કઇક જેવો તેવો સતોષ અને આનદ નહીં થાય વાસ્તવિક રીતે જનસમૂહ તેનો પરીક્ષક હોઇ આ એક 'ગુપ્ત રત્ન' છે કે ખરૂં કીમતી જવાહીર છે તે એણે જ જાણવાનું હોવાથી એની સારવત્તા વિષે અહીં કશોએ ઉલ્લેખ કરવો, હાલ ઉચિત નથી

શ્રી ઇન્દ્રેન્ઝી તો બાકીના ભાગનું સશોધન 'અર્ધુંપર્ધું' તો થયું છે અને તે છાપખાનામા આપવાનો પ્રબધ પણ થવામા છે, એટલે સવેળા પ્રકટ થશે એમ લાગે છે ઇતિ શમ્

ॐ श्री हरिरेव समर्थ

મુંબાઈ, ફાગણ સુદ ૩ શિમ } અંબાલાલ બુલાખીરામ જાની
તા૦ ૧૫-૨-૨૧

અનુક્રમણિકા

—:o:—

પ્રતિઓના સંકેતની ઓળખ

કે. રા. સા. કેશવલાલ હર્ષદરાય ધ્રુવની સંવત ૧૭૯૬ ની પ્રતિ
ફા. શ્રી ફાર્બસ ગુજરાતી સભાની સંવત ૧૮૩૬ થી ૧૮૪૬ સુધીની પ્રતિ
હિ. રા. રા. હીરાલાલ ત્રિભુવનદાસ પારેખનો ચોપડો સંવત ૧૯૦૧ નો.
પા. રા. રા. હીરાલાલ ત્રિભુવનદાસ પારેખની પાનીયાં પ્રતિ સં. ૧૮૩૬
૧૮૩૯ સુધીની

यन्नवे भाजने लग्नः संस्कारो नान्यथा भवेत्।
कथाच्छलेन बालानां नीतिस्तदिह कथ्यते॥

(હિતોપદેશ પ્ર શ્લો ૮)

જેહવૂ શ્રીમદ્ ભાગવત, જેહવૂ રામચરિત,
તેહવૂ ચરિત વિક્રમ તણૂ પૂરણ મત્ર પવિત્ર

પરમારથ ને પુણ્ય ઘણૂ કવિત ચાતુરી ભેદ
પડિત હસ્યે તે પારખે, વિખાણ પાંચમો વેદ

(સમુદ્રની વાર્તા, પાનું ૭૦૧)

માખણ મહિથી કાઢજો, તજજો ખાટી છાશ,
ઘૃતનો ગુણ સહુ રાખજો, વરજો વૈકુંઠવાસ
એહ વાત તો દૂધ છે, એમાં વાનાં પાંચ,
દૂધ, દહીં, માખણ છાશ, ઘૃત, શોધી જોજો સાચ
બે ગુણ બીજા એહમાં અકલ ઘણી અનૂપ,
કો ગુણ ચહશે ચારણી, કો ગુણ ચહશે સપ

(વાર્તા ૬૫ મી, ચુડા ૨૧૨-૧૪)

વાર્તા ૭ મી–નાપિકની, પુતળી શામકા.

ચોપાઈ

પ્રથમ શારદાને કરૂં પ્રણામ, મુજ મુખ દેજ્યો સુંદર વાણિ;
ગાણું હેતે વિક્રમચરિત્ર, જે સાંભળ્યેથી થાઈ પવિત્ર. ૧
ઉજેણી નગરીનો ભૂપ, જેહેંમાં કંદ્રપ સરિખું રૂપ;
તેહ તણું સિંહાસન સાર, લાવ્યો ભોજ ન લાગી વાર. ૨
દેખંતાં ઉપનું હેત જ ઘણું, લીધૂં મુહૂરત બેહા તણું;
ઉચ્છવ મંગલ ઠામો ઠામ, જોવા મલ્યૂં સહુ બાધું ગામ. ૩
દુંદુભીના દ્રમકારા થાય, ગુણિજન તિહાં બહુ ગુણ ગાય;
ધ્યાન ઈશ્વરીનૂં મન ધરે, આસન બેઠાની ઈચ્છા કરે. ૪

દુહા

રાજા ભોજે પગ ધર્યો, જોઈ સુમુહૂરત લાગ;
બોલી શામકા પુતળીઃ રાય મ ધરસ્યો પાગ. ૫
આગે સિંહાસન ઇંદ્રનૂં, કહિઈ તે તો સાર;
(તે) વિક્રમ જીતિ લાવિયો, પ્રાક્રમ અપરંપાર. ૬
તે સરિખા દાતા થસ્યે, (તેહને) બેઠાનો સંજોગ;
અવર બીજો કોઈ બેસશે, તેહેંને થાસ્યે રોગ. ૭

શામકા કે. હિ. પુતલી શામા. ૧ દેજ્યો કે. દે મા. જે સાંભલ્યેથી કે. વાંચે પુન્ય ને. ૩ દેખંતાં કે. દેખી, હિ. દેખતાં. સહુ કે. મલીયું. ૪ દુંદુભીના૦–કે. હિ. માં આ પંક્તિ નથી. ઈશ્વરીનૂં કે. હિ. ઈશ્વરનું. ધરે કે. ધરી. આસન૦–કે. આસન બેસવા મનસા કરી. ૫ શામકા કે. હિ. શામા. ધરસ્યો કે. ધર હું. ૬ આગે કે. હિ. આધ. કહિઈ૦–સરવ દેવનું સાર. તે૦–કે. તે પૃથ્વીપત લાવીયો. ૬ પછી કે. માં આ કડી વધુ છેઃ–

અનુરાગી અવની કરી, પ્રજા પાલી બોહો પ્રીત;
સંકટ ભાગ્યાં સરવનાં, રામરાજાની રીત.

૭ થસ્યે હિ. પ્રાક્રમી. તેહને બેઠાનો૦–શુભ કરમી સંયોગ. અવર૦–કે. બીજો

ભોજ કહેઃ સુણુ પુતળી ! વિક્રમમહિમા જેહ,
જથારથ હોઈ તે કહો, સૂણું કાન દૈ તેહ. ૮
કહે શામાઃ સુણુ રાયજી ! પાંચે પાતિક જાઈ,
વિક્રમમહિમા સાંભળે, પાપી પાવન થાઈ. ૯

ચોપાઈ

ભોજ પ્રતે શામા કહે વાત, રહ્યો સાંભળવા જોડી હાથઃ

નગરઉજેણી અદ્ભુત ઘણી, શી કહું સોહા હુ તેહ તણી. ૧૦
નવતેરી નગરી અનૂપ, કરે રાજ્ય તિહાં વિક્રમ ભૂપ;
ધર્મવંત સહુ બાધા લોક, નહિ કોને વ્યાધિ ને શોક. ૧૧
બોલ ધર્મ સહુ સત્ય આચરે, કુલ આચાર આપે સહુ કરે;
વાજે પચ શબ્દ નીશાણ, નગર જાણે ઊગમતો ભાણ. ૧૨
ફરે છત્ર રાજાને શીશ, જેહને પ્રસન્ન ઉમિયા ને ઈશ.
એટલે તિહાં આવ્યો એક સિદ્ધ, તેહને પાસે છે નવનિધ. ૧૩
તેહને માથે ગોરખનો હાથ, તેહનું નામ મણિમાણિક નાથ;
કાનફટો મુદ્રા છે કાન, શિંગી સેલી પરમ નિધાન. ૧૪
ભગુવાં વસ્ત્ર કંથા ધરી અંગ, શિષ્યગુરુ નહિ કોઈ સંગ;
કોઈક સમે તિહાં આવી ચઢ્યો, વિક્રમરાયની દ્રષ્ટે પડ્યો. ૧૫
સભા સમેત ઉઠ્યો રાજન, ગોસાઈનું કરવા પૂજનઃ
સાહામા આપ ગયા છે રાય, કરી દંડવત લાગા પાય. ૧૬

બેસે આસને, દેહે વાધે રોગ ૮ જથારથ૦-કે સમક પ્રકારે સાંભલૂ, કર ધરીને તેહ ૯ વિક્રમ કે સુભ એ ૧૦ સોહા કે હિ શોભા ૧૧ તિહા વિક્રમ કે બારે ભડ ૧૨ નગર૦-કે હિ નગર ઉત ઉધો છે ભાણુ ૧૩ ઉમયાને કે. ઉમયાપત. ૧૩-૧ પછી કે મા વધારો છે -

ઈની વાર બાંધ્યો બારણે, પરદુખભંજણને કારણે
નવા નવા નીત ગીતગ હોય, અસત અના નર બોને કોય
એક દીવસ આનંદ જ માહે સભા પુરી બેઠો છે રાય.

૧૪ કાન કે અગ. શિંગી૦-કે મી આ ચરણ નથી ૧૫ ભગવાં૦-કે માં

સિદ્ધ આપ સિંહાસન ઠરે, રાજા પોતે ચમર જ કરે;
ખાનપાન મેવા પકવાન, લવંગ સોપારી ઉજ્જ્વલ પાન. ૧૭
તરતીબ કરી પોતે રાજન, માણિકનાથનૂં માન્યૂં મન;
રહ્યા પરોણા દિવસ જ સાત, અરધ જામ ગઈ છે રાત. ૧૮
એક નાથ ને બીજો રાય, ત્રીજો નાપિક ચાંપે પાય;
કરે ગુહ્ય બેઠા બે ત્યાંહિ, નાપિક બેઠો લહે મન માંહે. ૧૯

દુહા

માણિકનાથ કૅહે રાયજી! પ્રભાતે જાસ્યૂં પંથ,
કાંઈક માગ્ય તૂં મુઝ કને, ઇચ્છા હોઈ ચિંત. ૨૦
(તેં) ભક્તિ ભલી કરી માહરી, તે ઉસંકલ થાઊં;
વળી કોઇક દિન આવસ્યૂં, પણ કાલ્ય સવારે જાઊં. ૨૧
તાહૅરે વિક્રમ સ્તુતિ કરી, તમો ઇશ્વરનૂં રૂપ,
તમ પ્રતાપે નવનિધ છે, એમ કહે છે ભૂપ. ૨૨
ઉનમ એક માહૅરે નથી, (છે) શીશ તમારો હાથ;
ઇમ કહેતાં પ્રસન્ન થયા, સિદ્ધ મણિમાણેકનાથ. ૨૩[23]
નાપિક કાઢી મૂકિયો, રહ્યા એકલા તંત્ર;
પરકાયા–પરવેશનો, રાયનિ આપ્યો મંત્ર. ૨૪
કલેવર સુનૂં દેખીઈ, જેહમાં જીવન હોઈ;
સંગ કરે થાય જીવતો, (તે) મર્મ ન બુઝે કોય. ૨૫
રાજરિદ્ધ ધરસૂત્ર છે, હસ્તી ઘોડા ને ધન;
એહ તમાસો શીખવ્યો, માહરૂં રીઝે મન. ૨૬
વળી કોઇક દિન આવસ્યૂં, ફરતા તાહૅરે ગામ,
(તાહરે) ચ્છા હશે તે આપસ્યૂં, તુઝને આણે ઠામ. ૨૭

આ ચરણ નથી. તે વિક્રમ- સમે હિ સંભવ; કે. સંગે. ૧૬ ગોસાઇનું કરવા કે. નાથ તણું કીધું દંડવત કે ડંડવ્રત. ૧૭ ફ્રા. લવેંગ. ૨૩ ઇમ૦–કે. સાંભલતાં વીસમે થયો તે મણિક માગી નાથ. ૨૪ આપ્યો કે. સીખવ્યો(વ્યો) ૨૬ એહ૦–કે. આ

કરતાં વાત નિશા ગઈ, ઉગ્યો દિનકર ભાણ,
માગી શીખ ને પરવરયા, પંથે સિદ્ધ સુજાણ. ૨૮

ચોપાઈ

મંત્ર આપીને સિદ્ધ જ ગયા, રાજા મનોરથ સફલા થયા;
પેલો નાપિક કાઢયો બારિ, તેણે મનમાં કર્યો વિચાર ૨૯
સિદ્ધે નૌત્તમ આપ્યૂ હસ્યે, તેણે રાજા સુખિયો થસ્યે;
તે વસ્ત મેં દીઠી નહી, હવે રહૂં ને જાણે કહિં. ૩૦
તેહનૂં દુઃખ હઇડામાં ધરે, ન ખાય અન્ન, ન નિદ્રા કરે;
હૈયૂ લેઈ બેઠો તે પ્રાણુ, જિમ બુડાં હોય સાતે વાહાંણ. ૩૧
કાંઈ જાણે જે કાઢૂં જીવ, કાંઈ જાણે ઉપાસૂં શિવ;
એક કામ ન સુઝે પેર, ત્રુટી બાર પડ્યાં છે ઘેર. ૩૨
સ્ત્રીછોકરાં સંગ દુઃખ જ ધરે, સ્યૂં થાશે, સ્યૂ થાશે, કરે.
તેહનૂં દુઃખ ન જાણે કોય, હણે હીયૂ ને ગાઢે રોય. ૩૩
બીજે દિન ગઈ મધ્ય રાતિ, કરે રાય રાણીસ્યૂ વાત;
ખાય પાન, ને કરે વિવાદ, સાંભળિયો નાપિકનો સાદ ૩૪
ઊતરી પલંગથી ગોખે ગયો, એકચિત્ત રાય આપે થયો;
દિશી વાત નીહાળી જોય, માહા દુઃખભેર રૂવે (છે) કોય. ૩૫

ત્યાને જોહા તોવીયે, તો તે નાવે પાસંગ ૨૭ તુઝને હિ બેઠા ૨૮ દિનકર કે ભાને ૨૯ રાજા૦—કે મહીપતના મનોરથ થયા ૩૦–૧ પછી કે નો વધારો -

ભુરકી નાંખી સાધને ઘણી, એહવો લહ ઠાજેણી ધણી
લીધૂ અમુલક એહનું લગ્ન, ખાધૂ ગાઠ કરીને જતન

૩૧ હઇયડામા ધરે કે કહેમા ધરૂ ન૦ કે. નીદ્રા નીર ન ભોજન કરૂ ૩૨ કાંઈ ક્ષ૦ કાંઈ કાઢુ ક્ષ કુટો બાર પડ્યા છે કે હિ ખાટ પડ્યો તે ૩૩–૧ પછી કે માં વધારો —

કો કેહે એહને આવો તાવ, કો કેહે અન ઉપર નહી ભાવ.
કો કેહે પુત્ર વતર ભાગીયું, કેહે મોત નીકટ આવીયું

૩૪ ક્ષ ગઈ છે નાપિકનો કે રોતાનો ૩૫ ગોપે ક્ષ ગોખે, હિ ગાખે એકચિત્ત

ધિક ધિક રાજ્યરિધ, માહૅરૂ સુખ, માહૅરા દેશમા કિમ હોઈ દુ ખ ?
ઝાલ્યૂ ખડગ કૅરે શિર કસી, ઉતર્યો હેઠો આપે ધસી. ૩૬
સ્વર સાભળી રાય ગયો તિહા, નાપિક ઘેર રૂઇ છે જિહા;
દ્વાર જૈ સાંભળવા રહ્યો, સ્રીઈ બોલ નાપિકને કહ્યો. ૩૭
સ્યો પ્રકટ્યો છે તમને ગોઢ, અર્ધ રાત્રે સભગાવો લોક,
આવડૂ દુ ખ પણ છે કિમ ? સત્ય ન કહો દીકરાના સમ. ૩૮
કાલ્ય રાજાને ઘેર હૂ ગયો, તિહા એક તમાસો થયો;
ગોસાંઈ ચેલો ગોરખ તણો, તેહને નેહ રાજાસ્યૂ ઘણો. ૩૯
(તણે) માગ્ય માગ્ય રાજાને કહ્યૂ, તે પાસે બેઠા મેં લહ્યૂ,
તે બે જણે કિધો વિચાર, મુને કાઢી મૂકવા બાહાર. ૪૦
બાહિર કાઢીને માગ્યૂ હસ્યે, કોણ જાણે તેથી સ્યૂ થસ્યે ?
તેહૅનો મુઝને આવ્યો ખાર, માહૅરા મનમાં પડિયો ભાર. ૪૧
સિદ્ધે આપ્યૂ તે હૂ લેયૂં, નેઢર એહૅને હત્યા દેયૂ.
માહૅરે મરવ્ પડે છે આપ, તે રાજા પાપીને પાપ. ૪૨
માહૅરો જીવ વણખુટે જસ્યે, રાજાનૂ સ્યૂ સારૂ થસ્યે ?
એહને ધન અધિકૂ ઘણૂં,વળી લીધૂ હસ્યે ઢાઈ જોગી તણૂ. ૪૩
એહવો એ લોભી(યો) અપાર,તે વેલા કાઢ્યો મુઝ બાહિર;
આસનાવાસના સહુએ કરી, સમજાવ્યો બહુ હેત જ ધરી. ૪૪

હિ એકાત ચિત દિશી૦—કે માહારા ગામમા દુખીરો હોય, અરધ રાતે અદ કેરૂ રોય ૩૬ માહારૂ કે સ્રીનું ૩૭ દ્વાર જે કે બહાર રાય ૩૮ નીકરાના કે માહરા સમ ૩૮ પછી કે માં સુતના સમ, ઈશ્વરની આણ, જે સાચી નવ બોગો વાણ ૪૦ તે૦—કે મુજને કાઢી મુંકયો બાહાર, રહ્યા એમ્સા બે તે ઠાર. ૪૧ સુને૦—કે લીધૂ ગુસાઇનું કાઇક ધન, તે લેવાનુ માહારૂ મન ૪૩ મી કડી કે મા નથી, પણ તેને બદલે આ બે પક્તિઓ છે—

કાઢુ બાગે છે પરસૂત, તમ રાજાનો મરજે પુત્ર
રાંડે છે નારી નાપીક તણી, તમ વીધવા થાજો એ તણી

૪૪ સહુએ કે કામની એ બહુ હેત જ કે હેતે ધારણ

અધિક પાંસળિયો ઉંડી જાત્ય, સ્ત્રીભરતારે કીધી વાત;
એક એકને માંડી કહી, બાહિરથી વિક્રમે લહી. ૪૫
સાંભલી સર્વ નાપિકની પેર, આવ્યો રાય પોતાને ઘેર;
થયો પ્રભાત વાહણું જાહરે, રાઈ નાપિક તેડ્યો તાહરે. ૪૬
ગયા સેવક વાળીને મુંડ, નાપિકને કહે. હવડાં ઉઠ;
રાજાજી તેડે છે તને, તે માટે મોકલિયા મુને. ૪૭

દુહા

નારી નાપિકને કહેઃ સુણિ રાજાઈ વાત;
તે ખબર થઈ રાયને, કરસ્યેં તાહરી ઘાત. ૪૮
નાપિક કહેઃ હું મરી રહ્યો, નીચ જાતિ અજાણ;
સ્યૂ લુંટસ્યે રાય માહરૂં, લેસ્યે મહારા પ્રાણ. ૪૯
એમ વિચારી આવિયો, દિધી રાયને આશ;
માન દેઇ બોલાવિયો, તેડ્યો પોતા પાસ. ૫૦
બિક નાણો મનમા કસી, મુઝાવો નહિ દેહ,
તુંને આપવા તેડિયો, જે મનમાં છે તેહ. ૫૧
તાહરે મન છે ઉરતો, વિહવલ છે તુઝ મન;
તૃ જાણે રાયને આપિયૂં, સિખ્યે અધિકૂ ધન. ૫૨
નથી હામ આપ્યો મુને, ન કરીશ મનમા આશ,
વિદ્યા એક આપી મુને, માને દ્દઢ વિશ્વાસ. ૫૩

---

૪૫ સ્ત્રી ભરતારે૦-કે એહવી વનીતાસ્યૂ કીધી વાત. એક એકને૦-કે કામની આગન કારણ કહ્યું, બાહાર થકી રાજાયે લહ્યું ૪૬ સાંભલી કે પીછી રાય પોતાને કે ઘણા ઉલટથી ૪૭ નાપિકને કે હીંડ હજુર અન્યાઇવા ઉઠ રાજાજી કે અધીપતી તુને કે તુજને. ૪૮ નારી૦-કે નારી કહે હવા નાપી સાંભળ, તેં રાતે કરી જે વાત રાયને કે. રાતસે ૪૯ પછી કે મા આ કહી વતુ છે-ગાવ દીધી છે તેં ઘણી, તે સુણી પાડોસી કાંન, કરી રાવ તે રાયને મહીપત આગળ માન ૪૯ કે વળી લેશે- ૫૧ મનમાં કમી કે. મનડા વીરે આપવા કે પ્રીત જે૦-કે તેમા નહી સંદેહ ૫૩ વિદ્યા૦-કે ધન નહી એહની કને રાખે

તે નથી તહારા કામની, તાહરે જોઇઇ ગર્થ,
માગે તો તુને આપીઇ, જોઇઇ તેટલો અર્થ. ૫૪
ધન લે તૂ, આનદ કર, મેટો મનનો શોક;
મેંદિર પરવરો સુખસ્યૂ; દુખ ધરો તે ફોક. ૫૫

ચોપાઈ

રાજા આગળ નાપિક કહે· કર જોડીને ઉભો રહે,
ધન લેઇને હૂ સ્યૂ કરૂં, સાચવીને કો આગળ ધરૂ. ૫૬
જો માહરા મનનૂ દુખ કાપ્ય, મત્ર સિદ્ધનો મુજને આપ્ય;
ગોરખનાથનો ચેલો સિદ્ધ, અમુલખ હસ્યે તે તમને દીધ. ૫૭
તેહૅની વિદ્યા મત્રનો જોડ, તે આપે તો પોહોચે કોડ,
માહારા મનનો મેલ ન જાય, મત્ર આપ્યે મુઝને સુખ થાય ૫૮
રાજા કહે. ઘેહેલો તાહરૂ નામ, તે મત્ર નાવે તાહરે કામ,
ફોકટ મત્ર લેઈશ માહરો, અર્થ નહી સીઝે તાહૅરો ૫૯
કહે નાપિક નવિ આપે રાય! તો માહરે નવિ ધરવી કાય,
આ દેહમા પ્રાણ નહી ધરૂ, ઈશ્વર આણ જો નિશ્ચે મરૂ. ૬૦

૬૭- ૫૪ તો તુને હિ તેટલુ તેટલો હિ જેટલો માગે૦-કે મત્ર એક આપો મુને, તેણે ન સરે તાહરો અરથ ૫૫ ધરો તે હિ ન ધરશો ૫૬ રાજા કે નરપત ૫૬ પછી કે.-ધન રક્ષતે દુખ પામે ઘણુ, બમણુ તેથી સાચવવા તણૂ ૫૭ હસ્યે કે વીધા ૫૮ મત્ર૦ કે આપો મત્ર તો શાતા થાયે, હિ-મહાસુખ થાય ૫૮ પછી કે મા વધારો-એક સીધ્ધ ને બીજા તમો, ત્રીજા રત્ન પૃથ્વીમા અમો ૫૯ નાવે તાહરે કે શો કામ. ૫૯ પછી કે નો વધારો -

નાપી કહે ખાયુ તાહારૂ અન, બુધવત છે માહારૂ મન
ક્રમ તમારૂ છે અમોલ, બુધ જોતા માહારી તમ તોલ.
સીધ્ધે આપું તે નોતમ હસે, માહારૂં દુખ તો તેથી જસે

૬૦ કહે નાપિક કે તે વીરા ૬૦ પછી કે નો વધારો -

મહીપનીએ વિચારૂ મન, નીચ જાત એ નાપીક જન;
એ મુરખ માહે નહી માલ, લીધા વીના નહી મુકે ખાલ

દુહા

વિક્રમ રાઈ વિચારિયૂં, તેડ્યો નાપિક એકાંત,
મંત્ર હતો તે શીખવ્યો, ભાગી મનની ભ્રાંતિ. ૬૧
રખે બિજાને શીખવે, ઈમ કહ્યો ઉપદેશ,
સિદ્ધમંત્ર નાપિક થયો, પરકાયાપરવેશ. ૬૨

ચોપાઈ

ગયો નાપિક ઘરે ઉલટ ઘણો, રાખ્યો મંત્ર મહાસિદ્ધ જ તણો,
તે વાત તે ન જાણે કોય, અનેક દિવસ તે ઉપરિ હોય. ૬૩

તે વાત તો વિસારે પડી, એક દિવસ તે સેન્યા ચડી,
ગજા વીર વિક્રમ મહારાજ, ચડ્યો આપ મૃગયાને કાજ. ૬૪
અનમી જન વાંકા વેરાગ, નહી પગ મહેલણનો લાગ,
વાજે દુંદુભી ઘનઘોર, વદ્યો નાદ નિશાને ઠોર ૬૫
ઝળઝળતો પારો, ઉગતો ભાણ, શોભે વિક્રમ વીર સુજાણ,
પંચ કોડના વસ્ત્ર છે અંગ, નવ કોડિનો મુગટ નવરંગ, ૬૬
બાર કોડિના આભૂષણ ઘણા, રતન અમુલક હીરે જડ્યા,
નવ કોડે નવ લાખે તુરી, પલાણ પંચ કોડે પાખરી, ૬૭
રવિબિંબ આકારે છત્ર, જડિતમણિ ઉપર છે પત્ર,
કનક પુષ્પ વેરતો જાય, જાચિક જશ અનેરો ગાય, ૬૮
નાહાના મોટા જન સહુ કોય, ચડી મોહોલ સહુ નારી જોય;
એ રીત્યે તે ચડ્યો શકાર, આવ્યા નગરથી વન મોઝારિ. ૬૯

---

૬૧ વિક્રમ રાઇ૦-કે તે વેલા તમ નીપનું ૬૨ નાપિક થયો કે થયો બો-ધીરો ૬૩ ગયો નાપિક ઘરે કે નાપિકના મનમાં તે ઉપરિ કે એમ કરતા ૬૪ રા૦ન૦-કે મહારા / રાજેશ્વર વીક્રમ રા / ૬૬ કોડના કે હિ. કોડનો વસ્ત્ર કે હિ પુરાક કોડિનો કે હિ કોડનો નવરંગ કે ઓરસંગ, હિ છે સંગ ૬૭ કોડિના કે લખનાં ઘણાં કે ઘણાં(ડયા) લાખે કે હિ લાખનો પંચ કોડે કે પંચ લખે ૬૮ જટિત૦-કે પંચ પીરોજા જડીયાં પત્ર, હિ જડિત કોડમણી પત્રે પત્ર વેરતો કે હિ. વેરનો અનેરો કે ગુણજના ૬૯ મોહોલ કે અટારી

સાત મૃગ ઘેર્યા છે રાય, રાવત સહુ તે કેડે જાય;
નાહો એક બાંડો મૃગલો, તે પુંઠે રાજા એકલો. ૭૦
તે પગલાં પુંઠિ નાપિક જાય, તે નવિ જાણે વિક્રમ રાય.
એક જોજન જાતાં જવ ગયો, લશ્કર તો સહુ પાછળ રહ્યો. ૭૧
મૃગ થાકીને હેઠો પડ્યો, વિક્રમ જૈ પાછળથી અડ્યો;
રાજાઈ જવ સાંધ્યૂ બાણ, હર્યા હરણના આપે પ્રાણ. ૭૨
અરૂપરૂ રાજાજી જુઈ, મનુષ્ય નામ નવિ દિઠું કોય;
વિચાર કર્યો આપે મન માંહિ, સિદ્ધ વચન સાંભર્યું ત્યાંહ. ૭૩
ખરો ખોટો મંત્ર કિમ જાણિઈ, જોઈ મૃગ સાથે નાણિઈ;
વેડંગ થકી ઊતર્યો નરેશ, મૃગની દેહમાં કર્યો પ્રવેશ. ૭૪
તે મૃગલો તો જીવતો થયો, એટલે તે સ્થાનક નાપિક ગયો;
પડ્યો દીઠો રાજાનો દેહ, તેહેને દુઃખે વૂઠો મેહ. ૭૫
થયો રાજા પૃથવીપતિ દેશ, નાપિકે રાયમાં કર્યો પ્રવેશ;
તેહમાં ક્ષણૂં ન લાગી વાર, થયો વેડંગે તે અસવાર. ૭૬
રાજા મંત્ર ખરો ભાવિયો, વિક્રમ રૂપ ધરવા આવિયો;
જુઈ તો કાયા જીવતી થઈ, બેઠો છે અશ્વ ઉપર જઈ. ૭૭

નગરથી-કે. નગર થકી તે બાહાર. ૭૦ રાવત કે. હિ. રાયોત. સાત૦-ને બદલે કે. હિ:-માં સેના થંભી વનમાં રહી, અનેક વનમૃગ ઘેરા જઈ; વનચર દોહ્યો દશ નાઠા જાય, જાય કે. ધાય. તે પુંઠે કે. પુઠે થયો. ૭૧ એક૦-કે. એક જોજન જાતે નવ્ય થયું, કટાહ તો કેડે થંભી રહ્યું. ૭૨ વિક્રમ૦-કે. તે ઉપર ભુપત જઈ અડ્યો. ૭૨ પછી કે. નો વધારો:-વગર મારે તે મૃગ મુયો, તેહનો શોક રાજાને હુયો; હતરેઃ હેઠો તજીયો તુરી, આસના વાસના મૃગને કરી. ૭૪ વેડંગ હિ. વેડાગ. વેડંગ થકી૦-કે. મુકો છુટો અશ્વ નરેસ, મૃગ કાયામાં-. ૭૫ તો જીવતો કે. સજીવન. એટલે૦-ને બદલે કે.:-ડગલાં દશ વિશેક રમવા ગયો. રમે આપ હોંસે મન માંહે, આવો અચાનક નાપી તાંહે મૃગ પોતાની ચેષ્ટા કરે, અહુરો પરો તે વન માંહે ફરે. ૭૫ પછી કે.:-આહાનો કાંહાં પામીશ લાગ, કોયેક પુને બલીયું ભાગ. ૭૬ થયો કે. થાયું. વેડંગે તે કે. અશ્વ ઉપરે. ૭૬ પછી કે. માં વધારોઃ-નાપીક્ની દેહ પડી'તી તાંહે, તે નાંખી ઉંડા દ્રોહ માંહે. ૭૭ રાજા કે. ભુપતને.

વિક્રમે વિચારૂ હાથનાં ધર્યાં, તે તો માહેરે મસ્તક પર્યાં;
નાપિક જાણ્યો મૃગ તે રાય, કાઢી ખડગ તે ઉપર ધાય. ૭૮
કાંઈ ભાવઠિ પ્રાણ લીજીઈ, સુખે ગંન્ય પૃથવી(નું) કીજીઈ;
વિક્રમે જાણ્યૂ લેસ્યે પ્રાણ, નાઠો મૃગલો વીર સુજાણ. ૭૯
સેન્યા સંધ આવી તિહાં મલી, ગયો રાય તે સહુમાં ભલી;
(ભાઈ!) બાડો મૃગયો જેહેંનૂ નામ, મારે તેહને આપૂં ગામ. ૮૦
એહેવો ખાર હયડે લાવિયો, મૃગસો હાથ કોહેંને નાવિયો,
રાજા આણે મનમાં ગર્વ, ઘેરથ આવ્યા સહુ રાવત સર્વ. ૮૧

ફરશુ નાપિક કેરૂં કર્મ, લહી શક્યો નહિ કોણે મર્મ.
અનમી રાવત જુહાર જ કરે, છત્ર અમુલક માથે ફરે. ૮૨
રાય દેહ, રાયનો શૃંગાર, રાયના વસ્ત્ર, રાયનો તોખાર;
ઉનટ ભરે હરખતો મન, આવે છે પોતે ભુવન. ૮૩

વિક્રમ રૂપ કે. પાછો દેહ ૭૮ વિક્રમે૦-ને બદલે કે —ચેતો મનમા નરીપત આપ, એ તો મત હણ્યો પરતાપ. એ તે માહરા હાથના ધર્યાં ૭૮-૧ પછી કે મા.- થયો બોહોલીયો માહરી દેહ, મુરખને આપી વીસા એહ. નપિકે કે બોલીયે ૭' ભાવઠિ કે હિ. બાવક ૭૮-૧ પછી કે મા વધારો—ભોગવુ રાણી રાજ તણી, બુધ નીચની નીચ જ ઘણી. વિક્રમે કે નરીપત. વીર સુજાણ કે સીધસુજાણ. ૭૯ પછી કે મા વધારો—લોઇયે ફન એ કમ વામમે, ઇત્નો નર બહુ પામશે ૮૦-૧ પછી કે મા વધારો—

એક આવીને ચમર જ કરે, બીજો આવી છત્ર જ સીર ધરે
ત્રીજો શીનોદક પાયે નીર, ખમા ખમા હે વીક્રમ વીર.
ભુપત મુખથી બોલ્યો વાણ, સાભલજો સહુ સુભટ સુજાણ

૮૧ એહેવો૦-કે તેહ બોલ સહુને ભાવીયો. ઘેર૦-કે વલ્યુ સેન પુર માંહે સરવ ૮૧ પછી કે નો વધારો—

દેખનો નીત રાજની રીત, તે આચરવા માહી પ્રીત
વેરે પુષ્પ ક્લોલ જ કરે, રાને રાને પુર માહે પરવરે

૮૨ લહી૦ કે કોય ન જાણે તેહનો મરમ. અનમી૦-કે મા આ પક્તિ નથી ૮૩-૧ પછી કે માં આ પક્તિ વધુ છે—અતથી ગત થઈ ગત તે ઠાર, એહ વાતનો મુગ્ધ મોહે માર. ઉલટ ભરે કે ઉલટ મીને આવે છે કે જાવા માહી(ભ્યુ) ૮૩ પછી

નારી વધાવે વિક્રમ વીર, છાંટે ગુલાબ તણા તે નીર;
મુક્તાફળની થાળો ભરે, ભાવે બાળા મસ્તક ધરે. ૮૪
રતન, કનક ને ભાત્ય અમૂલ, વેપારી આવી વધાવે ફૂલ;
ઇમ હરખતા આપે જાઇ, વડી રાણીના મોહોલા માહિ. ૮૫
રાવત સહુ વિદાય જ થયા, રાજાજી મોહોલામાં ગયા;
આજ્ઞા માગી વળ્યો પરધાન, જાયો પધારો કિધી સાન. ૮૬
એક દાસી દડબડસ્યૂં જાય, મોહલે પધાર્યા વિક્રમ રાય;
રાણીજી સમરાવે વાટ, પથરાવ્યા કનકના પાટ. ૮૭
વેરે પુષ્પ પાછલ ચો પાસ, કસ્તુરી બેહેકે લીલવિલાસ;
કનક ઝારિ કર માહે ધરી, મુક્તા રત્નની થાલ જ ભરી. ૮૮
વધાવવા રાણી સંચરે, તે આગળ સખિયો પરવરે;
રાણી તો છે ચક મોઝારિ, બીજી સખિયો છે બહુ બાહાર. ૮૯
દેહ રાયની, નાપિકનો પ્રાણ, નહિ બુદ્ધિ તે છે અજાણ,
રાણીની જે છે સત સખી, એક તેહેંમાં અધિષ્ઠાતા મુખી. ૯૦
તેણીઈ આવી કર્યો જુહાર, રાજાઈ જાણ્યૂં એ માહેરી નારી;
કર ઝાલ્યો તે કામની તણો, તેહ ઉપરિ નેહેં આણી ઘણો. ૯૧

કે મા વધારો–રાણી સાથે બેઠી ભરુ, તો સફલ જનમારો માહારો કરુ ૮૪ નારી કે લોક ગુલાબ તણા તો ફૂ હિ ગુલાબ પાતા ભરી ભાત્રે બાળા હિ ભરી ખોઅંલા મુક્તાફળની૦–કે કસ્તુરી અંબર બરાસ ઘણા, ઉડે સુગંધ ઘણા તેહ તણા. ૮૫ કનક જે કે મુગતાફલ વેપારી૦–કે હિ વહેવારીયા તો વધાવે ફૂલ ઇમ૦–કે. જેપ કરતો આવે જાયે ૮૭ મોહોલે૦–ને બદલે કે મા –મોહોલે જઈ વધાઈ ખાય આપણે ઘેરે મંગલ આજ, મોહોલ પધારે છે મહારાજ કનકના કે કનકમય ૮૮ કસ્તુરી કે લાખિણા મુક્તા૦–બદલે કે મા.–વધાવા રાણી સચરી ૮૯ વધાવવા૦–કે મા આ ચરણ ૮૮ ના ચોથા ચરણને ઠેકાણે છે તે આગળ૦–કે માં આ ચરણ નથી રાણીનો૦–કે મા આ પંક્તિ નથી ૯૦–૧ પછી કે મા વધારો.–બીજે નહી બેઠા પરદા તણી, આસ્વામત રાજાની ધણી અધિષ્ઠાતા કે. મોટમ. ૯૧ રાજાઈ૦–કે જાણુ અકરમીરે એ નાર. ૯૧–૨ પછી કે. નો વધારો.–

સકલ સ્ત્રીમાં વાહાલી તૂ, હેતે મોહોલે આવ્યો હું;
બીજી નારી તો જોઈ રહી, તે નારી તો ઝાખી થઈ. ૯૨
એ રયૂ રાજા બોલે આજ, એહના મનમાં નાવે લાજ;
પુડદે રાણીઈ દીઠું દષ્ટ, આપ મનમા પામી બહુ કષ્ટ. ૯૩
કાંઈક કપટ રાજાને થયુ, ડાહાપણુ એહનૂં તે કિહાં ગયુ;
હેઠી મેહલી મોતીથાળ, ન વધાવ્યો, ન આણ્યો વાહાલ. ૯૪
તેહવૂં રૂપ ને તેહવો રંગ, બીજી ચાતુરી, બીજો ઢંગ;
રાય બેઠો પલંગે જઈ, સ્ત્રી જઈ આઘી ઉભી રહી. ૯૫
રાઈ આપવા માંડ્યા પાન, હેત દેખાડે, દે બહુ માન,
સ્ત્રી કહે• કાલ્ય કરી છે વાત, તે મુઝને સભળાવો નાથ. ૯૬
કાલ્ય આપણે કીધૂ ભોજન, તે મુઝને કહો રાજન!
નાપિક બુદ્ધિહીણો રયૂ કહે, મુખ સાહામૂં જોઈને હસે. ૯૭

પરનારી વીખાણે જેહ, મહાસ્વરૂપવતી તો એહ
પવકી ગયું પાપીનુ મન, ઓળી જાતનું તે વેહો તન.
ધીરજ તે રાખી ન૨ સકો, બેઘ(બ્હીકયા)ની પેરે તે બકો(ક્યો)

૯૨ હેતે ફા હેત કરી હેતે૦–કે માટે લાડ લડાવુ હું નારી કે રામા તે નારી તો કે તે જુવતી તો ૯૩ એહના૦–કે કમ નાણે બોલતો લાજ ૯૩-૧ પછી કે આ વધારો–દાસીને રાણી કહી મુખ, લાગ્યુ વડ રાણીને દુખ પડદે૦–કે પડદે થકી જે દીઠું દષ્ટ આપ કે કામની ૯૪ કપટ હિ ચેટક ૯૪-૧ પછી કે આ વધારો–પરનારી સહોદર જેહ, કમ ચુકે સતવાની તેહ ૯૫ જઈ૦ કે તો કર જોડીને ઉભી રહી. ૯૬ હેત દેખાડે૦ કે હેત દેખાડી દીધૂ માન ૯૬-૧ પછી કે આ વધારો–આવો પલગ જ બેસો તમો, અધીક હેતથી તેડું અમો સ્ત્રી૦–કે વનીતા કાલે કહી જે વાત, તેહ ખરી સભલાવો ખાત ૯૭-૧ પછી કે આ વધારો–જાતા વસ્ત આપી છે મુને, તે કહો તો પાછી આપુ તુને. ૯૭ પછી કે આ વધારો–

રમત ન કર કહું વારવાર, વચન ઉવેખે ખારો માર
પલક એક માહે પરન્દરૂ બીજીને માનીતી કરૂ
છે એહવા બોલો(લ્યો) પહેલા બોલ, જાણે રાણીને તેહનુ તોલ.

સકલ ઓમાન, નાસિકા, આધે પય પગાય,
બીજી નાગીઈ નહિ, તે કહો અમને રાય—છાપા. ૧૦૬
એ રૂપ સૃષ્ટિ નીપજે, સર્વ વસ્તુમાં સાર,
પુરૂં હસ્યે તે પંડિતા, નહિ જાણે ગુમાર—સુણ ૧૦૭
ઝૂના ઘર ઉપરિ વસે, પનર પાણિ વત જેહ;
રાજા કરી થાપું તુને, અમને જો કહો તેહ—પાઘડી ૧૦૮
નારી જાતે ઊજળી, મુખ નાસિકા ને નેણ,
અનઉદક નિદ્રા નહિ, મુખ ન બોલે વયણ—સર્પની કાચળી ૧૦૯
નરથી નારી નીપજે, જેહથી શોભે નાર,
પ્રથમ શોભે તેહને, જેહને શિર ભરતાર—કાજળ. ૧૧૦
નવ ગ્રહમાં જે છે મુખી, તેહનો સહોદર હોય,
તેહને નામે નામ છે, તે મુઝ પામે જોય—ચાંદલો ૧૧૧
મુખમાણ્યું પુરુષા તણું, દુશમનગજન જેહ,
નારી વડે નર જાણીઈ, એમ આગળ કહો તેહ—મૂછ ૧૧૨
વદન શ્યામ ને ગૌર વર્ણ, અમી ઝરંતો આપ,
તેહના સગ થકી મટે, શોકાતર મહાતાપ—માનુ થાન ૧૧૩
સુરવાહનથી નીપજે, નારી દસ કે બાર,
તે નર તો નારી કને, જેહનૂ ભાગ્ય અપાર—ચુડો ૧૧૪
સિંધુસુતાપત તાસ તન, તા વત્રુ કહેવાય,
તે પ્રસન્ન અમને સદા, મન વિચારો રાય—શિવ. ૧૧૫

પચાસ ગજ પાઠભેદ. હિ. છાંયડો. ૧૦૬ અન૦—કે જડ ચૈતન સહુને ખરો ૧૦૭ પાણીઈ૦—કે તે વસ્ત વિના ચતૂ સહુ, મીઠે પંડિત પાર સુણ કે વીણુ ઉનાદા હિ ૨૭ ૧૦૮ ઘર કે ધ. ૧૦૯ મુખ કે વદન ૧૧૦ પ્રથમ શોભે હિ પ્રથમ લોકએ કે સોગેમા શોની રહે જેહને૦—કે તેહ કહો રાજકુમાર ૧૧૩ તેહના૦ કે જગત આસ તેહની કરે પુરણુ તેજ પ્રતાપ. ૧૧૪ સુરવાહનથી કે સુરસાગરહનથી. નારી૦—નારીથી નર હોય. તે નર૦ કે બાજની નર આ વિ અરમટીની નદી કાપે સુગ કે ચુડીઓથી. ૧૧૫ શિવ હિ કામ ૧૧૬ ગૌરી કે

ગોરીસુતવાહન તાસ રિપુ, રિપુકો સ્વામી હોય;
તેહ વલ્લભ મુઝ જીવને, અવર ન દુજો કોય.—શ્રીકૃષ્ણ. ૧૧૬
હેમસુતાપતિ શિર રહે, તાકો ચાહું સંગ;
તાસ પતિકી ભારજા, ઉન દોઉ સુરંગ.—ગંગાજી. ૧૧૭
જેની દેહે ખે રોગ છે, તે ઉપમા જેહૅને મુખ;
તાસ પતિસ્યૂં પ્રીતડી, ભેટે ભાજે ભૂખ.—ચંદ્રમા. ૧૧૮
પોસ માઘ જેહનો અમલ, તેહૅને નામે નામ,
તેહના ચોરને મારજ્યો, તેહનૂં માહરે કામ.—શ્રી રામ. ૧૧૯
વાયુ ભખે, અરતિ ચઢણ, તેહૅની સ્ત્રી તાત જ જેહ,
પાષાણ ધર્યો રુદયા વિચે, માહરે તેહસ્યૂં નેહ.—શિવ. ૧૨૦
વેરણ મારે જીવતાં, તે અદકી તેનો ભ્રાત,
તેહૅનો મારણ મુઝ મળે, (તો) કહૂં મનડાની વાત.—રામજી. ૧૨૧
પગ પેટ વચમાં વસે, તેહને નામે નામ;
તેહના અધિપતિને હસ્યૂં, અંતે તેહસ્યૂં કામ.—શ્રી રામ ૧૨૨
મેર શીખર બેઠી રહે, નારી નરનૂં નૂર;
(તે) નારી નર જાણી નહિ, (તે) ગયા વહેતે પૂર.—પાઘડી. ૧૨૩

ચોપાઈ

નારીઈ સમસ્યા કહી, નાપિકે એક નવિ લહી,
વિક્રમ ઉત્તર આલે સર્વથી, એ તો જીવ રાજાનો નથી. ૧૨૪

ગિરિ. તેહ૦—કે. તેહની સ્ત્રી ઘર નીત સદા પતી પુજન અધીકાર. ૧૧૭ ભારજા કે. પ્રેમદા. ૧૧૮ જેની૦—કે. ખીણ કલા ખઈ રોગ દેહ. ચંદ્રમા કે. રાધીકાકૃષ્ણ હિ. શીવ. ૧૧૯ તેહના૦—કે. તેહ તણો દસકર હણો. શ્રીરામ હિ. સીવ. ૧૨૦ સ્રીતાત૦—કે. સ્રીનો તાત. પાષાણ૦—કે પાષાણે પુજા કરી, વલ્લભ તેહની વાત. શિવ કે હિ. રામ. ૧૨૧ તેહનો૦—કે. તે મારણના નામથી થાયે સુધ શરીર. રામ હિ. લખમણ. ૧૨૨ તેહના૦—કે. તેહ અધીશ તણો અરી. અંતે કે. આખર. ૧૨૩ આ કડી કે. હિ. માં નથી. ૧૨૪ આલે કે. હિ. આપે. વિક્રમ કે. રાજા. નાપિકે એક કે. લખણ-હીણો તે. ૧૨૪ પછી કે. માં વધારેઃ—

રૂપ રંગ તો રાજા તણો, તે તો સંદેહ મનમાં ઘણો,
વળી બીજા પૂછયા ઇંધાણ, નાપિક સ્યુ જાણે અજાણ ૧૨૫
છાંના કાટયા સાચા જેહ, પૂછી પેર નાપિકને તેહ,
એક વાતે નાંખ્યો પાર, તાહરે આણ્યો મનમાં ખાર ૧૨૬
આપણો તો એ રાજા ન હોઈ, શીદ ભુંડુ મનાવો કોઇ,
રાણી પ્રધાનને દૃઢ વિશ્વાસ, નોહે રાજા મૂકી આશ. ૧૨૭

હવે વાત એટલેથી રહી, નાડો હરણ તે શી ગતિ થઈ?
હયડા માંહે સઘળૂ તે લહે, વાચા નહિ કો આગલ કહે. ૧૨૮
અહોરાત્રિ તે વનમા ફરે, વનતરણ આવે તે ચરે,
જે જે ઇલે એવે ખોટુ રાજ, નાપિક ઉપર અધિકી દાઝ ૧૨૯

દુહો

નાપિક રાખ્યો ઉરડે, મૃગ ફરે નિત્ય વન,
એક દાવ ફાવે નહી, ઝુરણ લાગી મન ૧૩૦

ચોપાઈ

ઇમ કરતા એક પક્ષ જ ગયુ તે દાહે એક કૌતક થયું,
એક પોપટ, બીજી પોપટી, આવે બેઠા બે લટપટી. ૧૩૧
એટલે સીંચાણે દીધી દોટ, કીધી પોપટ ઉપર ચોટ,
પોપટી ઝપટી ઉડી ગયો, પોપટ તિહા એકલો રહ્યો ૧૩૨

ચેટક વલગૂ કે કાપ્યો દેન, જોતામા કો બીજો જીવ
નથી બોલતો ઘેના બોલ નથી માહે મહીપતનું તોલ

૧૨૫ રૂપ૦–કે મા આ પંક્તિ નથી. નાપિક કે અધ ૧૨૬ છાનાં૦–કે મા આ ચરણ નથી તાહરે૦–કે રાખો ભ્રમ ભુપતનુ ભાર ૧૨૭ રાણી૦–અહરે કે –કરરો વાત રૂડેરી રીત તારે પતી સાથ કરીરો મીત આપ ઓરડે પાતો જન, વીર કરી મનાવે મન ૧૨૮ હવે૦–કે એક વાત રાજા પેર રહી હરણ કે મૃગ વાચા૦ કે અરાથીક તે મહોને કહે ૧૨૯ જે જે૦–ને બદલે કે મા વધારો—

એક વાત ન આવે કાજ નાપિ નાપીક ઉપર દાઝ્ય
તે મહીમા કાઝૈ નવ કરો માહા મીધ્યનો મત જ ફરો

૧૩૦ કે મા આ દુહો પછી લાગે છે ૧૩૧ કૌતક કે અચરત ૧૩૨ પોપટી૦

મહા ભય લાગો નિરવાણ, સદ્ય ગયા પોપટના પ્રાણ.
મૃગ ફરતો તે આણે કષ્ટ, એટલે પોપટ દિઠો દષ્ટ. ૧૩૩
રાઈ મનમાં કર્યો વિચારઃ મૃગથી રૂડો પોપટ અવતાર;
એહેવો મંન ધર્યો ઉપદેશ, શુકકાયા કીધો પરવેશ. ૧૩૪
આવી પાંખ ને વાચા થઈ, રાજા કહે છે ચિંતા ગઈ.
મૃગદેહ તો વનમાં રહ્યો, રાજા પોપટ થઈ ઉડી ગયો. ૧૩૫
ફરતો ફરતો આવ્યો જિહાં, (નગ્ર) ઊજેણી પોતાની તિહાં;
દિઠું નગ્ર શમો છે શોક, દિઠું રાજ્ય, પોતાનો લોક. ૧૩૬
પ્રધાન આપ એકલો થયો, પોપટ તેહના પાસે ગયો;
બેઠો હાથ ઊપરી તે જઈ, છાની વાત વીતી તે કહી. ૧૩૭
એહ વાત મનમાં રાખજ્યો, એક રાણી આગળ દાખજ્યો;
વિક્રમ રાજા તે તો અમો, સાચી શીખ સમજી લ્યો તમો. ૧૩૮
મણિનાથે મંત્ર જે આપિયો, તે નાપિક દષ્ટે ધાલિયો,
તે થકી પ્રગટ્યું મહા દુઃખ, શીખવ્યો મંત્ર કરૂં મેં સુખ. ૧૩૯
તે ઉપર તો દિન વહી ગયા, આપણઆપ શકારે ગયા;
હું આગળ ચાલ્યો એકલો, તિહાં જઈ મેં મારયો મૃગલો. ૧૪૦

હિ. ઝડપી પોપટીને ઉડી ગયો–; કે. ઝડપી પોપટી ઉપર ગયો, મહા ભય પોપટને થયો. ૧૩૩ માહા૦–બદલે હિ.:–લાગી ફડક બીજે મન માંહે, માહા ભય લાગો મન માંહે. કે.માં ૧૩૩–૨ ને બદલે નીચેની લીટી છેઃ–

લાગી ફડક પડો તે ધરણ, વણ મારે પડો તે મરણ.

એટલે કે. મરતગ ૧૩૪ શુકકાયા કીધો કે. પોપટની કાયામાં કરો પરવેશ. ૧૩૫ ચિંતા ફ્રા ચિતા. ૧૩૬–૨ પછી કે. માં આ પક્તિ વધુ છેઃ–રાજા પોપટ થઈ આવીયો, હરખસાગર બાધો લાવીયો. દીઠું નગ્ર૦–કે. દીઠા રાજપ્રધાન જ લોક, નગર નરખતાં શમીયો શોક. રાજ્ય પોતાનો હિ. રાજપ્રધાન પોતાના. ૧૩૭ પ્રધાન૦–કે. પ્રસ્તાવ દાવ જોઇને મન, પ્રધાન પાસે ગયો રાજન. હાથ ઉપરી તે કે. જમણે હાથે. વીતી તે કે. વીતકની. ૧૩૮ એક રાણી કે. હિ એક વડી રાણી. વિક્રમ તે તો કે. અધીપત અવનીના–. સાચી શીખ હિ. મન વિષે. ૧૩૯ કરૂં કે. પમાડો. ૧૪૦ આપ કે. સદુ.

સાચો જૂઠો મંત્ર ઉપદેશ, મૃગકાયા કિધો પરવેશ;
નાપિક તો આવ્યો તે ઘડી, માહારી કાયા દીઠી પડી. ૧૪૧
તે કાયામાં પેસી ગયો, રાજા થઈ, અસ્વાર જ થયો,
મુઝને મારવાને ઊઠિયો, હું તિહાંથી નાસી છૂટિયો. ૧૪૨
એમ (હું) પામ્યો વનમાં કષ્ટ, પોપટ મૃત્યક દીઠો દષ્ટ;
મૃગ તણી કાયા પરહરી, પોપટમાં પરવેશ જ કરી. ૧૪૩
ઉડીને આવ્યો તમ પાસ, જો તમને આવે વિશ્વાસ;
તેહ વાતની પ્રતિગ્ના લેઉં, જે કેહો તે નિસાની દેઉં. ૧૪૪
પ્રધાને રાણી આગળ કહ્યું, માન્યૂં સાચું બિહુએ લહ્યું;
પોપટને તો ચાંપ્યો રુદે, અમૃતવચન તે રાણી વદે. ૧૪૫
રાજા મન ઉછું આણસ્યે, નાપિકને મેહેલે જાણસ્યે;
એહના મનમાં રહેસ્યે દાઝ, નાપિક કરયૂં હસ્યે રાજ્ય. ૧૪૬
પાય નમી જોડી બે હાથ, પોપટ આગળ કહે છે વાતઃ
રાણી કહેઃ સાંભળો વચન, કહું તમને હું એહેં કથન. ૧૪૭

દુહા

રાજાજી! મન જાણજ્યો, આણી દૃઢ વિશ્વાસ,
જાણ્યો છે અમો તારથી, જિહારે આવ્યો પાસ. ૧૪૮
રૂપ રંગ તો તમ તણું, મૂરખ એહનાં ચેન;
તે દાટે અમો પારખ્યો, બુધ્ય નીચ, નીચ નેન. ૧૪૯

---

૧૪૧ નાપિક તો કે. નાપીક બેહોશીયો. ૧૪૨ રાજા૦-કે. અશ્વ ઉપર સ્વારી થયો ૧૪૩ એમ૦-કે. કેટલા દીવસ પામ્યો મન કષ્ટ. ૧૪૪ જેહ૦-પુછો તે વાણુ જ કહું. ૧૪૪ પછી કે. માં આ પંક્તિ વધુ છે'-જતમ તણી માંડી કહું ત, એંધાણ પુર સરવે સાખાત. ૧૪૫ માન્યું૦-લખાણુ જોતે સાચું લહ્યું. ૧૪૬ પિકને કે સુરખને. મહેલે કે. માણ્યો(વ્યો) હિ મહાલ્યો. ૧૪૬-૧ પછી કે. નો ાહેરો -કહેરો જે અલખત જોગવી, હસે ભામનીયો ભોગવી; નહી માને પરતીગના , અવસર ગયો તે નહી અનુસરે ૧૪૬ નાપિક કર્યૂં કે હિ રાંક માણુસે બોગ ધુ રાજ્ય. ૧૪૭ પોપટ૦-કે કહી વાત સાંભીને સાથ ૧૪૮ તારથી હિ અન્યને. રયો૦-કે અનો અનેરો ઓળખ્યો જારે આવ્યો પાસ. ૧૪૯ એહનાં કે ચીતનાં.

ઘાલી મેહલ્યો ઊરડે, જાત્ય તમારિ માટિ,
આઈ અન બેસી રહે, મોટો મન ઉચાટ. ૧૫૦
તમો કહ્યો તાહેરે લહ્યો, નાપિક એહનૂં નામ;
શીખામણ તમે જે કહો, તે કરીઈ અમો કામ. ૧૫૧
પૂછી વાત પટાંતરે, પૂરયાં તેહ ઇંધાણ,
વિશ્વાસ થયો પરધાનને, ઉલખ્યો ચતુરસુજાણ. ૧૫૨
જે કહો તે અમો આચરૂં, (જેમ) નાપિક ઇહાંથી જાઈ,
તમે પ્રવેશ કાયા કરો,(જિમ) આપણને સુખ થાય. ૧૫૩

ચોપાઈ

પોપટ કહેઃ સાંભલિ પરધાન! વાત ન કરસ્યો ત્રીજે કાન,
નહિ નીસરે જો હઠસ્યૂં ચઢે, તો આપણને વિપત જ પડે. ૧૫૪
હું કહું તે કરો એક રીત, એ સંધાથે જોડો પ્રીત;
મૂરખ છે ભોળવાયો જસ્યે, તેહંથી કામ આપરણું થસ્યે. ૧૫૫
લાવો મૃત્યક (એક) એહેંને પાસ, કહીઈ અમને દ્દઢ વિશ્વાસ;
પરકાયાપરવેશ જ કરે, તો વિક્રમ વળી સાચો ખરે. ૧૫૬
તાહેરે એહેંને ઉપજસ્યે નેહ, લોભે પોતે તજસ્યે દેહ;
પરકાયા પેસે જાહરે, હૂં માંહે આવૂ તાહરે. ૧૫૭
એટલો પ્રપચ કરો જો મર્મ, (તો) ઇશ્વર રાખે આપણો ધર્મ;
હવડાં દુઃખ માહેરી દેહને, કર્મ જોરાવર છે એહને. ૧૫૮
પોપટ, પ્રધાન, ત્રીજી નારિ, તેણે મળી કરયો વિચાર;
રાણી પ્રધાન બે સમજ્યાં તેહ, ભાગો મન તણો સંદેહ. ૧૫૯

તો૦–વીસમે અમો પડા ઘણાં નીચ ફ્રા નિત. ૧૫૨ ઉલખ્યો કે શોધ્યો(ચ્યો). ૧૫૩ આ કડી કે. માં નથી. ૧૫૪ સાંભલિ કે. હિ સાભળ. તો૦–કે આપણો હાય તો અંન્ટ પડે. ૧૫૬ દ્દઢ કે નહીં કરે ને ખરે કે હિ કરો ને ખરો. ૧૫૭ પોતે હિ. પોતાનો. લોભે૦–કે લોભે પાલટશે એ દેહ પેસે હિ પેસી નીકલે. માંહે હિ. મારી દેહમાં. ૧૫૮ આપણો કે. મુજ. હવડાં૦–કે મા આ પંક્તિ નથી. ૧૫૯ પોપટ૦–કે. માં આ પંક્તિ નથી.

દુહા

ઘેટા એક ઘરમાં હતો, ડસ્યો તે સાપે તર્ત,
સાજો તાજો જીવતો, ક્ષણમાં પામ્યો મર્ત. ૧૬૦
રાણી આવી તિહાં સરી, ઉરડે ઘાલ્યો ભૂપ;
પ્રણામ કર્યો તેહને નમી, દેખી વિક્રમ રૂપ. ૧૬૧
સંદેહ ભાગો મન તણો, (તો) ટળે અમારી દાઝ,
વિક્રમનું આપો પારખું, (તો) હું બેસારૂં રાજ. ૧૬૨
જે કહો તે હું કરૂં, રાજા કહે છે કામ:
દુઃખ દે છે ફોગટ મુને, વિક્રમ માહરૂં નામ. ૧૬૩
રાણી કહેઃ મેં ઉલખ્યો, રાય તમારો દેશ;
એક દેખાડો પારખું, (કરો) પરકાયાપરવેશ. ૧૬૪
તો મન માને માહરૂં, પોહચે મનની આસ,
પછે છત્ર ધરાવિયે, ભોગવો લીલ વિલાસ. ૧૬૫
કહે નાપિક મુજને ગમ્યું, સત્ય કહી તમો વાત,
તે દેખાડૂં પારખું, હું તો વાર જ સાત. ૧૬૬

ચોપાઈ

રાજાને તો કાઢયો બાહિર, રાણી પ્રધાન ને પોપટ હારિ,
મુયો ઘેટો તિહાં ઉભો કર્યો, નામ દેઈ(રાય) આગલ ધર્યો. ૧૬૭
નાપિક અજાણ્યે ઉછી જાત, ચતુરાઈની સ્યું જાણે વાત;
સિદ્ધ મંત્ર આરાધન કરે, રાય શરીરથી તે નીસરે. ૧૬૮
રાય શરીરથી તજિયો વેશ, ઘેટામાં કીધો પરવેશ,
રાય(ની) દેહ(માં)થી નાપિક ગયો, ઘેટો ઉઠી બેઠો થયો. ૧૬૯

---

૧૬૧ પ્રણામ૦–કે. પરણામ કરનેઈ કર્યો. ૧૬૨ બેસારૂં ફ઼ા. બેસાડું. ૧૬૩ વિક્રમ૦–કે તેહનું તે સૂ નામ ૧૬૪ એક કે વિક્રમનું ૧૬૫ પછે૦–કે છત્ર ધરાઉ સરપરિ. ૧૬૭ રાજાને તો કે એણી વેલા. નામ૦–કે ધરાણુપત આગલ જઈ ધરે. ૧૬૮ નાપિક૦–અહીં પાસવીગ ઓછી જાત, વીધિક તણી સૂ જાણે વાત. સિદ્ધ૦–કે હિ મા આ પંક્તિ નથી. ૧૬૯ વેશ કે દિ. દેશ. ૧૭૨ દેહીમાં કે.

દુહા

પોપટમાંથી નીસર્યો, વિક્રમ વીર સુજાણ,
પાછો મહીને આવિયો, આપ દેહીમાં પ્રાણ. ૧૭૦
નિર્ઘોષ દુંદુભી તણા, વાગાં તાલ મૃદંગ,
ઉચ્છવ અધિકો આચર્યો, રાજરિસ મહારંગ. ૧૭૧

ચોપાઈ

પોપટ ફીટી રાજા થયો, નાપિક તો ઘેટામાં ગયો.
અનેક કપટે કરીઈ કર્મ, આખર સત્ય તરે છે ધર્મ. ૧૭૨
જોઈ મહેલજ્યો મોટી આડ, આખર કર્મ હોઈ લેલાટ,
કપટે અર્થે સરે નહી રેખ, થાયે વિધાતા લખિયા લેખ. ૧૭૩
નાપિક સવલૂ કરવા ગયો, માણસ ફીટી ઘેટો થયો;
રાજાઈ બધાવ્યો બારિ, પીઇ પાણી ને ખાઇ ચારિ. ૧૭૪
રાય રાખે છે હેત જ ઘણું, નહિ ખારવેર મન તેહ તણું;
ઘેટાને મન સઘળૂ ગ્નાન, પણિ મુખથી નવિ બોલે વાણિ. ૧૭૫
કર્મવંત તે રાજા થયો, ઉદ્યમવત ઘેટો થઈ રહ્યો,
કર્મ વિના નર ઉદ્યમ કરે, ઉદ્યમથી અર્થ એકે નવિ સરે. ૧૭૬
એમ કરતા ગયા બહુ દિન, રાજા નિત્ય કરે આનદ,
એહ વાત એટલેથી રહી, કૌતિક વાત એક બીજી થઈ. ૧૭૭

ઉચ્છવ. ૧૭૧ રાજરિસ૦–કે રાજસ રૂડો રગ ૧૭૧ પછી કે મા આ પક્તિ વધુ છે–આગ મોટાં સુપત તણા, અકળ અભીરી આપ, રાજા પામે રાજ ને પુરણ જસ પરતાપ ૧૭૨ પોપટ૦–કે શુક હતો તે શ્રીવત થયો, ઘણો જ દો શ્રીવત થઈ ગયો આખર૦–કે. તરે ધીરજવતાનો ધરમ ૧૭૩ જોઈ૦–કે. હિ જાણે અરણ્યને પેરે પાર કપટ૦–કે મા આ પક્તિ નથી ૧૭૪ પીઇ૦–કે હિ પાયે પાણી, નીરાને ચાર ૧૭૫ નહી૦–કે વેર ન જાણે તેહ જ તણું ૧૭૬ ઉદ્યમવત કે ઉદ્યમી ઘેટામા ગયો કર્મ૦–કે ઉદ્યમ અધીપતને મળ્યો, તારે મરમ સહુએ કહ્યો, હિ મા આ પક્તિ નથી ૧૭૭ રાજા૦–કે હિ રાજ્ય નિત્ય કરે રાજન એટલેથી કે ગેટાની

દુહા

દેવદત્ત બ્રાહ્મણ ઋષિ, પશ્ચમ દેરો વાસ,
સ્ત્રી, ભર્તાર ને પુત્ર એક, ત્રણે પ્રભુનાં દાસ. ૧૭૮
વરસ સોળનો સુત થયો, પાસે નહિ કાંઈ ધન,
વિવાહ કીધો તેહનો, પરણાવ્યાનું મન. ૧૭૯

ચોપાઈ

વેવાહી કહેઃ કરો વિવાય, નહિતર અમને કહોને નાય;
ના કહે વિવાહૅ થાઈ ફોક, હા કહે (તો) પઈશા નથી રોક. ૧૮૦
હિમ્મત ધાલીને હા કરી, લગન નિરધાર્યૂં મનછા કરી;
વેદવાઇને બોલાવ્યો ઘેર, પછે ઘરની સંભાળી પેર. ૧૮૧
ઘરમાં ન મળે એક દામ, કિમ કરીએ વિવા(નાં) કામ ?
જિહાં જુઈ તિહાં દેખે શૂન્ય, દ્રવ્ય વિના નવિ માને મન. ૧૮૨
મનમાં હોંસ તો અધકિ થાય, ધન વિના સર્વ ઇલે જાય,
ઝુરે સ્ત્રી, ભર્તાર ને પુત્ર, દોહિલું છે આપણું ઘરસૂત્ર. ૧૮૩

છપ્પય.

મૂરખ તે મહા દુઃખ; દુઃખ તે દેહમાં રોગી,
દુખ તે મરતક પુત્ર; દુખ મિત્ર કલત્ર વિજોગી;
દુખ તે વિધવા બાલ; દુખ શિર આલ ચઢ્યાનો;
દુખ તે નાત્ય ઉપમાન; દુખ સજન પરાનો;
દુઃખ ભીખ પર સેવતા; દુખ પરવાસ વસવા તણું,
કહે સામળ એ સર્વે ભર્યું, પણિ સાયર દુ:ખ દેવા તણું. ૧૮૪

---

૧૭૮ પ્રભુના કે હિ. હરિના ૧૭ કાંઈ કે. દોઢી પરણાવ્યાનું મન ફા પરનુ તેદ વન ૧૮૦ ના કહે તો૦–કે ના કહેવામા વિવાદ ફોક, હા કહેવામાં આઇએ રોક ૧૮૧ મનછા હિ. વો, કે કારે વહેવાઇને કે. સમંધીને સંભાળી કે વિચારી ઘરની કે મનમાં ૧૮૨ ઘરમા૦–કે હિ મા આ પંક્તિ નથી જિહાં૦–જહાં જુરે તાહાં ડાલા દામ. કિમ૦–કે. કરવું ભારે વીવાનું કામ ૧૮૩ ધન૦–કે. ધન પાખી તો મીથ્યા જાય ઝુરે૦–કે લાડકવાયો પેટ પુત્ર ૧૮૪ ફા દુખ મિત્ર વિજોગી.

ચોપાઈ

દેવું કોહનું નવિ કીજીઈ, દલિદ્રભાર માથે લીજીઈ,
દુઃખસાગરમાં ત્રણ જ પડ્યાં, દલિદ્ર દુઃખે અધિકૂં નડ્યાં. ૧૮૫
તે તો મલીને ઝુરે તહિં, કહોને આપણ જાસ્યૂં કહિં?
સ્ત્રી કહે છેઃ હો સાંભળ કંથ! જઈઈ આપણ ઊજેણીપંથ. ૧૮૬
વિક્રમરાય સતવાદી જેહ, કહે છે પરદુઃખભંજન તેહ;
ગૌબ્રાહ્મણપ્રતિપાલક ધીર, કાને સાંભળ્યો વિક્રમવીર. ૧૮૭
આપણ જઈઈ તેહને પાસ, જો ઈશ્વર પોંચાડે આશ;
આપશે તો કાંઇ દ્રવ્ય લાવસ્યૂં, નહિતર ઘેર પાછાં આવસ્યૂં. ૧૮૮
એહવો મનમાં કરી વિચાર, પંથસામગ્રી કિધી તયાર;
વૃદ્ધ બ્રાહ્મણ નારી ને તન, ચાલ્યાં ત્રણ વિચારી મન. ૧૮૯
એક મૂકે (ગામ) ને બીજૂં લહે, નિશા પડે તિહાં વાસો રહે,
એક દિવસ તે ભુલ્યાં પડ્યાં, ભયાનક વનમાં જઈ અડ્યાં. ૧૯૦
તે વનમાંહે ભય છે ઘણા, વાઘ ચિત્રાની નહી તિહાં મણા,
દિશ ન સુઝે એકે વાટ, તાહરે મનમાં થયા ઉચાટ. ૧૯૧

દુહા

એટલે તિહાં એક આવિયો, વાઘ સિંદુલો શેર,
મુંછ પુંછ ઉભૂં કરી, લીધાં ત્રણે ઘેર. ૧૯૨
વિકટ ડાઢ મહા કડકડી, ધર્યો મન માંહે ક્રોધ,
કટિ લઘુ, થાપો દીર્ઘ, તે નવહથો મહા જોધ. ૧૯૩
મારી ઝોટ સુત ઉપરિ, માબાપ કરે પોકાર,
બ્રાહ્મણ બ્રાહ્મણ બ્રાહ્મણી, (તું) ક્ષત્રિના અવતાર. ૧૯૪

---

૧૮૫ દલિદ્ર૦–કે. માથે ભાર તે કમ લીજીયે દલિદ્ર૦–કેઃ દલિદ્ર તણા ભારે બહુ નડ્યાં ૧૮૬ તે૦–કે. હિ. એક વાત તો સુઝે નહી. આપણ કે. હિ. કહીયે. ૧૮૭ પછી કે માં આ પંક્તિ વધુ છેઃ–પર ભુમી આવે છે બાટ, કહે વીખાંણુમાં એ તે માટ. એક૦–કે. માં આ પંક્તિ નથી. ૧૯૧ દીસ કે. હિ દેશ. ૧૯૪ બ્રાંમણ બ્રાંમણ બ્રાંમણી કે. બ્રમણ બ્રમણ બ્રમણ અમો.

મારો બે અમો વૃદ્ધ, ને, મૂકો માહરો તન;
બ્રહ્મહત્યા તુંને બેસશે, જુયો વિચારી મન. ૧૯૫
તન ઉપર બે ત્રુટી પડ્યાં, કલ્પાંત કરે બહુ શોક,
ગ્નાન આવ્યૂં તે વાઘને, એહને મારૂં (તે) ફોક. ૧૯૬
મેહેલી વાઘ નાસી ગયો, બાળક પડિયો ધર્ણું,
તે ફટકે ફાટી પડ્યો, વણુ મારે પામ્યો મર્ણું ૧૯૭
બોલાવ્યો બોલે નહી, લાડકવાયો બાલ,
કલ્પાંત કરે હિયે હણે, જાણે (જ) આવ્યો કાલ. ૧૯૮
ગ્નાન વિચારૂ પંડિતે, રૂદન કર્યે સ્યૂં થાઈ;
(જે) પૃથ્વી ઉપર પેદા થયો, તે તો નિશ્ચે જાય. ૧૯૯

છપ્પય

કો કહે આવ્યો રોગ; કો કહે વિષવછ પીધો;
કો કહે કરડ્યો નાગ; કો દાવ દેવીઈ દીધો;
કો કહે રણ માર્યો વાઘ; કો કહે હડકવા હાલ્યો;
કો કહે બોલ્યો નીર; (કો) અગ્નિજ્વાલામાં ઝાલ્યો;
કોયક કહે જાદુ કિયો; કોયક વતરવશ હુયો;
સામળ કહે વાત કહેવા તણી,(પણ) જિમતમમોતઆવ્યે મુઓ
જો જાઈ ધડનક; સિંધુ પાણીમા પેસે;
જો ચઢે પરવત મેર, અવની બાર જે બેસે;
જો રાખે લક્ષ રખવાલ; જો રહે જોગ ધરીને;
જો કોરે વજ્ર ગુફાય; રહે લોહ કોઠી કરીને;
નગ કોરે મોકમપણે, સચ પરપચ ઝાઝા કરે,
સામળ કહે લખ્યુ ન્રૂટે નહિ, મોત આવ્યે નિશ્ચે મરે. ૨૦૧

---

૧૯૬ તન ક્ર૦ તે ૧૯૭ પડ્યો કે હિ ગયો ૧૯૮ હિને કે હિ દેહને આવ્યો કે આયુ, હિ આવ્યો ૧૯૯ ક્ર૦ વિસ્યાલ પેદા થયો કે નીપતું તેo કે તે પૃથ્વી સમાય ૨૦૦ વિસવ૦ કે વીકટ વિષ, હિ વિર વિધ કરડયો કે હિ કાગ(ટયો) અગ્નિ૦-કે કો કહે અગ્નીયે બાલ્યો ૨૦૦ કોયક કહે૦-ક્ર૦ કો કહે જાદુ કિયો.

ચોપાઈ

એહવું ગ્નાંન વિચારૂં બ્રહ્મ, સ્રિનિ સમજાવ્યો સર્વે મર્મ,
(હવે) એહનો કાંઈ કરો ઉપાય, એહની વણસે છે, હવે કાય. ૨૦૨
બાલિકને ઝોળીમાં ધરી, સ્રી ભરતાર બે ખાંધે કરી;
રોતાં કળકળતાં આવિયાં, ક્ષિપ્રાને તીરે લાવિયાં. ૨૦૩
સ્રી ભરતાર ધરે છે શોક, જોવા મળ્યા તિહાં ઝાઝા લોક,
તે લોકોને પૂછ્યું નામઃ કહો ભાઈ! આ કિયું ગામ? ૨૦૪
માલવ મુખ્ય ઊજેણીવાસ, પવિત્ર જેહવો ગિરિ કૈલાશ,
વિક્રમ રાય દાતાર જ ધણો, સહોદર પરનારી તણો. ૨૦૫
મહાપવિત્ર સત્યવાદી હોય, જે(હ)ને દેશ દુખિયો નહિ કોય.
બ્રાહ્મણે સૂણી તે ખ્યાત, સ્રી પ્રતે બોલે છે વાતઃ ૨૦૬
જાણી ગામ(માં) રાજાને ઘેરય, કરૂં કાઇ ચિતાની પેર;
લાવૂં ઘૃત સામગ્રી, ખીર, આપણુ બે હોમીઇ શરીર. ૨૦૭
જમ તણા ભયને વામીઈ, શિવના પરમ પદ પામીઈ.
સ્રી બાલકને પાસે રહી, વેહેલા આવજ્યો સ્વામી! અહી. ૨૦૮

સામળ૦–ફ્રા સામળ કહે કહેવા તણી જિમ૦-કે. મોત આવ્યુ તારે મુયો. ૨૦૧ જાઇ કે જાસે. અવની બાર કે. અવની છેડે. ૨૦૧ પછી કે. માં આ છપ્પો વધુ છે–

કરે પરપંચ કોડ, હોડ હીંડે હાકીને,
કરે લંડ પાખંડ, દુશમન રહે થાકીને,
ભણે લખે વીધાયે, ગણે તારા આકાશે,
ડાહાપણ અખીલ અનેક, વવીક કરે બહુ વાસે,
ફરે છત્ર માથે જહા, ત્રણ લોક જીતે લહીં,
સામળ કહે કર શાણપણ, જમ જીતો જાયે નહીં.

૨૦૩ સ્રી ભરતાર કે. નરનારી. ૨૦૪ કિયું કે. કોણ ૨૦૫ પવિત્ર૦–કે પવિત્ર તેજ પુન્ય પ્રકાસ ૨૦૫–૧ પછી કે મા આ પક્તિ વધુ છે.–રાજા માહારાજ છે પુનનો પુર, અધીપતમા ઈશ્વરનુ નુર વિક્રમ રાય૦–કે દેવરૂપ દાતારી ધણો મહા૦– કે માં આ પક્તિ નથી ૨૦૮ ફ્રા જમ તણા ભય ન વામીઇ, હિ. કે. જમ તણી યાતના વામીયે પરમ કે. સહેજે. અહીં કે હિ. જઈ. બોડા૦–મહીપત પાસ મંગણ ઘણા, ભરી સભા ભરપુર.

દુહા

ગયો વિપ્ર તે ગામમાં, રાજા સાહૅમો હજુર,
બેઠો રાય વિક્રમ જિહાં, સકળ સેન્યા ભરપૂર. ૨૦૯
હાસ્ય ગીત થાઈ ચતુર, છત્ર ફરે છે શીશ,
તિહાં સન્મુખ જઈ રાયને, વિપ્રે કહી આશીશ. ૨૧૦
રાજા ઉઠ્યો ધસમસી, વિપ્રને લાગો પાય,
હું સેવકને દિજી, મુઝ જેહવી આજ્ઞાય. ૨૧૧
શા માટે દુખે ભર્યા? નયણે ઢાળો નીર?
કહો બેસી થઈ સાસતા, પૂછે વિક્રમ વીર. ૨૧૨
નાવ ખંચે હેડૂં વિપ્રનૂં, વાત કિમે ન કહેવાય;
કાં કાં કહીને કરગરે, પોતે વિક્રમ રાય. ૨૧૩
બ્રાહ્મણ કહે છે રાયનેઃ હૂં માગું તે આપ્ય,
ન કરસ્ય ખોટી તૂં મુજને, વચન થિર કરી થાપ્ય. ૨૧૪

ચોપાઈ

ત્રણ ગાડી ભરાવો કાષ્ઠ, તે મોકલો સીપ્રાને ઘાટ,
જવતલ, હોમ, પંચામૃત ઘૃત, એ વસ્ત મોકલીઈ તર્ત. ૨૧૫
જોબનવંત પરણ્યો છે પુત્ર, કાચૂં ભાગ્યૂં છે ઘરસૂત્ર;
સ્ત્રી બેઠી જોઈ છે વાટ, મારા મનમાં બહુ ઉચાટ. ૨૧૬
રાજા કહેઃ સાંભળ માહારાજ! ત્રણ્ય ગાડાનૂં સ્યૂં છે કાજ?
હવન હોમ ને ઘૃત સ્યૂં કરો? હવડાં કાષ્ઠ લેઇ કીહાં ધરો? ૨૧૭
બ્રાહ્મણ કહેઃ હું ખોટી થાયૂં, ક્ષિપ્રાત્રટ સ્ત્રી પાસે જાયૂં,
સાંભળ્યાની ઇચ્છા હોઇ રાયો, તો માહોરી સ્ત્રી પાસે જાયો. ૨૧૮
કાષ્ઠ સામગ્રી સર્વે ભરી, બ્રાહ્મણ ચાલ્યો આગળ કરી;
ઇંધણ આદેં કર્યો અંબાર, મલ્યા લોક તિહાં અપરંપાર. ૨૧૯

૨૧૧ જેહવી કે. સરખી ૨૧૩ કા કાં કહીને૦-કે કાલાવાલા કોડરડીઝી પુછે રાય. ૨૧૪ થિર કે. સ્થિર ૨૧૫ વસ્ત૦-ફ્રા. કાષ્ટ મોકલીઇ- ૨૧૬ બહુ ફ્રા બહુ. હવડાં કે. હિ એવડા ૨૧૯ આદેં કે હિ ઓધ

રાજા ઊઠી બેઠા થાય, છડી અસવારીઈં આપે જાઈ;
પનર લાખ જિહાં માયક મળે, બીજી શેષ સંખ્યા કુણ કળે. ૨૨૦
બ્રાહ્મણ ચિતા રચે છે જિહાં, મહારાજ વિક્રમ આવ્યા તિહાં.
કોહો બાઈ! જોગમાયા સતી, વિગત કહો કહે પૃથવી પતિ. ૨૨૧
કિહાં રહો છો, ને કિહાં જાયો? કહો વાત તે સુખિયાં થાયો;
વાટે વિધન એવડો સ્યો હુયો? વણ ખુટે કુંવર કિમ મુયો? ૨૨૨
હવન હોમ ને કાઢી ઘણી, સ્યૂં કરશો ધણીયાણી ઘણી?
મલ્યા લોક અઢારિ વરણ, બ્રાહ્મણ મૃત પડ્યો છે ધરણ. ૨૨૩
તે નારી મનડું દૃઢ કરી, વિક્રમસ્યૂં વાણી ઉચરી:
દેલવાડું દક્ષણમાં ગામ, વિજયપાલ રાજાનું નામ. ૨૨૪
તિહાં રહેતાં નિશ્ચલસ્યૂં મન, સ્ત્રી ભરતારને એક જ તન,
જશ પ્રતિષ્ઠા માહરો ઘણો, વિવાહ મલ્યો એ પુત્ર જ તણો. ૨૨૫
આવ્યો વરો ખરચ વિશેક, નહિ નીશાની ધરમાં એક,
ઝુરણ કરતાં ત્રણે મલી, એટલે કીર્તિ તાહેરી સાંભલી. ૨૨૬
જે જાઈ તેહને દે છે માન, મન ગમતાં આપે છે દાન;
વૃદ્ધ એકલાં તો ન અવાય, સ્ત્રિઈં તો જાચ્યૂં નવિ જાઈ. ૨૨૭
નાહનો બાલ, એકલો કિમ રહે? કોમલ દેહ દુઃખ કિમ સહે?
એહવૂં વિચાર્યૂં ત્રણે જણે, ઘેરથી નીસર્યાં કષ્ટ જ ઘણે. ૨૨૮
દુઃખેપાપે આવ્યાં આંહ, આવ્યો વાઘ મોટા વન માંહ;
તે વાઘે તો ચોટ જ કરી, ફડકે પુત્ર ગયો છે મરી. ૨૨૯
બ્રાહ્મણ બ્રાહ્મણ મુખથી (એમ) કહ્યો, નાઠો વાઘ અલોપ જ થયો.
ક્ષિપ્રાત્તટ તીરથ છે આજ, આવ્યાં દેહસાધનને કાજ. ૨૩૦

---

૨૨૦ બીજી શેષ હિ. બીજું સૈન્ય ૨૨૧ ચીતા કે ચતા વિગત હિ કે. વીત ૨૨૨ વણ ખુટે કે. શૈ રોગે, હિ. વણ દુખે ૨૨૩ બ્રાહ્મણ મૃત કે. હિ. મરત પુત્ર ૨૨૪ મનડું ફા. મન. ૨૨૫ ભરતારને ફા. ભરતાને સ્ત્રી૦-કે હિ દીવ અમોને એક જ તન. ૨૨૭ એકલાં કે. ઘણાગે ૨૨૮ કોમલ૦-કે. કોમલ કાયા જેહની દહે. વિચાર્યૂં કે. વિચારી ઘેરથી૦-કે પંથ પલાયો કષ્ટે ઘણે ૨૨૯ આવ્યો ફા. આવ્યાં. આવ્યો૦-કે. મોટો વાઘ મલ્યો– ૨૩૦ ફા. બ્રાંમણ બ્રાંમણ બ્રાહ્મણ૦-કે

વણુ વાંકે દેહ પાડી નવિ જાઈ, આત્માને બેમે હસાય,
ચિતા દેહનો હોમ જ કરૂં, જગત માંહે અમો બે મરૂં. ૨૩૧
ત્રણ જણ બળરયૂં એક ચિતાય, સમ સહિત સાંભળજે રાય:
માયા મોહ અમને નહિ કસી[1] એહવી વાત માહરે દિલ વસી. ૨૩૨
જાયો નગર કરો તુમ રાજ્ય, દષ્ટે શાને જુઓ દેહતાજ્ય;
ગદગદ કંઠ વચન જે ભણ્યું, આપ હાથે હયવડૂ બહુ હણ્યું. ૨૩૩
સ્ત્રી ભરતાર કરે વિલાપ, તે સહુ નીરખે આપોઆપ;
અરે દૈવ નવિ પોહોતી આશ, કરે રુદન મૂકે નિશ્વાસ. ૨૩૪
તે બ્રાહ્મણનૂં દુખડું જોઈ, સઘળી વર્ણ અઢારે રોય,
ત્રાહે ત્રાહે કરે સહુ લોક, નગ્ર માંહિ ઇમ પડિયો શોક. ૨૩૫
નાહનૂં મોટૂં રુદન જ કરે, અર્થ એકે કોથી નવિ સરે,
રુદન કરે હાથી ઘોડલા, રઈ પ્રધાન પંડિત જોડલા. ૨૩૬
બાલવચ્છ ન ધાવે ખીર, શોકે થંભ્યું શિપ્રાનૂં નીર,
પશુ મુખ ન ઘાલે તર્ણું, રુદન કરે વન ન ચરે હર્ણું. ૨૩૭
પંખી કો ચારો નવિ ચરે, સહુ શોક રુદયમા ધરે,
મુખ ન ઘાલે જલ કે અન, રાજાનું શોકાતુર મન. ૨૩૮

દુહા

ધિક અવતાર વિક્રમ કહે, પરદુઃખભંજન કહેવાયૂં,
એ બે બળે છે જીવતાં, હું કિમ ઘેર જાયુ? ૨૩૯
વિનય કરીને વિનવૂં, જો બે જણુ ઘેર જાઈ,
નહિતર હૂ ચોથો બળૂં, એક ચિતા તે માહિ. ૨૪૦

મા બ્યા પક્તિ નથી ૨૩૧ જગત માહે હિ હોમુ દેહ ૨૩૧ પછી કે મા આ વધુ પંક્તિ છે-નરમેધ તણુ તો પુન જ થશે, જીવ અમારો સ્વરગે જશે ૨૩૨ એહવી કે રૂડી ૨૩૩ તુમ કરો તુમે દષ્ટિ૦ કે દઇ જુયો સીહ માહારી દાઝચ હાથે કે હાથગૂ ૨૩૪ મુકે હિ મુકી ૨૩૫ તે બ્રામણનુ૦-કે વીપ્ર તણું દારુણ દુખ જોઈ સઘળી હિ સેન્યા નગ્ર માહી ઇમ હિ કે નગર આધામા ૨૩૬ હું૦-કે હું પાછો ઘર કમ જાયુ, હિ ઇતરે હુ આપે ઘર જઉં ૨૪૦ એક૦-

પાસે આવિ પાયે નમ્યો, દીન થઈ જોડ્યા હાથ,
રખે કોપ માતા! કરો, હું બોલૂં તમ સાથ. ૨૪૧
જાયો તે જાવા કારણે, મૃત પામ્યો તમ બાલ,
તેહને અગ્નિ દિજીઈ, વેઠી મનની ઝાલ. ૨૪૨
તમે બેઉ રહો જીવતાં, આવો માહરે ઘેર,
દ્રવ્ય ખરચૂં એ પાછલે, કરૂં સ્વર્ગની પેર. ૨૪૩
કોઠાર લુંટાવૂં એ નિમિત, નિગમૂં બાધું રાજ્ય,
કૃષ્ણાર્પણ સર્વ ઋધિ કરૂં, તાહરા સુતને કાજ્ય. ૨૪૪
મુર્યા ન થાઈ જીવતાં, જેહ વખંડિ જોડિ,
લખી ગયો કિરતાર કો, માથે મોટી ખોડિ. ૨૪૫
માહારા ગામને ગુંદરે, તમે બે પાડો તન,
લાગે લાજ એ મુઝને, એમ કહે રાજન. ૨૪૬

ચોપાઈ

સ્ત્રી કહેઃ સ્યાને દુઃખીયા થાયો? મોહલ તમારે રાજા જાયો.
કહો તો ઇહાંથી અમો પાછાં વલૂં, બીજા દેશમાં જઇને બલૂં. ૨૪૭
પશ્ચમ દેશે ઉગે ભાણ, (તો) પુત્ર વિના ધરૂં હું પ્રાણ;
ગંગાજી દક્ષણમાં વહિ, તો પુત્ર વિના જીવ દેહમાં રહે. ૨૪૮
અમને બળતાં કો પીડા કરુ, તો હું ક્રોધ રુદયમાં ધરૂં.
ક્રોધે હું ગણૂં નહિ પાપ, તુઝને દેવો પડસ્યે શાપ. ૨૪૯
રાજા કહેઃ સાંભળ તૂં માત, તાહરા કામની હૂં કહૂં વાત;
સર્પ કરડે કે વિષ જ ખાય, (માહા) બીકે જેહનો જીવ જ જાય. ૨૫૦

કે. હું પાછો ઘર કમ જાયું ૨૪૧ દીન૦—કે. જુગતે ૨૪૨ તેહને૦—કે. અગન-દાધ તેહને કરો,' જેહેનો ખુટો કાલ ૨૪૩ કરૂં. કૌ. ઘણિ કરૂં ૨૪૪ સર્વઋધિ હિ. સમરથ્ય ૨૪૫ આનું ચોથુ ચરણ કે. મા બીજું છે અને ચોથું આ છેઃ—ન મલે તેહની જોડ કિરતાર કે. વિધાતા ૨૪૬ એ કે. હિ. જો ૨૪૭ બીજા દેશમાં કે. બીજે ગામ ૨૪૮ તો કે. હિ જો ગંગાજી૦—કે. માં આ પંક્તિ નથી ૨૪૯ કે. માં આ કડી નથી

તેહનો પ્રાણ કહિ બેસી રહે, (તે) ડાહ્યા જવરહ્યા મનમાં લહે.
પાંચ પોહોર સુધી જીવ જ હસ્યે, જો બાલસ્યો તો હત્યા થસ્યે. ૨૫૧
આજની રાત્ય રાખો થિર મન, (તાહરૂં) ભાગ્ય હસ્યે તો ઉઠસ્યે તન,
એટલું કહ્યૂં કરે માહરૂં, કર્મ કરે (જો) વાણે તાહરૂં. ૨૫૨
અમૃત વચને પોષી તેહ, વરસ્યો અમૃતવચને મેહ,
બીક તણી મૂર્છા છૂટસ્યે, તાહરે ભાગ્યે વાહાણે ઉઠસ્યે. ૨૫૩
આસનાવાસના અધિકી કરી, રાજા(ઇ) સંતોખી સુંદરી;
સુખપાલમાં નાંખ્યો તે બાલ, રાજા ઘેર લાવ્યો તતકાલ. ૨૫૪
બ્રાહ્મણબ્રાહ્મણી બેસી રહ્યાં, સહુ માણસ ઠેકાણે થયાં,
રાજાઇ વિચાર્યું મન, કિમ જીવે એ વિપ્રનો તન. ૨૫૫

દુહા

ઘોર નિશા જિહારે થઈ, તેહો વીર અજિત,
ચાહ્યો રાય મસાણમાં, મનમાં નાણી ભીત. ૨૫૬
ચદન પુષ્પ કુંકુમ ઘણા, પૂજા બહુવિધ લીધ,
કરી જોત્ય આપે રહ્યો, જિહાં માતા હરસિદ્ધ. ૨૫૭
ધર્યૂં ધ્યાન હરસિદ્ધનૂં, આવી આપ સરૂપ,
પ્રદક્ષણા ડંડવત કરી, પાઈ નમ્યો તે ભૂપ. ૨૫૮
માતા પૂજન માહરૂં, માની લ્યો તમે આજ,
માહરે તો સંકટ પડ્યૂં, તેહની રાખો લાજ. ૨૫૯
વ્રતભંગ માહરયૂં થસ્યે, તજવી પડસ્યે દેહ,
તે કેહિ પેરે છૂટકો, મુઝને કહોને તેહ. ૨૬૦

---

૨૫૧ તેહનો૦–કે. તેહનો પ્રાણ દેટીમા હશે આ કડીનુ બીજુ અને ત્રીજુ ચરણ કે. મા નથી આજની૦–કે. આજની રાત્ય સોંપો મુજ(ને) તન, વાણામાં આપીસું તન એટલું૦–કે. માં આ પક્તિ નથી ૨૫૪ સુખપાલમાં૦–કે સુત નાખ્યો સુખપાલે ઘેર, લાવો રાજા પોતાને ઘેર ૨૫૫ ફ્રા બ્રામણ બ્રાંમણી કે માં આ આખી કડી નથી, ત્યારે હિ માં તેની બીજી પંક્તિ નથી ૨૫૩ મી કડી અને ૨૫૪–૧ કે માં નથી ૨૫૬–૨૫૭ કે માં નથી ૨૫૭ માતા હિ સાચી ૨૫૮ હરસિધનુ કે સભાવનુ પ્રદક્ષણા૦–કે વીપ્ર થસે કમ જીવતા, પુછે બોલ્યો ભુપ ૨૫૯ તો હિ જે. ૨૬૦ તે હિ.

લજ્જા રૂપ માહેરે તમો, માહેરે તું આધાર;
પરદુઃખભંજન તે તમો, હું તાહેરો પ્રતિહાર. ૨૬૧

ચોપાઇ

પ્રસન થયાં માતા હરસિદ્ધ, રાજાને આપી એક બુધ,
મુઉં જન ન જીવે કોય, ન મટ્યૂં તે વિધાતા હોય. ૨૬૨
હૂ કહૂં તે કર એક(જ) પેરય, નાપિક ઘેટો તાહરે ઘેર,
તેહને મન છે અધિકૂં ગ્નાંન, તે પાસે જઈ માગો માન. ૨૬૩
સજીન છે નાપિકનો વેશ, જાણે પરકાયાપરવેશ,
ઘેટાની દેહથી નીસરે, પ્રવેશ વિપ્રને અંગે કરે. ૨૬૪
ઊઠી બેઠો બાલક થાય, મહિમા વાધસ્યે તાહરો રાય.
એહવૂં સાંભલી પાયે નમ્યો, થયો ઉલટ ને બોલ જ ગમ્યો. ૨૬૫
હર્ષભરે મોહલે આવિયો, ઘેટો છોડિને લાવિયો;
મૃતક વિપ્ર પડ્યો છે જિહાં, ઘેટો ઉભો કિધો તિહા. ૨૬૬
રાજા ઇમ કરે ઉપદેશ, વિપ્ર કાયામાં કરો પરવેશ.
અવાચિક કરી બાધો તુને, તે દયા આવી છે મુને. ૨૬૭
ખાયો, પીયો ને દિન નિર્ગમો, વિપ્રકાયામા રગે રમો.
નાપિક માહા હરામી વર્ણ, વચન રાયનૂં સાંભળ્યૂ કર્ણ ૨૬૮

---

૭ ક્હોને હિ કહે મા. ૨૫૮ થી ૨૬૧ આ ત્રણ કડી કે મા નથી ૨૬૧ પછી ફ્રા હિ મા ઉપર પ્રમાણે ચોપાઇ છે ત્યારે કે મા દુહા છે ૨૬૨ પ્રસન્ન૦—કે મા આ પક્તિ નથી મુઉં૦—કે (દુહો) મુયા ન થાયે જીવતા, એમ કહે હરસીધ ન મટ્યૂ૦—હિ નિરમ્યુ. ૨૬૩ અધિકૂ હિ સધતુ કે નો દુહો ઘેટો નાપિક વેર છે, તેને સધતુ ગ્નાન, પરવેશ કરે કાયા વિષે, મહીપત દેજો માન ૨૬૪ થી ૨૬૬ આ ત્રણ કડી કે મા નથી, પણ આ એક દુહો છે—વીટાલ નથી એ વાતમા, જીવતો છે કા બ્રમ, નાત પૂનાત એહને નથી, કાયે ન બેસે કરમ ૨૬૭ અવાચિક ફ્રા આવાચિક, હિ અવાચ્ય કે મા આ કડીને બદલે નીચેનો દુહો છે — મદીર આવો મહીપની, કરો ઘેટાને ઉપદેશ, સૂખ-ભોગ તમો ભોગવો, કરો પરકાયાપરવેશ ૨૬૮ દિન નિર્ગમો હિ આનદ કરો વિપ્રકાયા૦—હિ વિપ્રકાયામા જીવ જ ધરો

આજ પડી દિસે છિ ગર્જ, તો કરવા આવ્યો છિ અરજ,
એહને કહે એહમા નહિ જાણી, માન ગમાડૂ મુધો યાણી. ૨૬૯
મોહો મરડી ચઢાવી રીસ, પછે આપ ધપોળે શીશ,
આગતસ્વાગત બહુ રાઈ કરી, પણ તેહણે હૈડે નવિ ધરી. ૨૭૦

દુહા

એગી પરણાવૂ માહરી, ધરૂ જમાઈ નામ,
ત્રાબાપત્રે આપૂ લખી, વારૂ વીસ જ ગામ. ૨૭૧
કરુ ગુવજીર તુને માહરો, જો માને આ દિસ,
નહિ તો હાથે ખડગસ્યૂ, હવર્ડા છેદૂ શીશ. ૨૭૨
બેમા સારૂ જે ગમે, તે કરો ઉપદેશ,
છેદૂ હૂ મુસ્તક ધરો, કે કરો કાયાપરવેશ ૨૭૩
આગલ્યાની વતી પાછલ્યા, બોલ્યો હૂ જે વાણી,
તે વાચા ચૂકૂ અમો, તો ગુરુજીની આણ ૨૭૪
નાપિક મનમા ચેતિયો, હવે લગાડૂ વાર,
રાજરિષ્ય કન્યા ગઈ, શીશ તણો સસકાર ૨૭૫
સૂર્ય ઉગતે સજ થયો, મેહલ્યો ઘેટા(ની) વેશ,
માણિક મણિના મત્રથી, કર્યો (વિપ્ર)કાયાપરવેશ ૨૭૬
બીજૂ કોય જાણે નહી, જાણે એક રાજન,
બ્રાહ્મણ ઉઠી બેઠો થયો, હરખ્યો રાજા મન ૨૭૭
નિરઘોષ વાજા નીસાણના, થયૂ નગ્રમા જાણ
બ્રાહ્મણને મૂર્છા ટળી, હર્ષે ઉગ્યો ભાણ ૨૭૮

---

૨૬૯ મુગ્ધો હિ મોરો ૨૭૦ બહુ રાઈ કરી હિ. રાજાએ કરૂ ધરી હિ ધરૂ ૨૬૯ થી ૨૭૦ આ ત્રણ કડીને બદલે કે મા આ દુહો છે હરામી નાપીક ઘણો થયો મોટો માહ્યા દીશ રાજા ખોયો પાથરે તોડે ધાવોને શીશ ૨૭૧ એગી૦—કે મારી પરણુ ગોરની ૨૭૩ હું કે આગે ૨૭૪ ક્યા આગ વાની વેરી પાછ્યા ગુરુજીની કે આણ શકતની ૨૭૫ ક્યા મીસ તણો સસમાર, ક્યા સચકાર રાજરિધ૦—કે ૧ યા જારે હાથથી ૨૭૬ બા કીનું બોડૂ ચગણુ જ કે મા છે અને ૨૭૭ મીનું પણ

વધાઈ ગઈ માબાપને, મેટયા મનના કષ્ટ,
અમૃત વરસ્યો આનંદસ્યૂ, પુત્રને દીઠો દ્રષ્ટ. ૨૭૯
જેયૅ જેયૅ શબ્દ સઘળે થયો, શીતલ સહુની દેહ,
નગ્ર બાધાનૂ દુઃખ ગયૂં, જિમ દુરભક્ષમા (વરસે) મેહ. ૨૮૦
શ્રીભરતાર આશીશ દે, સ્યૂ કહીઇ તુને સોય,
જેહવૂં અમને શીતલ થયૂ, એહવૂ (નિત્ય) તુજ સુખ હોય. ૨૮૧
અમો અજાણે બાલતા, પુત્ર અમુલક જાતિ,
બીજૂ ખાપણુ લાગતું, બ્રહ્મહત્યા શિર થાત. ૨૮૨
કોટિ કલ્યાણુ તાહરૂ થજ્યો, પરસન હરસિદ્ધ માત,
સદા બુદ્ધિ રહે નિર્મળી, જગત વિષે વિખ્યાત. ૨૮૩

ચોપાઈ

રાજાઇ ઘેર મડપ રચ્યો, આનદ મંગળ અધિકો મચ્યો,
નગ્ર બાંધ્યા તોરણુ બારણે, વિપ્ર વરકન્યા કારણે. ૨૮૪
બ્રાહ્મણુની તેડાવી નાત, દેશદેશ(ની) પધરાવી ખ્યાત,
પટરાણીની પુત્રી હતી, મહા મનોહર રૂપે સતી. ૨૮૫
તે બ્રાહ્મણુને દીધુ દાન, સગા સહોદરને બહુ માન,
સદાવ્રત સામગ્રી કરી, ધજા ધર્મની નિશ્ચળ ધરી. ૨૮૬
નગ્ર બાધે કિધં ભોજન, કેલ્યો રગ એક માસ જ દિન;
જિહા વાત વિક્રમ મન વસી, વખાણુ ઉપમા તેહની કસી. ૨૮૭
વિહેવા કીધો રાજાની રીત્ય, દાન આપ્યા ધરીને પ્રીત,
સુખાસન રથ ને ભડાર, હસ્તી ઘોડાની બહુ લાર. ૨૮૮
એક જામાત્ર ને બીજે બ્રહ્મ, જો જો તેહનૂ જાગ્ર કર્મ;
સર્વ દેશ માંહે છે સુખી, ગામ વીસ આપ્યા છે લખી ૨૮૯

ચીનું જ ચરણ છે, બાકીના નથી ૨૭૮ થી ૨૮૦ આ ત્રણ કડીને બદલે કે આ માત્ર આ બે પક્તિઓ છે -આનદ હેાે અતી ઘણો, વરતો જયજયકાર, દેશ બાધાનુ દુખ ગયુ દીઠો વીમનો તન ૨૮૧ શ્રી૦-કે શ્રી ભરતાર શીતલ થયું, મહામહોચ્છવ મન-થયૂ કે હોય એહવુ૦-કે, તેવુ શીતલ તમને થજો, ગજી ન સકે કોય ૨૮૩ આ કડી કે આ નથી ૨૮૬ કરી હિ ધાગ્રી ધજા૦-હિ ધજા બધાની ધર્મ જ તણી ૨૮૯ જામ્રૂ

આપી સમરિધ ઊજ્જેણીધણી, પુત્રી પરણાવી પોતા તણી;
નવા મેહેલ પોતાની પાસ, વજીર કરીને રાખ્યો વાસ. ૨૯૦
પહેલો વિવાહ કીધો જેહ, બીજી વાર પરણાવી તેહ.
જેહને પુન્યની ઇચ્છા પૂર, તેહને પ્રભુ હજુરાહજુર. ૨૯૧
પુન્યે ગ્રહ પીડા નવિ કરે; પુન્યે ઇંદ્રાતેર સૌને ઊપરે;
પુન્યે જશ કીરત વિસ્તરે; પુન્યે આપ તારે ને તરે; ૨૯૨
પુન્ય થકી નહી રાજા ડંડ; પુન્યથી હારે હરામી લંડ,
પુન્યે ટાણું ન લાગે અંગ; પુન્યથી સાંપડે રૂડો સંગ;- ૨૯૩
પુન્યે પુત્ર ને પરિવાર; પુન્યે હોય સુકુલની નારી;
વિક્રમનાં કામ જે કર્યાં, પુન્યે હૈયામાં સઘળાં ધર્યાં. ૨૯૪
પુન્યે રાજસભા સન્માન, આ લોકે પર લોકે માન;
સંપત સારૂ કરજ્યો (સહુ) પુન્ય, તેહથી રૂડું નથી કાંઇ અન્ય. ૨૯૫
સુણો ભોજ કહે પુતળીઃ એહવો વિક્રમ રાય;
તેહનો મહિમા સાંભલે, પાંચે પાતિક જાય. ૨૯૬

હિ ખોટ્યું ૨૯૧ પ્રભુ હિ હરિ ૨૯૨ પુન્યે ઇક્રાતેર સૌ૦-હિ પુન્યે દુશ્મન પાછા ફરે ૨૯૪ ટાણું હિ ચેટક વિક્રમના૦-હિ વિક્રમે મનમાં જે કર્યા પુન્યે હૈયામા૦-હિ તે પુન્ય પરતાપે સરવે સર્યાં ૨૮૯થી ૨૯૧ ને બદલે કે. માં-

મહીપતે મંડપ રચ્યો, પરણાવો બહુ પ્રીત,
કંના પોતાના પરોહતની કડી રાજસ રીત.
ધજા બધાવી ધરમની ભોજ કરાવ્યું ગામ,
જસ જગત બાધ્યે થયો, નવે ખંડમાં નામ
પેહેલો જદા વિવાહ મલ્યો, તેડી કના હેત,
સગા સહોદર ગામસૂ નાત પત સમેત,
ત્રાબાને પત્રે લખી આપ્યા ગામ શુણ વીસ,
વજીર કરો તે વીપ્રને પાગ નમાવ્યું શીસ
જીવ હતો નાપીક તણુ તેહનો મન કાંઈ ભાર,
ભાગ કરો તે નીમત ખરચ્યો દ્રવ અપાર

હરસિદ્ધ તો કિપા કરે, ટળે વ્યાધિ ને શોક,
મનવાંછિત ફળ પામસ્યે, જે કોય સુણસ્યે લોક. ૨૯૭
ગાઈ, શીખે ને સાંભળે, (તેહને) નર્મદાનૂં દરશન,
પુન્ય ઉપર જે મન ધરે, કોમલ રહેશે મન. ૨૯૮
પરાક્રમી વિક્રમ થયો, ભોજ સાંભલો કર્ણ,
એહવાં પરાક્રમ જો કરો, (તો) ધરો સિંહાસન ચર્ણ. ૨૯૯
પરદુઃખભંજન, સુખકરણ, અદ્ભુત, અભેદિ થાય;
એ સિંહાસન ઇંદ્રનૂં, બીજો ન ધરે પાય. ૩૦૦
એહવૂં કહીને પુતલી, આપે ગઈ આકાશ;
સપ્તમી કથા પૂરણ થઈ, કહે કવિ સામળદાસ. ૩૦૧

ઇતિ સંપૂર્ણ

સંવત ૧૮૩૬ ના માગશર વદી ૧૧ વાર રવૌ.
લખીતં. કપડવણજ મધ્યે લખીતં પનાસ
મીઠાજી ચેલાના પઠણાર્થે.

૨૯૧ થી ૨૯૫ એ છ કડી કે.માં નથી. ૨૯૬–૨ થી ૨૯૯–૧ એ પંક્તિઓ કે.માં નથી. ૨૯૯–૨ ચર્ણ કે. પાય. ૩૦૦ ને બદલે કે.માં આ કડી છે –વિક્રમ મહીમા સાંભલે, કરે પુન માહાદાંન; નવ નીધ ઈશ્વર ભરે, સપુત સૂત ધન ધાન. ૩૦૧ સપ્તમી હિ. જે, કે. એહ. થઈ ફા. કવી.

વાર્તા ૮ મી–ધનવંત શેઠની વાર્તા–કહેનાર પુતળી લક્ષ્મણા

દુહા

બેઠો ભોજ સભા કરી, તેડ્યા વિપ્ર સુજાણ,
મુહુરત શુભ આપો મુને, જોતિક જોઈ પુરાણ

1 આરંભમાં જ આ નો વધારો – ચોપાઇ

પરથમ ગણપતના પુજું પાયે, તેત્રીસ કોડ પેહેલો પુજાયે
સદા શીવજી કેરો તે પુત્ર, સંભાળ્યા રૂડા ઘરસુત્ર
દીપા કરીને આપો બુધ્ય, તો બોલૂ અક્ષર હૂ સુધ્ય
રતનચતામણી અપરમપાર, સઘળી સમરથ ઘરમા સાર
પરથમ નામ ગણપત્ય તણું, શુભ કામે સમરૂં અતી ઘણું
બ્રમતનયા, માતા સરસ્વતી, પુરો આશ મારી શુભ મતી
મ્હર ઉપર મ્હેર કરો, બુધ્યવતા તમ બાહે ધરો
સાચી સવપનપુર સાંચ્ય, રાજ રાજેય સ્વય આપે રીધ્ય
નોધારા કેરી આધાર, દેવી તૂ મોહોટી દાતાર,
ભૈરવનાથ મોહોટા મહારાજ, તુજ પરતાપે રેહેગે લાજ
માહા મનોહર રૂડું રૂપ ખાતીસે કામ કરે અનુપ
જેહને સાને તુજ સરસો હોવે, તેહને ગાજી ન સકે કોયે
કૃષ્ણ, કરૂણાનીધ્ય, રણછોડ, કરૂ પરણામ આપે કરજોડ
ધીંગડમલ કહાવે કીરતાર, ભલી વાતમાં રાખે ભાર
દ્વારામતીમા વાસ્યે વસૌ, શુભ કામ તો તેથી થશે
દેત્યે સકટ ભરના હરે, કામ અદબ્ય કોહોથી કરે
પરમેશ્વર નામે થાશું પવીત્ર, વરણવું વેગે વીક્રમ ચરીત્ર
ધાર નગરી તણું શુભ સ્વરૂપ, ભોજ રાયેજી ભારે ભુપ
દેવરૂપ ત્યે દાના ઘણા, સપુત તે સઘીકજ તણા
દાના તે કહાવ્યો દેશમા, લાયક પુરૂષ લપૂવેશમા
બડાર કે શીશુકના ભરે, ના અક્ષર કોહોને નવ્ય કરે
પડીત પામે છે સવા લાખ, સાહાસ્ત્ર પુરાણ તણી દેવરાવે સાખ
ભાટ ચારણ ને આવે કવી, નૌતમ વાત તો લાવે નવી

પુષ્ય નક્ષત્ર પૂરણ તિથિ, સિદ્ધ યોગ ગુરુવાર,
ધન લગ્ને મુહુરત શુભે, અમૃત ચોઘડિયૂં સાર. ૨
બાધૂં નગર ભોજન કરે; વાજે તાલ મૃદગ,
મલી અલેખે મેદની; રાજસ રૂડો રંગ. ૩
ગંગોદકે મરજન કરી, આસન બેસે જિમ,
'માં માં" કહીને લક્ષ્મણા, તે વેલા બોલી તિમ· ૪
ભોજરાજ ! મહા મહિપતિ ! રખે ધરોછ પાપ,
એ સિંહાસન ઇંદ્રનૂં, (તિહા) બેસે વિક્રમરાય. ૫

દુહા

સત્યભાષણ, પરદુખહરણ, કરણ કામનિધિ ધામ,
તે સરિખા પ્રાક્રમ કરે, (તે) બેસે એણે ઠામ. ૬
કહે· ભોજ સૂણ પુતલી ! સૂણૂં કાન હૂં તેહ,
વિક્રમ મહિમા સાંભળૂં, ધરૂ હ્રદયસ્યૂ નેહ. ૭

કૈંક પડીત પુરાણી વેદીયા, ભાગવત ભારથ લાગ્યે ભેદીયા
નવે ખડમા તેહને માન્ય, કાલીદાસ સરખા પરધાન
કીધા કામ અધીકા આપ, પોહોડો તે તેનો પરતાપ.
સરસ્વતીનો તેહને સીર હાથ, પરસન છે ચૌદ લોકનો નાથ
સરસ્વતી જેહેને મુખ વસી, તેહુને હણુમ નત્ર રહી ક્સી.
બોલે વચન તે સફલે ફલે, અસ્ખલીત વીધા એતો કરે.
કાલીદાશ ધરમ પુંન્ય ઘસે, ભોજરાજ પાસે ત્યેં વસે
૧ પછી કે પા–પડીત મલ્યા અનેકધા, જોસી મલ્યા છે પાચ,
તિણે મહુરત સાધીયુ સાચુ બોલી જ સાચ
પછી પા–સુભ વેલા ત્યે સાચવે, અતીસે મન હલાદ.
આખો દિન આનદમા વાજે નફેરી નાદ
૪ વેલા કે વેલા, કરી પા કરુ ૬ ધામ કે નામ ૭ હ્રદયસ્યુ કે હ્રદેસુ
૭ ૧ પછી પા.–ઉજેણુ નગરી અતી અનુપ, તાહા વસે વીક્રમ નર ભુપ
નવ જોજન પોહોલો સ્યે ઠામ, સુખ પામે છે બાધૂ ગામ
તેરજોજન છે તાહા લંબાઈ, વીસ્તાર અનોપમ રૂડી સજાઈ.
રૂડા મેહેલ ને રૂડા ચોક, અન્નુવાના ઝુમુંતા ગોખ

ચોપાઈ

કહે પુતલી સાંભળ્ય રે રાય! કહું વિક્રમનો મહિમાય,
નવતેરી જોજન વિસ્તાર, નગર અનુપમ સઘળું સાર ૮
ઘેરે ઘેરે પૂજા પરમેશ્વર તણી, અનેક શોભા બીજી ઘણી,
સહુને નારાયણશ્યું નેહ, માગ્યા વરસે છે શુભ મેહ. ૯
ફળે વનસપતિ ભારુ અઢાર, નહી વ્યાધિનો ભય લગાર,
જોગાભ્યાસ કરે બહુ જતિ, પતિવ્રતા વ્રત પાળે સતી. ૧૦
વિક્રમમેનની વરતે આણ, જૂઠું મુખ નવિ બોલે વાણ,
જાચિક વિમુખ કો નવિ જાય, માગણના મનોરથ થાય. ૧૧
હરિકથા સુણે સહુ કરણ, વાસ વસે અષ્ટાદશ વરણ,
લખેશ્વરી વસે લખ બાર, સહસપતિ તો અપરપાર. ૧૨
કોટિધ્વજ વસે છે અતિ, વાહણવટી મોટા અધિપતિ,
સવાલક્ષ ઘર અગ્નિહોત્રિયા, પાચ લક્ષ ઘર પ્રશ્નોત્રિયા. ૧૩
વેદ સ્તુતિ કરે વેદિયા, બ્રાહ્મણ શાસ્ત્ર તણા ભેદિયા
ભલા ભલા વસે બહુ ભાટ, પિંગળ તણા ભણે નિત પાઠ ૧૪
અધિક લોક આવે તિહાં અરથ, આપે રાય ઘરેણા ગરથ,
સહુનો બોલ મન માહે ગણે, ના અક્ષર ભસે નવિ ભણે. ૧૫

---

૮ કહું કે પા વાચુ ૯–૧ પછી પા
નહી કોને વ્યાધીને શોક, સુખ પામે છે સઘળો લોક
૧૦ વ્રત કે ધરમ ૧૦ પછી પા –
બ્રામણ પાળે છે ષટ કરમ, કો નવ આચે તાહા અધરમ

૧૧ વિમુખ કે નીરમુખ ૧૨ સહુ પા નીલ બાર કે પા ચ્યાર ૧૩ અગ્નિહોત્રિયા કે અગનોતરી પ્રશ્નોત્રિયા કે પરણોતરી ૧૪ ભલા ભલા કે ભુપતશાહ નિત કે પોઢા ૧૩ છે આત પા શત બાર મોટા અધિપતિ પા તો લાખ જ બાર ૧૩–૧૪ની પા –
વ્યાપારી વસે છે ઘણા, કરે વ્યાપાર નવ રાખે મણા,
વસે નાણાવટી ને સતી, સીવ ચોરાસી વસે તાહા જતિ
બીજા વસે અઢારે વર્ણ, કથા કીરત સૂણે નીત કરણ

૧૪ ભલા ભલા પા ભુપત વત બહુ પા છે પિંગળ૦ પા ભણે પઢીત પોઢોદા તાહા પાઠ ૧૪ પછી પા ચારણ વસે તાહા સહુસ્ર જ સાત, નવ નવની વાચે છે વાત ૧૫ પછી પા –

એક દિવસ બેઠા છે રાય, વિચાર કરે આપે મન માંય;
એકાતે તેડ્યો પરધાન, મહિપત્યે ઝાઝાં દીધાં માન. ૧૬
તેડો હવડાં ભંડારી ઘેર, હું પૂછું તેહને આ પેર.
માલ ખજાનો હોયે દ્રવ્ય, તે સંખ્યા કહે મુજને સરવ. ૧૭
તેહનો પાર મનમાં હું લેઊં, પછે ઉત્તર ઘટે તે દેઊં. ૧૮

દુહા

કહે ભંડારી ભાવર્સુ, સાંભળ રાયજી! બુધ,
તમ ઘર સમરધિ અતિ ઘણી, અષ્ટ સિદ્ધિ, નવ નિધ્ય. ૧૯
જેહને પાસે પુન્ય છે, જેહને શિવનો સાથ,
હરસિદ્ધ હજુર છે જેહને, તેને નવ નિધ્ય હાથ. ૨૦
ક્ષમા રુપિયૂ ખડગ છે, મેહેર રુપણી મોટ,
સસરુપીયૂં (જે) સાજ છે, તેહને સ્યાની ખોટ. ૨૧
મહારાજ સરિખા મહિપતિ, દાનશીલ, સુપાત્ર,
તિહાં ચિંતામણિ વૃક્ષ છે, ધન તે કેહિક માત્ર. ૨૨
અહરનિશ કર કરે ઉપરે, 'આપ આપ' કહો એહ,
કામધેનુ તે દુઝણી, તે માંહિ નહિ સંદેહ. ૨૩

ચોપાઈ

જ્યાર સુધી છે પુન્યનુ કામ, તાર સુધી ભરચો છે દામ.
એહવો બોલ ભંડારિઇ કહ્યો, તે રાજાઇ મનમા લહ્યો. ૨૪

બીાત વસે સોની સુતાર, ઘાંચી મોચી અપરમપાર
તેહની ત્રપીર મેરે નવ કહે, બોલ વચન પોતાને પહે
૧૬ મ્રે પા કરો ૧૭ પેર પા પેર તેહનેo પા કેહે હું પેર મ્હો કે મ્હો. ૧૮ લેગ, દેગ-પા લેઉં; દેઉં ૧૮ પછી પા -દ્રવ્ય આપણે જોઇને સાર, આપણા ઘરના કેટલો ભડાર ત્યં સભજાવો અમને આજ, દ્રવ્યનુ તો હાટી છે કાજ. ૧૯-૧ પામા નથી અહo પા વિવિધ મકાર વિધ ૧૯-૨ પછી પા લક્ષ્મી પચાગ તાહરે, ગૌતમ ઘરમા નીધ્ય ૨૦ પાસે પા પાસું પુન્ય છે પા કે પુન્યનુ ૨૧ મેહેર૦-પા. પાન ઘરે અહરનીસ તેહનેo-પા સેવા કરે નીત દીસ ૨૧ મોટ સરિખા ફ્રા સરિખા ઊ મુઙ ૨૨ સુપાત્ર કે સુખપાત્ર. ૨૩ કર૦ કે પા અહરનીશ કર ઉપરે ૨૪-૧ પછી

ધનસચે દીસે નહિ ઘણું, માહરે કામ તે ધન જ તણું,
(કો)દુખિયા આવી માગે ગરથ, તો સરે કિમ માહરા અરથ? ૨
દુ:ખભજનનુ વરત જ જશે, તાહરે માહરી સિ ગત્ય થસ્યે?
કહેવો પડસ્યે મુખથી નકાર, તેહથી મરણ ભલ સસાર. ૨૬
જીવ્યો જેણે પુન્ય આચરયૂ, જીવ્યો જેણે સાધન કર્યું;
જીવ્યો જેહનો જસ વિસ્તરો; જીવ્યો જન નિધન નિસ્તરો: ૨૭
જીવ્યો જેહને સારા કહ્યો; જીવ્યો જેણે હરિરસ લહ્યો,
મનુષ્યાદેહ જીવ્યાનુ સુખ, ટાલિઈ જે દુખીયાનુ દુ:ખ. ૨૮
દુખ ભાગે જે હોયે ગરથ, દ્રવ્ય વિના સરે નહિ અરથ;
ઇષ્ટ ઉપાસી આણુ ધન, તાહરે માહરૂ માને મન. ૨૯

પા પુન્ય કરતા પાછુ ન જોસો તમો, એહેવો બોલ કહુ છુ અમો ૨૪-૨ કહ્યો પા. આપ તો–પા સહ્ત હરસાધપરતાપ ૨૪ પછી પા મા ૨૪-૨ ની જ પુનરુક્તિ કરનારી પક્તિ છે ૨૫ પછી પા –ધન વડે રેહેસ્યે સુજ લાજ, ધન વીના સરે નહી કાજ
સરવથી મોહોટુ જાેા ધન, ધન વિના નવ થાહે મન
૨૮ પછી પા –
ધન વિના મુયો નર જાણુ, ધન વીના પોહોરો પાષાણ
ધન વિના નવ પામે માન, ધન વિના નવ દેવાયે દાન,
ધન વીના મુરખ કેહેવાયે, ધન વીના વિદેશે જાયે,
ધન વીના માને નહીં કાર, ધન વીના નવ રેહે કા ભાર
ધન વિના તે સાની સરમ, ધન વીના કરે સા ધરમ,
સરવથી ધન મોહોટુ જાણજ્યો, ડાહ્યા પુરસ અતર આણજે
૨૬ તેહથી કે તેપે ૨૭ વિસ્તરો કે પા વિસ્તારે નિધન છૂ નેધન જીવ્યો જન૦ કે પા જીવ્યો જેહની આસ જ કરે ૨૭ પછી પા માં વધારો –
જીવ્યો જે નર ઉપર બોલ, જીવ્યો જે નર પારે કોન
જીવ્યો જેહ કેહેવાણો સાર, જીવ્યો જે જન શરો ભાર
જીવ્યો જે દુખીયાના ટાલે દુખ જીવ્યો જે સુખુકની બાહેધર
જીવ્યો જે કાંઈ સકટ કાપસ્યે, જીવ્યો જે કાને દામ આપસ્યે
૨૮ પછી પા જીવ્યો જેણે શીવ પૂજન કરા જીવ્યો જેહો ધાન ઇસ્વરનાં ધરા,
જીવ્યો જે અમૃત વાગી વદે, જીવ્યો જે પરમેસ્વર રાખે રૂદે
૨૯-૧ પા માં નથી

વડા વજીરને સુંપ્યૂં રાજ્ય, તે વેળાઇ કર્યૂં સરવ તાજ્ય,
ગુરૂ ન કહી કો સાથે ધણી, પલ્યા પંથ અવંતિધણી. ૩૦
અકલિત તપ ધરૂં છે અંગ, ઈષ્ટ આગીઉ છે તે સગ,
શરીર ગાતડી વાલી કસી, ચાલ્યો ગામ મૂકી રણ ધસી. ૩૧
ખડગ કોહલ્ કરમાં ધરી, હઈડે હરસિદ્ધ મનસા ધરી,
મહા અરણ્વ ગયો જાહરે, શિવ દેહરૂં દિઠૂં તાહરે. ૩૨
પશુ પંખી નહિ તિહાં માનવી, નહિ જક્ષ કિન્નર દાનવી,
તેહમાં છે ચિંતામણિ લિંગ, કરે રાય તેહેંનો જઈ સંગ. ૩૩
દેવ તણું કીધું દરશન, મનમાં મહીપત્ય થયો પ્રસન;
આસન વાલ્યૂં મન દ્દઢ કરી, બેઠો ધ્યાન શંભુનૂં ધરી. ૩૪
તજી નિદ્રા, ઉદક ને અન, વશ કીધૂ પોતાનૂં મન,
એમ કરતે ગયા દશ દિશ, તોહે પ્રસન ન થયા ઈશ. ૩૫
ચરણ અંગુઠે ઉભો થયો, એક માસ એમ કરતાં ગયો,
ઊંચા ચરણ ને હેઠૂં શીશ, જાપ જપે મુખે જગદીશ. ૩૬
ત્રણ પક્ષ એમ કરતે ગયા, તોહે શિવ મન નાવી દયા,
સદાશિવે જોવાને મનઃ જોઇઇ કેહવો છે રાજન ૩૭

દુહા

રાજાઇ મન વિચારિયુ, મનસા સિદ્ધે જોય,
આ કલિયુગ છે કારિમો, ભય વિણ પ્રીત ન હોય. ૩૮

---

૩૦ તે વેળાઇ કે પા તે વેના ૩૦ પછી પા નો વધારો–
ચાલ્યો પથ તે૰વીક્રમ વીર, નામ તણૂ રાખેવા નીર
કામ કરવા ત્યે પોતા તણૂ, નીસરા આગારે રહ્યા નદી ક્ષણૂ
૩૧ વાલી કે૰ ગાઠી રણ ક્રા રણમા ૩૨ કોહલ ક્રા કોવી ૩૨ પછી પા –
રણમાં શીવનો મત્ર જ ભણે, ભય કોનો મનમા નવ ગણે
૩૩ કરે કે પા કરો ૩૪ પા દેવ દેવ૰ તણૂં તાંહા પૂજન કરૂ ધ્યાન
પરમેશ્વરનું મન ધરૂ બેઠો૰ પા હેત્યે સમરા તાહા શ્રી હરી ૩૫ પછી પા કષ્ટ વેંઠે
પોતાની કાયે, ઇગે નહીં રાત મન માંયે ૩૬ મુખે૰–કે અહો રાતર ઈશ ૩૭ પછી પા
ભાવ ભગતી અતરથી કરે દક્ષ, સાચે પોતે દવ મરે ૩૮ મન કે૰ જ્ઞાન ૩૮ પછી પા

અજાવધ અધિકાં કરે, નાસે દેખી વાઘ,
માટે પ્રગટ દેખાડીઈ, બળિયાના બે ભાગ. ૩૯
સો વરસ બેઠા લાંઘીઈ, ઈશ્વર ન ધરે કરણ,
દેહકષ્ટના દુઃખ થકિ, મોટા જનને મરણ. ૪૦
આળસ મોડિ ઉઠિયો, તજ્યો મનનો શોક,
આપું હત્યા એહને, સ્તુત્ય કરાવી ફોક. ૪૧
નોલીકરમ રાય સાધિયો, પ્રકાશ કરિ નસજાલ,
પ્રથમ શિવ પૂજન કરૂં, પછે કરૂ દેહકાલ. ૪૨
પ્રથમ છેદી નસ ચરણની, ચાલી રુધિરની ધાર,
પાઠ સ્તોત્ર શિવજી તણા, કીધો મુખ ઉચ્ચાર. ૪૩
સવા ઘડી સુધી સજ્યો, દક્ષણ ચરણ તો એક,
પછે વામચરણ છેદિયો, કીધિ ધાર વશેક. ૪૪
વારો દક્ષણ કર તણો, પૃથક પૃથક નસ છેદ,
ચાલી ધાર શોણિત તણી, પોતાને નહિ મન ભેદ. ૪૫
કાઠે કમલ પૂજા કરૂં, સમરપવા માંડ્યૂ શીશ,
પ્રસન થઈ પ્રગટ થયા, દુખનિવારણ ઈશ. ૪૬
સા માટે તૂ દેહ તજે? જોખ સધાતે જાગ્ય,
તુજને હૃ પ્રસંન થયો, મનવાંછિત ફલ માગ્ય ૪૭
ધરી વેશ અવધૂતનો, આવ્યા નિર્મલ નાથ,
શરીર શુભ સાજો કર્યો, શીશ ફેરવ્યો હાથ. ૪૮

ઊઠ ગારથ તો સરે નહી, કરવુ મોટોડું કામ,
એમનો એમ પાઠો વલ, તો જાયે બાપનું નામ

૩૯ પ્રગટ દેખાડીઈ કે પરતગ દેખીયે ૪૧ કરાવી કે કરી. ૪૨ સાધિયો પા સાધીઉં દેહપાલ પા દેહનો કાલ. ૪૪ સજ્યો પા વશો ૪૫ પોતાને પા લુપાત ૪૬ દુખ કે પા. અપ ૪૭ પછી પા મા વધારો–પરસન થયા મહાદેવજી, આપ કમથા પતી ઈગ, બોલો નાથ સદુશ દેહે આનંદ જયો ચડુ દીશ ૪૮ ધરી પા ધરે ૪૮ પછી પા. માં વધારો–

ચોપાઈ

પુરણ દુઃખ સ્યૂં પ્રગટૂં તુને, તે મન મૂકી કહોને મુને.
મહારાજ ! કષ્ટ અમારાં કાપ્ય, દ્રવ્ય અનર્ગલિ મુજને આપ્ય. ૪૯
માહરે દુખભજનનૂ વ્રત, સંકટ ભાગૂં જોતાં તરત,
માહરે મન તો તૂં દાતાર, ભારે અખૂટ આપો ભડાર. ૫૦
(તાહરે) શિવ કહેઃ સાંભળ્ય રે વીર ! રાખો હઈડા માંહિ ધીર,
દક્ષણ સાગર કેરે બેટ, જા રાજા ! તેમાં તૂં ઠેઠ. ૫૧
અબધૂત ચેલો ધ્યાન જ ધરે, કથીર તણૂં તે કંચન કરે;
કદમ છાહે કદલીનૂં વન, તિહા આપે જાજો રાજન ! ૫૨
તેહેને મન છે અધિકૂં જ્ઞાન, દેખતા વાત તે દેશે માન,
આપસ્યે શુભ વસ્તુ તે કરી, રહેસ્યે મન તમારું ઠરી. ૫૩
તેને ઉલખ્યાનૂં (છે) એંધાણ, તેજપુજ જેમ ઉદો ભાણ;
કામધેનુ બાધી છે પાસ, નવપલ્લવ નવ બારે માસ. ૫૪

તારે બોલ્યા સીવજી સાર, દુષ કષ્ટ છે અપરમપાર,
સા માટે મરો છો તમો, દુખની વાત માડી કોહો અમો

૪૯ પૂરણ પા૰ મોહોડુ કહોને પા૰ કહેજો ૪૮–૧ પછી પા૰ મા -
એહવી સીવજી બો'યા વાણ, સાભલ રાયે તુ ચતુરસુજાણ
તાહારે વીક્રમ બોના વીર, રાખી આપ રૂદેમા ધીર

૪૯–૨ કષ્ટ અમારા કે માહરુ ક્લીમલ ૫૦ ભાગૂ ફ્રા૰ ભાગો જોતા ફ્રા૰ જોતામા ૫૦–૧ પછી પા૰ દુખીયા આવે કેં બારણે, દામ જોઇયે સ્વારથકારણે ૫૧ હઇડા માહે પા૰ આપ રૂદેમા ૫૧–૧ પછી પા૰ મા વધારો વાત કરેલે મનમા ધરો, કહુ એક અમારૂ કરો દક્ષણ ફ્રા૰ દક્ષ પર ધ્યાન, ફ્રા૰ ધાન ૫૨–૧ પા૰ મા વધારો -તેહવી વીદ્યા છે રે પાસ, ધરો રાયજી વીસવાસ ૫૩–૧ પછી પા૰ મા વધારો–આદર મ્ની બોલાવે ચ્યાની, અહંકાર નહીં રાખે રતી ૫૪–૧ પછી પા૰ મા વધારો -ગ્રાતકાર હસેજી જાહે, ઉજેસ અદકો હોસે તાહે ૫૪ પછી પા૰ મા વધારો -દક્ષણુવત છે તેહની જોડ, કરે કામ પોહાચે મન કોડ, દુષ રોહવા દેહવટ જસે, સકલ કામના સીદ્ધિજ થસે કદમ છાહે ફ્રા૰ કદમ છા તીહા

તે જાયગે શિવનો પરસાદ, તિહાં રહે આણી ઉલ્લાદ,
જાયો પધારો તેણી વાટ, જાલવજ્યો વસમો છે ઘાટ.
હાથ માહેરો તાહેરે શિર હોય, તુજને ગંજી ન શકે કોય.
એમ કહી અલોપ જ થયા, કીધી છે રાજાને મયા. ૫૬
કરી પારણૂં ચાલ્યો પંથ, બીક ન આણે કોહની ચિંત;
દક્ષણ સાગર લીધી વાટ, આવ્યો એક વાવડીનો ઘાટ. ૫૭
લાગી ત્રષા, સારું દીઠું તીર, પઇઠો રાય પીવાને નીર;
જોગણી ચાર રમે છે તિહાં, ચોપટ દાવ માંડો છે જિહાં. ૫૮
રાજા તિહાં જઈ ઉભો રહ્યો, જોગણી ચારે બોલ જ કહ્યોઃ
ભાઈ! આવ્યો અમારે કાજ, ભાગી આજ ક્ષુધાની દાઝ. ૫૯
વેચીને ચારે ખાઈસ્યૂં, આજે અમે સુખિયા થાઈસ્યૂં.
વિક્રમ કહેઃ નાસી નહી જાઉં, તુમ ચારેના હું ગુણ ગાઉં. ૬૦
એટલૂં કરવા આવ્યો (છું) કામ, નહીતર શીદ ખોળૂં આ ઠામ.
એહેવી વાણી વિક્રમે ભણી, હસ્યાં ખડખડી ચારે જોગણી. ૬૧
કામ પારખૂં દેખાડો મુને, (તો) સાચી દેવ હૂં જાણૂં તુને;
રમો દાવ સોગઠાની જોડ, હાર જિતની પરહો હોડ. ૬૨
ચારે જોગણી મૂકી મામ પ્રથમ કહે ભાઈ! તાહરૂં નામ;
કુણ જાત? કુણ તાહરો દેશ? કિમ આવ્યો? કિહાં કરે પ્રવેશ? ૬૩

---

૫૩ તે. કે પા હોને ૫૫ જાયગે કે પા જોડે. ૫૫ પછી પા મા વધારોઃ—સુખે તાંહાં કરારે જાયો, ચીનમા આપે રૂડું ચાહો ૫૬ રાજાને મયા કે પા સેવકને દયા. ૫૬ પછી પા મા વધારોઃ—દયાવંત એ દીનદયાલ, મઝ વણા તમો છો મનીપાલ. ૫૮ સારૂં દીઠું તીર કે સમરો છે નીર; પા વાવગીની તીર. ૫૯ પછી પા. રમે ગજીરો ને સોગઠા, બેઠાં છે સરવ એકઠાં ૫૯ જોગણી કે બાઇયે ભાઈ કે. પા બચે ૬૦ આજે અમે કે. પા. આ સ્થાને ૬૦–૧ પછી પા. મા વધારોઃ– ભલે તમ પધારા આજ, સરવે સરૂ અમારૂ કાજ. જાઉં પા. જાયું તુમ૦ પા. તમ ચારે ને હું પણ ખાયું ૬૧ પછી પા માં વધારો –એસૂં બોલે છે માનવ રૂપ, ભારે દીસ તો છે ઇ રુપ. ૬૨ રમો પા રમૂં. જોડ પા. કોડ પરહે. પા. પરહું ૬૩ પછી પા.·–ત્રેહે

નગર ઉજેણી જેહ અનૂપ, શિવસેવક હૂં વિક્રમ ભૂપ,
પરદુઃખભંજન કારજ કરૂં, દુષ્ટ સંધાથે આયુધ ધરૂં. ૬૪
ધરવા બેઠો'તો શિવનું ધ્યાન, મનસા સિધ્યે દીધૂ માન,
માહોરા મનમાં હૂતો અરથ, મેં કહ્યૂં જે આપો ગરથ. ૬૫
તાહેરે મુઝને કીધી દયા, વચન એક કહીને ગયા,
સાગરખેટ અવધૂત જ પાસ, જાયો તમે તિહા પોહચે આશ. ૬૬
જાતો હૂતો હું તેણે કામ, આવી પોહોંતો આણે ઠામ,
તમે કહો તે તો કીજીઇ, આ તન તો હાજર કીજીઇ. ૬૭

દુહા

તાહરે બોલી યોગણી. ભલે બોલ્યો તું ભ્રાત !
જો અણબોલ્યો તુ રહત, તો તમને અમો ખાત. ૬૮
તૂ સેવક હરસિદ્ધનો, અમે તેહની દાસ,
ભલે પધાર્યો વીર! તું, પ્રીતે અમારે પાસ. ૬૯
સાગર તટ છે વેગલો, ખટ મહીનાની વાટ,
પાઉ પાળે કિમ જસ્યો, વસમા તેહના ઘાટ. ૭૦
ઊડણુ આપૂ પાવડી, પેહેરો રાજા પાયે,
મંત્ર ભણી મનસા ધરો, સાગરખેટે જાયે. ૭૧

ખતાતો અમને આજ, તો તમારૂ સરશે કાજ ૬૬ કીધી પા દીધી. ૬૭ પોહોતો પા પોહોતો હુ આ૦-કે પા -દેવી છો આજ્ઞા દીજીયે, દો માન તો કર જોડીયે, નહીતર માન તાહરુ મોડીયે; પછી પા મા જ-તેહવી વાણી વીક્રમે કહી, તે જોગણીએ મનમાં લહી ૬૮ યોગણી કે જાગગી તો તમને અમો કે તો તો તુજને- ૬૮ પછી પા મા વધારો –

અમે આવું'તુ માહરે, પુરૂ પેટ ભરાત
આનરદાયે તું ઉગરો, નહીતર તમો મરાત.

૭૦ પછી પા –જાણુ છે તાહરા દોહલૂ, તમો જવાસે કેમ,
સાચુ બોલ્ય સલક્ષણા, નવ હોદ્દો તો માહરા સમ.

તિહાંથી અગ્ય તાહરો સરે, પુરણ થાઈ કામ,
નેત્ર મીંચીને મન ભણો, જાયુ ઊજેણી ગામ ૭૨
હરખ્યો રાજા મન વિષે, સફલ થયો આ દિશ,
પામ્યો મન કો કારિમો, પ્રતાપ ઉમયાઈશ. ૭૩

ચોપાઈ

ચઢી પાવડી મન જ ભણ્યો, વિશ્વાસ રાખ્યો ઈશ્વરનો ઘણો,
મીચ્યા નેત્ર હરખે જાહરે, સાગરમેટ દિઠો તાહરે. ૭૪
દીઠી કેલ, શિવદેહરુ, વન, એ ઈધાણે હરખ્યો રાજન,
પેઠો આપ જઈદેહરા માહે, અનવૃત આપ બેઠો છે તાંહિ. ૭૫
નમ્યો ચરણ પ્રદક્ષણા કરી, અનધુતે વાણી ઊચરી,
શિવના મોકલ્યા ભલે આવિયા, તે તમે મન માહરે ભાવિયા ૭૬
છાહિ બેસો, સુખિયા થઇ રહો, કામ હોય તે મુઝને કહો,
પધાર્યો તૂ મહાદાનેશ, પવિત્ર કીધો બાધો દેશ ૭૭

---

૭૨ તાહરો કે સારૂ જાયુ કૃા તો જાઉ ૭૨ પછી પ્ર. –
એહવુ વચન કહ્યુ જોગણી, સાભલ્યૂ વીક્રમ રાયે,
દલ રીઝૂ તે અતી ઘણુ, આનદ અગ ન માયે
૭૪ ઈશ્વરનો ઘણો પ્રા ઈસ્વર તણો ૭૪–૧ પછી મા નો વધારો –
વીસવાસે તો સીધજ હોવે, વીસવાસે કામ સઘલા હોયે
વીસવાસે તો મત્ર જ ફલે, વીસવાસે તો ભ્રાંતી ભલે
વીસવાસે ઈસ્વર મલે આપ વીસવાસે ભજે સીવજાપ
વીસવાસે ધારે છે ધરમ વીસવાસ વીના ફલે નહીં કરમ
વીક્રમે વીસવાસ રાખો રૂદે, વાગી અમરત જોગેની વદે
૭૭–૧ પછી પ્રા –જો હોવે મનની કામના, રૂડી પામે તમારી નામના
૭૭–૨ દાનેશ પ્રા નરેસ ૭૮ પાર્યું પ્રા વાહ્નો ૭૮ પછી પ્રા –
ધરમે થાયે સઘલા કામ, ધરમે થાયે બાધ્યે નામ
ધરમવત મોહોટા જાણવો ધરમવત પામ્યા પરમાણુજો
ધરમવત મોહોટા કેહેવાવે આપ, ધરમવતનો પોહોંચો પરતાપ
ધરમવતનો માને કાર, ધરમવતનો બારે બાર
ધરમવતનો માને કોલ, ધરમવતનો ઉપર બોલ

સહુથી મોટૂં તાહરું કર્મ, જેણે પાલ્યુ છે બહુ ધર્મ,
માત, તાત, ધન્ય તાહરો વેશ, ધન્ય ઊજેણ એ માલવ દેશ. ૭૮

દુહા

કહે વિક્રમઃ માહારાજ છો, દેવ તણા અધિદેવ,
એવડી ઉપમા શાને કરો, હુ કરું તમારી સેવ. ૭૯
હૂ આહારી છૂં અનનો, ગરજ તણે વસ હોય,
હું જાણૂ છું મુઝ સમો, નહિ અપરાધી કોય ૮૦
આજ ઘણૂ પાવન થયો, દીઠું દિવ્ય દરશન,
અવતાર સફલ માહરો થયો, એમ કહે રાજન. ૮૧
મહારાજ! મહિમા તમ તણો, મનવાછિત ફલ આપ્ય,
પરદુઃખભજન નામ છે, તેહને સ્થિર કરી થાપ્ય. ૮૨
ખરચૂ ઘણો ખુટે નહી, તે જોઈઈ ભંડાર,
તે લેવા હૂ તમ કને, આવ્યો છૂ આધાર. ૮૩
પરોપકારે ખરચવા, રાખવા વ્રતનૂ નામ,
હુ તો તાહરો પેટિયો, શેર એક અનનૂ કામ. ૮૪

ચોપાઈ

એહેવી વિક્રમે વાણી કહી, તે તો સિદ્ધે મનમા લહી,
વિચાર કરયો પોતાને મન, અખૂટ એહેને આપૂ ધન. ૮૫

૭૮–૨ વેશ પા૰ દેશ પછી પા૰ –ધન વીક્રમ તુજ નામને, ધન દુ ખભન્જણ તુજ કામને. ૭૯ ફ્રા. શાને કરો પાછી સુને ૮૦–૧ પછી પા૰ –હું સેવક હરમીય્યનો, ન્દુ દાસન કેરો દાસ, હું ન્કર છું તમ તણો, હુ આવ્યો તમારી પાસ ૮૦–૨ પછી પા૰ –

કશુધી માહારી ઘણી, સુબુધી નહી લગાર,
નીચમા નીચ અતી ઘણો, હું તમ મયે પામુ પાર

આહારી ફ્રા આહારિ ગરજ તણે ૮૧ થયો કે થયુ દીઠું૰–કે પા. કીધુ તમ દર્શન ૮૨ મહિમા કે પા. દરશન તણો કે પા તણુ તેહને કે તેનૂં સ્થીર કે સ્થીત ૮૩ ખરચૂં૰ પા પરચ ખજાનો ખુટીતો ૮૫ કહી પા ભણી તો પા ગાઢા વહી પા ગણી ૮૫ પછી પા મા વધારો

આપ ગુફામાં જઈ આવિયા, એક વસ્ત રૂડી લાવિયા,
આપી રાય વિક્રમને હાથ, બોલ્યા સિદ્ધ રાજાને સાથઃ ૮૬
તેજંતુરી છે એહનું નામ, એહથી થાસ્યેં તમારૂં કામ,
સિદ્ધ બુટીઈ પારો મરે, તેથી કામ સહુકોનાં સરે ૮૭
કનકલતા નામ છે વલી, એ બુટી કો જ્વરલે કલી,
અમૂલ્ય વસ્ત છે તે લીજીઈ, હું કહૂ તિમ કનક કીજીઈ. ૮૮
છપન તોલા તોલ કથીર, પા રતી બુટી કેરૂ નીર,
તાપ અડ્યાથી કંચન થસ્યેં, દ્રવ્ય રુપીઊ દરિદ્ર જ જસ્યે ૮૯
નવ કોટિ ટંકા જેણે સંજ્યા, ઘર ફરુકે તેહને ધજા,
છપન કોટ ટંકા ઘરવાદ, ગેબી બુગલ વાજે નાદ. ૯૦
એહની અધિકૂ ધન જેહને ઘેર, તેહને તજારક લાગે પેર,
કે મરે, કે ઘેલો થાય, ધન તે એલે વેલે જાય. ૯૧
છપન કોડ ટકા જે નામ, નગદ ભડાર થાસ્યે એ દામ,
અલપ આયુષ અદકો હવે, કોટિ સુધી માણુસ ભોગવે. ૯૨

જારેથી એહેનુ કારજ સરે, કામ પરમારથ જાતે કરે.
કે દુખીયાના ટાલે દુખ, કે ભીખુકની ભાગે ભુખ
થાયે મનોહર એહેના કાજ, રૂડો એ તો છે ઝ રાજ

૮૬ કે પા આવીયો લાવીયો આપી૦— ને બદને પાઠમા આપી વીક્રમન હાથમા, દેવતા રાજન સાથમા, પરસન થયા તાહાં ભોનો નાથ ૮૭ તેજતુરી કે પા તાજમતરુ ૮૯ કથીર પા કે ત્થીજ પા૦-કે પા પા લ્યો રતી માહે મેહેલો બીજ દરીદ્ર કે દરદર ૮૯ પછી પા –

દ્રવ્ય થકી તો થાને પુન્ય. દ્રવ્ય વીના તો સરવે સૂન્ય
અગ્નાન હોયે ઘરમા આય, માન પામે તે સઘનો સાથ

૯૦ ઘર પા કે બાહાર ૯૧ એહની પા એહથી તજારક કે તછ રાત્ર જાય, પા તેમ ૯૧–૧ પછી પા —એથી અદકુ છાજે નહીં વાણી એહેવી સાખ્યે કહી. ૯૧ પછી પા –ધન ભોગવવા કોયે નવ રેહે, દુખ સરીર પોતાની દેહે ૯૨ અદકા હવે કે પા મહુ ભોગવે. કોટિ૦–કે પા કેટલું ધન માનવ ભોગવે ૯૨ પછી

લે વસ્તુ તું હાથ જ ઓડ, થાસ્યે ટંકા છપ્પન કોડ,
તેણે તાહરૂ દુ:ખ ભાજસ્યે, દેવતાઈ વાજાં વાજસ્યેં. ૯૩
આઠ પોહોર થાસ્યે આરતિ, ભ્રમ ન જાણે કો ભારતી,
ધજ ફરૂકે બહાર જ સાત, જુગતે જશ થાસ્યેં વિખ્યાત. ૯૪
એક કોલ આપોજી મુને, સારી શીખ દેઊં છું તુને,
ઝાઝે રોગે મૂતગ શૂલ; ઝાઝો લોભ તે પાપનૂ મૂલ; ૯૫
ઝાઝા પુત્રે હોય કુલહાણુ; ઝાઝી વિદ્યાએ દરિદ્ર જ જાણુ;
ઝાઝે રુપે ખાંપણુ હોય; ઝાઝે વેપારે દેવાલૂ જોય, ૯૬
ઝાઝી પ્રીત્યે રાઢ જ થાય, ઝાઝે વેરે માથૂ જાય;
ઝાઝી ટાઢે હિમ જ પડે; ઝાઝી સ્રીએ કલંક જ ચડે. ૯૭

શ્લોક

अतिरूपाद्धृता सीता, अतिगर्वेण रावण. ।
अतिदानाद्बलिर्बद्धो अति सर्वत्र वर्जयेत् ॥ ९८

ચોપાઇ

જો જીવ્યાનું હોઈ કામ, ફરી ન આવીશ આણે ઠામ,
હવે દ્રવ્યનો લોભ જ કરે, તો નિશ્ચે વણુ ખૂટે મરે. ૯૯
તેહ વાતનૂ વચન જ દ્યો, જુટી સાધનની તાહરે હ્યો
દેઆે કોલ વિક્રમ નરેશ, ન કરૂ તાહરે પુર પરવેશ. ૧૦૦

પા-હેતે વસ્ત આપુ છું હાથ, પરસન છે તુજ વૈરડનાથ ૯૫ દેઉં છૂ પા દેયુ
૯૬-૧ પા મા વધારો–
ઝાઝે રોગે જોવી નાડ, ઝાઝે પેરે કરવી વાડ,
ઝાઝે ભયે માણુસ રાખવુ, ઝાઝુ ધન કોને નવ દાખવૂ
૯૭-૧ પછી પા.–ઝાઝો તરનારો જલમા મરે, ઝાઝો દાતાર ભડારે ભરે,
ઝાઝો સૂરો રણુમા રહે, ઝાઝો ચોર તેહને અહંગો એહે.
પછી પા–ઝાઝે ઉદ્યમે આવે ધન, ઝાઝા સુવનુ નવ આવે મન.
૯૮ કે। અતી રુપા હૃતા શીતા અતી ગર્વેણ રાવણ અતી દાનાદ બલિ બધો અતી
૯૮ પછી પા –અતીસે કેડો નવ કીજીયે, અમો આપુ તે તો લીજીયે

કાન સાંભલી હશે ખ્યાતને, નથી લોભ માહૅરી જાતને,
એ બુટીનૂં કહો ઈધાણુ, જાણૂ સાચો સિદ્ધ સુજાણુ. ૧૦૦

પૃથવી ઉપર, આકાશ જ તલે, પૂરવ જનમને સંચે મલે,
મધાણે ઉલખો તો કહૂ, ચતુરાઈ ખોવી લે તૂ. ૧૦૨
ગોરખ કેરા છે શિર શાપ, કેહે તેહૅને બ્રહ્મહત્યા પાપ. ૧૦૩

છપ્પય.

ફુલે તે મારગ વિચે, ફુલે તે વાટે ઘાટે,
ફુલે વસ્તી ને શહેર, ફુલે જલ ઘાટે ઘાટે.
ફુલે દિન દિન તેહ, ફુલે જે બારહી માસા.
દેખે છે દ્રષ્ટ અનેક, તેહના એહ તમાસા
મહિમા લહે મહાદેવજી, કે કો સિદ્ધ સુજાણિઈ,
ગોરખથી ગુણ ચાલિયો, કે પુન્ય થકી પરમાણીઈ. ૧૦૪

દુહા

વાટે ફુલે, ઘાટે ફુલે, ફુલે બારે માસા,
ચનગી લેઈ કથીરમા મૂકે, કચન હોઈ ખાસા. ૧૦૫

ચોપાઈ

સિદ્ધ સમીપે જોડ્યા હાથ, આપી વસ્ત તે લીધી સાથ,
રાયે જાઇને માગી શીખ, ન આણી મનમા કોહૅની બીક. ૧૦૬

---

૧૦૨ પુરા જનમને સચે કે પા. પુરવ જનમ સજોગે ૧૦૨-૧ પછી પા

બાધા દેસમા વીસતરી, પ્રથવી ઉપર રહે છે ઠરી

ચતુરાઈઇ૦–કે ચતુરાઈને ખોની લ્યે હું, પા. ચતુરાઈયે જો ચીતમા ચર્ચ ૧૦૨ પછી પા –એહે મુલ બતાવું અમો, એધાણે ઓળખી કાઢો તમો ૧૦૪-૧ વાટે ઘાટે કે પા વાટિવાટિ વસ્તી ને શહેર ફુ. વસ્તીને ૧૦૪-૨ ફુલે જલ ઘાટે ઘાટે ફુ. ફુલે જલને થાટે ૧૦૫ ચનગી કે પા તનક કચન૦ પા૦ ચટપટ હોયે તમાસે ૧૦૬-૧ પછી પા –

સેઈ વસ્ત પોતે આણીયાં, મન માહી પોતે મોડાવીયા
દરબ ઘણેરા અધિકા થાયે, પોતે મફુલ થયા છે રાયે

ચઢી પાવડી, મીંચાં નેત્ર, ભણ્યો મંત્ર અક્ષર શુભ ક્ષેત્ર,
કર્યું સમરણ શિવનૂં જાહરે, ક્ષિપ્રાત્રટ દીઠો તાહરે. ૧૦૭
નગર મધ્ય થયૂં છે જાણ, વધાવ્યો વિક્રમ વીર પ્રમાણ,
તેહ સમીપ આવ્યો પરધાન, મલ્યા ભેટી દીધાં બહુ માન. ૧૦૮
નિરઘોષ નિશાને વલિયા ઘાય, નગર મધ્યે તે ભૂપતિ જાય;
જોવા મલિયાં માનવ ઘણાં, વેર્યાં પુષ્પ તે કંચન તણાં; ૧૦૯
પ્રજા ઉપર અધિકેરી પ્રીત, માનની મંગલ ગાઈ ગીત;
લક્ષપતિ જોવા આવિયા, વધાવા મોતી લાવિયા; ૧૧૦
કસ્તુરીની ઊડે મહેક; ગુલાબ અરગજા કેરો મહેક;
અનેક શોભા બહુ વિસ્તરી, પેઠા મહેલમાં હેતે કરી. ૧૧૧

આનંદવિનોદમાં વીતી રાત, અરુણોદય ઉગ્યો પ્રભાત;
ગંગોદક શુભ મરજન કરયૂં, ષટ કરમ વ્રત પુન્ય આચરયૂં. ૧૧૨
પુષ્યારક હનો તે દિસ, સોનીકાર તેડે દશ વીસ;
જ્ઞાની તેહસ્યૂં કીધી ગુઝ, પોતે જાણી તે આપી સુઝ. ૧૧૩
છપન તોલામાં પા રતિ, કરે કંચન એમ પૃથવીપતિ;
પડાવે ટંકા હેમ જ તણા, એમ કરતાં દિવેંસ વીતા ઘણા. ૧૧૪

રાયે જાઈને કે. આપો કાલ ને. નેત્ર કે. પા. નેણ. ક્ષેત્ર કે. પા. સેણ. ૧૦૮ વધાવ્યો પા. આવ્યા. પ્રમાણ કે. પા. સુજાણ. બહુ કે. બોહો; પા. સુભ. ૧૦૯-૧ પછી પા માં વધારો:–ઢોલ મૃદંગ વાજે છે ઘણાં, નાદ નફેરી સવણે સુણા.

નોબત વાજે છે બહુ અતિ, વીક્રમ રાયે મોહોટા મહીપતી.
ભેર ભુંગલના થાયે સોર, અનીસેં વાજાં વાજે ઘોર.

૧૧૦-૧ પછી પા.:–અપછરાઓ કરે છે ગાંન, આંબ્રવ આવી દેખાડે તાન. ૧૧૧ કે. અરઘજા. મહેક કે. પા. બહેક. પેઠા કે. ગયા. ૧૧૨ અરુણોદય કે. પા અરુણદેવ હુઆ. ૧૧૨-૧ પછી પા:–ઉગ્યા સૂર ને વાહણું થયું, રોક સંતાપ સરવનુ ગયુ. (જૂનો પુલ્લિંગ પ્રયોગ) ૧૧૨ પછી પા.:–સવછાં આપ્યાં ગોદાન, બીજા દયણા ધન ને ધાન. અનીસેં તાંહાં કીધૂં છે પુન્ય, નીમેષ માત્ર નવ રાખી ન્યુંન્ય. ૧૧૪ હેમ જ પા. તેહ જ. કરે પા. કરાવે.

ચોખ્ખું સોનું, સોનીના ઘડ્યા, ખરા મધ્યાહ્નના તે પડ્યા;
આઠ કોડિ થયા જાહરે, ધન્ન બાર ફરકી તાહરે. ૧૧૫
તગ તગ રાજાનિ ઉલટ થાય, કામ સવાયાં ચાલ્યાં જાય,
ઇમ કરતાં થયા ખટ માસ, તે દહાડે પોહોંતી મન આશ. ૧૧૬
છપન કોડીની સખ્યા થઈ, વસ્ત હૂતી તે ખૂટી ગઈ,
ભંડાર ભરયા પૂરા જાહરે, વાગી ભુગળ ગેબી બાહરે. ૧૧૭
હરખ્યૂ ઘણૂં રાજાનુ મન, અનરગલ દીઠૂં છે ધન.
સુખશીલા મહીપત્ય મન વસી, નવ્ય રહી ઊણુમ એક કસી. ૧૧૮
નિરભે થયો તે પોતે રાય, ઈશ્વરપ્રતાપે ગઈ ચિંતાય,
સરવ થકી મોટૂં ધન નામ, સરવ અરથ સરે સિદ્ધ કામ. ૧૧૯

છપ્પય

ધન માત, ધન તાત, ધન તે ભ્રાત ભલાઈ,
ધન ભૂપ, ધન રુપ, ધન, કુલ કવિચતુરાઈ.
ધન ધીર, ધન તેજ, ધન આદર, આચારી,
ધન વિદ્યા, ધન વાદ, ધન જસ, દાન, દાતારી,
ધન સ્વર્ગ, ધન દેવતા, ધન સકલ, બન કો કલે,
દાન, માન, સનમાન ધન, ધન મહિમા ઈશ્વર મલે ૧૨૦

૧૧૫-૧ પા મા નથી ચોખૂ કે ચોટુ ૧૧૭ ગેબી ફા વેગે બાહરે પા તાહરે ૧૧૭ પછી પા –

સોનીને તો આપ્યો દામ, મ્હે સોની થયું આપણું કામ,
સોની તો રલીયાત જ થયા, પોતે પોતાને મંદિર ગયા

૧૧૮-૧ પછી પા –પોતાને મન સુખસાતા થઇ, ઈજત આખર સરવે રહી ૧૧૯ અરથ પા લક્ષમીથી ૧૧૯ પછી પા.–ઘર માહી બરો હોય ગરથ, થાસે મનોરથ પહોચે અરથ સરવ થકી૦–ફા સરવ થકી મોટ ધનમાન ૧૨૦–૧૨૧ ને બદલે પા મા વધારો –

હરખ વાધ્યો મન માહે ઘણો, દીલ રીઝ્યા તે પોતા તણો.
ઉલટ આનંદ મન માટે થાયે, વીક્રમસેન્ય બેઠા સભાય
એહે વાત અહીંયાથી રહી, ગૌતમ વાત એક બીજી થઇ

ચોપાઈ

એહવૂં જાણી આનંદ પામિયો, દારિદ્ર તણૂં તે દુઃખ વામિયો.
એ વાત વિક્રમ ઘેર રહી, કૌતિકવત કથા એક થઈ. ૧૨૧

દુહા

નગર ઊજેણી અભિનવૂં, શોભાનો નહી પાર,
વમે અસંખે તે મેદની, નવતેરી વિસ્તાર. ૧૨૨
લખેશ્વરી, કોટેશ્વરી, સહસ્રેશ્વરી લખકોડ,
એહવા અણગણિત ધનપતિ, વાહૉણવટીની જોડ. ૧૨૩
ઊજેણ નગ્રની ઉત્તર દશા, વસે શેઠ ધનપાલ,
છપન કોડ ભંડાર છે, બીજો અગણિત માલ. ૧૨૪
ભુંગલ વાજે બારણે, થાય છે ગેબી નાદ,
અહોરાત્ર થાય આરતિ, સુરવાજાનો વાદ. ૧૨૫
ધજા ફરુકે અટારીઇં, રંગ જુજુયા સાત,
ધનપતિ ધનપાલ છે, વિશ્વ બાધે વિખ્યાત. ૧૨૬
ઊજેણ નગર દક્ષણ દશા, શ્રીવત શાહ શુભ નામ,
તેહને સમરથ તેટલી, રહે છે એક જ ગામ. ૧૨૭

---

૧૨૧ કોતિકવત૦–ફો કૌતિક એક કથા થઈ ૧૨૨ પછી પા મા વધારો –
ઉજેણી નગર તો અવનવું, જ્યેહેતુ સોભે કૈલાગ
દેવતાનાં થાનક ઘણા, વસે જાહા રૂડા વાસ
૧૨૩ અણગણિત કે અનરગલ, પા અને ૧૨૩ પછી પા –
નાણાવટી તો લખ ઘણા, નવીસદા સેંહે ત્રણ,
બીજા જાત વર્ગે બહુ, કીરત સાભળી કરણ
૧૨૪ દશા પા. દગા. ૧૨૫ સુર કે પા સૂર. વાદ પા. સાદ. ૧૨૬ પછી પા વધારો –
બીજા વાણીક વેહેવારીયા, અવપતનો નહીં પાર,
એહે સમો કોયે નટી, સાદ્દ્મારમા સાર.
૧૨૭ ઉજેણ૦ પા નગર માંહિ. પા. દશાં. દક્ષણ પા. ફો ઉત્તર બારે કે પા બાહારે

ભુગલ વાગે છે ભુંયરે, શોભા રૂડી સાજ,
આઠે પોહોરે આરતી, ફરૂકે બારે ધજ. ૧૨૮
શ્રીવંતશા, (ને) ધનપાલ બે, વેપારી જુગતિ જોડ,
સોના કેરા સામટા, ટકા છપન કોડ. ૧૨૯
એક એકને પ્રીછે નહિ, કાને સાંભળે નામ,
એક ઉત્તર, એક દક્ષણે, બે વસે (છે) એક ગામ. ૧૩૦
દરીયા પારે આવિયો, અધિક વેહેવારી એક,
તે પાસે એક રત્ન છે, બીજી વસ્ત અનેક. ૧૩૧
તેણે રત્ન ચહુટે ધરૂ, જે ચિંતામણિ નામ,
કહો ભાઈ કિમત કરો, આપો હેમ મુઝ દામ ૧૩૨
સહુએ મલીને આકીઉં, મલ્યા ઝીમતી તિહા જોડ,
રત્નમાલ છે એટલો, ટકા છપન કોડ, ૧૩૩
લેવા(નું) મન સહુઈ કરે, (પણ) નહિ એટલો ગરથ,
સહુ કો જાય પાછા વળી, ન સરે કોહોનો અરથ. ૧૩૪
શ્રીવત શ્રેષ્ઠ તવ બોલિયો, ચાલ વેપારી સાથ,
તે સ્થાનક ઉભા રહ્યા, લીધૂં રત્ન તે હાથ. ૧૩૫
તેહને પૂછે પ્રીતસ્યું, ધનપતિ ધનપાલ,
એહનૂં નામ તે સ્યૂં હશે, (જેણે) લીધો અમુલક માલ. ૧૩૬
કહો શેઠ ! તમે કિયાં વસો ? કહો તમારું નામ ?
સાચૂં બોલો સરવથા, રહો છોજી કુણ ગામ? ૧૩૭

૧૨૮ પોહર પા૦ જમ ધનપાલ ક્ષ૦ ધનલ ૧૨૯ પછી પા૦ —એહવા બે ગામે વસે, નગર ઉજેણી માહે કો કોને પીછે નહિ, તસ્તીસવત છે તાંહિ એક દક્ષણે ક્ષ૦ એક દશા બે૦– કે પા૦ બેઉ વસે ઉજેણી ગામ ૧૩૧ પછી પા૦ મા વધારો–માલ અનીસે ઉ ઘણો, અનરગલ અપાર તે માહી એક રત્ન છે, સાર માહી સાર ૧૩૩ મીમતી ક્ષ૦ કેમતિ છપન પા૦ પાચન ૧૩૪ સહુ૦ પા૦ જોઈ પાછા વલા, પણ૦ પા૦ સરે ન કોહો ને અરથ ૧૩૬ જેણે ક્ષ૦ જેહનો ૧૩૬ પછી પા૦ માં વધારો – કો કોઈને નવ ઓળખે, ન જાણે કો નામ નાત જાત તો એક છે, વસે બે ઉજેણી ગામ ૧૩૭ શેઠ પા૦ ભાઈ તમારૂ૦ પા૦ તમારો દેસ રહો૦ પા૦ કાહા કરો પરવેશ ૧૩૭ પ ૧

ચોપાઈ

શ્રીવંત કહેઃ હું હરિનો દાસ, વસું વ્યાપારિ એક જ વાસ,
ગરીબ વાણિયો વણજ જ કરૂં, જેમતેમ કરીને પેટ જ ભરૂં. ૧૩૮
નામ તમારૂં અમને કહો, ઇહાં તમે કુણ સ્થાનક રહો?
પૂછો છો તો સુણજ્યો તમો, સહુના પગની રજ તે અમો. ૧૩૯
ધનપાલ ઉત્તર કુણે જેહ, તમ તો સેવક હું છૂ તેહ,
એકે એકને સંભળાવ્યું નામ, દીઠા તાહેરે દીધું નામ. ૧૪૦
વળગા એલડિયે બહુ પેર, આવ્યા શ્રીવંત શાહને ઘેર,
જોઇ સમરિધ શ્રીવંત તણી, હરખ્યા ધનપાલ હેતે ઘણી. ૧૪૧
લીધું રત્ન તે દ્રવ્ય પસાય, રત્નચિંતામણિનો મહિમાય.
ધનપાલ શ્રીવંત બેઠા એકાંત, મન તણી ભાગી છે ભ્રાંત. ૧૪૨
આપણ બેને વાધે પ્રીત, તેહવી કાંયક કરીઇ રીત્ય,
સરખું ધન, સરખાં ઘરસૂત્ર, માહેરે પુત્રી, તમારે પુત્ર. ૧૪૩
તે બેનો વિહવા કીજીઇ, લાખીણો લાહો લીજીઇ,
તે વાત બેના મનમા ગમી, શોક ગયો રુદયાનો શમી. ૧૪૪

દુહા.

શ્રીવંતશાની દીકરી, ધનવત(નો) પુત્ર કહેવાય,
વેહેચ્યાં પાન તે સહી કર્યો, વેગેતે વિહવાય. ૧૪૫

પા–કોહો ભાઈ તમારૂં નામ સૂ, રેહેવુ કોણજ ઠામ, સાચુ બોનો સરવયા પુછાનુ છે કામ ૧૩૮ વર્સું૦ કે પા. દખણ કુણે મહારો વાસ ૧૩૯ પછી પા. માં વધારો – જેમ તમ કરી ચવાવીયે ઘર, નથી સેહેરમા કોહોનો ડર, ધનપાલ કેહે છે મારૂં નામ, કરૂં વ્યાપારીના હું કામ ૧૪૦–રને બદલે પા–એકે સાંભર્વું એહેવું માન, દે છે ત્યે અદકેરૂ માન; દીઠે તો આતરડી ઠરી, હેત પ્રીતસૂં વાનો કરી ૧૪૨ લીધુ૦ ઈ. પા વેપારીને કરો વિદાય, લીધા રત્ન આપી ટકાય. ૧૪૨–૨ પછી પા ગયો વ્યાપારી પોતાને ગામ, શ્રીવત્ત ધનપાલ રહ્યા ત્યે ઠામ ૧૪૩ વાતે વાધી. ૧૪૩ પછી પા–સરખુ જોડું છે ત્યે આપ, રૂડો પરમેસ્વરનો પરતાપ ૧૪૪ ૧ પછી પા.–હરખ વાધ્યો બેને મન ઘણો, રૂડી વાણી મુખથી ભણો ૧૪૫ વેગે૦ પા. બે વેહેવારીએ વીવાયે ૧૪૫ પછી પા–ગોળ પાન ઘાણા વેંચીયા,

સજન સહોદર હરખિયાં, થયું નાતમાં જાણ,
દ્રવ્ય અતિસે ખરચિયો, પ્રીત્ય કરી પરમાણ. ૧૪૬

ચોપાઈ

મલ્યાં સરખાસરખી ઘર, કન્યા રુડી, રુડો વર,
દિન ઉપર દિન તે વહી જાય, આનંદ અધિકો સહુને થાય. ૧૪૭
વરસ બે ચારેક ચાલ્યાં વહી, દૈવ તણી ગત્ય અવલી થે,
ધનપાલ શેઠને વ્યાધિ ઘણી, દશા બેઠી શિર રાહુ તણી. ૧૪૮
લોઢી પનોતી હઈડા માંય, ગુરુ બારમો, ચોથો રાહ,
અતર દશાઈ બેઠો શનિ, દારિદ્રગત આવી ઘેર ઘણી. ૧૪૯
ચપલા લક્ષ્મી જાવા સજ થઈ, તે રાખી કોની નવિ રહી,
ચોપગ હતાં તે રોગે મુયાં, વાહાણ પરારી પુરે ગયાં. ૧૫૦
કણકોઠાર આગે લાગિયા, લેહણ હતું તે ઘર ભાગિયાં,
વિમા હતા તે વાંકા ગયા, મિત્ર હતા તે દુશ્મન થયા. ૧૫૧
પરમુલક બાંધ્યા'તા ભાર, પડ્યા દેવાલે ગઈ કિરતકાર,
કૈંક માલ તો લુંટી લીધ, રહી ન શકી કાંઈ ઘરમા રિધ. ૧૫૨

દીધા દપણા દાન, લોહોમા જસ વાવીરો, દીધા યાન પાન ધનધાન કરી કે ઘરી
૧૪૭ કન્યા૦ કે પા વરસ બન્નેના મ્ના વર ૧૪૭ પછી પા –

હરત અનીસે બેહુને મન્ય, જમ દીવાલી ઓચ્છવ દન
મારો હોરે જમ મોહોટો નગ, બનૂ આપણ બીહુનું ભાગ

૧૪૮–૧ પછી પા –ગ્રહ વાંક જાહરે થાય છે, ધન સઘનૂ વાહારે જાયે છે
૧૪૯–૧ પછી પા આઠમે શુક્ર હોવે નાની, નવમે મૈત્રુ સુધ નહી રહી ઘણી પા
બની ૧૫૦ પુરે પા બુડી ૧૫૦ પછી પા –સમુદ્ર માહી ગયો છે માલ, કૈં જણના
ખુટા છે હાથ ૧૫૧ પા કણ૦–કે ફા હણ મોકારે આગ લાગીયો ઘર કે પા
ભઠ ભાગિયા ફા ભાગીયો ૧૫૨ ભાર કે પા માલ ગઈ કીરતકાર કે તેહ
દલાલ ૧૫૨–૧ ને બદલે પા –

પર મુલકે બાંધ્યો માલ વશેક, કોઠોડી ન રહી તેહમા એક
પડા દેવાલે તે દલાલ, ચાઝી પ્રગટી મન જનાલ.

સગાં સહુ થૈ બેઠાં સાલ, મુલક બાધાનો એહવો ચાલ. ૧૫૩

દુહા

આવણહારૂં તો આવસ્યે, જિમ સાગરનું પૂર,
જનાર થાય તે ઈમિ જસ્યે, જિમ સાગરનૂં પૂર. ૧૫૪
ધનવત ન કરીશ ગારવો, પુત્રવંતી ન કરીશ અહંકાર,
ધન જોબન સુત કારિમૂં, જાતા ન લાગે વાર. ૧૫૫

છપ્પય.

કંચનનો ગઢ લંક, વંક પરવાળી પોહોલો;
નીલમણિ હિત હાટ, વાટ સ્ફટિક અતિ ઓલો;
મુકતાફલના મેહેલ, રત્ન સાગરની ખાડિ,
હીરાજડિત્ર અમૂલ્ય, ફુલ અશોક વન વાડિ,
રિદ્ધિ સમરિદ્ધ રાવણ તણી, કાન સુણી સહુ કો સહી,
રતિભાર મુખ મેહેલવા, નાવિ અરથ જાહેર ગઇ. ૧૫૬

---

૧૫૨ પછી પા –આહો માહી વાધૂ વેર, ઘણો થયો લોકોમા કેહેર ૧૫૩ પા બેઠા છે એહવો કે પા એ છે ૧૫૩ પછી પા –

ધન સરવે એ પેરે ગયુ, રાખુ કાઈ રેપે નવ રહુ
આનુ કાહાથી માહા ગયું, ન જણાયુ તેહનુ નામ,
હતા તેહવા થઈ રહા, કરે મજુરી કામ

૧૫૪ જનાર૦–કે પા જાનાર થાયે તે એમ જાયે, જમ ડાગલ બાધૂ કપુર
૧૫૪ પછી પા આવણહાર તોએ તરે, જમ નાલકેનમા નીર,
જાનાર તોએમ જસે, જેમ લક્ષ્મી સાથે ધીર

૧૫૫ ને બદલે પા –ધન તો રાખુ નવ રહે, જમ કૂપનુ વાર,
સુખ હાથથી છૂટે નહીં, ધન લેહ લગાર
વસ્તીમાંનો કૂપ છે, કાહાડે નવ ઠવવાયે,
જગલમાંનો કૂપ છે, નવ કાહાડે નવ ઉભરાયે
રાખુ ધન ધન રહેવુ નથી, જમ આવે તમ જાયે,
કુયા કેરી છાયડી, કુયા માંહે સમાયે

૧૫૬ સ્ફટિક કે સ્ફાટી અતી. ફુ઼ા અશોક વચવાડિ, કાન૦–કો કાન સહુ-

ચોપાઈ

દ્રવ્યનો જે કરે અહંકાર, નહિ પંડિત તે નામ ગુમાર,
સમુદ્રલહેર આવે ને જાય, તેહવી ગત્ય લક્ષ્મીની થાય. ૧૫
[આવે તે નવ જાણે કોયે, હરષ ઘણેરા મનમાં હોયે.]
ન રહે રાખી એક ઘડી, ચોરની તો ચિંતા છે વડી,
તેડી ન આવે, કાઢાડી ન જાય, એહવી ચપલા લક્ષ કહેવાય. ૧૫૮

છપ્પય

નાવે ઉપાડે ભાર, નાવે જો જાય વિદેશે,
નાવે મેહેલ્યે સંસાર, નાવે જો દુઃખ સહેશે;
નાવે થઇઇ જો રંક, નાવે કપટ કર્યાથી,
નાવે જો જાઈ લંક, નાવે એ અર્થ અજાથી;
કરીઈ કોટિ ઉપાય, પણ નાવે કુડ કહેણાં થકી,
સામલ કહે લક્ષ્મી મલે, તે પૂર્વ જનમ લેહેણે થકી. ૧૫૯

ચોપાઈ

તે વાણિયાની એ ગત્ય થઈ, લક્ષ્મી હતી તે સરવે ગઈ,
નિરધન થઈ બેઠો ધનપાલ, ગયો સર્વ ખજાનો માલ. ૧૬૦
સુખપાલ, બળદ, ઘોડા ગયા, ભંડાર તો સર્વ ખાલી થયા,
ગયાં વાંહણ, વાણોતર, ગજ, ગઈ ગેબી ફરકતી ધ્વજ. ૧૬૧

[?]ા સટી મહેથત્વા કે મહેલાવા ૧૫૮ લક્ષ્મી કે અસ્થીર. ૧૫૮ પછી પા. લક્ષ્મી માહેથી સહુ કો કહે, પુન્યવતાના પાસે રેહે. ૧૫૯ વિદેશે ફ્રા. વદેશે અર્થ કે [?]ાસ ૧૫૯-૪ નાવે૦ પા નાવે કેસ મન કરાથી. ૧૬૦ પછી પા૦-સમરથ ગઈ સઘલી સાથમાં, ન રહી કાઈ કોહોડી હાથમાં. ૧૬૧ ગયા ફ્રા. સર્વ ગયા. સુખપાલ૦ પા૦-

સુખપાલ ને ગજ ઘોડલા, ગયા મેહેલ જાુગત્યે જોડલા,
બાર્ગે બરદ હતા તે ગયા, ભંડાર સરવે ખાલી થયા.
ગઈ વહેલ્યો, રૂડેરા રથ, ગયો ગરથ રહ્યો નહી અરથ

૧૬૧ પછી પા૦-સુખ સજ્યા એહની તો ગઈ, પથારી પરાલ માંહે થઈ.

ભુગલનાદ અલોપ જ થઈ, ભુગલ ઠેકાણે ભોગલ રહી,
ઝાઝૂં ધન હતું તે ગયૂ, ધનને ઠેકાણે દાલિદ્ર રહ્યૂ. ૧૬૨
ગયૂ રૂપ, રંગ ને મહાતેજ, ગયૂ સહોદર કેરૂ હેજ,
ગયૂ ડાહાપણુ ને ગઈ શુધ સાન, ગયૂ રાજદરબારનૂ માન ૧૬૩
પહેલા હતો મોટો ધનપાલ, ગયે ધને થયો ધનકાલ. ૧૬૪

છપ્પય

ઘૃત વિણુ જિમ અન્ન, મન વિણુ જેહવી માયા,
વિદ્યા હીણુ જેમ વિપ્ર, રાજ્ય ગયે જિમ રાયા,
જીવ વિણુ જિમ દેહ, મેહ વિણુ જિમ મહી,
ચદ્ર હીન જિમ રયણુ, અન વિણુ તન નહી
કથહીન જિમ કામની, નૃપહીને નગ્ર જ જશો,
લક્ષનાર સામલ લખે, માયા વિણુ માનવ તમો. ૧૬૫

ચોપાઈ

એહવી વાત તેહની વિસ્તરી, સ્યૂ કહું વારેવારે ફરી,
શ્રીવત શેઠને ખબર જ થઈ, ધનવત શેઠની લક્ષ્મી ગઈ ૧૬૬
ગયો ધનવત ઉઠી પરદેશ, ઘરપુત્ર સ્ત્રી છે જેમનવેશ,
પુત્ર ઉપાડે ભાજીનો ભાર, વેચે ઘર બેઠી તે નાર ૧૬૭
દુ એ પાપે પેટ જ ભરે, કાલખેપન બે ઈમ જ કરે,
લખમીને વશ વરતે લોક, વિવા તેહનો કીધો ફોક ૧૬૮

---

૧૬૨ ભૂગલ૦ પા નાદ તાન ૧૬૨ ધનને૦ કે પા ઘરને ઠેકાણે દર રહ્યુ
૧૬૩ રાજદરબારનુ કે રાજ્ય દ્વારીતુ ૧૬૩ પછી પા –

ઇજત આબરૂ સરવે ગઈ, ચતુરાઈ તો બાધી ગઈ ભાર,
માણસમાથી ગયો છે તે લેશ માત્ર નવ રહો લગાર

૧૬૪ ધન કાલ ફ્રા નિર્માલ્ય ૧૬૫ મેહ૦ કે પા ફ્રા મેહ વિણુ જિ સોભે મહી
ફ્રા અન૦ પા કે અન વિણુ સોસે તન નહી ૧૬૬ પછી પા ધન હતુ તે સરવે
ગયું, ઘરમા તો કાઇયે નવ રહ્યુ ૧૬૭ પછી પા મા વધારો –ન મળે ત્યારે ઉપાસ કરે
૧૬૮ કાલ૦–ને બદલે પા -ભાડા મેહેનત તે રોટલા ખાયે, સહુકોના ઓશીયાલા થાયે,

તે તો વાત વિમાગે પડી, વરસ તેરમૂં આવ્યું અડી,
પશ્ચમ કુણે ભાનોશા શેઠ, તે પણ લક્ષપતિ છે શેઠ. ૧૬'
તેહને પુત્ર રતનચંદ નામ, વિવા કીધો તેણે ઠામ,
તેણે વિવાનો માંડયો જગ, કેર્યો છે ઊછવ બહુ રગ. ૧૭૦
કનક તણા પથરાવ્યા પાટ, જડિત હેમના ઘડિયા ઘાટ,
મુકતા તોરણ બાધ્યાં બારણે, ખરચે દામ વિવા કારણે. ૧૭૧
નાચે અપસરા અપરંપાર, ગુણી જન બોલે શુભ જશ સાર,
નિરઘોષ ઘણા છે દુદુભી તણા, શોભાની નહિ એકે મણા. ૧૭૨
હરખ ઘણો સહુ હઈડે ધરે, બાધૂ નગ્ર તિહા ભોજન કરે,
કે મૃદંગ, ભુંગલ ચોહેચાટ, પામે લાહણ કે ચારણ ભાટ. ૧૭૩
ધનના ધણીને સરવે થાય, વિવા આવ્યે હરખ ન માય,
ધનના ધણીને સઘળૂં સુખ, નિરધન નરને મોટું દુ ખ. ૧૭૪

દુહા

અધિપતિ ઘેર પુરણ થયા, જે દાહે છપન કોડ,
મનોરથ પૂરણ હવા, ન રહી એકે ખોડ ૧૭૫
નગર ભોજન કરાવીઈ, વિમાસે રાજન,
તે દાહે શ્રીવત શેઠ ઘર વિવા કેરો દિન ૧૭૬
(રાજા) તેડાવે વિવહારિયા, પડિત સહુ પરધાન,
મોટ મોટેરા સરવને, તેડી દીધાં માન ૧૭૭

લાવ ખેપન કરે એમ ઘણી, એકઠા ન મલે ધણીયાગી વણી ૧૬૯ વિમાસે કે પા વીસારે ૧૭૧ પછી પા મા વધારો–રગાવા માડ્યો મોહોલ અવાસ, કરે કરોત બેસે તે પાસ કુકેરા પડાવે પાને, સોભા અધીકી તાહે થાયે ૧૭૨ ૧ પછી પા નરતકિ આવી નરત જ કરે, અત કરણમાં અહકી ઠરે ૧૭૪–૧ પછી પા માનની છે મની મગન ગાયે છે, શાદ્મવ આવી વાજા વાયે છે ૧૭૫ અધિપતિ૦–ક્રા અધિપતિ ઘેર પરણે થયા, જે દાહા બતરીસ ક્રોડ ન૦–ક્રા ન રહી એમ કોડ ૧૭૭ પછી પા–આદ ભાવ આદર કરે, દ્રવ્ય ઘણેરો હોયે, સનમાન દે છે સરવને, મધુર બોલે મોયે

માહારે ઘેર ભોજન કરો, દેયો નોતરાં આજ,
એટલો જશ આપો મુને, રાખો માહેરી લાજ. ૧૭૮
રાજાને મુહડે કુણ કહે, ફરી વચન વેહેવાર,
આપ આપણી નાતે સહુ જમો, વારૂ વરણ અઢાર. ૧૭૯
હા કહી સહુ કો હરખિયા, હરખ્યો રાય સુજાણ,
શ્રીવંત શેઠ તેણે સમે, રાયને કરે પ્રણામઃ ૧૮૦
વિવાહ માહેરે ઘેર છે, પુત્રી પરણસ્યે કાલ્ય,
નગર બાધું ભોજન કરે, એહેવી આજ્ઞા આલ્ય. ૧૮૧
પકવાન કરાવ્યાં પુર અમો, તે તાહેરો પરતાપ,
તમ સહિત સહુકો જમે, (જો) આવો અધિપતિ આપ. ૧૮૨

ચોપાઈ

શેઠે વાત કહી શિર નમી, તે સહુ માજનને મન ગમી,
સહુ મળી વિચારી પેર, પેહેલે દિવસ રાજાને ઘેર. ૧૮૩
બીજે દિવસ શ્રીવત સાજન, નગર બાધું કરસ્યે ભોજન,
દીધા નુતરા સહુ કો મળી, સહુને પયમાં સાકર ભળી. ૧૮૪
મેવા, મીઠાઇ, બાતરીસી શાક, અમૃત અન વિધવિધના પાક,
વિપ્ર આદ્ય સહુ જુજુવી જાત્ય, કરે ભોજન વધારે ખ્યાત. ૧૮૫

---

૧૭૯ પછી પા -મન ગમતા ભોજન કરો, સાક પાક સુભ પેર, બત્રીસી રસોઇયે‍ કરો, સુભ આપણરે ઘેર ૧૮૦-૧ પછી પા -હરખા સરવે ગામના, પચે કરૂ પરમાણ ૧૮૦-૨ કરે પા કરો(યોં) ૧૮૦ પછી પા સનમાન કરા સજન સહુ કરો અમારુ કામ ૧૮૧ પરણુસ્યે પા પરણાવુ ૧૮૨ પછી પા –

ગામ સારુ્ણી અમો કરુ, નગર અતી ઉન્જેણુ,
બ્રમભોજન તો કરે ઘણા, વરણા વરણ વરેણુ
વીનરે કરીને બોલા સેઠ, દુખ દરીદ્ર અમારા મેટ.

૧૮૩ પછી પા -માજન મળીને કરો વિચાર, કરવુ ભોજન તો આપો સાર. ૧૮૪ સાજન ફેરા રાસન. ૧૮૪ પછી પા -કરાવી સત પ્રકાર સુકડી, જેણે સરવ બાંધે પુણવી. ૧૮૫-૧ પછી પા પેંડા પતાસા બરફી ઘણી, શી તરનીબ કહું તે તણી.

જાણે જેમ ઘેર ઘેર વિવા હોય, તેદાદે દુખિયો નહિ કાય,
ઉદે અસ્તથી ચારે પોહોર, કરે ભોજન સહુ ઠોરે ઠોર. ૧૮૬
સહુ સહુને મન હરખ વશેક, કિમ વખાણું જિભા છે એક,
કવિ કહે જિભા હોઈ હજાર, તોહે વખાણુ ઓછે નહિ પાર. ૧૮૭
જામ નિશા ગઈ છે જાહરે, સકલ લોક જમા તાહરે,
પરવારી પરજા ગઈ પેર, વિક્રમ આપ વિચારી પેર. ૧૮૮
ઇમ કરતા ગઈ મધ્ય ગત, રાયે વિચારૂ હદયા સાથ,
જોઊં ગામની ચરચા આજ, પછે કરૂ ભોજનનૂ કાજ ૧૮૯
જોયૂ આજ કોય વેઠે ભુખ, કોહને દિન દેહે છે દુ ખ,
દિવ માહેં કો દુખિયો હસ્યે, માહારા વ્રતને ભગ જ થસે. ૧૯૦
જોઈ ચરચા દૂ બાંધી વાત્ય, પછે ભોજન કરસ્યૂ પરભાત. ૧૯૧

દુહા

સજ થઈ રાજા સચરે, નિશચરચાને કાજ,
અદષ્ટ વિદ્યાઈ જોતો ફરે, સુખ સન્ધ્યા કરી તાજ્ય. ૧૯૨
મેહલી શેરી પુર પરા, કુવી ચાતરી ચોક,
ઘડ મઢ શે'ર સર્વે નિરખ્યુ, ખુણા ઓચરા ગોખ. ૧૯૩

ચોપાઈ

વીર ધીર મહા વિક્રમરાય, જોતો જોતો આઘો જાય,
કરી ભોજન શુભ સહુ લોક, સહુને સુખ, કોહને નહિ ગોગ ૧૯૪

૧૮૮–૨ પાઠ પા૦ –સુખ દોયે ત્યે સરવ સહીર, મીસ્ત્રીર વોતધર ધીર. ૧૮૭ હોઇ પાર અન્ન ઓઉ કે ઓછુ ૧૮૭ પછી પા૦ –કેટલ વિખાણુ કોઈ કીજે, અમૃત કટલૂ નોહુેાઉ પીજ્યે. વરણવ જ્યારે નવ થાયે, એ રીત્યે કહે છે કવી રાને સમ્વ૦ ફો અમ્વ લોક જમી રહ્યા તાહરે પરવારીને ફો પરવારી પરજા ગઈ સહુ ઘેર ૧૯૦ કોહને પા૦ ક્રેના દેહ દશમા છે દુ૦ દિવ માહેં૦ કે પા૦ કે ગુખીરો દુખીરો તરસ્યો હશે ૧૯૦ પછી પા૦ –રાત્યે ફરે છે કો કામમા, જોવુ દુખીયો છે કો ગામમા સરવ દુખીયાના દુખ જાવે, માહરા જીવને સાતા થાયે ૧૯૨ પછી પા૦ –મેહેલી સમરથ ઘર તણી મેહેલી અવસ્ત નીધ્ય, મહેલા મંદિર માળીયા પગ્ની મેહેલી રીધ્ય

પાછલી રાત્ય ગયો નર ત્યાંહ, ધનવંત શેઠ તણું ઘર જ્યાંહ,
મા દીકરો રઈ છે ઘણું, સુખ સંભારી પોતા તણું. ૧૯૫
તે બે જણે એહવું આચરૂં, વિષ ખાઈને નિશ્ચે મરૂં,
આપણે ઘેર વિવા જે કર્યો, તે તો અરથ એકે નવિ સર્યો. ૧૯૬
તે કન્યા પરણે બીજે ઠામ, આપણા કુલનું ખોઈ નામ,
પરદેશે ગયો છે બાપ, માહા દુઃખિયાં બે આપો આપ. ૧૯૭
પ્રથમ લાગી જે માહરે પાય, તે કન્યા બીજે ઘર જાય,
ઘરમાં થઈ આવી'તી વહુ, નાત્ય નગર જાણે છે સહુ. ૧૯૮
તે દુખ કિમ હઈડે હું ધરૂં, પીઈ ઝેર ને નિશ્ચે મરૂં,
તાહરે તેહેનો ખોલ્યો તન, મરવા ઉપર માહારૂં મન. ૧૯૯
હું નીકલું છું નગરમાં વળી, લોક દેખાડે છે આંગળી,
કોટિધ્વજનો એહ કુમાર, પેટ માટે ઉપાડે ભાર. ૨૦૦
આવો લખેશ્વરી કહીને હમે, તે દુઃખ માહેરા મનમાં કસે,
એહવી શી તે કરણી કરી, તાહરી કન્યા બીજે વરી. ૨૦૧
બોલે મેહણાં, વિપરીત વાણુ, (તે) દુઃખે માહેરા કાઢું પ્રાણ,
તુજને હું કહું છું કથી, મેં લોકમેહણે રે'વાતું નથી. ૨૦૨

૧૯૫-૧ પછી પા–ફરતા ફરતા તિહા આવીયા, ષડગ ચોવાર સાથે લાવીયા
૧૯૬-૧ પછી પા–

જરૂર કાઢું હું મારો જીવ, આપણુ ઉપર કોપો છે દૈવ
પરમેશ્વર ભિકરાટો થયો, દ્રવ સરન આપરણો ગયો

૧૯૭ ખોઉં કે પા બોનૂ આપો આપ કે. આપણુ આપ ૧૯૭ પછી પા–દુખ ઘણુ આપણુ પામીયેં, સૂખ સઘલૂ દેહનું વામીયે. ૧૯૯ પછી પા–મરવા તો સુજને દીસ્યે, કારજ તમો ઘરનું કીજ્યે ૨૦૦-૧ પછી પા ધનપાવ કરો એ તો પુત્ર, મને ખાના ન મલે ઘરસૂત્ર ૨૦૦ પછી પા–કેં જણુના કરે છે કામ, નંદા થાયે છે ઠામો ઠામ. ૨૦૧ કસે પા. વસે ૨૦૧-૧ પછી પા–પા. સહુ કોનો ભોશીપાઞો થાઉં, પેટ ભરીને ધાન ન ખાયૂં ૨૦૧-૨ તે કે. તાહરી ૨૭૨-૧ પછી પા–તું તો જનમ કુંવારે રહો, તાહરે સાટે બીજે વર થયો. ૨૦૨-૨ ને બદલે પા–

લોક માહી બોલાતુ નથી, મેહેણાં દે કોહોઉપી કથી.
આ તુજને જે કહું છુ અમો, માહારી વાત સાભલે જે તમો.

આ જીવ્યાથી ભલું છે મૃત, મેહલી લાજને કહૂં છૂં સત્ય,
વિષ ઘોળી એહુ પીજીઈ, દેહત્યાગ આપણુ કીજીઈ. ૨૦૩
માટિકરે જે વાતો કરી, એકચિત્તે રાજાઈ મન ધરી,
ઘોળી વિષ પીઈ જાહરે, ઓલ્યો વીર બાહિર તાહરે. ૨૦૪
રખે ભાઈ! તજે તૂં પ્રાણ, ઉઘાડિ બાર સાંભળ્ય એક વાણ.
તાહરે બોલી તેહની માત, સાંભલ ભાઈ તસ્કર! તૂં વાત. ૨૦૫
અમો તો જાતે છૂં રાંક, નહીં અમારો કાંઈ વાંક,
નથી અમારી ગાંઠે ગરથ, તેણે સરે નહી તહારો અરથ. ૨૦૬
માટે બીજે મંદિર જાયો, આવે હાથ કાંઈ સુખિયો થાયો,
સાચૂં રાજ્ય વિક્રમનૂં હોય, તુઝને મારી નાંખે કોય. ૨૦૭
માદીકરો દુઃખિયાં છૂં બેહ, નવિ રાખીશ તેમાં સંદેહ;
રાજા પરદુખભંજન કહેવાય, સ્યા માટે તમને દુખ થાય? ૨૦૮
છાતી તેહની ફાટી જાય, દુખ સાંભલતાં મારી કાય,
માહરે દુઃખે સાગર શોષસ્યે, મેરુ પરવત બાથો ડોલસ્યેં. ૨૦૯
લીલાં ઝાડ તે સૂકી જાય, પશુ સૂણે તો તરણ ન ખાય;
માટે સ્યાને ખોટિ થાયો, જે કામે આવ્યા તિહાં જાયો. ૨૧૦
દુખ સાંભલે સ્યૂં નાહાલ જ થસ્યો, સુખ મરડીને નાસી જસ્યો.

દુહા

વિક્રમસેન વાણી વદેઃ રાખો હઈડે ધીર;
ચોર લંપટ અમો નથી, હું તે વિક્રમ વીર. ૨૧૧

---

૨૦૩ સત્ય કે પા તરત ૨૦૫–૨ પછી પા –માહરી વાત હૃદેમા ધરો મંન તણી ચીંતા પરહરો ૨૦૫ પછી પા–રાત ઘણી અંધારી ઘોર, સાભલ રે ઉ ચીતના ચોર ૨૦૭–૧ પછી પા –અહીંયા થકી તો કાયે નવ મલે, તમારૂ ચીત ત્યાં ચલે ૨૦૭ નાખે કા. નાંખસ્યે ૨૦૯ ફાટી જાય કે ફાટે સોયે દુખ૦ કે પા દુખ સાભલે માહારૂ કાયે શોષસ્યેં કા' સોકસ્યે ૨૦૯–૨ માહરે૦ આ પાદને બદલે પા –માહરે દુખે સાગરનો શોક, સાચુ કહે ન માને લો- માહારે દુખે તો ચીત ચોલસે, ૨૧૦–૧ પછી પા –

માહરુ સુખ જાણે સહુ કોયે, દુખ સાંભલીને સરવે રોયે.
ઘણૂ દુખ માહારે ધનચોર, સાને કરૂ છું ઝાઝો સોર.

પરહર દુઃખ મનડા તણું, કહે વિસ્તારી વાત,
સાગર દુઃખ સ્યૂં પ્રગટિયૂં ? કરતાં'તાં દેહની ઘાત. ૨૧૩
તે દુઃખ મુઝ આગળ કહો, નવિ રાખસ્યો મન ભેદ,
પંચ પાપ તુઝ ઉપરે, જો રાખો કાંઈ ખેદ. ૨૧૪
તે દુખ હૂં ભાજૂં નહિ, તો મુજને સમ એહ,
તે વાચા ચુકૂં અમો, (તો) કુષ્ટિ થાજો મુજ દેહ. ૨૧૫
મેહૅલ લાજ મનડા થકિ, ટાલ્ય દુઃખનો શોક,
જો દુઃખ હૂં ભાગૂં નહિ, (તો) વ્રત થાજ્યો મુજ ફોક. ૨૧૬

ચોપાઈ

મા દિકરો રાજા એ તરણ, સઘલી વાત સભલાવી કરણ,
ધનપાલ શેઠનૂં જાણો નામ, છપન કોડ તેહને ઘેર દામ. ૨૧૭
ધજા સાત બારે ગાજંત, ગેબી નાદ ભૂંગળ વાજંત,
દેશ પરદેશે કોડી વાહૅણ, સંભારતાં જાયે મુઝ પ્રાણ. ૨૧૮
રિદ્ધ્ય સિધ્ધ્ય લિખ ઘરસૂત્ર, લાડકવાયો એક જ પુત્ર,
શ્રીવંત શેઠ અમારી જોડ, તેહને ટંકા છપ્પન કોડ. ૨૧૯
તેહને ઘેર છે એક કન્યાય, માહૅરા પુત્રસ્યૂં કર્યો વિવાય,
વાત કરે વીતાં વરસ બાર, હવે બીજો થયો વિચાર. ૨૨૦

---

૨૧૩ પછી પા–તમને દુખ કહે સ થાયે, દુખ વેહુ હું માહારી કાયે ૨૧૪ રાખસ્યો કે રાખો પા રાખે પચ૦–ફા પચ પાપ સીર તુઝ ઉપરે કાંઈ પા મનમા ૨૧૪ પછી પા–સાત હત્યા સીર તાહરે, દુખ ન કેહે મને આપ, એ સમ ત તો ભોગવે, ન કેહે તો તાહરે માથે પાપ ૨૧૫ મુઝ પા માં નથી ૨૧૫ પછી પા મા વધારો તાહરૂ દુખ ભાગુ અમો, પ્રઙ રાખો મન ધીર; નીશ્ચે ત તો જાણજ્યે, એ તો વિક્રમવીર. ટાલ્ય પા ટાલૂ મુઝ પા મા નથી ૨૧૬ પછી પા–તાહરે ડાબી વાણી વદે, વીક્રમ બેઠા રાયે રૂદે ૨૧૬ વ્રત૦ કે. તુજ વરત થાજ્યો ફોક ૨૧૭ તેહને કે જેહને ૨૧૮–૧ પછી પા–કોડી દેસ દેસાંતર ફરે, વાણુજ વ્યાપારી રૂડા કરે ૨૧૮–૨ કોડી પા. ચાવતા ૨૧૮ પછી પા–આરો દહાડો પુરી મઢ, તમ આગળ બોલૂં પાધરુ. રૂડી હતી ઘર માહે રીધ્ય, હતી અષ્ટમા સીધ્ધ, ને નવ નીધ્ય. ૨૧૯ રિદ્ધ પા સુંદર સોભીત ઘરસૂત્ર ૨૨૦–૧ પછી પા–

ધન અમારૂં સરવે ગયૂં, હાથ ઝાલૂં તે નવિ રયૂં,
ન રહ્યૂં સાજ્નૂં વસ્ત્ર જ અંગ, સગૂં સહોદર ન રહ્યૂં સંગ. ૨૨૧
પડિ વેલા અનાથ જ ધણી, બીજે ગામ જૈ બેઠો ધણી,
દુરાચારી ડાંડ જ લોક, તેણે વિવા કરાવ્યો ફોક. ૨૨૨
તે કાલ્ય પરણસ્યે બીજે ઘેર, સાંભળ્ય મહીપત્ય દુઃખની પેર:
વાંહણે જમસે બાધૂં ગામ, ઉછરંગમંગલ ઠામોઠામ. ૨૨૩
તેણે પ્રાણ તજ્નૂં સરવથી, કેહને દોષ તો દેતાં નથી,
દિજે દોષ માહેરા કરમને, મરીઇ છે કુલની શરમને. ૨૨૪
એહવૂં દુખ માહરૂં સાંભલો, મનમાં નથી બીજો આમલો. ૨૨૫

દુહા

તજો શોક શરીરનો, હેઉ રાખો હામ,
તે કન્યા આપૂં તુજને, (તો) કહેજ્યો વિક્રમ નામ. ૨૨૬
શામ, દામ, ભેદે કરી, પરણાવૂં તુઝ તન,
રામદુહાઇ સત્ય કહું, (હું) તાહરે લેસ્યૂં અંન. ૨૨૭

ચોપાઈ

તેહનુ મન તો મનાવિયો, મહિપત્ય તો મોહલે આવિયો,
પ્રાતરકાલ થયો છે નેટ, તેડ્યો માન દેઈ શ્રીવંત શેઠ. ૨૨૮

આતીહેં તેહનુ સુંદર રૂપ, શરીર તેહનૂં દીસે અનૂપ. ૨૨૦–૨ કરે ફો. કરતાં. ૨૨૧ ઝાલૂં પા. ઝાલીયો ૨૨૨ અનાથ કો. આગુંચથ. ડાંડ કો. લંડ. ૨૨૧ પછી પા- ધન જાતાં નવ લાગી વાર, પુરા ઘરમાંના ભંડાર ૨૨૨–૧ પછી પા:–કહ બેઠે છે તેહની કાયે સાભલો બેઠા વીક્રમરાયે ૨૨૨–૨ કરાવ્યો પા. કીધો ૨૨૪ પછી પા:-

એ બીજે ઘેર પરણે કન્યાય, ઇજ્જત આબરૂ સરવે જાવે.
નથી પ્રતિષ્ઠા ને વલી લાજ, તે સાંભલજો વિક્રમ મહારાજ.

૨૨૬ કહેજ્યો કો. કહેજે ૨૨૬ પછી પા–પરણાવૂં તાહારા કુંવરને કુલવંતી કન્યા રામદોહાઇ સાચું કહું, બોલૂ નહીં અન્યાયે ૨૨૭ રામદુહાઇ પા. ઇશ્વરઆણ ૨૨૭ ભેદે કરી કો. હારી ૨૨૮ તેહનુ૦ પા–વિધિએ મનાવ્યું તેહેનું મન, મહીપ પોતે આવ્યો ભુવંન. શ્રીવંત કો. ધનવંત. ૨૨૮–૧ પછી પા–પ્રાતુરકાળ થયો જેટલે

મલિયા માજન બાવન બહુ, આવ્યા રાજસભામાં સહુ,
સભા કરીને દીધાં માન, પ્રીત્યે આપ્યાં ફોફલ પાન. ૨૨૯
શ્રીવંત શેઠે કર્યો પરણામ, કિમ તેડાવ્યા આણે ઠામ ?
તાહરે રાજા પૂછે મરમ, ચાલો અસત્ય કે ચાલો છો ધરમ. ૨૩૦
ધરમ અધરમ તણા ગુણ ગાયો, પછે સહુ કો મંદિર જાયો,
સત્યવાદિ જે સત્ય ચુકસ્યો, હાથે ધરમ કરમ મૂકસ્યો. ૨૩૧
વેહેવારિયા તો કહે છે વાતઃ જૂઠૂં નવિ બોલૂં વિખ્યાત,
જૂઠાને પાસે નવિ વસું, જૂઠી વાત દેખીને ખસું. ૨૩૨
બોલ્યું અબોલ્યું અમ્યો નવિ કરૂં,જૂઠા સાથે હઈડું નવિ ધરૂં.
રાજા કહેઃ લખો તે લેખ, જૂઠૂં બોલો છો મેષમેષ. ૨૩૩
જો જૂઠૂં ચાલા આ દિસ, તો સ્યો ડંડ તમારે શીશ ?
આ જાત્યે જૂઠૂં બોલૂં અમો, (તો) ઘુનેગાર કરજ્યોજી તમો. ૨૩૪
તેહને મોંઢે કરાવ્યો ન્યાય, એહનો પરપચી પોતે રાય. ૨૩૫

દુહા

પુત્રી તાહરા પેટની, તેહનો વિવાહ કીધ,
નાત્ય સગાં સહુ દેખતાં, વાત કરી'તી સિદ્ધ. ૨૩૬
લાક્ષાં, માહલ્યાં, મન રમ્યાં, આવ્યા એક એકને ઘેર,
બીજે ઠામે વિવા કરો, તેહની તે સી પેર? ૨૩૭
તે કુલ, ને તેહેંના સગા, તે કુટુંબ ને તે ઘર,
તે વેવાઈ વેવાણ એ, તે કન્યા, તે વર. ૨૩૮

મહીપતિયે તેડા તેટલે, ૨૨૮-૨ માતરકાલ૦ પા. વાત વિચારી નરપત નેટ ૨૨૯ કરીને પા માંહી તે ૨૨૯ પછી પા -લવંગ એલચીનો મુખવાસ, પ્રીત ધરી બેસારા પાસ ૨૩૦ શ્રીવંત૦ પા આજ અમારે વીવા કામ. ૨૩૧ હાથે૦-કે હાથે ધરમ તે કમ મુકશે ૨૩૨ પછી પા -

સાહુકાર ત્યે સાચો હોયે, જુઠી વાતેં ન જાણે કોયે,
સાચાનો તે છે અધીકાર, જુઠાનો તો ન રહે ભાર

૨૩૩ મેષમેષ ફા મેષાનમેષ ૨૩૪ જો૦ પા કુડું જુઠું ચાલો આ દિસ નિત્યે પા આજ ૨૩૬ પુત્રી પા તાહરા ઉદરની બેટડી ૨૩૭ વીવા કરો કે પા

સહુ કો તેહના સાખિયા, વરણ અઢારે લોક,
બીજે ઠામે તે વરે, એ ડાહાપણ તે ફોક. ૨૩૯
તેહનૂ કારણ કહો મુને, આપ વિચારી મત્ય,
પૃથવી રસ કિમ પાકસ્યે ? બોલે શાહ અસત્ય. ૨૪૦

ચોપાઈ

શ્રીવંત શેઠ કહેઃ સાંભળ વાક્ય, રાજાજી ! છો ચતુરસુજાણ,
કુલ કુટુંબ, માહરે સ્યો અરથ? પરથમ મેં જોયો'તો ગરથ. ૨૪૧
મેં મન વિવાની ઈછા ધરી, ગરથ જોઈ આપી દીકરી,
જેહને સાત ધજા કહેવાય, ગેબી ભુંગલ નાદ જ થાય. ૨૪૨
છપ્પન ઉપર ભુંગલ જેહને, કન્યા દિધી'તિ મેં તેહને,
મુઝથી અધિકો મનમાં ધર્યો, તે વેલાં મેં વિવા કર્યો. ૨૪૩
એહને થયો ઈશ્વરનો કોપ, થયો દ્રવ્ય બાધાનો લોપ,
મેં જોયૂં'તૂં તે તો ગયૂં, તાહરે સ્યાનૂં સગપણ રહ્યૂં ? ૨૪૪
કરતો નથી હૂં તો અન્યાય, બીજે ઠામે દેશ કન્યાય. ૨૪૫

દુહા

રાજા કહેઃ ધન કારિમૂં, આજ આવે ને જાય,
વેહવાર રાખે (જો) તાહરો, (તો તૂં) ભલો ભલો કહેવાય. ૨૪૬

પરણુરો. ઘર ફ્રા. ઘેર ૨૪૧ પછી પા.–માહરાં કુટુંબ સહોદર સરવ, જોયો'તો ગે એહનો દરવ ૨૪૧–૨ કુલ૦ પા માહારિ કુલમાં સાનો અરથ ૨૪૧ પછી પા.–ધન અનરગલ એહને ઘેર, વીવાની વીચારી પેર. ૨૪૨ ઈછા પા મનસા કહેવાય પા બાજતી નાદ જ થાય પા વાજાં વાજતી. ૨૪૩-૧ પછી પા. ધન ધાનૂં એહનૂં નરખીયૂં, માહરૂ તો હૈડુ હરખીયું. ૨૪૪-૧ પછી પા.–ધન એહનું તો સરવે ગયું, એહના ઘરમાં દેવાનૂં થયૂ ૨૪૪-૨ મેં૦ પા મેં જોયો તો જેમા ન રહ્યો વસૂ, તાહરે તેહમા સગપણ કસૂં ૨૪૬ આજ૦ કે. પા. આજે આવે, જાયે કાલે વહેવારજે કે પા વહેવાર પાખે જો તાહરૂ, પેહેલે કન્યા આવ. ૨૪૬ પછી પા –
એહનો લે શો ગારવો, ધન આવ્યે ને જાયે,
અહંકાર ન આણિયે ધનનો, એમ કહે વિક્રમ રાયે.

એહનો ગરથ તે કિહાં ગયો, મન વિચારી જોય,
આજ એહેંને (સ્યૂં) નીપનૂં, (તે) કાલ્ય આપણને હોય. ૨૪૭

ચોપાઈ

ગરથ તાહરે ઘરમાં છે જાણ, આપ થોડો નહી હોયે હાણ,
વેવારિયો કહે: સાંભલ રાય ! અમ સાથે અસત્ય નહી બોલાય. ૨૪૮
બેટી રોટી જે કુલ કેહવાય, જોરાવરિઈં કિમ આપી જાય ?
અસત્ય આચરવા માંડ્યૂં તમો, હવે દેશ નહી રહીઈં અમો. ૨૪૯
કોડ વાર તો કહીઈં કથી, એહેંને કન્યા દેવી નથી. ૨૫૦

દુહા

મહીપત્યે મન વિચારિયૂં, સત્ય કહે એ મરમ. ૨૫૧
એહનો વાંક ન કાઢીઈં, એ બોલે છે ધરમ.
વિક્રમસેન વાણી કહે: તાહેંરા મુખનો ન્યાય,
તૂં કહે તે હૂં કરૂં, પરણાવૂં એ કન્યાય. ૨૫૨
તુઝને દુઃખ દેવૂં નથી, (તે) કરવૂં નિશ્ચે કામ,
તેં જોયો'તો તે થકિ, દેઉં સવાયો દામ. ૨૫૩
કષ્ટે કરી ધન લાવિયો, તપ જે કરયૂં મેં તન,
તે સર્વે આપૂં તુને, આપ ચલાવ્યૂં મન. ૨૫૪

ચોપાઈ

પોઠ ભરાવી ટંકા તણી, મોકલી દીધી તે ઘડી ઘણી,
ધનપાલશાના ઘરના બાર, મોકલ્યો માલ તે અપરમપાર. ૨૫૫

---

૨૪૭ પછી પા:–લક્ષ્મી અતિ તે ચપલતા રાખી નવ રહુત;
સાણુ શેઠ તમો સાંભલો, એમ વીક્રમરાય ક્હેત
કે. પા'–લહેર નીર અસથીર છે વાયે, તમ લખમી નીત આવે ને જાય.
લક્ષ્મીનો નવ રખો વીસવાસ, નવ રહી રાખી કાહોને પાસ.
લક્ષ્મી રાખી કાહોની નવ રેહે, લક્ષ્મી મોટી સહુ કો કેહે.
૨૪૮ જાણુ કે. પા. ઘણો. નહીં૦ કે. પા. તેથી તમ તજો. ૨૪૯ આપી કે.
પા. આપૂં. ૨૫૦ તો પા. સૂં. ૨૫૨ તાહરા૦ પા. એહેને મુઝ કીધો ન્યાયે.
૨૫૩ દેઉં પા. આપૂં ૨૫૪ તપ૦ને બદલે પા'–ધરમીપન માહાધન, તે સરવે આપું

કર્યો પાછો શ્રીવંતની જોડ, આપ્યા ટંકા છપ્પન કોડ,
જીહાં પધાર્યાં લક્ષ્મી બાઈ, તાહરે સર્વે થઈ સગાઈ. ૨૫૬
હણહણતા તોરી ને ગજ, અટારિઈં ફરુકે ધજ,
ધણી સમરથ્થ ઘેર નહી મણા, વાજે નાદ તિહાં ભુંગળ તણા. ૨૫૭
જિમ તારામાં શોભે ચંદ, સુરદેવમાં જિમ શોભે ઈન્દ્ર,
એમ તતક્ષણ વાધ્યૂં તેજ, ઉપનૂં સહુને અધિકૂં હેજ. ૨૫૮
સમરાવ્યો પોતાનો મહેલ, તે આગળ બીજા સહુ સહેલ,
શ્રીવત શેઠને વિક્રમ કેહેઃ કન્યા આપ્ય સુખી થઈ રહે. ૨૫૯
એહવો બોલ મન માહિ વસ્યો, શ્રીવંત શેઠ હઈડામા હરયો.
દલિદ્ર જાહરે નાસી ગયૂં, પાછૂં હતું તિમનૂં તિમ થયું. ૨૬૦
વિક્રમ મનમાં હરખ ન માય, રાજસ રીત્યે મંડપ રચાય.
એસી રહ્યો'તો બીજે ઠામ, ધનપાલ શેઠ તેડ્યો તે ગામ ૨૬૧
આગતાસ્વાગતા કિધી ઘણી, દીધાં માન ઊંજેણીધણી;
નગર બાધૂં તે હરખ જ ધરે, ભોજન ભાવતાં તે સહુ કરે. ૨૬૨
લક્ષ્મી વડે તે હરખ જ હોય, તેહમા તે સ્યૂં કહેવૂ કોય,
જેહ વાત વિક્રમ મન વસી, તેહ તણી ઉપમા તે કસી ૨૬૩

દુહા

સૈન જે વિક્રમરાયનૂ તે સરવે સજ સહાય,
લક્ષપતિ લેખા વિના, આનદ અંગ ન માય. ૨૬૪

ત્યે સમે, આપ ચવાતુ મન ૨૫૫ તે ઘડી કે પા હેતે ૨૫૫ પછી પા -અનીને મોકલી દીધું ધન, એહવ્યો છે વીક્રમ રાજન ૨૫૬-૧ પછી પા -છપન પર ભુગલ માણ્યા, વાજા વીધ વીધના વાજ્યા ૨૫૬ તાહરે કે પા પાછી ૨૫૭-૧ પછી પા -

હતા તેથી સવાયા મેહેલ, સોભા થઈ ઇદ્રાસન સ્યે હેલ.
વેહેંલો રથ સુખપાલ સાપીયા, અસ્વ અનોપમ રૂડા હાથીયા,
પાછી સમરધ ઘરમા થઈ, દરીદ્ર વસ્તી તે સરવે ગઈ.

૨૫૭ વાજે કે વાો ૨૬૦ એહવો પા ન્યાય બોલ તેહનો મન વસ્યો ૨૬૧ વિક્રમ૦-કે પા વિક્રમ રાજ મનમાં મનો રચાય કે રચ્યો ૨૬૨ ભાવતાં ત કે. ભાવંતાં ૨૬૩ લક્ષ્મી વડે૦-કે લખમી હરખે જેવું હોયે, પા મા આ પંક્તિ નથી. કહેવુ કોય કે કરવુ મોટે ૨૬૩ વિક્રમને કે વિક્રમ મન ૨૬૪ તેહ૦-કે પા -

તે વર ગજ ઉપર ચઢયો, મધ્ય ચહુટામાં જાય;
તેહ ઘર આગળ નીસર્યો, જે બીજો (છે) વરરાય. ૨૬૫

ચોપાઈ

બીજા વરને (હતો) ઉચાટ ઘણો, સૂણ્યો સોર વરઘોડા તણો,
પહેલા વરને દીઠો દ્દષ્ટ, તે વર પામ્યો મનમા કષ્ટ ૨૬૬
માહરી કન્યા વરસ્યે એહ, હુ તો માહરી પાડૂં દેહ;
ગળે ફાસો ઘરમા ઘાલિયો, તેહની માયે જઈ ઝાલિયો ૨૬૭
થૈ બુમારવ માહા પોકાર, ગયા લોક સહુ જોવા હાર,
વિક્રમસેનને થયૂં છે જાણ, આવ્યો તતક્ષણ પાસ પ્રમાણ ૨૬૮
રાજા કહે એહને સ્યૂ દુખ ? ઈશ્વિર એહની ભાગે ભૂખ
તાહરે વણિક તો બોલ્યો વાણ્ય સાભલ્ય રાજા ! ચતુર સુજાણ ૨૬૯
માહરી કન્યા પરણે એહ, તે માટે તજૂ છૂ દેહ,
લોકમા દેખાડુ મુખ સ્યૂ, તેથ માટે તો મરસ્યૂ હુ. ૨૭૦
રાજા કહે સાભળ્ય તૂ ધીર ! હૂ તુઝને પરણાવૂ વીર,
પ્રધાનની પુત્રી છે જેહ, હૂ તુઝને પરણાવૂ તેહ. ૨૭૧
વડા વજીરને તેડ્યો પાસ, અતિ દિધી સભામા આશ, ૨૭૨

વરઘોડા માહે ૨૬૩ પછી પા. જેહને વીક્રમ રાયેનુ અદકુ હોસે હેત, સનમાન દેવૈ સવ્વદા સજન સભા સમેત ૨૬૪ પછી પા.–નોબત નીસાણ ગરગડે, નફેરીના થાયે નાદ, ઢોલ ભુગલ વાજે અતિ, સરણાઈ સોભીત સાદ ૨૬૫ તેહ ફ્રા તેહના ૨૬૬ પછી પા.–સુધ બુધ સરવે ભૂલી ગયો, અતીસે સોચ ને દુખીયો થયો ૨૬૭–૧ પછી પા.–હવે આણૂ હૂ માહારો કાન, પોડોડી પડી મન માહી ગ્રાવ દાત્યે જીભ કરીને મરૂ, હવે દેહ માહારી પરહર ૨૬૭ ઘરમા ફ્રા ઘર માહે તેહની કે તેહના મારે કે પા. માબાપે ૨૬૮–૧ પછી પા.–કલપાત કરે અતીસે ઘણૂ જીભ નહી મુખથી એમ ભણૂ ૨૬૮ પછી કે પા મા વધારો પુછી લીધો તેહનો પાર, નરપત ચીત કરી નીરધાર. ૨૬૯ આવ્યો૦–કે પા.–શા માટે તજે છે પ્રાણ ૨૭૦ ફ્રા તે માટે મરસ્યું હું આમા માત્રા ખૂટે છે તેથી ઉપર પ્રમાણે 'થ' અને 'તો' ઉમેર્યા છે ૨૬૬–૨ થી ૨૭૧ સુધીની લીટીઓ કે મા નથી તેને બદલે પા મા આમ છે –

વડા વજીરને તેડો પાસ, અતી દીધી સભામા આસ

(તે) માટે સરવે કરજ્યો પુન્ય, બાકી સરવે જાણો શૂન્ય,
પુન્યે પામે વંછિત ભોગ, પુન્યે સજન તણો સંજોગ. ૨૮૩

દુહો

નથી થયો અવની વિષે, સત્યવાદી રાજન,
એહવો જે દાતા થસ્યેં, તે બેસે આસન. ૨૮૪
મુખે બેસો (ભોજ) રાયજી ! દાતા એહવા યાયો,
પરકામ (એહવાં) કરી નવિ શકો, તો નવિ ધરસ્યો પાયો. ૨૮૫
એમ કહીને પુતલી, આપે ગઈ આકાશ,
આઠમી કથા પૂરણ થઈ, કહે કવિ સામળદાસ. ૨૮૬
એહ લક્ષ્મણા પુતલી, કહી કથા સુવિશાળ,
હવે કામક્ષા બોલશે, આગળ વાત રસાલ. ૨૮૭

કે એહથી રુડું નદી કો અન્ય ૨૮૩ ૨૮૪–૫ કે મા નથી. ૨૮૬ આઠમી કે પા. એહ ૨૮૭ કે મા નથી કે મા આ વાર્તાને અંતે "એછમ કથા સંપુરણ લખાની એમ લખેલુ છે" ૨૮૧ પછી પા મા વધારો –

દોહા

માતર પરગણે જેમ મણી, સદીય જ સીરોમણ સાર,
વીરભદ્ર વીરેસ્વરો, દેવ વડો દાતાર ૧
સીંહજ ગામ શીરોમણી, કાયુજી કુલમા દીપ,
વાસણુ વસે અસપત, જસ તો જાણુદ્વીપ ૨
મેનજી કુલ મહીમા ઘણો, રક્ષીદાસ રાજસ રૂપ,
ભારત ભલો ભૂતપડમા અમ્બતરા અનુપ ૩
તેણે તેડું મોકલ્યું દઈને આગ્રા માન,
મથવી આપી પસાયેતે અન વસ્ત્ર દષણા દાન ૪
અમદાવાદ વાસે વસે, વેગણ પુર ઠર ઠર ઠામ
અહીથી પા પ્રતિ અધૂરી છે

વાર્તા ૯ મી–હસની, પુતળી કામાક્ષા

દુહા

આદિ નમૂ ભૈરવ તુને, ચરણે રાખૂં મન,
કૃપા કરે મહાવીર ! તૂં, જાણી નિશ્ચે મન ૧
બટુક ભૈરવ પ્રત્યક્ષ છે, નોધારા આધાર,
જે કહેવાયે તમ તણો, કરો તેહની સાર ૨
જેણે ઉપાસી ઉપજ્યો, બટુક ભૈરવ નાથ,
તેહેને નહી ઉણપ કસી, નવ નિધ ઉપર હાથ ૩
આનંદ થયો મન ભોજને, લીધૂ મુહરત લગ્ન;
સિંહાસનને નિરખિયૂ, થયૂ મોહ મન મગ્ન ૪
જ્યોતિક તેડી પૂછિયૂ, આવ્યો સુમુહુરત દિન,
સિંહાસનને પૂજિયૂ, કરે બેસવા મન ૫

પા. મા મંગળાચરણનો આરંભ—

શ્રી સરસ્વતી ગણપતી, શ્રીપત પુન્યુ પાયે
સીતાપત ગીરજાપતી, રીધપતિ નીધીપત રાયે
નાનાભટ ગુરૂને નમુ નમું અનપુરણા માત
ઇષ્ટ અભેશ્વર દેવ ની, વાણી વેદ વીખાત

૧ અદિ૦ પા. શ્રી ભૈરવ આગે નમુ મહારૂદ્રચરણે મન કર કે પા. હિ. મહાવીર તૂ પા. શ્રીપ્રભુજી નિશ્ચે મન કે એનક જન પા. હિ. ને મન તન ૨ જે૦ પા. કર કામ ચતવ્યા, માહમ અપરમપાર કરો કે સદ(હ) કરે હું સાર તેહની હિ. તેની નીત્ય બટુક કે નીરમલ ૪ થયો મન પા. ઉપનો લીધૂ૦ પા. લીધું સુમુહુરત કે હિ. લિધુ સમોરત લીધુ૦ કે લગન લાખેનો લીધ પા. શ્રી ધારાધર ધીશ સિંહાસન૦–કે સીહાસનને રાધ કરી બેસવાનું મન કીધ ૪–૧ પછી ગા. અધિક મુહુરત આમન તણું આપે પુન ઈસા ૪ ૨ સિંહાસનને૦ પા. નીરમલ સીંહાસન નરખીઉ ૫ જ્યોતિક૦–કે જોતીક તેડું મુકાયી, માહા મુબારક દન, મોન ધરિ પુજા કરી, આસન કરૂ બેસવા મન આવ્યો૦ પા. લીધુ વાલીહું લગ્ન સિંહાસનને ૫–૨ પા. સુભ ઘડીયે મુહુરત આપીયું કરે પા. હિ. કરૂ તે

મલી જોવા સહુ મેદની, અષ્ટા દશ સહુ વર્ણ;
નિર્ઘોષ ઘણા તે દુંદભી, પણ ન સુણીઈ કર્ણ. ૬
ભોજે પ્રદક્ષણા કરી, આસન બેસે જિમ.
માંમા કેહે પુતલી, કામક્ષાજી તિમઃ ૭
સિંહાસન વિક્રમ તણું, પંચ ડડ અભેદ;
પરદુખભંજન, સુખકરણ, વાચા પાળે વેદ; ૮
તે સરિખો દાતા થયેં, ઉદારચિત્ત મહામન,
પરકાજ વિક્રમ કરે, તે બેસે આસન. ૯
કહે ભોજ કહો પુતલી! વિક્રમમહિમા જેહ;
તે સભળાવો મુઝને, (તો) દૂધે વૂઠા મેહ ૧૦
બોલી કામક્ષા પુતલી, સુણો ભોજ! મન આપ;
મનવાછિત પામે સહી, ભેદી ન સકે પાપ ૧૧

ચોપાઇ

[એક સમે વિક્રમ રાજન, આપ વિચાર કરે છે મન.]
આપ ઉલટ હૈડેઇ ઘણૂ, સૈન્ય સૂકાડૂ પોતા તણૂ,
ગયા વાડીમા રમવા કાજ, રગમોહલ કીધા છે તાજ્ય ૧૨
અઢાર ભાર ફૂલ્યાં છે વન, જોઇ હર્ખ્યો છે રાજન,
કમલ ચૂટિયા હાથે કરી, બિણી પુષ્પની છાબ જ ભરી. ૧૩

દુદભિ કે હિ દુદભિ તણા. ૬ થી ૭-૧ પા મા નથી ૭ મામા૦-કે મામા કહીને બોલીયા, હિ મામા કહીને રહી ૭-૧ પછી પા –મા મા રહે રે વેગલો, રૂડેરા રાજ રતન ૮-૧ પા એ આસન વિક્રમાજીતનું ૮-૧ તે સરિખો૦ પા દાતા દન ગનાની ગુણી ૯ પરકાજ કે પરમારથ વિક્રમ કે હિ માક્રમ ૧૧ તે૦ પા અથ ઇતિ થા કાહો ૧૧ ભેદી૦ પા પરડે નહીં દેહ પાપ ૧૧ પછી કે મા આ પન્ક્તિ વધુ છે–એક સમે વિક્રમ રાજન, આપ વિચાર કરે છે મન ૧૨ આપ૦ ફા પા –હરખ્યો રાજા વિક્રમ ઘણૂ રગ૦ પા.–ત્રિવિધિ તાપ કરે છે તાજ ૧૩ અઢાર૦ પા૦ વનવાડી ફુલા વરષ વન ૧૩ જોઈ કે નરખી હર્ખ્યો૦–કે પા હરખુ (પા છે) મહીપતનુ

સ્નાન કર્યૂં અવંતીધણી, સેવા કરે શંભુજી તણી,
કરી આરતી લાગ્યા પાય, પ્રસન થયા છે ભોસો રાય
પડિ નિશા અશવારી કરી, ગામ આવવા મનસા ધરી;
વાજે છે નિરઘોપ નિશાણ, નવિ થંભે દુશમનના પ્રાણ ૧૫
મુખ જાણે પુનિમનો ચદ્ર, જેહવો અભિનવો (છે) કો ઈદ્રિ,
કરે વખાણ જ ચારણ ભાટ, સૈન્ય ચાલ્યૂ આવે (છે) ઘાટ. ૧૬
ક્ષિપ્રાત્રટ આવ્યો જેટલે, રાઈ મૃગ દીઠો તેટલે,
સૈન્ય સર્વ વોલાવ્યૂ ઘેર, રાઈ મૃગયાની માંડી પેર. ૧૭
હૂ એકલો વન જાયૂં સોય, રખે પૂઠે જન આવો કોય,
ફાલ ભરી મૃગ નાઠો વન, પૂઠે વિક્રમ છે રાજન ૧૮
રમી શકાર ને પાછો વળ્યો, આપ રોખ મનડાનો ટળ્યો,
કણબી એક દિઠો વાટિમા, બેઠો છે માળે ઠાહમા ૧૯
ઉભો છે ગોફણ ફેરવી, હાકે હુડા હૂ હુ કરી,
નાસી જનાવર દહો દિશ જાય, તે તો દ્રષ્ટિઈં દિઠૂ રાય ૨૦

મન, હિ હરખુ છે મન છાબ જ પા છાબ ૧૪ કરે પા કરી લાગ્યા પા પરડયા છે કે શિન ૧૫ પડિ નિશા પા અરણ ઉદે નામ ફા ગામમા વાજે૦ કે ધાધિ ગરગડે ઘોર નિશાણ ૧૬ પુનિમનો હિ પા શરદનો મુખ૦-કે શોભે છે તે શરદનો ચદ્ર જેહવો૦-કે અવનવો એ બીજો ઐંદ્ર, પા અશાવત ગધિકારે ઇંદ્ર છે હિ હોયે, પા સોજે સૈન્ય૦ પા મહીપત આ પો આપે વાટે ૧૬ પછી કે મા આ પંક્તિ વધુ છે—ગુણી જણ સહુકો બોલી ભાન, પામે પ્રીતે લાખ પસાય ૧૭ ફા સીમા ત્રટ રાઈ કે હિ મોટો માડી પા પરડી ૧૮ હૂ૦ ફા હિ હું એક્લો વનમા જાઇસ સોય રખે૦-કે માહારી સાથ આવો માં કોય મૃગ ફા મૃગલો વિક્રમ છે૦-કે પુઠે થયો રુડો રાજન ૧૯ રોખ કે હિ રોપ આપ૦ પા કલ્પ મર સહુ કવિયે કનો ૨૦ હુઓ છે પા ગોવા સહિત-નાશી પા નાઠા ૨૦-૧
પછી કે. મા તે દયા મનમા નવ ગએ, મારી ગોલે પખીને હણે
૨૦ પછી કે મા બીજે ખતર પેડા જમ, તાંહાથી મારે દીઠા છે તમ
૨૦ પછી પા કેહે કણબીને વિક્રમ વાત, અહકો કાં કરો ઉતપાત
પક્ષીને ચરવા દીજીયે, પુન્ય કામ રુડા કીજીયે

પક્ષીને અધિકી છે ભૂખ, એહનૂં તો કુણુ જાણે દુઃખ,
તેહની ચિંતા મન લાવિયો, પોતાને મંદિર આવિયો. ૨૧
પ્રધાનને કહ્યું વચન, રણમાં જઈ ભરાવો અન,
અનના કોઠાર કિધા ઘણા, ઘાટ કરાવ્યા પાણી તણા. ૨૨
જેહને જેહવો જોઈઈ આહાર, ઠામિ ઠામિ કિધા અંબાર,
દેશ દેશ ને વાટે વાટિ, કોઠાર કરાવ્યા ઘાટો ઘાટ. ૨૩
નીર પીઈ ને દાણા ખાય, સહુ જનાવર સુખિયાં થાય,
મનુષ્ય કીરતી તો પેહેલી હતી, પંખીમાં પછે થઈ છે છતી. ૨૪
'ધન્ય ધન્ય વિક્રમ મહારાજા! તુજ વિણ કુણ કરે એ કાજ,'
એહેવી વાર્તા પંખી કરે, આનંદવિનોદ મનમાં ધરે. ૨૫

દેહે પેહુ સાભલ રે પંથ! ચતુર વીચારી જોને ચંત
ખેતર એ જો પક્ષી ચરે, તો તો માણસ ભુખે મરે
ગાઠે સું બાંધે વીક્રમ રાયે, હાથી ઘોડા એહના સુ પાયે.
કમ જીવે રાજારાણીયો, પુનવત કાહાવે છે પ્રાણીયો.
અધીપત લે છે અરધ જ આપ, પુરપતને માથે છે પાપ
એહવા દાતા છો જો તમો, કરો કામ કહુ તે અમો
ક્ષેતર વાવો ને પૈસા ભરો, પક્ષીને કાહે જે ચારો ચરો
દાતાનો જાયું દીકરો, પ્રતીપાલ પક્ષીની કરો
રાજાયે વિચારી પેર, ગુણનીધ આવ્યો પોતાને ઘેર

૨૧–૨૨–૧ ને બદલે પા -પંક્ષી પામે છે બહુ દુખ, ભુંડી વેઠે છે એ ભુખ
દોહો દસે નાડા જાયે છે, માર બચારા એ પાયે છે
૨૧ જાણે કે જાણસે પોતાને૦–કે પોને પાછો પુરમા આવીયો ૨૨ પ્રધાનને કે વઝીર આગલ ચાનના પા વનમા ૨૩ જેહને૦–પા અધીક ભરાવા કણ કોઠાર
૨૩–૨ ને ૨૪–૧ ને બદલે પા –

ખાતા પીતા હાકે નહી કોયે, પરબ કરાવી જુગતે જોયે
પેટ ભરીને પક્ષી ચરે, પાણી પીયે ઠેકાણે ઠરે.
કણબીને દોહ્યું નવ પડે, પક્ષીને ચારો બહુ જડે
દે પંક્ષી અદકી આસીસ, જીવો રાજા કોડ જ વીસ

૨૪–૨ પછે થઇ ક્ષા થઈ છે. છતી પા અતી ૨૫ મનમાં કે મનસુ આનંદ પા.

માન સરોવર ઉંચુ જિહાં, પંખી હંસ વસે છે તિહાં,
પાછળ પાત્ય છે માણિક તણી, તે સરની છે શોભા ઘણી ૨૬
સાક્ષાત અમૃત તેહમા ભર્યું, મહાપુરુષ મન ભાવે ખરૂં,
પાળલિ તિહા અમરફૂલ હોઈ, તેહનો મહિમા લહે નહી કોઈ ૨૭
કમલ ફુલ છે લક્ષ પાખડી, જોઈ ઠરે ઠરે આંખડી,
તે સરોવર રહે છે હંસ, પંખી (પણ) દેવતાનો સુવંશ. ૨૮
સૂર્યકાંતિમણિ જેહવો દેહ, મોતિ તણો વરસે છે મેહ.
તે હંસ તો મોતી ચરે, સ્વર્ગે આવાગમન જ કરે. ૨૯

દુહા

હંસ દેવવંશ પુતનુ, પવિત્ર તેહની જાતિ,
તેણે કાને સાભળી, વિક્રમ કેરી ખ્યાત ૩૦
દાતા છે પૃથ્વી વિષે, કરે ઘણા પરકામ,
વાચા અવિચલ તે ખરો, પરદુ:ખભંજન નામ. ૩૧
ચાલો જઈઈ જાતરા, જોઈઈ વિક્રમ રાય,
દાતાનું મુખ દીઠડે, કોટિ જન્મફલ થાય.
જોઈઈ કેહવી નગરી અછે, કેહવો છે તે ભૂપ,
જેહવૂ કાને સાભલ્યૂ, તેહવૂ જોઈઈ રુપ ૩૩

ચોપાઈ

હંસ મન વિમાસણ ઘણી, ચાલ્યા સહુ ઉજેણી ભણી,
આવ્યા સમીપ ઉજેણી ગામ, દિઠી શોભા ઠામો ઠામ. ૩૪

ચોટો ચુટ ચોહો દસે ચારો સરે ૨૬ છે ઝ જિહાં ફા છે જિહા કે સુંદર છહા છે માણિક તણી કે હિ પા સ્વાટિકમણી તણી તે સરની છે ફા તે સરોવરની છે ૨૭ મહા૦—કે પા માન ભાવ માહા પુરૂષે કરૂ અમર ફા અમર પાળલિ૦—કે હિ. પા.. વૃક્ષ ફૂલે અમર ફૂલ હોયે ૨૮ વશ કે હિ પા અશ ૨૯—૨ પંખી પા —દેવતા પુષ્પ વીણીને નચે, મુક્તા નીત સીતઝની થાવે ૨૯ છે પા તિહા ૩૦ દેવવંશ પા દેવારશી. ખ્યાત પા વાત વિક્રમ કેરી હિ વિક્રમાઝતની ૩૧ પરદુખભંજન૦—કે જેહ કરે પરકામ (પુનરુક્તિ) કર દિઠડે પા નિહાળતે જન્મફલ કે પા હિ જનમફલ ૩૩ જોઈ૦ પા કેહવુ નગર છે ૩૪ હસમન૦—કે હંસે મુધ વીમાસી ઘણી

દિઠા વિક્રમ કેરા મહેલ, તે આગલ ઇંદ્રાસન સહેલ,
સત્ય રુપી ભરયૂ છે ધન, તિહાં વિઘન ન લોપે અન્ય. ૩૫
બીજો થયો હોય વિક્રમ પખે,(તો) જોતિષ શાસ્ત્રે શક શાને લખે? ૩૬

છપ્પય

રાજા તો શ્રી રામ, કામ તો રુપ સરુપે,
સત્યવાદી હરિશ્ચંદ્ર, રક્ષકારિક જ ભૂપે,
તેજવંત તો સૂર, પૂર તો સાગર કહિઈ,
કૃષ્ણ જ કેરો ભોગ, જોગ શ્રી ઈશ જ લહિઈ,
વિદ્યા વિવેકિ શુક્ર, ચક્ર આયુધ શિર જાણો,
ધન શિરોમણ ધ્યાન, માન દુરયોધન રાણો,
સતી શિરોમણ સીત, પ્રીત તો લક્ષ્મણ કેરી,
ધાતુ શુભ સોવર્ણ, કર્ણ તો દેહ દાતારી,
ઉપાસક અંબે માત, જાત્ય બ્રાહ્મણ મણ અંકા.
પુષ્પ વર્ણ વિશેષ, દેશશિરોમણ લંકા,
કવિ મધ્યે કાલીદાસ, સામલ ભટ સાચો લહ્યો,
પરદુ:ખભંજન સુખકરણ, વીરજિત વિક્રમ કહ્યો. ૩૭

કે સહુ હસ ઉજેણી ભણી ઊજેણી ગામ કે ગુણવંતે ગામ ૩૫ સત્ય રુપી પા સત રૂપીયું તિહાં૦ પા તહા કમ લોપે વ્યાધ વીધન ૩૬ શાને હિ પા કમ જોતિષ૦– કે જ્યોતિકમા શક કમ લખે ફા ૩૭ હરીચંદ્ર ભૂપે ફા ઉપે રક્ષકારિ૦ કે પા ઇંદ્ર આસન ભડ ભૂપે ૩૭–૪ શ્રીઈશ જ પા તો શીવનો ૩૭–૫ને બદલે પા વિદ્યા તો એક સૂત્રની (? શક્રની), આયુધ સુદરશાન લહું, સામલ કહે પરદુપહરણ, કોગી વસા વીક્રમ મ્હુ ૩૭ ૭ તો લક્ષમણ કેરી પા. તે લક્ષમણની જાણો ૩૭–૮ ધાતુ૦ પા વરણ માહે તો વીમ દાતારી ફા અવતારિ ૩૭–૮ પછી પા –સથીતા માહે ગગ, અધીક રાવણ અહકારી ૩૭–૯ ને બદરે પા –ઉપાસન અબા તણુ દેશ માંહિ લકા વહુ, સામલ કહે પરદુખહરણ, કોડ વસા વીક્રમ કહું ૩૭–૧૦–૧૨ ને બદલે પા ધાતુ નોંદે સોવરણ, મરણ ગગાની તીરિ, વનસપતીમાં તુલસી તેહ, મેઘ ગરૂયાપણ હરે, ખેકેદ્ર માહે બરાસ, વાસ સુભ ગુણ વેકુંઠ પુત્રઅપર્ણ રોહીદાસનું, ભાઈપણુ ભરથનું લહું, સામલ કેહે પરદુપહરણ, કોડ વસા વીક્રમ કહું

ચોપાઈ

હમે શોભા દીઠી ઘણી, જેહવી કહેવાય લંકા તણી,
જોતા જોતા આવ્યા તિહાં, મહારાજા બેઠા છે જિહાં. ૩૮
કોટિ રવિ ઉગ્યો હોઈ જિમ, આકાશ માંહિ અજુયાળું તિમ,
રાજાઈ ઉંચ્યૂ નિરખિયૂ, દિઠા હંસ હઈડૂ હરખિયૂ. ૩૯
ધન સફલ મારો અવતાર, આ પખી આવ્યા મુજ દ્વાર,
દંડવત કરી નામ્યૂ શીશ, ધન વેળા, ધન ધન આ દિસ ૪૦
કોણ જાતિ, ને સ્યૂં તમ નામ ? સેવકને કાંઈ દિજે કામ;
સ્યૂ જમો છો ? સ્યો મુખવાસ ? આવડૂ રૂપ તમારે પાસ. ૪૧
મુઝ ઉપરિ કિમ કરુણા કરી ? પૂછે રાય ઈમ ફરિફરિ;
બોલ્યા હંસ એમ વચન —સાંભળજ્યો વિક્રમ રાજન. ૪૨

છપ્પય

માન સરોવર તીર, નીર જિહાં અમૃત ભરિયાં;
દ્રુમલતાની જાલ, પાલ સ્ફટિકનાં કરિયાં;
નહિ દિવસ, નહિ રાતિ, જ્યોતિ ઝાતકાર ઉદ્યોતિ,
સહુની ઉજ્જ્વલ દેહ, મેહ વરસે તિહાં મોતિ;

---

૩૮ જેહવી૦–પા જેહવી હોયે ઇંદ્ર જ તણી, કે હિ જેવી હોયે ધર લંકા તણી ૩૯–૧ પછી પા —અગન તેજ અધારે જસું, શરદ ચંદ્ર ગોભીત જ જસું જમ વીદ્રુત શોભે આકાશ, તે જપુંજ પુન્ય પ્રકાશ ૩૯ પછી પા

નથી દૃષ્ટ દીઠું અનુમાન, નથી સાંભળ્યું કોણે કાન
નથી ભ્રમા કેરી સૃષ્ટમા નથી વરણ્યુ વવેક વરણમા,
કો એક પુન્ય તણો પરતાપ, આવ્યા અતીપત આપે આપ

૪૦ આ૦–કે –આ પખી મહારો અવતાર નામ્યૂ ફો પા હિ નમાવ્યુ ધન૦ પા ધન આજુનો દિશ ૪૦ પછી પા –નવ અંદ્ર મુજને આજ પરસંન, દેવ તણો દીઠા દરસન ૪૧ સેવક ને૦ પા સેવક સરખુ કહો કાંઈ કામ ૪૧ પછી પા –દલિદર તણું દીસે છે દેહ, ત્રીલોક તણું તપે છે તેજ ૪૨ ઈમ૦ પા વિક્રમ મન ધરી એમ પા વેદવચન ૪૨ સાંભળજ્યો૦–કે પા –સાંભળ સતવાદી રાજન ૪૨ પછી કે

તિહાં નાહે નિત્ય દેવ, સેવ કરે હરિહરની,
ભામ કંચન વરણ, જાણી શોભા એ સરની;
કલ્પ દ્રુમનાં વૃક્ષ, સત્ય સુરપંતિની વાડી,
ફ્લે અમરફલ ત્યાંહ, જિહાં હોય રતનની ખાડી;
વર્ષા, શરદ, વસંત, રત્ય સર્વ સાથે આવે,
પરવાલી પર લહેક, બહેંક કસ્તુરી ભાવે;
તિહાં વસે તે હંસ, અંશ દેવ વિખાણિયા,
કહે કવિ સામળ રંક તે, અંક આકારે જાણિયા. ૪૩

ચોપાઈ

વયન સાંભળી હંસ જ તણું, હઇડે હરખ્યો વિક્રમ ઘણું;
ભલે પધાર્યા મોટૂં ભાગ્ય, પ્રદક્ષણા દેઈ લાગ્યો પાગ. ૪૪

માં આ પંક્તિ વધુ છેઃ—આવ્યા છું તમ દરશન કામ, રહું છું તેહ બતાવું ઠામ.
૩૪ પાલ ફા. ફાલ. ૪૩–૨ સ્ફટિક પા. સ્ફટિક મણી. ૪૩–૪ તિહાં પા. જિહાં.
૪૩–૫ દેવ પા. દેવતા. સેવ૦ પા પછે સીવ પુજન કરે ૪૩–૫ પછી પા :–

હંસ નામ અમો તાંહાં વસું, ચાતુર સહુ મોતી ચરે.
ઉમયા સહીત મહા રૂદ્ર, નીત આવે તાહાં નાહાવા;
ઇંદ્ર અપ્સરા અધીપત્ય, ગુણી જન આવે તાંહાં ગાવા;
રૂખમણી રાધે કૃષ્ણ, ગરૂડ પર આવે બેસી;
બ્રમા ભણે છે વેદ, પ્રીતથી જલમાં પેસી;
માન સરોવરની સોભા મહત, અધીક વરણવ કેમ કહું;
હંસ વસે વાસો તિહાં, વિક્રમાજીત સુણજો તમો;

૪૩–૬ વરણ પા. જાણ. જાણી૦ પા. ષાણ રતનની ષાડી. ૪૩–૭ કલ્પ૦ પા ઘાની જાતીનાં વ્રપ. સત્ય૦ પાઃ–સાર સુર તરૂવર વાડી ૪૩–૮ જિહાં૦ પા. ક્રોડીધા કમલ જ ક્ષીલે. ૪૩–૮ પછી પાઃ–

ક્રીડા કરવા કાજ નારદ દેવતા નીત ઝીલે;
માન સરોવર અમુલ અતી, દેવતા દરસનની ઇછા કરે;
અમો હસ વસુ તાંહાં, સહુ સાથ મોતી ચરે.

વર્ષા૦ ફા. વર્ષા સરદ વસંત. વિખાણીયા કે. વખાણવા જાણીયા ફા. કે જાણવા.
૪૩ પછી પાઃ–કાને સાંભલાં તે કહું કથી, નજરે હંસ તો દીઠા નથી. ૪૪ ઘણું

રહો પરહૂંણા માહરે ઘેર, કરૂ સેવા હું રુડી પેર;
રાજાઈ ઇમ સ્તુતિ કરી, હંસ ઉપરિ ઘણૂં હેત જ ધરી.

દુહા

તાહરે હંસ જ બોલિયો· અમારે મોતિ આહાર,
તે અમૂલ્યક સર વિષે, કિમ રહીઇં આ ઠારિ. ૪૬
ગાઇ મોતિ મગાવિયા, વેરાવ્યાં ચો પાસ;
ચરચા હંસ સુખિયા થયા, પોહોતી મનની આશ. ૪૭
દૂધપાણિ કરયા એકઠા, મૂકયાં હંસ હજુર;
દૂધ દૂધ પ્રાસી ગયા, પાણી મેહેલ્યૂ દુર ૪૮
ત્રિયા તુરગ કવિનરસ, નવરસ ચતુર અનેક,
ખીર પાણી કરે જુજૂયાં, હંસ ચતુર છે એક. ૪૯

ચોપાઈ

રાખ્યા હંસ પરોણા ઘણૂં, મનોહાર કરયૂં તેહં તણૂં,
રાખ્યા આઠ દિવસ તે ઠાર, મનવછિત પામ્યા તિહાં આહાર

પા તણુા ઘણૂ પા ઘણુા હઈડે૦–કે હિ હઈડું હરખ્યુ વિક્રમ તણૂ દેઇ ફ્રા દેઇને. લાગ્યો કે લાગ ૪૫ રાજાઇ૦–કે પા હિમા આ પંક્તિ નથી ૪૬ બોલિયો પા બોલિયા ૪૬ પછી પા –

નરપત કહે નવનીધ્ય છે, જહા તમારો વાસ,
સેવક થૈ સેવા કરૂ, પતિ રોહો પટ માસ

૪૭ રાઇ પા મહીપતે ૪૭ પછી પા –

કોહેક લાખ કરોડનું, કોયેક હરા જ્હવાર,
કોનેક સત ને સદવસ્તુ, અપરમપાર અપાર
જેણે મોતી દીઠાં નથી, દુરબલ દરીદ્ર રાંક,
તેહનું મન માને નહીં, અધીક અમુલક આંક

૪૮ ગયા પા ગયો મેહેલ્યુ ફ્રા રાખ્યું ૫૦ મનોહાર૦–કે મનનું હરખ્યું હંસ તણૂ હાર હિ કે. ઠરા મન૦–કે મોતી મન ગમતે તે ચરા હિ મનગમત મોતી તે ચરા પા મન ભાવતાં મોતી તે ચરે

થયા વિદાય આજ્ઞા લીધ, હંસે પંથ કર્યો છે સિદ્ધ,
કહેજ્યો અમ સરીખું કામ, અમો છું તમારે નામ. ૫૧
રાજા તો સભામાં રહ્યા, હંસ દેવ વિદાય જ થયા,
દિન દિન પ્રતે ખ્યાત જ થઈ, કીર્તિ સ્વર્ગ પાતાલે ગઈ. ૫૨

સુરનાયક જે ઇંદ્ર જ નામ, માંડયો જગન તણો જે કામ.
મળ્યા અઠ્યાસી સહસ્ત્ર જ ઋષિ, અગસ્ત, વસિષ્ઠ, દુરવાસા, મુખ્ય. ૫૩
દેવ મળ્યા છે તેત્રીસ કોડિ, જમ, વરુણ, અગનિની જોડિ,
અષ્ટ કુલ પર્વત, નવ કુલ નાગ, સાત સમુદ્ર લેવાને ભાગ. ૫૪
નવસેં નવાણું સલિતા મળ્યાં, અડસઠિ તિરથ આવી ભળ્યાં,
નક્ષત્ર, ગ્રહ, તારા ને રવિ, ચંદ્ર આદિત્યની શોભા હવી. ૫૫
બ્રહ્મા વિષ્ણુ શિવ માહારાજ, મળ્યા જગન આરંભણ કાજ,
અષ્ટ ભૈરવ મળ્યા મહાવીર, ચોસઠિ જોગણી આવી તીર. ૫૬

~ ૫૦ પછી પા –એક એક મોતી અંબીક અમુલ, રાજાએ કીધા તરણ સમ તુંય
તેહની સક્ષા કલ કમ પડે, સોમને તો સીત જ્વર ચડે
દાતાને તો સાનું ધન, શુરાને મન સાનું તન
સતોષીને સાનું દુખ, રોગીને મન સાનુ સુખ
અક્રમીને હદમ કર્યું, સોમને મન તે સાનું હસુ
રીધ વીના તે સાનુ રૂપ, સેન વીના તે સાનો ભુપ
નીર વિના તે સાનુ તવાણ, વેરીના તે સા વીયાણ
પુન વીના તો સું પામવું, નીચને તે સું સીર નામવુ
વીક્રમાજીત તે કર જોડીયા, મનમા માન પોતે મોડીયા
કુસલ વાત જાત્યે કહાવજો, મન થયે મળવા આવજો
નથી સેના મેં કીધી આપ, તે વાક ધુનો કરજો મુજ માપ
હેત ઘણેરથી હસ જ ગયા, અતી મનમા રલીયાત જ થયા
કામ કરા ને કામણ કરા, ઘણા મન પક્ષીના ઠરાં
૫૧ થયા૦ પા –મારગ ચંદ્રાસનનો લીધ અમો૦ પા નરપત કહે હું તમારે નામ
૫૨ તો પા રીઝી હંસ૦–કે. પા હસ માન સરોવર ગયા માડયો કે હિ
માડ્યું (જુનો પુલ્લિંગ પ્રયોગ) જગન તણો જે કે હિ જગન તણુ તેણે ૫૩–૧

સિંગ, શંખ, સરણાઈ સાર, બીજા વાજાં અપરમપાર,
ગુણિજન જશ બોલે અનેક, શોભા સુંદર વિવધ વિશેક. ૫૭
સકળ સભા ભરિ છે જિહાં, હંસ દેવ ગયા છે તિહાં,
પૃથક પૃથક સહુ બોલ્યા વાત, એકૅ એકૅની વખાણે ખ્યાત, ૫૮
તાહરે બોલ્યા હંસ વચનઃ સાંભળજ્યો સુરપતિ રાજન !
મૃત લોક માનવ અવતાર, વિક્રમ ઉજેણીપતિ સાર. ૫૯

દુહા

અનેક રાય આગે હુયા, સહસ્ર લખ કો કોડિ,
નથી દીઠો નથી સાંભળ્યો, વિક્રમ કેરી જોડિ. ૬૦
સુરનાયક શોભા ઘણી, ઉચ્છવ મંગલ રંગ,
વિક્રમમહિમા તોલ તે, કો નાવે પાસંગ. ૬૧
પ્રાણ આપે પરકારણે, પરદુઃખભંજન હેજ,
તેહવો વિક્રમ એક છે, જેહમાં સુરનું તેજ. ૬૨

સુણી તે સુરપતિ કોપિયો, ચઢી ઘણેરી રીસ,
પગથી જ્વાલા પ્રગટીને, જેને લાગી શીશઃ ૬૩
હંસ જાણું જે ચતુર છે, (પણ) સહુથી એહ અજાણ;
જિહાં હૂં બેઠો સુરપતિ, કિમ કરે મનુષ્યવખાણ? ૬૪
દીધા કારાગ્રહ હંસને, પોતે સુરપતિ રાય.
વિક્રમને જાણું ખરો, તમને મુકાવી જાય. ૬૫
એમ કહી લોહે જડ્યા, પુંઠે મૂક્યા રખવાલ;
કહો વિક્રમ મૂકાવશે, કે આવ્યો તમ કાલ. ૬૬

પણ કે પાઠમાં આ પંક્તિ વધુ છે—વરતે વરગે જ્ઞાન જ એક, કરે ઇન્દ્ર નીવ
ગી વીવેક ૫૬ આવી કે હિ આવ્યા, પા ભાવે ૫૭ શમ ફા સીખ બીજું
પા વાજે-વિવેક હિ પા કે વરેક ૫૮ ભરી ૫૯ રચી એક એકને ફા એકને
૫૯ મૃત ફા તુમ ૬૨ હેજ પા જેહ સુરનું કે તક(ર)ગીનું, હિ ઈંધરનું
પા જેહમાં પા તેહમાં નહીં સંદેહ. પ્રગટી તે ફા પ્રગટી લાગી કે હિ કહે

ચોપાઈ

હસ પણ કારાગ્રહ જેઈ, ખબર માન સરોવર ગઈ,
સ્રિયો જોતી હુતી વાટિ, સાંભળતામાં થઉ ઉચાટ. ૬૭
કો આગલિ જઈ કહિઈ દુઃખ? કિમ આપણુને થાઈ સુખ?
કોહોને જઈ કહિઈ દુખપેર? હંસ આપે આપરણે ઘેર. ૬૮

---

૬૪ મનુષ્યવખાણુ કે પા વિક્રમ વખાણુ ૬૬ ૪ માચ્યો૦–કે પા નહી તો ખુંઠો કાલ
૬૬ પછી પા મા વધારો – છપૈ

દાતા સુબને વેર, વેહેર કાયર ને શૂરો;*
જોગી ભોગીને વેર, વેહેર મુરખ ને પડિત પૂરો,
વેહેર સાચ ને જુઠ, વેહેર ગુણકાહ સતીને,
વેહેર અસુર ને સુર, વેહેર જોગીહ જતીને,
વેહેર પાખડ પુરાણને, વેહેર અહકાર અદ્રેશ કરે,
વેહેર મુરખ જે મહીપતી, રહીયત ઉપર રૂઠો ફરે, ૧
મરપી કવીને વેર, જે દેખી દીન દાઝે,
વેહેર વરતીકને વેર, ભગત જોઈ તે ભાગે,
વેર સ્વાનમા સ્વાન, વેહેર ગારૂડ અહીને,
વહુ સાસુને વેર, વેહેર ગજરાજ સહીને,
વેહેર પાપી પુનવતને, વેહેર ગોરી ઓરમાઈને,
સામન કહે એ સહજ વેર, ભાગહીણુ જમાઈને, ૨
વેહેર જમને કરમ, વેહેર સોકો જાહા સરક્ષી,
પાટીદાર પટલમા વેર, કરે અજારા કરક્ષી,
વેહેર વણુજ જાહા એક, વેહેર ભીક્ષા પર ભીક્ષા,
વેહેર પુરષને મન, સાણો મા દેજે શીક્ષા,
એહેવા વેર અનેક છે, નારી ઉપર નારી જસે,
વેહેર દેવને દાનથી, વેહેર વેહેર નીરગુણ અવગુણને વસે, ૩

વાની પછી પા મા, અને ઉપરનો વધારો ન હોવાથી, કે મા ૬૬ મી પછી, વધારો –
જગન પુરણુ જાહેર થયા, સહુ સહુને ઠેકાણે થયા
૬૭–૨ પછી પા –મોટા કેરૂ છિટ, જો કહાડે તે કડાયે,
મોટાં સાથે વેર, કરે તો અસ્રી રડાયે, -

વિચાર કરે જુવતી મલી જૂથ, માન દેઈ તેઓ એક દૂતઃ
વિક્રમ પાસે જઈને રહો, હકીગતિ આપરણી કહો. ૬૯
ફિરત તિહાં કીધી તમ તણી, કોપ્યો ઈંદ્રાસનનો ધણી;
તેણે અમને અધિકૂં નડ્યા, હંસદેવ કારાગ્રહે પડ્યા. ૭૦

મોટાં સાથે પ્રીત કરે તો કામ જ કરણ,
મોટા સાથે જાર કરે, તો પણ પોતે મરણ,
મોહોટાને જે ગુણ કરે, તે તો આટારેણુ જસે
રંકની કીરત રાખે આગને, કરસે તે દુખીયો થસે
મોટા પાસે ઘર કરીયે તો ધાડ બાવે,
મોટા સાથ રાગપણ કરે તે રાધણ રાધે,
મોટા આવે ઘર તો તે તરણી તાડે
મોટાં સાથે વેહેર, કરે તો આબર ચાડે,
મોટા જે મુરખ મના, તે સાથે નવી બોલીયે,
સામ્બલ કેહે મોટા સરવ છે, મનનો પરદો નવ્ય ખોલીયે
મોટા બોરે જો જુઠ, તો તાહા સાચુ કહીયે,
મોટા દે જો ગાળ, તો તે સાખી રહીને,
કાયર જો મોટો થાયે, તોહે તાહા કહીયે શૂરો,
મહીપત મુરખ હોયે કહીયે એ પકીત પૂરો,
રીસ કરે જો રાજવી તોહે જસ તેહનો ગાઈયે,
અદાતા હોયે અધીપતી, તોહે તાહા કર જોડીયે

૬૭–૨ ધરૂ કે હિ પા થયા ૬૮ આપણુને પા આપરણે ૬૮ જુવતી ફ્રા
સદ્દુ રહો પા. કાહો હકીગતિ૦ પા ઉજ્જણીમાં જઈને રેહો આપરણી ફ્રા આપણુ
૬૯ પછી પા આ વધારો –

૭પૈ વિક્રમનુ કરૂં વીખાણુ, ઈંદ્ર કોપે અની ચડીયા,
વીક્રમનુ કરૂ વીખાણુ, હંસ કારાગ્રહ પડીયા
વીક્રમનું કરે વીખાણુ, વિજોગ થયા નરનારી,
વીક્રમનું કરૂ વીખાણુ, પડ્યા તસકરની હારો
વીખાણુ કરૂં વીક્રમતણું, થોડો પાર્યો જુગતે જટા,
વીક્રમને કાહો ઉઠાવરો, તાહા સુધી રેહો પડા

ચાલ્યો દૂત વાણી તે લહી, વિક્રમ આગલી આની કહી;
રાજાઇ દીધાં તેહને માન, આપ્યાં વસ્ત્ર આભુષણુ પાન ૭૧

દુહા

તમો રહો મદિર માહરે, મૂકો મનના શોક;
મૂકાવું નહિ હસને, (તો) તીર્થ વ્રત મુઝ ફોક. ૭૨
દૂત કહે મૂકાવતા, જાસ્યે તેહના પ્રાણુ,
શીઘ્ર મૂકાવો હસને, (તો) થાઇ તમ કલ્યાણુ ૭૩
વિક્રમ કહે રહો સાસતા, રાખો હઇડે ધીર,
જાહેરે હંસ તે છૂટસ્યે, તાહેરે પીસ્યૂ નીર ૭૪
દેઈ વચન તે રાખિયો, મનમા ઘડિયો ઘાટ,
રાજ્ય રિધ્ધ સર્વ નીગમી, જાવા વસમી વાટિ. ૭૫

ચોપાઈ

ગજ, રથ, ઘોડા, ગરથ ભડાર, મેહનૂં ક્ષણુ ન લાગી વાર.
પ્રધાનને સુપ્યૂ તે પાટ, ચાલ્યો પશ્ચિમ મેરુ ઘાટ. ૭૬
મન માહિ રાખી મહા ધીર, તેડ્યો આગિયો સાથે વીર,
તજિયૂં સઘગૂ દેહનૂ સુખ, નિદ્રા, તૃષા ને તડકો ભૂખ. ૭૭

---

૭૧ દેવ પા બહુ આગની આવી પા ખબર રાયને ૭૧ સુંપ્યુ કે હિ સોંપો ૭૧–૧ પછી પા –મહીપત તાહારી મોટમ કીધ, દેવ રૂપ બધીમા દીધ રાજાઇ કે મહીપતે ૭૨ મૂકો કે મેંટો, પા મટાવો તીર્થવ્રત પા સુક્રીત (તો) થાઇ૦–કે પા હિ. તો દીધી બોહો (પા લક્ષધા) લાહાણુ ૭૪ હઇડે ધીર કે પા ધીરજ મન હસ તે કે હસ દેવ પીસ્યૂ નીર કે લેસૂ અન, પા લેસુ રાણુ અન ૭૪ પછી પા – કાયો ઘોટ તે જવ તણો સવા પાશેરે સદ,
તે પ્રાશન કરીને રહુ હસ મુકાવા હદ
૭૫ તે રાખીયો પા કે વોલાવીનો રાજરિધીય કે રાજ નીગમી કે પા નીમુ વસમી કે વનની ૭૫ પછી પા–સોંપુ પરધાનને, નીગમીઆ ઘરસૂત્ર,
વાહાલુ કોને મ્હે નહીં, પતની, પુત્રી, કે, પુત્ર
૭૬ ગરથ દ્વા રથ ('ગ' પડ્યો લાગે છે), કે પા રીધ્ય સુંપ્યુ કે હિ સોંપ્યો ક્ષણુ પા ક્ષણ ૭૬–૨ પા મા નથી. ૭૭ આગિયો કે અગ્નેી, પા વૈતાલ નિદ્રા તૃષા

ઉઘાડિ દેહ, અણુઆણે પાય, દુખ વેઠે પોતાની કાય;
મુખે જપે હરિનું નામ, સલિતાતટ આવ્યૂં એક ગામ. ૭૮

. દુહા

સુખવંતી નગરી તિહાં, પવિત્ર પશ્ચમ દેશ,
નિરઘોષવાહન રાજિયો, જોબન તેહનો વેશ. ૭૯
કરણ સમો દાતાર છે, કામ સમાને રૂપ,
હરિશ્ચંદ્ર સરખો સાતવી, ધર્મ સમો તે ભૂપ. ૮૦

ચોપાઈ

તેહના દેશમાં વિક્રમ ગયા, વણિક હાટ જે વાસો રહ્યા;
હાટધણિઈ દીધાં માન, આણી આગળ મૂકયાં પાન. ૮૧
કામકાજ અમને દિજીઈ, અન સામગ્રી સરવ લિજીઈ;
ખાટ તલાઈ જોઈઈ જેહ, હાજર આણી આપૂં તેહ. ૮૨
તાહરે બોલ્યા વિક્રમ વાણિ' સાંભલિ ભાઈ ચતુર સુજાણ;
શી કમાઈ છે તાહરે હાટિ ? એવડૂ ખરચ કરે સ્યા માટ ? ૮૩
પંથીને આપે છે લહાણ, સ્યૂં તાહરે આવે છે વાહાણ ?
તે તો સાચી કહે નિરવાણ, આદ્ય શક્તિની તુઝને આણ ૮૪
તેહનો મુજને ના'પે પાર, સહુને કિહાંથી આપે અહાર ? ૮૫

કે પા વેઠે ટાઢ દેહનૂ પા. ઘરનૂ ૭૮ ઉઘાડિ૦ કે. પા અણુઆણુ ચરણુ ત્રુગનેપી જાય દુખ૦ પા મેર દસ હડીયો શથે હરિનૂ ક્રા હરિહરનુ ૭૯ નિરઘોષવાહન કે પા હિ શવર માધાનાઃ જોબન ક્રા ભરજોબન. ૮૦ સમો દાતાર કે પા સમા કરતુત કામ સમાને કે રાજ સરીખો, પા રાજસમોનડ હરિશ્ચંદ્ર૦ કે. પા સત સમાન સાધરી, ભવપણુ ભારે ભુપ ૮૦ પછી પા—કોઈક જાતે કરણુવત, સીવ મત પાયે સત, નીર વધારણુ નામનુ પાણી રાખે પત. ૮૧ આગળ પા હાજર ૮૧-૧ પછી-પા -ખાન પાન ને ઢોલ તલાઈ, સત સદસધા સુખ સવાઈ. ૮૨ સરવ પા સુખ આપૂ પા કે. કીધુ ૮૩-૧ પછી પા દીસંતો હો છે તું રંક, ખરચે ગરથ કવણ આદે અંક. ૮૩-૨ કરે પા કરો એવડૂ કે આવડુ. ૮૩ પછી પા - સી મુજ પારે દીધી રીધ, તેં સું જાણો મુજને માધ ૮૪ લહાણ કે. પા ખાણુ તે૦ પા. કે તે

દુહા

તાહરે તે તો બોલિયો પંથી! સાંભળિ વેસ;
દઢ વિશ્વાસ આણો તમો, હુ સાચૂ બોલેશ. ૮૬
માહેરા નગરનો રાજિયો, નિરઘોષવાહન નામ,
સદાવ્રત છે તેહને, કોઠાર ઠામોઠામ. ૮૭
જેહને ઘેર વાસો રહે, જે કો પંથીજન,
આગતસ્વાગત તે કરે, (પણ) ખરચે રાયનૂ ધન. ૮૮
ભૂખ્યો તરસ્યો રહે નહિ, (જે) આવે નગ્રમાં આપ;
ઘર ઘર અન ભરાવિયા, એહેવો રાય પ્રતાપ. ૮૯
ટોવ તળાઈ ઉસીસડા, ખાનપાન શુભ પેર;
પ્રતાપ સર્વ રાજા તણો, તે છે માહેરે ઘેર. ૯૦

માચૂ નવ કહે જો આપ આઘ૦–કે બાનવધતણુ સીર પાપ, પા તાહારે સીરે પોહોટા પાપ ૮૪ પછી પા–છપે –

જર પાણી નહી જોય, મોજ મનગમતી નવ માણે,
જર પાણી નહી જોય, આપ અકન નવ આણે
જર પાણી નહી જોય, આસ વાગત નવિ સુઝે,
જર પાણી નહી જમણુ, સ્વાદ એકે નવ બુઝે
જર પાણી જાય મારતા, ફરે બચારા બુધ બહુ,
સામન કહે જર જોરથી સુભ વાતો સમજે સહુ

૮૫ મી પા મા નથી ૮૬ તાહરે તો તો પા કે વણીક વનતો તમો પા ખરો
૮૬ પછી પા–માહારી ગાંડે ગરથ નહીં, નથી દીન્ચ દાતાર,

નથી હુ સુર સતવાદીયો, નથી જાણો તમારો બાર
નથી તાકુ ધન તાહરૂ, નથી જાણો તુને સીધ,
ખરચ કરૂ તે તો કહુ, ન્યા વાતે જે નીધ

૮૭ નીરઘોષ૦ હિ પા રાવર માધાતા, કે. રાવર નીરમલ છે તેહને પા તેહના કોઠાર૦–કો કોઠાર તે ઠામોઠામ, પા કે ઘેરેઘેર ઠામોઠામ. ૮૮ આગત૦–કે હિ સ્વાગત તે તો કરે રાયનૂ પા ધણીનું ૮૮ (જે) આવે૦–કે જે–કો પથી આપ ઘર ઘર૦–કે પા –ઘરેઘર કણ અબાર છે એહવો૦–કે પા રાયતણો પરતાપ ૯૦ શુભ પા પુ૦ પ્રતાપ૦–કે પા માધાતા મહીમા થકે માહરે પા

ચોપાઈ

વિક્રમે પેર વિચારી ઘણી, જોઉં નિશચરચા રાજા તણી;
શી કમાઈ જોઉં એ કરે, પુન્યકામે ભંડાર જ ભરે. ૯૧
ઘેર ઘેર સદાવ્રત આપે સર્વ, રાજા કિહાંથી ખરચે દ્રવ્ય?
રાજાઈ સંતોષ્યો તે જન, મેં હવડાં કીધું ભોજન. ૯૨
રહેસ્યૂં પોહોઢી તાહરે હાટિ, લેસ્યૂં માત અમારી વાટિ.
હાટથી તે વણિક ઘેર ગયો, વિક્રમ તો તે સ્થાનક રહ્યો. ૯૩
અર્ધ નિશા ગઈ જાહરે, સકલ લોક સૂતા તાહરે;
તાહરે ઉઠયા વિક્રમ વીર, બાંધી ખડગ થયો માહા ધીર. ૯૪
ખડગ કોહલૂં ધરયૂ છે હાથ, વીર આગિયો પોતા શાથ,
નિશિ ચરચા જોવા નિરધાર, ગયો નિરઘોષ તણે દરબાર. ૯૫
અદ્રષ્ટ વિદ્યા મનમાં ધરી, જુઈ રંગમોહલ નેમે કરી;
ચઢયો ઉંચી અટારી જિહાં, નિરઘોષ રાજા સુતો તિહાં. ૯૬

ઘેરે ૯૧ વિક્રમે પા ગુણવત નિશાચરચા ક્રૈ નિસા ચરચા જોઉં પા નર ૯૧ પછી પા -છપૈ -

ધન ધન તેહની માત, જેહને પુન ઉપર પ્રીત,
ધન ધન તેહની માત, જેહ ઘેર રૂડી રીતિ,
ધન ધન તેહની માત, જેહ સદાવ્રત આપે;
ધન ધન તેહની માત, જેહ દુખ પરના કાપે,
ધન ધન તેહની માતને, નર તણી ભગત દાતા દલે,
સામળ કેહે દાતા વડો, બાકી બીજા તે તો ભલે

૯૨ ઘેર ઘેર પા સદાવરત તો આપે સરવ ૯૨ રાજા૦-કે પા કાંહાથી રાજા લાવે છે દ્રવ મેં૦ પા આજ નહીં લેઉં ભોજન અન ૯૩ લેસ્યૂં૦ માત૦ કે વાહાણે જાસૂ વિક્રમ તો કે પા ઠરી રાય ૯૪ સકલ૦-કે પા આલસ મોડી ઉઠો તાહરે ખડગ હિ કા૦ તાહરે૦-કે પા બાંધી કા૦ થયો મહાધીર, ભય નવ આણે ભાઈ વીર ૯૫ કોહલૂ પા ચોધાર વીર આગિયો કે પા. ઈષ્ટ પોતાને જોવા પા. જોતો નિરઘોષ તણે કે પા હિ શાવર(માધાતા)નો જાહાં ૯૬ મનમાં કે પા આપે ધરી પા દોષે નેત્રે ક્રી કે તે ફરી જુઈ૦ પા. તેહનો તો નવ દેખે કોયે ૯૬-૧ પછી પા -

વિક્રમ તિહાં પોહતા જેટલે, નિરઘોષ રાય ઉઠ્યા તેટલે;
ઉઠી છાબમાં પૂજા ભરી, કુંકુમ ચંદન હેતે કરી. ૯૭
પુષ્પ સુગંધ, ફલ મેવા સાર, ચાલ્યા ક્ષણૂ ન લાગી વાર;
ઉતર્યો અટારીથી જિમ, પુઠે વિક્રમ ચાલ્યો તિમ. ૯૮
જિમ નિરઘોષ પગ આધા ભરે, પુઠે વિક્રમ પ્રયાણુ જ કરે;
મૂક્યાં ગામ, પોળ પ્રાકાર, આવ્યા નગર થકી તે બાહાર. ૯૯
આગળ પાછળ ચાલ્યા જાઈ, તે ન જાણે નિરઘોષ રાય;
નથી પાસ બીજો કો સાહ, આપે તે મહા રણમાં જાઈ. ૧૦૦
નિરઘોષ ગયો સાગરની તીર, પૂંઠે જુઈ વિક્રમ વીર,
જઈ સાગરમાં સ્નાન જ કરયૂં,ધ્યાન ચંડીનૂ મનમાં ધરયૂ ૧૦૧
કરી દીપકજ્યોતિ વિશાલ, સિંદુર કુંકુમ કીધૂ ભાલ,
ઘાલ્યો કંઠ કુસુમનો હાર, સ્તુતિ કીધિ પછે અપરંપાર. ૧૦૨

માહા મોટા સીધ કેરા મત્ર, અષ્ટ સીધના તાતા તત્ર,
સઘળી પીડા એહને સેહેલ, જુરે સવર કેરા તે મેહેલ
૯૬-૨ નિરઘોષ૦ કે પા હિ પોઢો શરત્ર માધાતા તાહ. ૯૭ નિરવોષ૦-કે. હિ સવર તરત ઉઠયો તેટલે, ૯૭-૧ પછી પા –
સવર તો કયિ નથી જાણતો, ભેય મનમા નથી આણુનો
૯૮ પુષ્પ ફા પુષ્ફ ફા. સુગધ મેવા સાર ક્ષણ્ક પા શનર ૯૮ પુઠિ૦ પા ચયો પુઠલ વિક્રમ તો તમ ૯૮ પછી પા –
જોયું મધ્ય રાત કાઢા જાયે, સીદ્દ ભરી એણે પુજાયે
કાહોને એ પુજે છે મટ, કાણુ એહને માથે છે ઇઙ
પ્રયાણુ ફા પ્રીયાણુ, કે પા હિ પરિયાણુ જિમ ફા જિમ. જિમ જિમ૦-કે પા હિ જમ જમ શરત્ર પગ આધા કરે ૯૯-૨ આવ્યા૦ પા આગલ પાછલ આ બે બહાર ૧૦૦ નિરઘોષ પા શવર તે ન જાણે કે નથી જાણતો નિરઘોષ રાય કે હિ શવર માધાતા રાય નથી-કે પા મા આ પક્તિ નથી ૧૦૧ નિરઘોષ કે. પા હિ શવર સ્નાન પા નાહોણુ ૧૦૨ કરી૦-ફા કરિ દ્દિપ જોતિ વિશાલ, કે પા કરી દીપી । વિવિધ વિશાલ. ૧૦૨-૧-૨ની પછી પા મા વધારો - કપુરે દીવા ઝાક ઝમાલ ૧૦૨-૧-૨ બાલ પા અપાર ૧૦૨-૧-૪ સ્તુતિ૦ પા મા

નિરધોષ આરાધન કીધી ઘણી, આવી તિહાં ચોસઠિ યોગણી;
[શવર કહે જાલવજો જોગ, લેજો માત ભવાની ભોગ]
કોણે હાથ, વાંસો ને ચરણ, કોણે કાટિ, નાસિકા ને કરણ. ૧૦૩
વળગી યોગણી હારોહારિ, રુધિર માંસનો કરે આહાર;
રુધિર ચુસી સર્વે ગ્રહ્યો, તે વિક્રમઈ સર્વે લહ્યો. ૧૦૪
નિપનૂં તે જોઈ સઘલી વસ્ત, નિરઘોષદેહમાં રહ્યાં એક અસ્ત;
પૂર્ણ સંતુષ્ટ થયા તે દેવ, પછે પ્રસન થયાં તતખેવ. ૧૦૫

દુહા

કર્યાં અસ્ત તે એકઠા, ઉપરિ ઢાંકયૂં ચીર;
અમૃત રયૂં અંજન કરયૂં, ઉપર સિંચ્યું નીર. ૧૦૬
તે રાજા બેઠો થયો, વળી જોડ્યા બે હાથ;
પ્રદક્ષણા દેઈને નમ્યો, સ્તુતિ કીધી તે સાથ. ૧૦૭
વરસાત વરસ્યો તિહાં હૂનનો, ક્ષણૂં ન લાગી વાર;
એક ઘડી (તિહાં) વૃષ્ટિ થઈ, સોવર્ણ અપરંપાર. ૧૦૮
જોગણી અલોપ તત્ક્ષણ થયાં, નમ્યો પાગ તિહાં શીશ;
બાંધ્યાં સર્વે ગાંઠડી, આપ ચઢાવી શીશ. ૧૦૯
નગર ભણી તે આવિયો, માથે છે બહુ ભાર;
તે ચરચા વિક્રમ જુઈ, કોય ન પામે પાર; ૧૧૦

આ પાદ નથી કુંકુમ કે' વિવક. ૧૦૨ કડ કે પા હિ કરીર. ૧૦૩ નિરઘોષ કે પા હિ. શવરે. ૧૦૩–૧ પછી [ ] પા એકપંક્તિનો વધારો જરૂરી છે. ૧૦૪ ગ્રહ્યો કે પા હિ. ગ્રહ્યું લહ્યો કે પા હિ. લહ્યું. ૧૦૫ નિરઘોષ કે પા હિ શવર. સંતુષ્ટ કો સંતોષ્ટ તતખેવ કો પામી સેવ નિરઘોષ૦ પા પડા રહ્યા સરવ તેહનાં અસ્ત દેહ કો દેહમા પૂર્ણ૦ પા. જોગણી સંતુષ્ટ થઈ જાહરે, કામ કર વચન તાહરે ૧૦૫ પછી પા –

ગાયિઃ ગરબો ગુણ સુભ ગીત, પુરખ ભણી તે ઉપર મીત
અમરત સીંચ સૈંચુ જેટને, સધર સજીવન થયો તેટલે

૧૦૭ સ્તુતિ૦–કે. પા હિ સ્તુતિ જોગણીને સાથ. ૧૦૮ સોવર્ણ કે. હિ હુન જ એક૦ પા. એક ઘડીમાં હુન ઢેમ થયા, ભણ હક અપાર આપ૦–કે. પા. હિ તે

ધન નાંખ્યૂં ભંડારમાં, દુખ સહુ જાણે જાત;
ઇમ કરતાં નિશા ગઈ, અરુણ ઉદ્યો પ્રભાત. ૧૧૧

ચોપાઈ

બિજે દિવસ વાણામાં થયો, વિક્રમ ઠરી તે ઠામે રહ્યો;
કર્યું સ્નાન દાન ને ભોજન, પડી રાત્ય વીતો તે દિન. ૧૧૨
વિક્રમ કહે નિશ ચરચા જોયૂં, માહરા મનનો સંદેહ ખોયૂં;
રાત્રિ અર્ધ ગઈ જાહરે, નિરઘોષ નીકળ્યો તાહરે. ૧૧૩
પહેલે દિવસે કરયું જેટલૂં, બીજે દિન વીતૂં તેટલૂં;
તે વિક્રમ નયણે નરખીયૂં, રાજાનૂં કારણ પરખીયૂં. ૧૧૪

વેશા તે દીશ. ૧૧૧ અરુણ૦–ફા. અરુણ ઉદે થયો પ્રાભાત; કે. પુરણ હુયો પરભાત.
૧૧૧–૨ પા.માં નથી પણ આ વધારો છે:–

છપૈ:–પુજે જે કો દેવ, ધન અનરગલ પામે;
પુજે જે કો દેવ, દેહનાં દુખ જ વામે.
પુજે જે કો દેવ, ઘણાં ઘરણી ઘરસૂત્ર;
પુજે જે કો દેવ, સપુત સીરોમણ પુત્ર.
પુજે દેવ જે પ્રીતથી, તે પાંચ પદારથ પામસે;
સામળ ભટ સાચું કેહે, જગત તેહને સીર નામસે.
દોહા:–પુજા તે નર પામીઆ, અરથ ગરથ ભંડાર,
બાકી અણુવણુ રડવડા, કરતા ભીક્ષા આહાર
પુજા તે નર પામીઆ, સતી સીરોમણુ નાર;
બીજા પામા સંપણી, તે કરે રૂધીરનો આહાર.

૧૧૨ ભોજન કે. પુજન. વીતો તે કે. આથમીયો. ૧૧૩–૧ પછી કે. પા મા વધારો.–

રાજા દુખ પામે છે ઘણું, સંકટ ભાગૂં હું એ તણું,
દાંડી રાત ઉડે છે એહે, વેડે દુખ પોતાની દેહ;
ચુસી ખાયે જોગણી જાહરે, વેદના લખ વીછીની તાહરે.
તે એહનું જો સંકટ જાયે, તો માહારા જીવને શાતા થાયે.

૧૧૩–૨ રાત્રી અર્ધ૦–કે. ઉપરધ રાત. નિરઘોષ નીકલ્યો કે. હઠો રાવર રાજા
૧૧૪ વિક્રમ કે. નરપત. રાજાનૂં પા. પુન્ય તણું ૧૧૪–૧ પછી પા:–

વીક્રમસેન તે બેઠો જોયે, મનનો તે તો સંદેહ પોયે;
સવરે ધન બાંધી આણીયું, તે રાજાયે સરવે જાણીયુ.

તે રાજા પછે આવ્યો ઘેર, વિક્રમ વિચાર્યો મન પેર;
સદાવ્રત કરે છે એહ, ઘણું કષ્ટ વેઠે છે દેહ. ૧૧૫
વેઠે નિદ્રા તજે સુખ શાંતિ, જીવ તે દુ:ખ પામે બહુ ભાતિ;
સુખ કીધા પાખે કિમ જાયું, પરદુ:ખભંજન હું કહેવાયું. ૧૧૬
જો એહને જણાવું મર્મ, એ તો નહિ અમારો ધર્મ;
સુખ કરું એહને શરીર, તાહરે મુખ પ્રાસું હું નીર. ૧૧૭
ન કરૂં સુખ, તો છંડું પ્રાણ, કરી પ્રતિગ્ના મનમાં જાણિ;
મનમાં લાગી ઝુરણ પૂર, એટલે મેર પોહોતો જઈ સૂર. ૧૧૮
વિક્રમ હઇડે મનસા ધરે, હિંમત મેહેલે તો નવિ સરે;
પૂજા સામગ્રી પોતે ભરી, પહેલે દિવસ દીઠી તે કરી. ૧૧૯
ચીરી ત્વચા રાયે પોતા તણી, તેહમાં ભરી મીઠાઈ ઘણી;
ચરણ, ઉદર, વાંસો ને હાથ, ભર્યાં પુષ્પ કસ્તુરી સાથ. ૧૨૦
પોતે પોતાને હાથે કરી, અંગે અગમાં સાકર ભરી;
બીજા મેવા અપરંપાર, લીધો અમૃત આંધકો આહાર. ૧૨૧
પુષ્પ સુગંધ તંબોલ ને ધૂપ, ભરી થાલ ચાલ્યો તે ભૂપ. ૧૨૨

દુહો

રાજા નિરધીપ નથી જાણતો, વિક્રમ ચરચા જોય;
વિક્રમ એમ મનમાં લહે, ન જાણે બીજો કોય. ૧૨૩

ધન ધન એહની માતની કુખ, પોતાની દેહે વેઠે દુખ
આપે છે સદાવ્રત એહ, નિરમલ જાણી મગટી નેહ

૧૧૫ વિક્રમ ક્રા વિક્રમે, પા૰ કે પોતે મન ક્રા મનમા એહ પા૰ કષ્ટ ઘણું૰ પા૰ બાધી બેઠો ધરમની ધજ ૧૧૬ વેઠે૰–કે હિ વેઠે નીદ્રા તજે સરવ સુખ, જીવતા જાણે પામે છે દુખ ૧૧૭ એ તો નહિ અમારો કે હિ તે વાતે નહિ માહારો સુખ પ્રાસૂ હું કે પા૰ પીવુ ઘટે છે ૧૧૮ છડૂં પ્રાણ કે પા૰, પ્રાણ જ તજું, ન કરૂ પા૰ નહી તર કરી૰–પા૰ કે હુ પણ આજ ચડીને ભજું ૧૧૮–૧ પછી પા૰ કરૂ સુખ સરીરે સજું, એહ બાપડા કેરૂ સુ ગર્જુ પુર કે હિ ઝુર ૧૧૯ પૂજા સામગ્રી૰–કે પા૰ બે દિવસ દીઠું તે જેહ, તેથી બમણૂ કીધૂ તેહ ૧૨૦ ચીરી ત્વચા રાયે ક્રા ચરિત ચરતી પુષ્પ હિ બહેક આ કરીને બદલે કે પા૰માં આ એક

ચોપાઈ

રાત્રિ પોહર જ તે ચાલ્યો વીર, મનમાં રાખી અધકી ધીર,
જિહાં નિરઘોષ પહેલે દિન ગયો, તિહા વિક્રમ જઈ ઉભો રહ્યો. ૧૨૪
નિરઘોષે કીધુ જેટલું, જઈ વિક્રમે કીધૂ તેટલૂ,
એટલે તિહાં આવી જોગણી, સકલ ભોગ તણી ભોગણી. ૧૨૫

દુહા

લીધો ભોગ નિવેદનો, ત્રિપત થયૂ છે મન,
પછે સહુ એકઠી મલી, ભક્ષ કર્યો રાજન ૧૨૬
આવ્યો સ્વાદ અમૃત તણો, વિવિધ ભોગ રસાલ;
ધન ધન ધન તૂ રંજિયો, પ્રસન થયા તતકાલ. ૧૨૭
કર્યા અરત તિહા એકઠા, સિંચ્યૂ અમૃત નીર,
અમૃત દષ્ટ અવિલોકતા, ઉઠયો વિક્રમ વીર. ૧૨૮
પ્રદક્ષણા પોતે કરી, નમીને લાગ્યો પાય,
પ્રસન થઈ સૌ જોગણી, વરદાન દ્યો મુઝ માય ! ૧૨૯

પંક્તિ ૭–ઘણી મોટાઈ સાથે લીધ, મહેક કસ્તુરીના કીધ. ૧૨૧ થી ૧૨૪ સુધીની પંક્તિઓ કે પા મા નથી ૧૨૩ નિરઘોષ હિ શવર ૧૨૪ નિરઘોષ હિ શવર નિરઘોષ૦–કે. કરતો શવર દીઠા જેટલુ જઈ વિક્રમે કે પૃથવીપત ૧૨૫ પછી પા –

સવર પેહેલો તે વીક્રમ ગયો, સવર રૂપ તમ પોતે થયો
પોતે પ્રીતે પુજા કીધ, ભોગ આપણા દેહનો દીધ

૧૨૬ નિવેદનો પા ભવાનીયે ૧૨૬–૨ ને બદલે પા –

તન મનથી તે રીઝીયો, દીધું એટલુ ધન,
સજીવન કરો તે સહેજમા આણી મન

૧૨૭ ૧ આવ્યો૦ પા અમૃતથી અધીકો ઘણો, આવ્યો સહુને સ્વાદ ૧૨૭–૨ પા મા નથી ૧૨૭ વિવિધ ક્રા વિવધ, કે રાજ રાજિયો કે રાયજી થયા ક્રા થયો ૧૨૮ વિક્રમ કે પા છે વડ ૧૨૯ નમીને પા પ્રીતે દ્યો– કે કહ્યુ જે માગ્ય પ્રસન૦ પા. માતામાયા મનીપત મને કહે, મન ગમે તે માગ્ય

•

ચોપાઈ

તાહરે તે બોલ્યો રાજનઃ માગૂં જે મુઝ દ્યો વચન;
તાહરે તો હૂં માગૂં આજ, જે માહરા મનમાં છે કાજ. ૧૩૦
એહવું વચન બોલ્યો તે સાથ, વચન દેવિઇં આપ્યૂં હાથ. ૧૩૧

દુહા

જો વરદાન આપો તમો, કારજ સારો સર્વ;
દેહભક્ષ કરા વિના, નિત્ય આપો મુને દ્રવ્ય. ૧૩૨
હૂં તો વિક્રમ રાજિયો, નથી અમારૂં કામ;
મુઝ ઉપરિ દયા કરો, દુખ ભંજો મુઝ જામ. ૧૩૩
પરદુખ દેખી નવિ સકું, નવિ સહેવાણો તાપ;
કામ કરૂં નિરધોખનૂં, આવ્યો છૂં હૂં આપ. ૧૩૪
તાહરે હરખી જોગણી, ધન ધન વીર સુજાણ;
તુજ વિણ એહવો કુણ હશે, પરકાજે દે પ્રાણ. ૧૩૫
કહે રાજા નિરધોખને, હવે ન આવીશ આંહિ,
દ્રવ્ય ઘર બેઠાં આવસ્યે, તાહરા મંદિર માંહિ. ૧૩૬
ચિંતામણિ એક આપિયો, કરજે નિત્ય પૂજન;
દેહઘાત કિધા વિના, પામીશ એટલૂં ધન. ૧૩૭

---

૧૩૦ તાહરે તે કે. પા રીઝીને માગું૦—આના મુજને આપ વચન. ૧૩૧ દેવિઇં કે રાજાને. ૧૩૨ નિત્ય૦—કે. આપો હારી દ્રવ્ય. ૧૩૩ મુઝ૦—કે કાંઇક કામે નીકરો, આવ્યો છુ આ કામ. દુખ૦—હિ. કરો સાવરનું કામ ૧૩૩ ને બદલે પાઃ—

હુ તો નહીં સાવર રાજ્યો, માહારે જોઇએ નહીં ધન ચીર.
હું તો ઉજેણીનો પતી, પંડત વીક્રમ વીર.
હું તો પરદુખભંજણો, નીજ સેવક એ નામ,
પરસન થાયો પરમેસ્વરી, તો કરો સવરનું કામ.

૧૩૪ સકું કે પા. હિ સક્યો. કામ૦—કે હિ કામ કરવા સાવર તણું ૧૩૪ [illegible] પા. હરખ થઇ અંબા તણી, આવ્યો છું આપો આપ ૧૩૫ વીર પા. સૌપ એહવો૦ પા બીજો કો નહીં કહો૦—કે પા હિ સાવર રાયને જઇ કહ્યો. ૧૩૭ એક પા.

આજ થકી આવીશ માં, ભોગવ લીલવિલાસ;
ઘેર બેઠાં મણિ પૂજજે, (ધન) પામીશ બારે માસ. ૧૩૮

ચોપાઈ

પછે જોગણી બોલી વાણિઃ સાંભળ વિક્રમ! ચતુરસુજાણ,
આપજ્યો નિરધોપને એ મણિ,વોલી ચિંતા એહ જ તણી. ૧૩૯
પરગરજુ તૂં છે રાજન! તેં સંતોષ્યૂં છે મુઝ મન;
તેહનૂં હેત ઉપનૂં છે મુને, માટે વસ્ત એક આપૂં તુને. ૧૪૦
તે આપૂં તુને હેતે કરી, તેહથી મન રહેસ્યે ઠરી;
ઝાલ્ય અમુલક જોડૂં એક, આપી હેત કરી વિશેક. ૧૪૧
શત વરસનૂં વૃદ્ધ જ હોય, ન સાંભળે કરણે, ન નેત્રે જોય;
વૃદ્ધ સ્ત્રી હોઈ વિકરાલ, તેહને આ પહેરાવે ઝાલ્ય. ૧૪૨
રૂપ અનૂપ અધિકૂં વાધશે, સદા સૌભાગ્ય તેહને સાધશે;
નહિ રોગ ને વ્યાધિ લેશ, સદા હસ્યે તે જોબનવેશ. ૧૪૩
સદા શિરોમણિ જોબન(તે)સતી, ચિરંજીવ રહેશે તેહનો પતિ;
નરનારી ન વૃદ્ધ જ થાય, સદાય જોબન ચાલ્યૂં જાય. ૧૪૪
તે માટે ઝાલ્ય અમુલક એહ, તુને હેતરીત આપૂં તેહ;
સર્પમણિ નિર્ધોપને આપજ્યો, મહાસંકટ તેહનૂં કાપજ્યો. ૧૪૫
હેતે ઝાલ્ય આપી જે અમો, તે તો ઘેર લેઈ જાજ્યો તમો;
સોહાવજો રાણીને કાન, સદા જોબન રહેસ્યે વાન. ૧૪૬

મણિ. ૧૩૯ નિરધોપને કે. હિ રાવરને. જોગણી પા. વિશ્વેશ્વરી વોલી હિ ટાલી. વોલી૦-કે. ચીતા જાસે મનડા તણી; પા. ચીંતા ટળશે જન્મજ વણી. ૧૪૧ ક ફા. કરીને. હેત કે. વીરને; પા. વીરકર ૧૪૨ પહેરાવે હિ. પહેરાવો ૧૪૨ મી કે પંક્તિ બદલે કે. પા.માં આ પંક્તિ છેઃ-શોભે એથી વપુનો વેશ, નહી થાયે શીર ઘોળા કેશ. ૧૪૩ અનૂપ કે. રંગ. અધીકૂં પા. વનીતાનું તેહને સાધશે. કે પા. તેહનું ચાલશે. નહિ૦-કે. સદા ચાલશે યૌવનપણું, અમુલ મુલ છે એહજ તણું. ૧૪૪-૨ થી ૧૪૮-૧ સુધીની પંક્તિઓ કે. પા. માં નથી. ૧૪૫ ફા રીત; હિ.

જિહાં સુધી ઝાલ્ય તણો રહેસ્યે જોગ, નહિ જરા, વ્યાધિ, વ્યાપે રોગ;
આરોગ્ય રહેસ્યો નર ને નારિ, ભોગ ભોગવજ્યો શુભ વહેવાર.
એહવો નૌતમ વસ્ત પામજ્યો, સકલ દુઃખહેતુ વામજ્યો;
પ્રદક્ષણા દેઈ નામ્યૂં શીશ, બહુ યોગણી દે આશીષ. ૧૪૮

માગી શીખ થયો વિદાય, નિર્લોપ(ના) ગામ ભણી તે જાય;
નિકટ નગર ભણી તે વળ્યો, તે રાજા તે સાહમો મળ્યો. ૧૪૯
નિકટ આવ્યો ભેટાભેટ, નગરતણેરી ફેરી બેટ;
પૂર્ણ અર્ધ ગઈ છે રાતિ, પશુપંખી, નથી માનવ જાતિ. ૧૫૦
છેક સમીપ આવ્યો છે જિહાં, વિક્રમે નિરઘોષ ઝાલ્યો તિહાં. ૧૫૧

દુહા

મધ્ય રાતિ તૂં નીસર્યો, સ્યૂં ધારે છે કાજ?
એકલો કિમ પંથે પળે? વિકટ નિરઘોષનૂં રાજ્ય. ૧૫૨
પરવશ છો તમે કો તણા, સ્યૂં સ્યૂં તમમાં છે જોર?
કે કહિ જાર તમે રમો, કે સગી છો ચોર? ૧૫૩
મન મૂકી મુજને કહો, જે મેં પૂછી વાણિ,
તે સાચૂં જો કહો નહિ, (તો) ઇષ્ટ દેવની આણિ. ૧૫૪
નિરઘોષ રણો સાંભળિ, (ભાઈ!) મૂકી દે મુજ હાથ;
હૂં માહરે દુઃખે નિસર્યો, કિમ કહેવા રહૂં વાત? ૧૫૫

ફરી. નિર્લોપ હિ રાવરને ૧૪૭ ભોગવજ્યો હિ ભોગવરો. ૧૪૮ પામજ્યો હિ. પામીઓ સકલ૦ હિ સકલ દુ.ખ દેદનું વામીરો બહુ હિ સદ્, કે. દીધી ૧૪૯ નિરઘોષના હિ રાવરના. માગી૦–પા મટીપતને દીધાં એમ માન, અભા આપ પામાં અતરધાન. કે.માં આ પંક્તિ નથી. તે રાજા તે કે. પા. રાવર એટલે; હિ રાવર સાંધાતા ૧૫૦ મિટ પા કેડ. ૧૫૧ નિરઘોષ ફ્રા. નિરઘોષને વિક્રમે૦ કે પા ઝાલી રાવર તણી નાંઢા આંટે; હિ પા વિક્રમે રાવરની ઝાલી બાહે ૧૫૨ નિ[illegible] ઘોષનું કે. પા હિ રાવરનું ૧૫૩ સ્યૂં૦–કે કે રાખો છો જાર તમે કે. વાદ[illegible] સંગી૦–કે. પા કેદે સુગલ (પા ચાકર) કે ચોર ૧૫૫ નિરઘોષ ફ્રા નિરઘોષ રાવ[illegible] કે. પા હિ રાવર રહુ હિ રહેવારે વાત પા કાજ.

તૂ રહ્યો છે વાટિમા, માહરૅ ઉતાવલૂ કામ;
તૂ કરકર કરે આવડી, (ભાઈ) તાહરૂ તે સ્યૂ નામ? ૧૫૬
વિક્રમ કહે હૂ નહિ કહું, પ્રથમ પૂછ્યૂ મેં આજ;
વાત કહ્યા વિણુ મુઝને, નહિ સરે તુઝ કાજ. ૧૫૭

ચોપાઈ

નિરધોષ કહિ તૂ સાભલ વીર! આપ રુદેમાં રાખો ધીર,
મધ્યરાતિ જે હુ ખિયો થાય, પેટને અર્થ હૂ તિહા જાયૂ. ૧૫૮

---

૧૫૬ પછી પા– ચોર ચાડીને ચાકરી પૂછ તારો હું કોણ
માહારો લેવા તજ્જારો, પેદા થયો છે એણુ

૧૫૬ હું રહ્યો૦ કે પા૰ નમ્મો નર તુ ખરો, માહારે તો મોહો મામ માહર ધૂર માહરે તૂ કર કર કે પા હિ તકરાર કરે છે– તાહરુ કે તેહન ૧૫૭ વિક્રમ૦– કે પા માહારુ નામ હુ નહી કહું વાત૦–કે પા તાહરૂ નામ કહ્યા વિના. સરે કે પા થાયે ૧૫૮ નિરઘોષ કે પા હિ શવર આપ રૂદેમા પા ધરમવત મન રૂટને૦– કે પા પેટ તણે હું કામે જાયુ

૧૫૮ પછી પા–પેટને કાજે વીમ, સાહાસ્ત્ર ભણે છે સીખા,
જાને દેશ વીદેસ, ભણ્યા પણ માગે ભીક્ષા,
પેટ કાજ પરદેસ, વણીક જન વાહાંણ ચડે છે,
હમ છર ઉપાડે ભાર, ઘણાક જન ધાટ ઘડે છે,
માસદ મરે છે કાસદા, સીસ કટાવી તસકર મરે,
સામન્ત કહે પેટને કારણે, કુવટચાચાર સહુ કો કરે,
પેટ કરાવે વેડ, પેટ તો વાજા વારે,
પેટ ઉપાડે ભાર, પેટ ગુણ સહુના ગાવે
પેટ જાયે પરદેસ, પેટથી પાપ કરે છે
પેટ કરે છે જાર, પેટથી સત હરે છે
સચ પરપચ અધીકા કરે, પેટ કાજ નરકે પડે,
સામવજી સાચુ કહે, પેટ કાજ નરગુ નડે
પેટ ચડાવે વાસ, પેટ નરતકીરો નાચે
પેટ ગુણ ગમાવે, ઉચ જન નીચને જાચે,

માહરૂં દુઃખ છે સાગર ભર્યું, બિજે નવિ જાઈ હઇડે ધર્યું;
નિકળ્યો છૂં માહારે અર્થ, કહિક આશ લેવાની ગર્થ. ૧૫૯
વણ કામે નવ જાઈ કોય, આપ રુદે વિચારી જોય;
માહરી તો વેલા જાય છે, અવેર ઘણી મુઝને થાય છે. ૧૬૦
જે પાસે જાયૂં (તે) કાપસ્યે તેહ, (તો) માહરે તજવી પડસ્યે દેહ. ૧૬૧

તસકર વિદ્યા કરે પેટ, પેટ રણ માંહી રડાવે;
પેટ કરે વીપવાદ, પેટ તો સીસ કટાવે;
ચોરી ચારી જુઠડી, અધમ જાત આપેટના;
સામલ કેહે સુક્રીત હરે, પરપંચ કરે એ પેટના;
કાંહા ધાકડ ને ધીંગ, કાંહાં ગુણહીણ ગનાતા'
કાંહાં કરપી ને કરણ, કાંહાં હંસી ને કૈતા;
કાંહાં રંક ને રાયો, કાંહાં અકરમી અંદર;
કાંહાં પાપી પુનવત, કાંહાં ચક્ષુહીણા ચર;
પામર ને પંડિત કાંહાં, વીતહીણાને વારણે;
સામલ કેહે ગુણ ગમાવસો, તે કુડા ડંમરીને કારણે;
કાંહાં કાયર ને સૂર, કાંહાં કરપ રૂપાલા;
કાંહાં જુધીષ્ટર જુઠ, કાંહાં ભીક્ષુક ભુપાલા;
કાંહા બુધી બલ રાયો, કાંહાં ગધા ને ઘોડા;
કુલહીણ કપુત, કાંહાં રામ લખમણનાં જોડાં;
જાર નર નાર સતિ કાંહાં, બોહો સ્તુત કરતા બારણે;
સામલ કેહે ગુણી ગમાવયો, તે કુડા ડંબરીને કારણે;
કાંહાં નીચ ને ઉચ, કાંહાં રંક ને રાજા;
કાંહાં નીબલ ને સબળ, કાંહાં તુછ જન ને તાજા;
કાંહાં પાહાણ ને જાંણ, કાંહાં પથર ને હીરા;
કાંહાં અજા ને ગજ, કાંહાં વેરી ને વીરા,
જુઠું બોલી જસ કાંહાં, નીચ બુધી કરી નેટને;
સામલ કેહે ગુણ ગમાવયો, પરપંચ પાપી પેટને;
કહી અલછ ને લાછ, કહીં રંકા ને રંગા;
કહી રૂપહીણી ને રતંન, કહીં ગંદકી કહાં ગંગા;

દુહા

વિક્રમ કહેઃ હું શીખવૂં, સુખ થયાની પેર,
કહ્યૂં કરો જો માહરૂં, જાયો ફરીને ઘેર. ૧૬૨
રાતે રલસ્યો કેટલૂં? કેટલીક તમને આશ?
સુખે તમે બેસી રહો, તેટલૂં લ્યો મુઝ પાસ. ૧૬૩
નિરઘોષ થયો પછે આકલો, તૂં કરે પરકામ,
ઊજ્જેણીપતિ રાજિયો, સ્યૂં વિક્રમ તાહરૂં નામ? ૧૬૪
તાહરે તો વિક્રમ હસ્યાઃ તૂં સાચૂં બોલ્યો વાણિ,
જેહનૂં નામ કહ્યૂં તમો, તે તો મુઝને જાણિ. ૧૬૫
તમને તો અમે ઊલખ્યા, નિરઘોષ તમારૂ નામ,
તાહરૂં દુઃખ નિરખ્યૂં અમો, (તે) માટે કીધૂં કામ. ૧૬૬
મણિ છોડિને આપિયો, આણી અધિકો હેજ;
જોતે આનંદ ઊપજતુ, જેહેમાં લક્ષ્મી(નૂં) તેજ. ૧૬૭

કહીં મૃગાનેણી ને માંન, કહીં જાતે આંપે કાંણી;
દાસી ઠામે દેખેત, રીઝથી કહી મેહેરાણી;
લપોડ સંપ લેખા વીના, દક્ષણવંત તેહને કહ્યા,
સામલ કેહે બાળ ક્વી પણું, જે લોભે ગુણ તો નવ લહ્યા;

ચ્યોપૈ

પેટ કાજે વેઠે સહુ દુખ, પેટ કાજે તજે છે સુખ,

૧૫૯ બિજે૦–કે. પા. બીજાથી નહિ થાયે પરૂં. છું માહરે કે. પા. રાતે અહકો. કાંઇક૦–કે. ઘણા દુખથી. લેવા ગરચ; પા. પેટ કાજે લેવા છે ગરથ ૧૬૧ જાયૂં ફ્રા. જાઊં. તે જે૦–કે. પા. જે પાસે જાયું છું તે કાપસે, તે માહારી લજ્ઞ લોપસે. ૧૬૧ પછી કે. પા. માં વધારોઃ–નહી રાખે મુજ ઉપર નેહ, તો પડશે તાંહાં માહારી દેહ. ૧૬૨ વિક્રમ૦ પા. કેહે નરપત તુને શીખવું. જો માંહરું કે. હિ. અમારહું. ૧૬૪ નિરઘોષ કે. પા. હિ રાજર. સ્યૂં૦–કે. જે વિક્રમ નિરમલ નામ. ૧૬૫ તાહરે૦–કે. પા. વલતો વિક્રમ વાણી વદે. બોલ્યો પા. કેહે. તો કે. ની. ૧૬૫ પછી પા. વદનપંકજ, વપુ વીર્યે, દીઠાપી હેડા હાથ; સતવાદી સલખણો, એ પૃથ્વીપત નાથ ૧૬૬ નિરઘોષ તમારૂ કે. હિ. રાવર માંધાતા. તે૦ કે. કરૂ તમારૂં કામ. ૧૬૭ છોડિને પા. છોડીએ.

કરો પૂજન જે એહનૂં, સરે તમારો અર્થ;
દુઃખ શરીર વેઠયા વિના, પામો નિત્યે ગર્થ. ૧૬૮
રાત્યે જાવૂં નહિ પડે, નહિ શિર લેવો ભાર;
એક મણિને પૂજતાં, થાઈ દ્રવ્ય અંબાર. ૧૬૯
નિરધોપ કહે કિમ માનીઈ, તેહનૂં સ્યૂં ઇંધાણ?
એ કારણ તમો કિમ લહ્યૂં, (તે) સાચી કહોને વાણિ. ૧૭૦

ચોપાઈ

વિક્રમ કહેઃ કાંઈ કારણ ચિંત, માહૅરે નિસરવૂં પડિયૂં પંથ;
તાહૅરા નગરમાં વાસો રહ્યો, એક વાણિક ઘેર સુખિયો થયો. ૧૭૧
સદાવ્રત સાંભળ્યૂં તમ તણું, મનડૂં હરખ્યૂં માહરું ઘણું;
(પછે) તમારી નિશચરચા જોઈ, તે નવિ જાણે બીજૂં કોઈ. ૧૭૨
જોગણીને સમર્પ્યો દેહ, હૂન તણો તિહાં વરસ્યો મેહ;
તેહનો માથે લીધો ભાર, આવ્યા રાજસભાને હારિ. ૧૭૩
તેહ મેં દીઠૂં માહરિ કષ્ટ, અતિસેં દેહ વેઠે છે કષ્ટ;
તમ પેહલો ગયો છૂં આજ, તમો કરતા તે કર્યૂં મેં કાજ. ૧૭૪
પ્રસન થયાં તે મુઝને માત, તે સાનિધ્ય મેં જોડ્યા હાથ;
મુઝને કહ્યૂ જે તૂં વર માગ્ય, આજ થકિ ખુલ્યૂ તુઝ ભાગ્ય. ૧૭૫

દુહા

તાહૅરે મેં તો માગિયૂં, વિચારીને મન;
નિરધોપ ઘેર બેઠા રહે, પામે એટલૂં ધન. ૧૭૬

જેહમા૦-કે. પા તરણીવત છે તેજ ઉપનુ પા ઉપનો ૧૬૮ જે પા નીત-પામ્યા૦-હિ પામ્યો. નિત્યે૦ પા મન વાછીત ગરથ વેડયા વિના પા. નહીં વેઠવું નિત્યે પા એટલો ૧૬૯ દ્રવ્ય કે ધન. ૧૭૦ નિરધોપ કે હિ સાચર કહોને વાણ કે પા. કહો સુજાણ ૧૭૧ વિક્રમ પા રાજા માહરે૦-કે પા પરદેશે જાવું છે (પા. પડે છે) પંથ ઘેર કે હાટમા ૧૭૨ મનડૂ ક્ષ્રા મન ૧૭૨ જાણે પા જાણ હું ૧૭૩ સમર્પ્યો ક્ષ્રા સમર્પ્યો ૧૭૪ અતિસેં દેહ કે. હિ ઘણું દુખ પહેલો કે વહેલો હૂં પા હું ૧૫૭ સાનિધ્ય ક્ષ્રા સાનિધ, પા આગળ આજ૦ પા હણુમ કાંઈ નચ્ય રાપેસ જાગ

તાહરે આ મણિ આપિયો, શીઘ્ર કહ્યું લેઈ જાયો;
જઈ આપો નિરઘોષને, સુખેસ્યૂં સુખિયા થાયો. ૧૭૭
ઝાલ્ય જોરૂં મુને આપિયૂં, (કહે) સુહાવો શ્રીને કાનિ,
જરા, રોગ, વ્યાધિ નહિ, નિત્યે જોબન વાન. ૧૭૮

ચોપાઈ

માટે મણિ આ લીજીઈ, પ્રવેશ પુર માંહે કીજીઈ.
નિરઘોષ રાયને ઉપનો હાસ, દૃઢ કરી માન્યો વિશ્વાસ. ૧૭૯
નેત્ર નિરખિ ઝાલ્ય જ જોઈ, રહ્યો રાય મનડામાં મોહી;
વલતો મકે તે નિશ્વાસ, મનવાંછિત નાય પોહોતિ આશ. ૧૮૦
ગાંઠે તાણી બાંધ્યો મણિ, મનોહાર કીધી બહુ ઘણી;
કરમાયૂં સ્યૂં દીઠૂં સુખ, અંતરકરણમાં પામ્યો દુખ. ૧૮૧
તાહરે વિક્રમ મનમાં હસ્યો, તેહનો મર્મ રુદયામાં વસ્યો. ૧૮૨

દુહા

મણિ આપ્યો ભાઈ! તુઝને, હરખ્યૂં તાહરૂં મન;
કષ્ટ કરવૂં પડસ્યે નહિ, ઘેર બેઠાં પામિશ ધન. ૧૮૩

૧૭૬-૨ નિરઘોષ૦ પા. સવર દુધ વેઠા વીના નિરઘોષ કે. હિ શવર. એટલૂં પા. નીતે. ૧૭૬ પછી પાઃ–નીત રાતે આવે નહીં, નવ ઉપાડે ભાર; ભક્ષ દેહ કરે નહીં, કરે ધન અંબાર. ૧૭૭ શીઘ્ર૦–કે લેઈ જરૂરી જાયો. નિરઘોષને કે. પા. હિ. એ રાયને. સુખેસ્યૂં કે. પા. સહેજે. ૧૭૮ નિત્યે કે પા. હિ નીલ નીલ. સુહાવો૦ પાઃ–

તે આપું મુજ હાથ.
પહેરાવતાં તારી નારને સનેહ કરે મુજ સાથ
તાહરી નારને આપજે, કામની કેરે કાન.

૧૭૯ માટે ફા. તે માટે. નિરઘોષ કે. હિ શવર. ૧૮૦ મૂકે પા. મુકો. તે કે. નેટ, પા. મન. ૧૮૧ બાંધ્યો ફા. બાંધિ. અતસ્કરણમાં૦–કે. હિ. અંતકરણ ન પામ્યો સૂખ; પા અંતઃકરણામાં દીઠું દુઃખ. ૧૮૨ પછી પાઃ–

લોભ કોહોનો પુરો નવ્ય પડે, લોભે લક્ષણ આલગાં અડે;
લોભે સમુદ્રમાં પડીયા જેહ, ત્રપત ન પામે તેહેની દેહ.

૧૮૩ હરખ્યું૦ પા. સેૈ નવ હરખો મન. ૧૮૩ આપ્યો ફા. આપી. ઘેર૦ કે. કમ

તે કારણ મુને કહો નહિ, મન વિચારી આપ,
રાખો ભ્રાંત તમો કસી, (તો) મુઝ હત્યાનૂં પાપ. ૧૮૪

વિક્રમ રાજા! સાભળો, દીઠી ઝાલ્ય અનૂપ,
તે દેખી વિહ્વલ થયો, સાચૂ માનો ભૂપ. ૧૮૫
ધન તો સર્વે કારિમૂ, આજ આવે, જાય કાલ્ય;
જરા નહી, જોબન રહે, એ અમુલક ઝાલ્ય. ૧૮૬
તે મારે કરૂં (છૂ) ઉરતો, કરતો હુ પૂજન,
પ્રસન થતી મુજ ચડિકા, આપત અધિકૂ ધન. ૧૮૭
મીઠાઈ મેં નવિ ભરી, કસ્તુરી ન ભરી ભાવ,
હુ તમ જેહનૂ આચરત, (તો) હું પામત એ ઝાલ્ય. ૧૮૮
સોહાવત માહેરિ નારીને, ઉપજત અધિકૂં હેત,
જોબન સદા માહરે રહત, લાખિણો લાહો લેત. ૧૮૯

ક્રે કરેહ રૂદન, પા પામીશ ઝાઝુ ધન ૧૮૩ પછી પા મા વધારો-સા મારે મન દુખ ધરો, સા માટે કરે રૂદન, સા માટે તમો ક્ષીજીયા, સા માટે મલીન વદન ૧૮૪ કારણ પા સાચૂ મુને કે જો મન૦-કે પા અખર સાચો આપ કસી પા જો તેહમા મુઝ હત્યાનૂ કે હિ પ્રહ્મહત્યાનુ, પા પૃથીનું ૧૮૫ રાજા હિ કે રાજ. વિહ્વલ કે હિ વિભ્રત, પા મનડુ થયો પા લભ્યું ૧૮૬ પછી પા- ધન તો રવેથી મળે, ન મળે એહવી ઝાલ ૧૮૭ તે૦-કે પા કરૂ અતીસે ઓરતો ૧૮૭-૧ પછી પામા વધારો.-

એ માહાથી આવો કાજ
એ રાજ આંહા આવીયો, એ તો માહારાં પાપ,
એહ તો પરદુખભંજણો, હું તો આપોઆપ
હું વીમાસણુ મનમા કર

આપત કે પા હિ આપતી ૧૮૮ મીઠાઈ કો મેડાઈ નવિ કે રેં નવ ૧૮૮-૧ પછી પા -પરસન થઈ તેહને જોગણી, આપી એહને ઝાલ ૧૮૮-૨ ને બદલે પા.- મીઠાઈ ભરત હું દેહમા, દેવીને ભક્ષ દેત, અમુલખ જેડું ઝાલનુ લાધ્યું હું લેત હુ- તમ૦-કે હિ એહનું હત મેં આચર્યું હું પામત૦-કે હિ. પામત નોતમ ઝાલ. ૧૮૯ સદા કે ઘણું. ૧૯૦ ક્ષત્રી કે પા કોપીલ ન રહત૦-કે પા. તો હતની

જાત્યે તો ક્ષત્રી હતા, પામ્યા'તા વળી રાજ્ય,
ઝાલ્ય જો આવત હાથમાં, (તો) ન રહત એકે કાજ. ૧૯૦

સાંભળતાં વિક્રમ હરખિયો, માન્યૂં તેહનૂં મત,
ગાંઠથી છોડી આપિયૂં, ઝાલ્યનૂં જોડૂં નત. ૧૯૧
હર્ષ્યો નિર્ઘોષ હઇડા વિષે, બેહુએ આવ્યા ઘેર,
આદરભાવ કિધો ઘણો, પૂજા બહુવિધ પેર. ૧૯૨

ચોપાઈ

માગી શીખ ને રાજા વલ્યો, પોતા(ને) કાજે પંથે પલ્યો,
નિરઘોષે રાજ્ય કરયૂં ઠોર, તેહનો કહેવાયો બિજો પોહોર. ૧૯૩
એક પોહર કર્ણનો કહેવાય, બિજો નિરઘોષનો તે થાય;
માંઝ્યાં સદાવ્રત ઘાટેઘાટ, ધર્મ તણી ચલાવી વાટિ. ૧૯૪

ભાજત દાજ્ય ૧૯૧ સાંભળતા પા. હરિજન ૧૯૧ પછી પા.મા વધારેઃ–
છપૈઃ–કોકીલ ઘણો દાતાર, કોકીલ સભાવે સગરો;
કોકીલ વોલામણ વાટ, કોકીલ નહીં નગરો;
કોકીલ વદાણી વેદ, કોકીલ નહીં કો કૂડો;
કોકીલ નહી લુણહરામ. કોકીલ નહી કઈ બુડો;
કોકીલ સરણાગત રાખત્રે, સરણાગત સુડા સહી;
સામલ કેહે જાત કોકીલ તણી, દીઠી વસ્ત મુકે નહીં.

૧૯૨ને બદલે પાઃ–તસકર જાત કોકીલ તણી, ત્રોહો પક્ષ પુરખુ તોલ,
સગરો ને સલખણો, બરદપાલણ બે બોલ.
ઝાલ તો આપી હાથમાં, સવર આવ્યો નીજ ઘેર,
આસ્વાગત અદકી કરી, પ્રીત ધરી બહુ પેર.
વીક્રમ આવ્યો વાસમાં, કરી અરસપરસપર વાત,
સીખ માગીને સચરો, પોહો ઉગે પરભાત.

૧૯૨ નિર્ઘોષ કે. પા. હિ શવર. હઇડા વિષે કે. શત ઘણું. આદરભાવ૦–કે આસ્વાગત અદકી કરી, પ્રીત યકી બોહો પેર ૧૯૩ નિરઘોષે કે પા. હિ. શાવરે. પા કેહેવાણો બિજો હિ. પેહેરો; પા. એક. ૧૯૪ બિજો૦–કે. પા. હિ. બીજે

માહા એ બલિયે પુન્યને વિષે, નહી બીજે નિરધોય જ પખે,

નિરધોય વાત ઇહાંથી રહી, વિક્રમની પછે શી ગસ થઈ. १९५
હંસ મૂકાવા ઇચ્છા થાય, વિક્રમ પંથે ચાલ્યો જાય;
ચીલવતી નગરીમાં ગયો, પ્રજાપત્ય ઘરે વાસો રહ્યો. १९६
સ્ત્રી ભરતાર વૃદ્ધ ઘરસૂત્ર, એક જોબનવંતો છે પુત્ર;
દિવસ રહ્યો ઘટિકા ચાર, તે સમે આવ્યા તે હાર. १९७

દુહા

રુદન કરે છે અતિ ઘણું, નવિ ખંચે નયણે ધાર,
તે રાજાઈ સાંભળી, મનમાં કર્યો વિચારઃ १९८
કહો બાઈ! તમે કાં રડો, કાં આલોચન ખાયો,
સ્યા માટે હઈયડું હણો? રાતાંતાનાં થાયો? १९९
રાખો ધીર, વાણી કહો, સાચી કહોને વાણિ,
આવડું દુઃખ જેહથી ધરો, શી થઈ છે તમ હાણિ! २००

ચોપાઈ

તાહરે તિહાં વળી બોલી નારિ. સાંભલિ ભાઈ! એક વિચારિ,
માહેરા નગરમાં છે ગજન, તેહને પેટ ન હતું ફરજન. २०१

રાવર માંધાતા રાય १९५ માહા૦–હિ. માહા પુણ્યવંત કલિયુગ વિષે. નિરધોલ હિ. રાવર. આ કડીને બદલે કે પા.મા આ પંક્તિ છે—બ્ન સા કરી મરવી ઘણી, ફરી (પા કેટવી) ઉપમા કહીએ (પા કહું) તે તણી. १९६ હંસ૦–કે પુરી રાવર તણી ટાળ મનસાથે વિક્રમ પથે કે પૃથ વીપન તેડ રહ્યો પા. પાછ. १९७ એક૦–કે. પા નાહાનો લાડકવાેા પુત્ર. १९६-१ ને બદલે પા પુરી સવસ્તણી તે હામ, કર વાટ પરમારથ કામ १९८ ધાર કે પા નીર તે૦–

કે તે તો સાચું સાભલી, રાખી હેટ ધીર;
પા તૈં તો કાને સાભળ્ુ, વદ્દત વીક્રમ વીર.

१९९ કાં૦–કે. પા હિ આલોચિ આરા ખાયો. २०० રાખો ધીર પા. રોતા– રહો આવડું. સાચી૦ને બદલે પા. દુખ તાહર સાચુ કહો નહીં તો ઈશ્વરની આણ. કહો કે. ફા. કરી. સાચી૦–કે વીસ વસા જે વાણ. ધરો કે. ચયું. શી૦–કે.

તેણે ઉપાસન જક્ષણી કરી, તેહને ઘેર આવી દીકરી,
બાર વરસ થઈ તે જોગ, તેહને ઉદર વાધ્યો રોગ, ૨૦૨
તેહને આજ્ઞા દીધી રાય, નિત્યે એક માણસને ખાય,
વારો ફરતો ઘેરે ઘેર, જાય માનવી રુડી પેર. ૨૦૩
ઘરડાનૂ ન વિલોકે નામ, જોબનવત તણું તિહાં કામ,
લાડકવાલો માહરો તન, આજ જવાનો છે તે દિન. ૨૦૪
(તે) માટે રુદન કરૂ છૂ અમો, પૂછ્યા તો સાભળજ્યો તમો;
માટે માહરા સુખડા ગયાં, વૃદ્ધાપણ વાઝિયા રહ્યાં. ૨૦૫
પુત્રની તે થાસ્યે હાણ, અમો તિહાં તજસ્યૂ પ્રાણ,
મનમાં ધારી'તી મોટી આશ, કર્મે અમારે થયા નિરાશ. ૨૦૬

દુહા

તેહનૂં દુખ તો સાભળ્યૂ, બોલ્યા વિક્રમરાયઃ
પુત્ર તમારો જીવસ્યે, તજોને મન ચિંતાય ૨૦૭

પ્રે કાહો ઈશ્વરની આણ ૨૦૧ નગરમા છે પા નગર તણ ફરજન કે પા માઇ તન
૨૦૨ જક્ષણી પા દેવી ઉદર વાધ્યો કે ઉર પ્રગટયો છે ૨૦૨ પછી પા –
પાપરૂપ પ્રગટી પાપણી, રહીઅતની સત્રુ સાપણી,
લક્ષ વીંછીની છે વેદના, ધરી દેહ પામે વેદના
કહું વાત તેહેની સી ત્થી, કોને કારણ જણાતું નથી
૨૦૩-૧ દીધી કે પા આપી ૨૦૩-૧ પછી પા –
માણુસ પાને ભાગે ભુખ, તાહારે અસ્રી તે પામે સુખ
માણુસ ખાઇ જીવે છે તેહ, તાહારે શીતલ થાયે છે તેહેની દેહ
૨૦૩-૨ જાયઃ–કે પરની જાયે પાપીને ઘેર ૨૦૩ પછી
પા –વારા ફરતી સહુ કો જાયે, તે માનની નીત્યે માણસ ખાયે.
આજ વારો અમારે ઘેર, મીઠો માહરા દુખની પેર
માત તમ આગલ કેહેતા બીહું, એથી દુખ બીજું તે કીયુ
૨૦૪ જ્યોબનવત તણું તિહા કે પા યોબનવત પુરુષનું ૨૦૪ પછી પા –એ બાલને
તે ભક્ષ કરે, વણ પુટે કુયર એ મરે ૨૦૫ માટે માહરા પા ઘરસુત્ર પુન વૃદ્ધાપણ
ફા વૃદ્ધાપણુમા, કે ઢિ. ઘરડે ઘરડપણ વાઝીયા પા કે દુખીયા ૨૦૬ તે કે

सारे ताहॅरा पुत्रने, जस्यूं अमो ते ठाम,
सुखलीला तमे भोगवो, को नॅय ले ताहॅरूं नाम. २०
ताहरे दुःखियां बोलियां, मन विचारी आप,
लोक दॅस्ये मेहेणूं सुने, परुणे मार्यो साप. २०९

चोपाइ

राजा कहेः चिंता परिहरो, मेहॅलो मन मननो खरखरो,
तेने संतोख्यो सर्वथा; रहो ठाम सुणीने कथा. २१०
एटले निशा घडि चारेक गई, तिहां जावानी वेळा थई,
गयो राय मागीने शीख, मनमां नाणी कोनी बीक. २११
गयो दरबार अटारि जिहां, श्री पोढी एक दीठी तिहां,
वरस बारमां जोबन रूप, देखी विस्मे पाम्यो भूप. २१२
कांति कनक सम छे तेहने, बत्रीस लक्षण गुण जेहने,
एहवी दीठी ते तहां नारि, तव राजाई कर्यो विचार. २१३
भर निद्रामां ते कामनी, पेहेले पोर गई जामनी,
जोयूं कुण आवे छे इहां, मनुष्यने ते खाये किहां. २१४
नारी पोढी'ति जे ठारि, तिहां वस्त्रनो कर्यो अंबार,
ते वस्त्र सिज्या उपरि धरयूं, वस्त्र तणूं ते माणस करयूं. २१५

जो. अमो०-के. पा. तो वाडाणे तजसूं माणु मनमा०-के. पा. द्वि.मां आ पंक्ति नथी. २०७ तजोने के. तज ई; पा. मुको. २०८ सारे० के. पा. ताहरा सूत सारे जस्यूं, ठीग बताउं(व्यु) ठाम. लीला पा. सागर. २०९ मन विचारी०-के ओ केहेवानी वात. लोक०-के. पा. को मरवा जाये नही, वाणी वेद विख्यात. परुणे०-द्वि. परुणापे मराव्यो साप. २१० सर्वथा फा. सर्वेदा रहो० के. कोडे मन पोताना थया; फा. मुंहे ना ने मनमां हा २१३-१ ने बदले पा'-

कायां कनक जेहेवी तेहनी, देवांगना सोभा देहनी;
रंभा रूप समोवड सती, मानवी जोइ रीझो महीपती.
मानवी माणुस कम थाये छे, कम ऊठी बेठी थाये छे;
वीकट दैत छता छे अमो, कम नारी छतो छो तमो.

२१३ एहवी० के. पा. नीरमल जेवी दीठी नार. २१४ ते० के. पा. छे भामनी

પાંગતે દીપક મૂકિયો, તે પાછલ . પોતે ઢૂંકિયો,
વાલ્યો કાછ જતને કરી, બેઠો ખડગ ઉઘાડૂં ધરી. ૨૧૬
થયો રાત્રિ અર્ધનો લાગ, નિકલ્યો ઉદર મધ્યેથી નાગ,
દીઠૂં માણુંસ નિકળ્યો બાહેર, રાજાઈ દીઠો તે ઠારિ. ૨૧૭
આ પાપી માણુસને હણે, એહેનો દોષ મનમાં કુણુ ગણે,
મૂક્યૂં ખડગ કર્યાં બે ભાગ, વિક્રમે વધ કર્યો તે નાગ. ૨૧૮
લિધા કડકા, વાલી ગાંઠડી, મૂકયા બેસે બાંધી મુઠિડી,
એટલે વળતી જાગી નારિ, જેહનૂં રૂપ છે અપરંપાર. ૨૧૯
પેટ માંહેથી વ્યાધિ ગઈ, ટેહેની કાયા શીતલ થઈ,
પ્રાતરકાલ થયો જેટલે, સહુ સૂતાં ઉઠ્યાં તેટલે. ૨૨૦
રાજાને વધાઈ ગઈ, તાહેરી કુંવરી સાજી થઈ. ૨૨૧

દૂહા

માણુસ મરવા આવિયો, તેણે કાઢ્યો રોગ,
બેઠા છે તે રાજવી, શુભ કરમી સંજોગ. ૨૨૨
પિતા મન હરખ્યો ઘણૂં, ઉલટ અંગ અપાર,
ધસીને જોવા આવિયો. કુંવરી કેરે બારિ. ૨૨૩

ગઈ કે. પા. વીતી. ખાયે પા મારે. ૨૧૫–૧ પછી પા –
માણુસ સરપું કીધું રૂપ, રહો હેરવા ભારે ભુપ.
દીપક જોત બલે છે તાંહિ, ખડગ ઉઘાડુ છે કર માંહે.
પરનારી સહોદર કમ હુ રહે, સ્ત્રી પાસે રાજા કમ સૂયે
૨૧૫–૨ ને બદલે પા: વસ્ત્રનું માણુસ સજામાં ધરૂ, કારમુ કૌતગ કોડે કરૂં. ૨૧૬ પોતે કે. પા. નરપત. વાલ્યો૦–કે. પા વાલ્યો કાછડ મનસા ધરી. ધરી કે. પા. કરી. ૨૧૭ દીઠૂં કે. પા. ન દીઠું. ૨૧૮ માણુસને કે. પા. નિત માણુસ. વિક્રમ વધ કરયો કે. પા. નરપતે હણીયો ૨૧૯ બેસે હિ ખીસામાં. ૨૨૧ પછી પાઃ–
દેહમાંથી ગયો છે રોગ, ઇસ્વરે કીધો સુભ જોગ.
દોહા. અધીપત હરપો અતી ઘણું, એ કોહો મોહોટા દેવ,
તન મન ધન સરવ સુંપીશું, કરૂં સરવથા સેવ.
૨૨૨ રાજવી પા. બારણે ૨૨૩ કુંવરી કેરે૦–કે. દીઠો રાજકુમાર ૨૨૩ પછી કે.

ચોપાઇ

તે રાજાને વિક્રમ ગમ્યો, પ્રદક્ષણા દેઈ ચરણે નમ્યો,
માહેરી ઉતારી છે બહુ ગાલ, તમને પરણાવું હું બાલ. ૨૨૪
ચાસો તેહનો નવિ કીજીઈ, હેતે કન્યા એ લીજીઈ,
થયો ઉલટ ને ફેલ્યો રંગ, રાજાઈ ઘેર માંડ્યો જંગ. ૨૨૫
પેહેલે દીધું ગામ ભોજન, બીજે દિવસ લગનનો દિન;
તરિયા તોરણ બાધ્યાં બાર, ઉછવ વર્તે હારોહારિ. ૨૨૬
માદલ વાજે ઠામોઠામ, હર્ષ ઘણો બહુ વાધ્યો ગામ.

વિક્રમ આવ્યા પ્રજાપતિઘેર, માડિ વાત કહી સઘળી પેર. ૨૨૭
તમ પ્રતાપે વ્યાધિ હણી, પરણાવસ્યે પુત્રી પોતા તણી;
તમ ઘેરથી ચઢાવો જાન, રાજા આપરણે દેશે માન. ૨૨૮
અર્ધ સુપસ્યે મુઝને રાજ્ય, સરાં આપણા મનનાં કાજ. ૨૨૯

દુહા

એહવૂં તેણે સાભલ્યૂં, ત્રણે ઢલિયાં ધરણ,
સાસવાસ નહિ ચેતના, જાણે પામ્યાં મરણ. ૨૩૦
જાણે વાહણ જ બૂડિયા, જાણે કરડ્યાં નાગ,
જાણે કોણે લૂટિયા, લીધા ચારે ભાગ ૨૩૧

પા માં આ પંક્તિ વધુ છે–સકલ કલા ગુણ દીઠા સાર, કુમાર તણો રૂડો કુમાર
૨૨૪ તે૦–કે પા ચરાપત દીઠો તે ગમ્યો ૨૨૫ થયો૦–કે પા રીઝો રાય
થયો મન રંગ, જોવા સરખો માંડ્યો ઢંગ ૨૨૫ પછી પા –

નોહે કુમાર કેરો એ ચરા, કોએક દેવતા પુન્ય પરસસ
કોડે પરણાવુ કન્યાયે, સફળ અવતાર કરૂ ધનાયે

૨૨૬ દીધૂ પા દીવસે ૨૨૭ ઉછવ૦ ને બદલે પા –માદલ વાજે હારોહાર૦ હર્ષ૦
પા મા આ પાઠ નથી માદલ૦–કે મા આ પંકિત નથી વિક્રમ૦ કે પા જ્યારે
વીર કુંભારી ઘેર ૨૨૮ પરણાવસ્યે કે હિ પરણાવે ચઢાવો પા જોડાવો આપ
રાજે ફા મધે ૨૨૯ સૂપસે૦ પા સુપે છે નગરનુ રાજ્ય ૨૨૯ પછી પા નીમે
નાત્ર ન રટી કુંન, પરજાપની સરવ તાહાર પુન ૨૩૦ એહવૂ કે પા સાચુ
૨૩૦–૨ સાસ૦ પા શ્વાસ નહી, નહી ચેતના ૨૩૧ કરડ્યાં પા હિ કાટાં(ટવા)

રાજા આશ્ચર્ય પામિયો, હર્ખે થયો ચિતભ્રમ,
હેત આવ્યું મુઝ ઉપરે, બીજો નહિ એ મર્મ. ૨૩૨

ચોપાઈ

લાગો પાય રાય જઈ લલી, એટલે સહુની મૂર્છા વળી;
કહો કિમ તમને આવી લુહેર ? કહો મુજ ઉપરિ આણી મેર. ૨૩૩
તે સાચું જો ન કહો મુને, (તો) સ્ત્રી હત્યાદિક પાતિક તુને. ૨૩૪

દુહા

તાહરે દુખિયો બાલિયો, ભાજું તુઝ સંદેહ,
મેં મોકલ્યો ભાઈ ! તુઝને, મોટૂં દુ ખ તો એહ. ૨૩૫
કાલે તું પેદા થયો, કર્મ અમારે કાજ,
જો માહરે ઘેર નાવતો, તો પામત હું રાજ્ય. ૨૩૬
તમો ગયા તમ હું જતો, (તો) પરણી કન્યા રૂપ,
ભોગવત રાજ્ય આ ગામનું, થૈ બેસત અમો ભૂપ. ૨૩૭
અમો જાત ઘેર રાયને, ટાળત રાણીનો રોગ,
તમે પુરહુણા ઘેર આવિયા, (તે) અમારા કર્મના ભોગ. ૨૩૮

---

૨૩૨ રાજા૦ **પા** રાજાયે જાણ હરખીયા, હેતે થયા ચીતભ્રમ હેત૦ કે **પા** મુજ ઉપર રીઝા ઘણૂ એ કે મન ૨૩૨ પછી **પા**–લાગે પાયે રાજા ઘણું, સા મદિ ઢલીયા ધરણ, સુખદુખ, હરખ ને શોકની કથા સમવાવો કરણ ૨૩૩ મેર **ફા** પેર મુઝ ઉપરિ આંણી કે મુજને આણીને પામત **ફા** પામતો ૨૩૪ સ્ત્રીહત્યાદિ કે મુજ મારા(ર્યા)નુ ૨૩૫ દુખીયો **પા** કુભાર ૨૩૬ તો૦ કે **પા** તો અમો ભોગવતા રાજ. ૨૩૭ ભોગવત **ફા** ભોગવતો થૈ૦ કે તો થાયોત ભારે ભુપ ૨૩૭–૨૩૮ **પા** મા ઉત્કટાસુલઙી છે ૨૩૮ પછી **પા** –

અમો જાતા રાતે રાયો ઘેર, ચાતુરી ચીતમા ચાત;
તો પરણોત રાણી પદમની, નગરના નરપત થાત
કન્યા ગઈ કોડામણી, ગઉ રીધ સીધ રાજ,
રાતુ તમે પેદા થયો, તે દલમા મોહોટી દાઝ

આના પછી ઉપર આપેલી કે મા આ પક્તિ વધુ છે –દુશમન હશે કેયેક જનમના, કે વેરીનો વેશ, આવો ભોગ અમારડે કીધો પુર પરવેશ

વિક્રમ કહેઃ કાં દુઃખ ધરે, કાં બોલો અન્યાય ?
સુપું રાજ એ નગરનું, પરણાવું કન્યાય.
દુખિયાં તો માને નહી, ન કરે કો પરકામ;
તેવો નર તો એક છે, વિક્રમ ઉજેણી ગામ. ૨૪૦

ચોપાઈ

તમ કહો છો તેહ જ હસ્યે, તો તો કામ તમારૂં થસ્યે.
સાંભલી અમૃત સરખી વાચ, તારે દ્દઢ માન્યૂં તે સાચ. ૨૪૧
વાત કરતાં દુખડું ગયૂં, વીતી રાતિ ને વાહણું થયૂં,
લગન તણી માંડી છે પેર, તેડૂં આવ્યૂં પ્રજાપતિઘેર. ૨૪૨
કાલ્ય વારો હતો જેહનો, આજ અર્થ સર્યો તેહનો,
રાજાઇ હાથી મોકલ્યો, વર બેસે ઉપરિ એકલો. ૨૪૩
વિક્રમે વિચાર્યૂં સુત્ર, પાસે તેઓ પ્રજાપતિપુત્ર;
પોતાના આપ્યા શૃંગાર, ઘાલ્યા કંઠ મુક્તાફલ હાર. ૨૪૪

---

૨૪૦ દુખિયાં પા. માનવી કો, એવું કરે કુણ કામ.
૨૪૦ પછી પાઃ-અઇ બ્રંમાયે સરજ્યો, પરમ ધોરંહેર ધીર;
સુઠ ધાધી તેહની માવડી, એહેવો તે વીક્રમ વીર.
ચોપી-રાજા મનમાં હડહડ હસો, બોલ કુંભારનો મનમાં વસો.
૨૪૧ વાચ પા. વાત. સાચ પા સાક્ષાત. તો તો ફ્રા. તો કામ ફે. કાર
૨૪૨ આવ્યૂં ફ્રા. આવ્યૂ છે. પ્રજાપતિ ફ્રા. પ્રજાપતિને. ૨૪૩ અર્થ૦ પા. લગ
દિવસ. ૨૪૩-૨થી ૨૪૫ ને બદલે પાઃ-
તેહેનું તો ફર છે કર્મ, ધાપુ કોએક દીવસનુ પરમ.
દોહા. રાજાયે હાથી મોકલો, ઉપર બેસે વરરાયે;
કન્યા પરણે પદમની, આનંદ અદકો થાયે;
વચન રાયે નવ ચુકીયે, નવ કીયો અન્યાયે;
કાઢો રોગ કુંભારીયે, એ પરણે કંન્યાયે.
વીક્રમ મન વીમાસીઉં, તેડો પ્રજાપતિનો પુત્ર;
હસ્તી ઉપર બેસારીયો, સાધો કીયો સુત્ર.
સણગાર સુપા પોતા તણા, અલીકે વસ્ર આભુષ;
રાજાયે રાજવંશી કેરો, સોલો પોતા સમ તુલ્ય.

જેહને ઘેર લક્ષ્મી પગ ધરે, રૂપ, કલા, ગુણ વાસો કરે,
જ્યાહેરે કર્મ જોરાવર થયું, રૂપ હતું તે નાસી ગયું. ૨૪૫
તે હાથી ઉપર તે ચઢે, નિશાણુ ગાજે ને ગડગડે,
વિવામાં તે રચો વિસ્તાર, રીતભાતિ કરી કુલ આચારિ. ૨૪૬
તેણે પુરુષે કન્યા વરી, થયો સુખી, આંતરડી ઠરી;
તે સસરાની ભાગી દાઝય, તે નગરનૂં સુંપ્યૂ રાજ્ય. ૨૪૭

દુહા

રાજલીલા તેણે ભોગવિ, સુખ પામ્યો તે ચિંત;
દુખ જ તેહનૂ ભાગિયૂ, વિક્રમ પવિયો પંથ. ૨૪૮

ચોપાઇ

એક દેશ મેહલે, બીજે લહે, નિશા પડે, તિહા વાસો રહે,
હૈડા માહે પ્રભુનૂં ધ્યાન, હરસિદ્ધ તણ્ જેહેને છે ગાન. ૨૪૯
માર્ગ વિષે એક આવ્યૂ વન, તિહા નહીં કો માનવજન,
દીઠૂં એક દેહરૂ સાક્ષાત્, સુરત માહે અંબે માત. ૨૫૦

પરણાવો મીતે કરી, નરપત જેહેનો નેક,
કેવીક સોભા ક્ની કેહે, વીવાડ માહે વવેક
જેહને ઘેર લખમી વસે, જેહનુ Cધડે કર્મ,
તેહને ઘેર ડાહાપણ ચાતુરી, વીવા વવેકી ધરમ
રૂપ રગ ગુણ ચાતુરી, કળા વીકના રગ રૂપ,
કામની કેડે કીંમરા, દેવ દાનવ ને ભુપ

૨૪૪ આપ્યા ફ્રા હિ પેહેરાવ્યા ૨૪૫ ધરે કે ઘસે કરે કે વગે હતુ કે તે સરવે. ૨૪૬ તે પા વર રાજા ૨૪૬–૧ પછી પા—વીવાણ કરતે લાગે વાર દેસાચાર ગામ ચારે કરી રીત૦ પા કુવાચારે કન્યા વરી કુવાચારિ હિ કુલનો આચાર ૨૪૭ તેણે પુરૂષે પા કુંભારપુત્રે થયો૦ કે પા અતકરણથી આતરડી ઠરી ૨૪૭ ૨–૩ ને બદલે પા—જમાત્ર કરીને સુંપ્યું રાજ કોણ આવ્યો, ને કોણ જ ગયો, સમાચાર કોહોને નવ થયો ૨૪૮ વિક્રમ૦—કે પા ચાલ્યો રાજા પંથ ૨૪૮ હર સીધ તણું હૈડા માહિ પ્રભુનુ હિ કે પા હૈડામા હરિહરનુ હરસિદ્ધ તણ૦—કે પા મન ગમતા હરીહરના માન ૨૫૦ એક કે મીવ અંબે ફ્રા હિ અંબેજી ૨૫૨

ક્ષણુ એક રહ્યો તે ઠરી, ભાવભક્તિસ્યૂં પૂજા કરી;
એટલે નિશા પડી છે તિહાં, રહ્યો વાસો તે દેહરા માંહાં. ૨૫૧
જવ રયણી અરધીએક ગઈ, તે સ્થાનક એક રચના થઈ;
એક ખુણે પોઢયો રાજાન, એહવે એક દીઠૂં વિમાન. ૨૫૨
તે દેહરામાં એક ગુફાય, વિમાન પાધરૂ તેહેમાં જાય;
વિક્રમ રાજા જોઈને રહ્યો, પાછળથી તે સાથે ગયો. ૨૫૩
ધરયૂં ધ્યાન રદે વેતાલ, વિમાન ગયૂં એહવે પાતાલ,
ગયૂ નાગપતિને ઘેર, રાય ચરચ્યા જુઈ બહુ પેર. ૨૫૪
વિમાન ઉપરિ બેઠો તે દેવ, કરી નાગની તેણે સેવ,
રાજા ઇંદ્ર કરે છે જાગ, તમને તેડ્યા આપવા ભાગ. ૨૫૫
મલ્યા જમ, અગનિ ને વાય, દેવલોક ગંધર્વનો રાય,
તમને હું તેડવા આવિયો, કંકોતરી રુડી લાવિયો. ૨૫૬
(ત) માટે સર્વ થાયો તૈયાર, વિમાન ઉપરિ થાયો અસવાર. ૨૫૭

જવ કે. એવે ફા અરધેક કે હિ અરધી એક પોઢયો ફા પોઢો છે એક કે જઈ એહવે૦—કે પા આવુ એક વારૂ વીમાન પાધર કે પાછું વિક્રમ કે તે પાછળથી પા –

વીમાન સાથ પાતાળે ગયો –

મોહોત ભાગો જે નર કરે, ચીંતવે તેટલા કારજ કરે
દેવ ચતુ ગુણવનનુ ગાન, પેઠો ગુફા માહે અનુમાન

૨૫૪ એહવે ફ. પાછું ૨૫૫ વિમાન કે એક પા વિમાનમા તો કે નાગ પતીની કરી૦ પા ઘટ ઘુંઘરા સુંદર સેવ ૨૫૫–૧ પછી પા –

નાગપતીયે દીધા માન, દીધા વસ્ત્ર આભુષણ પાન
કોહો મહારાજ! કાંહાથી આવીયા, સમાચાર તમે સો લાવીયા

તમને૦—કે તાહા પધારો લેવા ભાગ્ય ૨૫૫–૨ ને અન્તે પા મા વધારો –

રાજા ઇંદ્ર જગન જ કરે, તમો આવો તાહા કારજ સરે
મળ્યા સહસ્ર અઠયાસી રષી, તેત્રીસ કોડ દેવતા સહુ સુખી
હરી હર બ્રમા સાથી સકલ, મળી જાત્રા જેવા જુગત

૨૫૯ મલ્યા ફા મળ્યા છે. ૨૫૮ અમારો પા પેટનો ૨૫૯ પુત્ર ન૦–કે

દુહા

નાગપતિ તવ બોલિયો, સાંભળ દેવ! વચન,
માહારે તો માહા દુખ છે, ગયો અમારો તન. ૨૫૮
વાડી હુતી તંબોલની, (તિહાં) નિત્યે રમવા જાય,
પુત્ર ન આવ્યો ઇહાં સરો, તેહનો સ્યો ઉપાય? ૨૫૯
તેણે ચાંપો રોપિયો, નિકટ અમારે પાસ,
એ સુકી હેઠો પડે, તાહરે (સુત્ર) મૂકો આશ. ૨૬૦
ખાધો દીસે (છે) તંબોલમાં, કે કીધી છે ઘાત,
તે ચાંપો સુકી પડ્યો, દિવસ થયા છે સાત. ૨૬૧
તેહનો શોક હઇડા વિષે, મહા દુખિયો મુઝ મન,
પુત્ર વિજોગે કરી અમો તજૂં નિદ્રા, નીર, અન. ૨૬૨
જગન વિષે નહિ આવિઈ, જે કહેસ્યો તે ફોક,
સુત આવ્યાથી સુખ નહિ, ગયા થકી નહિ શોક. ૨૬૩
તાહરે વિક્રમ ચેતિયો, મન વિચાર્યું આપ,
જેહ સર્પ મૈં મારિયો, તેહનો એ તો બાપ. ૨૬૪

હિ તે ઘેર (પા. રાતે) જાર નાવતો, તાહરિ ચીંતા થાયે. ૨૬૦ તેણે પા. ચતુરે. ઠો પા પૃથવી. તાહરે૦ કે. પા. તો સુકતે સુતની આશ. ૨૬૦–૧ પછી પા.–

એ ચપો લીલો હસે, તાર સુધી પડમાં માણ;
સુકીને હેઠો પડે, તાહરિ જીવની હાણ.

૨૬૧ ખાવો૦ પા. કુણ જાણે ચાંપો તંબોલમાં. છે પા. કાણે. દિવસ ફા. તેહને દિવસ. ૨૬૨ હઇડા કે રુદયા. મહા૦–કે. હિ દુખીયું માહારું મન. પુત્ર ફા. પુત્રને. તજૂં(જ્યૂં)૦–કે. મૈં તજ્યું જલ ને અંન. ૨૬૩ ને બદલે પા:–

અમો ઐંદ્ર લોક કમ આવીયે, સહુને મન છે શોક;
પુત્રવીજોગ માબાપનો, જીવત સઘલુ ફોક.

પ્રતોમાં ૨૬૩ પછી ૨૬૨ મી કડી છે; અને તે પછી ૨૬૪ નાજ ભાવાર્થની થોડાક શબ્દફેરવાળી કડી છે, અને પછી ૨૬૪ મી કડી પાછી છે તે પછી પા. માં વધારો–

પ્રણામ કર્યો પ્રગટ થઈ, પાગ નમાવ્યું શીશ,
(મુખ) આગળ મેહેલ્યા કરકડા: રખે કરો તમે રીસ. ૨૬૫
(હું) ઊજેણીપતિ રાજિયો, વિક્રમ માહારૂં નામ,
માહી મસ મુને ઊકલી, (મેં) કૂડૂં કીધૂં કામ. ૨૬૬
પુરવ વાત માંડિ કહી, નિપનૂં જેટલૂં કર્મ,
સાચૂં એ હું બોલિયો, ઈશ્વર(ને) વાહલો ધર્મ. ૨૬૭
નાગપતિ ઘણૂં હર્ખિયો, રિઝૂં પોતાનું મન,
ભલે લાવ્યો તું કરકડા, જીવાડૂં મુઝ તન. ૨૬૮
આણી અમૃત સિચીયૂં, ક્ષણૂં ન લાગી વાર,
આળસ મોડી ઊઠિયો, નાગ તણો કૂમાર. ૨૬૯
આનંદ ફેલ્યો અતિ ઘણો, શોભા નીતમ થાય,
પનર વરસની પદમની, ઘેર હુતી કન્યાય. ૨૭૦
પરણાવી રાય વીરને, થયો ઘણો ઘંઘાટ,
ચાલો વિમાને બેસીઇ, લિજે સ્વર્ગની વાટ. ૨૭૧

એહ નાગ તંબોલીયો, રાણીયે આપ્યાં પાન;
પેઠો હીસે છે પેટમાં, કથા સાંભલી કાન્ય;
રાણી ઉદરે રોગ જ વાધીયો, અહકું દુખ પામી આપ,
એક માનુસ નીતે મારનો, એહનો સુત તે સાપ
સાચું બોલે સીધ પામીયે, જુઠાનું નહીં કામ,
હતું હસે જે કરમમાં સાચે રાખે રામ.
તાહરો પુત્ર મેં મારીયો, તેહનાં તમો માબાપ;
ગમે તો કસો મુને, ગમે તો દો મુને સાપ.

૨૬૫મી કડી પદક્રમના ફેર સાથે પા.માં છે. ૨૬૬ ઊજેણીપતિ કે. પૃથ્વીપ૦ ૨૬૭ નિપનૂં૦-પા. અથ ઇતિની આપ. સાચૂં૦-કે. સપનું કરતાં અનર્થ થયું, તેહ તેથી ધરમ; પા. તે જુવતીને જીવાડવા, મેં સેવે મારો સાપ. ૨૬૮ નાગપતિ૦ કે. નાગપતિ રીઝ(ઝયો) ઘણું, માહા સુખ પીનું મન; પા માં થોડોક શબ્દફેર ૨૬૮ પછી પા૦-કેડિ લેઇને કરકડા, અહીં છાંટુ અમૃત; મરણપામ્યથી જી૦ થયો સંજીવન તરત. ૨૬૯ આણી૦ પા. આનંદ સહુને ઉપનો ૨૭૦ આનંદ૦ પા૦ નરણો સુત, દરમાં સહ હુતી પા. તેહને. ૨૭૧-૧ ને બદલે પા માં બધારે

નાગપતિ વિમાને ચઢ્યો, સાથે વિક્રમ રાય,
જઈ પોહોતો ઈંદ્રાસને, (જિહાં) બેઠી રાજસભાય. ૨૭૨
ત્રિદશ મલ્યા છે દેવતા, નદી, પરવત ને નાગ,
વરુણ, વાયુ, અગ્નિ, જમ, લેવાને નિજ ભાગ. ૨૭૩
સભા મધ્યે ઈંદ્રાસને, બેઠો ઇન્દ્ર રાજન,
તેણે વિક્રમ ઊલખ્યો, વાત વિચારી મન. ૨૭૪
એ માનવિ કિમ આવિયો, (તે) મુને સંદેહ થાય,
જોઊં પારખૂં એહનૂં, કેહવો છે એ રાય. ૨૭૫
છાબ ભરી તિહાં હારની, (તે) આપ્યા વિક્રમહાથ,
લ્યો પહોચાડો સર્વને, એમ બોલ્યા તે સાથ. ૨૭૬
રખે વિસારો કોયને, રખે વધારો આજ,
એહવામાં જો ચુકસ્યો, તો નહિ રહે તમ લાજ. ૨૭૭
વિક્રમે વિમાસી ઊઠિયો, લિધૂં હરસિદ્ધનૂં નામ,
ટાળો સંકટ માહરૂં, રાખો સારી મામ. ૨૭૮
કરયૂં ધ્યાન વેતાળનૂં, ક્ષણૂં ન લાગી વાર,
પ્રથમ આરોપ્યો ઈંદ્રને, મુક્તાફલનો હાર. ૨૭૯

નાગકન્યા નૌતમ નીધી, ઇંદ્રાણી જેહેવી સદ;
પરણાવા 'માંડી પ્રીતથી, સોભા રૂડી સદ.
નરપત કેહેરે નાગ સુણ, માહરૂં પરદુખભંજન નામ;
પ્રેમદા પ્રીતે પરણસું, જારે જાસું ઉજેણી ગામ.
એ પુત્રી જે તાહરી, પરણે લક્ષુ લેલાટ.

૨૭૧–૨ સ્વર્ગની પા. કે. ઇદ્રાસનની. ૨૭૨–૧ ને બદલે પાઃ–પ્રેમદા સુખી િહરમાં, નાગ ને શ્રીક્રમરાયે. ૨૭૨ (જિહાં) બેઠી૦–કે. પા. બેઠી છે સરવ સભાય. ૨૭૩ અગ્નિ૦ ફા. જ્યમ અગ્નિ મલા. નિજ પા. ફા. પોતાનો. ૨૭૪ ઈંદ્રાસને કે પા. સીંહાસને. ૨૭૫ એ પા. આહાં. (તે) મુને કે. પા. હિ. તેહનો. જોઊં પ્રા. જોયું. ૨૭૬ તિહાં પા એક. આપી ફા. આપ્યા; પા. સુપી. લ્યો પા. એક એક. એમ૦–કે. બોલ્યો સુરપત તે સાથ; પા. સભા સહુને સાથ. ૨૭૭ એહવામાં૦ પા. એ બેમાં ચૂકી જસો. ૨૭૮ વિક્રમ૦–કે. પા. ઊઠો ઉમેદે અધીપતી, લીધૂં નારા-

માંગ્યો એક એક આપવા, હાથી થાય જમ થાય,
તિમ તિમ જાય ઉમેરતો, પોતે વીર વેતાલ ૨૮૦
કોણે મર્મ જાણ્યો નહિ, પોહોતા હાર વિશેક,
પ્રણામ કર્યો જે ઇંદ્રને, વાધ્યો હાર જ એક. ૨૮૧
સુરપતિચરણે મૂકિયો, હરખ્યો સુર મહારાજ,
વિક્રમકંઠે આરોપિયો, પ્રભુઈ રાખી લાજ. ૨૮૨
માગ્ય માગ્ય સુરપતિ કહે, જે મન ઇછા હોય,
તું છે પુત્ર જ માહરો, ખેદ ન કરસ્યો કોય. ૨૮૩
પાય નમી વિક્રમ કહે હું સેવક તુમ અંશ,
જો વરદાન આપો મને, તો મુજ દ્યો હંસ ૨૮૪
હેત કરિ હંસ છોડિયા, આપ્યો અમુલક આહાર,
માન દેઈ બેસારિયો, ક્ષણ ન લાગી વાર. ૨૮૫
કુંડલ પોતાના કર્ણના, આરોપ્યા વિક્રમકાન,
તેજ વાધ્યૂં ત્રિલોકમા, અરણ આકારિ વાન ૨૮૬
પછે જાગ પૂરણ થયો, સહુકો થયા વિદાય,
વિમાને બેઠા દેવતા, સ્વસ્થાનક સહુ જાય ૨૮૭
હંસ હાર એક આપિયો, વિક્રમરાયને ભેટ,
લેઈ સધારો નગરમા, દુખ સર્વે મેટ ૨૮૮

યજ્ઞનુ નામ. ૨૮૦ એક આપવા ક્રા. હિ એ એકને આપવા જાવ કે હિ ઘા. પોતે વીર પા. જે બેઠોતરીકે ૨૮૧ વિશેક પા. વશેક ૨૮૩ ન કરસ્યો પા. નહીં ૨૮૪ વરદાન૦ કે પા. માગુ મુજને આપીયે તો પા. એ ૨૮૪ પછી પા. સાબાસ સાબાસ સહુકો સુણે, હેત ધરેથી હાથ ૨૮૫ હેત કરી પા. હેતથી છોડિયા પા. કે સુખીયા. આપ્યો૦—કે પા. ઇંદ્રે આપો હાર અમન હાર્ કે પા. પાટ્ રીધાં જ્યહાં કુસ. ૨૮૬ કુંડલ૦—કે પા. કુંડલ આપ્યા કાનમાં, તે સોહાવા કાન. તેજ૦—કે પા. તેજ વધારુ તે સમે, વાકૈ આપુ વાન ૨૮૭ જાગ પા. જગન થયા. કેમ પા. રા સ્વસ્થાન પા. ફ્રા. સ્વસ્થાનકે, કે સ્વમંદિર ૨૮૮ દુઃખ હિ દુખ સોક દુખ૦-કે હવે ઘેર ફેર ૨૮૮-૨ ને બદલે પાનો વધારો–

ચોપાઈ

માગી શીખ તે વિક્રમ વલ્યા, નાગપતિને સાથે પળ્યા;
આવ્યા ઘેર તે નાગ જ તણે, હંસ મુકાવ્યા કષ્ટ જ ઘણે. ૨૮૯
નાગકન્યા તે સાથે લીધ, પંથ કરવા માંડ્યો છે સિધ્ય,
પોતાના ઘરમાં થાપીઉં, નાગપુષ્પ નાગે આપિયૂં. ૨૯૦
રોપજ્યો જઈ વાડી મુઝારિ, અપરમ શોભા તમને ઠારિ. ૨૯૧

દુહા

કન્યા લેઈ રાય આવિયો, વાગાં ઢોલ નિશાણુ,
જેહવો ઇંદ્ર હોઇ અભિનવો, જેહવો ઉગતો ભાણુ. ૨૯૨
ગઈ વધાઈ ઊજેણી વિષે, આવ્યો મહીપતિ મહારાજ,
પ્રધાન પંડિત સામા ગયા, કરવા રુડાં કાજ. ૨૯૩
મોતીઈ રાય વધાવિયો, રંગ્યા મહેલ અવાસ,
ચાર રતન દીઠાં રહિયતે, પોહોતી મનની આશ. ૨૯૪

આગના માગી સંચરા, ભુવન ભુવન કરઠેઠ;
પાગ પગરણુમો તે પુરપતી, આગના ઇંદ્રની લીધ
નાગપતી સાથે નીસરો, કરો પંથ તે સીધ;
મંદીર આવ્યા નાગને, પુન વાત પરસસ,
નાગ સહુ કોયે સાભલુ, જે મુકાવ્યા હંસ.
કંન્યા જે કોડામણી, મોકલી રાયને સાથ,
નાગપુષ્પ નાગે આપીયું, હેતેથી કમલ તે હાથ.
વાડી માંહે રોપજો, દુલભ દેવને એહ;
મનવાંછીત માગા ફૂલે, કંચન વરસે મેહ
તત્ત્વ છે ત્રણ લોકમાં સુગધની ભ્રષા શ્રેષ્ઠ;
એ પુષ્પ જાંહાં રોપસો, સોભસે રે બાધી સષ્ટ
વીમાને બેસારી કન્યકા, વોલાવ્યો વીક્રમ વીર;
મુકા જઇ ઉજેણમાં, ક્ષીમા કેરી તીર.

૨૯૦ આપીયું ફા. આપીયો. અપરમ૦–હિ અપરમ શોભા નીતમ સાર; કે. નીત નીત શોભા સૂભગે સાર. ૨૯૨ વાગાં ઢોલ. કે પા. ગડગડીયાં. ઉગતો કે. પા. ઉદયો. ૨૯૪ ચાર રતન ફા. ચીરંતન. ૨૯૪ પછી પા.માં વધારોઃ–

ચોપાઈ

એક કુંડલ ને બીજો હાર, ત્રીજૂં પુષ્પ, ને ચોથી નારિ,
(તે) વર્ણું અઢારે નિરખિયાં, સહુકોનાં હઈડાં હરખિયાં. ૨૯૫
(ઘેરય) આવ્યા રાજા સુખિયા થયા, વ્યાધિ શોક સહુકોના ગયા.

તે ગામમાં ગુણિકા છે એક, કામસ્વરૂપા નામ વિશેક. ૨૯૬
તેહને ઘેર જાતો એક જાર, તેણે (એમ) ઘરમાં કર્યો વિચાર'
જો મુઝ સાથે સાચી પ્રીત, (તો) હું કહૂ તે કરો એક રીતિ. ૨૯૭

લકા હુગી લાવીયો, કે લાવ્યો ઇંદ્રાસન,
કે સોભા લાવ્યો સરગની, માનૂં સહુનૂં મન
ઘેર ઘેર ઉછરંગુમા, ચાલી વાત વતન
વીક્રમસેન વેકુંઠથી રૂડા લાવ્યો ચાર રતન
એક ન્યા બીજા કુડલા, ત્રીજો હાર અમુલ,
ચોથુ રતન અમુલ છે, નામ તણું જે ફુલ

૨૯૫ ત્રીજૂ ફુલ ત્રીજો નિર્ખિયા કે પા. હિ નિરખીયું સહુ૦—કે પા સહુ કોનું હૈ; હરખીયુ, ૨૯૬ (ઘેરય) આવ્યા૦—કે પા. વીચાર કરો નગરનો ધણી, જોયું ચરચા એ ગામ જ તણી ૨૯૬–૧ પછી પા મા વધારો.—

ઘણેક દીવસે આવો છુ ઘેર, પુરમા પરજાની સી છે પેર
જોયુ રટીયત સુક્ષી કે દુખી, સુણું વાત રાતે બહુમુખી.
પુન માત હરસીધની કરી, ગામમા જાવાની મનસા ધરી
ચાલો રાય ન લાગી વાર, સકલ જગ જોઈડાં હથીઆર
ચરચા જોતો રાજા જાવે, વાટે સાં સા કોતગ થાયે

૨૯૬ પછી પા નીત સાહ્રામા સોભા સાર, આપ રૂપ તણો અપાર
૨૯૭ જાતો કે આવે. (એમ) ઘરમા કે મનમા તેણે પા કે 'મ' તાહરે ૨૯૭–૧
પછી પા— ગુણકા કહે બને ત્યાનીયા, મહ માગુ જો લાવીયા
આહાર માગુ નવ લાવો તમો, તો તમ સાથે નહીં બોલુ અમો —
૨૯૭ પછી પા—મસ્તક મુંછે ધારો હાથ, સનેહ ઘણો બોલો તે સાથ
જો તુ માગો આપું આપ, ના આપું તો બ્રમહત્યા પાપ.

રાજા હાર લાવ્યો ઇંદ્ર જ તણો, તે ઉપરિ મુને પ્રેમ જ ઘણો,
તે લાવિ જિમ તિમ કરીને પેર, તો આવે તૂં માહરે ઘેર. ૨૯૮
નહિતર નાવસ્યો મંદિર વલી, આજથી પ્રીત આપણી ટલી,
વિક્રમનો જો તાકૂં હાર, તો અલેખે પામૂં માર. ૨૯૯
સ્ત્રીનો નેહ કિમ હઇડે ધરૂં, કાષ્ઠભક્ષણ કરીને મરૂં,
એણે ચિંતવી એહવી વાણિ, તજૂં પ્રાણ કહી જાય મસાણ. ૩૦૦

દુહા.

તે નગર એક વાણિયો, તેહને છે એક બાલ,
(તેહને) લગન સમીપિં આવિયો તે દિન વિવાકાલ. ૩૦૧
તેણે હઠ લીધી ઘણી, ન સમઝે નાવે વાન,
રાજા કુંડલ લાવિયો, તે ઘાલો મુઝ કાન. ૩૦૨
તે આવે તો જીવીઇં, વાધે રૂપ અનૂપ,
નહી તો દેહ હવડાં તજૂં, જઈ પડૂં જલકૂપ. ૩૦૩
માત તાત ઘણૂં વલવલે, રોતો ન રહે તન,
પરણ્યા ઉપરિ પ્રીત જ નહિ, મરવા ઉપરિ મન. ૩૦૪

---

૨૯૮ રાજા૦–કે. રાયે લાવો હાર તે ઐંદ્ર જ તણો. પ્રેમ જ કે. પા. નેહે છે. આવે કે. આવજે. તે૦ પા. સંચ પરપંચ કરો બહુ પેર, લાવો હાર, આવો મુજ ઘેર. ૨૯૯–૧ પછી પાઃ

એણે વીચાર કરો તે દીસ, એ વાતે તો જાયે સીસ
હાર તાકતાં માથું જાયે, હાર સામું તો નવ જોવાયે.

તો૦–કે. પા. વણુ ખુટે મરૂં કેહે જાર. ૨૯૯ પછી પા. અસ્ત્રી આગલ ધાધા છે સમ, એહને ના કેહેવાસે કમ. ૩૦૦–૧ પછી પાઃ–

નારી સાથે નરને નેહ, દુખ દાવાદલ તેહેની દેહ.
ગુણકા હેત કરે કારમો, તેહને ચંદ્રમા બારમો.
પરનારી સાથે બાંધો પ્રાણ, લોઢી પનોતી તેહને જાણ.

તજૂ પા. તજવા. કહી જાય ફા. કહીને ગયો. ૩૦૧ (તેહને) લગન૦–કે. પા. તે લગન તણા દંન તે સમે વીવા છે તતકાલ ૩૦૨ વાન ફા. મંન. રાજા૦–કે કુંડલ રાજા વીરનાં, તે પેહેરાં જોઇયે કાંન. ૩૦૩ પડું કે. પડીયે. ૩૦૪ પછી પાઃ–

(તે) નગરમાં ક્ષત્રિ વસે, બાંધે શુભ હથિયાર,
આવે પાન પલંગપર, સમીપે સુંદર નારિ. ૩૦૫
મુછે હાથ તેણે ઘાલિયો, નારી કહે એ છયલ,
પાણિ મુછનૂં તાહરે, લાવે રાયનૂં ફૂલ. ૩૦૬
વારૂ કહિને નીસર્યો, મન વિચારી વાણિ,
વિક્રમવાડિ તાકતાં, (તો) નિશ્ચે જાય પ્રાણ. ૩૦૭

પેહેરાઉ કડાં વાકડાં, પેહેરાવું મોતી હાર
માત તાત એમ પીછવે, સમજે નહીં કુમાર
કુંડલ પાક્ષી જો પરણીરે, એ કન્યાને આપ,
સમ ખાને સીવ આગના, બ્રમહત્યાદીક પાપ
૩૦૫ પછી પા—હુંસીલા નરનાર છે, સુભ સધવા સંજોગ,
કોક વીહા ભાને ભણે ભોગવે સધના ભોગ
વેપાર કરે ખાતથી, અમલ અહકેરૂ ખાયે,
જુવતી આગલ જોષ કરે, રાતો તાતો થાયે
એક દિવસ મુછ મરડતો, નારે દીઠો નાહો
સમસા માહે સમજાવીયો, ઘણો લથીને ઘાયો
૩૦૬ મુછે૦ પા—મરદ મુછ તો માનવી, એ તે સરવે ધૂલ ૩૦૬ એ ક્રે એક શુભ
પા હુંસે એ છયલ૦ કે હિ એ ધૂત રાયનુ ફ્રે હિ વિક્રમનુ ૩૦૬ પછી પા –
ઈંદ્ર તણુ કે નાગનુ, લાવો રાજા આજ,
વાડી માહે રોપીયે, લાવે તો સરે કાજ
નવ લાવે તે કુવને, તો મરદ નહીં તુ મેર
નહીંતર મુખ નવ દાખસો, નાવસો માહારે ઘેર
ધણીયાણીને માથે ધણી, જેહ લડાવે લાડ,
અપુરાં પુરે નારને, તેહેમા સાનો પાડ
મનમાનું માગે માનની, સણગાર ખાંન પાન કે ખાડ,
ઘરણીને આપે તે ઘરધણી, બીજા રાયો નહીં તે રાડ
મરદ નામ છે માહરૂ, સુરા માહી છું સૂર,
ફુલ આણી આપું તને, હેતે હાથ હજુર
૩૦૭ વારૂ૦ પા નારીવચનેથી નીસરો ૩૦૭ પછી પા –

જાયૂં ઉઠી પરદેશડે, દુઃખ વેઠૂં કે સુખ,
એ રંડાથી હારિયો, નવિ દેખાડૂં મુખ. ૩૦૮

ચોપાઈ

એક બ્રાહ્મણ કેરી નારિ, વિધવા છે પણ એક કુમાર,
લાડકવાયો તેહને તન, નિસ નિસ માગે અધિકૂં મન. ૩૦૯
એક દિવસ બેઠી છે માત, તિહાં લાવ્યો એક નૌતમ વાત,
માત! પાય લાગૂં હૂં તુને, હું કહૂં તે પરણાવો મુને. ૩૧૦
રાજા વિક્રમ લાવ્યો નારિ, તેહમાં રૂપ છે અપરપાર,
તે સ્ત્રી પરણૂં ચતુરસુજાણ, નહિતર કાઢૂં માહરા પ્રાણ ૩૧૧
હૂં વાચા સતવાચા કરૂ, નાવે સ્ત્રી તો નિશ્ચે મરૂં
વિચાર કરે તેહની માવડી, કિમ વેઠૂં વ્યાધિ એવડી. ૩૧૨
પુત્રવિજોગ હઇડે કિમ ધરૂ? પુત્ર પેહેલી હૂં આપે મરૂ.
રાત્રિ અર્ધ ગઈ જાહરે, સકલ લોક પોહોઢ્યા તાહરે. ૩૧૩
રાજદ્વાર આવી બ્રાહ્મણી, માહા દુઃખિણી દીસે દામણી,
ગલા મધ્યે ફાંસો ઘાલીઇ, રાજાને હત્યા આલીઇ. ૩૧૪
બાંધી ગલૂં ને ફાંસી ખાય, તે સમે ઉઠયો છે રાય,
મનમાં વિચારે રાજન, જોયૂ નગરચરચા (ધર્યૂ) છે મન. ૩૧૫

ચોકી મુકી છે ચોહોગમા રાવણની બાગ અશોક,
કુવ નાવે એ હાથમા, ફજેત થાઉં સીદ ફોક
નિત્ય પા. નીત માગે જે થાયે મન ૩૦૮ પછી પા –
જે દેખે તેહેની હઠ લીયે, જેહેકસુ જાએ તે સાને બીહે
ઉબાણો કહે છે સહુ કોને, રાડીપુત્ર સાહજાદો હોય
કો દાડો ષાવુ પીવું સાર, કો દાડો વવેક વસ્ત્ર સણગાર
કો દાડો રમત રમકડા ઘણા, પુરે માતા કોડ તે તણા
માને મન તે માણેક વસે, ઘેલુ બોલે તોએ તે હસે
૩૧૧–૧ પછી પા –ઇદ્રાણી જેવી અપછરા, મોહ ભરી જેહેવી મછરા
તે સાભલી કાને અમો, તે કન્યા પરણાવો તમો
કાઢ્ પા પરહુ ૩૧૨ પછી પા–એહ વાતના પુરા કમ પડે, નાત જાતમા
નરેતુ નડે ૩૧૩ સકલ૦ પા –ઊઠી ડોસી તે તાહરે ૩૧૪–૨ થી ૩૧૫ ને બદલે પા –

દુહા

ગાદી વાળી ગાતડી, કસીને વાળ્યો કાછ,
ખડગ ઉઘાડું કર ધરી, મહા ભયાનક તાછ. ૩૧૬
નિશિ ચરચા જોવા નીસર્યો, વિક્રમ ધરતો મન,
જિહાં ફાંસી લે બ્રાહ્મણી, તિહાં આવ્યો રાજન. ૩૧૭
જક્ષ છે કે શીકોતરી, વહેસ્ત વ્યતર નામ,
કસ્યૂં દુ:ખ તુઝને પડ્યૂં, પ્રાણ તજે આ ઠામ. ૩૧૮
તૂ મારગ જા તાહરે, (હૂં) તુઝથી આવી વાત્ય,
(હું) હત્યા આપૂ રાયને, તેહેમાં તુને શી દાઝ્ય? ૩૧૯

ચોપાઈ

પગ ખેંચી રાય ઉભો રહ્યો, માતા! તે કારણ મુઝ કહો,
સાચી મુઝ કહો નહિ વાણ્યિ, (તો) આ વેલાની તુઝને આણ્યિ. ૩૨૦

ગલે ફાસી ઘાલીને મરૂ, રાજા ઉપર હત્યા કરૂ
રાજદ્વાર તણે બારણે, આવી રડા મરવા કારણે
તજે પ્રાણ નારી જેટલે, કૌતક એક થયું તેટલે
નીસ ચરચા જોવાને કાજ, નીકલા બાહાર મહીપત મહારાજ
કોડે લોકના ટાલે કષ્ટ, ડોસી મરતી દીઠી દ્રષ્ટ
ડોસી મરતી તી જે ઠામ, તાહા રાજા આવ્યો વીરમલ નામ

૩૧૫ હઠ્યો છે રાય ક્વ૦ કિ ઉઠ્યો વિક્રમરાય મનમાં૦—કે કિ મા આ પક્તિ નથી, પણ કે મા આ એક જ ચરણુ છે—નીશી ચરચા તે જોતો જાય ૩૧૭ નિશિ ચરચા ક્વ૦ નિશ ચરચા નિશિ૦—કે જોતો રાજા તાહા ગયો, વિક્રમ ધરે નહી મન લે કે પા ઘાને ૩૧૮ કસ્યૂ ક્વ૦ કે કસ્યુ પ્રાણ૦ કે જે ટરી તજે પરાણે પ્રાણ ૩૧૯ હું કે પા. હત્યા તેહમાં૦—કે પા મનમા આણી દાજ્ય ૩૧૯ પછી પા કે—એ પાપી મોટા પુગ્યની, (એ઼લી પા મા—) અનાઈઓ અધર્મ, એહને સીર હત્યા માહરી, ભોગવજે કુડા કર્મ વપટ મહીપત છે લોભીયો, (કે પા બન્નેમા—) ત્રાવો માવ વરોક ડાંડાડ હલકાવે લોભની, નાપે ન સાની એક (પા માં જ—) લોભની લક્ષ્મી લુંટસે, ભરસે ભારે ભડાર, પરદુખભજણ કેહે સહુ, ગુણ હીણો છે ગમાર ૩૨૦—૧—પછી પા — સમ દેઉં હું તુજને સત સાત, સત બોલ રે હું મારી માત
કેહે રાવરે તાડાર સુ હુઈ઼યુ, સું પર થાઉં પુણિયુ

માહરે છે તિહા પુત્ર જ એક, પ્રાણથી વાહલો મુઝ વિશેક,
રાજાકે રાણી લાવિયો, (તે) માહરિ સુત જોઈ આવિયો. ૩૨૧
તેહને વાગ્યૂ ભેદનૂ બાણ, વાહણામા તજશે તે પ્રાણ,
તાર પેહેલી તે માટે મરૂ, તુઝ સાથે બોલી પાધરૂ. ૩૨૨
રાજા વિક્રમે જોંડ્યા હાથ, અમૃત વચન બોલ્યો તે સાથ
બાઇ ! ચિંતા તજજ્યો તમો, તુમ વેરી વિક્રમ તે અમો. ૩૨૩
સતોખો તમારો બાલ, આપૂ રાણી પ્રાતરકાલ.

સતોખી વળતી તે નાર, રાજા ચાલ્યો નગર મોઝાર. ૩૨૪
અર્ધ બાજાર ગયો જાહરિ, ક્ષત્રી પથે દિઠો તાહરિ,
કિમ રાતિ સમે નિસરિયા આજ? સ્યૂ ધારો છો મનમાં કાજ? ૩૨૫
સાચ્યૂ બોલે ન કરૂ રીસ, નહિતર હવડા છેદૂં શીશ,
ક્ષત્રી બોલ્યો સાચી વાણિ, તુને ગમે તો લે ભાઇ ! પ્રાણ ૩૨૬
અમે ઓીના મેહણા માટ, રઝળવૂ પડસ્યે ઘાટે ઘાટ,
ઓિઇ વિક્રમનૂ માગ્યૂ કૂન તેહનૂ દુખ મુઝને મહામૂન ૩૨૭

સું વણસાડુ તાહારૂ કામ ધીઝારૂ કરે છે ગામ
જે લીધુ હોય તે કહે મુને, તે પાછું અપાવુ તુને
સત બોલ તુ સીવની આણ પુરપતને કમ સુપે માણ
એ ભુડો સા મટિ રાજ, તાહારૂ સુ વણસાડું કાજ
તાહારૂ સુ હુગી લાવીયો, કમ કુડો તાહારે કાહાનીયો

૩૨૦ પછી પા– તાહારે ડોસી બોની ઘોર, સાભળ રે ભાઇ ચાતુર ચોર ૩૨૧–૧ પછી પા તન મન ધન સરવે છે તેહ, આ થલી રાતમા તેહેની દેહ ૩૨૨ વાહાણામા પા પ્રેમહાકાજ ૩૨૩ પછી પા પાપી સુરખ હું વીક્રમ વીર, એમ કહીને દીધી તા ધીર અધર્મી અનાઇઓ આપ, સાને કાજે દો છો શ્રાપ ૩૨૪ સતોરો૦ પા સતોષી રપો તમ બાન રાણી પા કના આપૂ પા પરણાવુ ૩૨૪ ૨ પા સમ ષાઇ સતોકી તેહ, સીતન કરો ડોસીનો દેહ ૩૨૪ પછી પા– ચાતુર રાજા ચાલ્યો જાય છે, સા સા કૌતગ વાટે થાયે છે આપૂ૦–કે તરુણી પરણાવુ તતકાલ ૩૨૬ નહિતર હવડા પા કે જાુંઠું બોને તો ૩૨૫–૧ પછી પા– રાજા બોલો તેહેને સાથ, હેત ઘણેથી ઝાલો હાથ નિસરિયા પા નીકવા છો

સાંભળી વાત તેહના દુખ તણી, મન દુખ્યોં જીજણીધણી;
આપ્યૂં પુષ્પ મનાવ્યો મન, ઘેર વોલાવ્યો પંથીજન. ૩૨૮

દુહા.

વિક્રમ રાજા એકલો, (નિશ) ચરચા જોવા જાય;
(તિહાં) વઢતાં દીઠાં વાણિયાં, અટકી ઉભો રાય. ૩૨૯

ચોપાઈ.

કહો ભાઈ! વઢો સ્યા માટ? અરધી રાતે સ્યા ઉચાટ?
બે મોટાં એક નાનો તન, સુખદુખ પૂછે છે રાજન. ૩૩૦

૩૨૭-૧ પરસ્પે પા. પડે છે ૩૨૭-૧ પછી પા. મા વધારો-સકટ દુખ પર્યું છે મુને, માટે તો પાત્ર લાગુ હું તુને. ૩૨૭-૨ વિક્રમનૂ પા. રાજાનું સુજનો૦ પા. છે અતિ અતુલ્ય ૩૨૭ પછી પા -

તે ફુલ આપાના પાધા સમ, ચઢાવ રાજા તે આપે કમ
દુખીયાનો ભાન મનમા વસો, હેડા માહે રાજા હસો

૩૨૮-૧ પછી પા. ચડાવ રાજા કોઢો જે તમો, અધરમ કરનારા તે અમે.
પરે હરે દુખ સુખની કર સુલ,અસ્રીને આપ આ લે હું ફૂલ

૩૨૮-૨ મનાવ્યો પા. મનાવૂ પથીજન કે. પા. નરી જન ૩૨૯ વિક્રમ પા. નરપીત અરધી૦ પા. જોર કરતો જાય અટકી કે પા. રીઝી. ૩૨૯ પછી પા - માહો માહે તે વડે, રાજાને ગાજો હેત;
તે રાજા કાને સાંભળે, હેટે ઉપનું હેત.
વીચાર કરો મન વીમાસે, દીસે છે એહ મન દુખ,
પુછી પાર લેવું એહનો, ઈસ્વર ભારે ભુખ.

૩૩૦ સુખ૦ પા. મરવાને સા માટે મન. મોટા કે. વરધ નાનો કે મોરા સુખ કે. સ્યુ ૩૩૦ પછી કે પા. માં આ બે કડી વધુ છે -
શા માટે બાલક નાસી જાયે, શાની એહને મન ઈછાયે;
(પા. તારે તે બોલો વાણીયો, નરપતને તસકર જાણીયો)
આજ એહનો વીવા થાસે, ઘડીયું લગન મધરાતે જાયે
ચોરી બાધી શેરીમાં જાયે, હરખ વેસા માહે હાણ જ હોયે
પછી પા.-એહને થાયે છે દુઃસ જ ઘણી, જેહેની લેહેર સમુદ્ર જ તણી

દુહા

માત તાત તાં બોલીયાં, ઇચ્છા મોટી તનઃ
કુંડલ રાજા વીરનાં, (તે) પેહેર્યાં જોઇઇ કર્ણ. ૩૩૧
તે માટે નથી પરણતો, તજે પોતાના પ્રાણ,
હુંસ મોટી છે તેહને, સાંભળ ભાઈ વાણિ. ૩૩૨
આસ્વાગત તેહને કરી, રાજાઈ દીધી ધીર,
કુંડલ કાઢિ આપિયાં, એહવો વિક્રમ વીર. ૩૩૩
મન મનાવ્યું તેહનું, ભાગ્યું તેહેનું દુઃખ;
વલી રાય પંથે પલ્યો, કરવા બહુજન સુખ. ૩૩૪

ચોપાઈ.

ચાલ્યો રાજા ચતુરસુજાણ, મારગમાં આવ્યો મહેરાણ;
તિહાં જુઇ તો દીઠો જાર, દેહ તજ્યાનો કરે વિચાર. ૩૩૫
અગ્નિકાષ્ઠ એકઠાં તે કરે, ચિતા પુઠે પ્રદક્ષણા ફરે;
કૌતક તે જોયૂં રાજન, થર્યૂ પોતે બલવાનૂ મન. ૩૩૬

---

૩૩૧ તાં બોલીયા કે. પા કહે સાભલો. તન કે પા હિ આન્ય વીરનાં પા વીક્રમ તણાં. કર્ણ હિ કાન્ય (તે) પહેર્યાં૦–કે. પા કુઅર કહે ઘાલુ કાન.

૩૩૧ પછી પા –હુટી ચોરી એ લાવીયો, કે કા ડંડા દેસ,
એ હમ આપે સુજ્નને, વીપરીત એ તો વેસ

૩૩૨ માટે કે થાપે ૩૩૨ ને બદલે કે પા મા આ પંક્તિ છે –
વખાણ કરા લોકે ઘણા, તે હોસ થકી છે હાણ.

૩૩૨ પછી પા – પુત્ર મરે છે માકમી, ભાગે છે ઘરસૂત,
વસ જાયે છે વણીકનો મથવીપતનો મરજો પુત્ર.
ગાલો લાગી તેહને ગલી, રીઝો વીક્રમ મત;
સાબાસ સાબાસ તેહને કહું, તે સતોપા તરત

૩૩૩ રાજાઇ પા ધારણ આસ્વાગત પા આસનાવાસના; ક્રા આગતસ્વાગત તેહને પા. આદરી ૩૩૪ ભાગ્યું૦ પા સંતોષ પમાડા સુખ. વલી રાય પા પ્રથવી પત. કરવા૦ પા ભાગી તેહની ભુખ. ૩૩૫ મહેરાણ હિ મસાણ મારગમા૦–કે. પા તજતો જાર દીઠો છે માણ રાજા કે. પછે ૩૩૬ આ કડી કે. પા માં નથી.

રહે રહે રે ભાઈ! મ કર તું ઘાત, તાહરા દુખની કહેને વાત;
ખરૂ ન કહે તું મુજને આપ, તાહરિ હત્યાનૂ લેજે પાપ. ૩૩૭

દુહા

તાહરે દુખિયૈ બોનિયો· માહારૂ દુઃખ અપાર,
માહરે દુખ હછે ઘણૂ, જોઈઈ રાજાનો હાર. ૩૩૮
તે •તરુણીને આપવો, તેહની પાડિ હોડિ,
તે આશ ન પોહોતી અમ તણી, રહ્યો છે મનમા કોડિ. ૩૩૯
તે માટે દેહકષ્ટે મરું, તેમા નહી સદેહ,
સમ દીધા તો સાભળો, માહરૂ દુ ખ છે એહ. ૩૪૦

---

૩૩૭ રહેo—કે પા ભૂત પ્રેત કે છે કા જાત, કરે કૈય ચડેરી રાત ખરૂ કે તે રખ હત્યાનું કે દેહનુ લેજે કે તુજને. ૩૩૮ દુખ હિ હોંસ ઘણુ હિ ઘણી કે પા મા આ દુહાની કડીને બદલે ચોપાઇની આ કડી છે—
(પા—તે વેહા તે બોલ્યો જાર, કહું વાત નીશ્ચે નીરધાર)
માહારે હોંસ હૈડામા ઘણી, આ નગર તણો ધોરીધર ધણી
તે તો લાવો અમુલખ હાર, કાગલ વિખાણી (પા લોક વીનાણુ) કરીકાર
૩૩૯ રહ્યો હિ રહ્યુ ૩૩૯-૪૦ ને બદલે કે પા માં વધારો—
પા—ત્રણ લોકનુ તેહેમા તેજ, દુખી નર નારીને મન હેજ,
નથી હાર દીઠા મેં દૃષ્ટ, નથી શોભા અમાની સ્રષ્ટ
કે પા—ગુણકા એક ગુણવતી ઘણી, મીત અદકી માહારે તે તણી,
કે—તે કહે હાર જ લાવે હું, હજ સાથે તો બોલું હું,
માટે કમ જાણુ તે હાર, દુભાવે છે નમેહેરી નાર
પા—તેહેનો બોલ હૃદયામા ધરૂ, જે માગે તે હાજર કરૂ
તેણીરે મુજ પાસે માગ્યો કાલ, હાર વીક્રમનો મુજને આલ
તનમનધન જાણું છુ તુને, તે હાર કાઢ રોઢાવો મુને
ગુણકાયે માગ્યો વીક્રમનો હાર, તેહેની મેં હા ભ્રી છે નીરધાર
હાથ વાહા ગુણકાને જયે, તેહ વચન માહારૂ કમ પલે?
મેં વીચારૂ મન આ દીસ, હાર લાકતા જાયે સીસ
નીપાલાની ગોતી જમ, જીવતી માહારી મલાપે કમ?

હાર અમુલક આપિયો, પલક જ પોહોતી આશ,
મન મનાવી વોલાવિયો, સ્વયં મંદિર તે જાય. ૩૪૧

ચોપાઈ

પ્રાતસ્કાળ થયો જેટલે, રાજા ઘેર આવ્યો તેટલે,
રાજસભા બેઠા રાજન, તેડાવ્યો રાંડિનો તન. ૩૪૨
કુમકુમ ચંદન અરચ્યા પાય, દાસીદાન કરયું તે રાય,
ઉપરિ આપ્યા લાખ સવાય, કીધી નવલી અતિ શોભાય. ૩૪૩
નવા મેહેલ સુંપ્યા ભંડાર, વસ્ત્રસામગ્રી, કણુકોઠાર.

તેવો તે વિક્રમ દાતાર, સુખકરણ, દુઃખભંજનહાર. ૩૪૪
એહેવો તે વિક્રમ મહારાજ, સુખે ચલવે પોતાનું રાજ્ય,
તેહનું સાંભળે જેહ ચરિત્ર, પતિત ફીટી થાય પવિત્ર. ૩૪૫

બોતું અબોતું કમ કીજીયે, માટે દેહની હતા દીજીયે.
અગન કાષ્ટ ભક્ષીને મરૂ, અાતકાલે બોલું છું ખરૂ.
કે. પા –તાહારે પાગ પડુ આ દીસ, જો તુ હવડાં ક્ષેદે શીશ
પાઃ–ચતુર રાજા કેહે સાબાશ, પ્રીત કરી બેસારો પાસ.
રીઝ યકી તે ચાંપો રૂદે, વાણી અમૃત જેહેવી વદે.
લો હારને સુક્ષીયો થાયો, ઘણા ગુણ ગુણકાના ગાયો

૩૪૧ પલક૦–કે. હિ. પલક (પા ક્ષણું) ન લાગી વાર. મન૦ કે પા. મન મનાવીને વલો, જોખ કરાવી જાર. ૩૪૨ રાંડીનો કે. બામણીનો. ૩૪૩ કીધી૦–કે. સુંદર મોહોલ સહિત સોભાય. ૩૪૪ નવા૦–કે. ભરી આલા અગણીત ભડાર. ૩૪૨ થી ૩૪૪–૧ને બદલે પા.માં વધારોઃ–

દોહા–પ્રાતસ્કાલે પરવરો, પુનવંતો પુરણ પેર;
તેડો પેલા વીપ્રને, ઘણે ટૂંતથી ઘેર.
તેડી તેહેની નાતને, તેડું ભોજન સર્વ,
તેડી કંન્યા નાગની, મુકો મનનો ગર્વ.
પોતે લાવો તો પરણવા, તે લગન તે દીસ,
તે વનીતા સુંપી વીપ્રને, વચમાં આણ્યા ઇસ.

દુહા

ચરિત્ર એહવું સાંભલી, દાતા આપે લાહાણુ,
કિરપી તો માને નહી, સુંમ તો છંડે પ્રાણ. ૩૪૬
જૂઠા મન જૂઠું વસે, સાચાને મન સાર,
સત્યવાદિને સુહામણું, હસીને મન હાર. ૩૪૭
પરગજુને મન વસ્યું, શૂરાને મન શૂર,
હરિજનને હેત ઉપજે, નિરગુણને છે નૂર. ૩૪૮
વિક્રમમહિમા સાંભલે, નિરધન પામે ધન,
મૂર્ખ તે વિદ્યા પામસ્યે, વાંઝય તે પામે તન. ૩૪૯

પુત્રી પરણે જેમ પેટની, જમ પરણે પોતાનો પુત્ર,
અધીક હરખ ઉજેણમા, સોભા કીધી સુત્ર
ભંડાર ભરાવો મોતીયે, આભુષણ, કણકેકાર,
વીસ ગામ લખી આપીયાં, ક્ષણું ન લાગી વાર
પોતા જેવો પરીત કરો, પોતાના જેહેવા મેહેલ,
સુંબને મન તો કષ્ટ છે, દાતાને મન રોહેલ.

૩૪૫ એહવો૦–કે. હિ મા આ પંક્તિ નથી તેહનૂં૦–ચતુર પુરૂષનુ સુણે ચરિત્ર
૩૪૪–૨ થી ૩૪૫ ને બદલે પા –

એહેવો એક અવની વીરે, દેવ રૂપ દાતાર,
પરદુખભંજણ, સુખકરણ, નોંધારા આધાર,
સાક લખાણી સાહાસમાં, પઢીતે લક્ષા પુરાણ,
વીક્રમાજીત ઉજેણપત, મોટમ જસ મેહેરાણ
ચેક હસને કારણે, કીધાં કોટીધા કામ,
એતીક સાહસ સાક લખ્યા, નવે ખંડમાં નામ

૩૪૬ કીરપી કે મુરખ. સુમ કા સુંબ, હિ ગોમ ૩૪૬ પછી કે માં વધારેઃ–
આપવાથી મરતું જાણુ, સુખ તેહેનુ મન એહ ઈશ્વર જેવો જાણુને જે દાતાનો દેહે
૩૪૮ મન વસ્યું કે ગીતરી ૩૪૯ મી કડી કે માં આમ છે –
વાક શોભા એ વીરની, પીછે તે પાવન;
પરદુખહરણ મયણીવીરે, તેજ જ્વરશો જન.

દુખ દરિદ્ર વ્યાપે નહી, નહી વ્યાધિ ને રોગ,
સંપ સહોદરમાં ઘણો, નહિ પુત્ર મિત્ર વિયોગ. ૩૫૦
એહવ સાંભલે હેતે કરી, કરે પુન્ય મહા કામ,
ફ્લે દર્શન નર્મદા તણું, નાહ્યે ગંગાસ્નાન. ૩૫૧
નથી થયો અવનિ વિષે, સત્યવાદી રાજન,
એહવો જે દાતા થસ્યે, તે બેસે આસન. ૩૫

---

૩૫૦ આ કડી કે. માં નથી. ૩૫૧ એહવૂં૦–કે. હેતે શીખે સાંભલે, દયા ધરી દે દાન. ૩૫૨ નથી૦–કે. પરમારથ પરજા તણો, રુડો તે રાજન. ૩૫૩ મી કે. માં આમ છેઃ–

ભાવ ધરીને ભોજ સુણ, પાચે પાતીક જાયે,
એવાં પ્રાક્રમ જો કરો, તો ધરો સીંહાસન પાયેં.

૩૪૬ થી ૩૫૩ કડી પા માં નથી પણ નીચેની કડીઓ છે; તેમાંનાં કોઈ કોઈ પદ ઉપલી કડીઓનાં પદને કંઈક કંઈક મળતા છે –

કેહે પુતળી ભોજ સુણ, રુડો ધારપત રાયો,
એહેવાં પ્રાક્રમ જો કરો, તો ધરો સીંહાસન પાયો
એહેવાં પુન્ય થાયે નહી, એહેવા ન થાયે દાન,
તો તો પાગ ન પરઠશો, તો થાસો ઘણું ઉપમાંન.
કોડે કામ વીક્રમે કરાં, તે તો પુન પરતાપ,
એક થયો અવની વીષે, અતલીબલ એ આપ
સરવથી મોહોટું પુન્ય છે, તેથી મોહોટું સત.
તેથી મોટો પરમારથી, પરમેશ્વર રાખે પત.
સભા સહુકો સાંભલો, સહુ દેજો રુડાં દાન;
પુનથી પરમેસ્વર મલે, માહા રુદ્ર તણું બહુ માન.
એહ કથા જે સાભલે, પુરણ મન પરસંન;
ફ્લ ચાંદ્રાયણ બ્રતનું, દેવાનું દરસંન.
ગંગા ગયા ને ગોમતી, કાશી, કુરુક્ષેત્ર, કેદાર,
તેહ ફ્લ એ ભોગવે, મુગતી પદારથ ચાર.
વિજોગ ટલે વાહાલાં તણો, ટલે વઢાની ગાલ
અરથ ગરથ રથ ભોગવે, નારાયણ કરે નાહાલ.

સુખે બેસો ભોજ રાયજી! દાતા ગંદવા થાય,
પરકામ એહવાં કરી નવ્ય શકો, તો નવિ ધરસ્યો પાય. ૩૫૫
એહવૂં કહી તે પુતળી, આપે ગઈ આકાશ,
નવમી કથા પૂરણ થઈ, કહે કવિ સામળદાસ. ૩૫૬

ગુર્જર દેસ ગરૂયો ઘણું, વેગનપુરમાં વાસ
શ્રી ગોડ માળવી વીપ્ર સુભ, વીવીધ વાગ્યીવીલાસ.
સુત શ્રી વીરેસ્વર તણો, સામલ ભટ કવીરાજ,

* * *

.માતર મગણા માહે મણી, સીંહુજ સીરોમણ ગામ,
વીરેસ્વર મહાદેવ છે, જેનુ નવ ખંડમાં નામ.
જગત લોક કરે જાતરા, મોટમ પદમી ભેર,
ચોખાનો લાડુ ચડે, સવા મણ ને શેર
સાર સકલ જે સાહાસ્ત્રનું, પુન પરમારથનો પંથ,
કવીએ કીધો કોડસુ, ગુણસાગર ગરૂયો ગ્રંથ
ઇષ્ટ જેને અંબા, અનપુરણા, મહારૂદ્ર તણું બહુ માન,
એહવું સાંભલી આપસે, અન્ન, વસ્ત્ર, દક્ષણા, દાન
અડસઠ તીરથથી અધીક, સુભ ગંગાના સ્નાન,
ભોજરાજ ભુપત ભયો, કહી વનીતાયે વાત,
એવા થાયો તો પગ ધરો, વીસ્વ માંહી વીખ્યાત
૩૫૪ પુતળી* કે ઉતપતી આપે કે. પુતળી નવમી કે પા હિ એહ.
૩૫૪ પછી પા -સોતા વગતા સમજતા, કેહે કવીતા કરજોડ,
સામલ ભટ કેહે બોલજો સહુ, જે જે શ્રી રણછોડ

(પા ની) ઇતીશ્રી પરમારથપુરાણે, વીક્રમારકચરીત્રે સહીયાસનબત્રીસી
મધે કવી શ્રી સામલદાસ વીરચીનાયાં હંસકા વરણ નાંમ
સમાપતઃ સંવત ૧૮૩૩ વરષે અસાડ સુદ ૧૦ વાર સનેઉ
લખીતં ભટ, પીતાંબર ભુખણ પઠનારથ લખીતં,
દસ વારતા પાનાં ૨૯

રાજા ગર્ધવસેનની વાર્તા ૧૦ મી, પુતળી વનિતા

ચોપાઈ

(શ્રી) ગુણપત્ય કેરા પૂજું પાય, વર્ણવું વિક્રમ રુડો રાય.
એક સમે શ્રી ભોજ રાજન, વિચારૂં પોતાને મન. ૧
તેડ્યા પંડિત જોશી ઘણા, અનેક પાઠી વેદ જ તણા;
પૂછિને સમહુરત લીધ, અનેક શોભા બહુ વિધ કીધ. ૨
વેર્યાં પુષ્પ ચિહુ પાસ અનેક, ધોયા ઉપર દૂધ વશેક;
કુમકુમ છાડા દેવરાવ્યા બહુ, જયજય શબ્દ બોલે છે સહુ. ૩
ગડગડે વાજિત્ર, ઢોલ, નીશાણ, જાચિક જસ બોલે વખાણ;
દુંદુભિના દ્રમકારા થાય, કાયર કેરા ન ટકે પાય. ૪
સ્નાન, દાન કરવૂં ભોજ રાય, સિંહાસન પર માંડે પાય;
તાહરે પુતલી કહે વચનઃ સાંભલને તું ભોજ ! રાજન. ૫

દૂહા

બોલી વનિતા પુતલીઃ ભોજ ! ન ધરય તૂં ચરણ,
સિંહાસન સ્પરશ નવિ કરો, બેસો હેઠા ધરણ. ૬
સિંહાસન સુરપતિ તણું, જિત્યો વિક્રમ વીર;
(તે) પરદુઃખભંજન, સુખકરણ, અજિત, અભેદ, તે ધીર. ૭
પરકારજ પ્રાક્રમ કરે, તે સુણી મન જોય;
નથી થયો અવનિ વિષે, વિક્રમ વિણુ બીજો કોય. ૮

---

૧ કે. માં આ કડી પહેલી છેઃ–

સરસવતી માત નમું કરજોડ, પુરો માતા માહરા મન કોડ.

૨ તેડયા૦–કે. તેડા પંડિત સાધ્ય સાધ્ય સજાણ, પુરણપાઠી વેદપુરાણ. અનેક૦–કે. શોભા અસેષ અલેખે કીધ. ૩ છાડા કે. છડા. ૪ ગડગડે૦–કે. નાદ નફેરી ધોલ નીશાણ, વિવીધ પ્રકારે જસ વખાણ. ૫ કરવૂં ભોજરાય કે. કીને રાય. માંડે કે. ધરે. ૬ ફા. ચર્ણ; ધર્ણ. ૭ પરદુખભંજન કે. અરીગંજન. સુખકરણ કે. સંકટહરણ. અજિત૦–કે. સમરથ શુધ શરીર. ૮ પરકાજ૦–કે. પરદુખ દેખી

તે સરિખો દાતા થસ્યે, ઉદાર, ધીર, મહામન,
સૂણો ભોજ ! તમે ચિત ધરી, તે બેસે આસન. ૯

કહે ભોજઃ સુણિ પુતલી ! તૂં છે ચતુર સુજાણ;
વિક્રમે પ્રાક્રમ જે કરયૂં, તે મુજ કરો વખાણ. ૧૦

ચોપાઈ

વનિતા બોલી રૂડી વાતઃ સૂણો ભોજ ! જોડી બે હાથઃ
સકળ સભા સાંભળવા રહે, ભોજરાય હુંકારો દે. ૧૧

કહું ઉતપતિ રાજા તણી, જેહની જસ કીરત છે ઘણી.
સર્વ દેવનો ઇંદ્ર જ રાય, બેઠો સર્વ ભરી સભાય. ૧૨

મિનકા મોહની નૃત્ય જ કરે, (જે) દેખે તેહનૂં હઇયડૂં ઠરે;
વાજે તાલ, મૃદંગ, ને ચંગ, થઈ રહ્યા નૃત્ય નાટારંગ. ૧૩

નૃત્ય જોઈ ડોલ્યા દિગપાળ, દેવ સહુને અધિકો વહાલ;
નૃત્ય કરે છે અતિ અનૂપ, જુઈ સુરપતિ કેરો ભૂપ. ૧૪

સહે નહી દરખ ધરેણો હોય ૯ ઉદાર૦–કે. મહીપત મોટે મન. સુણો૦-કે. ભામની કહે સુણ ભુપની. ૧૦ ફા. મુજ આગળ. ૧૦ ને બદલે કેઃ–

કહે ભોજ તે કેવો રાયે, તેહના કુણ પીતા, કુણ માય.
કાંહી ઉછરો, કાંહાં જનની જણો, બારે વિદ્યા કાંહાંથી ભણો.
અવની કમ જીતી અધીપતી, રુડી કરમની રેખા રતી.
જીત્યો કમ તેણે મહાવીર, અનમીનાં ઉતારાં નીર.
અહુરણી જેણી અવની કરી, ચાલી ખાત નવ ખંડે ખરી.

૧૧ મી કડી કે. મા આમ છે'–

પ્રીત ધરીને કાહો પરમાણ, વનીતા કેહે વીક્રમની વાણ
સુણ રે ભોજ બડ બારે ગુસ્વ્પ, રુડું દેવાંસી દ્વજ સ્વ્પ.

૧૨ ફા. રાજા વિક્રમ. કહૂં૦–કે. કહુ જસ કીરત તેહ તણી, ઉતપત એહ અધીપતી– વળી. સર્વ૦–કે. એક સમે બેઠો તો રાયે, સુર તણી હુતી તાંહાં સભાયે. ૧૩ (જે) દેખે૦-કે. ચતુર પુરૂષ જે દેખી ઠરે. ૧૪ નૃત્ય કરે૦–કે. ગાયે મોહોની મંગલ ઘણો,

દુહા

અંગરાગ મૃગમદ તણો, મોહની મોહ સ્વરુપ,
ભમે ભમરી બહુ ભાતિની, રીઝયો સુરપતિ ભૂપ. ૧૫
નૃત્ય પૂરણ જાહરે થયૂ, હર્ખ્યોં તે મઘવાય,
અમુલક હાર તે આપિયો, કિધા સહુ પસાય. ૧૬
ઈંદ્ર કહેઃ સૂણિ અપછરા, જાયો ગિરિ કૈલાસ,
શંભુ આગળ નૃત્ય કરો, સદા નિરંતર પાસ. ૧૭
એકે દિવસ નવિ આવશો, રહેજ્યો શિવને શરણ,
રીઝવો ઉમયાકતને, વાણી સભલાવિ કરણ. ૧૮
તાહરો નાચ તે નિરખિયો, રીઝયૂં માહરૂ મન;
માટે ભેટ હુ મોકલૂ, જાયો શિવભુવન. ૧૯
એ શિવના પ્રતાપથી, થયો ઈંદ્ર હૂ આપ;
આ જે સમૃધ છે માહરી, તે એહુનો પરતાપ. ૨૦
પ્રણામ કરી ગઈ અપછરા, લેઈ વચન શિર સૂત્ર;
મળ્યો જતા તે વાટમા, ઈંદ્ર તણો જે પુત્ર. ૨૧
કિહા જાય છે મોહની, સાચી કહે તે વાત,
ઈમ કહીને તેહનો, ઝાલ્યો તેણે હાય. ૨૨
વચન થયૂ તમ તાતનૂં, તે મેં ધરિયૂં શીશ,
જાયૂં જૈ કૈલાસમાં, જિહા બેઠા છે ઈશ. ૨૩

અતી ઓપમા ઇદ્રાસન તણો ૧૫ સુરપતી કે બારે ૧૬ કિધા કે પ્રીતે ૧૭ સદા૦-કે શ્રી પરીમમને પાસ ૧૮ એક દિવસ કે આહ્વા દાડા ફા કર્ણુ સર્ણુ. વાણી૦-કે કામની સાભવ કર્ણુ ૧૯ જાયો૦-કે શીવભવન ઘ વન ૨૦ આજે૦-કે સમરધ સઘડી માહારી એહનો, કે શીવનો ૨૧ અપછરા કે પ્રેમદા લેઈ વચન કે સારો માગી જતા તે કે. વનીતાને ઇદ તણો કે પ્રતાપવત. ૨૨ મોહની-કે કામની તેહનો કે તે સમે તેણે કે જુવતીનો ૨૩ બેઠા છે કે અપનીવા રણ ૨૦ પછી કે. પા નો વધારો-

ઉતપત, સ્થિત, લય એ થકે, એહ અંગોની ઈશ,
ભરતા, હરતા, કરતાર એ જુગપત જે જગદીશ

રીઝવૂં ભોળા નાથને, નૃત્ય કરૂં અપાર;
તે હેતે કરુણા કરે, (તો) સફલ મુઝ અવતાર. ૨૪
સુણિ કુવર તે બોલિયો, ચાલ્ય અમારે આવાસ,
સદાશિવ તુને સ્યૂ કરે, હૂ રાખૂ મુઝ પાસ. ૨૫
અનેક પ્રકાર તેણે કર્યો, ન માની એકે પેર,
જાતી'તી કૈલાસમાં, તે લેઈ ગયો ઘેર. ૨૬
નૃત્ય કરે દિન દિન પ્રતે, શોભા બહુ વિધ હોય,
તે જાણે ચિત એકલો, ન લહે બીજૂ કોઈ. ૨૭
ઇમ કરતાં દિન વહી ગયા, થયો પુરણ એક માસ,
ગયો ઈંદ્ર કૈલાસમા, શિવજી કેરે પાસ. ૨૮
દિધાં માન મહારુદ્રજી, ભલે પધાર્યો ભૂપ,
તમ આવે આનંદ ઉપનો, દીઠૂ દેવસ્વરૂપ ૨૯
ઇંદ્રે પ્રદક્ષણા કરી, નમીને લાગો પાય,
પછે સ્તુતિ કીધી ઘણી (તમો) ભોલા છો શિવરાય! ૩૦
ધ્યાન ધરયૂ પછે શિવ તણું, જેહવા દીઠા દેવ;
અમો સેવક છૂ તમ તણા, કરવા આવા છૂ સેવ. ૩૧

તત્વ ગુણ ત્રણે તણૂ, સમ્ન વેદનુ સાર,
સકલ બીજ અષ્ટ તણૂ, મીઠે નદી કો પાર.

૨૪ મી કડી કે મા છે—સાચે દલ સેવા મન, સફલે આ અવતાર, ભુક્તી મુ' મતજ્લતરણ, દેયણ એ દાતાર ૨૫ કે મા છે—

મ્હે કુઅર સુણ ભામની, પ્રીતે આવ મુજ પાસ,
રીઝીને રાખુ અમો, વનીતા તુજને વાસ
સદાશીવ તુને સ્યું કરે, તાહારૂ ત્રડુ રૂપ,
એ તો બોઠ ભાગના, ભોલા ભારે ભુપ

૨૬ માની કે મીઝી ફ્રા ગેરો પોતાને ઘેર ૨૭ કરે દિન દિન પ્રતે કે કર.. નીત નવી શોભા બહુ વિધ કે હોસ ઘણેરી ૨૮ શિવજી૦—શ્રી પરી ભમને પાસ ૩૦ (તમો)૦—કે દીઠા ભોલા રાયે ૩૧ પછે શિવ૦—કે એક ચીતથી અમો૦—કે૦

ઈંદ્રે સ્તુતિ કીધી ઘણી, જોડીનઈ બે હાથ,
વાત કરી વિનોદની, શંભુજીને સાથ. ૩૨
મેં અપછરા મોકલી, તમ સેવાને કાજ,
તે હવડા કિહા નૃત્ય કરે, સાચુ કહો મહારાજ! ૩૩
શિવ કહે (તે) આવી નથી, નથી જાણુના મર્મ;
સુરપતિ થઈ જુદૂ વદે, તેહ નહિ તાહરો ધર્મ. ૩૪
ઝાખો તે સુરપતિ થયો, સુણી સદાશિવ વરતાંત;
અનુચરને તિહા મોકલ્યો, તેડી અપછરા તંત. ૩૫
કહે તૂ પાપણી કિહા રહી, રાખી કોને પાસ,
મુઝને જુઠો પાડિયો, તૂ નવિ ગઈ કૈલાસ ૩૬
તે કહે સુત મળ્યો વાટિમા, ઝાલી માહરી બાહ,
નૃત્ય કરાવી જોરસ્યુ, (મુઝને) રાખી મંદિર માહિ. ૩૭
તેજો સુત કોપે કરી, સાચી બોલ તૂ વાણ;
કિમ જાતા રાખી અપછરા, બુદ્ધિ કરી અજાણ. ૩૮
લોપી લાજ તેં માહરી, થયો ઘણૂ તૂ ગમાર,
જા તૂ પશ પૃથવી વિષે, ભોગ૦ ગર્દભ અવતાર. ૩૯

ચરણ રજવદણ અમે, કરુ સરવદા સેવ ૩૨ ઈંદ્રે૦-કે વીને કરે વાસવ ઘણો, હેતે જોડી હાથ ૩૪ શિવ કહે (તે)૦-કે નારી કો વદે કે કહો. ૩૫ ઝાખો૦-કે મઘવા મન ઝાખો થયો, ને વીપરીત વરત ૩૭ મી કડી કે મા છે—

વનીતા વાણી ઉચરી, પાગ નમાવી શીશ,
મહારાજ વાંક માહારો નથી, રખે કરોજી રીસ
વાસવનો સુત વાટમા, સહેજે મલીયો સાથ,
જાતા કેહેતા તે નરે, ઝાલો માહરો હાથ
કાનાવાલા કે કરા, મેં તો લખ કરજોડ,
જવા ન દીધી શીવ કને એહવો માન મરોડ
કહે શીવ તુજને સું કરે, તો માહારુ કેટલુ જોર,
સાચુ બોલે જે ઘટે તે કહો આપ અકોર
૩૯ થયો૦-કે થયો સુ ગમાર ગર્દભ અવતાર કે ગર્દભનો અવતાર.

મહારાજ! મુને તે શાપિયો, કર્યો ગર્દભનો દેહ,
તે કિહારે અમો છૂટસ્યૂં, પ્રસન થઈ કહો તેહ. ૪૦
મહારાજ! ચુક્યો હૂં મન વિષે, તમે ભોળા શિવ આપ,
કહો ઈંદ્રને કરુણા કરે, ક્ષમા કરો મુઝ શ્રાપ. ૪૧
દયા આવિ (ત્રિ)શુલપાણિને, શિવ કેહેઃ સુરપતિ રાય!
વચન પાળો માહરૂં, આપો એક પસાય. ૪૨
ઈંદ્ર કહે સુણિ રે અસ્યા! ભોગવતી શુભ થાન,
અવતાર પામીશ ગરદભ તણો, પણ પામિશ બહુ માન. ૪૩
નિશા સમે તૂં દેવતા, દાહે ગરદભ હોય,
ભોગવ્ય લીલા અતિ ઘણી, મર્મ ન જાણે કોય. ૪૪
પુત્રી વરય જે રાયની, થારયે તાહરૂ કામ,
તેહનો પુત્ર પેદા થસ્યે, નવ ખંડે રહેસ્યે નામ. ૪૫
પ્રતાપ સુરજ સમો હસ્યે, ઈંદ્ર તણો અવતાર,
પછે તૂં સ્વર્ગે આવજ્યે, (જીહારે) ઉદર રહે કુમાર. ૪૬
પછો પુત્ર પૃથવી વિષે, સ્થભતીરથ નિજ પેસ્ય,
ગરદભ થઇને અવતર્યો, કુંભાર કેરે ઘેસ્ય. ૪૭
ઈંદ્રિ શિવ સંતોષિયા, ગયા તે ઈંદ્રાસન,
કોપે કરી તે શ્રાપિયો, પછો તે પૃથવી તંન. ૪૮

---

૩૯ પછી કે માં છે–બુધ કરી ગરદભ તણી, ઈશ સમીપે આજ,
કર કરીયુગમા કાસીદુ, લખણુ સેવા લાજ
સુત શીવને ચરણે નમો, મોહોટા છો માહાદેવ,
કરો ઓસીંકલ આપને, સભાવ હું વે શેવ
૪૦ તે૦–કે તેહનો કારે છુટકો તાતજી કાહોને તેહ. ૪૧ ફ્રા ક્ષીમા મહારાજ૦–કે, હું મદમતી મન ચુકીરો ફ્રા શી સિવ શિવ કે ઈશ છો ક્ષમા૦–કે શાંત પમાડે શ્રાપ. ૪૨ ત્રિશુલપાણિને કે તે દેવને પાલો માહરુ કે પાવ એ પુત્રનુ આપ૦–કે કાઈક પરસન થાને ૪૩ ઈંદ્ર૦–કે શ્રાપ તો મીટ્યા નહી કરુ આપું એક વરદાન બહુ કે મહીપત ૪૪ મર્મ ફ્રા તેહનો મર્મ ૪૬ (જીહારે) ઉદર૦–કે કુલ પ્રગટ

ચોપાઈ

કુંભાર રામજી તેહનૂં નામ, રહેતો સ્થંભતીરથને ઠામ;
વહે તે ભાર મૃત્તિકા તણા, તેહના ઘરમાં ગરધભ ઘણા. ૪૯
એક દિવસની છે મધ્ય રાતિ, સુતો માનવ જાતો જાત્ય;
એક ગરદભ બાંધ્યો છે તિહાં, સુતો ઉઝો ઘરમાં જિહાં. ૫૦
અલ્યા ઉઝા! તું સુતો જાગ્ય, વરદાન માહેરી પાસે માગ્ય;
(તાહરા) રાજાને ઘેરે જઈ રહે, હું કહું છૂં તે વાતો કહેઃ ૫૧
(કહીઈ) માહેરા ગરધભ પાસે આવ્ય, તાહરી કુંયરીને પરણાવ્ય;
કાલ્ય સવારે નહિ કહે તૂં, તો તજારખ દેયૂં હૂં. ૫૨

ઈમ કહી ગરધભ છાનો રહ્યો, ઉઝો ઉઠી બેઠો થયો;
અરૂં પરૂં (તો) નીહાલી જોય, મનુષ્ય નામ નવિ દીઠું કોય. ૫૩
અચિરજ વાત મનમાં એ ધરી, સુતો તે તો પાછો ફરી.
કહે ભણકારો વાગે દેહ, કે સ્વપન લાધૂં મુઝ એહ. ૫૪
એમ કહી સુતો જાહરે, ફરી ગરધભ બોલ્યો તાહરેઃ
હલ્યા! વાત કહે છે નહિ કથી, સ્યૂં મુઝને ઉલખતો નથી? ૫૫
તાહરા રાજાને કર (તું) જાણ, નહિકર તાહરા લેઇશ પ્રાણ.
કુંભાર ઉઠીને અચરત જોય, ગર્દભ પાસ નવિ દીઠો કોય. ૫૬
થયૂં પ્રભાતિ વિચારી ચેત્ય, ગયો પોતે પ્રધાનને ઘેરઃ
માહારાજ! એક વાચા તુમ લહૂં, (તો) વાત એક અચિરતની કહૂં. ૫૭
પરધાને આપ્યો નિજ કોલ, સુખે જે ગમે તે બોલ.
માહરે ઘેર ગરધભની જાતિ, (ત) બોલ્યો જિહારે ગઈ મધ્યરાતિ. ૫૮

તેહ કૂમાર. ૪૭ કુંભાર૦-કૂંભકારનીજ ઘેર. ૪૯ કુંભાર કે. કુલાલ. તણા ફ્રા. તણોઃ ઘણા ફ્રા. ઘણો. ૫૧ વરદાન૦-કે. તાહરે મનગમતો તે માગ્ય. ૫૨ પછી કે :- કહીયે રાજા સૂણજો તમો, સત કેહેવા આવા છું અમો. ૫૨ માહારા ફ્રા. કહીઇ. માહારા કુંયરીને કે. પુત્રી પ્રીતિ. દેયૂ કે. દેઇશ. ૫૫ હલ્યા૦-કે. હલા વાત કહી જે કથી. ૫૬ નહિકર૦-કે. નહિતર તાહારા હું ખોહીસ પ્રાણ. ૫૭ (તો) વાત૦- કે. અરજ એક તમ આગલ કહું. ૫૮ પછી કે. નો વધારો-જહુ માણસ બોલે જમ,

માણસ વાત કરે જિમ રીત, તિમ મુઝસ્યૂં જોડે છે પ્રીત;
કહે ચેનાજ્ય જે તાહરો ભૂપ, જેહને ઘેર કન્યા અનૂપ. ૫૯
હેત ધરી મુઝને પરણાવ્ય, પછે લાગવા સામો આવ્ય;
જો નહિ પરણાવે આ ઠામ, (તો) દેહવટિ વાળું તાહરૂં ગામ. ૬૦
જો કરૂં હૂં રાયને જાણ, (તો) વણખૂટે લે માહરા પ્રાણ;

પરધાન ગયો વાત જ સૂંણી, મન પોતાને સાચી ગણી. ૬૧
ઉઝા! નહિ મારે કો તુને, તાહરે ઘેર તેડિ જા મુને;
તેહૅની તે હૂં ચરચા જોયૂં માહારા મનનો સંદેહ ખોયૂં. ૬૨
એમ કરતાં પડિ જવ રાતિ, ગયો પ્રધાન કુંભારને સાથ;
અર્ધ રાત્ર ગઈ જાહરે, ગર્દભ વચન બોલ્યો તાહરેઃ ૬૩
માહરૂં તેં નવિ પાહ્યૂં વચન, કાં ચેતાવ્યો નહિ રાજન;
તો તું વાંક કાઢિશ માહરો, હૂં દેશભંગ કરૂં તાહરો. ૬૪
એહવૂં ગર્દભે વાયક ભણ્યું, તે પ્રધાને શ્રવણે સુણ્યૂં.
ફરિ નવિ બોલ બોલ્યો વિચાર, તાહરે વાત થઈ નિરધાર. ૬૫
ઇમ કરતાં અરુણોદય થયો, પ્રધાન રાજસભામાં ગયો;
કરી વાત મન બુધ્ય જ ધરી, રાજા સમઝાવ્યો વિનયે કરી. ૬૬
રાય પ્રધાન મન બુધ્ય જ ધરે, માંહો માંહે વિચાર જ કરે;
નાહે ગર્દભ કોય કૌતિક રૂપ, મુઝને દેખાડિ કહે ભૂપ. ૬૭

તેથી કરું બોલે છે તમ. ૫૯ માણસ૦—કે. સગાં સહોદરની જમ રીત. ૬૦ તો દેહવટિ૦—કે. તો બાળી મેલેશ તાહરું ગામ. ૬૨ રાયને ફ્રા. કોને. ૬૩ કુંભારને કે. ફ્રુલાલી. ૬૪ દેશભગ કરુ કે. દેશ લુટાવું ૬૪ પછી કે માં વધુ—એ વાતે તું મન આવીયો, પરધાનને તેડી લાવીયો.

જો પરધાન મરા રહેસે, તો તો કામ સહુ કોનાં થશે.
ક્દાચ અહંકાર મન આણસે, એહનું કહ્યું એ તો જાણગે.

૬૫ ભણ્યું કે. ભણ્યૂં. ફરિ૦—કે. ફરી બોલ્યો છે ચાર જ વાર. ૬૬ અરુણોદય ફ્રા. આર્નુવ હરે. વિનયે કે. હેતે. ૬૭ કૌતિક કે. કારણ. દેખાડિ કહે ફ્રા. દેખાડ

બે જણ ગયા જોવાને કાજ, કરો ખેદ મનમાંથી તાજ્ય;
રહ્યા બે ઠરી તે ઠારિ, પછે ગર્દભ બોલ્યો તિણી વારઃ ૬૮
રાજા, પ્રધાન આવ્યા છો તમો, તે સર્વે જાણૂં છૂં અમો;
પરણાવો પુત્રી તમ તણી, જોડો પ્રીત અમ સાથે ઘણી. ૬૯
તે વાતે નહિ આવે લાજ, તારે ગમે તે દે મુને કાજ;
તમે કહો તે આગળથી કરૂં, તાહેર પુઠે હું કન્યા વરૂં. ૭૦
તાહેરા મનનો સદેહ ભાગ્ય, જેહ મન ગમે તે માગ્ય;
મન ઊણુમ ન રાખિ કસી, બોલ્ય ઉતાવળો કહૂ છૂં હસી. ૭૧

દુહા

અચિરજ પામ્યા બેહુ જણા, વાત અસભ્રમ એહ;
નહિ ગરદભ પ્રાક્રમ ઘણા, કોયક દેવનો દેહ. ૭૨
આપણ એહવૂ માગીઇ, એહથી નવિ અપાય;
એહને હુંસ હઇડે ઘણી, (તે) મનની મન સમાય. ૭૩
માહરા ધડને પાછલે, કરે ત્રાબાનો કોટ,
કોસીસાં રૂપા તણા, દરવાજાની ઉટ. ૭૪
એટલૂ તમથી જો થશે, તો મુખ કહેજ્યો હાય;
કન્યા પરણાન્ રૂ પ્રેમસ્યૂ, એણિ પરે બોલ્યા રાય. ૭૫
વાચા હુ ચુકૂ નહી, જે બોલ્યો મુખ વાણિ,
જો કન્યા હોઇ પરણવી, (તો) ચિત્ત ચતુરાઈ આણ ૭૬

ચોપાઈ

કહે ગરધવ.–સાભળ રે રાય ! હૂ કહૂ તે કરજ્યો ઉપાય;
જો ગઢ કરવો હોયે સજ, તો વિટાવજે સુતર જ ધજ. ૭૭

એમ બો'યો ૬૮ બે૦–કે બે જણા જોવાને ગયા, છાના કુભારી ઘેર રહ્યા ૬૮ રાજા પ્રધાન૦–કે નીરા ચરચા ૭૨ ક્રા અસભ્રમ પ્રાક્રમ ઘણા કે એ ગુણ વણો ૭૪ માહરા ક્રા કહે માહરા રૂપા તણા કે કો કારમા ઉટ કે ઓટ ૭૫ પ્રેમસ્યૂ કે. જેમસ્ એણિ પરે કે રીઝે ૭૬ મુખ કે હુ ૭૭ ૯૦–કે હુ મ્હુ

જાયગ રાખજે દરવાજા તણી, શોભા થસ્યે તિહા નીત્તમ ઘણી,
એટલી શોભા થાઈ કાલ્ય, તો પરમ દાઢે કન્યા આલ્ય. ૭૮
ન કરીશ માહરી સાથે તાત, હવે હૂ નહી બોલૂ કો સાથ.

સાંભળી સર્વ ગર્ધભની પેર, રાય પ્રધાન બે આવ્યા ઘેર. ૭૯
ધારાવાડિ દિધી તે દૂત, ઘડ પાછળ વિંટાવ્યૂ સૂત,
કો સાચ્યૂ ને કો કહે ફોક, પડિ નિશા ને પોઢ્યા લોક. ૮૦
તેઓ વિશ્વકર્મા તે(ણે) ઠામ, રચ્યો ત્રાંબા ઘડ બાધે ગામ,
દેવરચનાઇ કીધૂ કામ, દિધૂ ત્રમાવટિ નગરીનૂ નામ. ૮૧

દુહા

થઈ રચના કો કારમી, ઝાતકાર તે કોટ,
દરવાજા, ઘડ કાગરા, તે રૂપા કેરા ઉટ ૮૨
પ્રભાતે ઉઠ્યા સર્વ કો, દિઠિ શોભા સુજાણ,
વાધ્યૂ તેજ તે નગ્રનૂ, જાણે ઉગ્યો ભાણ. ૮૩

રાજા કહે એ દેવતા, નહિ બીજાનૂ કામ,
કન્યા નવિ પરણાવીઈ, (તો) બેને બાધૂ ગામ ૮૪
માત મુસાલ જોઈ રહ્યા, ગર્ધભને દિધ માન,
પરણાવી તે પદ્મની, કોઈ ન જાણે અન્ય. ૮૫
કો કહે એહને પૂજીઈ, કો કહે એહની સેવ,
જેણે નગરઘડ રચ્યો એ કો મોટો દેવ. ૮૬

તેવો એક કરજો ઉપાય એ કે જેટલો સત્ર કે સાન્ય તો-કે પીટાવા(વો) સારે ત્રાંજ ૭૮ પરમ ફ્રા પ્રમ ૭ તાંત કે વાપ્ય ૮૦ ધારાવાડિ કે ફ્રા ધારાવાડિ પોઢયા કે સૂતા ૮૧ બાધે કે તે ૮૨-૨ કે મા ના પંક્તિ આમ છે -જોજા થઈ નીત્તમ દો નથી, ઓપમા ઈદ્રાસનની ઠની. ૮૨ તે ફ્રા ઉઘોતી ૮૨ કે ઓ નૂ દિધા ૮૪ બેઉ કે બાકે ૮૫ કેઈ ન જાણે અન્ય કે કન્યારૂપ નીધાન ૮૫ પ ન કે મા વધારો -
મની જોવા સહુ મેળની કેવે ન જાણે પાર,
દીધી ગરધભને દીકરી, અચરત એહ આપાર

દુરાચારી લોકડા, કરે બહુ મુખની વાત:
ગર્ધભને દીધી દીકરી, રાજા (તે) એહની જાત. ૮૭

ચોપાઇ

કન્યા પરણાવી થયું છે કામ, પડું નગર ત્રંબાવટિ નામ;
આપ્યો ઉતારો રહેવા પાસ, ખાયો, પીઓ, કરો સુખવિલાસ. ૮૮
પ્રભાતે પોતે ગર્દભ થાય, નગર વચમાં ચરવા જાય,
સાંજે ચરીને આવે (જવ) ઘેર, ખોલ ઉતારી મેલે બહુ પેર. ૮૯
ભોગી પુરુષ માહા સુંદર થાય, સ્રીને આનંદ અંગ ન માય;
જેહવો શરદ પુનિમનો ચંદ્ર, જેહવો હોઇ અભિનવો ઇંદ્ર. ૯૦
સ્રિને સમઝાવિ કહી વાત, કોને ન કહેશ આપણી ઘાત;
કદાચ બીજૂ જણ જાણશે, તો અનરથ અદકેરો થશે. ૯૧
(તે માટે) કો આગળ વાત મ કરસ્યો, એકે વાતે દુ ખ મ ધરસ્યો;
સંક્ષેપે (પોતે) સ્રિને સમજાવી, કહી હકીગત જ્ઞાન જ લાવી. ૯૨
સાંભળી સ્રીનૂં ફુલ્યૂં છે અગ, દિન દિન પ્રતે વાધે છે રગ,
દાઢે ગર્દભ ચરવા જાય, રાતે પુરુષ નૌતમ થાય. ૯૩

---

૮૬ એહની કે કરીયે જેણે૦ કે એણે ઘડ રૂડો રચ્યો, એ મોટા માહાદેવ ૮૭ રાજા૦—કે એ મોડો ઉતપાત ૮૪ થયુ છે કે કરુ તે ખાયો૦—કે. વીવીધ નારે કરો વીલાસ ૮૯ ફા ગૃદભ વચમા કે બાધામા ૮૮—૧ પછી કે નો વધારો —કો નંદે, કો વંદે જાણ, કો મારે, કો કરે વીખાણ સાઝે૦ કે ઘડી રાતે આયે તે ઘેર પેર ફા બહુ પેર ૯૦ સ્રીને ફા સ્રી તો ચદ્ર ફા ચંદ ઇદ્ર ફા ઇદ હુવો૦ કે આકારે જેવો હોયે ઇદ્ર, સુભા રુપ શારદનો ચદ્ર ૯૧ કહી ફા કહી છે કો૦—કે ન કરીશ કોહેર આગળ તું વાત કદાચ૦ ફા ત્રિજું જણ જો વાત જાણે, તો જીવશે નહી અવસર આણે ૯૨ મી અને ૮૩—૧ ને બદલે કે મા વધારો.—

કદાચ જાણસે તાહારી માત, તો થાસે મોહોટો ઉતપાત
ડાહી છો તો કહુ છું તુને, રખે છતો કરે કહીં મુને
જે દાડે કહી તે વાણ, તો માહારા દેહમા નહી રહે પ્રાણ
માહારા દેહથી પ્રાણ જ જસે, નગર બાધૂ એ દેહવટ જસે.
કર જોડી રહી તે કામની, કરી વાત વીતી જામની.

ખાપે પીઈ ને મનસ્યૂં ગમે, સ્ત્રી સવાથે સુખે રમે,
આચરે રાજરીતનો ધર્મ, તે કોયે નવિ જાણે મર્મ. ૯૪
તે ગર્દભના ઘર માહે, ગોભા ઈંદ્રના સરખી થાય,
નારી બે ગવે ભોગવિલાસ, રૂપે કામિની કોડિ પ્રકાશ. ૯૫
(સ્વ)રૂપે જાણે ઈંદ્ર ઈંદ્રાણી, જેહવી અપછરા દેવવાણી,
ઈમ કે તા ગયા બહુ દિન, મર્મ ન જાણે કોઈ મન ૯૬

પુત્રી એક પ્રધાન જ તણી, (તે) માહોમાંહે પ્રીત જ ઘણી,
તે નારી પણ તેહને વરી, કરે ક્રીડા આનદભરી ૯૭

દુહા

આવી તેહની માવડી, પુત્રી(ને) મલવા કાજ,
દીઠી વચન દૃષ્ટમા, મનમા ઉપની દાઝ. ૯૮
કહે બાઈ! સ્યા સુખથી, વાધ્યૂં છે તુજ રૂપ?
ભરતાર માહરો ભોગિયો, ગર્દભ રૂડો રૂપ. ૯૯
તાહરે દુખે દુ મવી, ન ભાવે જલ ને અન,
કપેટ કુવરી પડી, તેણે દાઝે (નિત) તન ૧૦૦
તુ માહરે પેટ સ્યાને પડી? (હું) છવી સ્યાને કાજ?
કર્મે લખ્યો ગર્ધવ ધણી, લગાડિ કુનમા લાજ. ૧૦૧

૯૩– ત્રીજ્જ૦ કે રાત પડે નીત થાત રાજ, જાને પરભાતે ચલવાને કાજ ૯૪ ખાસે૦–કે મા આ પંક્તિ નથી. ત્રીજ્જ૦–કે નીત નીત પરને એમ જ હોવે, ત્રીજી મરમ ન જાણે કોયે ૯૫ ૨ ને બદલે કેનો વધારો –
નારી નરખે નર પોતા તણો, ધરી વલી નેહ વાધે ઘનો.
લીલા લેહેર વાહલ વિલાસ તરૂણી તેજપુંજ પ્રકાશ
૯૬ (સ્વ)રૂપે૦–કે મા આ પંક્તિ નથી ૯૭ ને બદલે કે મા આ પંક્તિ છે–ન્યાત તે સીની નાત, કરવા આવી માને વાત ૯૮ દૃષ્ટની કે માં ની ૯૮ પછી કે ને વધારો–રૂપવતી સરિખુ ઘણું હરખ મન માયે, તેજપુંજ તરૂણી તારા સૂર જેવી શોભારે ૯૯ તુજ રૂપ કે તુજ તેજ ગર્દભ કે ગૃધભ ભરતાર–કે મા ૧૦૦–૧ પછી છે ૧૦૦ દુબળી કે હું બહુ ન ભાવે. કે તાજ ઉપર છે દેજ,

વચન માતનાં સાંભળ્યાં, પુત્રી બોલી વાંણીઃ
શાને કાજે દુઃખ ધરે, માહરે છે કલ્યાણ. ૧૦૨
માહરો વર છે દેવતા, જેહવો સુરનાયક ઇંદ્ર;
વરૂણ વા અગનિ સમો, દિનકર કો એક ચંદ્ર. ૧૦૩
ભલૂં થજ્યો એ તાતનૂં, પરણાવ્યો એ કંથ;
પુરચા મનોરથ માહરા, આનદ ઉપનો અંગ. ૧૦૪
બાઈ! માહરે સુખ છે ઘણૂ, નિતનિત હરખૂં આપ;
ખાયૂં પીયૂં દિન નિગમૂં, નહિ એક સતાપ. ૧૦૫

તે દાઢે જોવા રહી, તે ઘેર ત્રીની માત;
ત્રીની બુધ્ય હોય પાનિયે, કહી છાની જે વાત. ૧૦૬
છાની રાખી માતને, પોતાના ઘર માંહિ;
નિશા પડી ને આવિયો, ગર્ધભરાજા ત્યાંહ. ૧૦૭
ઉતારિ ખોલ્ય આંગણુ ધરી, કરયૂં તે પરગટ રૂપ.
તે નારીઇં નિરખિયો, જોયો સુરનાયક ભૂપ. ૧૦૮
ઇંદ્ર થકિ દિઠો અભિનવો, જેહવો પુનિમ ચંદ,
જેહવો દિનકર ઊગતો, તેહવો આનદકંદઃ ૧૦૯

નીશંક નહી કો તજ સમી, શેમાં વાધૂ રૂપ. દેહ છડી તાહરે દુખે, ન ભાવે જલ ને અંન નિત કે.માં નથી. ૧૦૩ દેવતા કો કો દેવતા. કોએક કે. જાણે. ૧૦૪ ખાયૂ૦-કે. આનંદે દીન નીગમું, તે પીતા તણો પરતાપ. ૧૦૫ પછી કે.નો વધારો–

ફરી વાત પુછેશ માં, જો મન રૂડું ચાહો;
દુખ ન ધરશો માહારૂ, ઘેર તામારે જાઓ.
માત કહે સુણ માનની ચેતાવું છું હું ચંત,
કહ તે બોલ(લ્યું) માહરૂં, કરો છો કોયેક કથ.
મરમ વચન જે માતનું મીઠી પ્રેમદા પેર,
રાખું આજ હું એહને ઘણે પ્રકારે ઘેર.

૧૦૬ તે૦-કે.માં આ આખી લીટી નથી. કહી૦-કે. કહી વનીતાએ વાત. ૧૦૭ પોતાના૦-કે. તરત થઇ તે રાત. નિશા૦-કે.માં નથી. ૧૦૮ આંગણુ ધરી કે. આઘરે. કરયૂં૦-કે. જેવું રૂપ કરૂપ. ૧૦૮–૧ પછી કે.નો વધારો–થયે.

૩

જેહવો પાસે ઝલકતો, જેહવી દીપક જ્યોતિ.
એહવો દીઠો સાસુઈ, ઉદેકાર ઉદ્યોત. ૧૧૦
ખાયે, પીયે, આનંદ કરે, રમે, જમે, લે પાન,
નરનારી માણે માનસ્યૂં, કરે મન ગમતાં માન. ૧૧૧

માઈ મન વિચારિયું, વાહાણે ગર્ધભ થાય;
બાલૂં ખોલ જ્યો એહની, ભવની ભાવઠ જાઈ. ૧૧૨
અંગારા કિધા ખેરના, પ્રકટાવી છે ઝાલ,
તેહમાં નાંખ્યું ખોલીયૂં, જે ગર્ધભની ખાલ. ૧૧૩
લાગી અગન્ય અંગ રાયને, ચિતમાં ચેત્યો તર્ત;
ઉઠય નારી! તૂં શીઘ્ર થા, આવ્યૂં માહરૂં મૃત્ય. ૧૧૪
બાળ્યૂં માહરૂં ખોલીયૂં, કૂડું કીધૂં કામ;
ગર્ક થસ્યે પૃથિવી વિષે, ત્રંબાવટિ બાધૂં ગામ. ૧૧૫
બાર ગાઉ ફરતૂં બુડસ્યે, ગામ દટંતર હોય;
પશુ પંખી ને માનવી, નહિ જીવે તે કોય. ૧૧૬
ઉગતા પહેલી નાસ નૂં, (જિહાં) જવાય તિહાં જાયો;
જણાવીશ કોહેને નહી, (તો) તમે સુખિયાં થાયો. ૧૧૭

ચોપાઈ

વિમાન એટલે આવ્યૂં સાહિ, ગર્ધભસેન બેઠા તે માહિ,
અવતાર પૂરો ઉસંકલ થયો, ઈંદ્રપુત્ર ઈંદ્રાસન ગયો. ૧૧૮
તે સ્રીને તો લાગી શીખ, ઉપની મનમાં અધકી બીક,
જે સાહેલી (છે) પોતા તણી, પ્રધાન પુત્રીસ્યૂં પ્રીત જ ઘણી. ૧૧૯
કોને કહેવાને નવિ રહ્યાં, તે વહેલાં મારગમાં ગયાં;
નાહાં વાત ચણીને કરણ, પેટ મસવાડા થયા છે ત્રણ. ૧૨૦

રહીયાલો રાજવી, ભોગી ભારે ભુપ ૧૦૯ તેહવો૦—આનંદ રૂપ કાયે દ્દી ૧૧૧ રમે૦—કે. પ્રીતે ચાવે પાન. ૧૧૫ બાધૂં કે જે. ૧૧૭ ઉગતા—કે. નીશા છતામાં નાસ હું તિહાં કે. તેટલે. ૧૧૮ કે. માં આ કડીમાં લહીયાયે ઉલટ સુલટ ઘણું કરી નાંખ્યું છે. ૧૧૯ તે સ્રીને કે. રાણીને. ૧૨૦ ગયાં કે. ગયાં. પેટ

અરૂણ ઉદેની વેળા થઈ, જોજન પાંચ સ્ત્રિ તિહાં ગઈ;
પ્રાતસ્કાલ થયો જેટલે, ગામ ડટંતર થયૂં તેટલે. ૧૨૧
પશુ, પંખી ને માનવજાતિ, સર્વ જીવની થઈ છે ઘાત;
ત્રંબાવટી અલોપ જ થયૂં, નગર ફીટીને ઝગર જ થયૂં. ૧૨૨
તે ગામમાં થયો ઉતપાત, કો કાલે વસ્યૂં ખંભાત.

એ વાત ઇહાંથી રહી, નાડી સ્ત્રીની શી ગત્ય થઈ. ૧૨૩
રવિ અસ્ત થયો બીજે દિન, સરિતાંત્રટે આવ્યૂં એક વન;
વૃધ ઋષિ બેહા તપ કરે, ધ્યાન (તિહાં) વિશ્વંભરનૂં ધરે. ૧૨૪
ઋષિચરણે જે નારી નમી, દિધાં માનને મનમાં ગમી.
શુભ વેશે દીસો છો સતી, કોણ પિતા, ને કોણ જ પતિ? ૧૨૫
કમ એકલાં આવ્યાં આ વન? બોલો સાચૂં આણે દિન.
તાહેરે ત્રિયે જોડ્યા હાથ, કહી પુરવ વીતકની વાત. ૧૨૬
નગર સર્વે પૃથવીમાં ગયૂં, પ્રથમ જાણ તે અમને થયૂં;
અમો આવ્યા તમારે શરણ, વાત સર્વે સંભળાવી કરણ. ૧૨૭
સાંભળી ઋષિઈ સર્વે વાત, તમો પુત્રી, હૂં તમ તાત;
હેત પ્રીતસ્યૂં રેહો મુજ ઘેર, સેવા કરૂં હું બહુવિધ પેર. ૧૨૮

કે. પેટે. યયા છે કે. ગરભ. ૧૨૧ અરૂણ૦—કે. માં નથી. ૧૨૨ ફા. ત્રંબાવટું. ઝગર જ કે. નગરું. ૧૨૩ કો૦—કે. તાર પછી વસીયુ ખંભાત. ૧૨૩-૧ પછી કેનો વધારોઃ—તેહુંની પાસ વસૂ છે ગામ. કહેવાયે છે તાંહાં નયરું ગામ. નાડી૦—કે. નાડી સ્ત્રી થાણી તાંહાં રહી. ૧૨૪ આવ્યું કે. વાડ. ધ્યાન૦—કે. ડરે ધ્યાન વિષ્ણુનું ધરે. ૧૨૫ તે મનમાં કે. રૂણુ જોઈ. શુભ વેશે કે. નાહાના વેશમાં. કોણ પિતા ફા. તમારો કોણ પીતા. ૧૨૫ પછી કે. નો વધારોઃ—બુધવંત બાલાપણ વેશ, પ્રેમદા કમ આવ્યાં પરદેશ. ૧૨૬ કમ૦—કે. કમ જોયું આ વાડી વન. બોલો કે. કેહો બાઈ. કહી૦—કે. માં આ ચરણને બદલે આ લીટીઓ છેઃ—બોલી વાત ઋષીને સાર. મન થકી મેહેલીને ગરવ, વીતગ વાત કહી છે સરવ. ૧૨૭ સર્વે કે. આખું. તાત૦—કે. કહું વાત સાંભલજો કરણ. ૧૨૮ સાંભલી૦—આ ચરણને બદલે કે. માં નીચેનાં ચાર ચરણોં છેઃ—અમો રૂપવંત ને જાને બાલ, સદૈવ શીરપર બેસે ગાલ;

બેહુ જણ તિહાં ઠરીને રહ્યાં, ઋષિને આશ્રમ સુખિયાં થયાં.
દિન ઉપર તે દિન વહી જાય, ગર્ભ ઉદરમાં મોટો થાય. ૧૨૯
જાહરે પૂરા થયા દશ માસ, સ્ત્રિયોની તિહાં પોતી આશ;
પ્રસવ્યો પુત્ર અમુલ રતન, રાજપુત્ર તે મહારાજન. ૧૩૦
તેજપુંજ મહાકોટિક કામ. વિક્રા ધરિયો તેહનૂં નામ;
કરી જન્મપત્રિ તેહ તણી, થસ્યે છત્રપતિ પૃથવીધણી. ૧૩૧
બીજી સ્રીને આવ્યો બાલ, સકલકલા, રુડો રૂપાલ;
જન્મપાત્રમાં પ્રાક્રમ ઘણૂં, કરસ્યે વજીરું રાજા તણૂં. ૧૩૨
થયાં સુખી બેહુ આનંદ ભેર, ઉછરે પુત્ર ઋષિને ઘેર.
અસ્ત્ર, શસ્ત્ર ધનુ, મહા ધીર, ઋષિ પાસે ભણે બે વીર. ૧૩૩
પુરાણ, શાસ્ત્ર, જોતિક ને વેદ, શસ્ત્રવિદ્યા, આસનના ભેદ,

બીજા વીરનૂં પરભવ નામ, ગયો એકલો રમવા એક ગામ. ૧૩૪
ભમતો ભમતો ભૂલો પડ્યો, વણજારાની પોઠે અડ્યો.
તેહેને દિધાં વણજારે માન, આપ્યાં વસ્ત્ર આભૂષણ પાન. ૧૩૫
પ્રભવપુત્ર તે જોબન વેશ, વણજારો લેઈ ગયો પરદેશ;
તેહેને ભણાવી વિદ્યા ઘણી, શુકન પરીક્ષા શણવી તણી. ૧૩૬
એક પુત્ર ઋષિઘેર રહ્યો, બિજો વિદેશ વણજારો થયો;
સ્રી કહેઃ માહરા કર્મના ભોગ, પુત્ર એકનો થયો વિયોગ. ૧૩૭

વરસ અગ્યારે વીકો થયો, ધનુપ બાણ લેઈ વનમાં ગયો;
ચાર પોહોર તે વનમાં ભમે, રાજબીજ તે મૃગયા રમે. ૧૩૮

બેસો બાઈ માનું મેં વાત. હેત કે. ઘણી બહુ વિધ કે પ્રીતે ૧૨૯ ઉદરમાં મોટા કે ઉદરે મોટેરા ૧૩૦ જાહેરે૦—કે માનનીને મન પુરણ માસ, ઈશ્વરે પોહોંચાડી આસ. અમુલ કે. રાજ. રાજપુત્ર૦—કે રાજબીજ માહા જોડો જન. ૧૩૨ રૂડો રૂપાલ ફા. ગુણ છે બાલ ૧૩૪ શસ્ત્ર ફા. સજ્જ, કે. અસ્ત્ર. ૧૩૪-૧ પછી કે. નો વધારો—આઠ બાલા જે ગુણીયે ગણી, બાવજ્ઞેદ જાણી તે ભણી. ગામ ફા. ને ગામ. ૧૩૫ અડયો ફા. જૈ અડયો. ૧૩૬ પ્રભવ પુત્ર કે. દીઠો યોધ. ૧૩૭ સ્રી કે. કામની. ૧૩૬ પછી કે. નો વધારો—પરૂ પછી જનાવર ભેદ, તેહની બાણી સમજે

હણ્યા જીવ મૃગલા દસવીસ, આવ્યો ઘેર આથમ તે દીસ;
ઋષિ આશ્રમ શ્રાદ્ધનો દિન, ઘેર જમવા આવ્યા ઋષિજન. ૧૩૯
એટલે આવ્યો બાલક ત્યાંહ, હણ્યા જીવ તે છે કર માંહ;
બ્રાહ્મણ સહુ કો દીઠો દૃષ્ટ, અંતરકરણમાં પામ્યા કષ્ટ. ૧૪૦
પાપી દાઢી જીવ જ હણે, હત્યા મનમા એ નવિ ગણે;
એહને ઘેર ભોજન કીજીઈ, (તો) એ હત્યા માથે લીજીઈ. ૧૪૧
રીસાવી સહુ ચાલ્યા ઋષિ, વૃદ્ધ તાત થયો મહાદુઃખી;
આલોટે ને આડા ખાય, એ બ્રાહ્મણ ભૂખ્યા કિમ જાઈ. ૧૪૨

દુહા

બોલિયા સર્વે બ્રાહ્મણો, કાંઈ ન આવે કાજ,
તુઝ ઘેર ભોજન કીજીઈ, (જો) કરે પુત્રને તાજ. ૧૪૩
વિક્રા કહે કા દુખ ધરો, ભોજન કરો નિચત;
આજ થકી ઈહાં નહિ રહું, લેસ્યૂ અમો તો પથ. ૧૪૪
માગી શીખ બે માતની, દુખ ન ધરો લેશ;
પ્રભવને બોલી કાઢવા, અમો જાસ્યૂં પરદેશ. ૧૪૫
થોડે દિવસ તમને મળૂ, જો વાસૂ એક ગામ;
પ્રભવને કરૂ પાટવી, (તો) વિક્રા માહરૂ નામ. ૧૪૬

તેહ. ૧૩૮, રાજબીજ૦—કે ઘેર આવે સંધ્યા સમે ૧૩૮ પછી કે નો વધારો—વપુ ચ^ મૃગયા પર વાહાલ, જાણે દુત રમાનો ધ્યાન એક દીવસ તો કૌતગ થયુ, ડાહાપણ ચોખણુ માહે વસૂ ૧૩૯ હણ્યા કે ઝાલા આશ્રમ કા આસમ શ્રાધનો ૫૧ સંધ્યાનો ઘેર૦—કે બ્રામણ કરવા આવા ભોજન ૧૪૦ પામ્યા કા પાગ્યો બ્રાહ્મણ મા કે હીજ વરે તે ૧૪૧–૧ પછી કે નો વધારો—દેવ સરખા મલા દસ વીસ, રાખી રુદયા માહે રીસ ૧૪૨ આ કડી પછી કે નો વધારો—

નોડોતરો બ્રમણ નીરમુખ જાવે, તેહને મારાની હત્યા થાવે
કહે તે તો અમો કીજીયે, માહારાજ ભોજન લીજીયે

૧૪૩ સર્વે કે બીજા કાંઈ ન કે. એક મા ૧૪૪ લેસ્યૂ૦—કે પડુ છું પૌડે પથ ૧૪૫ પ્રભવને૦—કે નાહાના ભાઈને બોલવા ૧૪૬ એક કે રહું ૧૪૭ પુત્રની કે.

પ્રણામ કરીને પરવર્યો, નહી મનમાં ઉચાટ;
આરાધન અંબા તણું, લિધી પૂરવની વાટ. ૧૪૭
ચાર દિવસ ચાલ્યો જિહાં, જેમ પવનની ઉંટ.
દિઠિ તે વનમાં ઘણી, વણજારાની પોઠિ. ૧૪૮
વા વાજે, ગાજે ગગન, નિશા અંધારી ઘોર;
તિહાં જઈને ઢુંકી રહ્યો, નામ ધરાવી ચોર. ૧૪૯
આગલ પાછલ પોઠિયા, વચમાં ગુણ અપાર;
તેહમાં બેઠા જંગલી, જટ ધરી હથીઆર. ૧૫૦

સહુ મધ્યે શણુવી રહ્યો, જેહને અધિકૂં ગ્નાન;
તેહને પૂછે સર્વ કોઈ, ગ્રાઝાં દેઈ માન. ૧૫૧
એટલે વનચર બોલિયા, લાલિ પેહેલે પોહર;
કહો શણુવી એ સ્યૂં કહે, પૂછે ઢોરો ઢોર. ૧૫૨

ચોપાઈ

શણુવિ કહેઃ સહુ સાંભલો વાત, વનચર બોલે તેહની ક્ષાત:
આપણી પોઠ પછવાડે ચોર, ઢુંકીને રહ્યો છે ઘોર. ૧૫૩
તેહને જાળવો વેગે કરી, નહિતર તે કાંય જાશે હરી;
સજ થયા વણજારા ત્યાંહ, વિચાર કર્યો પોતે મન માંહે. ૧૫૪
શણુવી તો સાચૂં ભાખશે, જંગલી જટ મારી નાંખશે;
બીજી દિશ જઈ ઝાડે ચઢ્યો, બીજે પોહોરે સોર જ અડ્યો: ૧૫૫
બોલ્યાં વનચર વનમાં ઘણાં, કહો શણુવિ! મર્મ એહ તણા:
નદીઈ પુર છે અપરંપાર, તેહમાં તણાઈ આવે એક નારિ. ૧૫૬
છે મૃતક, પણ પાસે દ્રવ્ય, ભર્યાં પૂર્યાં આભૂષણ સર્વ;
કેડે કેડ લાલી ધાય છે. તેહનો ભક્ષ કરવા ચાલ છે. ૧૫૭

વાસું. ૧૪૯ ગાજે ગગન ક્રા. જે ગગન. નામ ધરાવી કે. ચીતથી ઢુંકે. ૧૫૧ સર્વ કોઈ કે. મૈમશૂ. ૧૫૩ સહુ કે. સાચી. બોલે તેહની ક્ષાત કે. બોલાં છે ઉતપાત ૧૫૪ જાળવો કે. જાળવજો. ૧૫૪-૧ પછી કે.નો વધારો-પુરવ દેશે તસકર રહે વનચરની બોલીમાં લહો. ૧૫૫ બીજે ક્રા. વળી બીજે. ૧૫૭-૧ પછી કે.નો

કાઢો કાઢો કહે છે તેહ, અખંડ ધાર વરસે છે મેહ;
તે મરતક એક જોજન પરું, મહુરત એકે આવસ્યે અરુ. ૧૫૮
તેહ વિકે સાંભળિયૂં કાન, વાત રુદેમાં સઘલી માન;
બીક નાંણી મનમાં કો તણી, ધાયો આપ તે સલિતા ભણી. ૧૫૯
ભૂત પ્રેતના ભડકા થાય, (તે) વિકો નાંણે લેખા માંહે;
ચમકે વિજળી મહા વરસાત, મહા ઘોર અંધારી રાત્ય. ૧૬૦
સલિતાતીરે ઉભો રહ્યો, ચમકારો વિદ્યતનો થયો;
માહ પૂરમાં કરંક નિરખિયુ, જોઈ હર્ષપદૂં આપ હરખિયૂં. ૧૬૧
જગદંબાનુ ધ્યાન જ ધરી, પજ્ઞો દ્રહમાં મન દઢ કરી;
ભરયા વામ આપે દસવીસ, ઝાલ્યા કેશ આપે જઈ શીશ. ૧૬૨
વલગિ ખેંચિ લાવ્યો બારણે, દ્રવ્ય–આભૂષણને કારણે,
કંઠે મોતિ અમુલક હાર, બીજાં અંગે અપરંપાર. ૧૬૩
શ્રવણે ઝાલ્ય કોક્ષ જ તણી, તેહની તે શોભા અતિ ઘણી;
ગાંઠે બાંધ્યાં આભૂષણ સાર, કરંક કાઢી નાંખ્યુ બાર. ૧૬૪
આવ્યો વણજારા કેરી આડ, પાછો ફરી ચઢયો તે હાર.
ત્રીજો પોહોર થયો જાહરે, વલિ વનચર બોલ્યાં તાહરે. ૧૬૫
પૂછે વણજારા સણુવી કહો: વનચર બોલ્યાં તે મન લહો;
કહે શણુવી મૃતક (છે) મેં કહ્યૂં, તે તો જાણ કોયકને થયું. ૧૬૬
તેણે જોજ્યો કામ જ કરયૂં, (તે) કરંક કાઢિ આભૂષણ હરયૂં;
તાણી નાંખ્યૂં મૃતક બાહાર, કીધો વનચરે તે અહાર. ૧૬૭

વધારોઃ–વનીતા કો વેહેવારીયા તણી, લખમી તેહની પાસે ઘણી; બાઈ પંથ વેગલે પુર, નદી નીર વચેહ હજુર. કરે કેરે કે. તેડે તેરૂ. ૧૫૯–૧ પછી કે.માં આ પંક્તિ વધુ છેઃ–જોયું તમાસો આણે દીસ, પણે ને રહું તો ખેદે શીસ. ૧૬૦ (તે) વિકા નાણે કે. તે નવ આણે. અંધારી૦–કે. ધમધમતી. ૧૬૧ માહાપૂરમાં કે. નીર માંહે. જોઇ કે. હુંકારે. ૧૬૧ પછી કે. માં આ પંક્તિ વધુ છેઃ–થયો વીરાધ થયો તે વીર, નંખાણું દ્રહમાં માંહાં નીર. ૧૬૩ કંઠ૦–કે. કંઠ મુગતાફલ કેરા હાર, બીજા અંગ તણા શણગાર. ૧૬૬ મેં. ફા. જે મેં. ૧૬૭ કરંક કે. કનક. બાહાર ફા.-બાહારે. તે ફા. તેહનો. આહાર ફા. અહાર.

જયેષ્ટ થયાં સહુ આણે દિસ, કાઠનારને દેછે આશીષ;
તેં કર્યાં અમારાં કાજ, (તૂં) ભોગવજે અવંતી(નૂં) રાજ્ય. ૧૬૮
સંતુષ્ટ થયાં અમારાં મન, તૂં થજે માલવ રાજન;
સાચી માની સહુ કો વાણિ, તે વિક્ર સાંભલિયૂં કાન. ૧૬૯

એમ વીત્યા જામ જ ચ્યાર, બોલ્યાં વનચર હારોહાર;
કહો શણુવી સ્યૂં બોલ્યાં એહ, તે વાતનો ભાગો સંદેહ. ૧૭૦

દુહા

શણુવિ કહેઃ હૂં સત્ય કહૂં, બોલે વનચર જન,
તતો વાહણૂં વાય તે, નાયકને નિધન. ૧૭૧
માલ લુંટાસ્યે આપણો, કે દુઃખ પડસ્યે ઘોર;
કે કો જાસ્યે છેતરી, કે કહિં મળસ્યે ચોર. ૧૭૨
ગ્રહ વાંકા ટાંડા તણા, કે પડસ્યે કહિ હોડિ;
ખોલ જસ્યે ગીરત આપણો, કે કહિં લાગે ખોડ. ૧૭૩

કહે નાયક હવડાં ઉપડો, ઘડિ બે ચ્યારેક રાતિ,
શુકનમાં જઈ નીસરી, અપશુકન પ્રભાતિ. ૧૭૪
લાધૂં ટાંડૂં સર્વે કો, વિક્રે વિચાર્યૂં મન;
શણુવિ રતન અમૂલ્ય છે, બીજો નહી કો અન્ય. ૧૭૫
એહવૂં વિચારી ઉતર્યો, દિધી તેહમાં દોટ,
અવશુકન છે એહને, નાંખી જોયૂં ચોટ. ૧૭૬
ચિરી પોઠિ જઈ એકને, તેહમાં સીવી ઝાલ્ય;
એકમાં નેહાર ઘાલિયો; કોય ન જાણે ભાલ્ય. ૧૭૭

૧૬૯ સાચી૦–કે. સાચુ વીક માન્યું મન, બાંધી ગંઠ રાણીને ગંઠ. ૧૭૦ તે૦–કે સારી પેરે કાઢો સંદેહ. ૧૭૧ તતો૦–કે. તે વોહાણે કાંઈ પોડ ને નાયકને વીધ્ન ૧૭૩ કે. ગસ્ત ફા. ગીસ્ત. ૧૭૪ ફા અપસુકન તો–૧૭૬ નાંખી ફા. ઠુ નાંખી. ૧૭૭ નેહાર. કે. નિહોર. ઘાલિયો કે. ઘાલીયું. ભાલ્ય. ફા. કાલ્ય. કાય૦–કે. વુક્ષ–

(તિહથી) અરધ જોજન વેગલૂં, સણુયાપુર એક ગામ;
તેહનો શંભુ અધિપતિ, રહેતો તેણે ઠામ. ૧૭૮
તિહાં વિક્રો ગયો રાવલે, પાડી બુંબ ત્રિશેક;
કરી રાવ જૈ રાવને, ન ફેરે મેખાંન મેખ. ૧૭૯
મુને વણઝારે લૂંટિયો, લિધો માલ અધાયો;
તે તો નાશી જાઈ છે, રાજા વારે ધાયો. ૧૮૦
રાવ સૂણી ચઢો રાયજી, મુંઢયા બહુ અસવાર;
વણજારામાં આવિયો, ક્ષણું ન લાગી વાર. ૧૮૧
રોકી રાખ્યા સર્વને, એટલે થયું પ્રભાત;
વણજારા આગળ કહી, રાજાઈ તે વાત. ૧૮૨

ચોપાઈ

રાજા કહે વેપારિ તમોઃ કિમ લુંટ્યા રાય, પૂછું અમો;
એહનો માલ આપીને જાયો, નહિતર માર અતિશે ખાયો. ૧૮૩
નાયક કહેઃ નવિ જાણૂં હૂં, સ્યાને આળ ચઢાવે તૂં?
એક કહે હા, ને એક કહે નાહ, વાત વિમાસણ પડિ છે ત્યાંહ. ૧૮૪
રાજા કહેઃ એ જુઠો જાણ, નિશ્ચે લેસ્યૂં તેહના પ્રાણ.
વિક્રો કહેઃ હૂં જુઠો પડૂં, (તો) તુમ સાનિધ્યે સુલી ચઢૂં. ૧૮૫
માહરો માલ લીધો છે હરી, સ્યૂં કહૂં રાય તમને હૂં ફરી.
વણજારો કહે જુઠો થાયૂં, (તો) સર્વે પોઠ આપી હૂં જાયં. ૧૮૬

ણીની બાલ. ૧૭૯ મી કડી કે. માં આમ છેઃ–રાવ કરી જઈ રાવલે, પાડી બંબ વશેષ; ધાયે ધાયે ધાયે ધરણીપતી, રહે ન છાંનો રેખ્ય. ૧૮૦ અધાયો. ફા. અધાય. તે૦–કે. નારી મારી નાંખી તા, ધણી હોયે તે ધાયો. ૧૮૨ રાજાઈ૦–કે. માંડી વીતગ વાત. ૧૮૩ નહિતર૦–કે. દેહ તમારે દુખીયા થાયો. ૧૮૪–૨ ને બદલે કે. માં છેઃ–

૧ વીકો કહે મુજને લુંટીયો, હું તો નાશીને છુટીયો.
વાત વીમાંસણ ચીત નવ ચડી, ઠાલી પોઠ મારગમાં પડી.

૧૮૫–૧ કે. માં નથી; ૧૮૫–૨ કે. માં ૧૮૬ પછીની કે.ની વધુ કડીમાંની બીજી પંક્તિ છે. ૧૮૬ માહરો૦–કે.માં આ પંક્તિ નથી. ૧૮૬ પછી કે. નો વધારોઃ–

તું આ દેશ તણો છે રાય, ધીરજ દલથી તોલો ન્યાય;
તેં વાત ના બાંધર કરી, લખ્યાં લખાવ્યાં કાગળ ધરી. ૧૮૭
છોડો ગુણ્ય વિકો એમ કહે: માહરો માલ એહમાં છેહ;
દસવીસ ગુણ્ય જોઈ જેટલે, માંહેથી ઝાલ્ય આવી તેટલે. ૧૮૮
વિકો કહે: આ વસ્ત માહરી, સાબુત ચોરી થઈ તાહરી;
નિસર્યો નેહોર બીજા થકી, એટલે વિકો બોલ્યો વળતકી: ૧૮૯
આ નીકળી તે માહરી વસ્ત, લેઇશ પોઠ તાહરી સરવસ્ત.
વણજારો કહે એ માહરું, કિહાંથી આભૂષણ એ તાહરું. ૧૯૦
એહની જોડ જો લાવે તું, (તો) હાર્યો નામ ધરાવું હું;
બીજો નેપુર, ને બીજી ઝાલ્ય, મેહલ્યૂં રાજા આગળ તતકાલ. ૧૯૧
વિકાને તો સાચો કહ્યો, હાર્યો હાર્યો વણજારો થયો;
વણજારા તો ઝાંખા થયા, સહુ કો મુખથી અબોલા રહ્યા. ૧૯૨

દુહા

વિકોજિ ઝગડો જિતિયો, રાયને ઉપનું હેત;
વણજારો તો હારિયો, પોઠિ ગુણ્ય સમેત. ૧૯૩
કહે વિકો જે તુઝ કને, શણવિ જેહનું નામ;
તે દ્રષ્ટ પાડો માહરી, (તો) સરે તમારાં કામ. ૧૯૪
આણ્યો શણુરી ઉલખ્યો, પરભવ જે કહેવાય;
પરસ્પરે મનમાં હસ્યા, આનંદ અધિકો થાય. ૧૯૫

ભારે વણજ/વ્યાપારી કરૂ, ચોરી(ની) વાત ચીતે કમ ધરૂ. વીકો કહે- ૧૮૭ ધીરજ૦- ક૦ ધિરજ પતને તોલ ન્યાય કરી ક૦ ખરા કાગજ કે ધીરજ. ધરી ક૦ ભરા ૧૮૭ પછી કે૦નો વધારો –

વણજારો કહે એ સમ ખાયે, તેહ અમો તો નહીં ખાએ.
સાચી ચોરી સાબુત કરે, નહીતર વણ મારો એ મરે

૧૮૮ છોડો કે. ખોડો. ૧૮૯ નેહાર કે નેહોર વઢ કે. વલી. ૧૯૦ કિહાંથી૦-કે૦ મુજ પાસે કહાંથી તાહારા. ૧૯૧ (તો) હાર્યો૦–કે. તો સાચું માની જે અમો.. કે. તમો. મેહલ્યૂં –કે આપુ રાજાને વડાઇ. ૧૯૨ હાર્યો હાર્યો કે જીતો જીતો ૧૯૨-૨ કે.માં નથી. ૧૯૪ સરે કે થાશે. અધિકો થાય કે. અંગ નમાય

ચોપાઈ

વિક્રો જિત્યો બોલ જ કહે, વણજારો તે સર્વે લહે;
બાધિ સર્વે આપું હું,' જો મુઝને શણુવિ આપે તું. ૧૯૬
તાહરાં દુઃખ અમો કાપીઈ, શણુવી સાટે પાછો આપીઈ;
ઉલટ વણજારાને થતો, એટલા દાહા શણુવી કિહાં હતો. ૧૯૭
વિક્રે જાઇને શણુવી લીધ, માલ પોઠી સર્વ પાછી દિધ;
રાજા કહેઃ ચોથ માગૂં હું, (તો) કિમ શણુવી લેઈ જાઇસ્ય તૂં. ૧૯૮
ઝાલ્ય નેપુર આભૂષણ હતૂં, તે રાજાને કહે લે તૂંઃ
આપ્યો ચોથમાં સર્વે માલ, તેઓ શણુવી આણી વહાલ. ૧૯૯
વણજારો વિદાય જ થયો, રાજા પોતાને ગામ જ ગયો.

પરભવ ને વિક્રો બેઉ ભ્રાત, માગી શીખ પંથે વિખ્યાત. ૨૦૦
કુશલ વાર્તા હેતે કરી, મસ્યા ભેટીને આંખ્ય જ ઠરી.
એક એકને વીતું'તું જેહ, પ્રકાશ કરે માંહો માંહે તેહ. ૨૦૧
હેતપ્રીતસ્યૂં મન ભાવિયા, ઉજેણી નગરી આવિયા;
ક્ષિપ્રાતીર ગાંધર્વૂં મસાણ, તિહાં આવ્યા બે વીર સુજાણ. ૨૦૨

---

૧૯૬ જીત્યો બોલજ કે. બોલ કરૂણાનો. ૧૯૮ માલ૦—કે. પોઠી પોઠીયા પાછા દીધ. ૧૯૯ ફા. ઝાલ્ય હાર નેઉર–. તે૦ કે. રાજા આગલ કીધું છતું. તેડયો૦–કે. ગામ માંહે.ગયો ભુપાલ. ૨૦૦ વણજારો૦–કે. પોઠ વણજારે લીવો પંથ, ચતુર પુરૂપ. ચાલ્યા ચીત ચેત. ૨૦૦–૨ અને ૨૦૧–૧ ને બદલે કે. માં આ પંક્તિ છે–કે. ભેટા ઉર ભીડી બે ભ્રાંત, વીતગ માંહે કહી વીખાત ૨૦૨ હેતપ્રીતસ્યૂં કે. ભસું થયું ભાવે. નગરી ફા. નગરીમાં. ક્ષીપ્રા ફા. સિપ્રા ગાંધર્વૂં ફા ગાંધ્રતું. ૨૦૨–૨ ને બદલે કે. નો વધારો:–

નીરમલ ગંગા જેહેવાં નીર, તાંહાં આવ્યા ખીપ્રાતીર.
સૂભ સૂકન થયા છે તાંહે, બોલ્યો પરભવ ખીપ્રા માંહે.
પુરવ દસના વા વાય છે, વનચરના સૂકન થાય છે.
મુજને ઇચ્છા તેહની ઘણી, થાયો ભુમીપત તે ખંડના ધણી.
વીકો કહે સાંભળ રે વીર; કહું સાચું સાનીધે નીર.
લો કોલ આપું છું હું, વડો વજીર માહરો તે તું.

મહાકાલ, સદાશિવ, મહાધીર, જિહા બેને છે બાવન વીર,
ચોસઠિ યોગણીરયૂ હરસિધિ રમે, જક્ષ ચોરાશી દેવ્યા ભમે. ૨૦૩
અષ્ટ ભૈરવ, (જિહા) હનુમંત જતિ, નવ કોટિ બેલે જિહાં સતી,
સિધ ચોરાશી, ખેચર વીર, ગાંધર્વ, કોડિ પચાણું પીર. ૨૦૪
વ્યંતર, ખેચર, ભૂત અઢેઠ, કોય સિધવડ ઉપર, કો હેઠ;
બાવન વીર આવે વેતાલ, ક્રોધવત તે વિપની ઝાલ. ૨૦૫
તે સહુમા મુખ્ય હરસિધ માત, તેહની માયા સર્વ વિખ્યાત;
સરજે, પાળે, ભાંજે, ઘડે, સાધુ(ને) સંતોષે, ખલને નડે ૨૦૬
નવ ખંડે તે વ્યાપી રહી, ભાગવત નિગમ પુરાણે કહી,
સૃષ્ટિકર્તા સહુંથી થયા, વિરલે જોગેંદ્રે જે લહ્યા. ૨૦૭

હરસીદી માહે દીપક ઘણા, કરી પુજા નવ રાખી મણા
નામ ભટારક તે તાહેરો, નાનો ભ્રાત તે હ માહેરો
શેર અનના ગરજુ અમો, બાંધું નગર ભોગવજો તમો
એહવી બુધ્ય મુજ હૈડે ધરુ, કારજ પરમારથના કરુ
વિચાર કરીએ છે એહવો મરમ, કાહાથી રજ આપણે કરમ
માહા ભયાનક માહા મસાણ ભુવાનવ સધલીનું રાણ

૨૦૩ ક્રા જિહા જક્ષ આ કડી કે મા આમ છે –

માહાકાલેશ્વર મોટા વીર, નીરમલ વેહે ખીમાના નીર
આકાસ દેવ બાને ભમે, બાવન વીર રાજ થઈ રમે

૨૦૪ (જિહા) હનુમત કે મોટા છે પીર કે વીર ૨૦૫ અઢેઠ કે નેહ જ કો ક્રોધવત તે કે વીપરીત વાત આહા ૨૦૬ આ કડી પછી કે મા આ લીટી વધુ છે નોધારાની વાહરે ચડે, ધાટ પાપી દોષીનો ઘડે ૨૦૭ ભાગવત૦–કે વેદ, પુરાણ શાસ્ત્રે જે કહી ૨૦૭ પછી કે નો વધારો –

પંચ મા ભુતનુ મુર જ જેહ, આદી શક્તિ સહુ કેહે છે તેહ
મારણ, પાલણ, પોષણ નામ વ્યાપી રહી સચરાચર ઠામ.
ગુણ ત્રણ તે એહના રૂપ, હરીહર બ્રહ્મા સ્વયં સ્વરૂપ
વેદ શાહાસ્ત્રનું તત્વ તે શક્તી, પાચ પદારથ ભક્તી મુક્તી
ઝલહલમાન બેઠી છે જાહે વીર બેહુ પધારા તાંહિ

પરભવ ગયો ગામ જ માંહે, વિકો રહ્યો મસાણુ જ જાંહે.
હરસિદ્ધ રૂપ પોતાનૂં કર્યૂં, જોબનવંત સુંદરીઈ ધર્યૂં. ૨૦૮
ઉજ્જ્વલ વરણુ, પીતાંબર અંગ, પોતે એકલાં નહિ કો સંગ;
આભૂષણુ પેહરણુ નહિ પાર, રૂપ તણો તો છે અંબાર. ૨૦૯
ચરણુચોળીનૂં નહિ મૂલ, કરમાં ગ્રહ્યૂં કમળનૂં ફૂલ;
રંભા રૂપ મહાજોબન વેશ, સ્નિગ્ધ લિના શિર છૂટા કેશ. ૨૧૦
રમઝમ કરતાં લીલવિલાસ, આવ્યાં વિકાજીને પાસઃ
હલ્યા ! માહરા મોહલા માંહિ, કિમ એકલો આવ્યો આંહિ ? ૨૧૧
આવ્યો તો ભલે તૂં આવ્ય, માગૂં દાંણુ તે હવડાં લાવ્ય.
એહવાં વાચક સુણ્યાં જવ કરણુ, વિકો લાગો માતાને ચરણુ: ૨૧૨
ઇછા હોઈ તે માગો તમો, વચનબંધ તે આપૂં અમો;
નહી મુકૂં હૂં માહરી વાચ, તે નિશ્ચે માનોજી સાચ. ૨૧૩
કહે હરસિધઃ તૂં શીઘ્ર થૈ જાપ્ય, તાહરૂં રુધિર તૂં મુજને આપ્ય;
ત્રપત કરે જો તૂં મુને, તો સતવાદી જાણૂં તુને. ૨૧૪
જથેષ્ટ ન કરૂં તૂં મુઝને આપ, તો તુઝને હૂં દેઉં શાપ;
હરખ્યો વિકો કાઢી છુરી, આપ જંઘસ્થલ ઉપરિં ધરી. ૨૧૫
શોષ્યૂં રુધિર ન મળે માંહે ટાંક, પડ્યો વિકાનો અધિકો વાંક; .
લાવ્ય લાવ્ય ભુખ્યાં છૂં અમો, શાને વચન દિધૂં છે તમો ? ૨૧૬

રડી છાંહિ, રુડો છે નીર, ભોજન કરીયે આંણી તીર.
મસાંણુ આપરણુે સુ કરે, ખેદ કરે તો નીશ્ચે મરે.

૨૦૮ પરભવ કે. ભટારક. ૨૦૮–૧ પછી કે.માં વધારો છેઃ–મહા ભયાનક તે વન હોયે, માનવ્ય જાત રહે નહિ કોયે. કર્યૂં કે. કરી સુંદરીઇ ધર્યૂં. કે. સુંદર સુંદરી. ૨૦૯ આભૂષણુ૦–કે. આભુષણુ પેહેરાં અપરમપાર, આપે રૂપ તણો અંબાર. ૨૧૦ ૨૧૧ વિકાજીને ફ્રા. વિકાને. ૨૧૩ ઇચ્છા ફ્રા. જે ઈછા. ૨૧૪ તો૦–કે. તો ધીરજપણુ જાણૂં તાહરૂં. જો કે. મન. મુને કે. માહરૂં. ૨૧૫–૧ ને બદલે કે.નો વધારોઃ–

પુરણુ પેટ ભરે નહી આપ, તો દેયું છું તુજને શ્રાપ.
કદાચ કોપ જો હૈડે ધરું, ખાલી ભસ્મ ખણુંકમાં કરૂં.

માતાને રુધિર આપવા, લાગો પાય પીંડી કાપવા;
તિહાંથી નાખ્યૂં રુધિર જ રેખ, થયો આકળો મન વિશેષ. ૨૧૭
પછે હાથની કાપી બાંહ, રુધિર બીજૂં નાખ્યૂં તિહાં;
લાખ્ય રુધિર કે મુખે કહે નાથ,મુઝને ઘણી અવેરૂ જ થાય. ૨૧૮
તાહરે વિકે દરખ જ ધર્યો, કાઢિ કાળજુ આગળ કર્યો;
પછે મનમાં આણીને રીસ, લાગો છેદવા આપે શીશ. ૨૧૯
લેજ્યો માત મનગમતો ભોગ, ટાળો વ્યાધિ, ભયાનક શોક.
એવૂં વચન બોલ્યો તે સાથ, હાંહાં કરીને ઝાલ્યો હાથ. ૨૨૦
માગ્ય વરદાન પ્રસન હૂ થઈઃ તાહરી ચિંતા સઘળી ગઈ
કાંઈ હુંસ મનમાં નવિ રાખ્ય, જે ઇછા તે મુજને દાખ્ય. ૨૨૧
અમૃતદષ્ટે વરસો મેહ, સાજી કીધી તેહની દેહ.
માતા! મન સારૂ હોય તુને, તે હેત કરીને આપો મુને. ૨૨૨
તૂં પૃથવીપતિ રાજા થાઈ, તૂ ગજ્યો કોનો નહિ જાઈ;
નવે ખંડમાં તાહરૂં નામ, કરેશ અજિત, અભેદિ કામ. ૨૨૩
કલ્પ કોડ સુધી નામ જ રહસ્યે, તુઝથી દુખ લોકનાં જસ્યે,
વીર ધીર તૂં સાહસિક હોય, નહિ જિતે, નહિ ગજે કોય. ૨૨૪
આપ્યૂ અભેદ એહવૂં વરદાન, થયા માતા તે અંતરધ્યાન

એટલે તિહાં પરભવ આવિયો, સામગ્રીને પાક લાવિયો. ૨૨૫
કર્યૂં ભોજન બહુ રૂડી પેર, ગયા ગામ પ્રજાપતિઘેર;
ઠરી ઠામ તે વાસો રહ્યા, બંધવ બેહુ સુખિયા થયા. ૨૨૬

---

૨૧૬ થાને૦-કે સીહ વચન આપુંઇ તમો ૨૧૭ તિહાંથી૦-કે રુધીર તણી બૂંદ નાખી રેખ ૨૧૮ બીજું કે. બીંહુ એક ૨૧૯-૧ ને બદલે કે મા આ કડી છે-

તો વીક ખુઝે કરી, આપ મસ જે પાથી ધરી
કાઢાડી કાલજુ આગલ ધરૂ, રુધીર-બીંદુ તો નવ નીસરૂ

૨૨૦ મન ગમતો કે ભવાની ટાળો૦-કે વચન ઓસીકલ ટાલો રોગ ૨૨૧ કાઈ૦-કે હોસ ન રાખેશ તાહારે કહે, માગ માગ વાણી એમ વહે ૨૨૨ વરસો કે વરસે તે હેત કે તેહે ૨૨૩ કરેશ૦-કે કરીશ પરકારજના કામ ૨૨૫ અભેદ એહવૂ કે અભેય વર તિહાં પરભવ કે ભટાક સામગ્રીને પાક

દુહા

જેહને ઘેર વાસો રહ્યા, તે દુખ ધરે અપાર;
રુદન કરે થાઈ આકલી, ખંચે નહી તે ધાર. ૨૨૭
કહો બાઈ! તમે કાં રડો, સ્યૂં પ્રગટૂં છે દુખ ?
કહો વાત અમને તમો, ઈશ્વર ભાગે ભૂખ. ૨૨૮
માહરે તો ઘેર એક છે, લાડકવાયો પુત્ર,
તેહને તેડૂં રાયનૂં, ભાગ્યૂં છે ઘરસૂત્ર. ૨૨૯
એક દુષ્ટ છે ગામમાં, નિત્યે માણુસ ખાય;
ઘર ઘર તેણે કર કર્યો, સહુ વારા ફરતી જાય. ૨૩૦
આજ વારો (માહરા) પુત્રનો, તેહની હઈડે દાઝ,
પ્રાતસ્કાલે તે હણે, રાત્યે કરસ્યૈ રાજ્ય. ૨૩૧
વિક્રો કહેઃ રખે દુઃખ ધરો, તે સાટે હૂં જાયૂં;
મારૂ પાપી દુષ્ટને, કે જીવતો હૂં સાહૂં. ૨૩૨
એટલે તેડૂં આવિયૂં, તેડે છે પરધાન.
વિક્રો ચાલે આનંદમાં, ચાવી મુખમાં પાન. ૨૩૩
ગયો રાજ્યમાં રીઝસ્યૂં, સહુ કો બેઠા થાય;
તતક્ષણ બેઠો તરતીબસ્યૂં, તેહ ઠરાવ્યો રાય. ૨૩૪

ચોપાઈ

વિક્રો કહે રાજા હૂં અમો, જે કહૂં તે કરજો તમો;
મદ્ય તણાં ભરાવ્યાં માટ, મૂંકયાં ઠામઠામ, ઘાટોઘાટ. ૨૩૫

કે. અનસામગ્રી તે. ૨૨૬ ગામ ફા. ગામમા. પ્રજાપતિઘેર ફા પ્રજાપતિને ઘેર. ખંખર બેહુ કે. સૂવા કારણ ૨૨૭ થાઇ આકલી કે. હૈડુ હણે નહી તે કે. નયણે ફા. ૨૨૭ પછી કે.માં વધારો–

થાયે અતીસે આકલી, રાખી ન સકે કાયિ;
બીકો બેઠો તો વાસમાં, તે તો દૃષ્ટ જોયે

૨૨૮ ભૂખ કોહો૦–કે. કોહો રે માતા કા સૂયે. ૨૩૦ દુષ્ટ ફા દુષ. તેણે

બળી બાકુલ વડાં બહુ સાર, તેહના કિધા બહુ અંબાર;
રાખી ઉઘાડી એક જ પોળ, કરી દીપકની તિહાંથી ઉલ્ય; ૨૩૬
સાકર કેરા સરબદ કરી, મેહેલ્યાં કુંડા વાટે ભરી;
અનેક મેવા, બહુ પકવાન, વિવિધ સુગંધ, ચોલીયાં પાન. ૨૩૭
ભરયા દુધના કુંભ જ ઘણા, ઉડે બહેક કસ્તુરી તણા;
આઘા દરવાજાને દરબાર, એક જોજન કરયો વિસ્તાર. ૨૩૮
તિહાં સુધી શોભા અતિ ભરી, ભુંય બાધિ ચંદનમય રચી;
અષ્ટ મહિષ પોળે બાંધિયા, કલશી ખીચડ દશ રાંધિયા. ૨૩૯
નિશા ગઇ જબ અરધ જ પોહોર, લોક ગયા સહુ ઠોરેઠોર;
સંધ્યાકાળ પડી જવ રાત્ય, પશુ પંખી નહિ માનવ જાત. ૨૪૦

વિક્રા હાથે ખડગ જ ધરી, રહ્યો મોહોલમાં આપે હરી;
એટલે આવ્યો વીર વેતાલ, પ્રથમ મહિષનો આણ્યો કાળ. ૨૪૧
શીઘ્ર મદીરા ખાધિ ખીચ, તિહાંથી મનમાં પામ્યો રીઝ;
જિમ જિમ પગલાં ભરતો જાય, આહાર અમૃત પકવાન જ ખાય. ૨૪૨
ચાવે પાન, ને ચોળે તેલ, આપે કરે રંગની રેલ;
બસ બાકલનો આહાર જ કરે, તિમ તિમ હેત હઇયડામાં ધરે. ૨૪૩
આજના રાજાને ધનધન્ય, સંતુષ્ટ કરયૂં છે માહરૂં મન;
સાકર સરબદ, સોપારી ખાય, રંગ મહેલમાં આપે જાય. ૨૪૪

ક઼ા. તે. ધર૦-કે. કર કરી આપો તેહને. ૨૩૬ બહુસાર કે. નેખીર. તેહના૦- કે માં આ ચરણને સ્થાને આ વધુ છે'-શરબદ સાકર કેરા નીર ૨૩૬-૧ પછી કેનો વધારો -ઘેબર આણ સુખડીયે સાર, તેહના કીધા છે અંબાર. તિહાંથી કે. આખી. ૨૩૭ સાકર૦-કે. કડાં દુધ સાકરીયાં કરી. ચોલેયાં ફા. ચેયાં ૨૩૮ ભરયા૦-કે. સુભ શીખંડ દહી ઘાડા ઘણા. ઉડે કે. ઉડાડા. આઘા૦-કે. આઘ પોલ દરવાજા બાહાર. ૨૩૯ ચંદનમય રચી કે. ચદન માંહિ પચી. ૨૩૯ પછી કે.માં આ પંક્તિ વધુ છે:—અજ મોટા બાંધા પંચાસ, ભાગે ભુખ પોહોચે જમ આસ. ૨૪૦ સહુ કે. ઘેર. સંધ્યા૦-કે વલી છાંહે, પડી છે રાત. ૨૪૧ ફા. મહીષનો. ૨૪૧ પછી કે.માં આ પંક્તિ વધુ છે.-પછી વડાં અદદ કરાં ચરો, પુર માંહે પેસતે હરો. ૨૪૨ શીઘ્ર કે. પીધું. ફા.

દુહા

ઇમ કહેતો તિહાં ગયો, (જિહાં) રાજાનો દરબાર,
માનવ તો દીઠો નહિ, (ને) શોભા હારો હાર. ૨૪૫
આવ્યરે રાજા ! (તૂં) આજના, કરૂં તુજને નાહાલ;
માગ્ય માગ્ય વર મુઝ કને, તુઝસ્યૂં મુઝને વાહાલ. ૨૪૬
નિશ્ચે તુઝને નહિ હણૂં, લે વાચા સત કોલ,
જોયૂં વદન હૂં તાહરૂં, શીઘ્ર થઇતિ ઓલ્ય. ૨૪૭

ચોપાઈ

વિક્રો આવ્યો, પાયે નમ્યો, જોહાર કરયો તિહાં મનસ્યૂં ગમ્યો.
વેતાલ કહે તૂં પાયે લાગ, મુજ પાસે ગમે તે માગ્ય: ૨૪૮

તુઝ પાસે જોર કેટલૂં, પછે હૂં માગૂં તેટલૂં;
તમારૂં તે સ્યૂં છે નામ? સ્યૂં સ્યૂં નીપજે તમથી કામ? ૨૪૯

માહ' નામ તો વીર વેતાલ, રીસે ભર્યો કૃતાંત જ કાળ,
અણુચિંતવ્યાં મહાકામ જ કરૂં, સ્વર્ગ, મૃત્યુ, પાતાલે સંચરૂં. ૨૫૦
બાવન વીરમાં હું સરદાર, મ્હારાં પ્રાક્રમ અપરંપાર,
સત્ય હરસિધ તણો છે હાથ, ભૂચર, ખેચર માહરે હાથ. ૨૫૧
ઇંદ્રાસન, બ્રહ્માસન જાયૂં, ન્યહાલ કરૂં પ્રસન જ થાયૂં;
કોપૂં તેહના લેઉં પ્રાણ, અદૃષ્ટ વિદ્યા મુઝમાં જાણ. ૨૫૨
લઘુલાઘવી વિદ્યા કરૂં, એક ઘડિમાં પૃથવી ફરૂં.

એહવાં વચન વેતાલે કહ્યાં, તે રાજાઇ મનમાં લહ્યાં. ૨૫૩
કહે વિક્રો વચન જ આપ્ય: હૂં આપૂં તે વરતૂં થાપ્ય.
આપે વચન બાંધ્યો તે વીર, એહવો પોતે સાહસ ધીર. ૨૫૪

અહાર. પકવાન જ કે. આદ્દેરા ૨૪૩ હેત કે. હોંસ. ૨૪૫ કહેતો કે હરખતે. ૨૪૬ નાહાલ ફા. નાહાલ. ૨૫૦ અણુચિંતવ્યાં કે મન ચિંતવ્યાં. ૨૫૨ કરૂં૦-ફા. કરૂં જેહને પ્રસન થાયું. ૨૫૩ એહવાં૦-કે. જુધ કરતે નહિ હારૂં હું, એવું જાણી

દુહા

પ્રથમ માગું એટલૂં, મંન વિચારી જોય,
ઘડિ પાણિવલ છે ખરી, (જો) માહરૂં આયુપ હોય. ૨૫૫
આવરદા જે માહરૂ, કહો બરાબર સત્ય,
તો વિશ્વાસ આવે મુને, સ્વર્ગ તમારી ગત્ય. ૨૫૬

પવન રુપ થઈ પરવર્યો, ગયો બ્રહ્મસદન છે જાંહિ;
કર જોડી ઉભો રહ્યો, ઈશ્વર બ્રહ્મા ત્યાંહ. ૨૫૭
માહારાજ વિક્રમ માનવી, તેહસ્યૂં પાડી હોડિ,
આવરદા તેહનો કહો, (તો) પોહોચે માહરાં કોડિ. ૨૫૮
વરસ એક સો પાંતરીસ, ઉપર મહિના સાત,
દિન દશ ને પંનર ઘડી, જાયો કહો સત્ય વાત. ૨૫૯
નામ્યૂં શીશ મહાસુખ થયૂં, આવ્યો ઊલટભેર
એક પલકમાં શીઘ્રસ્યૂં, જિહાં વિક્રમ છે ઘેર. ૨૬૦
માંડી વાત સઘળી કહી, વરસ માસ ને દિન,
અધિક ઉદ્યમ એહમાં નહી, દઢ કરી રાખો મન. ૨૬૧

વિક્રમ કહેઃ મ માનિશુ કોલ, ઓસંકલ થાઉં;
એક દિવસ વધારવા, પાછા તે સ્થાનક જાઉં. ૨૬૨
આવરદા દિન એકનો, જો વધારો મુઝ,
(તો) તમે માગ્યૂં આપસ્યો, સાચો જાણું તુઝ. ૨૬૩

વર માગે હું. ૨૫૫ છે ખરી કે. તે કાહો. ૨૫૬ બરાબર કે. સાચું તે. ૨૫૭ બ્રહ્મ સદન ફ્રે. વામસુદન. ૨૫૮ આવરદા૦—કે. આવીષ્ય તેહનું કેટલું, કાહો તો પોહોચે કોડ. ૨૫૯ પછી કે.નો વધારોઃ—

કમલપુંજ કરસે ખરી, માકમ એહ અપાર,
વીક્રમ વરસ ૭૮ ભોગવે, શત પુરાં અગીયાર.

૨૬૦ નામ્યું૦—કે. વદન નામું તે વીશ્વપત. જિહાં કે. બેઠો. છે ફ્ર. છે ત. ૨૬૧ દઢ કરી રાખો કે. નીશ્ચે માનું. ૨૬૨ કોલ ફ્ર. હવે કાલ. જાઉં કે. થાઉં

ગયો વીર પાછો તિહાં, બેઠા પુરુષ પુરાણ,
કર જોડી વચને કરી, કીધી સ્તુતિ વખાણ. ૨૬૪
મહારાજ! મેં તમને કહ્યો, પ્રથમ જે વિક્રો જન,
તેહનું આયુષ વધારીઈ, પૂરો એક જ દિન. ૨૬૫
લખ્ય પસાય મુઝને કરો, મનની પૂરી આશ,
એક દિવસ તેહનો વધે,(તો હું) પામું સુખવિલાસ. ૨૬૬

કહે હરિઃ ઘેહેલો થયો, એ સ્યૂં બોલો મર્મ?
વધે ઘટે નહિ કો થકી, જેહ લખ્યૂં છે કર્મ. ૨૬૭

આવ્યો વીર પાછો વળી, જિહાં છે વિકો રાયઃ
માગ્ય વર કાંય અભિનવુ, મેં એ નહિ અપાય. ૨૬૮

ચોપાઈ

વિકો કહે વધારો નહી, એક વાર પાછા જાયો તહિં;
એક દાહો ઘટાડિ લાવ્ય, એક પલકમાં વેહેલો આવ્ય. ૨૬૯
કરો આયુષમાં ઉછો દિન, (તો) પાલો કોલ ને માનો મન.

એહવૂં કહેતાં વીર જ ગયો, મહારાજને સંદેશો કહ્યોઃ ૨૭૦
વધે નહિ, તો ઘટાડો માસ, (તો) માહારા મનની પોહોંચે આશ,

એહેવૂ સાંભલી બોલ્યા હરિઃ અજાણ! સ્યૂં પૂછે છે ફરી? ૨૭૧
જેહેનો-લખ્યો વિધાતા લેખ, અધિકા ઉછો ન થાઈ રેખ;
બિહુ પખૂં જનનીને પેટ, છઠે દિન જે લખિયા નેટ. ૨૭૨
સુખદુઃખ, હાણ ને વૃધ જ હોઈ, તે મટાવી ન સકે કોય;
યજ્ઞ થકી પુન્ય કરે વિશેક, (તોયે) આયુષ ન વધે પલક જ એક. ૨૭૩

૨૬૩ (તો) તમે૦-કે તો મન માનું(ન્યું) આપીશુ ૨૬૪ વચને કે. વીનય. કીધી૦-કે. વીવીધ પ્રકાર વીખાંણ ૨૬૭ હરિ ક્ર. નિરંજન. કો થકી ક્ર. એ કો થકી. ૨૬૮ મેં એ૦-કે જે મનની ઇચ્છાય. ૨૭૦ કરો૦-કે મા આ પક્તિ નથી. એહવૂં૦-કે તાહાં જઇને પાગે લાગીયો, એક વચન મનથી માગીયો ૨૭૧ અજાણ ક્ર. હું અજાણ. ૨૭૩ યજ્ઞ થકી ક્ર. જે યજ્ઞ થકી, કે. લખ જગના પુન્ય કે. નર.

મહા પાપી બહુ નંઘા રટે, (તોયે) પલક એક નવિ આયુ ઘટે;
સારાં કૃત આપે ભોગવે, ભૂંડાં કરે (તો) ભૂંડાં ભોગવે. ૨૭૪
લખ્યું વિધાતા તે તો સહી, મટે નહીં જિમ લોઢે લહી;
તલભર વધે, જવભર ઘટે, લખ્યાં કર્મ કોનાં નવિ મટે. ૨૭૫

દુહા

કોડિ ઉપાય, ઉર સહસ બુધિ, કરિ દેખો સબ કોય;
અણુ હોણિ હોણી નહિ, હોણી હોઈ સો હોઈ. ૨૭૬
બુદ્ધ પરપંચ ને ભેદ જે, વિવેક વિદ્યા (જે) જુક્ત જાણ,
તે સહુ જાણે (છે) હું કરૂં, (પણ) સર્વ લખ્યા પ્રમાણ. ૨૭૭
અનતોલ પાણી વજન, નેત્ર પલકારા જેહ,
તે સર્વે લખ્યું ભોગવે, (તેમાં) અધિક ન ઉછું તેહ. ૨૭૮
નિદ્રા, જાગ્રત (ને) સ્વપ્ન, સુખ, દુઃખ, ઘર, સુત, પરિવાર,
તે સવિ લખ્યા વશ્ય ભોગવે, શું કહું વારવાર? ૨૭૯

છપ્પય

થિર ન રહે રવિ ચંદ્ર, ઇંદ્ર ઇંદ્રાસન ડોલે;
ડગે દસ દિગપાલ, આલ સતવાદી બોલે;
ચયે અવનિને પેર, ફેર સૃષ્ટિ હોય પ્રડણ;
વહે ઊલટી ગંગ, ભગ સતીવ્રત ખડણ;

૨૭૪ રટે કે કરે સારા૦–ફ્ર. સારા કૃત જો આપે ગવે ૨૭૫ લહી ફ્ર. લીહ ન ફ્ર. નહિ તલભર૦–કે તન ન વધે, ને જવ નવ ઘટે, લખ્યા લેખ કોહો ના નથ મટે કર્મ કે લેખ ૨૭૬ ઉર સહસ બુધિ કે આપે કરે કરિ૦–કે બુધ પરપંચ ને ભેદ અણ૦–કે. કરુ ન થાને કોઈનું, વાણી બોલે વેદ ૨૭૭ બુધ્ધ૦–કે શાણપણ ડાહ્યાપણ, કલવીકલ, વીધાવીવેક યુક્ત જાણે જુક્ત ફ્ર. જે. તે૦–કે મુરખ જાણે હું કરુ સર્વ લખ્યા કે લખ્યા વશ ૨૭૮ ઉછું કે ન્યુન ૨૭૯ પછી કેમાં ફ કડી વધુ છે–

જપ તપ પુન પરમારથી, પરમારથ ને પાપ,
અસત અન્યા આચરે તે કરમ લખ્યા પરતાપ.

મન, અનિલ બાંધ્યો રહે, કોય કાળે વંધ્યા ફળે;
સામળ કહે એ કર્મની, રેખો ટાળી નહી ટળે. ૨૮૦

ચોપાઇ.

કર્મ તણી હકીગતિ લહી, વિકા આગળ માંડિ કહી;
બીજાંૂ ભાગ્ય જે મુઝથી મળે, લખ્યો આંક ટાળ્યો નહિ ટળે. ૨૮૧
કહે વિકોઃ તાહરૂ સ્યૂં જોર? તૂં હસારો, માહરો ચોર.
ધસી ચોટલો ઝાલ્યો દિશ, કાઢ્યૂં ખડગ છેદવાને શીશ. ૨૮૨
ઘણા લોક વશ્ય છે તાહરે, નહી મુકૂં હાથ આવ્યો માહરે;
મુઝને મારી તૂં નહિ શકે, માહરી આવરદા ખુટા પખે. ૨૮૩
એક સો પાંત્રીસમાં પંનર ગયાં, બાકી ભોગવવાં અમથાં રહ્યાં.
વચન આપ્યૂં તે લહેણૂં થયૂં, જાણ્યે શીશ એ તાહરૂ ગયૂં. ૨૮૪
કોલ આપ્યો તે ન અપાય, તુઝથી વઢતાં કેમ જિતાય;
સંભાર તાહરો હોય તેહને, કરૂ ઘાત તાહરી દેહને. ૨૮૫
કોટ ઉપાય નહિ મૂકિયે, આવ્યો હાથ તો કિમ ચુકિઈ?
શામ દામ કરસ્યો બહુ ભેદ, નહિ જીવતો મૂંકૂ વેદ. ૨૮૬
કાંઇક જો પ્રતિજ્ઞા લેઊ, બોલે સાચૂં (તો) મૂંકિ દેઊ;
અહરનિશ મુઝ પાસે રહૂં, કરે કામ જે તુઝને કહૂં. ૨૮૭

---

૨૮૦ અવની ને કે. અવની દ્રુમ. ફેર૦—ફા. ફર. મંડણ પા. મંડાણ. વંધ્યા કે વેઝા. ૨૮૨ દિશ કે. તે દીશ. ૨૮૩ આવ્યો કે ચડો. માહરી કે. માહરો. ૨૮૪ ભોગવવાં ફા. ભોવવાં. જાણ્યે કે. જાણો. ૨૮૫ તુઝથી૦—કે. તો મુજથી તેં કેમ જીતાયે. કિમ ફા. તે કિમ. ૨૮૬ હાથ કે હાથે. ૨૮૬ પછી કે. નો વધારોઃ—

કહે વૈતાલ વાણી સાંભલો, મોટો ઉસ્તાદ માહારો તું મલો;
આપો કોલ મેં તાહારે હાથ, વેચાણો છું તાહારે હાથ.
ઉગાર જીવ મનથી માહારો, રાખ કરી મુજને તાહેરો;
ચીત આવ્યે તો ચાકર રાખ્ય, સમ ખાઇ વેદ પુરું સાખ્ય.
ભુપત તાહારે ભાગ્ય જ ભલે, મજ સરખો માગો નહિ મલે;
લાગો પાયે નેહેસુ નમી, તે વાણી વીકાને ગમી.

ગાહરી વાતનો ન કરે લોપ, કોય વેળા ન ચઢાવે કોપ,
જિહારે સમરૂં તાહરે પાસ, જિમ વશ મૂલ ખરીદી દાસ.
હવડાં દ્વેષ મનમાં નવિ ધરો, અજિત કામ હુકમસ્યૂં કરો.

વેતાલ કહેઃ તું સાંભળ ભૂપ! દીસે છે કો દેવસ્વરૂપ. ૨૮૯
હિંમત ઘણી હઇયડે તુઝ ચડે, નહી કર કોણ મુઝ સાથે વઢે;
તુજ સરિખાને હું ઇચ્છતો, મન સમજે જે છે પ્રીછતો. ૨૯૦
માણુસ (એક) માહરે મારવૂં પડે, તેહની હત્યા માથે ચઢે,
તોહે આહાર પૂરો નવિ થાય, એ મોટી માહરે ચિંતાય. ૨૯૧
એક દિન નવિ ભાગે ભૂખ, તેહનૂં મુઝને મોહું દુઃખ;
માહરૂં પેટ દાઢિ તમે ભરો, તાહરો ઉપાસિક અમને કરો. ૨૯૨
ઈણ પ્રતિજ્ઞા તે લો જોઇ, તાહરૂં થુંક, તિહાં માહરૂં લોહી;
તુઝને વાગે તિહાં વાંસો ધરૂં, તે વાતનો સાંસો નહિ કરૂં. ૨૯૩
ભોગ આપી મુઝને તેડસ્યો, ધરી ધોંસરી ને ખેડસ્યો;
ભોગ આપતાં થાસ્યે (જો) ફોક, તાહરે આપણુ લોકાલોક. ૨૯૪
ભોગ નહિ આપો, ચુકિ જસ્યો, તાહરે માહરા દુશમન થસ્યો.

કર ઉપર કર તે ધરી, એક એક પ્રતિજ્ઞા કરી. ૨૯૫
વિચ આણી હરસિધ માવડી, સમ ખાધા પગની પાવડી.
સુખે ચલાવો રાજસિધ રીત્ય, વીર વિક્રે કીધી બહુ પ્રીત. ૨૯૬
હરસિધનો પહેલો છે હાથ, વીરજિતને લીધો સાથ;
મહાકાલેશ્વર પ્રસન્ન થયા, વિક્રમ ઉપરિ કીધી દયા. ૨૯૭

દુહા

વીરજિત વિક્રમ હવા, જે ત્રિકો બલપૂર.
જિહાંગીર વાગ્યા જિત તણાં, શિર ઉગમતે સૂર. ૨૯૮

---

૨૮૭ રહું કા. રહો તુઝને કે મુખથી. ૨૮૯ હવડાં કે હવડાનો. દીસે૦–કે. દીસે કો કારણ રૂપ. ૨૯૦ સમજે કા. સમજી. ૨૯૩ તે લો જોઈ કા. તે જો થુંક કા. થુંક પડે તિહાં ૨૯૫ એક એક૦–કે પરમેશ્વર વીચમાં પ્રીત કરી ૨૯૬ પગની કે. પુજા રાજસિધ કે. રાજસ ૨૯૭ વીરજિતને૦–કે. વીર

મંગલ ઉછવ ઘર ઘરે, ચાલી વાત ચિહુ પાસ,
વિકે વીરજ જિતીયો, પોહોતી મનની આશ. ૨૯૯
મૃદંગ માદલ ગડગડ્યાં, શોભા બહુ વિધ પેર,
દૂધે ઉંબર ધોવરાવિયા, તરિયા તોરણુ ઘેર. ૩૦૦
જિતી બાંધ્યો વીરને, જે માણુસનો કાળ,
એહથી તે ઉછવ કિયો, તાર્યો છે વેતાલ. ૩૦૧
કો પૂજા કરે વિપ્રને; કો જઈ પૂજે દેવ;
કો વેરે પુષ્પ ચિહુ દિશે; કો કરે સદ્‌ગુરુસેવ; ૩૦૨
કો કુમ કુમ હાથા કરે; કો ગાઈ સુંદરી ગીત;
કો આભૂષણુ સારાં સજે; કો નારાયણુસ્યૂં પ્રીત; ૩૦૩
કો ઉછાહે ઊછળે; કો વસ્ત્ર ધરે છે અંગ;
કો વળગી ઝુમે હેતસ્યૂં; કો કરે રાગ રસ રંગ. ૩૦૪
જિમ વાંઝીયાં પામે પુત્રને, જિમ નિર્ધન પામે ધન,
તિમ સહુને ઊલટ ઘણો, રાજા જોવા મન. ૩૦૫
નર નારી ટોળાં મળી, બહુ રાજદ્વારે જાય;
તિલ પડ્યાની જાયગ નહિ, શોભા અધિકી થાય. ૩૦૬
કાંસી, ત્રાસાં, નફેરીયો, ચહુ ચહાટ ભૂંગલ ને ચંગ;
ઘોર શોર વાજાં બહુ, માદલીયા મૃદંગ. ૩૦૭
બહેક, કસ્તુરિ, ચંદન ઘડા, પુષ્પવૃષ્ટિ બહુ થાય;
નિરખે રાજા વીરને, જય જય શબ્દ બોલાય. ૩૦૮
વિપ્ર આશીષ દે વેદની; જશ બોલે ચારણુ ભાટ;
સ્ત્રિયો લે ઊતારણાં; ઈમ થઈ રહ્યો ઘેહેઘાટ. ૩૦૯

લીધો હાથ. ૨૯૮ જે૦—કે વાધ્યૂં પુર. જિહાંગીર કે જાગીર. ૨૯૯ પછી કે. નો ધારો:—અરુણુ ઉલટો હરષનો, ગુણુ ફેલો તેહ ગામ; જીતો વીર તેણે ઠરું વીક્રમાદિત સુભ નામ. ૩૦૧ તાર્યો છે કે. વારો વીર. ૩૦૩ નારાયણુસ્યુ કે. પરીઅંમસૂ. ૩૦૪ રાગરસ કે. રાગસૂભ. ૩૦૫ ઘણો કે. થયો રાજા કે. મટીપત. ૩૦૬ અધિકી કે. સૂરની. ૪૦૭ ભુગલને કે. કરે છે. માદલીયા કે. માદલ રૂડો. ૩૦૮ બહેક૦—

પટાભિષેક રાયને કર્યો, શીશ સોહાવ્યૂ છત્ર,
પ્રધાનવટી પ્રભવને, લખી છે ત્રાંબાપત્ર.
મોતી વધાવે મેદની, રતન અમૂલક હોય;
કો ભેટ કરે કંચન તણી, નહિ એકેની ખોડિ. ૩૧૧
નીર તોળાય અરણુવ તણું; ખગ તારા ગણાય;
તે સ્થાનક રચના થઈ, (કોડિ જિહ્વા) કવિઈ ન કહેવાય. ૩૧૨
મોતિ કંચન વસ્ત્ર બહુ, રતનચિંતામણ જોડિ;
તે માલની સખ્યા કરો, લખટકા બાણૂં કોડિ. ૩૧૩
આનંદ ફેલ્યો અતિ ઘણો, સિધા સહુનાં કાજ,
માલવ મુખ્ય ઊજેણમા, વિક્રમ બેઠો રાજ. ૩૧૪
ભોજન નગર બાધૂ કરે, નહિ કોને મન શોક,
પછી રાતે રળીયાતસ્યૂ, ઘેર ગયા સહુ લોક. ૩૧૫
તુરંગ તેજી વાંકડા, મનગમતા માતંગ,
વળ્યા ધાવ નીશાણુસ્યૂ, તત્ક્ષણ ફૂલ્યૂં અંગ. ૩૧૬
શુભ સુખાસન મોકલ્યૂ, ઋષિઆશ્રમ જિહાં માત,
ઋષિ સમેત તેડ્યા સહુ, કહી દુઃખસુખની વાત. ૩૧૭
પ્રતાપ ઋષિજી તમ તણો, માતાનો પરસાદ,
પામ્યા રાજ પૃથિવીપતિ, મનમા અતિ ઉલ્હાદ. ૩૧૮

કે કસ્તુરી ચદણ એહેક બોહો ગુણ, જસ-ગુણ ગુણ ગાયે ૩૦૯ વિપ્ર૦-કે મા આ પંક્તિને બદલે નીચેની કડી છે –

વીપ્ર વદે આશીશ અતી, ભણે ભટેરા ભાટ,
ચારણ બોલી ચાવત્રે, નાગડ ગુણ પેહધાટ

એ કે કરે દામ૦-કે કો જઈ લાગે પાગ ૩૦૯ પછી કે. મા પંક્તિ વધુ છે –ધન ધન ધન સહુ કો કહે, આનદ અગ ન માય ૩૧૦ પ્રધાનવટી૦-કે દીવાની દરોદીને ૩૧૧ હોય કે કોડ નહિ૦-કે કો હીરા માણુક જોડ ખોડિ ક્યા તિહાં ખોડિ ૩૧૨ રચના કે શોભા કોડિં૦-તે કહીએ કહી ન જાયે ૩૧૩ કે મા આ કડી છે

ગરથ ખજાનો માલ ધન, લછ થઈ બોહો લાખ,
અગણીત દામ કરોડનો, સાહાસ પુરાતો શાખ

૩૧૪ કોને કે સપને ૩૧૮ પ્રતાપ૦-કે કરો જસ ઋષી તણો, માતાનો પરતાપ

ચોપાઈ

રાત્રિ અર્ધ આપે જવ ગઈ, પ્રજા સૂતી સર્વ સુખણી થઈ.
સૂતા પાયક, સૂતા પરધાન, જાગે આપે એક રાજન. ૩૧૯
જોયું હર્ષભર્યા છે સહુ લોક, આજ કોના દિલમાં છે શોક,
જોયૂ ચરચા ગામ જ તણી, ઉઠ્યો આપ ઊજેણીધણી. ૩૨૦
વાળી ગાતડી આપે કસી, ઉઠ્યો વીર તે સેજથી ધસી.
ખડગ ઉઘાડું હાથે ધરે, ગળી કુંચી ઘરઘર ફરે. ૩૨૧
નવતેરી નગરીનાં હાટ, ઘરઘર ચાલ્યા જિહા વાટ;
ફરે રાય તિહા આનદભેરયૂ, ઘેરે ઘેરે સહુ સૂતા છે સેર. ૩૨૨
પહેલે દિવસ જિહા વાસો રહ્યો, (તે) કુંભારના ઘર આગળ ગયો;
માદીકરો જાગે છે રાત્ય, કરે માહો માહે (બેહુ) વાત. ૩૨૩
મા કહેઃ કાલ્ય રહ્યો'તો ઘેર, જુઓ તેહેંના કર્મે કર્યો પેર;
સફલ થયો તેહનો આ દિસ, રાજછત્ર ધરાવ્યૂ શીશ. ૩૨૪
કહે પુત્ર તાહરો એ વાક, મુઝને આજ કર્યો ત રાક;
માહારે વારે જે ગયો, સેહેંજે પૃથવીનો પતિ થયો. ૩૨૫
જિત્યો તેણે વીર વેતાલ, અસખ્ય અલેખે આવ્યો માલ.
જો તું મુઝને જાવા દેત, માલ એટલો હૂ તે લેત. ૩૨૬
એહવૂ કહિને કોપે ચઢે, માહો માહે બેહુ વઢે;
કુટે પેટ ને ગાઢે રૂઈ, (તે) કૌતિક રાજા વિક્રમ જુઈ. ૩૨૭

પૃથવીપતિ કે પૃથવી તણૂ ૩૧૯ આપે એક કે આપ એકલો ૩૨૦ જોયું૦—કે આજ હરખ સહુને સૂખ, જોયુ કોહોના દલમા છે દુખ જોયૂ કે જોવા ઊજેણીધણી કે અવતીધણી ૩૨૧ કુચી ઘરવર કે કુચીયે જોતો ૩૨૨ ઘેર ઘેર૦—કે જોયા ચૌટા વાટેવાટ ફરે૦—કે મા આ પક્તિ નથી ૩૨૩ પહેલે કે આઘ છે રાત્ય કે બોહો રીત કરે૦—કે કરે નઘા તેહ નચીત ૩૨૪ મા૦—કે રહો પથી આપરણે ઘેર. ૩૨૫ માહારે ક્રા કાલ્ય માહારે જે કે તે મરવા ૩૨૬ માલ ક્રા. તો માન—એટલો હુ તે કે લાખુનો ૩૨૭ ક્રા માહોમાહેમા માહો૦—કે મા દીકરો અદકેરા વઢે ૩૨૭ પછી કે મા આ વધારો છે —

કહે કુભાર સાભલ રે માત, તેં તો કાલ કરો ઉતપાત
હું ખાવા આપત એહને, સંતોષત દેતની દેહને

રાજાઈ તે સાદ જ કર્યો, રોતો રોતો બાહિર નિસર્યો.
કહેભાઈ! દુ.ખીયા છૂં અમો, મારનાર હો તો મારો તમો.
મધ્ય રાતે આવ્યા છો ચોર, દુ.ખિયા ઉપર રયો છો જોર?

કહેઃ વિક્રમ તજો ઉચાટ, દુ:ખ પ્રકટ થયૂં સ્યા માટ? 329
તૂં સાચી નવિ બોલે વાણ્ય, આદિ શક્તિને તુઝને આણ.

કહે કુંભારઃ સાંભળ રે ચોર! મહા દુઃખનો કહૂં અકોર. 330
માહરે સાટે પથી ગયો, તે તો ગામનો રાજા થયો;
તે તો પામ્યો અલેખે ગરથ, માહરો એકે ન સર્યો અર્થ. 331
તે માટે દુઃખ હઇડે ધરૂં, વાહેણો વિષ ખાઇને મરૂં.
અમે મરી રહ્યા છૂ ભૂખ, મરતાને મન સ્યાનૂ દુઃખ? 332

વિક્રમ કહે સાંભળ્ય રે તૂ, તુઝ ઘર રહ્યો હતો તે હૂં;
તે વાતનાં આપ્યા ઘધાણ, ઉલખ્યો રાજા ચતુરસુજાણ 333
તાહરા મનની ભાગૂ દાઝય, આવ્ય તૂંને બેસારૂ રાજ્ય.

તાહરે કુંભાર લાગ્યો છે પાય, મહારાજ! મુઝથી રાજ્ય ન થાય. 334

પરસન થાત તો ટલતી દાઝય, માન ખજાનો આપત રાજ્ય
અરે રાંડ વણસાડ્યો અરથ, ગરો હાથથી બાંધ્યો ગરથ
માન તને મારૂ ને મરૂ એ દુખ હૈડે કમ ધરૂં
રાજા બાહાર હૈડામા હસો, મરમ બોલ તેહેના હલ વસો.

૩૨૮ તો હુંતો તેહને ૩૨૯ મધ્યરાતે૦–કે તાકો છો કાંઈ માન નરીક, પુગતામાં ગાયો છે એક કહે૦ કે કહે નરપત ન મારે કોય, સાચું બોલ અમ સાસુ જોય ૩૩૦ દુ૦–કે સાચી કેહે વીતકની વાણ, જુઠું બોલે ઇશ્વરની આણ કુંભાર કે. કુંભાર કહૂ કે અલ ૩૩૦ પછી કેમા આ પંક્તિ વધુ છે –પથી રહેતો મારે ઘેર, તે પાપીયે કીધો છે કેર ૩૩૧ પથી કે તે તો તે તો ગામનો૦–કે મહીપત મારો થયો ૩૩૨–૧ પછી કે મા લીટી છે તેહને કહી ન સકાયે આપ, હત્યાને પાપીને પાપ મરતા ને મન કે હત્યા આપતા ૩૩૪–૧ પછી કેમા આ લીટી વધુ છે –કોડ વાર સાચુ સરવથી, ઇશ્વર આણ જુઠુ તો નથી. ન કે કમ ત્યારે કે મા આ લીટી વિશેષ છે –ગરથનો જે ચારણહાર, તે સૂ જાણુ રાજવીચાર

હાથી ઘોડે હૂં નવિ ચઢૂં, બેઠા માટલાં મોટાં ઘડૂં.
વિક્રમ કહેઃ દુઃખ સ્યાને ધરો? હણિ હઇડૂં ને આંસુ ભરો. ૩૩૫
તેહ વાતનો નાપે પાર, તો તાહરે શિર હત્યા ચાર.
તે સાંભળતાં રીસ જ કરી, તો તારે સતે મુરતક ધરી. ૩૩૬

દુહા

કહે કુંભારઃ હૂં સાચ્યૂં કહૂં, નથી રાજ્યનો અર્થ;
દુઃખ પ્રકટ્યૂં હઇડા વિષે, માહરે જોઇઈ ગર્થ. ૩૩૭
માટિ ચૂંથવી નવિ પડે, રહે નાસજાત્યમાં નામ,
સમ દીધા માટે કહૂં, માહરે દ્રવ્યનૂં કામ. ૩૩૮

સૂણતે વિક્રમ હરખિયો, મનમાં કર્યો વિચાર;
પ્રાત સમે તેડી ગયા, પોતાને દરબાર. ૩૩૯
માલ સર્વ સમર્પિયો, લખ ટંકા બાણૂં ક્રોડ,
દુઃખ ફીટિ મહા સુખ થયૂં, ગયો ઘર મોડામોડ. ૩૪૦

ધીર, વીર, દાતા ઘણો, પરદુઃખભંજનહાર,
નથી થયો વિક્રમ વિના, જોયો સહુ સંસાર. ૩૪૧
દાતા હસ્યે તે માનસ્યે, કીરપીને મન ફોક,
સત્યવાદીને સુખ હસ્યે, જૂઠાને મન કોપ. ૩૪૨
વિક્રમમહિમા સાંભળે, તે પામે અષ્ટ ભોગ;
વ્યાધિ શોક તેહને નહિ, ટળે તાપ મહારોગ. ૩૪૩

---

૩૩૫ દુખ સ્યાને ધરો કે. સાચી કાહો વાત, રોતી'તી ઘરમાં તાહારી માત. ૩૩૬ નાપે કા. નાવે. તેહ૦–કે. મરવા ઉપર તાહારુ મન, સત કહે પુછે રાજન. તે૦–કે.માં આ પંક્તિ નથી. ૩૩૭ કુભાર કે કૂલાલ. દુખ૦–કે મરતો તે માટ હતો ઘણો જોઇને ગરથ. ૩૩૭ પછી કે માં આ લીટી વધુ છેઃ–

રીઝી ખાઇયે રોટલા, કરીયે દુખ તે તાજ્ય,
નાણૂ ઘરમાં નીહાલીયે, તો લાખવરાં રીજ્ય રાજ્ય.

૩૩૮ દ્રવ્યનૂં કે. દામનું ૩૩૯ સૂણતે૦–કે. રુડી વાતે રીઝીયો, વીક્રમ કરો વિચાર. ૩૪૦ લખ૦–કે. અગણીત ટંકા છોડ. ૩૪૧ જોયો સહુ કે. શોધંતાં.

વિયોગ ભાગે તેહના, નિર્ધન પામે ધન;
અંબાજી પરસન સદા, નિશ્ચલ તેહનૂં મન. ૩૪૪
હરસિધ સાર તેહની કરે, નવગ્રહ પરસન હોય.
ભૂત, પ્રેત પીડા નહિ, ગંજી સકે નહિ કોય. ૩૪૫
તેહ સૂણીને પુન્ય કરે, લક્ષ ગણૂં નિત્ય થાય;
તે નગરે ભૂખ્યો નવિ રહે, પાચે પાતિક જાય. ૩૪૬

કહે પુતળી ભોજ! સૂણુ, એહેવો થયો તે રાય,
એહેવા પ્રાક્રમ કરી સકો, તો તમે ધરજ્યો પાય. ૩૪૭
જે મત્ય દીધી શારદા, તે મેં કરી અભ્યાસ;
કરતા વકના ઈશ્વરી, કહે કવિ સામલદાસ. ૩૪૮
એ ઉતપત્ય વિક્રમ તણી, સૂણતાં પોહોચે આશ;
દશમ કથા પૂરણ થઈ, કહે કવિ સામળદાસ. ૩૪૯
એહ વનિતા પુતળી, કહી કથા સુવિશાલ;
• હવે બાશા પુતળી, કહેશે વાત રસાલ. ૩૫૦
ગાય શીખે ને સાંભળે, તેહેનાં મન પોહોચે કોડ,
રણ માહે જશ ઊપજે, જોતાં હુસે હોડ. ૩૫૧

ઇતિ રાજા ગર્દભસેનની વાર્તા સંપૂર્ણ.

કપડવણજ મધ્યે લિ. જીવણજી

---

૩૪૨ જાહાનેં૦ કે જાઠા જનને ગોક ૩૪૩ આઠ કે બાત્રે ટળે૦-કે રેખ રહે નહી રોગ ૩૪૪ વિયોગ૦-કે વીજોગ નોહે વાહાલા તણો, નિશ્ચલ હોયે મન અબાજી૦-કે ધીરજ ધરમ દત હરવેરે, માનવ કોમત મન ૩૪૫ હરસિધ૦-કે. સાર કરે સીતાપની, હેવ હરીસૂ હોયે ૩૪૭ મી કડી કે મા આમ છે –

પ્રીત કરી કેહ પુતળી, ભોજ ભુપત ધર કરણ,
એવા પ્રાક્રમ જો કરો તો ધરો સીંહાસન ચરણ

૩૪૮ આ કડી કે મા ૩૪૯ પછી છે ૩૪૯ વિક્રમ તણી કે અનીપત તણી, દશમ કે એહ ૩૫૧ આ કડી કે મા નથી અહીં કે માં "અઠ કથા સંપૂર્ણ" એવો ઉલ્લેખ છે

કલશની વાર્તા ૧૧ મી; પુતલી બાલા

દુહા

વાકવાદની પરણમૂં, પ્રણમૂં ગણપતિરાય;
કરુણા દ્રષ્ટ અવલોકતાં, બુદ્ધિ પ્રફુલિત થાય. ૧
વર્ણવું વિક્રમસેનને, ઈચ્છું મોટું કાજ;
બટુ ભૈરવ મહા વીર તું, રાખે માહારી લાજ. ૨
આદિ શક્તિ તૂ ઈશ્વરી, સલખનપુરમાં વાસ;
બહુચર બાલા સુંદરી, પૂરે માહરી આશ. ૩
જોગેશ્વરને નિત જપૂ, જોડીને બે પાણ;
અષ્ટ સિદ્ધ, નવ નિદ્ધ દે, વિચિત્ર પ્રકારે વાણ. ૪
ગુણપતિ ગુણનિધિ પ્રણમૂ, પામૂં સઘલી બુધ્ય;
પ્રસન્ન દુદાળો દેવતા, આપે રુડી શુધ્ય. ૫

ધાર નગરનો રાજિયો, ભોજરાય મહા શૂર,
ચતુર શિરોમણિ આગલો, જેહમાં ઈશ્વરનૂર. ૬
સિંહાસન શુભ સજ કર્યુ, ભોજન કરાવ્યૂં ગામ,
શુભ મુહુરત જોઈ કરી, બેસણ ઘાલી હામ. ૭
પંડિત પ્રધાન સહુ મેદની, કૌતુક ઉભા જોય;
વાજાં વાજે અતિ ઘણા, આનંદ અધિકો હોય. ૮
કુંકુમ છડા દેવરાવિયા, વેરા પુષ્પ ચો પાસ,
દૂધે ઉમર ધોવરાવિયા, રંગ્યા મહેલ આંવાસ ૯

૧ પ્રણમૂ ફ્રા પ્રણવું, કે પુજુ દ્રષ્ટ ફ્રા. દ્રષ્ટે ૨ ઇચ્છું૦-કે મ આ ચરણને બદલે ચોથુ 'રાખો૦-એ ચરણ છે બટુ૦-કે કરુણા કરો કરુણાનીધી બટુક ભૈરવ મહારાજ ૩ સનખન ફ્રા સખન પૂરે૦-કે તે રાખો મુજ દાસ ૪ જોગેશ્વર કે જગેશ્વર વિચિત્ર કે વીવીધ ૫ ફ્રા પ્રણઉ બુધ્ય કે સૌખ્ય આપે૦-ઓહો પ્રાક્રમ દો બુધ્ય ૬ શિરોમણિ ફ્રા સીરોમણ ઈશ્વરનુર કે નારાયણનો નુર, ફ્રા ઈશ્વરનુ નુર ૭ ભોજ કે ભોજ્ય શુભ૦-કે હેત હરખ સુમુહુરતે ૮ ચોપાસ ફ્રા.

ગંગોદક જલે શુધ કરયૂં, ચંદન અક્ષત લીધ;
પુષ્પ પારિજાતક તણાં, પૂજા બહુ વિધ કીધ. ૧૦

પ્રણામ પ્રદક્ષણા કરી, ધરે સિંહાસન પાય,
બોલી બાલા પુતલીઃ રહે (તૂં) વેગલો રાય. ૧૧
આદ્ય સિંહાસન ઈંદ્રનૂં, આવ્યૂં વિક્રમ હાથ;
તેહવાં જો પ્રાક્રમ કરો, (તો) સંગ કરો તે સાથ. ૧૨
બીજો બેસી નવિ સકે, વિક્રમ વિણ નર કોય;
ભોજ રાય બેસી સકો, (જો) વિક્રમ જેહવા હોય. ૧૩

ચોપાઈ

ચિત્તમાં ચેત્યો ભોજ સુજાણ, રહ્યા ઉભા બે જોડી પાણિઃ
વિક્રમ પુણ્ય સંભલાવો મુને. વળી પાય લાગૂં હૂં તુને. ૧૪
તેહવો થાયૂં તો પાય જ ધરૂં, નહિતર એહેંની પૂજા કરૂં;

બાલા કહેઃ સાંભળ્ય નરનાથ! બેસો હેતે જોડી હાથ. ૧૫
સનમુખ હૂંકારો દીજીઈ, વિખાણ વિક્રમનાં કીજીઈ;
સભા સહુ સાંભલવા રહે, બાલા પુતલી વાતો કહેઃ ૧૬
તાહરૂં પુન્ય પ્રકટયૂં છે ઘણૂં, સુણ્જ્યો વખાણ વિક્રમ તણૂંઃ
માલવ મુખ ઉજેણી ગામ, વિક્રમજિત રાજાનૂં નામ. ૧૭
આહેં સુરનાયકનો અંશ, મૃત્યુલોક માનવનો વંશ,
મહા દુઃખિયાનાં ભાંગે દુખ, પ્રજા સહુ પમાડી સુખ. ૧૮
શક વારતા ચલાવી ધણી, આણ્ય વરતાવી પોતા તણી;
જેહને આણ ફરે ભરતખંડ, દેઈ ન શકે રહીયતને ડંડ. ૧૯

ચોફેર. ૧૦ ફા. ગંગોદકે. શુદ્ધ ફા. સજ. ફા. પુંફ. ૧૧ તું કે રે. ૧૨ સંગ કે સપરતા. વિક્રમ૦-ફા. વીક્રમ વીણ બીજો કોય. ભોજરાય૦-કે. પગ ધર તું પ્રીતે કરી, જો પ્રાક્રમ એહવાં હોયે. ૧૪ વલી કે પુનલી. હૂં કે. છું. ૧૫ હાથ ફા...જો હાથ. ૧૬ વખાણ-ફા. હવે વખાણ-. રહે કે. રહી. બાલા૦-બુધ વીચાર બાલાયે કહી. ૧૭ મુખ ફા. મુખ્ય ૧૮ નાયકનો ફા. નાયકો. મૃત્યુ લોક ફા મૃત્યુ લોકે

પુસે વન તિહાં બારે માસ, પુન્યવંત પરજાને પાસ;
સત્યવાદી છે સહુનો દેહ, મનવંછિત તિહાં વરસે મેહ. ૨૦
સુંધાં અન ને સઘળે સુખ, મહાદુખિયાનાં ભાગે દુખ;
પીડા કો કેહેને નવિ કરે, આણ્ય સત ધરમની ફરે. ૨૧
માત હરસિધને મનભાવિયો, પંચડંડ જિતી લાવિયો;
જેહવો અભિનવો હોઈ ઇંદ્ર, જેહવો શરદ પુનમનો ચંદ્ર. ૨૨
પ્રધાન રાજ્ય પોતાનું કરે, પોતે પરદુખ ખોતો ફરે.

એક સમે પડિ છે રાત્ય, રાયે વિચાર્યું હૃદયા સાથ. ૨૩
ભીલ વેશ પોતાનો કરી, ચાલ્યો કરમાં આયુધ ધરી;
અંગે ગાતડી વાળી ઘણી, ચાલ્યો આપ ઊજેણીધણી. ૨૪
નગર મધ્યેથી આવ્યોબાહાર, તિહાંબેઠા દીઠા જણ ચાર.
અદૃષ્ટ વિદ્યા તે આપે કરી, રહ્યો સાંભલવા હેતે ધરી. ૨૫
વાતો ચાર ઉલટમાં કરે, વિક્રમ પાસે મનમાં ધરે.
કહો આપણ નીકલિયા આજ, સ્યૂં સ્યૂં આપણ કરસ્યૂં કાજ. ૨૬
આપણે તો જોઈએ છે ગરથ, તે તો કિમ સરસેજી અર્થ ?
એક ઉપાય આપણ કીજીઈ, તસ્કરવિદ્યાઈ ધન લીજીઈ. ૨૭
જેહમાં જેટલી વિદ્યા હોય, તે છાની રાખો માં કોય;
પ્રકાશ કરો આ પંચ માંહ, જેહથી કામ આપરણું થાય. ૨૮

---

૧૯ આણ્ય૦—કે. ચક્રવે આણ ફરી તે તણી. જેહને કે. ભારે ભરતખંડ કે. ભૂતખંડ, ફા. ભ્રતખંડ. રહીયતને કે. કોહોને કો. ૨૦ પુન્યવંત કે. વરતે પુન. ૨૧ મહા૦—કે. દુનીયાં નવ્ય વ્યાપે દૂખ. સત કે. સઘલે. ૨૨ જેહવો૦—કે. અવા તારક જેવા હોયે ઇંદ્ર. જેહવો શરદ૦—કે. સુકલ પછીનો શોભે જમ ચંદ્ર. ૨૩ પોતાનું કે. પોતાનો. રાયે૦—કે. સૂતાં છે માનવ જાતે જાતે. ૨૩ પછી કે. માં આ પંક્તિ વધુ છે.—નીશી ગરચ્યા જોવા નીકસો, પાલો પંથ આપે એકલો. ૨૪ આપ ઊજેણી કે. ધીર ધરણીપત. ૨૬ વિક્રમ કે. મહીપત. સ્યૂં૦—કે. સૂ આપરણે કરસું કાજ. ૨૭ તે તો૦—કે. આ સમે તો તેહેનો અરથ. ૨૭ પછી કે. નો વધારોઃ—

એક કહે કમ રહેશે લાજ, વીકટ રાયે વીક્રમનું રાજ,
બીજો કેહે ચુની દેઇસૂ, નગર માંહેથી ધન લેઇસૂં.

એક કહે માહરો એહ હવાલ, ભાળું ધરતીમાં જે માલ;
રહું વેગથો દેખાડી ઠામ, મુઝથી થાસ્યે એહ જ કામ.
બીજો કહે વિદ્યા મુઝ સહેલ, ફાડું મોટા માણુસ(ના) મહેલ;
ખાતર પાડી ઘરમાં જાયૂં, એ વિદ્યા ઉસંકલ થાયૂં. ૩૦
ત્રીજો કહે વિદ્યા મુઝ તણી, ધારણ વિદ્યા મૂંકું ઘણી;
જેહને નિદ્રા મૂકૂં અંગ, તે બોલે નહિ માહરે સંગ. ૩૧
ઘર સુધી લેઈ જાયો જાર, તાર સુધી કો ન વઢે તાર.
ચોથો કહે વિદ્યા હૂં કહૂં, વનચર પંખીબોલી લહું. ૩૨
બોલતાં પહોંચો લોંગ પાર, સંભલાવૂં સઘળો વિચાર.

વિચાર કરી નગરમાં ગયા, વિક્રમ તેહની કેડે થયા. ૩૩
અદૃષ્ટ વિદ્યા આપે હોય, તે તો અન્ય ન જાણે કોય.
આજ તો માહરે એ કામ, પેઠાં પાચે ઊજેણી ગામ. ૩૪
પોલે પેસતાં મંદિર ઘણાં, તે તો દિસે બ્રાહ્મણ તણાં,
બ્રાહ્મણ દ્રવ્યનો કીજે સગ, (તો) રગતપીત ગલે તે અંગ. ૩૫
એમ કહી આઘા નીસર્યા, દીઠા વાણિક ધનના ભર્યા;
કોરીર કરીને જોડે ગરથ, એ સારૂં તો ન સરે અરથ. ૩૬
દરિયામા મૂકે છે વહાણુ, કરે પારકો પોતે પ્રાણુ,
બદામ બદામનૂં લેખૂ ગણે, રક જાત્ય જુદૂં નવિ ભણે. ૩૭

૨૮ જેહથી૦–કે કામ જેટલુ જેથી થાય ૨૯ એહ જ કે એટલું ૩૦ મોટા માણુસના કે વડા મોહોલાના ૩૧ માહરે કે આપરણે ૩૨ તાર૦–કે તમ સાથે નવ બોલે તાર ૩૨–૧ પછી કે નો વધારો–ચોકી ને રાજા અનમી જેહ, જખ મારીને રેહેશે તેહ ૩૩ વિચાર કે નરપત ૩૪ બેઠા કે પેઠા તે તો અન્ય ન કે રાજાને નય ૩૪ પછી કે મા આ લીટી છે–મોંટે મોહોવટ બાંધા ઘાણા, નવ ઓળખાણા રૂપ તે તણા ૩૫ ફો. બ્રામણ તણા, બ્રામણ દ્રવ્ય ૩૩ પછી કે મા આ પન્તિ વધુ છે–આજ શકાર આવ્યો છે હાથ, સહેજે ચાલો સુરે સાથ ૩૫ બ્રાહ્મણ દ્રવ્યનો કે વીપ્રધનનો ૩૫ પછી કે નો વધારો–બ્રાહ્મણનું ધન પોને ખાય, જડા મૂળ વરોથી જાય ૩૭ રક જાત્ય કે બોયે સત

એહનૂં ધન તે કુણુજ લે, છાની ગુંજે ગાળો દે.
એમ કરતાં આવ્યા છે જ્યાંહ, કોહને ન ગણે લેખા માંહ. ૩૮
વિક્રમ કેરો દીઠો વાસ, આવ્યા તસ્કર તેહેને પાસ;
ભાઈયો! એ તો મોટૂં નામ, સરે આપણું એહેથી કામ. ૩૯
કોયમાં હસ્યે કાંઈ ધન, વિદ્યાવંત વિચારે મન;
ઠેઠ આવો એહનો માલ, લેઈઈ ધન આણીને વ્હાલ. ૪૦
એહમાં દોષ નથી કાંઈ આજ, એ તો લેતાં સરશે કાજ;
લુંટીઈ એક જે કુંડૂ કરે, નિત્યે જે ભંડારે ભરે. ૪૧
તસ્કરને દે છે જે માર, તે ધન લીધાનો વેહવાર;
અનરગલ ધન હોઈ જિહાં, કહો તે ખાતર દેશું કિહાં? ૪૨
મારવો તો હસ્તી એક સાર, લૂંટવો (તો) રાજાનો ભંડાર;
વઢવૂ તો બલીયાની સાથ, પુન્ય કરવૂ (તો) પોતાને હાથ. ૪૩
મરવૂં તો ગગાની તીર, નાહાવાં તો નરમદાનાં નીર;
લેવૂં તો રાજાનૂં ધન, જેહનૂં મોટૂ હોઈ મન. ૪૪

૩૮ એહનૂ૦-કે મુકે નીસાસો જો ધન જાયે, તેણી વાતે માળીત થાયે એમ૦-
વિચાર કરે તો વાટે જાયે ૩૮ પછી કે નો વધારો —

મીતે આવ્યા પોલે પાસ, વારૂ ગુણકાનો દીઠો વાસ,
નાચે, ગાયે, જોડે ગરથ, એ સારૂ સરે નહી અરથ
એમ કરીને ચાલ્યા વાટ, વસતા દીઠા બારે ભાટ,
માબાપ કરી ભાટાઈ ભણે, કો પોવ વીખાણે, શોભા સૂણે
એહનો દ્રવ્ય લૂટે જે નેહ, તેહની કુષ્ટી થાયે દેહ,
દીઠા રાક જણ કેરા દ્વાર, એ દ્રવ્યથી નવ્ય પામુ પાર

૩૯ વિક્રમ કેરો૦ કે-વાત કરતા ચાલ્યા સેહેલ, દીઠા મહીપત કેરા મેહેલ ભાઇયો એ તો કે એ નરપતનું એહથી કે નીશ્ચે ૪૦ આવો કે આપ ધન લેઇઇ ધન કે લીજે ચાર ૪૧ એ તો૦-કે એહનુ ધન લીધે શી લાજ. લુટીઇ૦-કે. લુટી દેહુને એકેકુ કરે. ૪૧ પછી કે મા આ પન્તિ વધુ છે-તસકર એહનુ જો ધન હરે, એહેના છેયા નહી ભુખે મરે ૪૩ પોતાને કે જમણે. ૪૪-૧ પછી કે નો વધારો -

કરવુ જો તો પુન્ય કામનુ, લેવુ નામ તો શ્રી રામનું
ઉપાસવા તો આપે ઇશ, નામવુ તો સજનને શીશ

રાંકનૂં ધન લેવૂં તે વેઠ, ઉતાવળો થઈ ભાંજે ઠેઠ;
ઇમ જ ચારે કર્યા વિચાર, ખાતર દેવા થયા તઈયાર. ૪૫

દુહા

પ્રથમનો તાકુ બોલિયો, કાઢી પાસા સેજ,
એ ખુણે ખાતર કરો, આણી અધિકૂં હેજ. ૪૬
રાજા વિક્રમ જિહાં સુઈ, પલંગપાઇયાને હેઠ;
કલશ ચાર છે નાંગર્યા, તિહાં પોહોચાડૂં ઠેઠ. ૪૭
પલંગ તળે છે ભૂંયરું, ઉપર વાળી છાટ,
મોહો રાખ્યૂં પાઇયા તળે, ઉપર છપર ખાટ. ૪૮
પાઇયા હેઠ પર્ગ કરી, રાય કરે દરશન,
વિક્રમ રાય નિત્યે જુઈ, થાય ઘણૂં પ્રસન. ૪૯
અલેખે માલ અગણિત છે, કોય ન જાણે મરમ,
તે આવે જો હાથમાં, (તો) ફરે આપરણૂં કરમ. ૫૦
પેહલે સાલ જ ઠેલિયો; બીજે પાડયૂં ખાત્ર;
ત્રીજે ધારણુ મૂકિયૂં; ઉધ્યા પ્રાણી માત્ર. ૫૧

ચોપાઈ

પેઠા ચાર તસ્કર તે માંહે, રાજા વિક્રમ જુઈ છે ત્યાંહે;
જોઉં એહથી સ્યૂં પ્રાક્રમ થસ્યે? મુઝ આગળ કિમ લેઈ જસ્યે? ૫૨
જોયૂં કેટલૂં કરે છે જોર, કીહે વાસ વસે છે ચોર.
સુની સીજ્યા રાતે ખરી, તે ઉપાડી(ને) મેહલી પરી. ૫૩

---

૪૫ ઈમ૦–કે માં આ પંક્તિ નથી. ૪૬ કરો કે૦. સો તુમે. ૪૮ છપર કે. નેહેલે. ૫૦ પછી કે.માં આ કડી વધુ છેઃ–

હાથ ગાડડી રાયની, ડબાતીનું જોર,
પરધાનપુત્ર જાણે નહી, તે ચીત ધરીયું ચોર.

૫૨ મુઝ૦–કે. માહરો માલ તે લો કાંહાં જસે. ૫૩–૧ પછી કે નો વધારો

કીહે વાસે વસે, કાંહાં રહે, તસકર જાત એ કોહોની છેહ
કૈક લોકને મગાવે ભીખ, આંજ દેઉં હું એહને સીખ.

ચાર પાટીયાં લીધાં પરાં, તે હેઠલ દીઠાં ભૂંયરાં;
કલશ નાગલ્યા દીઠા ચાર, માલ અનર્ગલ ને બહુ ભાર. ૫૪
છંનુ ક્રોડ ટંકાના ગણી, ભર્યાં અમૂલક માંહે મણિ;
રાજ દરબારની સમરથ જેહ, ચાર કલશે ભરી છે તેહ. ૫૫
એકેક કલશ તે છન્નું ક્રોડ, કલશ હેમના જોડા જોડ;
અંધારે અજુવાલૂં થાય, (તે) જાણે એકલો પોતે રાય. ૫૬
એક રાયનૂં જાણે મન, ધરતીમાં જે સુંપૂં ધન;
ચોરે કલશ લીધા શિર ચાર, આવ્યા મેહેલ માંહેથી બાહર. ૫૭
હેત પ્રીત ને ઉલટભેર, જવા માંડ્યૂં પોતાને ઘેર.
રાજા કહે જોઊં એહનાં ઠામ, માહરો કિહાં જાઇ છે દામ. ૫૮
એટલે બોલ્યાં વન સીયાલ: તસ્કરે પચાવ્યો માલ.
કહે ભાઈ! એ કહે છે સ્યૂં? વનચર બોલી જાણે તૂં. ૫૯
(હા) ભાઇ! વનચરની એ રીત્ય, આપણ ઉપર જાણે પ્રીત;
કહે છે: લ્યો છો સમરિદ્ધ ધણી, દેખે છે પોતાનો ધણી. ૬૦
માટે આણુંજ્યો મનમાં ડર, કેહેને નવી દેખાડસ્યો ઘર;
એહવૂં જાણી જાણુ ન કરો, માલ ત્રીજે ઠેકાણે ધરો. ૬૧
તાહેરે તેણે કર્યો વિચાર, નગર મધ્યેથી આવ્યા બાહાર;
પરવતમાં ગુફા સમરથ, તિહાં જઇને ભંડારો ગરથ. ૬૨
ટાઢૂં પડે તો પેદા થસ્યૂં, કલશ લેઇને મંદિર જસ્યૂં;
તાહર સુધી નહી જઇઇં ઘેર, ડાહ્યા થઈ વિચારી પેર. ૬૩

---

* ૫૪ ને કે. છે. ૫૫ ક્રોડ કે. લાખ ટકાનું. ૫૬ કે.માં આ કડી આમ છે:– અંધારે અજુવાલુ થાયે, મણી માહે નાહાંના મહીમાય. ચારે કલશે સરખું છે ધન, જાણે એકલો તે રાજન ૫૭ કે.માં–સાખાતકાર માહા લખમી છે જેહે, વસે કલશ ચારે માંહે તેહે. ચોરે કામ કરુ માહા ઘોર, લેઇ કલશ ચાલ્યા તે ચોર. ૫૮. જાતા ફેરા જવ. જોડે ફેરા. જે જોઈ. માહરો૦ કે. ચોર વસે છે તે કુણ ગામ. ૫૮ પછી કે.માં આ પંક્તિ વધુ છે:–એ તસકર માહા જોર જ કરે, સત આણુ માહારી સી ફેરે. ૬૦ હા બાઈ કે. હું છુ. જાણે કે. અદકી. ૬૧ કેહને૦–કે. રખે દેખાડો કેપે ઘર. ૬૧–૧ પછી કે. માં વધારો:–જોરાવર કેરો છે માલ, કરશે ભુડા એહ

કદાચિત કો જન જોતો હસ્યે, તો તે આપણી પુઠે ચસ્યે;
કાચા પારાનો જિમ વાલ, એહવો રાય વિક્રમનો માલ. ૬૪
કાચી ખાઈ કિમ હરતાલ, એહવો વિક્રમ કેરો માલ.
પાસે દેખે વિક્રમ ઢુંકડો, જેહવો એહેચરનો કુકડો. ૬૫
ચાર આથી તે જુજુઆ થયા, જેહને જિહાં ગમ્યૂં તિહાં ગયા.
વિક્રમે વિચાર્યૂં મનમાં તહિ, સુનો માલ તો મૂંકૂ નહિ. ૬૬
રહ્યો એકલો પોતે રાય, વિચાર કરે પોતે મન માંહ;
ચુક્યો હું જે ઝાલ્યા નહિ, હવે એ મુને મળશે કહિ. ૬૭
મુહડે ચોવટી બાધી એહ, નવી ઉલખાઈ તેહની દેહ;
ભલૂં ગયા તો જાવા દેયૂં, માલ માહરો સંભાલી લેયૂં. ૬૮
એટલી વાત તો પેહેલી હવી, થયૂં અજુઆલૂં ઉગ્યો રવિ;
રાજા આવી સૂતા ઘેર; શી થઈ પ્રભાતે પેર. ૬૯

રખવાલ સહુઈ જાગિયા, ખાતર જોવાને લાગિયા;
પડી બૂમ થયો છે શોર, રાત્યે આવ્યા દીસે (છે) ચોર. ૭૦
ફાડી મેહેલ ને લીધો માલ, તેહનો સ્યો કરવો હવાલ ?
આવ્યો પ્રધાન વાહન ખેડિયા, પુર તણા પગી તેડિયા. ૭૧

હવાલ જાણુ ન કે જાગ્યો તે ૬૨ તિહાં૦-કે ઉંડો ખોદી ધાગો ગરથ ૬૩ માહિર કે. એકેકા ૬૩-૧ પછી કે નો વધારો -

ચારે વાટે ચાર જુજુઆ થાઓ, પાચ દીવસે પુઠે પેદા થાયો
જખ મારી રહેસે જાદરે, આપણુ પેદા થઈસ્યૂ તારેરે.

૬૪ જિમ વાલ કે એ માલ વિક્રમનો કે મહીપતનો ૬૫ વિક્રમ કે નરપતિ. ૬૫ પછી કે નો વધારો -

જીવતી માખ ગળે સહુ પ્રાણી, લખમી ન પચે રાજ તણી;
આપણને લેવૂં એ ધન, ઉતરવો સૂરો રાજન

૬૬-૧ પછી કે માં આ પંક્તિ વધુ છે -વાટી મુકી નાસી ગયા, અંતીમન આવ્યો મેડીને રહ્યા ૬૬ પછી કે નો વધારો -કદાચ એની કેડે ભમું, ચિત્ત માલ ને દુખીઓ થાવું ૬૭ હવે૦-કે મારા સુનો હવે શું નહીં ૬૮ મુહડે૦-કે નવી ઓળખાને નવ પાગીયા નર ગયાં હટ પાગીયા ૭૦ રખવાલ કે રક્ષપાલ

પગલૂં કાઢુ સરે જિમ અરથ, નહી તર ઘેરથી આપો ગરથ.
અરાપરા અથડાયા ઘણું, પગલૂં ન જડ્યૂં તસ્કર તણૂં. ૭૨
ઉઠી રાય સભામાં ગયા, સમાચાર વજીરે કહ્યાઃ
આજ રાતે તે ખાતર થયૂં, જોવરાવો જે સ્યૂં સ્યૂં ગયૂં. ૭૩
તસકર જડે તો દંડ જ દેણ, માલ ચોકી પાસેથી લેણ;
જાયો જઈ જુઉ દરબાર, વજીર કલશ ગયા છે ચ્યાર. ૭૪
પરધાન (જો) વેચે ઘર તાહરૂં, તોહે ધન નાવે માહરૂં;
વેચે હસ્તી ઘોડા સરવ, તોહે પૂરા નવિ થાઈ દ્રવ્ય. ૭૫
માટે તસ્કર પેદા કરો, પ્રધાનવદ્દૂ નેતર પરહરો.

થયો નગરમાં હાહાકાર, ન જડ્યો તસ્કર કેરો ઠાર. ૭૬
કુટી મુયા સહુ બાધૂં ગામ, ન જડ્યૂં તસ્કર પગલૂં ઠામ,
રાજા ડંડ જાણો તે કહો, સઘળી સમરિધ્ય ખુંચી લ્યો. ૭૭
કરમ આપણામાં જો હસ્યે, તો આગળ સહુ પેદા થસ્યે;
હવડાં અમથી ન થયૂં કામ, જાણો જીવથી મારો ઠામ. ૭૮
ઇમ કરતાં દિન પાંચેક થયા, તસ્કર કાંહે પેદા નવિ થયા.
રાજા કહેઃ સરવ એ ફોક, પૂછી જુયો ને સર્વ લોક. ૭૯
કોથી કામ એ તો નવિ થયૂં, ડાહાપણ સહુનૂં વેહેતૂં ગયૂં.
દિવસ પાચમે હુઇ રાત, સુતાં માનવ જાતોજાત. ૮૦
જોડિ વેહેલ પોતે પરવરે, ગુહ્યા સાંનિધ જઈ નીસરે;
નહી સાથે બીજો કો સહાય, તે વનમાં એકલા છે રાય. ૮૧

---

૭૩ ઉઠી રાય કે. રાનજી. જોવરાવો જે ફ્રા. સંભાલો મેહેલમાંથી. ૭૪ ચોકી પાસેથી કે. ચોકીવાલા પે. જાયો૦—કે. રાજા કે મેં જોયો દરબાર. વજીર કે. ઘરમાંથી. ૭૫ પરધાન૦—કે. ઘરબાર વેચે તાહેરું. પુરા નવિ થાયે કે. એટલો ન મલે. ૭૬ નેતર કે. નહી તો. ૭૭ તસ્કર પગલું ઠામ કે પગર તસ્કરનું નામ. ૭૮ તો૦— કે. દાયેક દાઢો ધન પેદા થશે. ૭૯ કાંહે કે. કોહોથી. ૮૦ હુંઇ રાત ફ્રા. હુઇ જવ રાત. પાંચમે ફ્રા. પાંચની. ૮૧ પરવરે કે. પરવરો. નીસરે કે. સંચરો. વનમા

કાહાઢા કલશ પૃથવીથી ચ્યાર, ઘાલ્યો ગાડીઈ પોતે આલ;
લેઇ આવ્યો ઊજેણી માંહ; વાટે બીજૂં કૌતુક થાય.

આવંતાં દીઠાં જણ ચ્યાર, બે નર ને તેહમાં બે નાર;
નયણાં તેહનાં ટીપેં ચુંઇ, દુખે તે માઝમ રાતિં રૂઇ. ૮૩
બે જોબન, બે વરધ વેશ, ઘર મૂકી જાવા પરદેશ;
નગર થકી આવ્યા બારણે, મહાદુઃખ સંકટને કારણે. ૮૪
દ્રવ્ય લેઈ રાજાજી વળે, તેટલે પેલાં સામાં મળે;
નિકટ સમીપે આવ્યાં જાહ, રાજાઈ તેહની ઝાલી બાંહ. ૮૫
મધ્ય રાત્ય નિશા છે ઘોર, કિમ ચાર આવા છો ચોર ?
લંપટ જાર કે છો ધૂત, કોહોનાં મોકલ્યાં આવ્યાં દૂત ! ૮૬
સ્યું ધારો છો મનમાં કાજ, વિકટ છે વિક્રમનૂં રાજ્ય ?
સાચાનો ગુનો સાંખસ્યે, જુઠાને મારી નાંખસ્યે. ૮૭
શીઘ્ર સાચૂં કહોને ઈહાં, માઝમ રાત્યે જાસ્યો કિહાં ?
સાચૂં બોલો મૂંકૂં આ દિસ, નહિતર ચ્યારેનાં છેદૂં શીશ. ૮૮
સાચૂં બોલ્યે વારૂં વાણ્ય, જુઠાને તો અધિકી હાણ;
સત્ય વાત ન કહો જો આપ, (તો) તમને બ્રહ્મહત્યાદિક પાપ. ૮૯

દૂહા

રાજા પ્રતે બોલિયાં, મન મૂકીને વાણ્યઃ
તાહરે પાએ લાગીઈ, જો સેતો હોઈ પ્રાણ. ૯૦
ધન દાડો, ધન આ ઘડી, જો તું મારે આજ;
ઘર મેહલી અમને જતાં, આવે અધિકી લાજ. ૯૧

કે. રેતાં. ૮૨ વાટિ૦-ફ્રા બીજાં વાટે એ કૌતુક થાય ૮૪ જાતા કે. આવ્યા બારણે ફ્રા તે બારણે. ૮૬ કિમ૦-ફ્રા. કીમ ચ્યાર આવ્યાં આવો છો ચો(ચો)ર. ધૂત કે ધૂત. દૂત કે. ભૂપ. ૮૭-૮૮ નાંખસ્યો કે. બેવ. ૮૯ જુઠાને૦-કે જુઠું બોલતાથી થાશે પ્રાણ. ન કહો જો કે. કહીમ કહો. તમને ફ્રા તો તમને ૯૦ મુકીને ફ્રા. કોને

દરિદ્ર થકી મરવૂં ભલૂં, જાણે તેહને સુખ;
મનુષ્ય જે નિરધન થયો, જીવ્યાનૂં મહા દુઃખ. ૯૨

ચોપાઈ

રાજા કહે એવડૂં કાં દુઃખ, ઈશ્વર તાહરી ભાગે ભૂખ;
મન મેહલી વાતો કીજીઇં, અમને પાર તેહનો દીજીઈં. ૯૩
મુઝથી થાય તો સેવા કરૂં, નહિતર તુમ સાથે સંચરૂં.
દુઃખીયાં કહેઃ માહરૂં મન ધીર, તૂંઈં દુઃખીયો દીસે ચોર. ૯૪
અરધી રાત્યે આવે સાંકલો, સેવક પણ આવે એકલો;
દુઃખ સાંભલ્યાનો સ્યો છે લાહો, (જે) કામે આવ્યા તિહાં જાવો. ૯૫
વિકટ રાયની ચોકી ફરે, તસ્કર હાથ ચઢે તે મરે;
વિક્રમ છો તે દુઃખ ભાગસ્યો, આપ ગજા સારૂં ગાજસ્યો. ૯૬
ઘરમાં પોઢ્યા હશે તે સુખી, મુઝ સરિખા દિસો છો દુખી;
મધ્ય રાતે મહા વનમાં હોય, દુખ વિના નવિ આવે કોય. ૯૭
તુઝમાં પાધ્યા દીસે ત્રણ, કહું વાત સાંભળજ્યો કર્ણ.
દુખ સાંભળ્યે સ્યૂં નાહાલ જ થસ્યો, સુખ મરડીને નાસી જસ્યો. ૯૮
જે કામે આવ્યા તિહાં જાયો, જેહવૂં કર્મ લખ્યૂં તે ખાયો;
અમને તૂં જાવા દે પંથ, શી અમારી તમને ચિંત ? ૯૯
નહી કહૂં અમો તુઝને વાત, જો જાણે તો કરને ઘાત;
પ્રભુ પાસે મોત માગીઇં, તુઝને તો પાએ લાગીઇં. ૧૦૦
ખીક નથી અમારે મન, તાહરે તો આવ્યા ૭ વન. ૧૦૧

---

૯૧ અધિકી કે. છે ખોહો. ૯૨ નિરધન થયો ફા. નીરધનને. જીવ્યા૦-કે. તેહને મોટૂં દુખ. ૯૩ રાજા કે. અધીપત. કાં કે. સૂં. ૯૫ સાંકલો કે. એકલો. એકલો કે. પેખલો. સાંભલ્યાનો ફા. સાંભલવાનો. ૯૬ તસ્કર૦-કે તસકર લંક હરામી મરે. છો તે ફા. કહે જે. ૯૯ કર્મ ફા. કમ. અમને૦-કે. માં આ પંક્તિ નથી. ૧૦૦ અમો તુઝને કે. તુજ આગલ. જો જાણે તો કે. ચારે જણની. તુઝને તો કે. મારે તો. ૧૦૧ અમારે કે. મરવાની. આવ્યા કે. આવ્યાં જ.

દુહા

રાજા હેઠો ઊતરયો, તેહને લાગ્યો પાય;
હું સેવક વિક્રમ તમ તણો, મન ગમે તે ભાગ્ય. ૧૦૨
કારજ એક મોટૂં હતૂં, માટે આવ્યો આંહ;
કરમ તમારે હું મલ્યો, કહો જાયો છો ક્યાંહ ? ૧૦૩
જાત્ય ભાસ ને ગામ કહો, સરજત સંકટ દુખ;
સત્ય વચન માહરૂં સદા, ઇશ્વિર ભણિ ભૂપ. ૧૦૪

ચોપાઈ

હરખ ધરીને બોલ્યાં તેહઃ માહરે દૂધે વુઠા મેહ;
સાંભલો મહારાજા ! મન, જુઠૂં તો નહિ બોલૂં અન્ય. ૧૦૫
પૂછો છો તો સુણજ્યો કરણ, જાત્યેં તો છું બ્રાહ્મણવરણ;
વારૂ વસું તમારે દેશ, નાંહાના બંધવ જોબન વેશ. ૧૦૬
પરમાતા નેં ત્રીજી નાર, ચોથો આપ હું એ જણ ચ્યાર;
લઘુ બંધવ કુયારો હોય, તેહને વરમાં ન ગણે કોય. ૧૦૭
ચેગે વરસ થયાં છે ત્રીસ, તેણે જઈ ઉપાસ્યા ઇશ;
તેહને આશ દિધી શિવ મલ્યો, રૂડે ઠામે તે વીવા મલ્યો. ૧૦૮
હિમ્મત રાખીને હા કહી, મલ્યા સહોદર કીધી સહી;
લગન આડા મસવાડા ચ્યાર, તિહાં સુધી છે ઘરનો ભાર. ૧૦૯
લીધું લગન તિહાં વર વિશેષ, ધરમાં નહિ નિશાણી એક;
ભારે કામ વીહવાની ગરજ, કેહને નાખ્યૂં ઉધારે કરજ. ૧૧૦
નાખ્યું સહોદર સગૂં કામ, અમ્યો અથડાયા બાપિ ગામ;
ન જડ્યૂં ઉછીનું ઉધાર, ખોયો અમે અમારો ભાર. ૧૧૧

---

૧૦૨ હેઠો કે. રથથી. હું૦—કે. હું નરપત આ દેશનો ૧૦૩ આવ્યો ફા. આવ્યાં. કારજ૦—કે. નીરધી ચરચાએ નીક્ળ્યો, આવ્યો છું આ ઠામ. કહો૦—કે. વીક્રમ માહારૂં નામ. ૧૦૪ સરજત ફા. સરજન. ૧૦૬–૧ પછી કે.માં આ પંક્તિ વધુ છેઃ—અનાથીક રાખૌ અહંકાર, કરમહીણ છું અપરમપાર. નાહાનો બંધવ ફા. નાહાના વધવ. ૧૦૭ પરમાતા કે. વરધ માતા. ૧૦૮ મલ્યો કે. ફા. ફલ્યો. ૧૧૦ કેહને૦—કે. ન જડું કોહોનું કાઢાઈ

જાસ્યે ન જશો કોય જજમાન, થયાં હલુયાં જિમ પીપળપાન;
છાની વાત કરે છે લોક, વીવા થવા માંડ્યો છે ફોક. ૧૧૨
નાત જાતમાં નામ જ ગયું, લોક કહે પણ નવિ થયું;
લગન આડા રહ્યા દિન ચ્યાર, આપ ઘરમાં કર્યો વિગાર. ૧૧૩
તમો ત્રણ જણાં રહેજ્યો ઘેર, કરસ્યૂં અમો પરદેશની પેર;
મેહણાં લોક તણાં ન ખમાય, એ દુઃખે રહ્યૂં નવિ જાય. ૧૧૪
કામિની કહેઃ સાંભળજ્યો કંથ ! હૂં તો સાથે આવેશ પંથ;
ઘેર એકલી રહી(ને) સ્યૂં કરૂં, સાથે નવિ તેડો તો મરૂં. ૧૧૫
નાહાનો બંધવ કહેઃ સુણ ભાત ! કહૂં તુજ આગલ જોડી હાથ;
ભાઈબંધમાં હલુયો થયો, કરમહીણ કુંવારો રહ્યો. ૧૧૬
બીજો કોય પરણે કન્યાય, તે દ્રષ્ટે કિમ જોયૂં જાય ?
માહરૂં દુઃખ એ સાગર તણૂં, થોડા માંહે કહૂં છૂં ઘણૂં. ૧૧૭
માટે હૂં તો આવૂં સાથ, અમારે બીજી શી આથ ?
વળી વરધા બોલી માતઃ હું કરીશ જઇ દેહની ઘાત. ૧૧૮
વરધપણે કિમ એકલાં રહૂં ? પાણી પાયો તે કેહેને કહૂં ?
વાહલૂં તુમ વિના કુણ આજ ? એકલે રહેતાં પામૂં લાજ. ૧૧૯
મુઝને સાથે તેડો તમો, નહિતર હત્યા આપૂં અમો.
વિચાર એકઠાં કરી નીસર્યાં, સગાં સહોદર સહુ વીસર્યાં. ૧૨૦
દેહમાંથી જિમ જાઇ પ્રાણ, તેહથી અધિકી અમને હાણ;
માટે અમો નીકલ્યા છૂં રાત્ય, જાણે નહી કો માનવ જાત. ૧૨૧
દાણો પાણી હશે તિહાં જસ્યૂં, સુખીયા કે પછે દુઃખીયા થસ્યૂં;
કુટંબ પુંઠે ભૂંડૂં બોલસ્યે, તે તો દુઃખે ડુંગર ડોલસ્યે. ૧૨૨

જરજ. ૧૧૧ના બીજા ચરણથી ૧૧૨ના પહેલા ચરણ સુધીનાં ચાર ચરણ કે. માં નથી. ૧૧૨ માંડ્યો છે ફો. માંડ્યો. ૧૧૩ આપ૦-કે. સહુ મલી ધારો વેહેવાર. ૧૧૪ કરસ્યૂં૦-કે. હું કરું પરદેશી પેર. એ૦-કે. નાત જાતમાં તત્ર રેહેવાયે. ૧૧૫ આવેશ કે. આવું કામિની. સાથે૦-કે. નવ તેડે તો નીશ્ચે મરું. ૧૧૬-૧ પછી કે.માં આ પંક્તિ વધુ છેઃ-માહારૂ તો છે યૌવન વ્યેશ, હું પુંઠે આવું પરદેશ. ૧૧૭ માટે હું તો કે. સતવસા તમ. વરધા કે. ઘરડી. હું૦-કે. હું તો કરું દેહ કેરી ઘાત. ૧૧૯

કો કહેસ્યે (જેહવા) હતાં તેહવાં થયા, ઘર મૂકી પરદેશ ગયા;
દોષી દુશમનનો બોલ ન ગમે, તે દુખ માહારા દિલમાં દમે. [illegible]
દ્રવ્ય વિના દુખીયા થાઉં છૂ, ઘરબાર મૂકીને જાઉં છૂ,
શિવઆજ્ઞા સત્યબોલ્યાઅમો, મન જાણો તે કરજ્યો તમો. ૧૨

દુહા

વિક્રમ વાણી બોલિયાઃ જિમ સરે તમારો અર્થ,
કલશ ઉઘાડી દાખવૂ, લ્યો જોઈઈ તે ગરથ. ૧૨૫
જેટલે ધને કન્યા વરે, થાયે નાત્યમાં નામ,
તેટલૂ ધન લે ઇહાં થકી, જેટલાનૂ હોયે કામ. ૧૨૬
કળશ ઉઘાડી મૂકિયા, મોહ આગળ તે ચ્યાર,
ઉદ્યમ જે રાખો તમો, (તો) બ્રહ્મહત્યાનો ભાર. ૧૨૭
જોઈઈ તેટલૂ માગજ્યો, મન ધરો મા લાજ;
ધન એહમાથી લીજીઈ, જેટલૂ તમારે કાજ. ૧૨૮

ચોપાઈ

ચ્યાર જણ તે એકઠા મલ્યા, દ્રવ્ય દેખીને લોભે ભલ્યા,
વેવારની વાતનૂ નવિ રહ્યુ, મન તો આઘૂ આઘૂં ગયુ ૧૨૮

ઓવા કે એકલી પામૂ કે આવ્યે ૧૨૦ મુઝને૰ કે મા આ પંક્તિ નથી ૧૨૨ પછે કે કહી ભૂંડ્ કે ભુંડાં ૧૨૩ જેહવા કે ભુંડાં માહારા કે આહા(રા) દિલમાં કે દેહને ૧૨૫ લ્યો૰-કે તેહેમાંથી આપું ગરથ ૧૨૬ નાત્યમા કે નાત્યજાત્યમા તેટલૂ૰-કે ધન આપુ છુ તેટલુ જેહ તમારે કામ ૧૨૬ પછી કે મા વધારો -

કાશેર રખે કરો તમો, ન કરશો ઝાઝો સોભ
જોઇયે તેટલું માગશો ખણું ન રાખો ખોભ

૧૨૭-૧ પછી કે મા આ પંક્તિ વધુ છે -વીચાર કરી વાણી કહો, જે હવા પને વેહેવાર બ્રમહત્યાનો૰ કે બ્રમહત્યાદીક પાપ ૧૨૭ પછી કે માં વધારો -ઓછું અદકુ બોલસો, ધુનો તેહનો માપ (ક) ૧૨૮ ધરો માં કે ન ધરશે ' ન૰-કે આપુ માહારે હાથથી ૧૨૮ કે મા આ કડી વધુ છે -

એવો અહસ્ત વીવા કરે પોહોચે મનની આસ;
તેટલું માગી લીજીયે, મીતે માહારે પાસ

એક ધને વીવા કીજીઈ; થોડેક ધને દાન દીજીઈ;
એક ધને ભરીઈ ઘરસૂત્ર, થોડુક સચ્ચીઈ (તો) પરણે પુત્ર, ૧૩૦
એક ધન જો અધિકૂ હરૂ, (તો) ઘરમા બેઠો અક્ષખત કરૂ;
વધતુ લેયૂ તો થાય વેપાર; સઘરૂ તો થાઈ સણગાર. ૧૩૧
નાતજાત્યમા લેહેણા દેયૂ, દેખાવટ હોઈ તેટલૂ લેયું;
ઘણું લેયૂ તો ઘોડે ચઢૂ, વધે તો વેરી સાથે વઢૂ. ૧૩૨
ઝાઝો લેયૂ જગનકારણે; હસ્તિ બંધાવુ બારણે;
વધતો લેયૂ તો બેઠો ખાઉં, જજમાન જાચવા શાને જાયૂ? ૧૩૩
વધતો લેયૂ બીજી નારી વરૂ; માનીતી અણમાનીતી કરૂ;
નાત પટલીયો થાઉં ઘણૂ, ટાળૂ નુતરૂં તડવી તણૂ; ૧૩૪
નીવાણુ બધાવૂ આવાસીઇ, કાઢી સંઘ જાવૂ કાશીઇ.
મન લહેર ચલાવી ઘણી, થઈ બેઠો ચારેનો ધણી. ૧૩૫
તૃષ્ણા કિમે પૂરી નવિ થાઇ, માયા કેણે નવિ જીતાઇ.
લેતા મન તૃપ્તિ નહિ ઠેઠ, ના કહે અન ભરાયે પેટ. ૧૩૬
એહવા વિચાર કરે મન વિષે, વિક્રમ આગળ કહી નવિ સકે.

રાજા કહે ખોટી થાઉં છૂ હૂ માહેરે મારગ જાઉં છૂ. ૧૩૭

---

૧૨૯ લોભે ભલ્યા કે ચીંતિથી ચલા વેવારની૦—કે પેહેલુ વીવ તે નવ્ય લહુ
૧૩૦ એક ધને વીવા૦—કે બમણુ, પત્રુ કરીયે આજ, વધારીયે લાખીણી લાજ
૧૩૦–૧ પછી કે મા આ લીટી વધુ છે—પોહોચે કોડ તમ વીવા મીજીએ, દાન ઝાઝાં દાપા દીજીએ એક ધને ભરીઇ કે ફરી કરાવીયે ઘણા થોડુક કે આગય ૧૩૨ મી કડીમા કે મા પહેલુ, ત્રીજુ અને ચોથુ એમ ત્રણ ચરણો છે ૧૩૩–૨ મી લીટી કે મા ૧૩૪–૨ ની પહેલા છે, અને ૧૩૪–૧ પછી કે મા આ બે પક્તિ વધુ છે—

બધવને લાગુ બીજી વહુ, સંતોખુ સજ્જન જન સહુ
સઘરુ ધન લાગી એ સીખ પનર પરીયા કોણુ માગે ભીખ

૧૩૫ બધાવૂ કે બોહાવુ ૧૩૫–૧ પછી કે નો વધારો—

માહારુદ્ર, અતીરુદ્ર કીજીયે, લાખીણો લાહો લીજીયે
તોતુ માત રુપૈઆ સાથ, કનક કડા ઘાતુ હું હાથ
બાધૂ ધનાઃ સદાવ્રત કારણે, મોતી તોરણ બાધું બારણે

કો કહેસ્યે (જેહવાં) હતાં તેહવાં થયાં, ઘર મૂકી પરદેશી ગયાં;
દોપી દુશમનનો બોલ ન ગમે, તે દુખ માહારા દિલમાં દમે.
દ્રવ્ય વિના દુખીયાં થાઊં છૂં, ઘરબાર મૂકીને જાઊં છૂં,
શિવ આજ્ઞા સત્યબોલ્યાં અમો, મન જાણો તે કરજ્યો તમો. ૧૨

દુહા

વિક્રમ વાણી બોલિયા: જિમ સરે તમારો અર્થ,
કલશ ઉઘાડી દાખવૂ, લ્યો જોઇઇ તે ગરથ. ૧૨
જેટલે ધને કન્યા વરે, થાયે નાત્યમાં નામ,
તેટલૂ ધન લે ઇહાં થકી, જેટલાનૂ હોયે કામ. ૧૨
કળશ ઉઘાડી મૂકિયા, મોહ આગળ તે ચ્યાર,
ઉણમ જો રાખો તમો, (તો) બ્રહ્મહત્યાનો ભાર. ૧૨૭
જોઇઇ તેટલૂ માગજ્યો, મન ધરો મા લાજ,
ધન એહંમાંથી લીજીઇ, જેટલૂ તમારે કાજ. ૧૨૮

ચોપાઈ

ચ્યાર જણ તે એકઠાં મલ્યા, દ્રવ્ય દેખીને લોભે ભલ્યાં;
વેવારની વાતનૂ નવિ રહ્યૂ, મન તો આઘૂ આઘૂં ગયૂ. ૧૨૮

એકના કે એકલી પામૂ કે આવ્યે ૧૨૦ સુઝનો૦ કે મા આ પક્તિ નથી ૧૨૨ પછે કે કહી ભૂંડૂ કે ભુંડા ૧૨૩ જેહવા કે ભુંડાં માહારા કે માહા(રા) દિલમા કે દેહને ૧૨૫ લ્યો૦–કે તેહેમાંથી આપુ ગરથ ૧૨૬ નાત્યમા કે નાત્યજાતમા તેટલૂ૦–કે ધન આપુ હું તેટલુ જેહ તમારે કામ ૧૨૬ પછી કે મા વધારો –
કોશેર રખે કરો તમો, ન કરશો ઝાઝો લોભ
જોઇયે તેટલું માગશો ખર્ણું ન રાખો ઓભ
૧૨૭–૧ પછી કે મા આ પક્તિ વધુ છે –વીચાર કરી વાણી કહો, જે હવો પલે વેહેવાર બ્રહ્મહત્યાનો૦ કે બ્રહ્મહત્યાદીક પાપ ૧૨૭ પછી કે મા વધારો –ઓછૂં અદકુ બોલસો, ધુનો તેહનો બાપ (?) ૧૨૮ ધરો મા કે ન ધરશો ધન૦–કે આપુ માહારે હાથથી ૧૨૮ કે મા આ કડી વધુ છે –
રૂડો અહસ્ત વીવા કરે, પોહોચે મનની આસ,
તેટલુ માગી લીજીયે, પ્રીતે માહારે પાસ

એક ધને વીવા કીજીઈ, થોડેક ધને દાન દીજીઈ,
બેક ધને ભરીઈ ધરસૂત્ર, થોડુક સચીઈ (તો) પરણે પુત્ર, ૧૩૦
બેક ધન જે અધિકૂ હરૂ, (તો) ધરમા બેઠો અલખત કરૂ,
વધતું લેયૂ તો થાય વેપાર, સધરૂ તો થાઈ સણગાર. ૧૩૧
નાતજાતમા લેહેણુા દેયૂ, દેખાવટ હોઈ તેટલૂ લેયું,
ઘણું લેયૂ તો ઘોડે ચઢ, વધે તો વેરી સાથે વઢ. ૧૩૨
ઝાઝો લેયૂ જગનકારણે, હસ્તિ બંધાવુ બારણે,
વધતો લેયૂ તો બેઠો ખાણેં, જજમાન જાચવા શાને જાયૂ? ૧૩૩
વધતો લેયૂ બીજી નારી વરૂ, માનીતી અણુમાનીતી કરૂ;
નાત પટલીયો થાણેં ઘણૂ, ટાળૂ નુતરૂ તડવી તણૂ, ૧૩૪
નીવાણુ બધાવૂ આવાસીઈ, કાઢી સંઘ જાવૂ કાશીઈ.
મન લહેર ચલાવી ઘણી, થઈ બેઠો ચારેનો ઘણી. ૧૩૫
તૃષ્ણા કિમે પૂરી નવિ થાઈ, માયા કેણે નવિ જીતાઈ.
લેતા મન તૃપ્તિ નહિ દેઠ, ના કહે અન ભરાયે પેટ. ૧૩૬
એહવા વિચાર કરે મન વિષે, વિક્રમ આગળ કહી નવિ સકે.

રાજા કહે ખોટી થાણેં છૂ હુ માહેરે મારગ જાણેં છૂ ૧૩૭

૧૨૯ લોભે ભ યા કે ચીંતિથી ચલા વેવારની૦-કે પેહેલુ વીતુ તે નવ્ય લહું
૧૩૦ એક ધને વીવા૦-કે બમાડૂ પનુ કરીયે આજ, વધારીયે લાખીણી લાજ
૧૩૦-૧ પઠી કે મા આ ક્ષીણી વધુ છે-પોહોચે કોડ તમ વીવા કીજીયે, દાન ઝાઝા દાપા દીજીવે એક ધને ભરીઇ કે ફરી કરાવીયે ઘણા થોહુક કે આગ૧ ૧૩૨ મી કડીમા કે મા પહેલુ ત્રીજુ અને ચોથુ એમ ત્રણ ચરણો છે ૧૩૩-૨ મી લીટી કે મા ૧૩૪-૨ની પહેલા છે અને ૧૩૪ ૧ પછી કે મા આ બે પંક્તિ વધુ છે–
બધવને લાવુ બીજી વહુ, સંતોખુ સજન જન સહુ
સધરુ ધન લાગી એ સીખ પનરે પરીયા કોણુ માગે ભીખ
૧૩૫ બધાવૂ કે પોહાવુ ૧૩૫-૧ પછી કે ને વધારો–
માહાછવ અતીછવ કીજીરે, લાખીણો લાહો લીજ્યે
તોડ માત રૂપૈઆ સાથ, કનક કડા ઘાતુ હું હાથ
બાધૂધના સહારત કારણે મોતી તોરણ બાધું બારણે

સાચ્યૂં બોલો માહરે સાથ, કેટલૂં ધન આપૂં તુમ હાથ;

મહીપતિનાં વચન સાંભળી, બ્રાહ્મણ વળતો બોલ્યો ફરી: ૧.
કપરા સમ દીધા છે તમો, (તે) માટે સાચ્યૂં બોલૂં અમો;
ચારે કલશનો જે છે ગરથ, એટલાનો માહેર છે અરથ. ૧૪
લોભસમુદ્રમાં હું તો પડ્યો, તે માટે તમસ્યૂ આવી અડ્યો;
પેટ ભરી આપો આ વાર, માહરે નજર લીધાની અ્યાર. ૧૪
થોડુક આપો હૈડે ચઢ્યૂં, હું જાણેશ વાટેથી જડ્યૂં;
પડ્યૂં જડ્યૂં પરખીને આભ, જે આપસ્યો તે માહરે લાભ. ૧૪૧
✓નાસતા ભૂતનો કેશ જ ભલો, સત કહુ જો છે એકલો;
પેટ ભરે તો અ્યારે આલ્ય, નહિતર ઘેર લેઈ ચાલ્ય. ૧૪૨
આમે અમારે તો ધન નથી, સ્યૂં તમ આગલ કહીઈ કથી?
✓ મારવો તો હસ્તી તે સાર, લુંટવો તો રાજા(ના) ભંડાર. ૧૪૩
જાચીક જનને દુખ જ ઘણાં, ચેન થાઈ છે મરવા તણાં;
મોત રુડું મનમાં આણજ્યો, પણ માગવૂં ભૂંડૂ જાણજ્યો. ૧૪
અદાતાને કહેવો કરણ, તેથી ભલેરૂં જાણો મરણ;
અમે માગવૂ હઇડે ધરયૂં, સ્યા માટે હું કોસેર કરું? ૧૪૫
તુમ સરીખો દાતાર જ મલ્યો, માહરા મનનો સંકટ ટલ્યો;
સાત પરીયાં સુધી અન ખાઉં, જાચવા બીજાને નહિ જાઉં. ૧૪૧

૧૩૬ જીતાઇ કે૦ જીતી જાય ૧૩૭ મારા કે મહિર ૧૩૮ માહરે કે સાચુ સાચૂ કે શીમ બ્રાહ્મણ૦-કે વીમ વાત બોલા છ વળી ૧૩૯ એટલાનો કે૦-કે અ- માહારે બાધાનો અરથ ૧૪૦ માહરે કે કલશ ૧૪૧ થોડુક૦-ક્ર થોડુ આપો તારે વીનરૂ ચઢ્યુ જે૦-કે જેટે જડું તે માહારે લાભ ૧૪૨ નાસતા૦-ફ્રા નાસતા ભુતના કે જે સાંભરો કહુ ફ્રા કહુ છું ભરે તો ફ્રા ભરીને. ઘેર લેઈ ચાલ કે બહાર. પાન. ૧૪૨ પછી કે મા આ પંક્તિ વધુ છે આપો તો ઓસીંકલ થાઓ, નહી તો મંદીરમાં ડેઈ જાઓ ૧૪૩ તો ધન નથી ફ્રા તો નથી ૧૪૪ મરવા તણાં કે મરણ જ તણા રુડું ફ્રા સહુ ભૂંડૂ કે માડુ ૧૪૫ કહેવો ફ્રા તો કહેવા તેથી કે બીખ થાઈ જાણો કે તો ૧૪૫-૧ પછી કે માં આ પંક્તિ વધુ છે -અદાતા

પારખૂં દાતાનૂં કીજીઇ, જેહવો હોઇ તેહવૂં લીજીઇ,
(મેં) પરમેશ્વરની પૂજા કરી, આજ મહારાજે મનમા ધરી. ૧૪૭
મળ્યા મહીપસ ફરિયૂં કર્મ, કોયક ભવનુ જાગ્યુ ધર્મ;
કાસેર તે શાને કીજીઇ? દાન દાતા જેહવૂ લીજીઇ. ૧૪૮
કુબેર સરીખા ભંડારી તમો, સ્યા માટે ઉછૂં માગૂ અમો?
ગગોદક સરિખો તૂ આપ, ઝાઝૂં ન માગે તેહનાં પાપ. ૧૪૯
રણમુગતેશ્વર સુઝને મળ્યા, ત્રણ જનમ તણૂ રણ ટળ્યા;
દાતાર મોટા છો મહારાજ! તેહવૂ નથી માગ્યૂ અમો આજ. ૧૫૦

દુહો

વિક્રમ રાય હરખે હસ્યા, બોલ્યા બ્રાહ્મણ સાથ;
કલશ કૃષ્ણાર્પણ કરયા, આપ્યા તેહને હાથ. ૧૫૧

લખમી કેહેવી પડે, મોટુ કલ્ક તે માથે ચડે ૧૪૬ સકટ કે સદેહ સાત કે સો
૧૪૭ હોઇ કે દાતા ૧૪૭-૧ પછી કે મા આ વધારો છે –

કલ્પવૃક્ષ થકી ફેરી મને, બરબુર બાવલીરે તે ફને,
મનો સૂરજ મને આ ઠામ, તારા બાપડાનુ સૂ કામ
કમોદ મળી મારગ જેહને, સીદ ફૂકસ પોષે દેહને,
ઐરાવત જેહને ઘર અડે, તે નર ખર વાહન સે ચડે
જેહને ખાણ કચન ઘર ધીર, તે મ્મ પહેરે કાઠ કથીર,
જેહેને ઘર ઉપજે છે ઘ્રત, તેહ જમે શા માટે વરત?

૧૪૭-૨ મેં૦–કે આમે પારશ્વેશ્વરની પુજા મરી ૧૪૮ મહીપત્ત ફ્ષા મટીસ. ફરિયૂ કે મોરે કોયક૦–કે ફરૂ આજ અમારૂ કરમ શાને ફ્ષા સાન્યે દાન૦– કે માનવ તેહનુ માગી લીજીને ૧૪૯-૧ પછી કે મા આ પક્તિ વધુ છે–કામધેન મલી જાહરે, પછે ઘુન શી છે તાહેરે ગગોદક૦–કે ગગોદક વત મલીયા આપ, દરીદ્ર દમ્મનુ રેહે કમ પાપ ૧૫૦ મળ્યા કે મનો ત્રણ૦–કે સાત જનમ ત્રી રણથી છૂટ્યા ૧૫૦ પછી કેનો આ વધારો છે –

માગનારની છે દુરબલ દેહે, આપનાર મહીપત મોટા મેહે,
રત્નાકરના નીરમલ ઠામ, રત્ન અમૂલક રેહે તેહ ઠામ,
માહરે મન સાગરના પુર, એક બુંદ તાહરે મનં નુર

ઉલટ આપ રૂદે ચડી, કલશ આપ્યા જે ચ્યાર,
માગણ સુખ પમાડિયું, ક્ષણૂં ન લાગી વાર.
ગાડી હાંકી લાવિયો, બ્રાહ્મણ કેરે ઘેર;
કલશ ચ્યાર ઉતારિયા, કોય ન જાણે પેર. ૧૫૩
મંદિર આવ્યો મહિપતિ, કોય ન જાણે વાત.
બીજે દિવસે શું થયું, પેહેફાટે પરભાત. ૧૫૪
ચ્યાર જણ બ્રાહ્મણ તણાં, હરખ્યાં છે ઘણું મન;
ધન દીઠે હરખે ઘણું, જોઈએ બાંધ્યૂં મન. ૧૫૫
સગાં સહોદર નુતર્યાં, દીધી સહુને આશ;
નાત્ય સહુ ભોજન કરો, માહૅરે ઘેર ખટ માસ. ૧૫૬
અચીરજ પામ્યાં સરવકો, ધન આજુનો દિસ;
ચિંતા ભાંગી ચિંતામણે, પ્રસન થયા છે ઈશ. ૧૫૭

ચોપાઈ

કરી નુતરાં આવ્યો ઘેર, પોતે મન વિચારી પેર:
આજ વ્યતિપાતનો છે દિન, કલશ ચડી નહીં કાઢૂં ધન. ૧૫૮
વાહણે થાશે પ્રાતરકાલ, કાઢૂં અનરગળ અધિકો માલ;
ધન ચારે દેશે વેરસ્યૂં, સગાં સહોદરને તેડસ્યૂં; ૧૫૯
ધન વટાવી લેસ્યૂં ધાન, મંગલ વરતી થાસ્યે માન.
ઇમ કરતાં રાત જ પડી, વાતો કરતાં વીતી ઘડી. ૧૬૦
ઘરમાં સુતાં નચિંત જ થઇ, હરખ ઉલટ સાગરમાં વહી.

થઈ નિશા અંધારી ઘોર, મળ્યા એકઠા ચ્યારે ચોર. ૧૬૧

૧૫૧ આપ્યાં કે. હોંસ ધરીને હાથ. ૧૫૨ ઉલટ કે. રીઝ્યા ક્ષણ ફા. તેહને ક્ષણું. ૧૫૩ ગાડી કે. વેહેલ ઘેર કે. ગામ. પેર કે. ઠામ. ૧૫૪ પેહે ફા. પે. ૧૫૫ ચ્યાર૦–કે. ચારે ભાંમણ હરખીયાં, મોહ ઘણેરો મન. ધન૦–કે. અંગ અંગ ફુલ્યાં, તેહને ગાઢું ધન. ૧૫૬ માહરે ઘર કે. ખરા પુરા. ૧૫૯ વેરસ્યું કે. વેંચી ૧૬૦ ઇમ કરતાં કે. રાજસ સુધે. ૧૬૧ ઘરમાં કે. બ્રાહ્મણ.

થઈ એકઠા ચાલ્યા તિહાં, કલશ ચાર ડાટયા છે જિહાં;
ભૂમિ ખણી દીઠી તે તણી, તેહને ચિંતા વાધી ઘણી. ૧૬૨
જોઈ તો ઠાલો તે ઠામ, નથી કલશ એકેનૂં નામ!
કહો ભાઈ! એ તે સ્યૂં થયૂં? ધન આપણું તે કીહાં ગયૂં? ૧૬૩
ખોઈઈ જીવ પણુ લીઈ ગરથ, કરીઈ પ્રાક્રમ સરે જિમ અરથ;
આપ આપણી વિદ્યા કીજીઈ, મેહેલ્યો હોય તિહાંથી લીજીઈ. ૧૬૪
ભાઈ! વિદ્યા જો ભાસે તૂં, તો તે ખાતર પાડૂં હૂં;
ત્રીજો કહેઃ હૂં ધારણ દેઊં; ચોથો કહેઃ હૂં તિહાંથી લેઊં. ૧૬૫
સાધી વિદ્યા રૂડી પેર, કળશ ગયા બ્રાહ્મણને ઘેર;
ધરી ધીરજ તસ્કર આવિયા, વિદ્યાનૂં લક્ષણ લાવિયા. ૧૬૬
દીધૂં ખાતર નવિ લાગી વાર, કાઢયા કલશ ઘરમાંથી ચ્યાર;
ધારણ પાડયૂં તે ઉંધ્યાં ઘણું, ધન લીધૂં તે બ્રાહ્મણ તણૂં. ૧૬૭
ચારે ચોરે કીધી સિધ, નાંખી લાભુયાં વેહેંચી લીધ;
પોતાનાં મંદિર છે જિહાં, કલશ ખોદિને ઘાલ્યા તિહાં. ૧૬૮
નચિંત થઇને પોઢયા તેહ, શીતલ કરી પોતાની દેહ.
પ્રાતસ્કાલ થયો જાહરે, બ્રાહ્મણ સુતાં ઉઠાં તાહરે. ૧૬૯
હરખે સુતાં ઉઠાં સરવ, કલશ માંહેથી કાઢો દ્રવ્ય;
સમરિદ્ધ ઘરમાં આણો બહુ, તેડો નાત સહોદર સહુ. ૧૭૦
એકઠાં થયાં સરવ ઊલટભેર, ખાતર પડિઊં દીઠૂં ઘેર;
થયાં નિરાશ પડી છે ફાલ, ગયો સરવ ઘરમાંથી માલ. ૧૭૧
અરૂપરૂ તે આઘૂં જોય, ગયો ગરથ નવિ જાણે કોય.
ઘરમાંથી ઉઠાં જણ ચાર, પોતે મનમાં કર્યો વિચારઃ ૧૭૨

---

૧૬૨ થઈ એકઠા૦–કે. મલ્યા ચાર જઇ જોયું તાંહે. દાટાતા કલશ તે ભુમી માંહે. વાધી કે. વ્યાપી. ૧૬૩ તે કીહાં કે. લેઈ કોણ. ૧૬૪ કરીઇ૦–કે. બાધો હીમત સરે જીમ અરથ. ૧૬૫ તિહાંથી કે. માથે. ૧૬૬ સાધી કે. સાચી. ૧૬૯ નચિંત ફા. નીચેત. પ્રાતસ્કાલ ફા. પ્રાતુસ્કાલ. ૧૭૦ નાત કે. સગાં. ૧૭૧ એકઠાં૦–કે. એમ

અમો રાજાને જાચ્યો તહિં, શરમે ના કહેવાઇ નહિ;
દાન આપીને દાતા થયો, ખાતર પડાવી લેઈ ગયો. ૧૭૩
ફજેત એણે કીધાં ઘણાં, કીધાં નુતરાં નાત્ય જ તણાં;
રાજાથી શર્ડે હારીઇં, આપે પંડ પાલી મારીઇં. ૧૭૪
બીજાૂં આપણ સ્યું કીજીઇં ? ચ્યારે જણ હલ્યા દીજીઇં;
પાળી ઝાલી ચાલ્યાં ચ્યાર, જિહાં રાજાનો છે દરબાર. ૧૭૫

રાજા બેઠા દાતણ કારણે, હસ્તી ઝુલે છે બારણે;
પંચ દંડ શિર છત્ર જ ફરે, કલાવંત પ્રભાતી કરે. ૧૭૬
એક લક્ષ જોધા છે અતિ, સાહામા ઉભા સેનાપતિ;
જાચિક ચાલ્યા આવે (છે) વાટ, વખાણ કરે તિહાં ચારણ ભાટ. ૧૭૭
ગુણ ગાંધર્વ કવિજન ગાઇ, પંચમ રાગ પ્રભાતે થાઈ;
બીજા ગુણ અલાપે ગીત, પંડિત ઉપર છે બહુ પ્રીત. ૧૭૮
વાજે ચંગ મૃદંગ ઉપાંગ, થઈ રહ્યો છે નાટારંગ;
જોતિષ બેઠા તે સાથમાં, લખ્યાં ટીપણાં છે હાથમાં. ૧૭૯
સહસ્ર સવછી આપે ગાય, દાન નિત પ્રભાતે થાય.
બેઠા પોતે પૂન્ય કેરો પૂર, તે તેજે ઝંપાયો સૂર. ૧૮૦
કરણ થકી દીસે અભિનવો, *ઇંદ્ર માનવી કેરો હવો;
સુર માંહે જિમ શોભે ઇંદ્ર, આભમંડલમાં જિમ ચંદ્ર. ૧૮૧
એહવા મહીપતિ બેઠા જિહાં, પેલા ચ્યાર જણ આવે તિહાં:

ફટફટ રે પાપી ચંડાલ ! દિધિ મોંઢથી દસ(વીસ) ગાલ. ૧૮૨

ઉહાં તે ઉ૪૨ ભેર ૧૭૨ પીને કે. વીપે ૧૭૩ અમો૦-કે. આપણે રાજા-, કહેવાઇ કે કહેવાણી. ૧૭૫ ચ્યારે જણ કે પાપીને. ૧૭૭ એક લક્ષ ફ્રા. એ લક્ષ કે. અતીબલ ૧૭૭ આવે કે. આવે છે. વખાણ-કે. ભાણે ભુપત આગેલે ભાટ. ૧૭૮ બીજા કે. ગુણી જન. ૧૭૯ છે કે નીત. લખ્યા ટીપણાં છે કે. કનક લેખણ ટીપણ. ૧૮૧ સહસ્ર કે. સત. આપે કે. શોભે. ઝંપાયો કે. ઝાંખો થાય. ૧૮૧ ઇંદ્ર ફ્રા. ઇંદ્ર. ઇંદ્ર૦-કે. ચંદ્ર ઇંદ્ર દોંગી કે હવો. જિમ ચંદ્ર ફ્રા. તે ઇમ ચંદ્ર. ૧૮૧ પછી કે.માં આ પંક્તિ વધુ છે-સૈન્ય મધ્ય શોભે જેમ ગજ, એહને ગીર ફરતો ધાર. ૧૮૨ એહવા૦-

જીવ ઉપર જે આદર કરે, તે રાજાથી શાને ડરે?
હત્યા! વિચારી જેને મન, શાને કાજે આપ્યું ધન? ૧૮૩
મુને કીધો દાન જ પાત્ર, રાત્યે પાડયું પોતે ખાત્ર;
કલશ લેવરાવી ઘેરે ગયો, અમ આગળ મહા દાતા થયો. ૧૮૪
અમો વિદેશ અમારે જાત, ક્જેત આવડું સ્યાને થાત?
દીધાં નુતરાં નાત્યે લહ્યાં, જૂઠાં જૂઠાં લોક કહ્યાં. ૧૮૫
માટે તુઝને દેઊં શરાપ, અમો ત્યારનું તુજને પાપ.
આ ફોગટ વખાણે લોક, પરદુઃખભંજન તે તો ફોક. ૧૮૬
જે તુઝને જાચે અજાણ, તેહના તું નિશ્ચે લે પ્રાણ.
વચન કહીને એહવાં ઠેક, પાણી મારવા માંડી પેટ. ૧૮૭

જોઈ રહ્યો તે સઘળો સાથ, ધસી વિક્રમે ઝાલ્યો હાથ.
પ્રણામ કરી પાએ લાગિયો, મૂકી માન મેમત માગિયોઃ ૧૮૮
હું સેવક તમારો રાક, ક્ષમા કરો અમારો વાંક;
સ્યૂં દુઃખ થયૂં છે રાત્ય, તમો ઉઠી આવ્યાં પરભાત. ૧૮૯

કે સભા મલે શોભે છે રાયે, ધશી વીપ્ર તે પાસે જાયે પાપી ક્રા. ૩ દસવીસ કે ધણીક ૧૮૩-૧ પછી કે નો વધારો –

લાઠી લેઈ ચાકર ધાઇયા, હા હા કરી રાયે વારીયા,
પાગ લાગીને પુછી વાત, શા માટે દુ ખ પામા માત.

૧૮૩-૨ વિચારી જેને કે મુરખ વીચારે. ૧૮૫ આવડું સ્યાને કે આવડા તો નવ ૧૮૬ તુઝને કે. ભોગવ્ય ૧૮૬-૧ પછી કે. નો વધારો –

શ્રદ્ધાયે થોડું આપત તો લેત, તો તુઝને આસીસ જ દેત,
નોહોતી ફોજ અમારે પાસ, તો તેં શાહાને દીધી આસ?

૧૮૭ તેહના૦–કે. અમારી પેરે તજસે પ્રાણ ૧૮૭-૧ પછી કે મા આ પંક્તિ વધુ છે –તાહરી આસ્યા કરસે આશ, તે ખોસે વણ, વાકે વશ. ૧૮૭-૨ પછી કે. માં આ પંક્તિ વધુ છે –સભા સહુકો દૃષ્ટ જોયે, તે કારણ પીછ નહી કોયે ૧૮૮ ધસી વિક્રમે કે. હકી રાજાયે. મૂકી કે, માગી ૧૮૯ અમારો કે. મા માહારો.

બ્રાહ્મણ કહેઃ જાણે છે તું, ભરી સભામાં સ્યૂં કહું હું?
પહેલા દાઢે દાતા ઘેર, બીજે દાઢે તેહેનો ચોર. ૧૯૦
સૂતાં અમો ઘર સાંકળ દેઈ, ગયો કળશ ચ્યારે તૂં લેઈ;
તે જાણું હું તાહરાં કામ, બીજો કોઈ નવિ ઘાલે હામ. ૧૯૧
માટે આપહલા કીજીઈ, દોષ તાહરે માથે દિજીઈ.

રાજાને તો જ્ઞાન જ થયૂંઃ નિશ્ચે દુર્બલનૂં ધન ગયૂં. ૧૯૨
જાય તેહેનૂં ઈમાન જ જાય, એહેને ભરૂંસો માહરો થાય;
લેઈ ગયો કોઈ આડે આંક, સ્યો ગરીબ બ્રાહ્મણનો વાંક? ૧૯૩
મહારાજ! ધન બીજૂં લીજીઈ, વારૂ કામ વીવા કીજીઈ.
ભંડાર ઉઘાડી આપૂં અમો, ખપ હોઈ તે ખરચો તમો. ૧૯૪
શીઘ્ર દ્રવ્ય લેઇને વળો, ઘેર વીવાનૂં કારજ કરો.

બ્રાહ્મણ કહેઃ સ્યૂં બોલે આજ? બીજૂં ધન ચાલે તે બાલ્ય. ૧૯૫
એક વાર તો કીધી હાણ, બીજી વારના લે તું પ્રાણ.
તે કળશ આપે તો લેઊં, નહીતર ચારે હત્યા દેઊં. ૧૯
કલશ મૂકયા ઘરમાં જે ઠામ, બીજા ધનનૂં લે છે નામ?
અજાણ મુરખ સમજાવો વહી, મુઝથી જૂઠું બણસે નહી. ૧૯૭
સહુ દેખતાં તસ્કર ચાયો, ઘરમાંથી કલશ લાવો જાયો.
તો તો રાજા જાણૂં ઘણો, ભાગે સદેહ મુજ મન તણો. ૧૯૮
તેના તે કલશ જ ચાર, આણે સભા આંહી આ ઠાર;
સહુ દેખે, સાચો થઈ લેઊં, નહીતર હત્યા તુઝને દેઊં. ૧૯૯

દુઃખ થયૂ કે. વીપરીત વીદ્ર તમો હડી કે. શા મટિ ૧૯૦ બ્રામણ કે વીપ્ર. જાણે છે તૂ કે. જાણો છો તમો હૂ કે અમો. તેહનો કે. ચેતો ૧૯૧ બીજો૦-કે. બીજો મૂ(?) નાખે એ કામ ૧૯૨ જ્ઞાન કે ગ્નાન દુરબલનું કે. નીરબલનૂં ૧૯૩ બ્રાંમણનો કે. વીપરનો. ૧૯૬ બીજી વારના કે. હવે લેશું તો ૧૯૭ અજાણ૦-કે સાચ્ચ કલશ મુંકા છે ઠાહે, ભરી સભામાં લાવો આંહે ૧૯૮ મુજ કે. મારા. સહુ૦-કે. તસકર કહે હું તાહરે માટે, જો કલશ લીધા હોયે. તો તો૦-કે માં આ પંક્તિ નથી ૧૯૯ આણે૦-કે આપે

એમાં સારૂં જાણો જેહ, શીઘ્ર કહો રાજાજી તેહ;
જો ગમે તો કલશ જ ઘો, નહીતર અમારી હત્યા લ્યો. ૨૦૦

દુહા

મહીપતે મન વિચારીઉં, થઈ છે ધનની હાણ;
વાંક જો એહેંનો કાઢિઈ, નિશ્ચે ખુઈ પ્રાણ. ૨૦૧
દુઃખેં થાઈ આકલાં, સંકટ એહેંને ઘોર:
કલશ ચ્યાર ચોરી ગયા, તે તો પેલા ચોર. ૨૦૨
રાટો મીઠો કીજઇ, દેઊં એહેંને ધીર;
બોલા પાથરી કરગરે, પોતે વિક્રમ વીરઃ ૨૦૩
મહારાજ ! તમારો ચોર હું, લીધા કળશ મેં ચ્યાર;
તે ધ્રુનો બક્ષો મુને, આપું આણે ઠાર. ૨૦૪
કાઢી હેમ ભંડારથી, લખ્ય ટંકા તે રોક;
ખાયો, પીયો, ખરચો જઈ, શાંત પમાડો શોક. ૨૦૫
વીવાકામ વેગે કરો, ક્ષણું ન લાગે વાર;
કલશ ચ્યાર આપૂં અમો, વાટ જુયો દિન બાર. ૨૦૬
પેદા કરૂં દિન બારમાં, મનાવૂ તુજ મન;
તાર પછી મુખમાં ધરૂં, આપે જલ ને અન. ૨૦૭
લક્ષ મોહોર લેઈ વળ્યો, આવ્યો બ્રાહ્મણ ઘેર;
વીવાકામે સજ થયો, કુલ આચારી પેર. ૨૦૮
બાર દિવસ પૂરા થસ્યે, કલશ અમારા લેશ,
તાહેંરે કરસ્યો વાયદો, તો હું હત્યા દેશ. ૨૦૯

ચોપાઈ

વિપ્ર ગયો પોતાને ઘેર, વિક્રમ રાયની શી થઈ પેર ?
અદષ્ટ વિદ્યા આપે કરી, ચરચ્યા જોઉં ગામ જ ફ્રરી. ૨૧૦

તો તાહારો બેહેવાર. દેખે કે. દેખતાં ૨૦૦ જો૦-કે.માં આ પક્તિ નથી. ૨૦૧ એંહનો કે. વીમનો. ખુંઇ કે. છંડે. ૨૦૨-૨૦૩ દેઉં૦ કે. દીજે ધારણુ ધીર. ૨૦૮ કુલ૦-

બહુમુખી સ્યૂ કહે છે લોક, સાભળી મુખ સમાવૂ શોક.
ટોલે ટોલા મળ્યાં છે ઘણા, વખાણુ કરે છે વિક્રમ તણા. ૨૧૧
કો કહે સત્યવાદી ભૂપ, ધન્ય ધીર ને ધન્ય એ રૂપ,
અમુલ્યક કલશ જે ચ્યાર, તે આપતાં ન લાગી વાર. ૨૧૨
ચોરી ગયા કો કૂડા ચોર, તે ઉપર આપી લક્ષ મોહોર,
બ્રાહ્મણને થયો કાયદો, કલશ તણો કીધો વાયદો. ૨૧૩
કોઈ કહે તૂ નથી જાણુતો, જ્ઞાન સ્દેમા નથી આણુતો,
બ્રાહ્મણે તો દીઠો ભડાર, લોભે માગ્યા કલશ જ ચ્યાર. ૨૧૪
ના કહી ન શકયો તે રાય, જૂની કોટિ કિમ આપ્યા જાય?
રાજધન સમરિધ્ય છે જેહ, કિમ આપે બ્રાહ્મણને તેહ? ૨૧૫
કહેતા સ્યૂ કહેવાઈ ગયૂ, આપ્યા કલશ મહા જાન જ થયૂ,
મોટાની વાતો છે ઘણી, રાત્યે પેર કરી તે તણી ૨૧૬
કીડી મુખમા કોહોલૂ કસ્યૂ, એક દુ ખ ને બીજૂ હસ્યૂ
બ્રાહ્મણ પોઢ્યો રુડી પેર, કલશ ગયા પોતાને ઘેર ૨૧૭
બીજે દિવસે આણી સાખ, આપી મોહર ગણીને લાખ.
ત્રીજો કહે નિશ્ચે છે ઇમ, નહિતર મોહોર એ આપે કિમ? ૨૧૮
ઇમ કરતા દિન વીતશે દશવીસ, ફરી રહેસ્યે બ્રાહ્મણ શીશ
ચોથો કહે એ નિરમલ મન. પાંચમો કહે તજ્યૂ છે અન ૨૧૯
છઠો સાતમો કહે સર્વ કોક બહુમુખી તે બોલે લોક.

રાજા સાભલે પોતે કાન, જેટલા પીપલ હોઈ પાન ૨૨૦
લોકાપવાદ તે બેઠો શીશ, હવે સ્યૂ થાશે જગદીશ?
હીમત મૂકે તો નહિ સરે, મુજ વિણ ચોર કુણ પેદા કરે. ૨૨૧

કે પ્રીત ધરી બહુ પેર ૨૧૨ કો કે એક ૨૧૩ કૂડા કે કુડા લક્ષ કે લેમ જ કાયદો કે ફાયદો ૨૧૪ કોઈ કે બીજો જ્ઞાન કે ગ્નાન ૨૧૫ છતું કે કે રાજધન કે રાજદ્વારની ૨૧૬ આપ્યા૦-કે આપ્યુ ધન તે જન જ થયુ ૨૧૭ એક૦-કે જાયે વીચારૂ આમૂ ગયા કે આવ્યા ૨૧૮ આપી મોહર કે આપી દ્રવ્ય ૨૧૯ ચોથા૦-પ્રા ચોથાતો નીરમલ મન ૨૨૦ તે કે એમ. જેટલા૦-કે થાય વાત પીપલ હોઇ પાન ૨૨૧ વિણુ કે પાખી ૨૨૨ દુખ નજાન પ્રા. પરદુખભજન

ઉતારૂં માથેથી ગાળ, સૂપૂં બ્રાહ્મણને તે માલ;
તો દુખભંજન માહરૂં નામ, કાહાડૂં ચોર જિમ દેખે ગામ. ૨૨૨

ગંગોદક શુભ કાયા કરી, કનક થાલ પૂજાઈ ભરી.
માહાકાલેશ્વરનું પૂજન કરે આપે વિક્રમ રાજન. ૨૨૩
પંચામૃતની ઉપર ધાર, પુષ્પ વેરાં તિહાં ભાર અઢાર;
તેલ, તંબોલ ને બીલીપત્ર, રતનજડિત્ર સમરપ્યાં તત્ર. ૨૨૪
સંકટહરણ સેવક શુભ કાજ, સિદ્ધ રાખો સેવકની લાજ;
સદૈવ ગુણ હું તારા ગાઊં, તેણે દુઃખભંજન કહેવાઊં. ૨૨૫
એહેવી પૂજા શિવની કરી, આવ્યો મહીપતિ પાછો ફરી.

બીજે દિવસ થયો જાહરે, સભા ભરી બેઠો તાહરે. ૨૨૬
પ્રથમ પૂછાવિયો પ્રધાન, ઘણૂ બોલાવી દીધાં માન.
કહોઃ ભાઈ વિચાર જ કરો, બુદ્ધિ કહું તે મનમાં ધરો. ૨૨૭
પેદા કરવો અનર્ગલ માલ, તેહનો સ્યો કરવો પ્રકાર?
પ્રધાને તે જોડ્યા હાથઃ ડાહ્યા છો પૃથ્વીપતિનાથ. ૨૨૮
સત્યવાદી તમારો દેહ, તમથી ડાહ્યો ઘેલો તેહ.
કહો તો ચોકીને દંડ દેઊં, કોટવાલને લુંટી લેઊં. ૨૨૯
કહો તો પગ કાદૂં તે તણા, કહો તો કાકિલ મારૂં ઘણા.
તેહેનૂં પ્રાક્રમ તેણે કરૂં, પણ કારજ એકે નવિ સરૂં. ૨૩૦

ત્રીજે દીવસેં બેઠો મહારાજ, તેડા પોતાના નજરબાજ;
બેઠા મહિના વિત્યે હરો, તસ્કર મારો પેદા કરો. ૨૩૧

કાહાડું ફા. કહુ ૨૨૪ ફા. પુસ્ફ ૨૨૩ થી ૨૨૫ એ ત્રણ કડી કે. માં નથી. ૨૨૬ એહવી૦–કે. શીવપુજન સુભ રીતે કરી, રુદે ધાંન હરમીધ્યનું ધરી. બીજે કે. એક. ૨૨૭ ઘણું બોલાવી કે. પાસે બેસારી. કહું તે કે. પોતાની. ૨૨૮ પેદા૦–કે. પેદા કરાવ્ય માહારો જે માલ, નહી તો જાણો જે ખુટા કાલ. તે કે. હેતે. પૃથ્વીપતિનાથ કે. જી નરપતનાથ. ઘેલો ફા. છેલો. ૨૨૯ કોટવાલને કે. કાહો તો લોકને. ૨૩૦ કહો તો કાકિલ૦–કે. મારું કોકીલ માલવ તણા. ૨૩૧ ત્રીજે ફા. બીજે. વિત્યે કે. રાત દહાડે. માહારો કે. માહારા. કલશ૦–કે. જો તસકર દેખાડે મુને.

(તો) મનુષ્યપારખુ જાણુ તુને, કલશ પેદા કરી દ્યો મુને,
તેહમાં પ્રાક્રમ હતુ જેટલુ, ફુગી મુયા કીધુ તેટલૂ ૨૩૨
પણ તેથી ન સર્યો કંઈ અરથ, નાવ્યો હાથ રાજાનો ગરથ.

ચોથે દિવસે તેડ્યા ચોર, કોફીલ જાત્ય હરામી ખોર ૨૩૩
તેણે તેહની શોધ્ય જ કરી, રાજા સાથે બોલ્યો ફરી
અમ જાત્યમા નથી એ ધન, રાજા નિશ્ચે માનો મન. ૨૩૪
મુઝમાં નીકળે તાહરો ખેલ, તો પીનીને કાઢો તેલ;
પેર પેર પૂછો સહુ સાથ, તિહાથી કલશ નાવ્યા હાથ. ૨૩૫

તેડા પાચમે દિવસે જેહ, મદિરાપાન પીનારા તેહ
તમ સહુકોમા પાણી ભરે, પૂછો માલ કો પેદા કરે. ૨૩૬
તેણે ખેપ કીધો છે ઘણો, પૂછ્યો તાયફો પોતા તણો,
રાજા તમને કહીઈ કથી, અમમા પાણી મરતૂં નથી. ૨૩૭
જાણો તો દડ અમને આવજ્યો, મદિરા ભાગીમા ઘાલજ્યો.
પૂછી લીધો તેહનો પાર, નાવ્યો હાથ તિહાથી ભડાર. ૨૩૮

બીજે તાયફો પૂછ્યો બહુ, પોસ્તી, ભગી, વસની સહુ.
રાજા લ્યો ભગીના નામ, એ તો મેંઢા કુબીના કામ. ૨૩૯
તમ પ્રતાપે આનદ કીજીઈ, બેઠા કેફ પાણી પીજીઈ.
અમો ભોળા, ભોળાઈ ઘણી, વાત ન જાણૂ ચોર જ તણી ૨૪૦
પૂછી પાર લીધો તે દિન, નાવ્યૂ હાથ તેમાથી ધન

કો ડાહ્યા શાણા તેડિયા, કે હલકારા પથે ખેડિયા, ૨૪૧
કેટલાને તો દીધી આય, કેટલાને તો પરઠી લાય,
કેટલાસ્યૂ મીઠા બોલે બોલ, કેટલાકને તો આપે કોલ, ૨૪૨

---

૨૩૩ પણ૦-કે મા આ પક્તિ નથી ૨૩૪ રાજા કે મહીપત. ૨૩૬ મદિરાપાન કૃ૦ મદિરાપાની ગ કે જે ૨૩૭ તેણે૦-કે મા આ પક્તિ નથી રાજા૦-કે કેઇ વાર કહુ શુ કથી, અમમા માલ તમારો નથી ૨૩૮થી ૨૪૧-૨ સુધીની

કેટલા મોહોર ખાઇયા કસ્યા; કેટલાએક વન જોવા સચરયા,
નિશચરયા જોઈ બહુ રાત્ય, મધ્યાહ્‌ન સાજ જોઈ પ્રભાત્ય. ૨૪૩
બ્રાહ્મણ આદે અઢારે વર્ણ, પૂછી વાત સૂણી સવી કર્ણ;
જેટલી બુધિ પોતાની હતી, તેટલી બુધિ કીધી છે છતી. ૨૪૪
અગ્યાર થયા ઇમ કરતા દિન, રાજાઇ તજ્યૂ છે અન.
રહ્યો આજનો એક દિવસ, સૂણો અરજ ઉમપા ને ઇશ. ૨૪૫
તો તો માહરૂ કામ જ થસ્યે, નહિ તો બ્રહ્મહત્યા બેસસ્યે

પ્રભાતે રાજા આવ્યા ત્યાંહ, ભરી સભા બેઠી છે જ્યાહ. ૨૪૬
એટલે જુહારી આવિયા, તે મહીપલને મન ભાવિયા.
તેહેને પણ તેડે એકાલ, મન તણી ભાગવાને ભ્રાલ. ૨૪૭
ભાઇ! મારો માલ જ ગયો, તે કોથી નવિ પેદા થયો;
માટે તમ ઉપર આવિયૂ, કલક મોત તાહરૂ લાવિયૂ. ૨૪૮
એહેંમા ચોર પેલા છે ચ્યાર, જુયાખાનાના સીરદાર;
નિસ સભામા આવે તેહ, શીત ૧ છે પોતાની દેહ. ૨૪૯
ભય કોહોંનો નથી આણતા, નથી તેહેંને તસકર જાણતા.
પૂછી જોયા સઘળા લોક, તમો અમને પૂછો તે ફોક. ૨૫૦
મનમા આપ વિચારો રાય! તાહેરો માલ બીજે કિહા જાય?
પારો પેટ ન રહે ટુકડો, બીજો બેચરનો કૂકડો ૨૫૧

સાત પક્તિઓ કે મા નથી ૨૪૩ કેટલા૦-ફ્રા કેટલાએક ચોર ખાઇયા કસ્યા ૨૪૪ બ્રાહ્મણ કે વીમ પૂછી૦-કે વાત કરાવી લેઇ કરણ ૨૪૫ રાજાઈ કે અધી પતીયે સૂણો૦-કે સાભલ અરજ અમારી ઈશ ૨૪૬-૧ પછી કે મા આ પક્તિ વધુ છે -કેહેસે લોક સુને જોડા તરત, પરદુખભજણ જાસે વરત. ૨૪૬ ૨ પ્રભાતે૦-કે મા આ પક્તિને બદલે નીચેની કડી છે —

સભા ભરીને બેઠા રાય, સઘ્લ લોક સહીત સભાયે
સરવ તાયફે મુજરા કરા, આપ આપણે ઠેકાણે ઠરા

૨૪૭ આવિયા ફ્રા. તીહા આવીયા તેડે કે તેડા. ૨૪૮ ભાઈ ફ્રા કહો ભાઈ. મટે૦-કે તમારે માથે આવીયું ૨૫૦ ભય ફ્રા ભય તે- ૨૫૧ બીજે કિહા

નેપાળો ગોળી તે તણી, જીવતાં માખી ગળે કો ધણી!
ખોળી જુગો પોતાનું મન, ઘરમાંનૂં ઘરમાં છે ધન. ૨૫૨
જાણો તો મારો સહુને ઠાગ, ઉતારવા માથેથી ભાર.
કોઢી થયે કૂડા નવિ થયા, માન્યૂં નહી ને મુકરી ગયા. ૨૫૩
એહમાં તો આક્રમ છે ઘોર, જુધારિયાંમાં માહરો ચોર;
તે સમે પાલટાંતાં રૂપ, ઉલખી ન સકયો ભારે ભૂપ. ૨૫૪
મારે ન મરે કાંઈ અરથ, જીવ ગઈ નવિ આપે ગરથ.
જુહારી મળ્યા છે ઘણા, તેહેંમાં ચ્યાર ચોર મુઝ તણા. ૨૫૫
પાસે બેસારી આપ્યાં પાન, ભરી સભામાં દીધાં માન.
રાજાને પૂછ્યાની રીત, તે સાથે કરી બહુ પ્રીત. ૨૫૬
હારજિત અમારે હાથ, નિત્યે રમવૂ તમારે સાથ;
મૃગયા ને જુહારી કર્મ, એ ક્ષત્રી રાજાનો ધર્મ. ૨૫૭
નિત્ય તમારૂં માહરે કામ, લેઈ ન સકે તમારૂ નામ;
કહો વારતા ચતુરાઈ તણી, સાંભળવાની ઇછા ઘણી. ૨૫૮
અમો વારતા શી કીજીઈ? કહો તો હુંકારો દીજીઈ.
વારતા વિક્રમ રાજા કહે, જુયારી હુંકારો દે. ૨૫૯

તારાદમલપુર પાટણ ગામ, તારાચંદ રાજાનૂં નામ;
રાજા ચાલે મોટો ધરમ, કો કહેના નવી ચૂકે કરમ. ૨૬૦
નીચ ભ્રષ્ટ કોયે નવિ થાય, સત્યવાદી સકોમળ રાય.
ભુધર બ્રાહ્મણ વિદ્યાવત, સાધ શિરોમણિ અધિકો સત. ૨૬૧

કે. કહી નહી. ૨૫૩ માથેથી કે માથાનો. થયે ફો. થાય થયા ફો. થાય માન્યું૦–ફો. વિચાર કરે આપે મન માય ૨૫૪ જુયારીયામાં કે એ ચોસઠ માહે પાલટાતાં ફો. પાલટે છે. સક્યો ફો. સકે. ૨૫૫ ચોર ફો. ચોર છે– ૨૫૬ તે સાથે માહારે છે પ્રીત ૨૫૭ તમારે કે છે તમ કર્મ ફો. ક્રમ. ૨૫૯ જુયારી કે સહુ જુહારી ૨૬૦ તારાચંદ કે તારસિંહ કરમ ફો. ક્રમ ૨૬૦ પછી કે મા આ પંક્તિ છે–રાજા ચાલે રૂડા કરમ, કોહોનો નવ્ય લોપે ધરમ. ૨૬૧ નીચ

નગર મધ્યે માંડી નિશાળ, ભણે વરણ અઢારે બાલ;
કરમ સારૂ સહુ વિદ્યા ભણે, લેખાં લાખ કરોડાં ગણે. ૨૬૨
એક વેવારીયાનો તન, નિરમલ તેહનૂં મોટૂં મન;
ભણે પુત્રી એક વણિક જ તણી, તેહને પ્રીત મીરમસ્યૂં ઘણી. ૨૬૩
કરે એકાંતે બેસી વાત, ભણતાં વરસ થયાં છે સાત;
ખાવૂં લેઈ ખોળામાં જાય, મળી એકઠાં બન્યે ખાય. ૨૬૪
જીવ એક પણ જુઈ દેહ, પ્રીત જેહવી બપૈયા મેહ.
એમ કરતાં તે વિદ્યા ભણ્યાં, પોહોતા કોડ તેના મન તણા. ૨૬૫
રહે છે જુઈ શેરીઈ છેક, રાંક રાય પણ નાતેં એક.
તાહરે બોલ્યો નાહાનો બાલ: હવે નહી મલીઇ નિશાલ. ૨૬૬
એટલા દિવસ ભણાવી તુને, સ્યો સીરપાવ આપે છે મુને?
કહેઃ કુંયરી જે માગે તૂં, સત્ય વચન તે આપૂં હૂં. ૨૬૭
તારે તેહનૂં જોયૂ મન, માગૂં એહવૂં જે દાઝે તનઃ
માગતામાં આવે છે લાજ, મુઝ (ને) પરણે તો થાયે કાજ. ૨૬૮
કુંયરી કહેઃ ચેતાવૂં તાત, પછે કહૂં તુઝ આગળ વાત.
ઇમ કહી નારી ગઈ ઘેર, પિતા આગળ કહી એક પેર. ૨૬૯
પિતા! હૂં વર દેખાડૂં તુને, હેતેસ્યૂં પરણાવો મુને;
નાસ આપણી આપણૂં ગામ, લીધુ તે બાલકનૂં નામ. ૨૭૦
તારે તો તે ખીજ્યો બાપ, સ્યૂં બોલી અજાણ્યૂં આપ?
બીજી વાર એહવૂં ભાખેશ, મરડી કોટ, કૂઈ નાંખેશ. ૨૭૧

ભ્રષ્ટ કે. વચન ભ્રષ્ટ. ૨૬૨ સહુ કે. તે. ૨૬૩ વેવારીયાનો કે. વણીક નારીનો. નિરમલ૦-કે. તે તો મીરમ મોઢું મન પુત્રી કે પુત્ર. ૨૬૪ બેસી કે. દાઢી. છે કે. સૂઝ. ૨૬૬ નાહાનો કે. તેહનો. ૨૬૭ સ્યો૦-કે સૂ ઓમીક્ષ થાયે મુને. ૨૬૮ માગુ૦-કે. માગું કપક તેણે દન આવે છે લાજ ક્ષા. આવે લાજ, પરણે ક્ષા. પરણો. ૨૬૮ પછી કે. માં આ પકિત વધુ છે–આલી ધન કરૂ તાહરે સરૂ જન્મ થાયે માહરૂ. ૨૬૯-૧ પછી કે માં આ પકિત વધુ છે–માહારૂ મન તો તાહરે સાથ, બાકી તો પીતાને હાથ. એક કે. માંડી ૨૭૦ તુને કે. અમ્યો. મુને કે. તમ્યો. આપણું કે. આપણુ. તે બાલકનું કે. વર મીરમનું. ૨૭૧ બીજી વાર

એ રાંક જાસ મજુરી કહે, તે મુઝ કન્યાને નવિ વરે.
કરી માતપિતાઈ રીસ, દીધી ગાળ તેહને દસવીસ. ૨૭
તે કુંયરીઇ મૂકી આશ, આવી મિત્ર કેરે તે પાસ.
મિત્ર] સાંભળ્ય તું માહેરી વાત, (મેં) પૂછી જોયો માહેરો તાત. ૨૭૩
સાંભળતામાં રીસે હુઈ, ફરી કહે તો નામૂં કૂઈ.
મિત્ર કહે સ્યૂં માહરૂં ગયૂં, વચન ભ્રષ્ટ તો તાહરૂ થયૂં. ૨૭૪
કહ્યૂ કરે તો સાચી પ્રીત, નહિ તો લોકાચારી રીત.
હવડાં કુંયારી છૂ હૂ. મન વિચાર કરી જો તૂં. ૨૭૫
પરણી પરણ્યા પાસે જાયૂ, તાહૉર પેહેલી ઉશકવ થાઉં;
હૂં વાચા સતવાચા દેઉં, કોલ સાત પરીયાનો દેઉં. ૨૭૬
પ્રથમ તુને મનાવૂં સુખ, પછે જોયૂ પરણ્યાનૂ સુખ.
દીધો કોલ તે સુખિયાં થયાં, આપ આપરણે મંદિર ગયાં. ૨૭૭
વાત કરી ગયાં તે ઘડી, વળતી વાત વિસારે પડી;
ઇમ કરતા બહુ દિન ગયા, સમાચાર તેહના સ્યા થયા? ૨૧

દુહા

વણિક તણો વિવાહ મળ્યો, વરસ થયાં જવ બાર;
પનરમેવ (વરસે) પિતા મુયો, પડ્યો માથે ઘરભાર. ૨૭૯
બે ત્રણેક અરભક થયાં, કરે પોતાનૂ કામ;
કરી કોથલો તે ફરે, વેચે બાંધે ગામ. ૨૮૦
વેવારિયાની બેટડી, વરસ થયાં અગીયાર;
વીવા કીધો નગ્રમાં, વાહાણવટી વહેવાર. ૨૮૧

ફો બીજા બાહર ૨૭૨ નવી કે કમ માતપીતાઇ કે પીતાયે અફરી ૨૭૩ મિત્ર કે મીરમ મેં૦-કે તમ કારણ પુછો મે તાત ૨૭૪ સાભલતામા૦—
કે સાભલતા મારી હુંમણી, અત્રગણુના કીધી તુઝ તણી,
એવુ કામ તો મેં નવ થાય, વચન ભ્રષ્ટ માહારૂ કમ જાય?
મિત્ર કે મીરમ ભ્રષ્ટ તો કે વીચક્ષલ ૨૭૬ પરણ્યા કે પતીની તાહર પેહેલી કે એહ વચન ૨૭૭ જોયૂ પરણ્યાનુ કે પતીનું વાહાલું ૨૭૮ ફો દીન ઇમ૦-કે માં

પુરુષ પરણીને પરવર્યો, પર મુલક પરદેશ;
પિહરમાં રહી પદમની, જોબન બાલે વેશ. ૨૮૨
રમે જમે સહુ સાથંસ્યૂં, રાખે પોતે ધરમ;
અવિદ્યા એક નહિ, સંભાળે નીત કરમ. ૨૮૩

ચોપાઈ

વર પરણી પરદેશે ગયો, વહાણવટી વેપારી થયો;
પડી વેવારિયામાં સાખ્ય, જોડે ધન હજારાં લાખ. ૨૮૪
પ્રસન થયા જવ ભોળો ઈશ, પુરણ વરસ થયાં છે વીસ;
વધામણી કાસદ લાવિયો, વેવારિયો મંદિર આવિયો. ૨૮૫
સાહમાં ચાલ્યા મલવા સહુ, માલ અનર્ગલ લાવ્યો બહુ;
મેલ્યાં સહોદર ભેટાં હેજ, માસી, મામો ને ભાણેજ. ૨૮૬
તેડી સ્ત્રી નવ લાગી વાર, પહેરાવ્યા સોળે શણગાર;
આભૂષણ મોતી હેમનાં, પહેર્યાં વસ્ત્ર અમુલિક ઘણાં. ૨૮૭
જથેષ્ટપણે જમ્યો સહુ સાથ, ઇમ કરતાં ગઈ મધ્ય રાત.

સ્ત્રી ભરતારને અધિકૂં હેત, એકાંતે પથરાવી સેજ. ૨૮૮
જલપાત્ર ઝારી દીવડો, આપ ઉલટમાં છે જીવડો;
મધરાતે ઉછી એક ઘડી, તે વેળા સ્ત્રી મેડી ચઢી. ૨૮૯
બેઠો વર આનંદ જ ભેર. ઘણે દિવસે આવ્યો છે ઘેર;
સેજ પાય ધરે જાહરે, પેલી વાત પ્રીછી તાહરે. ૨૯૦
બાલપણાની વાત જ જેહ, વસી દિલ માંહ આવી તેહ;
બોલી છૂં હૂં બાળક સાથ, આપ્યો કોલ મેં જમણે હાથ. ૨૯૧

અતે પંક્તિ નથી. ૨૮૪ વર કે. પતી. વેવારીયામાં કે. સાહુકારોમાં. ૨૮૫ પૂરણ કે એરે. છે વીસ કે. ચોવીસ. કાસદ કે. લોભી. ૨૮૬ મામો કે. માવલો. ૨૮૭ નવ ફા ન. સણગાર કે. શૃગાર. ૨૮૮ સેજ ફા. સુખસેજ. મધ્યરાત્યે ફા. મધ્યરાતમાં. ૨૯૦ ધણે કે. ધણેક. ૨૯૧ દિલ માંહ ફા. દીલમાં. ૨૯૧ બોલી

તે કાલ માહરો જો જસ્યે, તો એ કાયા કોઢી થસ્યે.
ખેંચી પાય ને ઉભી રહી, જોતાંમાં ઝાંખી તે થઈ. ૨૯૨
ચતુરો રાય ધણી તે તણો, સ્ત્રીચરિત્રનો પારખુ ઘણો;
વરત્યૂં આપ નારીનૂં મન, બોલ્યો નારિસ્યૂં જુગતે જન: ૨૯૩
જોતામાં ઝાંખાં કાં થયાં? પગ ખેંચી કાં ઉભાં રહ્યાં?
સાચો બોલ બોલોજી આજ, તે વાતનો ઘુનો છે માફ. ૨૯૪
તે વાતે સાખી જુગદીશ, જો કાંઈ આગ ચઢાવૂં શીશ;
તૂં જુઠૂં બોલે મુજ સંગ, (તો) કુષ્ટિ થાજ્યો તાહરૂં અંગ. ૨૯૫

દુહા

સ્ત્રીઇ મન વિચારિયૂં: સિદ્ધિ સાચે હોય;
સુરજ સાખી રાખિયે, જુઠૂં ન પડે કોય. ૨૯૬
સાચ્ પૂછો તો સાંભળો, થઈ છે કૌતુક વાત;
નિશાળે હૂં બેસતી, વરસ થયાંતાં સાત. ૨૯૭
મુઝને નિત્ય ભણાવતો, વણિક તણો એક બાલ;
તેસ્યૂં પ્રીત ઘણી મુને, જીવથી અધિકૂં વહાલ. ૨૯૮
જે દહાડે ભણી ઉતર્યા, જવા માંડ્યૂં જવ ઘેર,
તે દાડે તે બોલિયો, કહી અઘટતી પેર: ૨૯૯
મન મૂકી મુઝને મળો, પ્રેમ ધરો જો પ્રીત;
આજ પછી મળસ્યૂં કિહાં, સંસાર તણી એ રીત. ૩૦૦

હું ફા બોલી છે. ૨૯૨ માહરો કે ચુડી તે થઈ કે થઈ રહી. ૨૯૩ ચતુરો રાય ધણી કે. ચતુર ધણો પુરુષ સ્ત્રીચરિત્રનો પારખુ કે. સ્ત્રીચરીત્ર બજો તે. ૨૯૪ માં કે. ૭મ. તે૦–કે. તે તો ગુનો તમારો માપ ૨૯૫ વાને ફા વાતનો. ૨૯૭ કૌતુક કે. વીપરીત. વરસ૦–ફા. થયાં છે વરસ વીતાં સાત. ૨૯૮ ઘણી મુને કે. માહરે ઘણી. જીવથી૦ કે. જીવ જેહેવો વાહાલ. ૨૯૯ અઘટતી કે. અઘટની. ૩૦૦ મુઝને મલો કે. મુજસ્યૂ મલ. ૩૦૦ પછી કેમાં આ કડી વધુ છે:–

તીહાં વચન આપું અમો, સહજ મનાવું સુખ;
પરથમ તુજ પાસે રહૂ પછે જોવુ પતીનું મુખ.

ચોપાઈ

તાહરે વચન તો આપ્યું અમો, મીરમ! ધીરજ રાખો તમો;
વસીઇ છે તો એક જ દેશ, હવડા છઈઈ કુવારે વેશ." ૩૦૧
પરણ્યા પતિને પાસે જસ્યૂં, તાહર પહેલાં ઉસંકલ થસ્યૂં.
પરણી તમો ગયા પરદેશ, ઘેર રહી હૂં જોમનવેશ. ૩૦૨
તે વારતા તો ગઈ વીસરી, ઘર મૂકી હૂં નથી નીસરી;
માહરે ભાગ્ય આવ્યા મહારાજા તે દાઢો હવડાં છે આજ. ૩૦૩
તે વાતની સુરતા થઈ, પગ ખેંચીને ઉભી રહી;
મેં જાણ્યૂં માહરો કાલ(જ) જાય,(તો) સુક્રિત સર્વ અવરથા થાય. ૩૦૪
જો મનમા આવે (તો) સાખજ્યો, મત ગમે તો મારી નાખજ્યો;
એહમાં જૂઠૂં જે ઊચરે, પૂરવ જનમનૂ સુક્રિત હરે. ૩૦૫

દુહા

નાહ કહેઃ નારી સૂણો, વેગે શીઘ્ર તે થાઓ,
જિહા વચન આપ્યૂ હુઈ, તિહા આ વેલા જાઓ. ૩૦૬
આવો પલક જ એકમા, મનમા ન ધરસ્યો લાજ;
જૂઠા સગે નવિ રહૂ, સાચાનૂ છે કાજ. ૩૦૭
જિમ સાચૂ બોલ્યા તમો, તિમ સાચો હૂં આપ,
તેહમા ખેદ કરૂ અમો, (તો) બ્રહ્મહત્યાદિક પાપ. ૩૦૮

ચોપાઈ

એહવૂ સૂણીને નારી વળી, પાછે પગલે પથે પળી;
મૂકયાં મોહોલ શેરી ને ગામ, આવી ચે, ચહુટાને ઠામ. ૩૦૯

---

૩૦૨ વાહરે (તો) કે તીહા આપ્યૂ કે આપુ'ઇ ૯૯૯ કે છુ ૩૦૩ છું નથી ફ્રા. નથી ભાગ્ય ફ્રા ભાગ્યે દાડો ફ્રા દાહાડો ૩૦૫-૧ પછી કે મા આ પક્તિ વધુ છે -સાચી વાત ઈશ્વરને ગમે, સાચે શોક સજનનો શમે ૩૦૫ પછી કે મા આ પક્તિ વધુ છે -ઈશ્વર આણ્ય એ સાચુ અમે, મન આજ્ઞા દીજ્યો તમો ૩૦૬ શીઘ્ર

નિશા અધારી માઝમ ઘોર, ચાર મળ્યાં તે વેલાં ચોર;
તેણે મનમાં કર્યો વિચારઃ લુંટવાને માંડી તે નાર.
આવ્યૂં ઘરાંણૂં દરિદ્ર જ ગયૂં, એઠાં કામ આપરણૂં થયૂં;
તાહરે તે બોલી કામિનીઃ નિશા અંધારી દીસે જામિની. ૩૧
ભાઈ] કામે માહૅરે જાઉં છૂ, લાગે વાર ખોટી થાઉં છૂં;
ઘડી એક બેસો આ ઠાર, ઊતારી આપૂં શણગાર. ૩૧
જો જવા દો હવડાં તમો, પાછે પગલે આવૂં અમો;
જો આવે તમને જો હેત, જાવા દો શણગાર સમેત. ૩૧
તુઝ આગલ કપરા ખાઉં સમ, તો હૂ પાછી નાવૂ કેમ ?
તાહરે તસ્કર બોલ્યો એકઃ કિમ મેહલ એ માલ વિશેક. ૩૧૧
બીજો કહેઃ જાવા કિમ દેઉં ? હું સરવ ઊતારી લેઉં.
ત્રીજા કહેઃ અમો કિમ મૂકાઈ ! આવ્યૂં હાથ તે કિમ ચૂકાઈ ! ૩૧
ચોથો કહે. માહરૂં એ કામ, લુટી લેસ્યૂં આણે ઠામ.
નારી કહે. રહો એક ઘડી, શાને વાત કરો છો વડી ? ૩૧
હવડાં આવૂ ન લાગે વાર, લેજ્યો વસ્ત્ર સરવ શણગાર.
ચોર ચારને આવી દયા, બોલ તે નારીને કહ્યાઃ ૩૧૭
હવડાં જઈ વહેલાં આવજ્યો, આભૂષણ પાછાં લાવજ્યો.

મૂકી દીધી ગઈ તે નાર, તસકર મનમાં કરે વિચારઃ ૩૧૮
એહૅવાં માનવી ભોળા હોય, આપવાને નવિ આવે કોય;
તાડ ચડીને કુણ જ પડે, તાવને કુણ કહે જે ચડે. ✓૩૧૯

કે. સામદ ૩૦૮ થમદલાદિ- કે સીદન્યાદીક. ૩૧૧ આપરણૂ ફ્રા. આપણૂં હિમે
કે. છે. ૩૧૧ પછી કે માન્નઆ પક્તિ વધુ છે -પારે લાગીને નારી કહે, તારે ચોર
સાંભલવા રેહે ૩૧૨ ઊતારી ફ્રા પછે ઉતારી. ૩૧૩ સમ ખાધે આવે ફ્રા ને આરે
તમને ને ૩૧૪ તો૦-કે તો આ વેલાં નવ આવુ કાંમ ૩૧૫ હૂ૦-કે શણગાર
સારો લગી લેયું ૩૧૭ આવૂ ફ્રા જઈ આવુ બોલ૦-કે એવા બોલ નારીએ કહ્યા. ૩૧૮
એહૅવાં૦-કે એવી માનીના સાચી નોયે ૩૨૦ કરીઇ૦-કે કરો આપણા કુલનું કાંમ
૩૧૯ પછી કે. મા આ પક્તિ વધુ છે -મરવાને તે કોણ જ જાયે, હોરો વીર તે

ખાતર પાડો આણે ઠામ, કરીઇ આપણ એહવાં કામ.
તે વિદ્યા એહને છે સહેલ, ફાડો એક વોહોરાના મહેલ. ૩૨૦
ધન અમુલક હીરા જોડ, લીધો માલ હજારાં કોડ.
ઘડી એક બેઠાં ચહુટા માંહ, જોઇઇં નારી આવે આંહ. ૩૨૧
તે નારીની થઈ જે પેર, ગઈ (તે) વેલાં વણિકને ઘેર;
ઉઘાડ ઉઘાડ કહ્યું બે ચ્યાર, આવો બાહેર લાગે છે વાર. ૩૨૨
કુણ આ વેલાં આવી તૂં, નહી બાર ઉઘાડૂ હૂં;
તાહરૂં મુઝને કહેને નામ? મુઝ સાથે (આ) વેલાં સ્યૂં કામ? ૩૨૩
હૂં હરજી સાની દીકરી, પ્રેમ પરસોતમને વરી;
હું બેટી છૂં વણિક જ તણી, તુઝ મલવાની ઇછા ઘણી. ૩૨૪
ઉઘાડવા ઉઠે તે ધાઈ, ભલે આવી તું માહરી બાઈ!
તૂં બહેન, તૂં મારી માત, કહો જે કહેવા આવ્યા વાત. ૩૨૫
પૂછો તેહવૂ સાચૂં કહૂં, જેહવૂં મારા મનમાં લહૂં.
જુવતી બે જોડીને હાથ, બોલી તે વણિકની સાથ: ૩૨૬
નાહનપણે ભણતાં જે દિન, તેહ વાત વિચારો મન;
ભરતાર જુઈ છે માહરી વાટ, હૂં આવી છૂં કોલ જ માટ. ૩૨૭
શીઘ્ર બેન! તમો પાછાં વળો, ભરથારની સેવામાં ભળો.
અમો સ્યૂં આપૂ બાપડાં, લ્યો પસલી કેરાં કાપડાં. ૩૨૮

કોણુ જ ખાયે. ૩૨૧ ધન૦-કે કાઢો માલ અમુલક કોડ. ૩૨૨ થઈ જે પેર કે શી ગત થઈ. ગઈ૦-કે. ઉતાવલી શેરીમા ગઈ ૩૨૨ પછી કે. માં આ પંક્તિ વધુ છેઃ-મીત દેહામાં કહી પેર, ગેઈ પેલા મીરમને ઘેર. ૩૨૪ વણિક જ તણી ફા. વાણીક તણી. તુઝ ફા. તુઝને. ૩૨૫ ઉઠે કે- ઉઠો. કહો૦-કે. કોહો કમ આવ્યા તે કોહો વાત. ૩૨૬ તેહવૂં કે. ઊ તો ૩૨૭ વિચારો ફા. વીચારોને વાટ ફા. વાત. ૩૨૭ પછી કે. માં નીચેની દોઢ કડીઓ વધુ છેઃ-

પીયુ ગયો'તો પરણી પરદેશ, હું રહી'તી ઘેર પોબંન વેશ.
આજે આવો ઘેર માહારો પત, ઈશ્વરે રાખુ છે સત.
સાંભરી વાત બાલાપણુ તણી, તુઝ મલવાની ઇચ્છા ઘણી.

આપી પસલી વોલાવી તેહ, શીતલ થઈ પોતાની દેહ;
નારી ચાલી આવી વાટ, જિહાં તસકર બેઠા છે ધાટ. ૩૨૯
કહો ભાઈ! હૂ આવી આજ, તમો કરો તમારૂ કાજ.
જાવા દો મુને લાગે વાર, ઊતારી આપૂ શણગાર. ૩૩૦
બોલ્યા ચોર તે નારી સાથ દ્રવ્ય અનર્ગલ આવ્યો હાથ;
પ્રથમ શુકન તૂ અમને મળી, અમારા મનની પોં'તી રુલી. ૩૩૧
મોડી જડિત્રની હુતી કાચલી, આપી પસલીની આચલી.
ગયા ચોર તે વાટે વહી, નારી આપ ઠેકાણે ગઈ. ૩૩૨

વાટ જુઈ બેઠો ભરથાર, આવી નાર ન લાગી વારઃ
જે ન મૂકે પોતાનો ભરમ, ઈશ્વર રાખે તેહનો ધરમ. ૩૩૩
જેટલી વાત તે વાટમાં થઈ, સ્વામી આગલ માંડીને કહી.
સાચૂ માન્યૂ તેણે સહી, એ વાત તો ઈહાંથી રહી. ૩૩૪

વિક્રમ બેઠો વાતો કરે, જુહારી સર્વ હદેમા ધરેઃ
એ ચ્યારેમા રુડૂ જેહ, અમ આગળ સાચૂ કહો તેહ. ૩૩૫
તમને ચતુર જાણૂ છૂં અમો, માહરો સંદેહ ભાગો તમો.
સહુ બેઠા કરે કલોલ, શાણા માહેથી ઉઠો સોલ, ૩૩૬
જુજુયા થઈને જાણ્યુ ચ્યાર, એકાંત બેસીને કરો વિચાર
રૂડી નાર કે રૂડો નાહ? એહ વાત મૂણોનો લાહ. ૩૩૭
રૂડા ચોર કે રૂડો મિત્ર? એ ચ્યારેમા કુણ પવિત્ર?
સંદેહ ભાગો માહેરી દેહને, શિરપાવ આપૂ હુ તેહને ૩૩૮
જેહના મનસ્યૂં જેહવૂ લહે, માહરે મુહે સહુ તેહવૂ કહે.
ઉઠી સોલ બેઠા એકાંત, ભાજવા ગયા તણી તિહા ભ્રાંત. ૩૩૯

૩૨૮ સેવામાં કે બગત માંહિ પસલી કેરા કે રૂડા હોરા ૩૨૯ નારી કે વનીતા. છે કે જુવે ૩૩૦ લાગે ફા. લાગે છે ૩૩૧ દ્રવ્ય કે ધન આવ્યો કે. આવ્યું શુકન ફા. સુકન ૩૩૨ ઇમાન ફા એમાન ગયા૦—કે તાદ્દાગ એહમાન લેવાને રાદ્દા પરણામ કરીને તસકર ગયા ૩૩૩ ભરમ ફા. બ્રમ ૩૩૪ સ્વામી કે કંથ ૩૩૬ કરે કે કરો સોલ ફા શોલ ૩૩૭ જુજુયા૦—કે જુદા બેસો જણ ચાર નાહ ફા નાહો લાહ ફા લાહો ૩૩૯ જેહના૦—કે મા આ પંક્તિ નથી

ચાર ચારના કીધા થોક, બીજા જુઈ છે બહુ (તિહા) લોક
એકાલ જઈને માડી ગુઝ, જે મને જેહેવી ઉપજે સુઝ. ૩૪૦
પ્રથમ ચ્યાર પાસે આવિયા, તે તો વાત એહવી લાવિયા
ચારેમા ભલો છે કથ, બીજે કિમ જવા દે પથ ? ૩૪૧
સ્ત્રીયો (તો) ધણીએક દે આશ, કિમ જવા દે બીજા પાસ ?
રુડો કથ જાણૂ છૂ અમો, પછે જાણો તે વિચારો તમો ૩૪૨
બીજા ચ્યાર જણ હાજર થયા, તેણે બોલ રાજાને કહ્યા
માહેરે મન રૂડી કામિની, કિમ જાઇ નહિ તો જામિની ? ૩૪૩
બોલ્યૂ તો બાલાપણ તણૂ, પાળે એટનૂ અચરજ ઘણૂ,
બોલનાર સહુ કો હોય, પાળનાર લાખામા કોય ૩૪૪
માહરે મન તો એહ વિચાર, ચારેમા રુડી છે નાર
ત્રીજા ચાર કહે બોલૂ ધરમ, રુડૂ પેલા પુરુષનૂ કરમ. ૩૪૫
જુઈ તે જુવતીના ચેન, દ્રષ્ટ આવી કિમ મૂકે એન,
તે તો ભયો અમારે મન, પછે તો જાણો રાજન ૩૪૬
ચ્યાર જણ આવ્યાતા તેહ, જેહને લીધા ઉપર નેહ
અમારે મન તો રૂડા ચોર, નિશા અધારી હુતી ઘોર ૩૪૭
નહોતૂ પાસે સહાય કોય, સણગાર હજારા કેરા હોય
સમ તો ગરજે ખાઇ ઘણા, ચોર કિમ માને તે તણા ? ૩૪૮
વોલાવીને પથે મળ્યા, ચારે જણમા ચોર જ ભલા,
રૂડા ચારે મન માહરે, પછે વિચારો દિન તાહરે ૩૪૯

દુહા

મન વિક્રમ ચેતિયો, મનમાં કરે વિચાર
એ ચોર ચારે ખરા, લુગ છે ભડાર ૩૫૦

૩૪૦ બીજા૦-કે બેઠા છે જોવા બહુ લો૦ ૩૪૧ પાસે કે આપે કીમ કે નવ ૩૪૨ મુનીએક કે ધણીયો. જાણો કે મન ૩૪૪ અચરજ કો અચીગીજ કે અ૦ક પાર નાર૦-કે પારે એવો જ્વરકો કોય. ૩૪૫ રુગ છે કે રુડેરી. ૩૪૬ દ્રષ્ટ૦-કે ઓરત માખસ મુખી એહન પછે૦-કે રૂડો તો વાણીઓ તન ૩૪૮ ચોર કે તસકર ૩૫૦ મન૦-કે વીક્રમસેન વીચારીઉ ચતુર ઓલખા ચાર. ૩૫૪ સુજે કે ઘટો થૌ કે લો

એકાંત તેઆ તેહને, ભાઈ! તમારૂં કામ;
આપો કલશ બ્રાહ્મણ તણા, નહિતર મારૂં ઠામ. ૩૫૧
મુકરી ગઈ માનૂં નહિ, મુજને દૃઢ વિશ્વાસ:
લક્ષ કોડ વીશે વસા, દ્રવ્ય તમારે પાસ. ૩૫૨
તાહરે તસ્કર બોલિયા: શી બોલે એ આલ?
પડો ગલે પારીખ તણે, ઊતરે શિરની ગાળ. ૩૫૩
હુંકારો દીધો વાતનો, કહો સુઝે તે અર્થ,
માટે નામ ઘો અમ તણું, જે તમ પાસે ગર્થ. ૩૫૪
એ કામ નહી રાજા તણાં, જૂઠાનાં એ કામ;
જે આવે દ્રષ્ટ આગલે, લ્યો છો તેહનૂં નામ. ૩૫૫
જાણો તો મારો ચ્યારને, જાણો તો લુટો વાસ;
જાણો તો જુધો ખણી, દ્રવ્ય નથી અમ પાસ. ૩૫૬
અનેક પ્રકાર રાજા કરે, પૂછી લીધો પાર,
સામ, દામ અધિકો કરે, સાચા ન પડે ચ્યાર. ૩૫૭
રાજા કહે: ઘો સુલીઈ, ચારે ચહુટે ચ્યાર,
જીભ કઢાવો તાલુઈ, પંચ ઈટાલી માર. ૩૫૮
પૂછ્યે નાંખ્યા હાથમાં, તાહરે ખુટો કાલ;
મહેતલ રજની આજની, પ્રીછશો પ્રાતુરકાલ. ૩૫૯
કારાગ્રહ રાખ્યા તેહને, તસ્કર જે મહાવીર;
નિશ્ચરચા જોવા ગયો, તે રાજા રણધીર. ૩૬૦

ચોપાઈ

જોતો જોતો રાજા જાય, ઉજેણીમાં સ્યૂં બોલાય?
છાની વાત કરે છે સહુ, નગર વાયકા બોલે બહુ. ૩૬૧

---

૩૫૫ રાજા તણાં કે રાવલાં ૩૫૬ નથી અમ કે નહીં એમ ૩૫૭ અધિકો કરે કે ક્રોધી કરા. સાચા૦-કે. પણુ ચોર થયા નહીં ચાર. ૩૫૯ તાહરે કે. તો એહોને પ્રીછશો કે. પ્રીતે. ૩૬૦ તેહને કે. રાખે ઘર. નિશ્ચર૦-કે. ધડ કરી મન ધાર. જોવા ગયો કે. નીકસો. તે૦-કે. તે વરદત્ત વીક્રમવીર. ૩૬૧ ઉજેણીમાં૦-કે. અદ્ભુત લોક

એક કહે: તસ્કર ઝાનિયા; બીજો કહે: દ્રષ્ટે ઘાલિયા;
ત્રીજો કહે ચતુર એ રાય, એ આગળ કુણ નાસી જાય? ૩૬૨
ચોથો કહે: બણાવી વાત, આણી આટીઈ ઝાલ્યા હાથ;
તાહરે બીજે મરણું મુખ, વાત સાભળી લાગે દુ ખ. ૩૬૩
ઝાલ્યો તે જાણૂ છૂ આજ, ડાહા થઈ સ્યૂ કહે છે કાજ?
માથેથી ઊતારી ગાળ, પચાવવા બ્રાહ્મણનો માલ. ૪૬૪
ગરીબને સુવીઈ ઘાલસ્યે, બ્રાહ્મણને થોડૂક આલસ્યે;
માલ પચાવાનૂ એ કામ, રાજા લે તસકરનૂ નામ. ૩૬૫
જીભા લાખી છે માહરી, પ્રગટ છે પ્રમત માહરી?
વાતો મોટાની કુણ કરે, વણુ વાંકે તે શાને મરે? ૩૬૬
માહોમાહે એમ બોલે લોક, તિમ તિમ રાજા પામે શોક.

પ્રાતુરકાલે થયા દિન બાર, તેડ્યા સભામાં તસ્કર ચાર ૩૬૭
વણુ વાંકે તે શાને મરો? કલશ ચ્યાર તે હાજર કરો.
તસ્કર કહે અમસ્યૂ સ્યો મેલ? એ તલે તો નથી કાંઈ તેલ. ૨૬૮
લોઢે લીહપટો લે બાલ, લાખવરા બોલૂં છૂ ખાત્ય;
અમ પાસે તો દ્રવ્ય જ નથી, (તો) ખોટી વાત સ્યૂ કહીઈ કથી. ૨૬૯
બાધૂં ગામ જાણે છે તુને, સાચો થવા મારે છે મુને;
એટલે આવ્યો પેલો બ્રહ્મ રાજા શીદ કરો છો કમ? ૩૭૦
શીદ હત્યા કરો (છો) એ તણી? હૂં તો લક્ષ્મી પામ્યો ઘણી;
જાવા દ્યો તુમે એ વાત, શીદ મારો ફોગટ મુજ માટ? ૩૭૧

સ્યૂ બોલાયે નગરવાયકા૦-કે સજન દુરજન બોલે બહુ ૩૬૩ બણાવી કે બનાવી. ૩૬૬ પ્રગટ૦-કે મુજને પરગત છે તાહરી વણુવાંકે કે વણખટે ૩૬૭ માહો માહે કે લખો જુએ. ૩૬૮ તે શાને કે શા માટે ૩૬૯ બાલ્ય કે ગાઢ ખાત્ય કે સાંઠ ૩૬૯ પછી કે મા આ કડી વધુ છે –

કવરા ઘર પોતાને ધરો, કલંક ઉતરવા હત્યા કરો,
એ પરદુખભંજણના કામ, થાસે નવ ખંડે માહે નામ

૩૭૧-૨ પછી કે મા આ કડી વધુ છે –

અભા સહુ કો દેખતાં, આપ્યા બ્રાહ્મણ(ને) હાથ,'
પ્રણામ કરી પાગે નમ્યો, સ્તુતિ કીધી તે સાથઃ ૩૯૨
હું અપરાધી અતિ ઘણો, છું બ્રાહ્મણનો રાંક;
લેઈ પોચાડૂ મંદિરે, ક્ષમા કરો મુઝ વાંક. ૩૯૩
એમ કહી રાજા નમ્યો, પગે નમાવી શીશ;
બ્રાહ્મણ હરખે ઉલટ્યો, દીધી બહુ આશીષ. ૩૯૪
કોટ કલ્યાણ તાહરૂં થજ્યો, નિત કરજ્યો એહેવાં કામ;
શકવારતા ઘણૂ ચાલજ્યો, થાજ્યો જુગમાં નામ. ૩૯૫
કલશ ચ્યાર લેઈ ગયો, બ્રાહ્મણ પોતે ઘેર;
રાય પ્રજા પાળે ઘણૂ, નિત નિત એહેવી પેર. ૩૯૬
બોલ્યો તો તે પાળિયૂ, વચન પોતાનૂં સાર,
તસ્કરને તે આપિયાં, ક્ષણૂં ન લાગી વાર. ૩૯૭

ચોપાઈ

કહે પુતળીઃ સાંભળ રાય! પરદુઃખભંજન તે કહેવાય;
તેહનૂં જે સુણે ચરિત્ર, સઘ મન થાઇ પવિત્ર. ૩૯૮
નિરધન પામે તે ઘરસૂત્ર, માનની તો મનમાન્યો પુત્ર;
રોગી જનનો રોગ વામસ્યે, વિદ્યારથી વિદ્યા પામસ્યે. ૩૯૯
એહવૂ સાંભળી કરસ્યે દાન, તે નરને ઈશ્વરનૂં માન,
લક્ષ ઘણૂં તે ચાનીક થસ્યે, પાતિક પંચ જનમનાં જસ્યે. ૪૦૦

બીજી કલશમા વેદપુરાણે વાસ ૩૯૨ સહુકો ફેર સહુ પાગે ફ્રા પગે ૩૯૫ ઘણૂ ચાલજ્યો કે ચાલો ઘણી થાજ્યો૦-કે જુગજુગ નીરમલ નામ ૩૯૬ બ્રાહ્મણ કે ધીમ ૩૮૮ સઘ૦-કે મનસા સાધે થાયે પવીત્ર ૩૯૯ કે મા આ કડીની બીજી પંક્તિ "રોગી૦-" પહેલી છે અને "નિરધન૦-" કે ને બદલે આ પંક્તિ છે-ઘરસુત્ર પુત મનવાછીત મલે, પાપ પચ જનમનાં બલે ૩૯૯ પછી કે મા આ પંક્તિ વધુ છે—
જેહને મન જે ઇછા હસે, મન મનોરથ કારજ થસે
૪૦૦ તે નરને૦-કે આ લોક પર લોક માન ૪૦૧-૨ ને બદલે કે મા -

એહવી હોઇ જેહની દેહ, એ સિંહાસન બેસે તેહ;
એહવા વિણુ નાવ ઘાલો હામ, વિક્રમજિત દાતાનૂં કામ. ૪૦૧
બીજાને તે દોપ જ થસ્યે, તેહના મનોરથ નિરમુખ જસ્યે.
કનક પુતલીઇ કર્યાં વખાણુ, તેહવાં પંડિતે લખ્યાં પુરાણ. ૪૦૨
સંસ્કૃતમાં કાલીદાસે કહ્યૂં, બુધિ સારૂ સામલે લહ્યૂં;
પ્રાકૃત વિદ્યા એહને ગમી, પ્રબંધ બાંધ્યો પડિતને નમી. ૪૦૩
શ્રી ગોડ માલવી સામક વેદ, કવિ કોય ન દેસ્યો ખેદ;
વીરેશ્વરસુત સામલ નામ, શ્રી નગરે રહેવાનો ઠામ. ૪૦૪
રાજપર મધ્યે છે વાસ, સેવક સાધનો સામલદાસ;
કવિ સહુને કહું કર જોડ, કોય મ દેજો મુઝને ખોડ. ૪૦૫

દુહા

એમ કહીને પુતલી, આપે ગઈ આકાશ;
અગ્યારમી કથા પુરણ થઈ, કહે કવિ સામલદાસ. ૪૦૬
એહ કનકા પુતલી, કહી કથા સુવિશાળ,
હવે સિંહિકા બોલસ્યે, આગલ વાત રસાલ. ૪૦૭

ઇતિ કલશની વાર્તા સંપૂર્ણ

આપે વસ્ત્ર આભુષણ આહાર, ભરે ઈશ્વર તેહના ભંડાર
શત્રુ હસે તો થાસે મીત્ર, રામાયણુ રસ તે છે પવિત્ર
એવો જેહેકો દાતા થસે, તે એ આસન પર બેસસે

૪૦૧ હોઇ કે દાતા વિણુ ક્ર૦ વીના. એહવા૦—કે મા આ પંક્તિ નથી. ૪૦૨ આ કડી કે. મા નથી. ૪૦૩ બુધિ૦-ગનાન સહુકોને થયુ એહને કે ગુણુ મન પડિતને. ૪૦૩ પછી કે. મા આ કડી વધુ છે –

ભાટ આદક કીજે કોડ, કહું છું કોય ન દેશો ખોડ.
સાદી વાણુ, ગુજરાતી બોલ, પ્રાકૃત વિદ્યા કીધો તોલ

૪૦૪ કે માં આ કડી આમ છે –

શ્રીગોડ માલવી વીપ્ર સુભ, વીરેસ્વરસુત નામ,
શ્રીય નગર રહેવા તણો, વેગનપુર ગુણુ ગ્રામ

૪૦૫ કે માં આ કડી નથી. ૪૦૬ એમ કે વાત અગ્યાર મીકે એહ

સહુકો આપ હૃદયામાં ધરે, તમ આગળ કોઈ સ્યૂં કરે;
સાચા તમો, જૂઠા છે સર્વ, ભરી પેટ પામ્યો હૂં દ્રવ્ય. ૩૭૨
કહ્યૂં અમારૂં તે કીજીઈ, તરકરને મૂકી દીજીઈ.
રાજાજીને સુઝ ન પડે, બોલે લોક તે અચિરજ અડે. ૩૭૩
ભરી સભામાં પાણી ગયૂં, કામ બ્રાહ્મણનૂં નવિ થયૂં;
તસ્કર મારૂં તો નાવે માલ, ન ઊતરી માથેથી ગાળ. ૩૭૪

તસ્કરને તેડયા એકાંત્ય, મન તણૂં મૂકીને ભ્રાંત્ય.
ચ્યાર તે, ને પોતે એક પાંચ, સત્ય વચન હેર્ઈ બોલે સાંચ. ૩૭૫
જે તમો કહો તે કીજીઈ, કલશ ચ્યાર અમને દીજીઈ.
તાહેરે તે તસ્કર બોલિયા, મન તણા પરદા ખોલિયા. ૩૭૬
સાક્ષાત કલશ લીધા અમો, સ્યૂ જોર કરો છોજી તમો ?
ઘણૂં કરો તો મારો આજ, તેથી તો કાંઈ ન સરે કાજ. ૩૭૭
એકાંત્ય પૂછો તો સાચા થાયૂં, સભામાં પૂછો (તો) મુકરી જાયૂં.
અમને ચ્યારને બેસે ગાળ, હાથ નાવે કોડી માલ. ૩૭૮
કલસ જીહાં ડાટા તિહાં રહે, રહીમત સહુ અન્યાઇયો કહે;
બાર દાહા આજ પૂરા થસ્યે, વચન કરૂં તે મિથ્યા જસ્યે. ૩૭૯
જો કરસ્યો મુઝ સાથે પ્રીત, તો તે રાજા ! રહેસ્યે રીત્ય;
તમ સાનિધે હૂં સાચો થાઊં, સભાઇ સમ કરોડે ખાઊં. ૩૮૦
કલશ આપીઈ તો કોપો રાય ! મારી નંખાવો પલક જ માંહિ;
અમો મનસ્યૂ ઘડીઈ છે ઘાટ, બે વાનાં બોઇઈ સ્યા માટ ? ૩૮૧

સમજ રાયે તમારા ઠાઠ, કલશ ચ્યારના પામ્યા આડ;
તમને કૂડા નહી કીજીયે, નીમેષ હલ્યા નહી દીજીયે

૩૭૧-૨ નવા૦-કે નવા હો એ ચારેને વાટ. ૩૭૨ ધરે કે હદે તમ૦-કે, રાજાને મોહોડે તે કણ કહે ૩૭૩ કહ્યું૦-કે. માં આ પંક્તિ નથી ૩૭૪ સભાને ફ્રા સભા. ઊતરી કે ઉતરે ૩૭૫ મન તણૂ કે. મન તણી ૩૭૬ અમને કે મુજને. ૩૭૮ કોડી કે તાડારો. ૩૮૧ કાપો ફ્રા. કાપે નખાવો ફ્રા નાંખે. અમો૦—

કદાંચ જીવતા મૂકો તમો, (તો) સ્યે રોજગારે જીવૂં અમો ?
ચારે અકલે ચઢિયૂં નામ, ચોર કહેવાણા બાધે ગામ. ૩૮૨
માટે આપ વિચારો મન, નથી આપતા (તે) માટે ધન;
એમ કહી ચોર જવ રહે, રાજાજી તે આગળ કહે. ૩૮૩

દુહા

મહિપત્ય કહે: ભલે કર્યું, સરૂ તમારૂં કામ;
ત્રાંબાને પત્રે લખી, આપૂં વીસ જ ગામ. ૩૮૪
વડા વજીર થાપૂં અમો, કાંઈ ન રાખૂં ખાર;
પુત્ર થકી વહાલા ઘણું, ભરી સભા મુઝાર. ૩૮૫
તે વાતે સુરજ સાખિયો, પરીયા સાતનો કોલ;
ગલત કોઢ અંગે ગળે, જેહ ન પાલે કોલ. ૩૮૬
દરમીયાન હરસિધ્યજી, મહાકાળેશ્વર હોય;
માનીતા મન માહરે, ગંજી ન સકે કોય. ૩૮૭

મન માન્યૂં તસ્કર તણું, રીઝી આપે ચ્યાર;
કલસ આણીને આપિયા, ક્ષણૂં ન લાગી વાર. ૩૮૮
તિહાં દેખે સહુ મેદની, નરનારી સહુ કોય;
પ્રતક્ષ સભામાં આપિયા, કલશ ચ્યાર સહુ જોય. ૩૮૯
તે મધ્યે ગણીને ભરે, મણિ ટંક છંતુ કોડ;
મહાલક્ષ્મી આપે તિહાં, જોતાં પોચે હોડ. ૩૯૦
સમરિધ્ય લક્ષ્મીજી તણી, કલશ મધ્યે છે પાસ;
અગણિત દ્રવ્ય તિહાં આણિયો, મહીપતિ કેરે પાસ. ૩૯૧

કે. મન અમારા ધરીયો ધાર. ૩૮૩ નથી આપતા કે. નવ આપુ ૩૮૨ પછી કેમાં આ પંક્તિ વધુ છે.-નવ ધીરે, નવ વાસે રહે, ચોર અમારી મુરે કહે. એમ કહી૦-કે. અમો ખોસું અમારાં શીસ, જે ખાસે તે દેશે આસીસ. ૩૮૪ મહીપત્ય કે. ભુપત. ત્રાંબાને પત્રે કે. તાંબા પત્રે ૩૮૫ ખારં કે. વાર. ઘણું કે. ગણુ. ૩૮૬ જેહ૦-કે. જે બીજો ખોશે બોલ. ૩૮૭ દરમીયાન કે. બીચમાં. ૩૮૯ પ્રતક્ષ૦-કે. આણી ક(લ)શ સભા બીચે, જાગત હજુ તાઢાં જોયે. ૩૯૧ સમરિધ્ય૦-કે. શ્રી લખ-

કાવડીયાની વાર્તા ૧૨ મી, પુતળી સિહિકા

દુહા

કમલજ તનયા વર્ણવૂ, માગૂં ઉત્તમ બુધ્ય,
વાસ કરો રસના વિષે, (તો) બોલૂ અક્ષર શુદ્ધ. ૧
વર્ણનૂ વિક્રમએનને, (તે) બુધિ પ્રફુલિત થાય,
ધર્મબુધિ ઘણું ઉપજે, (તે) પાપ સમૂલુ જાય ૨
એક અક્ષર એક પદ તણો, હેતે ધરસ્યે કાન,
પુન્ય ચાદ્રાયણ વ્રતનૂ, અક્ષર અક્ષર ગોદાન. ૩
સિંહાસન મધવા તણૂ, લાવ્યો ભોજ મહારાય,
ગંગોદક જલ શુધ કરી, ભરી સભા તે માહે ૪
મોંઢા પડિત પરતાપથી, લીધૂ મુહુરત રાજન,
જગન ધવલ મગલ, કર્યા નગ્ર બાધૂ ભોજન. ૫

---

૧ બુધ્ય કા બુધિ શબ્દ કા સુધ, હિ સુધ્ય ૧ પછી કે નો વધારો.
ક્રીષ્ણ ક્રીપાલ કરુણાનીધી, દસ અવતારીક દેહે,
નીરજણુ નીરગુણ નીધી, ક્રીપા કરોજી તેહે
હુદાલો, દુખભજણો, ગજવદન, ગુણ રૂપ,
લખ લાભે લાયક લહો, બ્રમ સ્વરૂપી ભુપ
પારવતીપત પરણુ, દેવ તણો આદી દેવ,
ત્રીગુણ આદ ત્રીદશ ત્રીયે, સહુ કરે નીત સેવ
સાચી દેવ સતખણ પુરે પુરષ પીહર પરમાણુ,
સમરુ માત સાચી લહી વારુ દેજે વાણુ
૨ કા મફુલીત બુધિ૦–કે રાખો માહારી લાજ ધર્મબુધ૦–કે મહમતી છે માહરી, ઈચ્છું મોટા કાજ ૩ આ કડી કે મા નથી ૪ સિંહાસન મધના તણું કા. માદેવી તણું, કે સૂભ ઇદ્રનું ગંગોદક જલ૦–કે નરખતે નેહ ઉપનો, જોઈ રાજ રીધ્ય રૂપ ૫ થી ૭ કે મા નથી, માત્ર આ બે લીટી તે બદલ છે –
તમ સોભા નગ્રમા, લેખ કરાવી લાખ,
આકાર જોતે ઈન્દ્રની શોભા દેયત્ર સાખ

ઘેર ઘેર માદલ વાજિયાં, રંગ્યા મહેલ અવાસ;
ઝળહળ ઘર શણગારિયાં, કરી શોભા ચિહુ પાસ. ૬
દુધે ઉંમર ધોવરાવિયા, મોતી પૂર્યા ચોક;
કુંકુમ છટા દેવરાવિયા, અજુઆલ્યા મેડી ગોખ. ૭
રાજકુલી છત્રીશશું, મેલ્યા રાણા રાય;
આજ્ઞા માગી ઇંદ્રની, ધરવા માંડ્યો પાય. ૮
હાંહાં રહે રે વેગલો, ભોજ ન ધર તું ચરણ;
બોલી સિંહિકા પુતલીઃ સુણો રાયજી ! કરણ. ૯
દાતા વિક્રમ રાય સમ, પ્રાક્રમ કરસ્યે પુન્ય;
તે બેસે એ આસને, અવર નવિ બેસે અન્ય. ૧૦

ભોજ કહેઃ સિંહિકા સુણો, કહોને વિક્રમચરિત્ર;
કોમલ મન થાય માહારૂ, પુરજન થાય પવિત્ર. ૧૧
કેહિ પર એ સાંભળું, કેહિ પેર દેશ દાન,
કોણે વાત એ સાંભલી, જે આવ્યું દિવ્ય વિમાન. ૧૨

એક સમે ગોવાલિયા, ચોપાં ચારે રાન્ય;
સિંહિકા વાયક ઉચરે, ભોજ સુણે છે કાન્યઃ- ૧૩

ચોપાઈ

એક સમે તિહાં વૃદ્ધ જ ગાય, જિમ હાંકે તિમ વાંકી જાઈ,
ચઢી ગોવાળ કોપીલને રીસ, મારી જેષ્ટિકા તેહને શીશ. ૧૪

---

૬ રગ્યા હિ. ચિત્રા. ૮ રાજકુલી૦-કે. મા આ પક્તિ નથી. આજ્ઞા૦-કે. એ આસન પરે પરડે ભોજ નૃપે પાયે. ૯ ફા. સિંહકા કે. હિ. સીંહિકા. ૧૦ અવર હિ. ઓર. ૯-૧૦ને બદલે કે. માં આ ત્રણ લીટી છેઃ-

સોડી સિંઢીકા તે સમે, નાના ના કહી તે નાયે,
રખે કામ એવું કરો. પ્રીતમ ધરશો પાયે;
એ છે આસન ઇંદ્રનું બેસે વીક્રમ રાયે.

૧૧ થી ૧૨ એ એકાવન કડીઓ કે. માં નથી; હિ. અને ફા. માં છે. ૧૧ સહિકા. હિ સીંહકા. ૧૩ રાન્ય હિ રાણ્ય. ૧૪ તિહાં હિ. તે. ગોવાલ કોકીલને

નહિ જ્ઞાન, નહિ વિદ્યાવત, સગર્ભા ધેનુ તે પામી મૃત;
ઉભો રહ્યો છે તિહાં ગોવાળ, તિહાં આવ્યો બ્રાહ્મણનો બાળ.
હત્યા દુષ્ટ ધેનુ મારી છે તેં, તે (તો) દષ્ટે દીઠું છે મેં;
નગર મધ્યે અમો કહેસ્યૂં જઈ, એહેની ગત્ય તે તાહેરી થઈ. ૧૬
સુણતે કોપ્યો તેહ અજાણ, લીધા બ્રાહ્મણ કેરા પ્રાણ.
ન લહી તેહેની કોણે પેર, આવ્યો દુષ્ટ પોતાને ઘેર. ૧૭
ગઈ રાત્ય અરધી જાહરે, ઉદર ધેનુ બોલી તાહરે.
તેણે મનમાં કર્યો વિચાર, ઘરમાં ધરુણી પોઢી નારિ. ૧૮
નથી મહારા ઘરમાં ગાય, ગેબી શબ્દ તે કહાંથી થાય?
દિવો લઈ પેઠી ઘર માંહે, ગઈ પાપી પોઢ્યો છે જાંહ. ૧૯
મુખમાં કિટક કોડે કોડ, ઉદર ધેનુવછ બોલે જોડિ;
દુર્ગંધ તેહનો એ ગંધાય, પાસે ઉભાં નવ્ય રહેવાય. ૨૦
નારી તે દેખીને વલી, હત્યા બેઠી તે તો કલી.
કીધું પાપ પાપીઇ પૂર, વીતી રાત્ય ઉગ્યો શિર સૂર. ૨૧
અરે પાપી! કરમ ચંડાલ, સ્ત્રીઈ શિખ દિધી ગોવાળ;
દુષ્ટ કરમ એ તેં સ્યૂં કરયૂં? તાહરૂ ઉદર કિટકે ભરયૂં. ૨૨
હત્યા શિર બેસારી કયાંહ, નિશાઈ બોલી પેર જ માંહે;
માટે જઈ પડો ગંગાતીર, પાડો પિંડ ને ખુહો શરીર. ૨૩
ભક્ષ્ય પડો તાહરી દેહને, ઈમ કહે જ્ઞાન આવ્યૂં તેહને.

ઘર મૂકિ ગયો તે ગંગ, કિધો કરવતિયાનો સંગ. ૨૪
ભાઈ! કરવત મૂકો મુને, જે માગે તિ આપું તુને;
હત્યા! સ્યૂં ઇચ્છે છે આજ? તે કહેતાં નવિ આણીશ લાજ. ૨૫

ફા. ગોવાલને ક્રોધ તે રીસ. ૧૫ જ્ઞાન ફા. ગ્નાંન. તે હિ. છે. રહ્યો છે હિ. ઉરે છે બ્રાહ્મણનો ફા. બ્રાંમણનો. ૧૬ ધેનુ ફા. ધેનુ ધેન. ૧૯ ગેબી ફા. ગવા. ૨૦ વછ હિ વત્સ દુર્ગંધ૦ ફા, દુર્ગંધ તેહનો ગંધ ગધાય ૨૩ પાડે હિ. પાડ. ખુહો હિ. ખોઢ. ઈમ કહે હિ. ત્યારે. તેહને ફા. તાહરે. ૨૫ હત્યા હિ કામ. નવિ આણીસ હિ. નાણીશ

ગોહત્યા, બ્રહ્મહત્યા એહ, તારવા પાડું છૂં દેહ;
હત્યા! કામ તાહરૂં નહિ થાઈ, મૂકિશ હત્યા ગંગા માંહ. ૨૬
હાંકી કાહાઢો, દીધો ડાર, નાહવા નવિ પામ્યો તે ઠાર.
વિચાર કરયો પાપીઈં મન, નિશા પડી ગયો એક વન. ૨૭
લાવિ કાષ્ટ ચિતા તિહાં કરી, ઝંપાવા બુધિ માંહે ધરી.
જેહવે પડે તે અગ્નિ માંહિ, ચવન ઋષિ બેઠા છે તાંહ. ૨૮
મુઝ દેખતાં બળે તૂં આજ, કહે તાહારા મનનૂં કાજ.
એ હત્યા માહરે શિર ચઢી, માટે દેહ બાલૂં આ ઘડી. ૨૯

દુહા

ચવન ઋષિ કહે ચિંતા હશે, વાયક સાંભળ કરણ;
હવડાં હત્યા છે બેહું તુને, બળતાં થાશે ત્રણ. ૩૦
લાખવરાં અગ્નિ ભખ્યો, (તો) બ્રહ્મહત્યા નવિ જાય.
પાય લાગે ગૌતમ તણે, (તો) કાળ કદાચિત થાય. ૩૦
મહારાજ! હૂં જાણૂં નહિ, ગૌતમજીનૂ નામ;
હૂં પાપી કિમ જઈ સકૂં, મારા ઋષિને ઠામ. ૩૧
જા પાપી! તું પાધરો, દખણગંગા વાટ;
શ્રી ગંગાના તીર પર, રામકુંડનો ઘાટ. ૩૨
સુરપાંણ સાનિધ્ય છે, સીતાનાડી જાંહ,
નિત્ય કરવા સંધ્યા સમે, ગૌતમ આવે તાંહ. ૩૪
ઉત્તમ ઉપાય બતાવશે, જઈને લાગે પાગ્ય;
બાકી એ હત્યા થકી, નથી રહ્યાની જાગ્ય. ૩૫

ચોપાઈ

મહારાજા ઋષિ કરો પરકામ, દેખાડો ગૌતમનો ઠામ;
માત, તાત ને ભ્રાત જ તમો, શરણ તાહરે આવ્યા છૂં અમો. ૩૬

કંઈ ૨૭ ડાર હિ. માર. નાહવા૦—હિ નાહોણ નવ્ય પામ્યો તે ઠાર ૨૮ પડી હિ. પડે. લાવી૦—હિ કોડાર કાષ્ટ ચીતા મત્ય ધરી. ચવન ફા ચિમન ૨૯ તું હિ માં. ૩૦ ચવન ફા. ચ્યમન ઋષી. ચિંતા હશે હિ. ચિતમાં ધરે. બેહુ છે ફા. છે બે તુને. ૩૩ શ્રી ગંગાના હિ શ્રી નરબદાની સાનિધ્ય ફા સનીધ. ૩૫ જઈને હિ. તો

ગણી દીનતા ભાખી મુખ, પ્રસન થયા પોતે તિહાં ઋષિ;
તે પાપીને ઝાંલ્યો બાંહે, આવ્યા રુદરેહા છે જાંહ.
નાહ્યો નરમદા થઈ પ્રસન, ગૌતમનું કીધું દરશન.
ચવન ઋષિઈ જોડ્યા હાથ, બોલ્યા ગૌતમ ઋષિને સાથ: ૩૮
મહારાજ! સ્તુતિ મનમાં આણજ્યો, મુજથી અધિક એહેને જાણજ્યો;
ગૌહત્યા, બ્રહ્મહત્યા, ઔઢ, માથે લેઈ બેઠો છે મૂઢ. ૩૯
માટે આવ્યો છે તુમ શરણ, મહારાજ અરજ્યા સાંભળજ્યો કરણ;
હત્યા ઉતરે, દેહ નિર્મલ થાય, મહારાજ! કરો તેહ ઉપાય; ૪૦
તુમ વિણ રાખી ન સકે કોય, તે વેહેરો માહરે શિર હોય. ૪૧

દુહા

કહે ગૌતમ: ઋષિ! સુણો, પાપી થાય પવિત્ર,
નરબદા સાંનિધ્યે સાંભળે, વારુ વિક્રમચરિત્ર. ૪૨
કિહાં પુરાણ? કોણ ગ્રંથમાં? કિહાં જુગમાં? કુણ ગ્રામ?
કેહી વિધ તે સાંભળે? તે રહે કુણ ગામ?

ચોપાઈ

કલિજુગમાં એ વિક્રમ થયો, મનુષ્ય, દેવ ને ઋષિએ લહ્યો:
પુત્ર આપ તે ઈંદ્ર જ તણો, સ્કંદ પુરાણમાં મહિમા ઘણો. ૪૪
દાતા નહિ કો રાજા પખે, રાજ્ય કરે ઉજેણી વિષે;
તેહેના પુણ્યની પદવી ઘણી, કહૂં કથા સાંભળવા તણી. ૪૫
બ્રાહ્મણને તેડૂ કિજઈ; ચરણામૃત તેહનૂં લીજઈ;
અહંકાર (આપ) મનથી છાંડિઈ; રાય આસન વળતું માંડિઈ; ૪૬

જુઓ. ૩૭ તિહાં હિ. તે. ૩૮ થઈ ફા. થઈને. ચવન ફા. ચમન. ગૌતમ ઋષિને હિ ગૌતમજીને. ૩૯ આણજ્યો હિ. આણજે. જાણજ્યો હિ જાણયો. ૪૦ આવ્યો છે ફા. આવ્યો. સાંભળજ્યો. હિ સાંભળયો ૪૨ સાનિધ્યે ફા. સાનિધ. ૪૩ ગ્રામ હિ નામ તે રહે કુણ ગામ હિ તે રેહેનો કુણ ઠામ ૪૫ પદવી હિ. પદમી કહૂં હિ કહ્યુ કહું. ૪૬ રાય હિ. રામ. ૪૮ સાંભળીઇ હિ સાંભળવા. સભાવે હિ. સભાયે.

સુકડ, કેસર, અક્ષત, કુંકુમ ઘણાં, પૂજન પંડિત પોથી તણાં;
કોટી પુષ્પ પ્રેમલના હાર, શોભા કરીઈ ઉત્તમ સાર. ૪૭
પોતાની શુધ કાયા કરી, સાંભળીઈ સભાવે ભરી;
કથા બત્રીસ સાંભળીઈ કાન, પછે પોચે તે કીજે દાન. ૪૮
દાન લક્ષ ગણૂં તે થાય, બ્રહ્મહત્યાદિક પાતિક જાય. ૪૯

દુહા

ગૌતમજીઇ જે કહ્યું, તે તો કરે ગોવાલ,
બત્રીસ કથા પૂરણ થઈ, ગઈ હત્યાદિક ગાલ. ૫૦
કરણા ગૌતમજી તણી, નરબદાનો પરતાપ,
મહિમા સૂણ્યો વિક્રમ તણો, થઈ ગયો નિઃપાપ. ૫૧
કરે સ્નાન નરબદા તણૂં, નિત્ય પૂજે જઈ ઈશ;
એહ ચરિત્ર તિહાં સાંભળ્યૂં, પૂરા દિન ચ્યાલીસ. ૫૨

ચોપાઈ

પછે ઋષિની આજ્ઞા લીધ, પોતે પંથ કર્યો છે સિધ;
આવ્યો તે પોતાને ઘેર, સ્ત્રી આગળ કહિ માંડી પેર. ૫૩
તેહનૂં દરિદ્ર થયૂં છે તાજ્ય, પામ્યો છે નગરનૂં રાજ્ય;
પ્રભાસપાટણ તેહનૂં ગામ, ગોપાલસંઘ (તે) રાજાનૂં નામ. ૫૪
રાજ્ય અધિકાર કરે સુખ ઘણો, પછે પડ્યો દેહ તેહ જ તણો;
શિવના જન આવ્યા તે પાસ, લેઈ પોહોચાડ્યો ગિરિ કૈલાસ. ૫૫
ઉતરી હસા ભાગી ભૂખ, ભોગવ્યૂં પછે સ્વર્ગનૂં સુખ;
પછે અવતર્યો માનવ રૂપ, ધારાનગર તણો તે ભૂપ. ૫૬
તેહેને પેટ બેહુ સંતાન, એક મુંજ, બીજો (શાર્દૂલ) રાજન;
ભોજ સરિખો પુત્ર જ આપ, વિક્રમચરિત્ર સાંભલે પ્રતાપ. ૫૭
તેહેના પુત્ર પ્રગટ્યા છો તમો, સાંભળો છો તો કહૂં છૂં અમો; ૫૮

---

૫૪ તે રાજાનું હિ. છે રાજ ૫૫ તેહજ તણો હિ. તે તણો. ૫૬ ધારા નગર તણો તે ભૂપ હિ. રાજા એ ધારાનો ભુપ. ૫૭ બીજો શાર્દૂલ રાજન હિ. બીજો રાજન.

દુહા

ભોજ કહેઃ સિંહિકા સખી, પૂછું વાત એકાંત;
કલિ જુગમાં ગૌતમ કહ્યા, એટલી મુઝને ભ્રાંત. ૫૯
ગૌતમ ઋષિ આરોગ્ય છે, રહે છે પૃથવીપીઠ;
ચવન તણી કીપા થકી, તે રાજાઈ દીઠ. ૬૦
પ્રાત સમે ગિરિનાર પર, ધરે ગૌતમ નિત ધ્યાન,
સંધ્યાઈ સુરભેદમાં, પાવાઘડમાં ધ્યાન. ૬૧

ચોપાઈ

નિત્ય કરે છે ત્રણે કાલ, સાંભળ રાજા આણી વહાલ.

મન તણો સદેહ ભાગિયો, ભોજ રાજા પાએ લાગિયો. ૬૨
વિક્રમનાં પ્રાક્રમ હોઈ જેહ, અમ આગલ કહો માંડિ તેહ.
કોણ્યુ દુખ્યીયાનાં ભાગ્યાં દુઃખ ? કિમ પ્રજા પમાડી સુખ ? ૬૩
કેહવાં દાનપુન્ય તે આચર્યાં ? પરદુખભંજન કેહેંનાં કર્યાં ?
શક વાર્તા ચાલી છે ઘણી, કથા કહો મુઝને તેહ તણી. ૬૪
જે કથાથી પાવન થાઊં, ઘરમાં બેઠો ગંગા નાહું;

સાભળ રાજા ભોજ ! સુજાણ, વિક્રમનાં હું કરૂં વખાણ. ૬૫
એક સમે પોતે તે રાય, બેઠો છે સહિત સભાય;
એટલે કાવડીયા આવ્યા જાત્ર, પૂજવા જોગ્ય પવિત્ર જ પાત્ર. ૬૬

ભોજ સરિખો ફા હિ તેહને ભોજ-. વિક્રમ- હિ. ફા તે વિક્રમ-. ૬૦ ચવન તણી, ફા ચમન તણી કીપા થકી ફા કીપા કરી ૬૧ ધરે૦-ફા ધરે ગૌતમ ધ્યાન. સુરભેદમાં હિ થલ ભેદમાં. ૬૩ અહીંથી કે નો કથા સંદર્ભ પાછો ચાલે છે વિક્રમનાં૦-કે. જાણી પ્રાક્રમ કીધાં જેહ અમ આગળ કે. તરતીને. કહો માંડી હિ. સભલાવો. કોણ૦-કે. દાતા થઈ કમ ભાગ્યાં દુખ, સાંભલ તે કીધાં કમ સુખ. ૬૪ કે. નાં આ કડી નથી ૬૫ જે કથાથી૦-કે. માં આ પંક્તિ નથી. સાંભલ૦-કે કહે સીંહકા સુણ ભોજ સુજાણ, વાત્રી સખેપે એહ વીખાણ. ૬૬ તે હિ. છ. ૬૬-૧ ને બદલે કે. માં નીચેની કડીઓ વધુ છે.-

ગગાનીર ભર્યા છે માહિ, વૈજનાથ ચઢાવા તાંહિ,
માલોજી ઝાડખડી વસે, કાવડીયા તે શરણે ધસે.　૬૭
તીરથવાસી તેહના નામે, ફરતા આવ્યા ઊજેણી ગામ,
નગર લોક લાગે છે પાગ્ય, ઊતરવા આપે છે જાગ્ય.　૬૮
કાવડીયા કહે છે કરજોડ　વિક્રમ સૈન્ય જોવાનુ કોડ,
હા ભાઈ! મોટો પુણ્યવત, સભા મધ્યે બેઠો છે સત　૬૯
જુયો સભામા શોભા હોય, આડી છડી કરે નહી કોય,
જાત્રાળુ આવ્યા છે જ્યાંહિ, મહીપત્ય વિરાજે ત્યાહ.　૭૦
પ્રણમી ભૂપતે દીધા માન, મેવા, ફલ, ફૂલ ફોફલ પાન,
કિઈ દેશ વસો છો કિહાં? શ્યેં કારજ આવ્યા છો ઇહાં?　૭૧

ભરી સભા ઘણી, સોભા ઘણી, કાહો આપ વોરધર ઘણી
માહારાજ, રાજરાજેશ્વર રૂપ, ભરી સભા તે બેઠો ભુપ
રાગાણી કરે છે રાગ, નહી પગમેલણુ કેરો માગ.
પઢીતો વાચે વેદપુરાણ, શમઝે રાયે તે સકલ સુજાણ
નાચે અપછરા અપરમપાર, વાજે છત્રીસ વાજા સાર
વચન બોલ જુઠો નવ થાયે ન્યાય સીહાસનના તોલાયે
સખેપ માહે શોભા શી ધણી, ઓપમા અધીક ઇંદ્રાસન તણી
બેઠો છ મભાતે પૂર, સહુ મહુ માહે શોભે જમ સુર
૬૬ પછી કે મા નીચેની કડીઓ વધુ છે –
રૂડી કાવડો ખેઢે કરી, ભારે નીર ગંગોદક ભરી
મગા જલ ભર્યાં માહે, અડસઠ તીરથ કરવાને જાવે
જોતીનગ બનવતા બાર, જલ સમરપે તેણે ઠાર
મથનીની પરદખણા કરે, સુભ સ્થાનક તે જોતા ફરે
૬૭ ગગાનીર૦–કે નીર ભર્યા નીરમલ તે માહે તાહિ કે હિ જાયે ઝાડ ખગી વસે ફ્રા ઝાડ ખડી જીહા વસે કાવડીયા૦–કે ધરમ વતા પુરુષ તાહા ધસે ૬૮–૧ પછી કે માં આ પક્તિ વધુ છે –માહાકાલેશ્વર મોટા દેવ, નીર સમરપૂ કીધી સેવ ઊતરવા૦–કે હિ સુદર રેહેવા આપે જાગ્ય ૬૯–૧ પછી કે મા આ પક્તિ નુ છે નરપત જોવાનો છે નેહ, અગણોતરમુ તીરથ એહ મોટો ફ્રા મોટો છે, કે પોટો. ૭૦ આડી૦ ફ્રા આડી દૃષ્ટે ન જોઇ કાય મહિપત્ય કે બુધીસાગર. વિરાજે ફ્રા આપ બેઠા છે ૭૧ ભૂપતે કે મહીપતે મેવા ફ્લ કે પ્રીતે ને ફ્રા કે આપ્યા

સુખીયા કે દુઃખીયા છો મન, દાનપાત્ર કે જાચિક જન; ૭૨

દુહા

કહે કાવડિયા રાય સુણિ, નહિ જાચિક, નહિ દુઃખ;
તીર્થરૂપી જલ અમો પિઇ, સદા અમારે સુખ. ૭૩
દેશ નિરખૂં નિત્ય નવનવા, નૌત્તમ તીરથ હોય,
રાજા સુખ તમો લહો, (પણ) એ સુખ નં લહે કોય. ૭૪
દેશ દેશમાં વરણ સહુ, દેશ દેશની નાર,
દેશ દેશની બોલીયો, શોભા અપરંપાર. ૭૫
કો કિહાંનો, કો કિહાં તણો, મારગી કેરો સાથ,
હરદ્વાર કાશી થકી, જાસ્યૂં શ્રી વૈજનાથ. ૭૬
તમાસગીરી તુઝ દેશની, જોસ્યૂં અમો દિન રાત્ય;
સ્નાન કરિ ક્ષિપ્રા તણાં, પંથ જાસ્યૂં પરભાત. ૭૭

ચોપાઈ

વિક્રમસેનનું હર્ષ્યૂં મન, અમૃત આહાર જમાડ્યાં અન;
નવિ આપી કાવડ કરી સર્વ, ખરચી બધાવે ગાંઠે દ્રવ્ય. ૭

તિરથવાસી બોલાવ્યા તેહ, વિચાર કરયો પોતાને દેહ:
હું પણ પૃથવી બાધી ફરૂં, અડસઠ તીરથ જાત્રા કરૂં, ૭૮
મુલક મુલકની ચરચા જોયૂં, માહરા મનનો સંદેહ ખોયૂં.
પોતાને મન ઘડિયો ઘાટ, પ્રધાનને તે સુંપ્યો પાટ. ૮૦
માહરુ રાજ્ય ચલાવે ધર્મે, નવિ ચાલસ્યો (કોય) કુડુ કર્મે.
જાત્રાજુનો વેશ જ કરી, આપ ખંધે તો કાવડ ધરી. ૮૧

હિ૦–કે. કોહો દેશ રહો કયુ ઠામ, કીકર સરખુ દીએ ક(ા)મ. ૭૨ સુખીયા હિ. સુખીયું દુખીયા કે હિ. દુખીયુ. સુખીયા હે૦–કે. સુખસાતા છે. ૭૩ નહિ૦–કે નહી અમો જાચીકજન. તીર્થ રૂપી કે. તીરથ વાણી. સદા૦–કે. તપ કઇ નરમલ છે મુજ મન. ૭૪ રાજસુખ કે. હિ રાજસુખ લહે કે. ફુવે ૭૫ દેશદેશમાં૦–કે. તીરથ દરશ દીઠા વણું. ૭૬ હરદ્વાર૦–કે અડસઠ તીરથ ફેર રહે. વાણીરૂ વૈજનાથ જોસ્યું૦–કે દેદેશ દીઠી રાત. ૭૮ ઓટ કે. હિ વાટ. ૭૯ જાત્રા કે કાડિ. ૮૦ મુલક મુલકની કે. ચોહો દેશની. ૮૦ તે હિ છ. ૮૧ નવિ૦–કે. કોરે કરે નહી

ચાલ્યો વાત વિચારી મન, તે તો કો નવિ જાણે અન્ય.
વાટે તીર્થ આવે તિહાં નાહાય, અમેક તીર્થ ઇમ કરતાં જાય. ૮૨
નાહ્યો ગંગા, રેવા વડી, વૈજનાથને કાવડ ચઢી.
ઘણા દિવસ રાજા રડવડ્યો, કર્ણાટકમાં આવી ચઢ્યો. ૮૩
મધ્ય બાજાર વિચેં ચોપાટ, રંક નેસ્તી વાણિકનું હાટ;
થોડિ પુંજી, થોડો વ્યાપાર, દુર્બલ જનનો ચાલે કાર. ૮૪
રાજા બેઠા (ત) હાટે જઈ, જ્યાહેંરે કાવડ ભારે થૈ;
મેહેલી કાવડ રાખી ધીર, મુખ પખાલી, પીધૂં નીર. ૮૫
ઘણા <u>ઘુરાગ</u> તે હાટે ગયા, જ્યાહેંરે પગલાં રાજા(નાં) થયાં;
એક આવે ને બીજો જાય, લાભ સવાયો તેહેંને થાય. ૮૬
પોહોર એક ઇમ કરતાં ગયો, સોદો સઘળો વેચાઈ ગયો;
માસ સુધી વેચાતો જેહ, એક પોહોર વેચાણો તેહ. ૮૭

દુહા

એટલે તિહાં નિશા પડી, વાણિક લાગ્યો પાગ્ય:
મુજ મંદિર પાવન કરો, આપૂં રહેવા જાગ્ય. ૮૮
રાજા કહેઃ તું સાંભળે, માહરૂં રહેવા મન;
નવરાત્રિ છે માહરે, રહેવૂં છે દશ દિન. ૮૯
તાહરે હર્ખ્યો વાણિયો, મનમાં ઉપનો રંગ,
મનવાંછિત માહરે થયું, આળસુને ઘેર ગંગ. ૯૦

ચોપાઈ

પાછળ ઘર ને આગળ હાટ, તેહેંના મારગ વિચમાં વાટ.
એકાંત્ય ઊતાર્યા હેત જ કરી, ભલી પરેં <u>મનોહરિ</u> ધરી. ૯૧

---

૮૬ કરમ. આપ કે. કાડે. ૮૨ વાત કે. આપ કરતા કે. હિ. કરતો ૮૪ બાજાર કે હિ. ચૌટા. ચોપાટ કે. છે વાટ. વાણિકનું હિ. ગરીબનું. ૮૫ જ્યાહરે ફા. નીરે. ૮૬ એક૦-કે. માં આ પંક્તિ નથી. ૮૭ સઘળો કે. સરવ, હિ. સર્વ. વેચાઈ ગયો કે. હિ. વેચાઈ રહ્યો. માસ૦-ફા. માસ એક સુધી વેચાતો તેહ. પોહોર ફા. નિમેષમાં. ૮૭ પછી કે. માં આ પંક્તિ વધુ છે:-વાણીક જાણ્યો કારણ રૂપ, દેવ રૂપ કે ભારે ભુપ. ૯૦ થયૂં કે. મયૂં. આળસુને ઘેર કે. આળસુ ઘેર. ૯૧ ભલી૦-કે.

પુત્રવધુ, પોતાની નાર, કહ્યો માંહિને એક વિચારઃ
દેવાંશી દીસે પુતલૂં, ભાગ્ય આપણે આવી મલ્યૂં.
કર્મવંત પુરુષ કો હોય, રખે એહને દુભતાં કોય;
તે દન રાજાને અપવાસ, કરી રહ્યો વાણિકને વાસ. ૯૩
વીતિ રાતિ દિવસ આવિયો, વાણિક સોદો અન્ય લાવિયો;
આણતા પહેલાં લેતા લોક, ધડે દોકડા રોકારોક. ૯૪
અમલ થયો ત્રિજા દિન તણો, સોદો તેં લાવ્યો દસ ગણો.
થાકે બાપડો લાવણહાર, વેચતાંમાં ન લાગે વાર. ૯૫
ચોથે શત ગણો આણિયો, વેચીને હરખ્યોં વાણીયો.
વેપાર થયો સ્યો કહિઈ કાહ? ઈમ કરતાં વીતા દિન આઠ. ૯૬
દ્રવ્ય કમાયો પુંજી થઈ, તેહના મનની ચિંતા ગઈ.
કંથ, કામિની, સુત, ને વહુ, મલી વિચાર કરે છે સહુઃ ૯૭
કન્યા વરસ ત્રયોદશ તણી, તેહની તો ચિંતા છે ઘણી;
આપ્યો લાભ ઈશ્વરે આજ, તો વીવાનાં કીજે કાજ. ૯૮
વર જોઈ જોયા દશવીશ, તિમ તિમ કન્યાને ચઢે રીસ;
એક વાત તેહને નવિ ગમે, માબાપને તે અધિકૂં દમે. ૯૯
બોલી બોલાઈ તે કન્યા તણી, મુખ મરડીને રીસ જ ઘણીઃ
(એહને) વર વાણીયો કિમ કહેવાય? એ તો વરશે વિક્રમ રાય! ૧૦૦
રાણી થઈને ચાવે પાન, તે સાંભલ્યૂં કન્યાઈ કાનઃ
ભાભી! તૂં જે બોલી વાણ, તે તો સાચૂં નિશ્ચે જાણ. ૧૦૧

મનસા સીધ મનોહર કરી ૯૨ એક હિ. કે. સરવ. ૯૩ રખે૦—ફા. મટે રખે કો એહને દુભે કોય દન ફા. હિ. દાડે. કરી રહ્યો કે રહ્યો રાય. ૯૪ લેતા કે. હિ વોહોરે. ૯૫ વેચતાંમાં ન કે. હિ. વેચતાં નવ ૯૬ વેચીને કે. વેચંતાં. સ્યો કે હિ શું વીતા દિન કે હિ થયા દિવસ. ૯૭ મલી ફા. વલી ૯૮ કન્યા ફા કુયારિ કન્યા કીજે કે. કરીયે. ૯૯ પછી કે માં આ પંક્તિ વધુ છે— નીચો, ઉંચો, કાલો, કહે, એ તો નટી કહીને ઉઠી રહે. ૧૦૦ બોલાઈ કે. બાલી. ૧૦૧ રાણી૦—આ પાદ પછી કે. માં નીચેનાં બે પાદ વધુ છે.—દાસીઓ કરશે સૂડાં

હું તો વર વિક્રમને વરૂં, નહિતર તો કુંયારી મરૂં;
વિક્રમ વિણુ પુરષ જે જાત, માહૅરે માડીજાયા ભ્રાત. ૧૦૨
ગૌહત્યા, બ્રહ્મહત્યા ધરૂં, વિક્રમ રાય વિના વર વરૂં;
એહૅવી પ્રતિજ્ઞા કન્યાઈ કરી, બાહિર બેઠો રાજા મન ધરી. ૧૦૩
મહા <u>કુવરધા</u> ખાધા સમ, વિક્રમ વરને વરશે કિમ?
દિવસ એક બે વધતો રહૂં, એ કન્યાનો પાર જ લેઊં. ૧૦૪
સહુ સહુકોને લાગ્યૂં કામ, રાજા સુતો પોતાને ઠામ.
અર્ધ રાત્ર ગઈ જાહરે, તે કન્યા ઉઠી તાહરે. ૧૦૫
દ્વાર ઉઘાડી બાહિર ગઈ, મહીપતિને મન ચિંતા થઈ:
ઉઠયો ચરચા જોવા કાજ, સુખસેજ્યા કરી તે તાજ્ય. ૧૦૬
નિશચરચા નરપત્ય જુઈ, કન્યા ગઈ પાણીને કુયે;
<u>મુશલસ્નાન</u> તે નારિ(ઈ) કરયૂં, ઝંપાવા માંહે મન ધરયૂં. ૧૦૭

દુહા

વિક્રમ રાય પ્રકટ થયો, ઝાલ્યો તેહનો હાથ:
સ્યા માટે એહમાં પડે? તે મુઝને કહો વાત. ૧૦૮
આપહત્યા તું કાં કરે? તજે છે સઘલું સુખ,
બાલપણે કુપે પડે, સ્યૂં પ્રકટૂં છે દુખ? ૧૦૯
સત્ય વાત જો કહો નહિ, (તો) બ્રહ્મહત્યાદિક પાપ,
જો નિરંજનને ગમે, (તો) શિવ શમાવે તાપ ૧૧૦

ગાન, માવવપતનુ લીધુ નામ. ૧૦૨ માહરે૦-કે. નાહાના ભ્રાત ને મોહોટા તાત ૧૦૩ વર હિ નવ્ય કે જો કન્યાઇ ક્રા મા અર શબ્દ પડ્યો લાગે છે. ધરી ફ્રા. ધરે. ૧૦૪ કવરધા કે કપરા પાર જ કે ગુણ મન ૧૦૫ સુતો કે હિ પોઢોડો ૧૦૬ સુખસેજ્યા૦-કે તે આસન કરૂ છે તાજ્ય ૧૦૭ નિશા૦-કે નરપત ચરચા જોવતી જુપે- મુસલ કે મલ ૧૦૮ વિક્રમ રાય કે પ્રપવીપત. કહો ક્રા કોહોને નિ૦-કે કેટે વનીતા તેહે ૧૦૯ કે. મા આ કડી આમ છે –

હત્યા આપે કાહોને, સાહ્વાને તજે છે સુખ,
કુયારી કૂપે પડે, દેહેસ્યૂ પ્રગટ દુખ

૧૧૦ બ્રહ્મહત્યાદિક કે પ્રકે કાવનુ જો હિ આલ જો૦-કે ગમસે જો ગોવદને

ચોપાઇ

મધ્યરાતે ઊઠી છું હું, કિહાંથી કરમે આવ્યો તૂં?
સંખેપે કહું તે સાંભળોઃ લાગે વાર નગરમાં વળો. ૧'
મલ્યાં એક દિન સહોદર સાથ, માહેરા વિવાની કરતાં વાત;
સર્વે ન્યાતનાં જોયાં ઘર, ગણી દેખાડ્યા વારૂ વર. ૧'
ન ગમ્યો એકે નામે કીધ, મુજને ભોજાઇએ મેહેણૂં દીધઃ
એહવા કિમ ગમસ્યે વરરાય? વિક્રમસેન એહનો વર થાય. ૧૧
મેહેણૂં દીધૂં રાજા તણૂં, મુજને દુઃખ તિહાં લાગૂં ઘણૂં;
હૂં રંક જાનિ જે દરણાં દલૂં, (તે) વિક્રમ રાયને કિહાંથી મલૂં? ૧૧
તે માટે કુપ પડીને મરૂં, અંતકાલે તો બોલીશ ખરૂં;
બાલપણે તજૂં છું આપ, તે (તો) વિક્રમ રાજાને પાપ. ૧૧
તેહનૂં સાંભળ્યું છે મેં નામ, કુણ જાણે રહે છે કુણ ગામ? ૧૧'

દુહા

રાજા કહેઃ શામા! સૂણો, અસત્ય બોલો છો આપ;
તાહેરે દુઃખે તું મરે, શાનૂં રાજને પાપ? ૧૧૯
મરણ તજો, હરિને ભજો, પાછાં આવો ઘેર,
વિક્રમસેન તુજને વરે, કરૂં હું તેહેની પેર. ૧૧૮
માનનીઇ માન્યું નહિ, કરે જવ ઝંપાપાત,
હાં હાં કહી વિક્રમજીઇ, તેહનો ઝાલ્યો હાથ. ૧૧૯
હત્યા! શાપ દેશ તુજને, કિમ કર ઝાલ્યો તરત?
તેં માહરૂં ભગાવિયૂં, કુંયારીનૂં વ્રત. ૧૨૦

તો સેહેજે શમસે તાપ. ૧૧૨ એક દિન હિ. હતા સરવ. સર્વે કે. ઘણાક. જોયાં કે. ગણીયાં. ગણી૦—ક્ર. હિ. ગણાવી દેખાડ્યા બહુ વર. ૧૧૩ એહવા૦—કે. એહને વર વાણીયો કેમ કેહેવાયે, એ તો વરસે વીક્રમ રાયે. ૧૧૪ રાજા તણું કે. મહીપત તણું. તિહાં કે. અતિ. વિક્રમ રાયને કે. મહીપતને ૧૧૫ તો બોલીશ કે. હિ. બોલું છું. છૂં કે. દેહ. તે૦ કે. તે તો વીક્રમસેન પાપીને પાપ. હિ. તે તો વિક્રમસેન રાજાને પાપ, હિ. તે તો વિક્રમસેન રાજાને પાપ. ૧૧૬ તેહનૂં કે હિ. કાને. ગામ કે. હિ. ઠામ. ૧૧૭ રાજા કે મહીપત. શામા કે. માનુની. ૧૨૧ કે. માં આ કહી

મેં પરનરનો કર ગ્રહ્યો, થયૂ કન્યાવ્રત ભગ,
હવે જો બીજો વરૂ, (તો) કોઢિ થાઇ અંગ ૧૨૧
હવે પ્રાણ વેગે તજૂ, તે હત્યા તુઝ શીશ,
ખાપણ લાગૂં સહજમા, એમ લખ્યૂ જગદીશ. ૧૨૨

ચોપાઈ

રાજા કહે' રામા! સાભળ તૂ, વિક્રમસેન કહે છે તે હૂ.
ઊજેણીનૂ મૂક્યૂ રાજ્ય, અડસઠ તીરથ કરવા કાજ. ૧૨૩
જાતો તો હૂ ચાલ્યો વાટ, થાકો બેઠો તાહરે હાટ,
દશ દિવસ રહ્યો તુઝ ઘેર, નીરખી તાહરી સઘળી પેર. ૧૨૪
તમો ઘરમાં કર્યો વિચાર, તે મેં લહ્યો સર્વે પ્રકાર,
માહરી જાત્રા પૂરણ કરૂ, ઊજેણી જૈ તુજને વરૂ. ૧૨૫
સૂણીને હર્ષ પામી કામિની, પાછલી પોહોર રહી જામની,
દૂધ દુહણી રહ્યા માહરે, હૂ તો પાય લાગૂ તાહરે. ૧૨૬
વ્રત કુંયારાં સાબુત રહ્યૂ, વિક્રમ વર પામી, કારજ થયૂ,
અબળાની અરજ સૂણજ્યો કરણ, ગાંધ્રવ વિવાહ કરીને પરણ ૧૨૭

આમ છે -મેં પરનર કર ગ્રાહ્યો નથી, તે તેં ગ્રાહ્યો આપ,
મજ સરખી હતા લખનું ભોગવજે તુ પાપ

૧૨૨ કે મા આ કડી નથી ૧૨૩ રાજા કહે કે તરુણી કહે છે કે રાજા ૧૨૪ સઘળી કે પુરણ ૧૨૫ તે૦-કે ઠરી સાભનો તેણે ઠાર પ્રકાર હિ છે પાર ૧૨૫-૧ પછી કે મા આ પક્તિ વધુ છે -અરધી રાત નીસરીયા તમો, ચરચા લેવા આવ્યા અમો જઈ ફરા હિ જાઇને ૧૨૬ રહી ફ઼ા રહી છે રહ્યા ફ઼ા રહ્યા છે ૧૨૭-૧ પછી કે મા આ વધારો છે -

થયો હરખ બહુ દેહમા હામ, પ્રગટ્યો કુંઅરી દેહમા કામ
લવણુ ગલે પાણી માહે જેમ, તરુણી ગળી ગઈ તમ
ઓસ ગળે જેમ તડકા થકી, ગળી વનીતા તે પણ તકી
રોમ રોમ ખીલીને રહી,
પ્રત ગલે અગનીથી જેમ મન છગળ તે વેલા તેહનું તમ
કામવશ થઈ તે કામની તે વેળા નૃપ જુવતી જામની.

આલિંગન તૂ મુઝને આલ્ય, માહરા દેહની વેદના ટાળિ.
રાજાજીને ચડી છે રીસ, તેહને ગાળ દિધિ દશવીસ. ૧૨૮
એક તો લપટ કહે સહુ લોક, બીજૂ જે તીરથ થાઈ ફોક.
નારી કહે નવિ જોડે દેહ, તો કુષ્ટિ થાજ્યે તુમ દેહ ૧૨૯
સ્ત્રીહત્યાદિક પાતિક થજ્યો, કુભીપાકની ખાણે જજ્યો. ૧૩૦

દુહા

રાજા કહે એહનૂ કહ્યૂ, ભોગવાવૂ એ પાસ,
હવડા જે કહે તે કરૂ, પછે કરૂ નિરાશ ૧૩૧
સ્રીની બુદ્ધિ છે પાનીઈ, કરે ઉતાવલ આજ,
કામવશ પોતે થઈ, તો નીગમસ્યે નાત્ય ૧૩૨

ચોપાઈ

ઋતુદાન આપ્યૂ તે દિન, તે સ્ત્રીનૂ મનાવ્યૂ મન,
આગળ પાછળ બે આવ્યા ઘેર, સ્ત્રીનૂ કોય ન જાણે પેર ૧૩૩
પ્રાતુરકાન થયો જેટલે, સર્વે સુતા ઉઠયા તેટલે,
પથીઈ ઉઠી કાવડ ગ્રહી, પથ જાવાની વેલા થઇ ૧૩૪

---

૧૨૮ આલિગન૦–હિ કામાતુર છુ આલીંગન આપ ૧૨૮–૧ પછી કે મા આ કડી વધુ છે–

માગીક વાર કહુ સૂ થી, પૂહેવેદનાને રેહેવાતુ નથી
કેહેતા તો આવે છે લાજ, દુખભજણુ કરો એ કાજ

૧૨૮–૨ રાજાજીને૦–કે ચડી રાયને અતી રીસ ૧૨'–૧ પછી કે મા આ દોઢ કડી વધુ છે–

હવડા કારજે એ નહી મરૂ, ઘેર ગયા પુઠે તો વરૂ
ઘેર ગયે મલે તુ કહી, હાથીયા કાન ઝાલે કહી
વાયદાની બોલો છો વાણુ, પનક એકમા જાવ પ્રાણુ

૧૩૦ પછી કે મા વધારો છે–હવે જીવતીયેર ન જાણું કેાીક બ્રહ્મહત્યાદી ખાણુ ૧૩૧ કરૂ કે શુરૂ ૧૩૨ નાત્ય કે હિ લાજ ૧૩૩ તે સ્રીનુ કે માતુનીઈ જાગે કે પીછે.

છાની ચીઠી લખી સાથમાં, આપી તે સ્રીના હાથમાં;
રાખિ ગુહ્ય અગોચર ઠામ, આગલ એહનૂં પડસ્યે કામ. ૧૩૫
સહસ્ર મોહોર સુવર્ણ જ તણી, ખર્ચી તેહને આપી ઘણી,
તે કોઈ અન્ય ન જાણે વાત, સુતાં ઉઠયાં જનુની તાત. ૧૩૬
શત મોહૅાર તેહૅને પણ દીધ, શીખ માગીને કર્યો છે સિદ્ધ.

અડસઠ તિરથ પૂરાં થયાં, રાજા વિક્રમ ઊજેણી ગયા. ૧૩૭
વાગ્યાં <u>જ્યાંગિર</u> ઢોલ મૃદંગ, પુરમાં વર્ત્તો ઉછ્ત્ર રંગ.
વિક્રમ સિંહાસન બેઠો જઈ, પ્રજા સહુ રળીયાત જ થઈ. ૧૩૮
દિન પૂછે તો દિન વહી જાય, આનંદ સહુને અધિકો થાય.
દિન દિન પ્રત્યે દે છે દાન, જાચિક જન પામે છે માન. ૧૩૯
દુખીયાનૂં ભાગે છે દુખ, પ્રજા સહુ પામે છે સુખ,
એહ વાત તો ઇહાંથી રહી, પેલી સ્રીની શી ગતિ થઇ? ૧૪૦

દુહા

ઉદર થકી ગરભ વાધિયો, જિમ જિમ જાઈ દિશ,
ખાંપણ લાગૂં તેહને, ચઢી આલ તે શીશ. ૧૪૧
નાત્ય જાત્ય તે ગામમાં, મહીયર ને સુસાલ,
વર્ણું અઢારે મોં વાપરયૂ, ચઢ્યૂં કુંવારી આળ. ૧૪૨

---

૧૩૬ તેહને કે બીજી. જનુની કે માતને ૧૩૭–૧ પછી કે મા આ પક્તિ વધુ છે–એઠા તીરથ પુરા કરા, અનેક જનમના પાતીક ગયા ૧૩૭–૨ રાજા વિક્રમ કે અધીપતી ૧૩૮ રગ કે. જગ વિક્રમ૦–કે બેઠા સીહાસન રાજા ઠરી, સહુ પરજાને સખાણી કરી ૧૩૮ પછી કે. મા આ પક્તિ વધુ છે. વડા માણસની વાત જ વડી, તે તો વાત વીસારે પડી ૧૩૯ સહુને અધિકો કે ઘણો અધીપતીને દિન દિન૦– કે. મા આ પક્તિ નથી ૧૪૦ પ્રજા૦–કે સુધાં ગ્રાન ને સઘરે સૂખ તો ઇહાથી કે હાજેગ્રી. ૧૪૧ ચઢિ કે હિ ચઢ્ ૧૪૨ મોં વાપરયૂં હિ સાભવૂં ૧૪૨ પછી કે મા આ પક્તિ વધુ છે–

સજન સહીરા સરવમા, વનીતા ગયો વઢેવાર,
માત તાને મન જાણીયુ, જુવતીયે કીધૂ જાર.

ચોપાઈ

માતપિતાઇ તે પરહરી, કટફટ સહુ લોકોઈ કરી,
કુલ લજાવ્યૂં છે અમ તણૂં, જાણ્યું તાહરૂં મોહકમપણૂં. ૧૪૩.
ભોજાઈ કહેઃ પ્રાક્રમ એ કર્યાં, નણદી વિક્રમ રાયને વર્યાં,
એહવાં અનેક તે મેહણાં દીધ, તે સર્વે ઓઈ માથે લીધ. ૧૪૪
મોટો નાત્યને હાકમનો ડર, માબાપે તજાવ્યૂં ઘર,
સોનૂં અર્થ આવે શે વાંન, જે પેહેરથી ત્રુટે કાન. ૧૪૫
કોહી બાંહ કાપ્યે સુખ થાય, પરહરિયે તો વ્યાધિ જાય.
ઉદર ગર્ભ રહ્યો (તે) કારણે, તે કાઢી મૂકી બારણે. ૧૪૬

દુહા

માનનીઈ મન વિચારિયૂં, ન સર્યો એકે કામ,
હવડાં કોય માને નહિ, જો લેયૂં વિક્રમ(નૂં) નામ. ૧૪૭
હસારત અધિકૂં કરયૂં, તે તો સરવે ફોક;
કહૂં કુંયર રાજા તણો, (તો) હસે ગામના લોક. ૧૪૮
કાવડીયો એક કૂડલો, મોહન વિદ્યા હોય,
ભુરકી નાંખી રાત્યમાં, (તે) અન્ય ન જાણે કોય. ૧૪૯
વિક્રમ રાય પોતે થયો, જુઠૂં લીધૂં નામ,
તેણે હું એહને વરી, મેં કિધૂં અઘટતૂં કામ. ૧૫૦
ઓનિ બુદ્ધિ તો પાનીઇ, થે ગઈ હૂ અજાણ.
કલંક ચટનારું ચઢયૂં, શીદ તજૂં હવે પ્રાણ. ૧૫૧
સાચાનો સુરજ સાખીયો, પ્રત્યક્ષ દેવ કહેવાય,
જોયૂં ગર્ભ રયો પરસવે ? કરમ(જ) લખ્યૂં તે થાય. ૧૫૨

૧૪૪-૧ પછી કે મા આ પંક્તિ વધુ છે —તે દાડે વચન ભાખીયુ, ઓકાતુ પાણી રાખીયુ ૧૪૫ નાત્ય ને ફ્રા તાતને. તજાવ્યૂં ફ્રા તજ્યુ છે ૧૪૬ પરહરિયે૦-કે હિ ઉત્તમ સગે ઉત્તમ થાયે ૧૪૭ સરયો કે. હિ સરયુ વિક્રમનું કે, નરપતનું. ૧૪૮ હસે ગામના કે તે વન માને ૧૪૯ જાણે કે જાણો ૧૫૧ બુધિ. કલંક —ફ્રા હિ. ખાપણ લાગના લાગીયુ ૧૫૨ પરસવે કે અવતરે, ફ્રા. મશરે કરમ ફ્રા. પછે જે ૧૫૨ પછી કે નો વધારો —

ચોપાઈ

તે સ્ત્રી આવી ગામ જ બહાર, શિવપ્રસાદ કેરો તે ઠાર,
ઘરમાં રાખી એક જ દાસ, જે સેવા કેરી છે આશ. ૧૫૩
મેંહેણાં દેઇને થાકા લોક, પોતે ઢાંકયો રુદેથી શોક;
આપે માંડી રહી ઘરસૂત્ર, પુરે માસે પ્રકટયો પુત્ર. ૧૫૪
રવિ આકારે તેહૅનૂં તેજ, જે દેખે તેહૅને સહુ હેજ;
આવે નિરખવા બાધૂં ગામ, રાજરતન પાડ્યૂં છે નામ. ૧૫૫
દિઠાં મોંહે સામુદ્રિક ચેહેન, બીજો જાણે અર્જૂન એમ,
દીર્ઘ બાહુ, ભૃકુટિ કપોલ, ઉદર વિશાલ, ચક્ષુ છે લોલ. ૧૫૬
રાંકને ઘેર આવ્યૂં (છે) રતન, તેહનૂં સઅલૂ કરે જતન;
જન્મઅક્ષર માંડ્યા તેહ તણા, નવગ્રહ સન્મુખ, શી છે મણા? ૧૫૭
અંતર ચંદ્ર, ગુરુ મહાદશા, કેન્દ્ર સ્થાનકે ભૃગુ જઇ વસ્યા;
ધન ભુવને ગુરુ, સાતમે શનિ, મુથા કર્મ ભુવને બલ બની. ૧૫૮
અહરનિશા આનંદે જાય, તિમ તિમ બાલક મોટો થાય.
શુકલ ચંદ્ર વાધે છે જિમ, લક્ષણ રૂપ વાધે છે તિમ. ૧૫૯
વરસ સાત થયાં જાહરે, મૂકયો નિશાલે તાહરે;
વગર શીખવી વિદ્યા ભણે, સેમૂ તે લાખીણું ગણે. ૧૬૦
<u>મીરમ</u> તેહૅને સહુયે કહ્યો, વડ નિશાળીયો તે તો થયો.
પૂંઠે જે નિશાલીયો રહે, તેહને સહુ નબાપો કહે. ૧૬૧

વીક્રમ વીસ વસાયે એ રાજ સરીખુ રૂપ,
મોહોર આપે મન દ્રઢ થયુ, લખ વસાએ ભુપ.
રાજબીજ પેદા થસે, જો ખોલે મુજ ભાગ;
નસખ થઇને હું રહું, જોયુ રૂડે જાગ.

૧૫૩–૧ પછી કે. હિ માં આ પક્તિ વધુ છે –પાસે પોતાને છે ગરથ, તેથી સારો સધલો અરથ ૧૫૩–૨. જે૦–કે હિ વાસ રચો એક શીવને પાસ ૧૫૪ ઢાંકયો રૂદેથી કે છડો મનથી, ફા રહી છે પ્રકટયો કે હિ પ્રસવ્યો ૧૫૬ ફા. સામુદ્રિકનાં બીજો૦–કે. હિ અરજુન જેહવો દીસે એહેન ૧૫૭ સબલુ કરે કે. હિ સહુ કરે છે સન્મુખ કે એહને. ૧૫૮ દશા ફા. દિશા અંતર ચંદ્ર કે. અંતર ગુરુ ગુરુ-મહા

માર્યો કોરડો એક જ બાલ, તેણે મોહોડે દીધી ગાલ:
સ્યૂં થયૂં તૂં અધિકૂ ભણ્યો? હરામપુત્ર કોઇક રાંડે જણ્યો.
નબાપા કિમ મારે મુને ? પંડ્યા કને લેઈ જાણી તુને ?
કાને સાંભલ્યૂં તેણે દિશ, પગની જ્વાલા લાગી શીશ. ૧૬
તે સમય થયાં (છે) વર્ષ બાર, જાણે સઘલા રાજવિચાર.
મધ્યાહને આવ્યો તે ઘેર, જનુનીને પૂછી તે પેર. ૧૬
પેટે પાલી મારૂ આપ, દેખાડ્ય તે તૂં માહરો બાપ;
હાથે ચુડો ને માથે વેશ, જોબનવંત છો બાળે વેશ. ૧૬'
શિવ આજ્ઞા બોલે તે સત્ય, જાણે અજાણે થઈ હોય ગત્ય;
કલંક તો માનવિને ચઢે, મહા દુઃખ તો નરને પડે. ૧૬૬
તે માટે સાચૂં બોલજ્યો, મન તણો પરદો ખોલજ્યો.
જેહવી તેહવી તૂં માહરી માય, તુજ દિઠે તિરથ સર્વે થાય. ૧૬૭
સાચૂં બોલો તે દિલમાં ધરૂં, નહિ તો તુઝને મારિને મરૂં;
સત્ય કહે નહિ તૂં જો આપ, (તો) તુઝને બ્રહ્મહત્યાદિક પાપ. ૧૬૮
એહવી વાત માઈ સાંભળી, બ્રાંત્ય આપ રુદેથી ટળી;
લખી મેહલ્યો'તો ઘરમાં પત્ર, આપ્યો પુત્રને હાથે તર્ત. ૧૬૯
તાહરો પિતા ન જાણૂં હૂં, આ વાચી ઉલખજે તૂં.
ઉકલ્યો કાગળ હેતે કરી, માંઝો વાંચવા દષ્ટે ભરી. ૧૭૦

કે ચઢ-શાતમે ૧૫૯ બાળક ફ્રા રાજા ૧૬૧ મીરમ ફ્રા મરમ સહુએ ફ્રા સહુફ્રા મીરમ૦-કે મીરમજી કહે બાધ ગામ તે તો થયો કે બાધે ઠામ ૧૬૧ પછી કે. મા –

સહુ યક્ષી બનીયો છે ઘણો, અમલ થવાવે મહેતા તણો।

૧૬૨ કોઇક કે હિ કો. ૧૬૩ પઆા કને કે મહેતા પાસ. ૧૬૩-૧ પછી કે. મા–

જેહને માથે ન મળે બાપ તે તે લાડકવાયો આપ.
મીરમ કોપે કેહેશે નહીં નામ, કહુ નબાપો બાચે ગામ.

૧૬૩-૨ કાને કે એહવુ ૧૬૪ જનુનીને કે માતાને પ્રીતે, ૧૬૫ તે કે બાળ જોબનવત૦-કે જનુની વમો જોબનવેશ ૧૬૬ તે કે હિ જો ૧૬૭ સર્વે કે નાડસઠ ૧૬૮ બ્રાંત્ય ફ્રા ગત્ય ૧૭૦-૧ પછી કે. માં આ પક્તિ વધુ છે –પટ તે શીખ

દુહા

સ્વસ્તિ શ્રી ઊજેણુનો, ધીરવીર જે રાય,
પરદુખભંજન, સુખકરણ, વિક્રમજિત કહેવાય. ૧૭૧
સહોદર પરનારિનો, શકકારક જે આપ,
ઈંદ્ર થકી ઉતપત્ય હુયો, તેહ તમારો બાપ. ૧૭૨
નથી ખાંપણ એ નારીમાં, ઉજ્જવલ કરમી આંક,
પરણીને મેં પરહરી, મન જાણી કાંઈ વાંક. ૧૭૩
દ્રવ્ય આપ્યો છે અતિ ઘણો, પછે લીધી છે વાટ,
એહાં ખાજ્યો એ જણાં, પુત્રી આવ્યા માટ. ૧૭૪
આવે પુત્ર જો રાજવી, મુઝ વીર્યથી હોઈ,
તો મુઝને જગાડજ્યો, જિમ ન જાણે કોઈ. ૧૭૫
બત્રીસ લક્ષણ આગલો, સંગીત શાસ્ત્ર સુજાણ,
મુઝને આવી છેતરે, ઉલખૂં એ ઈંધાણ. ૧૭૬

ચોપાઈ

એહવૂં પત્ર પોતે વાંચિયું, તે વાત તો દિલમાં સાંચિયૂં;
પામ્યો હર્ષ મનમાં જાગિયો, માતાને પાએ લાગિયોઃ ૧૭૭
તાહરો માહરો અવતાર જ ધન્ય, કોયક જન્મનૂં પ્રકટ્યૂં પુન્ય.
અશ્વ એક અનોપમ લીધ, દિજે આજ્ઞા મા! કરીઈ સિધ્ય. ૧૭૮
જઈ વેગે જગાડૂં રાય, તુઝને હું તેડાવૂં માય;
લોકાપવાદ ટાલૂં તમ સુત્ર, (તો) જાણજ્યો તુજ જાયો પુત્ર. ૧૭૯

આવજો, લખુ હોયે તેહેવું પાલજો ૧૭૦-૨ માગ્યો ફા. માગ્યાં. ૧૭૧ વિક્રમજિત કે. શક-કારિક. શકકારક૦-કે. અવની અધીપતી આપ. ૧૭૩ મન૦-કે. તે વનીતાનો વાંક. ૪ પુત્રી ફા. પુત્ર. ૧૭૬ ઉલખું ફા. ઉલખ્યું. ૧૭૬ પછી કે.માં આ પંક્તિ વધુ છે.–

કદાચ મુને નવ છેતરો, ઓલખી ન શકે કોયે;
મન ન માને માહારૂં તો માહારો વીરજ ન હોયે.

૧૭૭ વાત તો કે. રાયે, હિ. પોતે. ૧૭૮-૧ પછી કે. માં આ પંક્તિ વધુ છેઃ– નંદા કરસે તે હારીયા, તેં એકોતર પરીયા તારીયા. ૧૭૮-૨ દિજે કે. દો. કરીઇ. કે. હિ. કીજે. ૧૭૯ તુઝને હું કે. તાં હાં. જાઓ કે. મસવો. ૧૮૦ ચિંતા ફા.

માહરી ચિંતા ન કરજ્યો તમો, ક્રોહોના ગંજ્યા ન જાઈઈ અમો.
પ્રદક્ષિણા દેઇ પાએ લાગિયો, આશીર્વચન માનો માગિયો. ૧૮૦
ઉત્તમ શુકન મારગમાં થયા, કકારક્ષામાં સાહાસ્તે કહ્યા.
વનમાં શુકન શુભ પંખીતણા, પામે રાજ્ય તેહમા નહિ મણા. ૧૮૧
ઊજેણી પંથ ખેડ્યો છે વાજ, પુત્ર પિતાને મળવા કાજ;
એક માસ ઉપર દિન ચ્યાર, ગયો ઊજેણી રાજકુમાર. ૧૮૨
અગ્નિતેજ અંધારૂં જિસ્યૂં, દૂર થકી તે દીઠૂં તસ્યૂં;
તાંડવ નૃત્ય સભામાં થાય, તે એક જોજનથી સંભલાય. ૧૮૩
નગર માંહે અઢારે વર્ણ, હરિકથા સુણે નિત્ય કર્ણ,
પગલે પગલે શિવપ્રસાદ, સહુ તણે મન છે ઉલાદ. ૧૮૪
રમ્ય સ્થાનક વિશાલ જ વાટિ, ઘણા કુપ પાણીના ઘાટ,
ક્ષિપ્રાત્રટ તે બીજી ગંગ, સ્નાન કરે થાય પાવન અંગ. ૧૮૫
સહુ માનવી જાણે દેવ, ઇંદ્ર સરખી અધિપતિની ટેવ,
ઇશ સરિખા તે સર્વે બ્રહ્મ, અગ્નિહોત્ર પાળે ષટ્ કર્મ. ૧૮૬
જાણે પદ્મની સર્વે સખી, ઇંદ્રપુરી આકારે લખી,
ધર્મવત અઢારે લોક, નહિ કોહને વ્યાધિ ને શોક. ૧૮૭
કામદુધા જેહવી સર્વ ગાય, ધર્મમાર્ગે તો સહુ કો ધાય,
રામરાજ્ય છે વિક્રમ તણૂં, સ્યૂં વખાણ કરીઇ તેહ તણૂં. ૧૮૮
ઇંદ્રઆકાર ફરુકે ધ્વજ, ઐરાવત સરિખા ઉપે ગજ.
ઘેર ઘેર ગંગાજલા ઘોડલા, ઘડ જાણે લકા ટોડલા. ૧૮૯

ચીતા ૧૮૨ પથ કે વાટ. ઊજેણી કે અવતી ૧૮૩ તે દિઠું તસ્યું કે દીઠુ છે અસ
દિઠૂ હિ ઝલકુ તે એક જોજનથી કે યોજન એક સુધી. ૧૮૪ સહુ૦—કે રહી
અત રાજાને અતી ઉલાદ. ૧૮૫ ઘણા કુપ કે. નવાં નવાણ પાણિનો. કરે હિ થકી
સ્નાન૦—કે. નીરમળ છે અધીપતીના અગ ૧૮૬ ઈશ કે. વસીષ્ટ અગ્નિહોત્ર કે ષડદર્શની
૧૮૮ કામદુધા કો કામદુર્ગા ૧૮૮–૨ પછી કે નો વધારો –

અગનીહોત્ર સહુ બ્રામણ કરે, મતી પાવણ તો રાજા કરે
સદાવ્રત સામગરી ઘણી, ધ્વજ ઘેર ઘેર ધરમ જ તણી

૧૮૮–૨ તેહ તણુ કે સુખે ઘણું ૧૮૯ ઉપે કે. છે ૧૯૦ વિશ્વકર્મા કો વિરાપે એ

એહવી નગરી ઊજેણી વડી, સ્વર્ગ આકાર વિશ્વકર્મા ઘડી;
અી ચિત્રિણી તો ઘેરે ઘેર, પ્રતિવ્રતા વ્રત પાળે પેર. ૧૯૦
સહુ તણે મન પરમેશ્વર બ્રહ્મ, કો કોહોનો નવિ ચૂકે ધર્મ;
વૈશ્ય વ્યાપાર શુભ માંડે હાટ, લાભ ન લીઈ બ્રાહ્મણ ભાટ. ૧૯૧
ક્ષત્રી ક્ષત્રવટ રણમાં ચઢે, સાધૂને પીડે તેહેસ્યૂં વઢે.
રાજાનો સત્ય બાંધ્યો પંડ, ધરે તેહેને તેહેવો દે દંડ. ૧૯૨
વિપ્ર અજાચિક સહુનૂં મન, પૂરે રાજા એહાં અંન;
પવિત્ર કાયા નિર્મલ દેહ, મન માગ્યા વરસે છે મેહ. ૧૯૩
ખેડુત જનને આધકો લાગ, રાજાને દે દશમો ભાગ,
જિહાં આણ ધર્મની ફ્રરે, તિહાં વિઘ્ન કોઈ નવિ કરે. ૧૯૪
ધર્મપુરી એહવૂં છે નામ, રાજ કુંવર આવ્યો તે ગામ:
અજાણે હૂં સભામાં જાયૂં, તોતરણકથી હલુયો થાયૂં. ૧૯૫

દુહા

ટોડે ગઢને પેસતાં, સુંદર વાડિ વન,
તે જોવાને આવિયો, તે દાઢે તે રાજન. ૧૯૬
દિલ પરાઠિ ઉમટ્યૂં, જાણે સાગર પૂર;
તેહ મધ્યે શોભી રહ્યા, જિમ આભામંડલ સૂર. ૧૯૭
દુંદુભિ ગાજે ગડગડે, જિમ ગાજંતો મેહ;
તારા મધ્યે ચંદ્રમા, તિમ રાજાનો દેહ. ૧૯૮

ચિત્રિણી કે. ચતુરા ચીતની. વ્રત ફ્રા. બહુ. ૧૯૧ ધર્મ કે. કરમ. વૈશ્ય૦–કે. કરે વૈશ વ્યાપારે હાટ, વૈતાલ સરીખા ભારે ભાટ. ૧૯૧ પછી કે. માં આ પંક્તિ વધુ છેઃ– પરઠે જેહ પુરાંણ, સકલ કલા ગુણ જુગતે જાણ. ૧૯૨ તેહસ્યું વઢે કે. તેહને નડે. તેહને હિ. અપરાધ. ૧૯૩ પવિત્ર૦–નારાયણસૂ સહુને નેહ. મન માગ્યા કે. હિ મનવાંછીત. વરસે છે ફ્રા. નિત્ય વરસે. ૧૯૪ રાજાને દે કે. હિ. રાજા પામે. દસમો ભૈ. પંચમ. તિહાં૦–કે. કોણું વીઘન તે આવી કરે. ૧૯૫. રાજકુંવર કે. રાજપુત્ર. ૧૯૫ પછી કે. માં આ પંક્તિ વધુ છેઃ–કરૂ પ્રાક્રમ કવિ માહારે મન, તેમ રીઝે રૂડો રાજંન. રહ્યા કે. રાયજી. ૧૯૮ ગાજંતો કે. બેસાડી. તારા૦–કે. દ્રુમ કારે પૃથ્વી ગડગડે, ગગન જઈ લાગી ખેહ. ૨૦૦ પછી કે, નો વધારોઃ–

ઘટા ચઢિ હોઈ ઘન તણી, તેહેવા શોભે ગજ;
તે મધ્યે જિમ વિજળી, એમ ફરકે ધજ.
ધ્રૂજે કાયર દેખતાં, ગળે દુશમનની જાતિ;
સરોવર ખીલી રહે, જિમ અંબુજ પરભાતિ. ૨૦૦
ખલક જોવા સહુ ઉમટી, મહેલીને ઘરસૂત્ર,
માંહો માંહેથી નિરખિયો, મહીપતિ પોતે પુત્ર. ૨૦૧
ધન્ય એ જનુની માહરી, ધન્ય એ કુલની રીત;
ધન્ય એ વિક્રમને વરી, (તે) કાયક જન્મની પ્રીતિ. ૨૦૨

ચોપાઈ

નરપતિ નિરખી ઉલટ થયો, રાજસભામાં રાજા ગયો.
સહુ સહુકોને વળગૂં કામ, રાજકુંયર ઉભો તે ઠામ. ૨૦૩
બુદ્ધિ વિચ્યારી તે કાલણી, નારીમાં ડાહી માલણી;
નારી એક બેઠી'તિ ત્યાંહ, પેઠો પોતે વાડી માંહે. ૨૦૪
બાંધ્યો તુરી આણીને ધીર, મુખ પખાળી પીધૂં નીર;
આડિ દ્રષ્ટે જોયાં એહેંન, જુહાર લે તૂં માહરી બહેન! ૨૦૫
પરદેશી પંથી આવિયા, પસલી એક કાપડૂં લાવિયા.
ઈમ કહી ગયા તે પાસ, મૂકિ હેમની મોહોર પંચાસ. ૨૦૬
ભલે આવ્યો માજાયો વીર, લીધાં ઉવારણાં દિધી ધીર;
જીવી જીવજ્યો ડુંગર તણી, વધજ્યો લાજ વિક્રમથી ઘણી. ૨૦૭
માન ઝાઝૂં મહીપતિનૂં હજ્યો, દુશમન તાહારા દેહવટ જજ્યો.
અનેક એહેવી આશીશ કરી, મેહલી છાબ તે પુષ્પે ભરી. ૨૦૮

ચડે માલીયે માનની, જોવા વીક્રમ રૂપ,
જેવો અરૂણજ અવનવો, ભરત ખંડનો ભૂપ

૨૦૧ પોતે ક્ષુ. તે. ૨૦૨ વિક્રમને વરી કે. વિક્રમ રાયને. કાયક૦-કે. ધન પુરવની પ્રીત. ૨૦૩ રાજસભામાં૦-કે. રાજા તો વાડીમાં ગયો. વળગૂં કે. વાધૂં ૨૦૪ નારીમાં ક્ષુ. વાડીમાં; કે. ડાહીમાં. ડાહી કે. રૂડી. ૨૦૫ લે તું કે. લેજે રે, હિ. લેયો. ૨૦૬ પછી કે હિ. પરણો ૨૦૭ દિધી કે ધાઈ. ૨૦૮-૧ પછી કે. તો

પરમ હર્ષે તે ઉલટભેર, તેડી ગઈ પોતાને ઘેર;
ખાનપાન, મેવા, અમૃત, પાક, રસોઈ બત્રીસી, ચોસઠ શાક. ૨૦૯
લવંગ એલચી ઉજ્જ્વલ પાન, સંતુષ્ટ કર્યો તેહને દેઈ માન.
ઢાળ્યા ઢોળ, સુકોમળ સેજ, પોઢાડયો બાંધવ આણી હેજ. ૨૧૦
રત્નકમલ મૂકયો દીવડો, (તું) માજાયો માહરો જીવડો;
સુખ પામો સહોદર સાથ, પછે પૂછી વીતગની વાતઃ ૨૧૧
કોણ દેશ? ને કિહાં ઘરસૂત્ર? કોણ રાજવંશીના પુત્ર?
કુણ પનોતી કુખે ધર્યો? વડી કર્મની કોણે વર્યો? ૨૧૨
સ્યૂં જાણૂં જે કષ્ટે ઘણે, પંથે નીકલ્યા છો જોબનપણે;
છોડયો દેશ તેહનાં તો પાપ, ધન્ય આ ધરતી, ધન્ય હું આપ. ૨૧૩
સહુ વાત વીતગની કહો, આણે આશ્રમ સુખે રહો;
સુઝથી થાઈ તે દીજે કામ, હું છું બેહેન બંધવને નામ. ૨૧૪
રખે મન રાખો ખરખરો, મન મેહલીને વાતો કરો. ૨૧૫

દુહા

રાજકુંવર કહેઃ બેનડી! હવડાં પરધરતી ગામ;
તાહેરે ઘેર રહ્યા થકી, જાણસ્યે સહુકો નામ. ૨૧૬
પ્રકટ થયસ્યું એક માસમાં, (તાહેરે) ભાગે મનસંદેહ;
તાહરે પસલી આપસ્યૂં, જે ચિંતવસ્યો દેહ. ૨૧૭
જો અમને રાખી સકો, તો રાખો એ ઠોર;
આગલથી તુમને કહૂં, છું રાજા કેરો ચોર. ૨૧૮
અમને રાખ્યે કોપસ્યે, તાહેરો વિક્રમ રાય;
પેહલી દુભણ રુપડી, હવડાં કોહોને નાય. ૨૧૯

વધારો-હરસીદ્ધ હજુર હલે દુજ વીર, સુરપુર હડ ચાલે વીર. ૨૦૯ ચોસઠ કે. મનમાનીત. ૨૧૦ પોઢાડયો કે. બેસારો. ૨૧૧ રત્નકમલ ફા. રતન કોમલ. વીતગની ફા. વિગતની. ૨૧૨ વડી કર્મની કે. વડા ભાગની. ૨૧૪ વીતગની ફા. વિગતનિ. ૨૧૬ રાજકુંવર કે. બાવક જાણસ્યે૦-હિ. જાગીરા જનકનું નામ. સહુકો કે. માહરૂં. જે હિ. મન. જે૦-કે. જે મન માને તેહ ૨૧૯ પછી કે. નો વધારો-

બહેન કહેઃ હો બાંધવા! ધન્ય આજુનો દિશ,
રાજા વિક્રમ કોપસ્યે, તો અમો લેસ્યૂં શિશ.
જેહને ઘેર જે પરણ્યો, તેહને મન તે દેવ,
મોરો માહરો ઇષ્ટ તૂં, હૂં કરૂ તમારી સેવ. ૨૨૧
માહરી જાત, માહરો ધણી, માહરો જાયો પુત્ર,
તે સર્વે છે તાહરૂ, સમૃદ્ધિ સહિત ઘરસૂત્ર. ૨૨૨
ઘરમા બેઠા રહો તમો, મુઝને સૂપો કામ,
ઇચ્છા ભોજન નિત્ય જમો, ખરચો દાદી દામ. ૨૨૩
જાયૂં નિત્યે રાજમાં, લાવૂં ઝાઝો ગરથ,
ચરચા જોઈ તુમને કહૂં, જો કાંઈ હોઈ અરથ. ૨૨૪

ચોપાઈ

વારૂ બેહનડી! દુ:ખ જ જસ્યે, ભારે કામ તે તમથી થસ્યે!
એમ કહીને હિંમત ધરી, પોઢયાં સહુ કો નિદ્રા કરી. ૨૨૫
પ્રાતરકાલ ઉદયો રવિ, દાતાજુક્તાની વેળા હવી,
સ્નાન, દાન કીધાં પૂજન, પંચામૃત આરોગ્યાં અન. ૨૨૬
વીતો દિવસ જવ રયણી થઈ, ફૂલ આપવા માલણ ગઈ,
બેહેન તૂં લે આ એક જ પત્ર, રાજસભામાં નાખજ્યો ત્રત. ૨૨૭
આપી ફૂલ વળી તે નારિ, નાખ્યો કાગલ સભા મુઝારિ.
બીજે દિવસે બેઠો સહુ સાથ, કાગળ આવ્યો રાજા(ને) હાથ. ૨૨૮

જાણ થશે જે રાજ્યા, તો હરે તુજ બહાર,
મારી નાખે તુજને, કુટુંબ સહીત પરવાર.
મુજ રાખે અરગુણ થશે, કે સાપકો સુખ.
જેણુ ધીરજ તાહરૂ, તેહનુ કહે મુજ મુખ.

૨૨૦ હો કે મુખ ૨૨૧ ઇષ્ટ કે ત્ત્ર તમારી કે સરવપા ૨૨૪ રાજ્યમા
હિ. રાજદ્વારમા લાવું કે રહુ ૨૨૫ નિદ્રા કે કોટ ૨૨૬ આરોગ્યાં હ્રા આરોગ્યેલ
૨૨૭ નાંખજ્યો કે હિ નાખપો ત્રત કે હિ વત્ર

બીજ્યો દેખી વાધ્યૂં હેત, વાંચ્યો સૂણતાં સભા સમેત;
"સ્વસ્તિશ્રી વિક્રમ રાજન! પવિત્ર છોજી નિર્મલ મન. ૨૨૯
લખીતંગ છે તિહાં માહરૂ નામ, અમો રહું અમારે ગામ;
ગરાસીયો ઊજેણી તણો, માગૂં દ્રવ્ય અનર્ગલ ઘણો. ૨૩૦
માટે આવ્યો છું તમ પાસ, બાર વરસનો લેયૂ ગરાસ;
આજ ના આપો (તો) કાલ્ય બમણો લેઊં,ડડ રાજા પ્રજાને દેઊં. ૨૩૧
માહેરો માલ ભોગવજ્યો તમો, બારવટો વેઠૂં છૂ અમો,
જાગ્ય જાગ્ય રે ચેતે તૂં, તમ માલનો ભોગતારી હુ ૨૩૨
સખેપે લખ્યૂ છે આજ, નહિ ચેતો તો લેઇશ રાજ્ય."
એહવૂ વાચી પોતે રાજન, લાગી ઝાળ પોતાને મન. ૨૩૩
સાભળતામાં સહુ કો હસ્યા, મર્મ બોલ તે મનમાં વસ્યા.
ચિત્રામણ લખ્યા હોય જિમ, સભા રહિ સાભલવા તિમ. ૨૩૪
કહો ભાઈ!લખનારો કોણ[2] થયો ગરાસીયો પેદા ઉહોણ.
વાત લખી જેણે આનડી, ધન્ય કુખ તેહની માવડી. ૨૩૫
જેહને જેવી સુઝ જ પડી, તેહવો ઘાટ ઘડ્યો તે ઘડી,
લખ્યૂ પાળે તે સાચો હોય, નહી તો લખાડે લખિયૂ કોય. ૨૩૬
છાનો કાગળ નાંખવો સહેલ, કરવૂ કઠિણુ જે લખિયૂં પહેલ;
ઇમ કહીને બીડૂ ધરચ, ભરી સભા મધ્યે તે ધર્યૂ. ૨૩૭

---

૨૨૯ સુણ્તા ક્ર૦ કે સાભળતા છોજી ક્ર૦ જેહવી મન ક્ર૦ ગમ નિર્મલ કે મહીપત
૨૩૦ રહું ક્ર૦ ને હિ રહુ છુ માગુ ક્ર૦ માગુ છું ૨૩૧ માટે ક્ર૦ તે માટ ૨૩૨
ભોગવજ્યો કે હિ ભોગવશો બારવટો૦-કે હિ બારવટસૂ વસ્યૂ અમો તુમ કે
તાહરા ૨૩૨ પછી કે નો વધારો -હવે ગમે તો અરથ જ આવ, નહી તો મુજને ચેતી
ઝાવ ૨૩૩ રાજ્ય હિ લાજ. પોતાને કે મહીપતને ૨૩૪ તે મનમા કે તેહના મન
સાભલવા ક્ર૦ સાભરે ૨૩૫ લખી૦-ક્ર૦. જિમ વાત લખી છે આવડી ૨૩૫-૧
પછી કે નો વધારો-ચક્રને આખુ જે નરની ફરે, તે ઉપર ગમાતર કરે ૨૩૬ તેહવો૦-
કે હિ તેણે તેહવી વાતો ઘડી લખાડે કે લખાડી ૨૩૭-૧ નાખવો સહેલ કે
હિ નાખ્યો મહેલ કરવૂ૦-ક્ર૦ કરવુ કઠિણુ જે લખ્યુ છે પહેલ, હિ કે કરવૂ
કઠિણુ ને કહેવૂ સહેલ ૨૩૭-૧ પછી કે નો વધારો -

લખનારાને લાવો તાન, તે આવે રાજાનાં પાન;
મોટી વાત મોટાંનાં કામ, કોણ ઘાલી સકે નિહાં હામ. ૨૩૮
સહદેવ મૂલદેવ બંધવ બેહ, મહા મશકરા પંડિત તેહ,
તેણે ઉઠી ચાવ્યાં પાન, મહીપતે દીધાં બહુ માન. ૨૩૯
આજ રાત્યે કારજ્ય કીજીઈ, સવારે સરપાવ લીજીઈ. ૨૪૦

દુહા

પડો વજડાવ્યો પુર વિષે, રાત્યે નિકળે બાહર.
તેહને તસ્કર જાણવો, લાવૂ આણો ઠાર ૨૪૧

ચોપાઈ

આજ રાતે નિકયે જે ચોર, તે રાજા વિક્રમનો ચોર.
પંડિત આવ્યા પોતાને ઘેર, મનમાં વિચારી સઘલી પેર. ૨૪૨
મૂકાવ્યા દરવાજા ઉલ, બે ઉઘાડી રાખી પોલ;
જે લખનારો પ્રાકમી હશે, (તો) માઝમ રાતે પેદા થશે. ૨૪૩
દડ. સાંકળને બંધે કરી, ઘાલૂં ચરણ તેહનાં છેતરી;
સેહદેવ ઉગમણીઈ ગયો, મૂલદેવ આથમણો રહ્યો. ૨૪૪
(ત) માવણે લીધો તેહનો પાર, કહ્યો કુંવરને સઘલો વિચ્યારઃ
કોઇક ઠગ નગરી આવિયો, રાજાશૂ દાવો લાવિયો. ૨૪૫

પાયે તો રાણી જાયા જેર, નહી તો હોઈ હરામીખોર
રાજા મુકે ઘાલો હાથ, બોલો સહુ સભાને સાથ

૨૩૭-૨ ઇમ૦-બત્રીસ પાનનુ બીડું કરૂ. ૨૩૮ રાજાના કે. પૃ૦ ધિપતના ૨૩૮ પછી કે. નો વધારો—વીડોપે નર વસારા બહુ, જેઈ રહ્યા તે સાભ૦ સહુ ૨૩૯ બંધવ ફા બધ ૨૪૦ રાત્યે કે એ૦ સરપાવ કે હિ સિરપાએ. લીજીઈ ફા હિ—૦
૨૪૧ પછી કે—

રાજપુત્ર હગે રાજની, તો આને કરી પેર,
હોયે પુત્ર હરામનો, પોહતી રેહે પેર

૨૪૩ માઝમી કે હોમી ૨૪૩ પછી કે નો વધારો—એ બંધવ થયા તયાર, પાહતી પોતાના હથીઆર. ૨૪૪ ફા સોહમેર. મુહદેવ. ૨૪૫ તેહનો હિ સપશે

તેહને આજ પંડિત ઝાલશે, બાંધિ બંધ હેડે ઘાલશે.
વારૂ કહીને પેઠો વીર, રાણી આપ રૂદેમાં ધીર. ૨૪૬
સહુ ધારણુ પજૂં જાહરે, મધ્ય રાત્યે ઉઠ્યો તાહરે;
શ્રી શણગાર તે સાસ્યા ઘણા, શત સહસ્ર ને લાખો તણા. ૨૪૭
છૂટી વેણુ સવા ગજ કેશ, યઈ રંભા કોય જોબનવેશ;
નખશીખ સજ્યા સોલ શણગાર, પારિજાતક મુક્તાફલ હાર. ૨૪૮
હેમ ઝુમખે, મોતી લહેક, પ્રેમલ બરાસ કસ્તુરી બહેક,
જેહેવી વિધાતા હાથે ઘડી, ન દીસે કોઈ એહેથી વડી. ૨૪૯
ચરણા, ચોળી, ચુનડી રંગ, લીધી થાળ મોતીની સંગ;
કુંકુમ ચંદન પૂજા કરી, દિપક જ્યોતિ માંહે શ્રીફલ ધરી. ૨૫૦
સહદેવ બેઠો છે જિહાં, રમઝમ કરતી આવિ તિહાં;
નાંખી ભુરકી મોહ જ તણી, લાગી ખાંત જોવાની ઘણી. ૨૫૧
ઉઠી આવ્યો જોડ્યા હાથ, બોલ્યો તે જુવતીને સાથ:
માઝીમ રાતિ આપે જાણ, કિમ લોપી રાજાની આણ ? ૨૫૨
શાની થાળ ભરી લાવિયાં ? આપ એકલાં કિમ આવિયાં ? ૨૫૩

દુહા

મધ્ય રાતિ શિવપૂજા તણી, માહરે બાધા આજ,
ભરી થાલ પૂજા તણી, (હું) આવી છૂં તે કાજ. ૨૫૪

કાવો હિ. આડી ૨૪૭-૧ પછી કે. મા આ પક્તિ વધુ છેઃ–માલણના હુતા શણગાર, લીધા છાના નવ્ય લાગી વાર. ૨૪૭-૨ સ્રી૦–કે. અમુલક આભુષણ ઘણાં, સારાં અંગે તે સ્રી તણાં. ૨૪૮ પારિજાતક૦–કે. મુગતાફલના હોસે હાર. ૨૪૯ જેહવી૦–કે. દીસંતી વનીતા કો વડી, સ્વય વીધાતા હાથે ઘડી. ૨૫૦ પછી કે. નો વધારોઃ–

જેવી ઇંદ્ર તણી અપછરા, મોહ ભરી જેવી મછરા.
રૂપે રૂડી નીરમલ નાર, સતી તણો જાણે અવતાર.

૨૫૧ લાગી ક્રા. લાખી. ૨૫૧ પછી કે. માં આ પંક્તિ વધુ છે˚–ગુંઘટ માંહેથી આવો ઉદ્યોત, જેવી ચિત્રામણીની જ્યોત. ૨૫૨ જુવતીને કે. સુંદરીને. ૨૫૩ આપ કે. આ વેલાં. ૨૫૩ પછી કે. નો વધારોઃ–

પ્રધાન અમારો ઘરધણી, નામ કહું કયમ સોય?
પડો વાગ્યો છે રાયનો, (માટે) સાથે ન લીધું કોય.

ચોપાઇ

ઇમ કહીને ચાલી જાય, વિપ્ર તણું મન વિહ્વલ થાય;
ખોળીઉં તો ઠેકાણે રહ્યું, જીવ ને મન તે કેડે ગયું. ૨૫૬
કરી પૂજા ને પાછી વળી, પંડિતની તો પોહોતિ રળી.
બેઠા વાટ જોઉં છૂં અમો, કાંય પ્રસાદ આપોજી તમો. ૨૫૭
લટપટ કરી રાખી કામની, નહીં કો પાસે (ને) અર્ધ જામની.
કામની કહે બેઠા રહો (છો) આહ, સ્યો વિચાર કરો મન માંહ? ૨૫૮
એક ચોર (છે) તેહને ઝાલશું, તેહેંના ચરણ કાઠે ઘાલશૂં.
કહે સ્ત્રી મુઝને લાગી હાડ, આપ ચરણ ઘાલી દેખાડ. ૨૫૯
માહકૂ કહ્યું કરો એ ઘણું, (પછે) કહ્યું કરૂ હું તમ તણૂં
ડાહ્યા ચતુર વિદ્યાનો સંગ, અકલ છે પણ કામે અંધ. ૨૬
મહામાયા જિતિ નવિ જાય, કામવશ સહુ કો કહેવાય.
સ્ત્રીના વાયક ધરિયાં કરણ ઘાલ્યો કાઠ ચતુરે ચરણ ૨૬

દીપક લઇને સીદ જાઓ છો, મન મોહોના ગુણ ગાયા છો
બુધવનો કોણ વાદરો કથ, સે કામે પનો છો પંથ.

૨૫૫ નામ કહું કો. ના તે સોય કો. હોય, કે જોય. રાય કે પુર વિરે સાથે૦-કે સખા નથી માથે સોને ૨૫૫ પછી કે નો વધારો.-

પુજા મધ્ય રાતે સીવ તણી, કમ ચુકૂં હું આપ,
પેરે સુદના અટમી, તો પરતગ લાગે પાપ.

૨૫૭-૧ પછી કે મા આ પંક્તિ વધુ છે-મોહો આગળ નીસરી છે બાહાર, તે બોતાની પડીતે નાર ૨૫૭ પછી કે મા આ પંક્તિ વધુ છે-માદરા સમ જો પાગ જ ધરો, વાતો બેચારેક જ કરો. ૨૫૮ રહો કે કમ ૨૫૮ પછી કે નો વધારો-અમૃત બાઉ મટકું ધરદ માનીને નાખો ઘેરો ફેરો ૨૫૯ ચોર છે તેહને કે હિ ઠગને અનો. ૨૫૯-૧ પછી કે નો વધારો-નીચું જોઈ તે કામન કેહે, એ કાઠા માહે તે પગ કરી રહે. કહે૦-કે એ તો અચરત લાગી રાઢય ૨૬૦ પછે૦-કે હિ પછે અમો કરસ્યું તમ તણૂં અકલ છે હિ કે અકલવંત ૨૬૦-૧ પછી કે નો વધારો-એમ કહી ફેરવતી આખ્ય, બારે શુરકી નારી નાખ્ય ૨૬૧-૧ પછી કે નો વધારો-

મૂકી ખીલી તેણે ઠાર, ઉપર મેંક્યો વનિતાઈ ભાર;
બેડી ખીલી તેહની સાથ, પાછળ બધ બાંધિયા બે હાથ. ૨૬૨
હસૂ ન કરશ રે નારિ! તૂ, વિણ મોતે મરૂ છુ હૂ.
નારિ નારિ ન કરો તમો, રાજાજીના ઠગ તે અમો ૨૬૩
નારિ નહિ હૂ નરની જાતિ, તુને જિતવા આવ્યો રાત.
મોહેઢિ કાજળ ખરડ્યૂં (તે) દિશ, સુનો ચોપડ્યો તેહને શીશ ૨૬૪
રાજા આગળ કહેજ્યો જઈ, હવડા ખબર જે તાહરી થઈ.
ઘર બેઠા ગરાશ જ આલ્ય, તુઝને આટ નૂ કરસ્યે કાલ ૨૬૫
ઇમ કહી તિહાથી ચાલિયો, મૂલદેવ દ્રષ્ટે ધાવિયો,
સેહદેવ વીતૂ જેટલૂ, મૂલદેવને કીધૂ તેટલૂ. ૨૬૬
સ્ત્રીને મોહે કારાગૃહ પડ્યો, તેહનો ઘાટ એ રીતે ઘડ્યો,
કારાગૃહ દીધા બેહુ જણા, ચતુર પડિત જે ડાહ્યા ઘણા ૨૬૭
રહી રજની એક જ પોહોૅર, આવ્યો માલણ કેરે ઠોર;
સહુ કો છે નિદ્રાવશ કામ, શણગાર ઉતારી મૂક્યા ઠામ ૨૬૮

બુધ ચદ્ર કામે ઘેલા થયા, ગુરુપત્નની ઉપરે ગયો
પોતાને દેખી ગયો છે છતી, તે ગઈ ધાઈ સજીને મથી
એવા એવા લાખ કરોડ, જીતા કામે હાકી બે હોડ

૨૬૧–૨ કાઠ ફો કાઠમા ૨૬૨ ઉપર૦ કે ઉપર સ્ત્રીયે મારો માર, હિ ઉપર મેલો તે સ્ત્રીયે ભાર ૨૬૨–૧ પછી કે નો વધારો.–મેલી હેઠી થાશી રૂપ, પ્રગટ થયો કો ભારે ભુપ ૨૬૨–૨ બેડી કે બેસારી ૨૬૩ નારિ૦–કે મા આ પક્તિ નથી. ૨૬૪ આવો હિ, આવ્યો છુ તુને૦ કે ધરી વેપ આની ધુ રાત સુનો૦–નટી તો ઘસીને વાઢત શીશ ૨૬૪ પછી કે નો વધારો –મોઢે કાજલ ચોપડુ ઘણુ, સામ વદન કરૂ તે તણુ ૨૬૫ હવડા ખબર કે હકીગત તુઝને૦–કે નહી તો ઓલખે સુજને કાલ્ય ૨૬૬ પછી કે નો વધારો વીસ્તાર કરૂ તો લાગે વાર, ચરીત્ર દેખાડુ અપરમ પાર ૨૬૭ કારાગૃહે૦–કે ઘાલા હેઠે તે બે જણા ૨૬૭ પછી કે નો વધારો –

ગઈ ભુખ બે જણની ઘણી, અરજ સુણે નહી કો તે તણી
કોએ સાદ તેહનો નવ્ય ધરે, જાણે ઠગ ઠગવિદ્યા કરે

પોઢો સિજ્યા નિશ્ચલ મન, જે કો વાત ન જાણે અન્ય.

પ્રાતરકાલ થયો જેટલે, નગર સહુ ઉઠયૂં તેટલે. ૨૬૯
ગયા દરવાન ઉલટ મન ધરી, જઈ રાવલે રાવ જ કરીઃ
રાય તમે દષ્ટે ધાલિયા, પંડિતે બે ઠગ ઝાલિયા. ૨૭૦
હુકમ દ્યો તેહવું જાણીઈ, કહો તો ઈહાં બાંધી આણીઈ
જાઉ એહને ખર વાહન કરો, નગર બાધા માંહે ફેરવો. ૨૭૧
વદન કરાવો તેહનાં શામ, ફેરવો જિમ દેખે સહુ ગામ;
ફેરવી ઠેકાણે આવજ્યો, પછે મુઝ હજુર લાવજ્યો. ૨૭૨
કહેતાંમાં ધાયા તિહાં જોધ, અંતરકરણમાં આણી ક્રોધ;
મોટું પરોઢ જીવારે થયૂં, સૈન્ય સહુ ઠગ પાસે ગયૂં. ૨૭૩
બાંધીને ખરવાહન કરયા, બાધા નગર મધ્યે ફેરવ્યા.
તે બ્રાહ્મણ કહે ઠગ નહિ અમો, શા માટે મારો છો તમો? ૨૭૪
તેહનું કહ્યૂં તે કુણ સાંભળે ? જિહાં બાર બાપની વેળા મળે. ૨૭૫

દુહા

રાય વિક્રમ સભા ભરી, બેઠા'તા જે ઠાર.
તિહાં બે ઠગને લાવિયા, ક્ષણું ન લાગી વાર. ૨૭૬
રાજાઈ નિરખણ કર્યૂં, જોયા તેહના મર્મઃ
ફટ ભૂંડા એ શૂં કરયૂ ? એ તો મારયા બ્રહ્મ. ૨૭૭
એક દુખ બીજૂં હસૂં, (તે) કૌતક સરખી વાત.
કહો ! ભાઈ! સ્યૂં નીપનૂં? જાગ્યા'તા જે રાત્ય. ૨૭૮

૨૬૯ ઘેરે કે ઘરને ૨૭૧-૧ પછી હિ નો વધારો-રાજા હરખ્યો કહયા સાથ, વોલાવ્યો પોતાના સેવક સધાત્ય ૨૭૧-૨ જાઉ એહને કે હિ જાઓ તેને, કે રાજા કહે ૨૭૨ મુઝ કે માહારે ૨૭૩ સૈન્ય૦-કે. ઘણું માણસ તે પાસે ગયું. ૨૭૩ પછી કે. માં આ પંક્તિ વધુ છે-વળી ખરડું તે બેમે મુખ, જાણે કોણ તે બેના દુખ ૨૭૬ વિક્રમ કે રાજ તિહા બે હિ. તે વેશા, કે વદા હાજર. લાવિયા કે કરા ૨૭૭ મારયા કે માહારા ૨૭૮ સ્યૂ કે કમ ૨૭૯ કહો૦-કે હિ કાઢાવો જાતે બ્રહ્મ ૨૮૧ કાઢા૦-કે જ્યહાં આવ્યા છુ તે માટ

ક્રિમ ઠગે તમને ઠગ્યા, તે કહો સર્વે મર્મ ?
દુખ પામ્યા દીસો ઘણુ, કહો વાતનો ભર્મ. ૨૭૯
કહે બ્રાહ્મણ સુણ મહિપતિ ! શો પૂછે એ જ્યોગ ?
વાત વીતકની શી કહૂ ? માહેરા કરમના ભોગ ૨૮૦

ચોપાઈ

ભરી સભામા આવ્યા પાન, પડિત જાણી દીધા માન,
તે સર્વેની ઉઠી વાટ, ડાહા વાહા છૂ તે માટ. ૨૮૧
જુજવી ભાગલ બેઠા બેહ, અત કરણમા આણી નેહ,
મધ્ય રાત્યે ઠગ તિહા આવિયો, નારી રૂપ નર તે લાવિયો ૨૮૨
મીઠા વચન સભળાવ્યાં કરણ, પોતે પોતાના ઘાલ્યા ચરણ,
કરી ગયો મહા ભારે કામ, શીશ સપેત ને મુછ શ્યામ. ૨૮૩
તાર પછી વીતૂ જેટલૂ, રાજાજી ! જાણો તેટલૂ
સરકાર અઢાર વીતા છે મુને, સ્યૂ વિસ્તારિ કહીઈ તુને ? ૨૮૪
માહેરા મનમા મોટી દાઝ આગન જાતા સેશે રાજ્ય
માટે રાય ! ચેતીને ચાલ્ય, સારી શીખ તે તેહને આલ્ય ૨૮૫
ફરી સભા રાજાઈ કરી, મેહલ્યૂ બીડૂ હેત જ ધરી, ૨૮૬

દુહા

આપ બાપથી ઊપનો, ધાર્યો માનૂ થાન,
સુંઠ ખાધિ હોય માવડી, તે ખાઈ એ પાન ૨૮૭
સુખ જોજનો પડિત તણૂ, પછે ઘાલજ્યો હામ,
પૈંડ કરસ્યે જે પારકો તે કરશે એ કામ ૨૮૮

---

૨૮૩ વચન કે ખાટા પોતે૦—કે ચુકા ચતુર ઘાના મેં ચરણ સપેત હિ સ્વેત મુછ કે વ૦ન જ ૨૮૫ શીખ હિ શીખામણ સારી૦—હિ નહિ તો તુજને મારે કાવ ચાલ કે ઝાલ ૨૮૫ પછી કે નો વધારો જાયો પધારો મહારાજ ઘેર, ભોગ તમારિ પામા પેર ૨૮૬ ફરી કે પાછી કરી કે ભરી. ૨૮૬ પછી કે નો વધારો—

કોને મરદ મુછાનો થાયે, પાન બત્રીસે બીડુ ખાયે
જીતો તે તો જાને તરત, નહી તો ગાઠે બાધૂ મરત

૨૮૭ બાપથી ફ્રા કે હિ બાપેથી ૨૮૮ પડિત તણ્ તે૦—ફ્રા તો થાસ્યે એ

જોઇ સહુકો ઊસરે, કો સાહૅમો નવિ થાય,
સિંહ-મુખ લેવા કરે, તે એ બીડૂ ખાય. ૨૮૯

ચોપાઈ

રાજાના ખાસા હલવાઈ, લલો પતો માજાયા ભાઇ,
મહા ચકતા ગુડા નાટ, માડે ચહુટા વચ્ચે હાટ. ૨૯૦
વિધ વિધની વેચે સુખડી, જે ખાયે ભાગે ભૂખડી,
મોતિચૂરનો માલ વશેક, વેચે લાડુ રૂપીઈ એક. ૨૯૧
નજરબાજ હીમાતી ઘણા, પારખુ માણસ હીરા તણા,
તે સમે ઉભા છે તિહા, બીડૂ રાયે ધરયૂ છે જિહા ૨૯૨
બીડૂં લીધૂ તરત જ ધશી, રાજા સાથે બોલ્યા હશી
તે ઠગને ઠગી આવીયે, જમણો કર કાપી લાવીયે ૨૯૩
બીડાના બે કડકા કરયા, બે ભાઇએ બે ગાલ જ ભર્યા,
દરપણ લેઇ જોયૂ મુખ, દીઠો રગ ને ભાગી ભૂખ. ૨૯૪
ભલા ભલા ભૂપતે કહ્યૂ, બમણ્ જોર તિહાંથી થયૂ
રાતે બહિર દેખૂ જેહને, મારૂ ઠગ કરીને તેહને,
દાદ ફરીયાદ તે તેહૅની નહિ, ભરી સભામા એહવી કહી ૨૯૫
વાગો પડો રાજાની આણ નિશાઈ નીકળે ખોશે પ્રાણ!
તે તેહના ઘરને નહિ મળે, ફરિયાદ તેહની કો નહિ સાભળે ૨૯૬
ડુડી વજડાવી એહવી પેર, લલો પતો બે આવ્યા ઘેર
વાત બાધા નગરમા થઇ, માવણે ડુયરને આવી કહી ૨૯૭

કામ ૨૮૯ ચમ્તા કે હિ ચકરી ૨૯૩ તરત જ કે ધીરે આવીયે ફ્રા આવજ્યો
લાવીયે ફ્રા લાવજ્યો ૨૯૩ પછી કે નો વધારો—જે કરે મારા(થી) હીજ આપ,
તેહ તણુ બાગ વાળુ પાપ ૨૯૪ બે૦—કે ભુપતને ભાવે રગે ભરા નેઈ કે સભે
૨૯૫ ભતા૦—ફ્રા મા આ પક્તિ નથી જેહને ફ્રા જાહરે તેહને ફ્રા તાહરે દાદ૦—
કે મા આ પક્તિ નથી ૨૯૫ પછી કે નો વધારો—પહેલે રાત કરૂ છુ જમ નગરપડો
વજડાવી તમ. ૨૯૬ વાગો પડો ફ્રા વાગી ડુડી. તે૦ કે મા આ પક્તિ નથી
૨૯૭ ડુડી૦—કે મા આ પક્તિ નથી ૨૯૮ માવણે૦—કે વનીતા એની રીતે કહી

નિશાઈ બાહિર ન જાશો ભાઇ ! રાજાની ફરી છે દુહાઈ;
હલવાઇ એ હિંમત ધાલશે, કાલ્યવાલા ઠગને ઝાલશે. ૨૯૮
પંડિતસ્યૂં કર્યો'તો વાદ, લહો પતો ઊતારશે નાદ;
રાજાનાં પાન ચાવિ ગયા, તે ઠગની ચિંતામાં થયા. ૨૯૯

રવિ અસ્તની વેળા થઈ, પ્રજા સહુકો ઘેરે ગઈ;
હરતાલ પડી છે બાધે ગામ, બેજાર ન દીસે માનવ નામ. ૩૦૦
પટમારિગુ કુંયર જ થયો, હલવાઈ હાટ તે વેળા ગયો.
ઘર દુકાન તેહનૂં છે એક, ભરી સુખડી માલ વિશેક. ૩૦૧
માંહે તાળૂં દિધૂં જેટલે, બાહિર કુંયર બોલ્યો તેટલેઃ
ઉઘાડ બાર લાગી ભૂખડી, લ્યો દામ ને આલો સુખડી. ૩૦૨
પરગામથી આવ્યા છૂં અમો, શીઘ્ર આહાર આપોને તમો.
હલ્યા વિદેશી ! ખોઇશ પ્રાણ, રાજાની ફરી છે આણ. ૩૦૩
નિકળે બાહિર આથમતે દિશ, વણ વાંકે તે ખોશે શીશઃ
માટે નિશા ઘડી એક જ ગઈ, ખુંણે ખોચરે પડી રહે જઈ. ૩૦૪
ભાઇ ! કિમ વેઠીશે દુઃખ, બાર પોહૅરની ભુંડી ભૂખ ?
જાણીઈથી આપૂં દામ, આપો સુખડી થાશે કામ. ૩૦૫
કદાચ નાપો તો શૂં કરૂં, આખી રાત તે ભૂખે મરૂં ?
ઘરમાંથી બોલ્યો હલવાઇઃ સાંભળ પંથી ! માહરા ભાઇ ! ૩૦૬

હિમ્મત ફ્રા. હૅમત. ૨૯૯ પંડિતસ્યું કે. વીપરશું સાથ. લહો પતો કે. તેહેના. ૩૦૦ રવિ અસ્તની કે. નીશા સમેની. માનવ નામ ફ્રા. હિ. માનવનો ઠામ. ૩૦૧ કુંયર જ કે. કાસદ સો. હલવાઈ૦–હિ. લતોપતોને હાટે ગયોઃ કે. હલવાયા. હ(ા)ટ ગુણવંતો ગયો. વિશેક ફ્રા. વિશેષ. ૩૦૩ ફરી ફ્રા. ફરે. ૩૦૪ તે ખોશે કે. પડાત્રે. માટે૦–કે. સંધ્યા સમે તો વેલા થઈ. ૩૦૫ વેઠીશે કે. હિ. વેઠારો. દુખ કે. ભુખ ભુંડી ભુખ કે. દાવાદલ દુખ. ૩૦૫–૧ પછી કે. નો વધારોઃ–

દીધાં તાલાં ભોગલ ભીડીયો, ઉઘડે નહી ખડકી બીડીયો.
લોભ પાપ તણું છે મુલ, લોભેથી સહુ પામે સૂલ.

૩૦૫ આપું કે. હિ. આપો. આપો કે. હિ. આપું. થાશે કે. કરશું જો. ૩૦૬

લાડુ લેઇ તૂં નાસી જાય, કિમ રાતે તૂં પેદા થાય?
ગરજવંત છે મારે આશ, જાળીયામાં બોલે બે પાસ.
એક હાથમાં દ્રવ્ય જ આલ્ય, બીજે સુખડી બોલે ઘાલ્ય.
લબો હાથ પૈસો આલિયો, મુઠી સહિત બારે ઝાલિયો. ૩૦૮
પતો પાસેથી ખાવૂં લેઇશ, તાહરે કર તો મૂંકિ દેઈશ.
બીજો કહેઃ ભાઈ! લે તૂં ખાય, ઉતાવળો ઠેકાણે જાય. ૩૦૯
લાડુ આપવા કર કાઢિયા, પંથીઈ પોહોંચેથી વાઢિયા;
તાણિ ખેંચી કાઢ્યો ખાંધ, મોહોકમ મીણ દોરીઈ બાંધ. ૩૧૦
લક્ષો પતો બે ભાઈ સાથ, ઝાલ્યા જોઈ બે એકઠા હાથ;
માંહે જુયા ને એકઠા બાહેર, તેમણે ઘણો કીધો પોકાર. ૩૧૧
ઘરમાંથી સહુકો સાંભલે, પણ બાહર નવિ કો નિકળે;
જાણે ઠગ ઠગવિદ્યા કરે, નિકળે બાહર તે નિશ્ચે મરે. ૩૧૨
કુંહણી સુધી બાંધ્યા હાથ, પોહોંચા વાઢી લીધા સાથ,
ગયો રાજમાં વેગે કરી, હિમ્મત આપ રૂદેમાં ધરી. ૩૧૩
ઉઠ પ્રતિહાર રાજાપેં જા, ઠગ તણા બે પોહોંચા સાહ;
ઠગ બે બાજારે ઝાલિયા, તેહેનૂં નિશાન પોહોચા લાવિયા. ૩૧૪
વધામણી મનમાં ઝાલશે, સાંભલતાં શરપાવ આલશે;
મધ્ય બાજાર ભણી છે વાટ, બાંધ્યા ઠગ હલવાઈહાટ. ૩૧૫

દુહા

પ્રતિહાર ગયો (છે) રાજ્યમાં, મનમાં ઉલટ બેર;
કુંયરે અગ્યારા ગણ્યા, આવ્યો માસણ(ને) ઘેર. ૩૧૬

નાપેઃ કે. હિ નાપિ. ઘરમાંથી કે. ગરીબ જાણી. માહરા કે મુરખ. ૩૦૭ રાતે ઇ કે પરમાતે. જાળીયામાં કે. પટતરે. બે કે છે ૩૦૯ ફૂ. રેઇસ. લેઇસ. ખાય કે. ખા જાય કે. યા. ૩૧૦ કાઢિયા કે. કાઢીયો વાઢિયા કે વાઢીયો. ખાંધ કે. ખંધ મોહોકમ૦–કે બાહારથા બંને બાધા બધ ૩૧૧ ઝાલ્યા૦–કે. દુખ પાંમા આબ બે સાથ. માહે૦–કે. પાડે બુંબ કરે પોકાર. સાલો સાલો રે ઠગ છે બાહાર. ૩૧૨ તે ફૂ. તો. ૩૧૩ રૂદેમા હિ દેહમાં ૩૧૪ સાદ ફૂ. સા; કે. માદા. ૩૧૫ સરપાવ

પ્રતિહારે જઈ પ્રણુમિયો,¹ રાજા ચતુરસુજાણુઃ
હલવાઇઉં હાજર કરયા, ઠગ તણુા બે પાણુ. ૩૧૭
બાંધ્યા છે બાજારમાં, કોઈ નથી તિહાં પાસ;
ગરજ હોય જો રાયને, (તો) આણે આપણે વાસ. ૩૧૮
સાંભલતાં સુખ ઊપનૂં, સેવક સાચ્ચૂ સંભલાય;
બાંધો જઈ ઠગ બેહુને, હવડાં હજુરે લાવ્ય. ૩૧૯

ચોપાઈ

કહેતામાં ધાયા દશવીસ, અંતઃકરણુમાં આણી રીસ;
બાર ઉઘાડી પેઠા માંહ, પોકાર કરે હલવાઈ જાંહ. ૩૨૦
'અમે,' 'અમે,' ઘણું એક કરે, હુકમ રાયનો કોથી નવિ ફરે;
ઠગ તણુા રાજા તે જાણિયા, ધાડે બંધ બાંધી આણિયા. ૩૨૧
કરે વિલાપ ને અધિકૂં રૂઈ, હાથથી રુધીર ટીપે ચુઈ;
રાજદ્વારમાં ઉભા કર્યા, સેવક રાવ્ય પાસે પરવર્યા: ૩૨૨
જાયો જુયો રાજાજી ! તમો, ઠગ બે બાંધી આણ્યા અમો;
હુકમ રાવણો સીર લિજીઇં, કહો તે દંડ એહને દિજીઇં. ૩૨૩
તવ બોલ્યા પૃથવીપતિ ધણીઃ હવડાં નિદ્રા આવે ઘણી;
ઉંચે ચરણુ ને હેઠૂં શીશ, બાંધો જ્યાર ઉગમતે દિશ. ૩૨૪
ભરી સભા સહુ બેસે જિહાં, આણી હાજર કરજ્યો તિહાં.
કહી મહેલમાં મહીપતિ ગયા, ઠગની સુલમાં સેવક થયાં. ૩૨૫
રાય હુકમ કર્યો તો જિમ, બે ઠગ બાંધી મૂક્યા તિમ. ૩૨૬

---

1. હિ. સીરપાઓ. ૩૧૭ હાજર કરચો કે. ક્લા અમો. ૩૧૮ આણે ફા. આવ્ય. ૩૧૯ સભલાવ્ય કે. હિ. કાહાવ્ય. બાંધો૦—કે. બાંધી લાવ્ય બેજારથી. હવડાં કે. હેવે. ૩૨૦ અંતઃકરણુમાં કે. રૂદયા સાથે. ૩૨૧ ઠગ૦—ફા. ઠગ રાજા તણા જાણીયા, ધાડે બાંધીને આણીયા. ૩૨૨ ફા. રૂધીર ટંપે. સેવક કે. ખાસા સેવક. રાવ્ય પાસે હિ. ખાસા માંહે; કે. પુરમાં. ૩૨૩ જાયો જુયો કે. જીવો ઘણું. બ કે. છ. રાવલો સીર; ફા. શીશે રાય. ૩૨૪ ઉગમતે કે. હિ. ઉગે તિહાં. ૩૨૫ બેસે કે. હિ. બેસીસુ. ૩૨૬ હુકમ ફા. હુસમન. બે૦—કે. કરે સેવક સવાયું તેહ.

દુહા

રયણી વીતી રંગમાં, પેહે ફાટયો પ્રભાત;
બાંધ્યા ઉજેણી નગ્રમાં, વાઈ ચાલી વાત.
ઠગ હલવાઈઈ ઝાલિયા, ઉલટ અંગ ન માય,
ઘેર ઘેર બાહર થકી, ખલક જોવાને જાય ૩૨૮
વિક્રમ રાયે સભા કરી. બેઠો માનવ ઇંદ્ર,
શોભે દીપક રમણીઈ, જિમ તારામંડળ ચંદ્ર ૩૨૯
વિપ્ર વેદધ્વનિ કરે, થાય પ્રભાતિ રાગ,
મળી અઢારે મેદની, નહિ તલ ભૂમિ માગ. ૩૩૦
એટલે આણી ઉભા કર્યા, હલવાઈ બે ભ્રાત,
રાજાઈ નીરખણુ કરી, કઉતક સરીખી વાત. ૩૩૧
લાવ્યા સમીપ સભા વિષે, નિરખે નરપત નાથ,
જુઈ તો હલવાઈ છે, છેદા દિસે હાથ ૩૩૨
શીઘ્ર છોડો રે સેવકો! દુખ ન દેસ્યો કોઈ,
એ તો માહેરા ઘર તણા, ખાસા હલવાઈ હોય. ૩૩૩

ચોપાઈ

છોડાવી બેસાર્યા પાસ, કર ફેરવ્યો દીધી આશ·
કહો ભાઇ! કિમ એમ જ થયું, ડાપણુ તમારૂં તે કિહાં ગયૂ? ૩૩૪
તુમે કિમ છેતરાયા ગયા? હાથ વઢાવી કુંઠા થયા?
સ્યુ કૌજ આવી'તી તાહ? ધાઈને પેઠી ઘર માહ. ૩૩૫
કેટલો ઠગનો હુતો સાથ, જોરાવરીયે વાઢા હાથ?
શીઘ્ર વાત કહી પરવરો, પાટા પીંડી ઉશડ કરો ૩૩૬

૩૨૭ પેહે ફા. પેં ૩૨૯ વિક્રમ રાયે કે સિંહાસને ૩૩૦ વિપ્ર વેદધ્વનિ કે હિ વેદધુન્ય પડિત. ૩૩૧ રાજાઈ કે નરપતે કરી કે કઉ કઉતક સરીખી કે વીપરીત દીઠી ૩૨૨ ઉદા૦-ફા. દિઠા સર્વે સાથ હિ. દેખે સઘલો સાથ ૩૩૩ હલવાઈ કે હિ સામદ ખાસા કે સાચા ૩૩૪ કિમ એમ જ કે તમને સૂ કિમ કે હિ કાહા ૩૩૫ તુમે કે ચતુર હાથ કે કર કુંઠા કે. ઠુંઠા પેઠી કે હિ પેઠી'તી ૩૩૬

દુહા

કહે હલવાઇઃ રાય! સુણુ, નથી કહ્યાની જાગ્ય;
અમારૂં ડાપણુ(ને) શાણુપણુ, તેહમાં ઉઠી આગ્ય. ૩૩૭
ઠગ તે જાતે એકલો, તેહેંમાં આગ્રી બુધ્ય;
અમે બાંધવ બે ડાહ્યા, પણુ ગઇ અમારી શુધ્ય. ૩૩૮
થોડામાં કહ્યું છું ઘણું, કહેતાં આવે લાજ,
હું જાણૂં છું ભેલશે, રાય! તમારૂં રાજ્ય. ૩૩૯
સભા સહુકો સાંભલો, રખે કોય ઘાલો હામ;
જે કહેશે ઠગને ઠગું, નહી થાય તેહેંનું કામ. ૩૪૦

ચોપાઈ

સાંભળતાંમાં સહુકો હશા, બોલ તેહના મનમાં વશ્યા,
તે ગયા છે તેહેંને ઘેર, કરી ઉઘડ વેશડની પેર. ૩૪૧
કૌતુક ચાલ્યૂં બાધે ગામ, સહુ મેદની લાગી કામ;
રાજાને મન ચિંતા થઈ, ફરક આપ રુદેમાં રહી. ૩૪૨
રાજાઈ મન કર્યો વિચાર, ઠગ ઝાલતાં શી છે વાર?
આપે મન તેહમાં ઘાલશૂં, પલ એકમાં તે ઝાલશૂં. ૩૪૩
વળી જો કોઈ ઘાલે હામ, જોઇ કો કરી સકે (છે) કામ?
જોયૂં કો પેદા થાય છે, બેઠા સહુ મહિના ખાય છે. ૩૪૪
ભરી સભામાં બેઠા રાય, જુગતેરૂં જાચિક ગુણુ ગાય; ૩૪૫

દુહા

બીડું બાસઠ પાનનૂં, કરૂં રાયજી તાંહ,
આપ્યૂં -હાથ પ્રધાને, ફેરવે સભા તે માંહિ. ૩૪૬

કેડલો૦–કે. સો પચાસ ઠગ હુતા પાસ, માહા જોરથી કરા નરાસ. પાટા૦–કે. પાટા પીડીનું કારજ કરો. ૩૩૯ હું જાણું છું કે આગલ જાતાં. ૩૪૦ જે૦–કે. કો કહે ઠગને જીતીએ તેહને પાસે આમ. ૩૪૨ ફરક કે. ફ્રીક. ૩૪૩ શી છે કે. શાંહાંની. પલ ફ્ર. ફ્લ, કે. ઘડી. ૩૪૪ જો કે. જોયુ જોઈઇ કે. સામટ. સહુ કે. નીત. ૩૪૫ જુગતેરૂં૦–કે. ગુણીજન જાચીક જસ બહુ ગાય. ૩૪૫ પછી કે. નો વધારોઃ– બીડુ બત્રીસ મેહેલીયું, વચન રાજાએ ટેહેલીયુ. ૩૪૬ ફેરવે કે. ફેરવું. ૩૪૭ જે તણે

જો રાણીજાયે હસ્યે, (તે) આવસ્યે માહરે ઘેર,
તાહરે હું તાં તેહની, કરૂં જે રુડી પેર. ૩૫૯

ચોપાઈ

રાજાજીઈ તિહાં દીધાં માન, ભરી સભામાં આપ્યાં પાન,
આખા દેશમાં ચાલી વાત, ઇમ કરતાં તો પડી જવ રાતિ. ૩૬૦
વાત સાંભલી માલણ ગઈ, વીતક વાત તો તેહને કહીઃ
ગુણિકાના ઘર આગળ જશે, આજ ચોર તે સાબુત થશે. ૩૬૧
નાક છેદશે આંગુલ ચાર, એહેવો કર્યો છે તાંહ વિચાર.
તે સાંભલીને પાર જ લીધ, વિચ્યાર આપ રુદેમાં કીધ. ૩૬૨
દિવસ વહી ગયો જાહરે, કુંયર ચહુટે ચાલ્યો તાહરે;
નાંણી મનમાં બીક લગાર, જૈ ઢુંક્યો ગુણિકાને બાર. ૩૬૩
ઉઠ ઉઠ વધાઈ આલ્ય, રાજસભામાં વેગે ચાલ્ય;
તમને વેગે તેડે મહારાજ, ઠગ ઝાલી આણ્યો છે આજ. ૩૬૪

એહવૂ૦–કે. કેહેજો એવી વાક. ૩૫૯ કરૂં૦–કે કરૂં પરોણાગત પેર. ૩૬૦ કરતાં તો પડિ કે. કરને પડી છે. ૩૬૦ પછી કે.નો વધારો–

> કરે લોક વાતો એ તરત, આજ આવું એ ઠગનું મરત.
> અસીચરીત્ર કરીને એ ઘણી, નાર ઉતારસે તસ્કર તણી.
> બાંમણ ભાઈ થકી સૂં થાયે, પ્રેતભોજન તરપડી ખાયે;
> હલવાઈ બે હરામી ખોર, તેમણે કમ જીતાયે ચોર.
> ગુણકા છે એ લાયક લડ, લખ વસા ઠગને દે ડંડ.

૩૬૧ સાંભળી કે એહવી. માલણ કે. નગરમાં. વીતક૦–કે. તે માલણે કુંયરને કહી ૩૬૧–૧ પછી કે. નો વધારોઃ–રએ નીકળે બધવ રાત, માહા ભુંડી ગુણકાની જાત, ૩૬૧–૨ ગુણકાના કે. એહના આજ૦–કે. નાક વડાવી દુખીયો થશે. ૩૬૨ નાક૦–તે વનીતાએ કરો વીચાર, છેદે નાક તે અગુલ ચાર. ૩૬૩ દિવસ૦–કે. દીવસ ઘડી એક રહો જાહરે, કુંઅર જાવા તતપર થયો તાંહરે; હિ. અસ્ત રવી થયો જ્યાહેરે, વાટે કુંઅર ગયો ત્યાહરે. જૈ૦–કે. થયો આપે આસા બરદાર. ૩૬૩ પછી કે. નો વધારોઃ–ધસમસ કરતો ધીરજ ધરી, રહો બાહાર ગુણકાને

તે સભામાં ઉભો કર્યો, માટે તમે ત્યાંહાં પરવરો.
✓ સ્ત્રી માણુસમાં ઉછી મત્ત, માટે ગુણિકાઈ માન્યૂં સત્ય.
વહેલ જોતરી આણી તાં, ખેડુ કો નોહોતો ઘર માંહ;
કુંવર કહે હાંકી જાણૂં હૂં, સુખે વેહેલમાં બેસે તૂં. ૩૬૬
બેઠી પરદામાં કામિની, બે ઘડી ગઈ જામની;
વાટ મધ્યે હુતિ ધરમશાલ, બાલક ભણુવાની નિશાલ. ૩૬૭
સુની પડી તે વેલાં સહેલ, હાંકી કુંવરે તેમાં વહેલ;
હેઠાં ઊતરી બાંધ્યા હાથ, બાંધી ઉંચી ભારવટ સાથ. ૩૬૮
પોકાર કર્યો તિહાં નારે ઘણો, કોણ સોર સૂણે તેહ તણો ?
કમરબંધથી લોહ કાઢિયૂં, નાક અંગુલ પાંચેક વાઢિયૂં. ૩૬૯
અરે રંડા! ઉલખજ્યો તમો, રાજાજીના ઠગ તે અમો;
વિખવાદ કરશે તેહુને દંડ દેઈશ, ખુંચી રાજ્ય રાજાનૂં લેઈશ. ૩૭૦
મેશ ખરડ્યૂં બાધૂં અંગ, નહિ માણુસ બીજૂં કો સંગ;
છેદ્યા તેહ તણા બે કાન, રંડા! તૂ કરતી'તી તાન. ૩૭૧.

કરી ૩૬૪ વધાઈ હિ વધામણી. ૩૬૫ મટિ૦–કે સભા મધ્યે પ્રીતે પરવરો, ક્ર માટે તમને તેડવા પરવરો સ્ત્રી૦–કે.મા આ પક્તિને બદલે આમ છે –

આજ સૂકન બોલી હુ આપ, ઠગ ઝાલો તે તમ પરતાપ
સરપાયોમા સુખપાલ જ કરી, સભા મધ્યે ચાલો રહરી,
અમ્લ ઓછી તે માન્યુ માનુનીયે, જેહની બુધ વસે પાહાનીયે.
મીઠી વાતે કરી બહુ મત્ય, સરવે સ્ત્રીએ માંનું સત્ય

૩૬૬ કો કે તેહના હૂ કે અમો તૂં કે તમો. ૩૬૭ બે કે બેક ૩૬૭–૧ પછી કે નો વધારો –કુડી વાછ તે કરે કોણ ફોક, નીકસે નહીં વાટે કો લોક. ૩૬૮ સુની પડી કે સુના તે સહેલ કે. મેહેલ, તેમા ક્ર તેવામા; કે તેણી વાટે ૩૬૮ પછી કે નો વધારો –

અરે હવા હાક છે કાહે, સુની નીશાલ ધરમશાલા માહે;
ઝાલી કેશ નાખી તે હેઠ, સૂ ચારે નારીનૂં નેટ

૩૬૮–૨ ઊતરી કે હિ ઉતારી. ૩૬૯ તિહા નારી કે કામનીયે પાચેક ક્ર પાચ તે; હિ. ચારેક ૩૭૧ રંડા૦–કે વરસ્યો કીધો તેહનો વાન, હિ વાડા હોઠ

વાઢ્યા હોઠ આગળથી ઘણા, દીસે દાંત મહા બીહામણા.
એહેવી કીધી તેહેની પેર, આવ્યો આપ પોતાને ઘેર. ૩૭૨
વિલાપ કરીને ગુણિકા રૂઇ, તેહેની ખબર તે કુણ જ જુઇ.
રવિ ઉદે થયો જવ કાલ, ભણવા આવ્યા નાના બાલ. ૩૭૩
દીસે છે કે શીકોતરી, બાલકને ખાશે છેતરી.
પાડી બુંબ ને નાશી ગયા, લોક એકઠા બારેં થયા. ૩૭૪
વિકરાળ ભયાનક તેહનું રૂપ, જાણ કરો જઈ વિક્રમ ભૂપઃ
'વેશ ડાકણ ને ભુંડી નારિ, છેદૂં દીસે (છે) એહેનું નાક.' ૩૭૫

ચાવ્યાં'તાં પાન. ૩૭૨ વાઢ્યા૦—હિ. આગલ વરુઆ દીસે ઘણા. ૩૭૨—૧ પછી કે. નો વધારોઃ—

ઉચી બાધી હલી તેહ, કરો નગન દધણીનો દેહ.

૩૭૨—૨ એહવી૦—કે. કરું કારમું છેક કરૂપ, આવો ભુવન તે બારે ભુપ. ૩૭૩ રવિ૦—કે. પેહે ફુટે થયો પ્રાતુસ્કાલ. નાના કે. બહુ. ૩૭૩ પછી કે. નો વધારોઃ— તેહને દેખી બીના સહુ, બાહર થયા એકઠા તે બહુ. ૩૭૪ એકઠા બારે કે. હજારો ઠામે. ૩૭૫ જાણ૦—ચયું જાંહાં વીક્રમ ભુપ છેદૂં૦—કે ખાતે બાલકની ખાનાર, હિ. માહા પ્રાછીત કેરી કરનાર. ૩૭૫ પછી કે. હિ. નો વધારોઃ—

વરુવી પંતરી આવી દેશ, માહા ભુંડો છે તેહેનો વેશ,
હુકમ રાવલો લીજે શીસ, હુકમ હોય તો છેદું શીશ.
કરુ કહુ તે એક કામ, રખે મારો નગરમાં ઠામ.

દુહો

રાયે કેહેઃ સેવક સૂણો, દસ વીસ સાંપ્રદ થયો,
જઈ ઝાલો શીકોતરી, શમશાને લેઈ જાયો.
ખોદો ભૂમી ખાડસૂં, ડાટો અરધૂં અંગ,
અંન પાણી કે માનવી કોયે ન રહેશો સંગ.
સૂણતે સેવક સજ થયા, ઝુટે ઝાલી નાર;
હુકમ કરો જમ રાયેજી, લેઈ ગયા તે ઠાર.
શા માટે મુજને હણો? માહરૂં ગુણકા નામ,
ઠગ આવ્યો છે ગામ માંહે, કરી ગયો તે કામ.

દુહા

જાયો શીઘ્ર, લાવો અહીં, જોઈએ તેહનું રૂપ,
સુણતે સેવક સજ્જ થયા, હુકમ જ દીધો ભૂપ. ૩૭૭
કાઢી કામિની માહે થકી, તેહનું શ્યામ શરીર,
રાય આગલ ઉભી કરી, નયણે ભરિયાં નીર ૩૭૭
વિકટ રૂપ બીહામણું, દીસે વિરૂપા વાન,
દીસે દંત તે હોઠ વિણુ, છેદ્યાં નાક ને કાન. ૩૭૮
રાજા કહે: શું નીપનું? વીતકના ગુણ ગાયો,
સંખેપે સાચું કહો, (પણ) મુખ આગળથી જાયો. ૩૭૯

મહારાજા! શું પૂછશો, માહેરા કર્મનો વાંક,
રાજા! બેવગે ગજાયને, વાગ્યો આડો આંક. ૩૮૦

કૌતક જુઈ, હાંસી કરે, તાલી પાડે લોક,
પેટ ન દુખે (તે) શો રંઘ? (જેહને) દુખે તેને શોક ૩૮૧

સેવક કહે સુણ શાકણી, ન લોપું રાયની આણ,
ભાગ ભલે જો તાહરા, તો તો કરૂ જઈ જાણ
ખવક જેવા સહુ ઉમટી, પણ પાસે નવે કોયે,
વીકરાલ વદન દેખી બીહે સાચી શાકણ હોયે
કો રેણું, કો કાંકરા છેટે રહીને દૂર,
જુવતીને જોવા સંચરે જમ સાગરનુ પૂર
સાહીને સેવક વલા, આવા રાજદવાર,
મહારાજ! મહીપત જવો ધનૂ લો લાખીણો જુહાર
સાહી તે શાકણ અમો, કૌતુગ ચાલ્યુ ગામ,
વનીતા કહે હું નહી વંતરી, માહરૂં તો ગુણકા નામ
જમ હુકમ હોયે રાવલો, તેહવી કરીએ પેર
કહો તો આહાં હાજર કરૂં, સહુ અચરતે પેર
મહીપત વીચારં મન વીષે, સહુ ઠગી ગયો એ ઠાક
કપટ કરીને ઉદ્ધીઉં, કીને છે એ નાક

૩૭૭ શરીર માંહથી કે. હિણભાગી રાયે કે. અધીપત ૩૭૮ છેદ્યા હિ. છેદીયા કે. કાપા. નાકને કે. દીસે ૩૭૯ રાજા કહે કે. નારીએ ૩૮૦ પૂછ્યો મહારાજ કે.

જા જા ઘેર ઉતાવળી, કર ઉસડ દેહ રોગ,
કાન, નાક છેદાવિયૂ, (તે) તાહરા કર્મના ભોગ. ૩૮૨

ચોપાઈ

વિચાર કરો તિહા ગયે આપ અણુચિંતવ્યૂ આ લાગ્યૂ પાપ,
એ અર્થ કોથી નવિ સરે, એહવા પ્રાક્રમ તે કુણ કરે ૩૮૩

દુહા

આપ દુખની વીનતિ, વાસા કેરી ખાજ,
આપ વિના અર્થ નવિ સરે, પરથી ન ભાગે દાઝ ૩૮૪
આપ મુવા વિણ સ્વર્ગમા પોહોંચાડે નહિ કોય,
મુજ વિણુ નહિ હોય પાધરો, એ ઠગ ભારે હોય. ૩૮૫

ચોપાઈ

ફરી પૂછાવ્યૂ આખૂ ગામ, પણુ કોઇ નવિ ઘાલે હામ,
ઠગ ઝાલ્યાની હિંમત કરે, વણુ ખૂટે નિશ્ચે તે મરે ૩૮૬
નરપતિ આશ મૂકી સહુ તણી કોથી નવિ થઈ મોહોકમપણી,
મુજ પ્રાક્રમ દેખાડૂ જોર, આજ નિશાઈ ઝાલૂ ચોર, ૩૮૭
પ્રથમ પૂજા હરસિધની કરૂ, પછે આયુધ અંગે ધરૂ,
મારૂ ઠગ કે બાધૂ આહ, મુઝ મુખ આગળ જાશે કયાહ ? ૩૮૮
જો એ મરદ મુછાળો હસ્યે, તો મુઝ આગળ પેદા થસ્યે,
તાહરે જાણૂ વિદ્યા ભણ્યો, જનક આપ જનુનીનો જણ્યો ૩૮૯
આપ મુછે ઘાલ્યો છે હાથ ફરી ચેતવ્યો સવનો સાથ,
(જે) જીવ ખોયાની ઇછા કરે, તે બાહેર સુખે નીસરે ૩૯૦

અકલ અમારી આપ રાજા૦—કે પાન ચાવા તે પ્રીતસૂ, તે તો પુરાણુ પાપ ૩૮૧ પેટ૦—કે જેહને વીતે તે રૂયે, વીતે નહી તે સ રૂયે જેહને૦—કે બીજાને શો શોક ૩૮૨ જ્ઞે જ્ઞે કે રાડ જા ૩૮૩ મી કડી કે મા નથી ૩૮૪ આપ૦—કે અરથ સરે તે આપથી ૩૮૫ એ૦—કે ઠગણુ ઠાકી હોયે, હિ ઠગ ઠગનો રાજા ૩૮૬ વણુ ખુટે કે. લખ વીસા ૩૮૭ સહુ તણી ફ્રા. સર્વ તણૂં કોથી૦—ફ્રા. કોથી નવિ થાય મોહોકમપણી ૩૮૮ મુઝ ફ્રા મારા ૩૯૦ તે બાહાર કે હિ લે આજ બાહાર

એહવૂ કરીને ઉઠ્યો ગય, સભા સહુ ઠેકાણે જાય
ગઈ માલણ પોતાને વાસ, આવી બેઠી મધવ પાસ
વીર ! સાભળો માહેરી વાત રખે નીસરે માઝમ રાતિ,
વિક્રમ રાજા મોહોકમ શૂર, આજ ઊતારશે ઠગનૂ નૂર
જેહેને માથે હરસિધ સહાય, તે કોહોનો ગજ્યો નહિ જાય
માટે રહેજ્યો મોહોલા માહ આજરયણી નવિ જાશો કાહ
એહેની પેર પોતે સાભલી વારુ કહેનરાની માલણ વળી

રાજકુયરે વિચ્યાર્‍ મન મહા બલીયો વિક્રમ રાજન
ધાર્‍યૂ આપ ચડીનૂ ધ્યાન, મનસા સિધે કીધૂ માન
એ પાવન વળગો જેહને હુ પણ જઈ વળગૂ તેહને

દુહા

વિશ્વદેવ્યા ! તૂ ઇશ્વરી ! જડચેતનમા વાસ
ભવ બ્રહ્મા ભૂલા ભમે વિષ્ણુ ઉપાસક આપ
વિક્રમ સવક તમ તણો તાહરૂ તેહેને જોર
હુ પણ પુત્ર છૂ તેહ તણો આવ્યો થઇને ચોર

૩૮૧ જાય કે થયા ૩૮૨ ક્રા માહા મોહોકમ વિક્રમ૦—મહીપત રૈન્યપત માહા સૂર ૩૮૩–૧ પછી કે નો વધારો –

પચ ક જીતા જે ધીર જીતો અધીક અભેદી વીર
કોડ કોડ કરીએ જતન એ આગળ તસ્કર કુણ માત્ર

૩૮૪ વિક્રમ કે રૂઠો ૩ ૪ પછી કે મા નીચેની ચાર અને હિ મા માત્ર છેલ્લી (ચોથી) જ પક્તિ વધારે છે –

એ બળીયો કેમ જીતો જસે, મારી હસારત જગમા થસે
એ મોહ આગળ નવ લેવુ સૂત્ર તો કાલીજયો પરઠે પુન
ધાતુ હીમત એ સાથ દીશ, તો તો ભિગ્યે છેકે શીશ
એ પાવવ વલગો જેહને, હુ પણ આરાધૂ તેહને

૩૮૫ મનસા સિધે કીધુ કે હિ મન વિધેથી મુક માન ૩૮૬ આપ ક્રા ગામ ૩૮૭ થઇને કે હિ છુ થઈ

સહૃવીર્ય હોઇ એહનૂ, તો રાખે મુઝ માન,
હૂ આજ જાણો પડૂં, (તો) જાસ્યે વિક્રમનામ ૩૯૮
ઘણા ઘણેરા છેતરયા, સકટ પડિયો આજ,
હવે માન રાખો નહિ, (તો) જાસ્યે વિક્રમલાજ ૩૯૯
હુકમ દે મા! તાહરો, ઊની નાવે આંચ,
ઇમ કહી શુકન કરયા, આવ્યા પૂરણ પાચ ૪૦૦
શણગાડે શુકન ગ્રહ્યા, આપ ચડાવી શીશ,
થે રમણી સખ્યા સમે, ગયો આથમને દીશ ૪૦૧

ચોપાઈ

સજ્જ થયો તિહાં વિક્રમ વીર, આપ રુદેમા રાખી ધીર,
અષ્ટ દશ આયુધ અગે ધરી, ઠામ મધ્યે શુભ પૂજા ભરી ૪૦૨
પ્રથમ હરસિધની પૂજા ધરૂ, પછે ઠગને બધન કરૂ
મન માંહી આણી ઉલ્હાસ, ચાલ્યો રાય જિહાં શિવપ્રાસાદ ૪૦૩
મનુષ્ય નામ ન દીસે કોય, એકલો આપ નરપતિ તિહા હોય
દેવીનૂ કિધ દરશન, આપ રુદે થઇને પરસન ૪૦૪
કિધિ જ્યોતિ તિહા ઝાકમઝોલ, પચામૃત કેરા અગોલ;
પૂજા અરચા કીધી ઘણી, સ્તુતિ કીધી હરસિધ તણી ૪૦૫

---

૩૯૮ સદ્દ્વીર્ય૦—હુ વીરજ હોઉ એહનો. તો૦—કે તો જાશે નરપતનુ નામ ૩૯૮ પગીયો કે. અહકુ હવે૦—કે માન ગયુ જે મ હઠ તો ગઈ વિક્રમલાજ ૩૯૯ પછી કે નો વધારો —

દીપક કરો એક ગૃત તણો અહમાર કરીને લાજ્ય,
સીધ માત સમરી સહેજમા, સુકન જેયાને કાજ

સુકન કર્યાં કે. હિ અક્ષત ગ્રહ્યા ૪૦૧ ફ્રા. સોણુગાડ આપમતે કે. હિ. આથમી ૪૦૨ આપ૦—કે. થયા, દ્રઢતા મન સાહસ ધીર ૪૦૨–૧ પછી કે. નો વધારો — ચાલો વીક્રમ માઢા પનવોર, ઝાલુ એક પવક મારે ચોર ૪૦૩ શિવપ્રાસાદ૦—કે. પરસમને પરસાદ ૪૦૪ હોય ફ્રા. જોય થઇને કે. પોતે ૪૦૫ ઝાકમઝોલ કે. હિ. ઝાકઝમાલ અંગોળ કે. હિ. પખાલ ભરા ફ્રા કરાવે, કે. હિ. કરી ફ્રા. હરસીધ

માલા ઝાલી સમરણુ કર્યૂ, ધ્યાન એકાગ્ર ચિત્તે ધર્યૂ.

દેહરા માહે રહ્યો રાજન, એટલે કુયરે વિચાર્યૂં મન. ૪૦
આલસ મોડિ તે ઉઠિયો, જિમ મદગલ છૂટો હાથિયો,
અગ વિષે ધરિયાં હથીયાર, આવ્યો જિહા રાયનો દરબાર ૪૦૧
પગલાં દિઠા વિક્રમ તણાં, રાજ્યચેહેનનાં લક્ષણ ઘણાં,
ધજા અકુશ ચમર ને છત્ર, લખ્યા વિધાતા પાએ પત્ર ૪૦૮
એહેંવાં ભૂમિપરપગલાં પડ્યાં, દેખી કુયરને અચિરજ અડ્યાં;
એ ઇધાણુ બીજાના નોય, સઘ તાત એ માહેરો જોય. ૪૦૯
પગલે પગલે ચાલ્યો તિહા, હરસિધનૂ દેહરૂ છે જિહા,
ઝાંખ્યૂ જાળિયૂ પોતે જઈ, નિશા ઘટિકા ચારેક ગઈ. ૪૧૦
જુઇ તો તિહાં ઝાકમઝોલ, રાજા બેઠો કરે કપોલ,
હાથે માળા ધ્યાન જ ધરે, તુંહી તુંહી મુખ રાજા કરે ૪૧૧
આજ તે હગને ઝાલીઈ, માતા જશ એટલો આલીઈ,
નહિ તો જાસ્યે માહેરી મામ, હસસ્યે સકલ ઊજેણી ગામ ૪૧૨
એમ વચન મહીપતિ મહિ કહ્યા, બેઠા બાહિર કુયરે લહ્યાં.
બાહિર આવસ્યે ગય આણિ વાટ, (તો) નિશ્ચે ઘડસ્યે માહેરો ઘાટ ૪૧૩
પાણી પેહલી બાંધૂ પાજ, જો રાખે મા માહેરી લાજ,
માતા! પોચાડો મુજ રગી, ઇમ કહી દીધી સાંકળી ૪૧૪
દીધૂ તાળૂ જતને કરી, ઉપર મોહોર પોતાની કરી,
લખ્યા ભીંતે જઈ અક્ષર ચ્યાર ઉઘાડસ્યે તે ખાશે માર. ૪૧૫

એહેંમાં ઘાલ્યો હગનો બાપ, ઘાલનારો હૂ આપોઆપ

પૂરૂ ધ્યાન રાજાનૂ થયૂ, ચિત્ત (તે) રગ ઝાલવામાં ગયૂ ૪૧૬

માતાની ૪૦૭ મદગલ=હાથી મદમસ્ત ૪૦૯—૧ પછી કે નો વધારો —સામુદ્રીક જોતાં નરપતી, છે પગલાં જેનો છત્રપતી ૪૦૯—૨ ને ૫ હા નહિ હોય ૪૧૦ ઘડીક કે ઘડીએ ૪૧૨ માતા કે. મને એટલો કે. એ મુને માહરી કે માહરૂ. ૪૧૨ પછી કે નો વધારો —ગાયક વશનો જાતે મુને, તે તો પખાળુ તાળુ ને ૪૧૩ ઓ કે તે ઘર

માતા પાસે માગી શીખ, મનમા નાણી કાહોની બીક
(મા)વાહાણેતમ પાસે આવસ્યુ, જિહારે ઠગ ઝાલી લાવસ્યૂ ૪૧૭
દીધા પોતે માહે કપાટ, ચાલ્યો બા(હા)ર નીકલવા વાટ,
બીજૂ દ્વાર ઉઘાડે જિમ, દીઠી સાકલી તાલૂ તિમ ૪૧૮
'હલા! કોણુ ઉભો છે બાર, ઙનડા મારૂ તુઝને ઠાર,
કિમ કીધૂ તેં એહવૂ કામ? બનિયા સાથે ધાલી હામ ૪૧૯
ઊતાવલો થઈ વાણી બોલ્ય, નહિ મારૂ હૂ, બાર જ ખોલ' ૪૨૦

દુહા

ગજા મારો રોટલા, જેણે પેટ ભરાય,
હૂ ગગાસીયો ગામનો તે માર્યો કિમ જાય? ૪૨૧
મહિપત્ય માથે ગુદરુ, બીજુ હરસિધ હાથ
નહી તો લેહેંણા લેખનૂ, જે બોને મુઝ સાથ ૪૨૨
આજ તો ઘાલ્યો મેં દહા, માતા આપણી પાસ,
કાલ્ય રાખૂ કારાગ્રહે, જો નવિ આપો ગરાસ, ૪૨૩
નહિ સરક સાથી તિહા નહિ માનવ કોઇ જાતિ,
આપણ બે જણુ એકલા નહિ કોય બીજે સાથ ૪૨૪

રાજા કહે તુ કોણુ છે? સ્યૂ છે તાહરૂ નામ?
આટલા દાહા કિહા રહ્યો? તુ કોણુ ગવને ગામ? ૪૨૫
કોણુ તાત છે તાહરો? કોહનૂ માથે જોર?
મસ રાખે છે અનિ ઘણુ જાતે કહાવે ચોર ૪૨૬

૪૧૬-૧ પછી કે નો વધારો—વણુ સમજે ઉઘાડે જેહ લખ વીસાયે ખોરે દેહ
૪૧૭ માતા પાસે કે મયે કહે નાણી કાહોની કે નાણૈ બનીયો ઠગ ફ્રા ઠગને
૪૧૮ ઢોઢી ફ્રા દિધી ૪૧૯ મારૂ તુઝને કે મારી નાખુ ૪૨૦ ઉ બાર જ કે
ઊ પગો ૪૨૧ પછી કે નો વધારો—મા઼ અરધ કચેરીમાં, તો પાછુ વેહેવાર,
નહી મુહૂ એકે ઘડી ફ્રાહ્ય ખારો હાર ૪૨૨ બીજુ કે બીજે, ફ્રા બીજુ ૪૨૩ તો
નવિ આપો કે તો નાપો મુજ ૪૨૪ આપણ કે હિ રાજે માહે સાબરે નગધર
નાઝમ રાસ ૪૨૬ માથે ફ્રા માથે છે અતિ ઘણુ કે આવરૂ કહાવે કે તો છે

રાખે હુંસ ઇંઇડા નિચે, ઘાલે મુઠે હાથ,
ભુજગમણિ લેઈ સકે, (તે) વાદ કરે મુઝ સાથ. ૪૨૭

ચોપાઈ

સિંહ સાથે વઢે છે હરણ, નિશ્ચે પામેછ તે મરણ,
ઘાલે હાથ ગોખરૂને મૂળ, તેહને અધકિ ભાગે શૂલ. ૪૨૮
ફરે ખોલતો મોટા રાફ, કિંહાક નિકલસ્યે મણિધર સાપ,
દાવાહલમા ...મે પડે, વગર પગે આકાશે ચઢે ૪૨૯
તે જીવાની રાખે આશ, મુને જિતના આવે પાસ
તાહરી માને સ્યા છે તન? તે વિચાર કરી લો મન ૪૩૦
માહરાં પ્રાક્રમ દીઠા નથી, સ્યૂ મહોંઢે કહેવરાવે કથી?
વીરજિત વિક્રમ મુજ નામ, કરૂ ચિંતના ભારે કામ ૪૩૧
લડ લપટને દડ જ દિઊં, માટે તુઝને કહૂ છૂ ...
...કાર હવડા વૈતાલ નિશ્ચે તાહરો આણે કાળ ૪૩૨
તાહરા પ્રાક્રમ જોયાં સહી, વગર ઊલખે મારૂ નહિ,
મેહેજે નાણુ તાહરો કાલ, બોલનો દીસે છે માન ૪૩૩
માટે આખી રહ છૂ અમો, નહિકર પ્રાક્રમ ન કરો તમો,
બાર ઉઘાડી પાએ લાગ્ય મનવંછિત ગમે તે માગ્ય ૪૩૪
વણખુટે સ્યા માટે મરે? બનિતાં સાથે બાથો ભરે!

...હે કુંવર સાભળજો રાય! સખેપે સમઝો મન માય ૪૩૫

૪૨૭ ઘાલે ફ્રા. ...રી ઘાલે ૪૨૮ પામેછ તે કે પામે જાણો જે મુન સુન ૪૨૯ ...દા ૦—કે ડસે કોયેક વેલ તો સાપ ...સે પડે કે જે પલે વગર૦—કે નિશ્ચે ર૦ તેહની તો બલે ૪૨૮ પછી કે નો વધારો —ગણુ પાગે જે મેલ ચડે તે નિશ્ચે જાણો જ પડે ૪૩૦ તે જીવાની૦—કે જેટલુ જોહને હરાની આસ, તે વાદ કરવા આવે મુજ પાસ મુને ફ્રા. તે મુને રાખે ફ્રા. રાખો તે વિચાર૦—કે મુરખ વીચારી જોને મન ૪૩૨ માટે૦—કે સાધુજનને સતોષી લેઉ તાહરો કે હિ ઘડી એક માહે ૪૩૩ જોયા ફ્રા. જોવા સહેજે કે માટે, હિ સેહસા ૪૩૪ માટે૦—કે બાલક માટે સાખુ અમો નહિકર૦—કે હરી મરે સૂ પ્રાક્રમ તમો મન વછીશું, કે વરદાનમન ૪૩૨ બવીપા

ઉત્તમ કુલ છે માહેરો વંશ, રાજબીજ દેવતાઈ અંશ,
મારે વરશે ચેલો (હુ) હોણુ, ગરીબ ગરમાને લૂટે કોણ? ૪૩૬
માટે મનમા ઘાલી હામ, માહેરે એ બનીયાનુ કામ
દેશો માન તો પાયે નમ, નહિતર નગર બાધાને દમૂ ૪૩૭
પ્રજા સહુ કો દેશે શાપ, રાય! તમારે શિર તે પાપ,
હાથ અખ્યર લખી આવ્યૂ તમો, તાહેરે લેવા આવ્યા અમો ૪૩૮
નહિ પચે તે માહેરો માલ, આગળ જોશો તેહ હવાલ
સાચૂ મોનૂ હૂ સર્વથી, પાટધારો તો દેનો નથી ૪૩૯
હિમત તૂ નવ રાખીશ ઘણી, હરસિધ માત મુજ તાત જ તણી,
વીરવેતાલનૂ ગજો જોર, તે (તો) માહેરા પિતાનો ચોર ૪૪૦
તમને આસન કરાવૂ તાજ્ય આગલ જાતા નેઇશ રાજ્ય
તો જાણો જનનીનો જણ્યો, અરૂ વની વિદ્યા ભણ્યો ૪૪૧
રાજા કહે કિહા સકટ અગ્ર આપ ધર્યૂ તે હઇડે પગ્રૂ
ગરાસ આપ લખિ આપિ ગયા, ફરી તિહા પેરા નવિ થયા ૪૪૨
રાજા કહે લવે કે તૂ તે તો કાઈ નવિ પ્રીછ હૂ
નખ્યો ગરાસ તે તૂ દેખાડ રીસ વધારે ફોગટ રાડ? ૪૪૩
માહોમાહે બોલ જ કહ્યા અરુણ દેવ ઉદય તવ થયા
રજની ઘટિકા રહી જાહરે પુત્ર પ ગો પાછો તાહેરે ૪૪૪
મારગમા છે રાજદુયાર ઉભો કુયર જૈ તેહને દ્વાર,
પ્રતિહાર(ને) દીધા બહુ સાદ, ઊઠાવ્યો મેની વિખવાદ ૪૪૫

૬ આન મ્હે૦—કે હરસીધ હજુરી પુછુ તુને, તાહારી ઉતપત કેહે તુ મુને ૪૩૬—૨ પછી કે નો વધારો—દેવ સરીખો મારો બાપ અજીત પુત્ર તેહનો હું આપ ૪૨૭ માટે કે મોટી મનમા કે હૈડે માહરે૦—કે બનીયા સાથ વડાનુ નામ ૪૩૮ તે૦—કે તે રાજા તમને પાપ, હિ તે બેસશે રાય તમને પાપ જશે કે તો હુ ૪૪૧ ફરા તુ મને લેહશ હિ લેઉ ત્રશુ દેવ૦—કે ત્રશુ દેવતાનો વિદ્યા ભણ્યો ૪૪૨ આપ૦—કે હિ મા નથી ૪૪૩ તે સો૦—કે એમા કાઈ ન જાણુ હુ તૂ કે મુઝ ૪૪૮ ફરા માહોમાહેમા ઉદય તવ કે ઉકે તે વેલા થયા ઘટિકા ફરા ઘટિયા

હસ્યા ! પ્રધાનની પામે જા, ઉતાવળો વધાઈ ખા
મહિપતિઈ મોકલીઉ મુને, માટે કહેવા આવ્યો તુને ૪
રાજાજીઈ ઠગ ઝાલિયો, હરસિધિને દેહેરે ચાલિયો,
કહીઇ સૈન્ય સુદ્દાડિ ચડ્યો, તેહનો ઘાટ ગમે તે ઘડો ૪૪૭
બોલ એહવો રાયે કહાવિયો, માટે હુ કહેવા આવિયો,
વેગે જાણુ જો તૂ નહિ કરે, તો વણુ ખુટે નિશ્ચે મરે ૪૪૮
સમજાવી તેહને બહુ પેર, ગયો કુવર બ્રાહ્મણને વેગ
પ્રતિહાર પોળ ઉઘાડી જોય, અંદાર નર દીઠૂ તિહા કોય ૪૪૯
એટલે તરત આવ્યો પ્રધાન, પ્રતિહારે દીધાં બહુ માન,
એક અરજ માહરી સાંભળો, ઉતાવળા થઈ કહીને વળ્યો ૪૫૦
કિધૂ મહીપની કારજ ઘોર, હરસિધ દેહેરે ઘાલ્યો ચોર,
વેગે વહી જાયો ને તિહા, ઠગને બાંધી આણો ઈહા ૪૫૧
વાયુવેગે વાત જ થઈ ખબર બાધા નગરમા ગઈ
ચાલો જોઈઈ ઠગનૂ રૂપ, જેણે બોળવ્યા ભારે ભૂપ ૪૫૨
ઘેર ઘેર ને બારેબાર, જોવા ચાલ્યા નર ને નાર,
નાનૂ મોટૂ નગરનૂ સહુ મળી મેદની જોવા બહુ ૪૫૩
પ્રધાન આદ્ય અઢારે વર્ણ, ચડ્યો દિવસ ઘટિકા ત્રણ,
આવ્યા દેહેરે હરસિધ તણે મારો મારો સહુ કો ભણે ૪૫૪
આવ્યા સમીપ દેહેરે જાહરે લખ્યા દીઠા અક્ષર તાહરે
'ઉઘાડે તે ખાઈ માર દિઠૂ તાનૂ પડિયો ભાગ ૪૫૫
પ્રધાન આપ હેઠા ઊતર્યા, પ્રસાદ સમીપે તે પરવર્યા
હસ્યા ! બોલ નગરના ચોર એહવૂ કહીને કીધો સોર ૪૫૬

અર્થ ૪૪૫ દાર કે દ્વાર હિ બાર ૪૪૬ જા કે જાયો ખા કે ખાયો ૪૪૭ મહીઇ કે સૈન્ય ગમે કે પણ ૪૪૮ તેહને કે પ્રતીહારને પોળ કે પુર દીઠ તિહા કે દીઠો ઉભો, હિ દીઠો માનવ ૪૫૧ આણો કે લાવો ૪૫૨ વાત કે તે વાત ૪૫૩ મેદની કે ખલક ૪૫૪ ઘટીકા કે ઘડી ચડતે ૪૫૫ દેહરે કે વજ્ર

પુકે લોક રહ્યા તરવરી, બેશ વજીર સભા તે ભરી
કહો ભાઈ! મહીપ ય છે ક્યાહ ? આપણને મોકલ્યા છૂ આહ ૪૫૭
ઉઘાડનારાનો તો વાક, જો ડાલે લખ્યા દિસે આક,
અક્ષર દીસે (છે) સોહામણા, વીસ વસા તો વિક્રમ તણા ૪૫૮
ઉઘાડૂ તો અન્યાઈયો થાય પાછો વની પુરમા કિમ જાયૂ ?
પૂછિ પાર રાજા(નો) લિજિઈ, હુકમ દે તે સિધ કીજીઈ ૪૫૯

ધાયા જોધ કરેતામા સહેન જૈ પૂછ્ રાજાને સહેન
ગજાજી તો રાતે ગયા, ચઢો પોહોર નથી પેદા થયા ૪૬૦
ખોલાવી ખબર તૂ લા ય, વધાઈ કારણ વેગે આવ્ય
એહેવૂ સાભળી મેવડ વદ્યો, વેગે જઈ પ્રધાનને મ ગો ૪૬૧
મહારાજા નથી એ ગામ પૂછી જોયૂ ઠામોઠામ
માટે જિમ જાણો તિમ કરો બુધ્ય આપણી મનમા ધરો ૪૬૨

દુહા

પ્રધાને મન વિચારિયૂ, એહનૂ તે સ્ય નામ ?
અક્ષર તો નહિ રાયના કોયક ઠગનૂ કામ ૪૬૩
સકે ઠગે મહિપત્ય ઠગ્યો (ને) હૂ પાઠવિયો આહ,
અક્ષર મોહોર કરી ગયો (મુઝ) મહીપતિ નાઠો માહે ૪૬૪

---

૪૫૫ તે ખાઇ ફ્ા તે તો ખાઇ એહવૂ૦—કે મ્મ કીધુ તેં ૧૨જ ઘોર ૪૫૬ પછી કે નો વધારો –

તેં લોપી રાજાની લાજ, મ્રે પચ ઇટાલી આજ
કરી અવગુણના રાજ(ની) ધણી કાહ્ જીભ તાળુયે તુજ તણી

૪૫૭ તે કે હિ તાહા આપણને૦—કે મ્મ આપરણે મોકનીયા આહે ૪૫૮ તો ફ્ા તો છે વાત ઉઘાડનારાનો૦—કે લખા દીસે લીંતે આત ઉઘાડીયે તો ૧૨ ગા વિક્રમ તણા કે રાજા તણા ૪૫૮ થાયૂ ફ્ા થાય લીજીઈ કે હિ પુછાવી તે સિધ કે હિ તેહનુ ૪૬૦ નથી હિ નગ્ય ૪૬૧ વેગે જઈ કે પધમ્મા હિ તે વેગા ૪૬૨ જોયૂ કે જોયા ૪૬૩ પ્રધાને૦—પ્રધાને મન વીચ્ચારીયુ પ્રધાને કે વજીરે ૪૬૪ મહીપત્ય ઠગ્યો કે તમને ઠગ્યા (ને) હુ કે હિ મુજ મુઝ કે સ૨

ઇમ વિચારી ઉઠિયો, હઇડે રાખી ધીર,
ઝાંખી જોયું જાલીઇ, દીઠો વિક્રમ વીર. ૪૬૫
હુકમ હોઇ (જો) રાવને, તો ઉઘાડું બાર;
પ્રણુમ હું પટંતરે, દ્યો સાખિણો જુહાર. ૪૬૬

ચોપાઇ

શીઘ્ર ઉઘાડિ આવો માંહિ, અમો ધ્યાન ધર્યું છે આંહ,
(એ) કાન ન થાયે ત્રીજે વાત, હસાગત થવૂં છે રાત્ર. ૪૬૭
મોહોલ ઉઘાડી માહિ ગયા, એકાંતે રાય પ્રધાન જ થયા;
ગત્ય સમે વીત્યું જેટલ, કહ્યૂં પ્રધાન આગળ તેટલૂ ૪૬૮
પછે હરસિધની પૂજા કરી, આવ્યા બાહિર બે પાછા ફરી.
ગજવાહન રાજાજી કરે, પચડ઼ક સિર છત્ર જ ફરે. ૪૬૯
વાજે માદલ ઢોલ નિશાણુ, દીઠો રાજા ચતુરસુજાણુ.
ગજાજીનું દરગન કરી, રહિયત સર્વ તે પાછી ફરી ૪૭૦
રાય ડગ્યા તે સર્વે લહ્યૂ, કોણે કો આગલ નવ્ય કહ્યૂં
મધ્યાહ્ન કાલ થયો જાહરે, મહિપત્ય મેહેલ આવ્યા તાહરે ૪૭૧
આપ વિચાર કરે છે મન, નાઠી નિદ્રા, ન ભાવે અન,
કીધ ભોજન, વીતી ગઇ પ, સભા ભરી બેઠો પરભાત ૪૭૨
પછિ પ્રધાન તેડાવ્યા સર્વ, મૂક્યો મન માહેથી ગર્વ
સેવક સાથ સાથી માહરા, વિચાર કરો મનમાં <u>ડાહરા</u> ૪૭૩

---

૪૬૫ દીઠો૦—કે તો માહે વરહાથ વીર ૪૬૬ હોઇ ફ્રા. હોયઇ પ્રણમૂ૦—કે પરવાન કહે હું પરણમુ ૪૬૭ આવો કે. પેઠો (સો) એ૦—કે. હિ. એકાલ જહને ત્રીજે વાત હસારત૦—કે. વીપરીત થઈ છે રાતે વાત ૪૬૮ મોહોલ૦— કે.મા આ લીટી નથી રાત્રસમે વીત્યુ કે. રાતે વીત્યું'તુ જેટલું પ્રધાન કે વાત ૪૬૯ પચ ડંડ૦—કે. ચામર છત્ર અમુલ- ફરે ૪૭૦ ઢોલ કે. ઢોર ૪૭૦—૧ પછી કે મા આ પંક્તિ વધુ છે—સાથાતકાર નારાયણુ તુર, દીઠો પ્રત પ્રમાયત પુર ૪૭૦—૨ રાજાજીનૂ કે. દેવ રૂપનુ ૪૭૧ મોહલ ફ્રા. પેહેથે ૪૭૨ ભરી કે પુરી ૪૭૩ મૂક્યો કે. હિ. મુકી સાહ ફ્રા. સર્વ વિચાર૦—ફ્રા, વિચ્ચાર કરો સાથી માહરા

સહુ મળી ઠગ પેદા કરો, પ્રધાનવટ્ટ નહીતર પરહરો.
બોલ્યા વજીર મૂકીને મામ· એ તો રાય તમારૂ કામ ૪૭૪
તમ સરીખાને જીતી જાય, તે અમથી કિમ પૈદા થાય?
શરમાવશો તો કોયક જશે, ખોશે પ્રાણ ને દુખિયો થશે ૪૭૫

દુહા

રાઇ પ્રતિજ્ઞા કરીઃ હૂ જોઊં ઠગનૂ મુખ;
ભલા ભલેરા ભૂલવ્યા, ધન્ય એહેંની માતી કુખ. ૪૭૬
પડો વજડાવ્યો પુર વિષે તેડે રંગે રાયો,
ચોર નહિ તૂ ચતુર નર, આપે પેદા થાયો. ૪૭૭
સજ થઈ આવ્ય સભા વિષે, (જો) હોઇ ચતુરસુજાણ,
જો આવે આણે સમે, લે લાખીણો લાહૅાણ. ૪૭૮
રહ્યો હોઈ જો રાજમા, કરૂ તુઝને હૂ નાહૅાલ,
તુઝને પાટ પ્રધાનનો, મોહો માગો તે માલ. ૪૭૯
જોયૂ સુરત શૂરપણુ, જોય બળ ને તોલ,
રીઝૂ પણુ ખીજૂ નહિ, લે પરીયાનો કોલ ૪૮૦

કુડીવાળો આવિયો, ફરતો માવણુ–વેગ,
પૂછો જઈ પટતરે, પ્રીછો સઘળી પેગ ૪૮૧

---

૪૭૪ બોલ્યા૦—ફા. હિ. તાહરે પ્રધાને મુકી મામ એ૦—કે. એ નોહે રાય અમારા મામ ૪૭૫ તમ ફા. તુમ તમ૦—કે. આપ રૂદે વીચારો રાયે, તે અમ સરખે નમ જાય ખોશે પ્રાણ કે. દેહતાગ ૪૭૫ પછી કે. નો વધારો"—જેહને મારવો હોયે આજ, તેહને મુકલો કરવા કાજ. ૪૭૬ ભુલવ્યા કે. હિ. ભોલવ્યા માની હિ. જનુ-નીની ૪૭૭ તેડે ફા. તેઓ રગે કે. રીઝી, ૪૭૮ હોઈ કે. કાઢાવે લે ફા. લ્યો, કે. આપુ. લાખીણો કે. તેહને. ૪૭૮—૨ અને ૪૭૯—૧ ના પદ કે. માં ઉલટાસુલગી જી ૪૮૦ બલને કે. તરતીબ લે કે. તે સો ૪૮૦ પછી કે. માં આ કડી વધુ છે.—

આપે આવી મવ સુને, રાજ બીજ સુભ સૂત્ર,
સુભ વાતે સારો કરે, તો તો દાસીપુત્ર.

૪૮૧ પછો કે. હિ. પૂછુ(છ્યુ).

ચોપાઈ

માલણને તેડી એકાંત, મનડાની ભાગી છે ભ્રાંત:
રખે બિક મન આણો તમો, રાજાજીના હુકમ તે અમો. ૪૮૨
તમે મહિપતિને મેહેલે જાયો, વિવધ પરે વધામણી ખાયો;
પ્રૂ કહે તે કહેજ્યો કર જોડ, તે વાતે પોહોંચે મન કોડ. ૪૮૩
રાજા રીસ નહિ કો કરે, હેતે ચિત્ત તે તમસ્યૂ ધરે,
શણગાર રાજાના લાવજ્યો, પ્રધાનને તેડી આવજ્યો ૪૮
પછે રાયને મળવા જાશો, ગુણ ઉશકલ તાહેરો થાશે

સાભળતામાં હરખી નાર, અંગે નોત્ત ધરયા શણગાર ૪૮
પુષ્પછાબ પોતાની ભરી, ભાલ આડ કેશરની કરી;
મલપતી માલણ આવી જહૅ, મહારાજા મહીપતિ બેઠા ત્યાહ ૪૮
નિરખ્યો નરપત હેતે ઘણે, પુષ્પ વધાવ્યા વિવધ જ પણે,
સન્મુખ રહીને જોડી હાથ, બોલી માનની મહિપત્ય સાથ ૮૮
કોપ રાય! અમને દીજીઈ, પ્રશ્નપ્રકાર અમો કીજીઈ
મહીપત્ય કહે મનવાંછિત માગ, ઉણ્મ્ય કાઈન રાખિ જાગ્ય ૮૮
સાચે જૂઠે નહિ રીસ જ કરૂ, સત્ય વચન એ વાતે ધરૂ ૪૮૯

દુહા

માનની કહે મહીપતિ! સુણો, મન સમજો બહુ પેર,
રુગ થૈ આવ્યો ગામમા તે છે માહેરે ઘેર ૪૯૦
પડો વાગ્યો તમ પુર વિષે, ફેરે રાયના પાન;
જાણ કીધુ મેં જુગતશુ, માગૂ મહિપતિ માન: ૪૯૧

---

૪૮૨ મનડાની—કે. તે કાઢે ભાગી મનની ભ્રાંત. મન ફા. મનમા ૪૮૪ હેતે તે કે. હેત ઘણેરીધવ પ્રધાનને—કે. હવીપે પ્રધાન તેડવા આવજો ૪૮૫ રાયને કે મહીપતને ૪૮૬ કેસરની કે. કુમની ૪૮૮ વિવિધ જ પણે કે. પારીલની મહીપત્ય ૪૮૮ પ્રશ્નપ્રકાર હિ પ્રશ્નપ્રકારા, કે એક પ્રશ્ન કાંઈ કે. ઈ ૪૯૦ ગામમા કે. નગરમા તે—કે હિ તે મેં રાખ્યો છે ઘેર ૪૯૧ તમ ફા. તુમ

પ્રધાન તેડણ મોકનો, સૂપો સર્વે શણગાર,
તે તો નરપત્યને મળે, ક્ષણૂ ન લાગે વાર ૪૯૭

સૂણતામા ઉનટ થયો, જિમ નિરધન(ને) ધરસૂત્ર,
રક પામે જિમ રાજ્યને, વધ્યા પામે પુત્ર ૪૯૩
મેન્ય સુઢાડી સજ કરો, જાયો તમો પરધાન!
તે નર(ને) તેડી લાવજ્યો, દેઇને ઝાઝા માન. ૪૯૪
મેહેરાવણ ગજ પાઠવ્યો, જેહૅથી શોભે રાજ્ય,
બીજા વાહન અતિ ધણા, તે તો ઠગને કાજ. ૪૯૫
આભૂષણ તો અતિ ધણા, આપ તણો શણગાર,
બીડૂ ખાસક પાનનૃ મુક્તાફ઼લના હાર. ૪૯૬
પ્રધાન આવ્યો (એક) પલકમા, માલણ કેરે વાસ,
જેહેવો હોઈ રાજવી, તેજપુજપ્રકાશ ૪૮૭
પ્રીતે સુતને પરણુમ્યા, જિમ રાજાની રીત્ય
અરસપરસ બેઉ ઈ મળ્યા, કરી પ્રધાને પ્રીત ૪૯૮
ધીરવીર તે સજ થયો, ચાલ્યો ચતુરસુજાણ,
ગજ ઉપર વાહન કરયૂ, જાચિક દીધાં લાહાણ ૪૯૯
સમરી હરસિધ માતને, સમર્યો ઈશ્વર આપ
અવિચલ રહ્યો આ ઉરીરો, તે તમ ચરણપ્રતાપ ૫૦૦
ઊજેણીમા જે કો વસે, તે સહુ જોવા જાય,
ઠગ થઈ આવ્યો ગામમા (તે) તેઓ મળના રાય ૫૦૧
કો ચહુટે, કો ચોવટે, કો ધર, કો દરબાર,
ઇમ કરતા નીરખે બહુ, નાના (મોટા) નર ને નાર ૫૦૨
વખાણ કરે બહુ મેદની, લોક વિવિધ બહુ પેર
ઇમ કરતા આવી ચઢ્યો, વિક્રમ રાયને ઘેર ૫૦૩

જોયું કે ૪૯૪ તમો કે પોતાનો ૪૯૮ મળ્યા કે મલે ૫૦૦ અવિચલ૦–
હિ અવીનત અખંડ હું આવીયો, કે આ વીતો જે ચોરીયો રહ્યો કેવા રહે-
વ્યો તન કેવા તુમ ૫૦૧ કો કેવા કોઈ ૫૦૨ ઇમ૦–કે નેહે ભરી નરખે સહુ

ગજથી હેઠો ઊતર્યો, સભા ભરી છે ત્યાંહ,
પ્રણામ કરીને પરવર્યો, મહિપતિ બેઠો જ્યાંહ

નરપતે નિરખ્યો હેતસ્યૂં મનમાં થયો પ્રસન્ન,
ફલ પામ્યો નૃપદા તણૂં રેવાનૂં દરશન ૫૦

ગંગા, ગયા ને ગોમતી, કાશી ને કેદાર,
વિક્રમ નીરખે ફલ થયૂં, ભાગ્ય તણો નહિ પાર ૫૧

ચોપાઈ

જેહવો અભિનવો હોઈ ઈંદ્ર, જેહવો નારદ મુનીમનો ચંદ્ર,
વાડીમાં અંબુજ જેહવૂં, મુખાકમલ નિરખ્યું તેહવૂં ૫૦

નરપતે તેહના નિરખ્યા ચેહન અંબુજદલ આકારે નેન,
સામુદ્રિક લક્ષણ છે ઘણા, ચક્રાકાર પૃથ્વીપત તણા ૫૦૮

બત્રીસ લક્ષણા ચતુરસુજાણ, સભા મધ્યે શોભે જિમ ભાણ
જોતા આપ્યું રાજાની કને પાસ બેસાર્યો હેતજ કરી ૫૧૦

જેહવો વિક્રમજિત આકાર, તેહવો શોભે રાજકુમાર

પૂછી વાત તમો સાચ કહો, કિમ આ નામ? કિહાં વાસો રહો? ૫૧૦

કોણ રાજઋષીનો પુત્ર? કિમ મેલ્યૂં પગ ઘરસૂત્ર
કિમ તજ્યો પિતાનો દેશ? બાલપણામાં જોબન વેશ ૫૧૧

તે વિમાસી બોલો વાણ, જૂઠ બોલે ઈશ્વ આણ
લાજ વિચાર અંતે પરહરો, મન મેહલીને વાતો કરો ૫૧૨

માગો ફરી જોઈઈ જે કામ, સર્વે સભા તમારે હામ
તે વાતમાં કૂડ જો રીસ (તો) સાખ દેશે શ્રી જગદીશ ૫૧૩

---

૫૦૩ ટીકા૦—કે પુરણ પ્રીતે પેર વિવિધ ફા વિવધ ઈમ૦— કે એ ગોસાઈ
આવીયો વીકમ કેરે ઘર ૫૦૪ છે લાક કે તે માટે કીને કે કરતો ૫૦૫ નર
પતિ૦—કે રીઝ્યા રાજા રૂપથી મનમાં કે પુરણ ફલ૦—કે કુઅર દેખે માહારે
થયું હિ ફલ પામ્યો નરપદા તણું ૫૦૮ અંબુજ દલ આકારે કે અંબુજ દલશા
૫૦૯ પાસ ફા પાસે પાસ૦—કે પાસે બેસારી કરુણા કરી વિક્રમજીત ફા
વિક્રમ જાતિ વાસો હિ વાસે કે છો ૫૧૧ રાજઋષીનો કે રાજા કેરા છો

જોવા મળ્યું છે બાધું ગામ, વિચાર કરે છે ઠામોઠામઃ
કો કહેઃ ઇંદ્ર આપે આવિયો, માનવરૂપ કરી લાવિયો. ૫૧૪
કો કહેઃ અવતારી (એ) અંશ. કો કહેઃ (જે) વિક્રમનો વંશ. ૫૧૫

દુહા

રાજકુંયરે છેહેડે થકી, છોડી આપ્યો પત્ર,
મહિપસ મુખ આગળ ધર્યો, વાંચી જુઈ તત્ર. ૫૧૬

હેતેશૂ ઉકલિયો, જોયા અક્ષર આંકઃ
મેં માહેરો પુત્ર પરહર્યો, એહેનો સ્યાનો વાંક? ૫૧૭
રુદય સાથે ભીડિયો, ભાગી મનની ભ્રાંત,
વાત કરવા વીતક તણી, બેહુ ગયા એકાંત. ૫૧૮

કહો વિતક તે વણિકની, સાજી તાહેરી માય,
સુખદુખ કેહવું ભોગવે, લોકાપવાદ સ્યો થાય? ૫૧૯

ચોપાઇ

સાંભળીઇ મહિપતિ મહારાજ! મુખ કહેતાં આવે છે લાજ;
તમ ચાલ્યા પુંઠે સંકટ પડ્યૂં, કલંક કામનીને શિર ચઢ્યૂં. ૫૨૦
તેણી તેહનાં મા ને બાપ, દુઃખ પામી તે નારી આપ;
આપેં જઈ માંડ્યૂં ઘરસૂત્ર, પૂરે માસે પ્રકટ્યો પુત્ર. ૫૨૧
બાર વરસ તો વનમાં ગયાં, જાણુ તમ સેવકને થયાં;
પછે તે કાગળ લીધો હાથ, મન કરયૂં તમ મળવા સાથ. ૫૨૨

---

૫૧૨ બોલે ઈશ્વર–આણ કે. ફા. બોલો તો ઈશ્વરની આણ. ૫૧૩ તમારે કે. તાહારે. ઠામ કે. હિ. નામ. તો સાખ્ય૦–કે. તો તાહારા સમ તે માહારે સીસ. ૫૧૪ ધરી કે. ધરી. ૫૧૫ જે હિ. છે. ૫૧૫ પછી કે. માં આ પક્તિ વધુ છેઃ–કો કહે માહાના બાંધવ સુત, કો કહે પેટ તણો છે પુત્ર. ૫૧૯ તાહરી કે. છે તુજ. ૫૨૦ તમ ફા. તુમ. સીર કે. બટ્. ૫૨૧ પૂરે૦–કે. તમ સેવક પ્રગટો હું પુત્ર. તો વનમાં કે. ગરૂ આપણુ. જાણુ૦–કે. ચરણુરજને જાણુ જ થયાં. ૫૨૨ તમ ફા. તુમ.

હુકમ આપ માનો માગિયો, આવી પાય પ્રીતે લાગિયો;
કોટિ જન્મનું પાતિક ગયું, મોટા મહિપતિ(નું) દર્શન થયું.
મલણ ઘેર ઊતરિયા અમો, પછે થયું તે જાણો તમો;
માન માહરી પર જુઈ વાટિ, હું આવ્યો ક્ષિપ્રાને ઘાટ. ૫૨૪
હુકમ રાવલો સિર લીજીઈ, સેવકને આદ્યા દીજીઈ. ૫૨૫

દુહા

વાત સૂણી જે વિક્રમે, આપે ફૂલ્યું અંગ;
ઘેર બેઠાં આવી મલ્યાં, આળસુ ઘેરે ગંગ. ૫૨૬
પંડિત તેડી પૂછિયું, જુઓ સમુહુરત આજ,
એ પુત્ર છે માહરો, દુંરસે સૂપું રાજ્ય. ૫૨૭
મેહેણૂં રાજવંધ્યા ટલ્યૂં, રહ્યૂં રાજઘર સૂત્ર,
પાટ બેસારૂં પાટવી, પ્રૌઢા વિક્રમપુત્ર. ૫૨૮
જીવ થકી વહાલો ઘણો, કુલનો તારણહાર;
રહીયતને રાજી કરે, શત્રુદૈયણ માર. ૫૨૯
પ્રસન્ન થયાં હરસિદ્ધજી, પૂજા માની જ મન;
મહાકાલેશ્વર ત્રુઠિયા, આપ્યો પુત્ર-રતન. ૫૩૦
સૂપૂં પાટ હું એહને, નગર વરતાવૂં આણ;
ગુણલક્ષણ પૂરણ ઘણો, બલિયો ચતુરસુજાણ. ૫૩૧
પ્રધાન પંથે પાઠવ્યો, કર્ણાટકમાં જાયો,
તેડા એહની માવડી, જુગ જાણીતા થાયો. ૫૩૨
અપવાદ ઊતારો એહનો, કરો નગરમાં જાણ,
વિક્રમપુત્ર વાસો રહ્યો, લેઈ લાખીણું લાહાણ. ૫૩૩

૫૨૩ પ્રીતે ફા. રાયને, હિ. તમને. ૫૨૫ સેવકને૦–કે. મુજને તો સીખા દીજીયે. ૫૨૬ આળસુ ઘેર ફા. આળસુને ઘેર. ૫૨૭ જુયો ફા. જોવા. દુંરસે કે. રીઝ ૫૨૮ ટલ્યું કે. હિ. મટુ. રહ્યું કે. ચાલ્યું, ફા. રહી. પ્રૌઢા૦–કે. હિ. પેટ તણે જે પુત્ર. પાટવી કે. પાકમી. ૫૨૯ રહીયતને૦–ફા. રહીયત રંજીત તણો. ૫૩૧ પાટ હિ. કે. પદમી. ૫૩૨ પંથે કે. પ્રીતે. ૫૩૪ વિક્રમ૦–કે. જીવ જસ પડાવું નામ.

ચોપાઇ

પ્રધાન તેડવા પથે પળ્યો, રાજકુંવર રાજાને મળ્યો;
સુખ પામ્યું તિહાં બાધું ગામ, વિક્રમચરિત્ર પાડૂં છે નામ. ૫૩૪
ગુણ ગંધર્વ કરે વખાણ; માગણજન પામ્યા બહુ માન,
વાગે મૃદંગ ઢોલ નિશાણ; ઘેર ઘેર વર્ત્યું કુશલ કલ્યાણ. ૫૩૫
સુખ પામ્યાં સહોદર સર્વ, માંડી પુણ્ય તણી તિહાં પર્વ;
માગસર શુદિ દશમી ગુરુવાર, ઉત્તમ મુહુરત આવ્યું સાર. ૫૩૬
પ્રધાન જે કર્ણાટક ગયો, દેશ મધ્યે જાણીતો થયો;
વણિક રાંકની જે દીકરી, આપ કર્મે વિક્રમને વરી. ૫૩૭
કાવડી વેશ ધરી લાવિયો, તે તો રાય વિક્રમ આવિયો;
રાખ્યૂં બરદ ઇશે તેહ તણૂં, સુણી સહોદર હરખ્યુ ઘણું. ૫૩૮
ગામ કુટુંબ સગાં સમેત, રાણી તેડી આણી હેત.
ભલૂ થયો ભોજાઇ તુજ, મોટૂ મેહણું દીધું મુજ. ૫૩૯
મર્મવચન બોલ્યાં'તા તમો, તેણે વિક્રમ વરિયા અમો,
તે ગુણ તાહરો મનમા ધરૂ, એક દેશની રાણી કરૂ. ૫૪૦
મુહુરત દિન શુધિ જાહરે, ઘેર આવ્યા રાણી તાહરે.
રાણા રાય સહોદર મળ્યા, વિજ્યોગ રૂપી સંકટ ટળ્યા. ૫૪૧

દુહા

રાજાઇ ચેતાવિયા, પંડિત પ્રધાન સમેત.
રાજકુંયરને બેસારિઈ, આણિ મનસ્યૂં હેત. ૫૪૨

---

૫૩૫ ગુણ૦—ક્રા ઘેર ઘેર મગલ કરે વખાણ માગણ૦—હિ મનના ગમતી પાન લાહાણ ઘેર ઘેર૦—કે. કાડ દીવાથી તમ કલ્યાણ ૫૩૭ માગસર૦—કે મા આ પંક્તિ નથી ૫૩૭ મધ્યે કે બાધે ૫૩૮ ઈશે ક્રા ઈશ્વરે ૫૩૮ પછી કે મા વધારો—પરણી છે નારી એ પ્રીત, ગધરવ વીવાની જેવી રીત ૫૩૮—૨ હરખ્યુ કે હરખ્યા ૫૩૮ પછી કે. નો વધારો—ધન અવતાર તે લોકે કહ્યા, વીક્રમસેન તાહા વાસો રહ્યા ૫૩૯ ગામ કે નાત તેડી કે હિ તેડા મોટૂ કે હિ માથે. ૫૪૦ મર્મ વચન૦—કે હિ અટકલ બોલ જો તું ઉચરી, તે પુને હું વીક્રમ વરી ૫૪૧ મુહુરત દિન સુધિ કે પટાભિષેક મુહુરત રાણા૦—કે રાણી પુત્રને મહીપત મ'યા. ૫૪૨ રાજઈ૦—કે રાજે નગર ચેતાવીયું પ્રધાન કે સકલ મનુષ્ય કે અદકુ

પડો વજડાવો પુર વિષે, ભોજ કરાવો ગામ;
રંગાવો સર્વ મહેલને; ઊચ્છવ ઠામોઠામ;
ધજા બંધાવો ધર્મની, કરો પુન્યપ્રવાહ;
તેડો નરપતિ નવખંડના મેલો સર્વ સભાય. ૫૪૪
અધિકાર સુંપો એ કુંમરને, (જિમ) સુખ સવાઈ હોય;
સંકટ ભાગો સર્વનાં, દુખી ન રહે કોય. ૫૪૫

ચોપાઈ

પ્રમાણ કરવું પ્રધાને મલી, સહુ કોની પોહોતી મનરલી.
અભિષેક કરે જેટલે, કઉતક એક થયુ તેટલે. ૫૪૬
જાચિકજન મલ્યા છે સહુ, મનગમતું માગે છે બહુ;
વૃધ ઉભો (છે) તિહાં (એક) વાણિયો, દુખિયો સરખો તે જાણિયો. ૫૪૭
કરમાયુ સ્યું દીઠું મુખ, રાજા કહેઃ સ્યું તાહરે દુઃખ?
ઉશીઆલોશે ઉભો રહ્યો, લક્ષણ જેતામાં તે લહ્યો ૫૪૮
કહેવા આવ્યો જે હોઈ કામ, સુખે કહો મુકીને મામ;
તાહરૂ મન આગ્યાનું ઘણું, મેં ચિત્ત વરત્યૂ છે તમ તણું. ૫૪૯

---

૫૪૨ પછી કે મા વધારો –

પરદુખ હરવુ માહરે, નીવ વીહેરો કામ,
એ પરજાને પાવરો, રાખે માહારૂ નામ.
લખણુ જોઇને લાયક લહો, પરમ પ્રુન પવીત્ર,
વિચિત્ર ચરિત્ર એણે કરા, મહિ વીક્રમચરીત્ર

૫૪૩ વજડાવો ક્રા વજડાવો. ભોજ ક્રા ભોજન કરાવો ક્રા. કરાવ્યું ૫૪૫ ભાગો ક્રા હિ ભાગુ દુખી૦-ક્રા દુખ ન રહે કાય, કે દુખ ન પામે કોય ૫૪૬ પ્રમાણ કે પરણામ ૫૪૭-૧ પછી કે નો વધારો.–અનેક લોક તમાશે જોય, તે નરપત સહુને દષ્ટે જોય ૫૪૮ તે ક્રા એ ૫૪૮ પછી કે નો વધારો:– પ્રીત કરી તેડો તે પાસ, અધીક હેવથી દીવી આસ ૫૪૯ કહેવા૦-કે આવ્યા છો કાઈ કહેવા કામ સુખે કે નચીંત તમ ક્રા તુમ ૫૪૯ મન આગ્યાનું ક્રા

સૂણતે રડ્યો તે વણિકકુમાર, આંખે ચાલી આંસુની ધારઃ
મહારાજ ! શૂં કહીઇ કથી, માહરે તો દુઃખ કાંઇયે નથી. ૫૫૦
વણિક જાતિ જોવા આવિયો, પુણ્યસંચ માહરો લાવિયો;
દુખ મટ્યૂં તમ દર્શન થયૂં, સાત જન્મનૂં દુખડૂં ગયૂં. ૫૫૧
દુખસાગર માહરો વામિયો, જિહારે તુમ દરશણ પામિયો.
મહીપતે વાત ન માની તાંહ, ફરી વાણિયો ઝાલ્યો બાંહઃ ૫૫૨
નિશ્ચિત થૈ સભામાં રહો, તાહરૂં દુખ માંડીને કહો;
થરથર કાં ધ્રુજાવો ગાત્ર, બીક ન આણેશ કોડિ માત્ર. ૫૫૩
બ્રહ્મહત્યાદિક પાતિક તુંને, (જો) સત્ય વાત ન કહે તું મુને;
તે વાતે હૂં રીસ જ કરૂં, (તો) બ્રહ્મપાપ હું મસ્તક ધરૂં. ૫૫૪
જો નવિ ટાલૂં તાહરો શોક, (તો) તીર્થવત થાજ્યો મુજ ફોક;
જો સુખ કરું હૂં તુઝ શરીર, તાહરે મુખમાં મૂકૂં નીર. ૫૫૫
જો તુઝસ્યૂં નવિ રાખૂં નેહ, તો કુષ્ટિ થાજ્યો માહરી દેહ;
ખરી વાત તૂં ન કરે સંગ, (તો) રગતપિત થાજ્યો તુજ અંગ. ૫૫૬
પૂછે નગર રાજાઇ તિહાં, બાંધૂં શહેર જુઇ છે જિહાં;
જોડ્યા વણિકે બેહુ હાથ, બોલ્યો મહીપતિ કેરે સાથઃ ૫૫૭
દુખ કહેતાં સાગર ડોલશે, ફટફટ સહુ કોઈ બોલશે;
ત્રુટે જીભ કહેતામાં દુઃખ, નથી કહેવાતૂં માહરે મુખ. ૫૫૮

મન મલવાનું; કે. દલ દુખીયું છે. ૫૫૦ વણિક ફા. વાંણિક. સૂણતે રડયો તે કે. થરથર ધ્રુજે ૫૫૦–૧ પછી કે. નો વધારોઃ—ગદ્દગદ કંઠે તે તો થયો, થરથર ધ્રુજી બેસી ગયો. ૫૫૦–૨ કાંઇયે ફા. કાંઇ. ૫૫૧ વણિક જાતિ કે. સુભ સોભા. સાત૦—કે. પાતીક પંચ જનમનું ગયું. દુખડુ હિ પાતીક. ૫૫૨ જ્યારે તમ કે. રાજ તણાં. ૫૫૩ નિશ્ચિત ફા. નિશ્વાસ; કે. સુખીયે. રહો ફા. રહો; કે. હિ. રહે. કહો કે. હિ. કહે. થરથર૦—ફા. હિ. થરથર ધ્રુજે તેહનાં ગાત્ર. કોડિ કે. હિ. રંચ્ચત. ૫૫૫ જો સુખ૦—કે. કડી રીત મનાનું મન, કહે તો તાર પછી લેવું અન. ૫૫૭ નગર રાજાઇ કે. હિ. પ્રશ્ન રાજાએ. શહેર કે. હિ. નગર. જુઇ છે કે. સાંભળે છે. ૫૫૮ નથી

દુખ અંહાર જવ કહેસ્યૂં અમો, પંચઈટાળી કરસ્યો તમો;
માટે ભાર માહૅરો રાખીઈ, વચન દુષ્ટ તે કિમ ભાખીઈ? ૫૫

તાહૅરે રાજા કહે છે વાણઃ ફરીફરી શું કહે અજાણ?
તાહૅરી વાચા શિરપર લેઉં, રાજ સહિત સમરિધ હું દેઉં. ૫૬
ઉતાવલો થઈ શીઘ્ર જ બોલ, પરદો આપ રહેનો ખોલ.
સન્મુખ ઉભો રાજા સુખી, દઢ થઈ બોલ્યો તે દુઃખી. ૫૬૧

માહરો દેશ પલ્લવપુર ગામ, વીરચંદ શાહ માહૅરૂં નામ;
વીશ વહાણ બારે તિહાં ફરે, બારે વાણિજ્ય વાણોતર કરે. ૫૬૨
માથે માહૅરે મોટૂં આલ, અપુત્રવંત વંધ્યાની ગાલ,
કરવ્યા ઘાટ પાણીના ઘણા, પ્રસાદ કરાવ્યા શિવજી તણા. ૫૬૩
શિવ થયા મુજને પરસન, દીધું સુપનાંતર દરશન.
કહ્યુંઃ હસ્યા! તૂં સૂતો જાગ્ય, વરદાન અમારી પાસે માગ્ય. ૫૬૪
મેં કહ્યુંઃ જે આપો પુત્ર, ભોગવે ધન લક્ષ્મી સૂત્ર;
નવાણુ ખોદાવજે દુઃખ જ જસ્યે, તે પુન્યેથી પુત્ર જ થસ્યે. ૫૬૫
તે વાયક મેં મસ્તક ધરયૂં, વીરતલાવ મેં વેગે કરયૂં;
સજલ જલ આવ્યૂં તે માંહિ, પ્રજા સહુ કો સુખણી થાય. ૫૬૬
પશુ પંખીજન પાણી પીઈ, નિત્ય નિત્ય પ્રતે આશિષ જ દિયે;
તેહના પુણ્યનો ઉગ્યો સૂત્ર, પૂરે માસે પ્રસવ્યો પુત્ર. ૫૬૭
પુત્રપ્રસવ થયો જેટલે, નીવાણ સૂકી ગયો તેટલે;
મૂલ નક્ષત્રમાં જન્મ્યો વીર, બાધા નગરનૂં સૂકૂં નીર. ૫૬૮

કહેવાતુ કે. નહી દેહેવાયે. માહરે ફા. માટે. ૫૫૯ દુષ્ટ કે. ભુંડું. ૫૬૦ શિર પર કે. સાચી કરી. રાજ૦—કે. સો પરીયાનો કોર જ દેઉ. ૫૬૧ ઉતાવળો૦—કે. હુંજ ઉપર જો કાપે યાશુ, તો શ્રી રામ દોવાઈ ખાશું. સુખી ફા. સુખ થઈ. ૫૬૨ ફા. પલ્લવ પુર કે. પાલણપુર. બારે તિહાં કે. હિ. અમારાં. વાણિજ્ય કે હિ. વણજ. ૫૬૩ માહરે હિ. છે એક. વંધ્યાની કે. હિ વંઝાની. ૫૬૪ સુપનાંતર(માં) કે. હિ. સ્વપ્ન માહે. અમારી પાસ કે. જેહ ગમે તે. ૫૬૬ સજલ કે. હિ સીંજલ. સુખણી ફા. સુખીયા. ૫૬૭ પૂરે માસે કે. ઈશ્વરમતાપે ૫૬૭ પછી કે. ને વધારો—કોઈક

દુ ખ પામ્યા તિહા બાધા લોક, નીર વિણુ પામ્યા બહુ શોક.
જોશી તેડાવા ડાહરા, જુઓ પ્રશ્ન પૂછૂં માહરા. ૫૬૯
સ્યા માટે જલ સૂકી ગય ? સ્યૂ પાપ એ પેદા થયુ ?
તે વાતની ચિંતા છે ઘણી, કરો જન્મોતરી કુંયરજ તણી. ૫૭૦
કુભ લગન, નક્ષત્ર જ મૂલ, અનજોગે આવ્યો એ શ્લ,
પાપિ બાલક એ પેદા થયો, રસજલ પૃથવીમાથી ગયો. ૫૭૧
બત્રીસ લક્ષણો કરમી ઘણો, ભાગ્યશાલી કુયર તુઝ તણો;
તાહેરે તો રૂડો છે જોગ, બાકી સહુ પ્રજાના ભોગ. ૫૭૨
એહવી જન્મોતરી તેહેની કરી, પંડિત ગયા ઘેર પાછા ફરી.
તે વાત ચાલી બાધે ગામ, દકાલુયો પડ્યો છે નામ ૫૭૩
કિહાથી આવ્યો પાપે એહ, દુ ખ દેવા લોકોની દેહ ?
જિમ જિમ મોટો થાઈ બાલ, તિમ તિમ ઝાઝી ખાઈ ગાલ. ૫૭૪
તે મેહેણા ન ખમાઇ શીશ, ફરિ જઇને ઉપાસ્યા ઈશ;
શિવ આવી તે પરસન થયા, અમૃત બોલ તે મુઝને કહ્યા ૫૭૫
હું માગતા ચૂકી ગયો, અહંકાર બોલ તે મુખ થકી કહ્યો;
જે કહો તે કરૂ હૂ ધીર, જિમ સરોવર મધ્યે રહે નીર. ૫૭૬

જનમનું માહરૂ પાપ, તે વેલા પ્રગટો સતાપ ૫૬૮ નીવાણુ૦ કે નવાણુ નીર નીઠુ તેટલે હિ નવાણુ નીર સુકયુ તેટલે ૫૭૧ રસ કે પૂરણુ ૫૭૧ પછી કે નો વધારો –એ ગામની સીમ જેટલે, ઉંડુ જન ગયું તેટલે ૫૭૨-૧ પછી કે નો વધારો – ઉજલ કરમી એ છે આપ, પુર બાધાના પૂરણુ પાપ ૫૭૨-૨ બાકી૦–કે બાધી પરજાના છે ભોગ ૫૭૩ ચાલી કે જ ગઈ ૫૭૪ ઝાઝી કે અદકેરી ૫૭૪ પછી કે નો વધારો ઘેર ઘેરને બારેબાર, મોહોડે ગાળ દે નર ને નાર ૫૭૫-૧ પછી કે નો વધારો –

ઘણુક પુન કીધું મેં દાન, તેડા વીપ્રને દીધા માન
લખ પુજન ચીંતામણુ કરી મહાદેવપુજા મન ધરી

૫૭૫-૨ અમૃત૦–કે બોલ સ્વપન માહે આવીને કહ્યા ૫૭૫ પછી કે નો વધારો – ઉઠા રાડ ઘુ સુતો જાગ, મન ઈચ્છા આવ્યે તે માગ ૫૭૬-૧ પછી કે નો વધારો –

જરનો જોર હોયે જેહને, મદ ચડે તેહેની દેહને,
મહારાજ લખમી છે ઘર ઘણી, તે સરવ આપી છે તમ તણી.

દુખ અંકોર જવ કહેસ્યૂં અમો, પંચઈટાળી કરસ્યો તમો;
મારે ભાર માહૅરો રાખીઈં, વચન દુષ્ટ તે કિમ ભાખીઈં?

તાહૅરે રાજા કહે છે વાણુઃ ફરીફરી સૂં કહે અજાણુ ?
તાહૅરી વાચા શિરપર લેઊં, રાજ સહિત સમરિધ હૂં દેઊં.
ઉતાવલો થઇ શીઘ્ર જ બોલ, પરદો આપ રુદેનો ખોલ.
સન્મુખ ઉભો રાજા સુખી, દઢ થઇ બોલ્યો તે દુઃખી.

માહરો દેશ પલ્લવપુર ગામ, વીરચંદ શાહ માહૅરૂં નામ;
વીશ વહાણુ ભારે તિહાં ફરે, ભારે વાણિજ્ય વાણોતર કરે.
માથે માહૅરે મોટૂં આલ, અપુત્રવંત વંધ્યાની ગાલ,
કરચા ઘાટ પાણીના ઘણા, પ્રસાદ કરાવ્યા શિવજી તણા.
શિવ થયા મુજને પરસન, દીધૂં સુપનાંતર દરશન.
કહ્યું• હત્યા! તૂં સૂતો જાગ્ય, વરદાન અમારી પાસે માગ્ય.
મૈં કહ્યૂ• જે આપો પુત્ર, ભોગવે ધન લક્ષ્મી સૂત્ર;
નવાણુ ખોદાવજે દુ•ખ જ જસ્યે, તે પુન્યેથી પુત્ર જ થસ્યે.
તે વાયક મૈં મસ્તક ધરયૂ, વીરતલાવ મૈં વેગે કરયૂં;
સજલ જલ આવ્યૂ તે માહે, પ્રજા સહુ કો સુખણી થાય.
પશુ પખીજન પાણી પીઇ, નિત્ય નિત્ય પ્રતે આશિષ જ દિયે;
તેહના પુણ્યનો ઉગ્યો સૂત્ર, પૂરે માસે પ્રસવ્યો પુત્ર.
પુત્રપ્રસવ થયો જેટલે, નીવાણુ સૂકા ગયો તેટલે;
મૂલ નક્ષત્રમા જન્મ્યો વીર, બાધા નગરનૂ સૂકૂં નીર.

કહેવાતુ કે નહી કહેવાયે માહરે ફા• માટે ૫૫૯ દુષ્ટ કે ભુંડું ૫૬૦ કે સાચી કરી રાજા૦—કે સો પરીયાનો કોલ જ દેયુ ૫૬૧ ઉતાવળો૦ ઉપર જો કોપે થાયુ, તો શ્રી રામ દોવાઈ ખાઉં સુખી ફા• સુખ થઈ ' ૫૬૨ વ પુર કે પાલણપુર બારે વિહા કે હિ અમારા વાણિજ્ય કે (૫૬૩ માહરે હિ છ એક વંધ્યાની કે હિ વઝાની ૫૬૪ સુપનાતર(ગ) સ્વપ્ના માહે અમારી પાસ કે જેહ ગમે તે ૫૬૬ સજલ કે હિ સીંજા\ ફા• સુખીયા• ૫૬૭ પૂરે માસે કે ઈશ્વરપ્રતાપે ૫૬૭ પછી કે નો વા•.

દુઃખ પામ્યા તિહાં બાધા લોક, નીર વિણુ પામ્યા બહુ શોક.
જોશી તેડાવા ડાહરા, જુઓ પ્રશ્ન પૂછૂં માહરા. ૫૬૯
સ્યા માટે જલ સૂકી ગયું ? સ્યૂં પાપ એ પેદા થયું ?
તે વાતની ચિંતા છે ઘણી, કરો જન્મોતરી કુંવર જ તણી. ૫૭૦
કુંભ લગન, નક્ષત્ર જ મૂલ, અનજ્યોગે આવ્યો એ શૂલ,
પાપિ બાલક એ પેદા થયો, રસજલ પૃથવીમાંથી ગયો. ૫૭૧
બત્રીસ લક્ષણો કરમી ઘણો, ભાગ્યશાલી કુંવર તુઝ તણો;
તાહેરે તો રુડો છે જોગ, બાકી સહુ પ્રજાના ભોગ. ૫૭૨
એહવી જન્મોતરી તેહની કરી, પંડિત ગયા ઘેર પાછા ફરી.
તે વાત ચાલી બાધે ગામ, દકાલુયો પડ્યો છે નામ. ૫૭૩
કિહાંથી આવ્યો પાપે એહ, દુઃખ દેવા લોકોની દેહ ?
જિમ જિમ મોટો થાઈ બાલ, તિમ તિમ ઝાઝી ખાઈ ગાલ. ૫૭૪
તે મેહેણું ન ખમાઈ શીશ, ફરિ જઈને ઉપાસ્યા ઈશ;
શિવ આવી તે પરસન થયા, અમૃત બોલ તે મુઝને કહ્યા. ૫૭૫
હું માગતાં ચૂકી ગયો, અહંકાર બોલ તે મુખ થકી કહ્યો;
જે કહો તે કરૂં હૂં ધીર, જિમ સરોવર મધ્યે રહે નીર. ૫૭૬

જનમનું માહરૂ પાપ, તે વેલાં પ્રગટ્યા સંતાપ. ૫૬૮ નીવાણુ૦-કે. નવાણુ નીર નીઠું તેટલે; હિ. નવાણુ નીર સુકયું તેટલે. ૫૭૧ રસ કે. પૂરણુ. ૫૭૧ પછી કે. નો વધારો:-એ ગામની સીમ જેટલે, ઉંડુ જલ ગયું તેટલે. ૫૭૨-૧ પછી કે. નો વધારો:- ઉજલ કરમી એ છે આપ, પુર બાધાનાં પૂરણુ પાપ. ૫૭૨-૨ બાકી૦-કે બાકી પરજાના છે ભોગ. ૫૭૩ ચાલી કે. જ ગઈ. ૫૭૪ ઝાઝી કે. અદકેરી. ૫૭૪ પછી કે. નો વધારો:-ઘેર ઘેરને બારેબાર, મોહોડે ગાળ દે નર ને નાર. ૫૭૫-૧ પછી કે. નો વધારો:-

ઘણુંક પુન કીધું મેં દાન, તેડા વીપ્રને દીધાં માન.
લખ પુજન ચીંતામણ કરી. મહાદેવપુજા મન કરી.

૫૭૫-૨ અમૃત૦-કે. બોલ સ્વપન માંહે આવીને કહ્યા. ૫૭૫ પછી કે. નો વધારો:- હતા રાઠ હુ સૂતો જાગ, મન ઇચ્છા આવ્યે તે માગ. ૫૭૬-૧ પછી કે. નો વધારો:-

જરનો જોર હોયે જેહને, મદ ચડે તેહેની દેહને;
મહારાજ લખમી છે ઘર ઘણી, તે સરવ આપી છે તમ તણી.

શિવ કહેઃ જો કર્યાની આય, કહૂં (તે) કરે તો કામ જ થાય;
બત્રીસ લક્ષણા પુરુષનો જ્યોગ, મધ્યરાતે આપો જો ભોગ. ૫૭
તાહરે તાહરૂ કામ જ થશે, દેશેથી જનનૂ દુખ જશે.
એમ કહી પામ્યા અંતરધ્યાન, મૂકાવી તિહા માહરૂં માન. ૫૭૮
પાછો વલી આવ્યો મુઝ ઘેર, વિચ્યાર કર્યો મેં તો બહુ પેરઃ
બત્રીસ લક્ષણો માહરો પુત્ર, ભોગ આપતાં ભાગે ઘરસૂત્ર. ૫૭૯
એહવૂ કામ તે કિમ હૂ કરૂ ? દેશ પરદેશ જોવા નીસરૂંઃ
માહરી ગાંઠે ગરથ જ ઘણો, નર લાવૂ લક્ષણ બત્રિશ તણો. ૫૮૦
તેહ વાતને થયાં વરસ બાર, નથી મલ્યો કોઈ રાજકુમારઃ
જોતા જોતા આવ્યો આંહ, તાહરા નગર ઊજેણી માંહિ. ૫૮૧
દુખસાગર બાધા લાવિયો, રાજસભા જોવા આવિયો.
એ દુખે દુર્બલ છૂ અમો, પૂછો છો તો સુણજ્યો તમો. ૫૮૨
બત્રિશ લક્ષણો નર લાવશૂ, (તો) ફરી પાછા મંદિર આવશૂ;
નહિતર રઝલી મરશૂ કાંહ, મેંહણું પુત્ર ખાશે પુર માંહ. ૫૮૩
માટે તમો કારજ કીજીઈ, મુઝને તો શિક્ષા દીજીઈ ૫૮૪

દુહા

વિચ્યાર કર્યો મન વિક્રમેં કરવૂ એહનૂ કામ,
બીજો કહીં ખોનાવીઈ, બત્રિસ લક્ષણ મુઝ નામ. ૫૮૫

૫૭૬–૨ જિમ૦ કે નીરમલ રેહે નવાણે નીર ૫૭૬ પછી કે નો વધારો – માહારે છે છાતીનુ જોર, જે કોહો તે હું કરૂ અકોર ૫૭૭ તો કામ જ થાય કે ત્યારે ઉપાય ૫૭૮ દેશેથી ફ્રા દેશમાથી દુખ ફ્રા દુખ જ ૫૭૮–૧ પછી કે નો વધારો –ફરી આવીશ જો મારે પાસ, ધનની પુત્રની પુરુ આસ ૫૭૮–૨ મૂકાવી૦– કે મુકાવવાને માહરી માન ૫૭૯ મેં તો હિ મનમા વિચાર૦–કે પોતે દલ વીચારી પેર ૫૮૦ તે કિમ હું કે હિ કયમે નચ્ય કરૂ નીસરૂ ફ્રા હું નીસરૂ લાઉ કે મતસે ૫૮૧ મલ્યે કે જડતો કોઈ કે કહીં ૫૮૨ બાધો ફ્રા હિ બાધું ; ૫૮૪ પછી કે. નો વધારો –અમો જસૂ અમારા કાજ, તમો સોંપો એ પુત્રને રાજ કે મા ૫૮૫ મા દુહા પહેલા આ દુહો છે –

મેહેલ્ય દુખ મનડા થકી, આજ મલ્યો તુઝ યોગ,
તેડિ જાયો તિહાં મુઝને, આપો માહેરો ભોગ. ૫૮૬
કામ થાશે તિહાં તમ તણું, રહેશે શીતલ નીર,
માહેરો જન્મસફલો થસ્યે, પરકારજે પડશ્યે શરીર. ૫૮૭
આપ્પ્યર જાયો તે જશે, તેહમાં તો નહિ ભેદ;
માટે મુઝને વધ કરો, ક્ષણું ન કરશ્યો ખેદ. ૫૮૮

તાહેરે દુખીયો બોલિયો, અસત્ય એ તો વાત;
પાટ ધાયો કિમ દીજીઈ ? તૂં નરપત્ય નરનાથ. ૫૮૯
બ્રહ્મહત્યા થકી લક્ષ ઘણી, નરપતિહત્યા હોય,
માટે એહ કરૂં નહી, મન વિચ્યારી જોય. ૫૯૦
નરપત્ય હત્યા કીજીઈ, (તો) કોઢી થાઈ અંગ,
એ કામ કિમ કીજીઈ, દેશ કરૂં કિમ ભંગ ? ૫૯૧

પૃથવીપતિ કહેઃ સાંભલો, એ ન ગમે જો સૂત્ર;
તો લેઇને તમે પરવરો, પેટ તણો જે પુત્ર. ૫૯૨
ભોગ આપો જલ દેવતા, તાહેરૂં કારજ થાય,
સુખ પામે રહીયત સહુ, સજલ નીર ભરાય. ૫૯૩

ચોપાઈ

વાણિક કહેઃસાંભલ રે રાય, રાજકુંવર કિમ મેહેલ્યો જાય ?
બાર વરસનો બાલે વેશ, આજ આવ્યો તમારે દેશ. ૫૯૪

ધન ભાયગ એ માહરૂ, એ સાથે હું જાયુ.
પરદુખભંજણ વરત છે, તે ઓસીકલ થાયુ.

૫૮૫ બીજે૦-કે. બીજો નર કાંહાં ખોલસુ. ૫૮૬ માહરો કે. ભવાની ૫૯૧ પછી કે. ને વધારોઃ-

મન વીચારૂ માહારે, એહ વાત તો ફોક;
કાહાડું વાત જો મુખ થકી, તો ચુંટે લાંડસા લોક.

૫૯૨ પૃથવીપતિ૦-કે. એકાંતે તેડી કહું, દુખીયાને એક સુત્ર. તો૦-કે. એ વાત કરે નહી તો લેઈ પધારો પુત્ર. ૫૯૩ રહીયત કે. મેદિની. સજલ૦-કે. જાુગ માંહે

વિજયોગ ભાગ્યો કેહી દિનતણો, તમને ઊલટ આવ્યો ઘણો; \
જેહૅને આપતા હુતા રાજ્ય,(તેહને) કિમ મોકલસ્યો મરવા કાજ? ૫।
તેહનો કિમ હું હરખ જ હણૂ? કુડા વચન તે કિમ મુખ ભણૂ?
જો સાંભલે જનની આ દીશ, તો છેદાવે (હવડાં) માહૅરૂં શીશ. ૫૬
કિમ હત્યા કરૂં હું બાલ? જીવીશું હવે કેટલા કાલ?
જોરાવરી લેઈ જાણી કિમ? એણિ વાતના (તો) માહરે સમ. ૫૭

તાહૅરે વિક્રમ કહેઃ સુણુ વીર! રાખો આપ રુદેમાં ધીર;
પુછ્ય પુત્રને તેડી આહ, ભરી સભા તૂં માહૅરી માંહિ. ૫૯।
હુંસે આવે તો તેડી જાયો, કરો કામ ને સુખીયા થાયો.
એમ કહીને તેઓ તન, જોયૂં રાજકુંવરનૂં મન. ૫૯૯
સાંભલિયે તન! માહૅરી વાત, તમો પુત્ર ને હું છૂ તાત;
વાણિક દુખિયો ઇહા આવિયો, ભારે વાત મનશૂ લાવિયો. ૬૦૦
બત્રિસ લક્ષણો જોઈઈ વીર, તાહૅરઈ રહે નિવાણે નીર;
અમો જાશૂ તેહને કાજ, તુંને આજ સૂપીને રાજ્ય. ૬૦૧
તાહૅરે પુત્રે જોડ્યા બે હાથ, બોલ્યો મહીપતિ કેરે સાથ:
મુઝ બેઠાં કિમ જાયો તમો? તમ વીર્યે ઉપના છૂં અમો. ૬૦૨
તમ વીર્ય તે તમારી દેહ, એણી વાતે નહિ સંદેહ,
તમ ઠેકાણે હૂ તો જાયૂ, બાપપણે ઉશકલ થાયૂ. ૬૦૩

જસ થાયે ૫૯૬ તો૦- કે છેદે હાથે માહર શીશ ૫૯૭ કેટલા હિ કેટલા। જોરાવરી૦-કે નીકલો છું મુ૧ ખરીદી કાજ, રાજ બીજા ન લેવુ આજ. ૫૯૯-૧ પછી કે ને। વધારો-ભાઈ એક સુખ મરકે ને એહ, તો નવ લેશ પુરાનો દેહ. ૬૦૦ સાંભલીને તન પ્રા. સાંભલો તમો. ૬૦૧ તાહરઈ કે તો તો તાહરઈ૦- પ્રા. તાહરઈ રહે અખુટ નિવાણે નીર સુંપીને પ્રા. સુંપીની તને૦-કે માટે હુંજને આપુ છું રાજ્ય મારે અમો જાશૂ પરકામ, તાહરૂં રાજ્યને તાહરૂં ગામ ૬૦૩ તમ પ્રા. તુમ, કે જેહનું તમારી પ્રા. તુમારી કે તેહની ૬૦૩-૧ પછી કે ને। વધારો-પીતાપુત્ર માંહે નહી અંતર, બોલે શાહાજ તે કહુ બોલ ૬૦૩-૨ તમ કે. તાહરે.

પર ઉપકારે પડસ્યે તન, બીજું સ્યું એહથી છે પુન્ય?
જાતાં અમારૂં હરખે મન, ધન વેળા આજુનો દિન. ૬૦૪

હરખ્યો રાજા મનમાં આપ, છૂટૂં પાંચ જન્મનૂં પાપ.
કહે રાજાઃ દુઃખિયા લેઇ જાયો, સ્યા માટે હવે ખોટી થાયો? ૬૦૫
આપો ભોગ રાખી મન ધીર, રહેસ્યે અખુટ નીવાણે નીર.

રાજાઈ એહવી વાણી કહી, તે તો વણિકે મનમાં લહી. ૬૦૬

દુહા

મહીપતિ કાં ઘેહેલો થયો? એ કામ કિમ થાય?
રાજબીજ પુર પાટવી, (તે) મેં મારયો કિમ જાય? ૬૦૭
પછે હૂં જઇને કિહાં વસું? કિમ મલે એ મેલ?
તું પીલે માહરાં છોકરાં, કાઢે માહરૂં તેલ. ૬૦૮
હા કહું તો હણો મુને, જુઇ છે માહરૂં મન;
કાઢે આંખ્ય તું માહરી, (જો) નીર ખૂં તાહરો તન. ૬૦૯
માહેરો પુત્ર વાહેલો મુને, મેં માર્યો નવિ જાય,
(તો) તમને કિમ અલખામણો? જેહની કોમલ કાય. ૬૧૦

ચોપાઈ

વિક્રમ કહેઃ અમો આવસ્યૂં, માહેરો પુત્ર અમો લાવસ્યૂં;
માહેરે હાથે આપૂં ભોગ, ટાળૂં દુઃખીયા! તાહેરો રોગ. ૬૧૧
દેઇ દદામા મહીપતિ ચડે, નીશાન ગાજે ને ગડગડે,
જે પુત્રને દેતા'તા રાજ્ય, પરકામે તે કીધો તાજ્ય. ૬૧૨
પ્રધાન પંડિત સાથે તેડિયા, મારગમાં મહીપતિ ખેડિયા,
કુચ મુકામ પંથે પરવર્યાં, પાવનપુર ઊતારા કર્યા. ૬૧૩

ફા તુમ. ૬૦૫ છૂટૂં કે. છૂટા, હિ. છૂટો. જન્મનૂ કે. જનમનાં, હિ. જનમનો. ૬૦૬ રાજાઇ૦–હિ માં આ પક્તિ નથી; કે માં આમ છે.–અરે રાયે શું બોલ્યા સૂત્ર,એ તો રાણીજાયો પુત્ર. ૬૦૭ ઘેહેલો થયો કે. હિ ઘેહેલા યયા. ૬૦૮ માહરૂં કે. તેહનું. ૬૧૦ તો તમને ફા તમને. ૬૧૨ ચડ્યો ફા. ચઢયો. ૬૧૨–૧ પછી કે. નો વધારોઃ–રાજ

ચાવી વાત બહુ ઠામોઠામ, કૌતુક જોવા આવ્યૂ ગામ ૬
કો કહે રાજા છે દુષ્ટ, કિમ પુત્રને દેશ્યે કષ્ટ? ૬
કો કહે વાણિક દીસે ચંડાલ, વણુ વાંકે મરાવે બાલ
કો કહે સત્યવાદી એ ભૂપ, દેવાશી દીસે છે રૂપ ૬
પરદુ ખભજન એ છે નામ, માટે કરવા આવ્યો કામ
બહુમુખી તે વાતો કહે, જે જેહના મનમા લહે ૬૧
જેહને જેહવી સુઝ જ પડી, તેણે વાતો તેહવી ઘડી
સમુહરતની વેલા થાય, મજ્જન કીધૂ કુયર ને રાય ૬૧
સ્તુતિ સુરજ કેરી મન કીધ, આપ હાથમા ખડગ જ લીધ
નથી એહમા અમારો વાંક, લખી ગઈ વિધાતા આંક. ૬૧
લખ્યૂ હનાર પુરુષનૂ થાય ગુણુ ને અવગુણ ફોગટ ગાય,
કો કોહને શિર દોષ જ દિઇ, તે તો ભાર પોતાનો લિઈ ૬૧
નિપજે લખ્યૂ હસ્યે તે સર્વ મૂરખ મનમાં આણે ગર્વ,
કરતા પુરુષ કેરા કો કામ, મૂરખ લે માનવનૂ નામ ૬૨૦
તૂ કરતા હરતા છે ઈશ, નહી દોષ અમારે શીશ
ઇમ કરીને મેહલ્યો ઘાય, જય જય શબ્દ બોલી વાચાય ૬૨૧
બીજા લોક સહુ પાલે જુઈ નઘાઇ પાપ નરપત્યનૂ ધુઇ
રુધિર બોભી પડયૂ જેટલે, સજલ સર ભરયૂ તેટલે ૬૨૨

આપતા હરખ હતો જેટલો બમણો હરખ તાહા જવા તેટલો ૬૧૨-૨ જે૦ કે જેહને સાપતા હુતો રાજ્ય. ૬૧૩ પરવરયા કે પરવરો ઊતારા કરયા કે જહને ઉતરો ૬૧૬ જે જેહના કે જેહેતુ જેહેતુ ૬૦૭ પડી કે હિ પડે ઘડી કે હિ ઘો મજ્જન હિ મર્જન ૬૧૮ સુરજ કે સુરય. ૬૧૯ વિઇ કે લીદ કે માથે લે ૬૨૦ નિપજે૦ હિ નીપજ્ય પાવગો એ સર્વ કરતા૦-કે મા આ પંક્તિ નથી ૬૨૧ અમારે કે તે માહરે ૬૨૧-૨ પછી કે નો વધારો –

જમ તરણા વાલે વરા હોય એહેમા દોરા ને દેરો કાય
જેવી બુધ પ્રેરે છે હુ તે કારજ કરુ છુ હુ
માહારે તો કરતા હરતા તમો છુ દેહે ત કરુ છુ અમો

૬૨૨-૨ જય જય૦-કે હિ જય જય શબ્દના બોલ જ થાય ૬૨૨ રાખ

ગંગાજલથી નિર્મળ થયૂં, ધન્ય ધન્ય સહુ લોકે કહ્યૂં.
શ્રાવણ વદિ સપ્તમીને દિન, રાખ્યાં હુતા લોકે અન. ૬૨૩
પ્રગટ્યો બાધે ગામે શોક, રાંધી અંન મૂકયાં છે લોક,
રાજપુત્ર દુઃખ દેખી દમ્યા, બીજા દિવસ સુધી નવિ જમ્યા. ૬૨૪
સઘળી વાતનૂં દીઠૂં સુખ, કુંયર માર્યો તે મોટૂં દુખ.
લોક ગયા પોતાને ઘેર, પિતાપુત્રની શી થઈ પેર ? ૬૨૫

સરોવર ભરિયૂં જેટલે, બુડ્યા માંહેં બે જણ તેટલે.
જલદેવી શીયવજી માત, તેણીઈ આડે દીધા હાથ. ૬૨૬
મુજને ટાઢી કીધી તમો, (તો) તાહેરાં કોડ પોચાડૂં અમો.
લોકે જાણ્યૂં બુડા બે જણા, તેણે શોક વાધ્યા છે ઘણા. ૬૨૭
સત્ય પુણ્યના પાલણહાર, તેહેંને કોણ છે ગંજનહાર;
હાહાકાર તે સહુને થયો, કાલરૂપ વાણિકને કહ્યો. ૬૨૮
રાંધ્યાં અન તે ટાઢાં થયા, દુખ લાખ્યણા તે તો લહ્યા;
ઇમ કરતાં થઈ તિહાં રાત્ય, પાલેં સહુ આવ્યૂ પરભાત્ય. ૬૨૯
રાજા ને રાજાનો તન, બેહુ ગયા કિમ જમીઈ અન ?
એહવૂ દુખ ધરે જ્યાહરે, કૌતક એક થયૂ તાહરે. ૬૩૦

દુહા

ધરતી માત ધીરજ ધરી, પામી જાહરે ભોગ;
પ્રસન્ન થઈ આપે જિહા, ગયા દેહના રોગ. ૬૩૧
સર્વ અગ શીતલ થયૂં, આપ વિચ્યારૂં મન
અમૃત અધિકૂં સીંચીઊં, સાજો કીધો તન. ૬૩૨

કે હિ સિંજન ૬૨૩ લોકે ક્રા લોકાઇ સપ્તમી ક્રા અષ્ટમી, પરંતુ શીતળા સાતમ કહેવાય છે, એટલે 'અષ્ટમી' ખોટુ છે ૬૨૩ પછી કે નો વધારો.–ઉલટ જલ આવાથી થયો, રાજપુત્રનો શો જ મ્હો ૬૨૪ બાધે ગામે ક્રા હિ આવીને મન. રાજપુત્ર કે હિ પુત્ર દેખી ક્રા દેખીને બીજા૦–કે તે દાડે કો જન નવ જમ્યા. ૬૨૬ શીયવજી હિ સીતવાજી, કે. સીતલ થઈ ૬૨૭ તેણે ક્રા તેહને ૬૨૮ પાલણહાર કે આનણહાર ગંજનહાર કે દુખ દેનાર ૬૨૯ તે તો કે લોક. ૬૩૧ ગયા૦–ક્રા.

વસ્ત્ર આભૂષણ અતિ ભલા, મુગતાફલના હાર,
બેસાર્યા વિમાનમા, રાજા રાજ્યકુમાર. ૬૩૩
પોતે આપ રૂપે થઇ, જોગમાયા સ્વરૂપ,
ત્રણે બેઠા વિમાનમા, મળી પુત્ર ને ભૂપ. ૬૩૪
તરે નાવ જિમ નીરમાં, તિમ આવ્યૂ તે બાહિર,
દ્રષ્ટે દીઠૂં સર્વ કો, મલ્યાં જે નર ને નાર. ૬૩૫
કોતક દીઠૂ કારમૂ, હર્ષ થયો તે દીશ,
મુક્તાફલ વધાવિયા, રાજા કેરે શીશ. ૬૩૬
બાહિર વિમાન આવિયૂ, સઉકો જુઈ દ્રષ્ટ;
સગમ થયો તિહા સર્વનો, ગયા કલક ને કષ્ટ. ૬૩૭
મની હુતી તે મેદની, આવી લાગી પાય,
મહીપત્યને કહે માવડી મનવછિત ફલ માગ્ય. ૬૩૮
માતા! માગૂ એટલૂ, આ મલ્યા સહુ લોક,
દરશણ દીઠૂ તાહરૂ, ટાલો તેહનો રોક. ૬૩૯
મહિમા તુઝ દર્શન તણો, જે હોઇ તે આપ્ય;
ખુશાલ કરો એ ખલકને, કલિમલ સર્વે કાપ્ય. ૬૪૦
માતા કહે રાય! સાભલો, એ દાડે મુઝ વરત,
વાધે અધિકૂં આજથી, આપૂ વરદાન જ તરત. ૬૪૧
શ્રાવણ વદિની સપ્તમી, સર સમીપે નાહાય,
પુણ્યદાન નત આચરે, વાશી સઉ કો ખાય. ૬૪૨
ઓચ્છવ કરે આનદમાં, નારી ગાઈ ગીત,
અગ્નિ ચુલે ધાલે નહિ, પુણ્ય ઉપર બહુ પ્રીત ૬૪૩

ગયા તવ દેહના રોગ ૬૩૩ બેસારયા૦-કે નૌકા માહે બેસારીયા ૬૩૪ જોગમાયા કે સાક્ષાતકાર ત્રણે૦-કે જતથી આવ્યા જોગણી, સંગે છે ભૂપ ૬૩૫ મલ્યા૦-કે કાં નર ને કાં નાર ૬૩૬-૭ કરી કે મા નથી. કષ્ટ ને ફેરો કલકનાં ૬૩૮ આવી, ફેરો. હિ આવીને. માવડી કે માનની ૬૩૯ મલ્યા ફેરો મ થા છે દરશણ૦-કે તમ દરશનથી જે પર તેહ શમાવો રોક ટાલો૦-ફેરો ટલ્યો દેહનો રોગ ૬૪૦ આ કરી કે માં નથી. તુઝ ફેરો વાદરા ૬૪૧ દાડે ફેરો દિ ૬૪૨ નત ફેરો સદૈવ

કથા સુણસ્યે જે માહેરી, (તે) પામસ્યે ઘરસૂત્ર,
નિરધન ધન પામે ઘણ, વધ્યા પામે પુત્ર ૬૪૪
જિમ પુત્ર તૂ પામિયો, આવ્યો પ્રત્યક્ષ પાસ,
ઉત્તમ વ્રત જે આચરે, પોચેં તેહેંની આશ. ૬૪૫
પુરાતન એ વ્રત છે, વેદશાસ્ત્રની વાટ,
અધિક ઘણૂ વળી આજથી, તમે પધાર્યો માટ ૬૪૬

ચોપાઈ

જલ મધ્યે ગયૂ જ વિમાન, પામ્યા દેવી અતરધ્યાન,
ધન્ય ધન્ય સહુ લોકે કહ્યૂ, માતનૂ મહીપતિ(ને) દર્શન થયૂ ૬૪૭
સેવારીયાની ઉતરી ગાલ, પછે માન પામ્યો તે બાલ.
સજલ નીર સરોવર જ્યાહ, ઉચ્છવ મગલ વર્તો ત્યાહ ૬૪૮
વહેવારીયાની શીખ જ લીધ, રાજા પથ કર્યો છે સિધ્ય
રાજાજી ઊજેણી ગયા, ઉલટ સહુ લોકોને થયા ૬૪૯

ાસી૦ કે અન ટાહાડા ખાય ૬૪૩ આનદમા કે આનદસૂ બહુ હિ છે ૬૪૪ પા૦-ક્રૌ સુણે કથા સીતલ તણી નિરધન૦-મનવાછીત પામે ઘણુ, ટાડે પેટ પુત્ર ૬૪૫ આવ્યો કે આ યા પ્રત્યક્ષ કે પ્રીતે ઉત્તમ કે ને હિ તમ જે ૬૪૬ કે મા આ કડી આમ છે –

એ વ્રત સદા છે સ્વર્ગનું, સારે સુરના કાજ,
આજ થકી ઇહા કરો, રેહે લાખેણી લાજ

૬૪૭ જ વિમાન ક્રૌ તે નૌકા ગયુ પામ્યા૦-કે સહુ લોકને અચરત થયું માતનૂ૦-ક્રૌ માતાને મહીપતને- ધન્ય૦-કે મા આ પક્તિ નથી ૬૪૮ સજલ કે હિ સીંજવ. પછે કે ખુધવતો ઉચ્છ૦-કે જય જયકાર થયો છે ત્યાહ ૬૪૮ પછી કે નો વધારો –

પરસન થયું છે આખૂ ગામ, સગાલશા પાડું જે નામ
શાબાશ તાહરી ૧ કાયને, તેડી લાવો ફેડા રાયને
પવીત્ર કીધો અયો દેશ, હેતે આવો જાહા નરેસ

પુત્ર ઉપર આવ્યૂં બહુ હેત, ફુલ્યો જિમ વરખાં રતુ ખેત;
આણુ વરતાવી તેહ જ તણી, કરી પ્રીત તે સાથે ઘણી.
તેહની માતા પટરાણી ઠામ, રાજા થયો કુંવરને નામ;
જાણે પુત્ર સતવાદી માટ, પોતે છીવતાં સુંપ્યો પાટ. ૬૫૧
પોતે કામ પુન્ય કેરાં કરે, મહાદુખિયાંનાં સંકટ હરે.
સ્યૂ કહું તેહની કીરત કથી, નહી થાય, થયો કો નથી. ૬૫૨
બીજો થયો હોઈ વિક્રમ પખે,(તો) જ્યોતિષશાસ્ત્રમાં શક કિમ લખે?
એહવાં કામ જે નરથી થાય, પરદુખભજન તે કહીવાય. ૬૫૩
એહની કીરત સૂંણીઇ કર્ણ, નહિ વ્યાધિ ને અલ્પ જ મર્ણ;
નિર્ધનને લક્ષ્મી બારણે; વંધ્યા પામે બાલક પારણે; ૬૫૪
વિસ્ફોટાદિક રોગ જ જાય, કઠિણ હદે મહા કોમળ થાય.
એહવૂ સાંભળી આપે દાન, આ લોકે પર લોકે માન. ૬૫૫
સાધુ જન સાચૂં જાણસ્યે, અન્યાઇયો અતર આણસ્યે.
એહવૂં જાણી કરજો પુન્ય, રહૂં નથી બીજું કાંઈ અન્ય. ૬૫૬

---

૬૪૯ રાજાછ કે અધીપતિ હરઠ૦—કે રદીઅતના મનોરથ થયા. ૬૫૦ રદ્દ ફ્રા રતુઠ. આણુ૦—કે એ આગના માનો માદરી, આણુ વરતાઉ હું તાહરી ફી વાધી. તે હિ પુત્ર ૬૫૦ પછી કે નો વધારો—

પુત્ર કહે માગુ છુ અમો, દુખભંજણ જે આપો તમો.
રાજા ભીખ તો નહીં મન ધરું, નીતે આસનની પુજા કરું.
સેવક જનનો સેવક થાપ્ય, એટલું માગુ અધિપત આપ

૬૫૧ તેહની૦—કે શાબાશ કરી સોપું સરવ કામ, તેહની માતપર રાણી નામ જાણે૦—કે પુત્ર પાટવી થઈ તાહા રહ્યો, પોતે તો પરકામે થયો. ૬૫૩ થાય કે થયો વિક્રમ કે એ નર કહીવાય. કે. કહેવાય ૬૫૪ ફ્રા નહીં૦—થાયે પવીત્ર અગારા વરણ. નિર્ધનને કે મનવાછીત વધ્યા હિ વશ્રા કે રુડા પામે કે. ઝુરે, હિ ઝુરે. બાળક કે પુત્ર ૬૫૫ કઠિણ કે દુષ, મદા કે. તો આ લોકે કે આ લોકે જસ ૬૫૫ પછી કે મા વધારો—

અન વસ્ત્ર ને દખણા ધરે, ઈશ્વર ભંડાર અખુટ ભરે.
સતવાદીને સોહામણુ, હરી જનને તો દેવજ ઘણુ

પરદુઃખભજન રાઈ કર્યાં, એક પુણ્યથી કારજ્ય સર્યાં.
પુણ્ય થકી સહુ દુઃખ જ જશે, પુણ્યે કાયા નિર્મલ થશે. ૬૫૭
પુણ્ય તેહમાં સુકૃત તણું મૂલ, પુણ્ય થકી જાયે સવિ શૂલ.
એહવું જાણી કરે જે પુન્ય, તેહને ન રહે એક ઉન્ય. ૬૫૮

દુહા

ગાય શીખે ને સાંભળે, મનના પોહોંચે કોડ,
રણ માંહે જશ ઊપજે, જિતે હુંસે હોડ. ૬૫૯
સ્નાન ભાગીરથી ગંગનૂં, રેવાનૂં દરશન,
સુણે મહિમા જો એહનો, પ્રભુ નિત્ય પરસન. ૬૬૦
હરસિધ હજુરી તેહને, મહાકાલેશ્વર નાથ,
મન ધરી મહિમા સાંભળે, તેહને મસ્તક હાથ. ૬૬૧

ચોપાઈ

અમદાવાદ મધ્યે છે વાસ, રહૂ છૂ રાજપરને પાસ,
શ્રી ગોડ માલવી બ્રાહ્મણ જાતિ, બહુચરપ્રતાપે શુભ સાક્ષાત. ૬૬૨
કૃપા શારદા શિવજી તણી, બટુકનાયશૂં પ્રીત જ ઘણી,
કરતા હરતા સર્વે છે ઈશ, જશ અપજશ માનવને શીશ. ૬૬૩

---

૬૫૫ પછી સવત ૧૮૬૯ની એક જૂની પ્રતમા લાબો વધારો છે, ૬૫૫ થી ૬૫૮ અને ૬૫૯ થી ૬૬૬ને બદલે એ વધારો હોય એમ જણાય છે એ વધારો સરલતા માટે ૬૬૮ પછી નીચે આપ્યો છે ૬૫૬ સાધુજન૦-કે પુનવત તો પરમાણુસે ૬૫૭ એહવુ૦-કે મા આ પન્તિ નથી ૬૫૮ તણૂ મૂન ફ્રા તણૂ છે મૂલ પુણ્ય૦-હિ પુન્ય તે મોક્ષ તણૂ છે મૂલ જાયે ફ્રા થાયે સવિ કે હિ સર્વે એહવૂ૦-હિ મા આ પક્તિ નથી ૬૫૭-૮ આ બેને બદલે કે મા આ કડી છે -

પરમારથીને પુરણ પ્રીત, સવારથીને રીસ જ રીત.
મોક્ષનુ મુલ પરમારથ લાખ, સાહાસ્ત્ર પુરે છે તેહની સાખ.

૬૫૯ મનના ફ્રા તેહના મન. જીતે ફ્રા. જોતા હુંસે કે હાકીને ૬૬૦ જો એહનો કે મહીપતનો પ્રભુ નિત્ય કે પુરણ મન; ફ્રા તેહનો પ્રભુ નિત્ય. ૬૬૧ મન૦-કે ઈશ્વર આપ કરણા કરે, નત નીધ ઉપર હાથ ૬૬૩ માનવને હિ કવિને ૬૬૨-૩

દુહા

બ્રાહ્મણ ભાટ કવિજન, સહુનો હૂ છૂં રાક,
ગુણ અવગુણ લેહેતો નથી, ક્ષમા કરો મુઝ વાક
તમ ચરણરજ પ્રતાપથી, હૂ તો પાવન થાઉં,
સરસ્વતી રસના વસે, તેણે ગુણ હૂ ગાઉં. ૬૬૫
કાષ્ઠ તણી જિમ પુતલી, રમાડે સુતાર,
તે વત હૂ તો જાણજ્યો, (મુઝ) ઇશ્વરનો આધાર. ૬૬૬
ભોજ પ્રતે કહે પુતલી (જો) સાહસિક એહવા થાઉ,
પરકાર જ પ્રાક્રમ કરો, (તો) સિંહાસન પામે જાયો ૬૬૭
ઇમ કહીને પુતળી, વેગે ગઇ આકાશ,
બારમી કથા પૂરણ થઇ, કહે કવિ સામળદાસ ૬૬૮

ઇતિ કથા કાવડીયાની વિક્રમચરિત્રની સપૂર્ણ.
સવત ૧૮૩૬ના વર્ષે ચૈત્ર સુદિ ૫ પચમી રવિવાસરે
લખીત કપડવણિજય નગરે.

કે મા નથી ૬૬૪ બ્રાહ્મણ૦—કે ભાટ બ્રાહ્મ ચારણ કવી, બ્રહ્મણનો હું રાક ૬૬૫ ચરણરજ૦ લિ કે ચરણરજ ફો ચરણતેજ સરસ્વતી૦ કે મુખ્ય મેર સરસ્વતી તે રીતે ગુણ ગાઉં ૬૬૬ તે વત૦ કે તેહવી છે મુખ્ય માહરી ૬૬૭ જો સાહસિક કે પરમારથ એહવા પરકારજ૦—કે કરો કામ જો પુન્યનુ તો ધરો સીંહાસ પાયો ૬૬૮ બારમી લિ કે એ૦ ૬૫૫ પછીનો સવત ૧૮૬૯ની પ્રતિનો વધારો—

હેતુ શાભની કરશે દાન તેહેને શ્રી લખમીનુ માન
ચોર અગ્નીનો ભેએ નહી થાએ જી શકે નહી કોએ રાએ
નવ મેહે પીડા નહી કરે, ભંડાર નીત અખુટ ભરે
શકો થકી મોટુ છે પુન, એથી બીજુ નવ મગે અન
કળપ વ્રખ કેહેવાએ રાએ, જાચક જનને દુરખ નો માએ
દુખભંજન કેહેવાયા એક, દાતાર માહાએ વડીઓ છેક
ઓહોતર કળા કહીએ પરમાંન ચઉદ વીદા ગુણ અગણીત જાણ
ગ્રહ સમુદ્રનો કહીએ નીરવાંણ, પ્રાક્રમ તો પાડવનાં જાણ
બીસ વરસ કહીએ નીરવાણ બત્રીસ લખણ પુરા જાણ

દુહો

ભુપત એ ભ્રતખંડનો, ઊઝેણપતી અધીશ.
મરાંન છે પરમેસ્વરી, આદ નીરંઝંન ઈશ.

છૈપે

ગુપત શાગર ગુઝરાત, લાએક લોઢોકાઓ
શામળભટ કવીરાજ વાશ બેગમપુર વાશી.
વીરેસ્વરનો તંન, મંન નીરમળ છે તેનું.
માતર મગણા માંહે, સુણુ વીખાંણુ ઝેહેનું.
કવી તેડા કોડે કરી, માન દીધાં સુભ રીતે
પશાએતાના લેખ, લખી આપા પુરણ પ્રીતે.
સીંહાસન બત્રીસ કથા ઝે પંદર પેહેલી,
કોડે શાભલી કાન, અધીક થઈ અમ્રંતની હેલી
સત્તર રહી વણુ શાંભળી, શશક્રત માંહે ધીરઝ ધરે
મંનજી સુત રખીદાસ, કેહે પ્રાક્રમ માંહાં પુરાંણ કરે.

ચૌપૈઈ

શામળ વચન ચડાઉં શીશ, આરાધા ઊમીઆ પ્રતી ઈશ.
શશક્રત માંહાં ઝેઇને ગ્રથા, પ્રાક્રમ પુરાંણુ કવીએ કહી કથા.
ભાટ ચારંણુ કવીઝન કોડ, રખે ઍન કો દેતા ખોડ.
લખતંગ માધવસુત કરઝોડ, હરીઝન બોલે શ્રી રણછોડ.

દુહો

કરઝોડી કવીને કહું શાહાસ્ત્ર શાખ સુઝાંણુ
નવા ગ્રથ નેહે કરા, પરમારથ પુરાણ.
શ્રીહઝ તણી શોભા ભલી, સાહે વીરેસ્વર મહાદેવ,
પ્રગટ ઝેહેનું પારખુ કારઝ થાએ તતખેવ.
વીરેસ્વર સોભા ભલી, મોહોટમ કેરો મેર
ચોખાનો લાડુ ચડે, સવા બે મણુ ને શેર.
કલબી કુલ રખીદાસજી, વાશણુ વંશ વવેક
નાંમ કરૂં પ્રથવી તળે, પરમારથ વલીઓ છેક
બુધવંત ગુણુ આગળો, નાવટ વલીઓ નેક,
પરમારથ માંહાં પાધરો, દાન પુંન વશેક

તરણ વરણ ને શુભ કરણ, શકથી વાહાલું પુન
શકએ શાસ્ત્ર માનજો, એથી કઇ નહી ઊન
પડીતને મન પુરાણ છે, ધુતને મન વવેક
લેખાણ તાહા લાખમા, ખરા છે અખેર એક
જેહે જન ઇછા કરે જેહેવા એહેમાં ભોગ,
માહી વીજોગ તેહેને નહી, દેહે નવ વાપે રોગ
જેહેવૂ દોહન હોએ વેદનૂ, જેહેવુ રામચરીત્ર,
પરમારથ તેથી ઘણુ વારૂ પુનઃ પવીત્ર
ખેડ કરે લખ કોડીધા, શીંચે પાણી બહુ વીધ,
તેણે અરથ શરે નહી, જો વાવે નહી બીજ
કરમમા પુન લખા નહી, કાહાથી કરશો આપ
ઈશ્વરે આપુ નથી, પુરવ જનમનુ પાપ

ચોપેઇ

હોંશ ઘણેરી શકને થાએ, આજ પપાળે વેહેતુ જાએ
નીરધનના મનરોથ જેમ, કુઆની છાહાઆ ક્વા માહા તેમ
પટેલ જાણે પગેલાઇ કરૂ ગાડો જાણે ધારણ ધરૂ
અભાગીઓ જાણે હસ્તી ચડુ કકર જાણે પેહેરૂ કડુ,
શુભ (સૂમ ?) જાણે દાતાર જ થાઉ ગુગો જાણે ગુણજ ગાઉ
પાપી જાણે નાહાઉ ગંગ, કોઢીઓ જાણે ઓપાઉ અંગ,
આધળો જાણે દેખુ આપ પાંગળો જાણે પાસુ પાખ
વહીતરો જાણે કરૂ વેપાર, તેહેને કરમ લખો છે ભાર

દુહો

શામળભટ શાસ્ત્ર ભણે લખા વીના નવ થાએ,
હરખ મનના મનમા રેહે, જેમ આવા તેમ જાએ
એહે થા જે સાભળે, મન માહા થઈ પ્રસન
પુન યાત્રાએણ વરતતુ રેવાનુ દરશાન
ગગા, ગયા ને ગોમતી કાશી ને કેદાર
પ્રથવી પ્રદખણ વળે, મુક્તીપદારથ ચાર
અષ્ટમા સીધ નવ નીધ, ઘણી લખમી, ઘણાં પશ્ન્
મનવાછીત ફળ પામશે, પુત્ર લણે ઘેર પુત્ર

રાજનગરપુર રાજમા રેહેવા સુંદર ઠામ,
વીરેશ્વરસુત વીનવે, શામળભટ સુભ નામ
શ્રી ગોડ માગવી વીપ્ર સુભ, કવીરાજ મેહેવાએ
સેવક શીવજી શગતીનો બુધ આપી તે માએ
પાગરો જેમ પરવત ચડે, કીડી જેમ જીતે કુંજ
તેમ કવી તમો આગરો, જેમ ટીરા આગળ ગુંજ
શામળ કેહે શગકત માહા રામ ગૂણુ નટી શમરથ
વીવક તો જાણૂ વેદ માહા, એક નવ થાએ અરથ
શોતા વગતા શાભળે તેમને કહુ કર જોડ
કરતા હરતા સ્વસ્તીશ્રી માનવનો શો મોડ ?
જુઠાને તે જુઠ વસે, શાચાને મન શાચ્ય
પ્રીત ઉપજે પરમારથી, વીવેકી મન વાચ્ય
શીખ ઘણીએ શાહાસ્રમા બહુ પ્રકારે બુધ
અકળ તણો અરણુવ ઇહા, શાની વાતે શુધ
શીવકીરપાથી શોભીત, રીપીનારા પરતાપ,
કવીજુગ માહા કવીએ મહું, ~-શાહાસ્રની છાપ
શવત શતર છેનુ છતે, જાસો માસે અધીકાર
સુદ દશમી વીઝીઆ દીને, ગૂણુ ગરવો ગૂરૂવાર
પુન કરજો શઉ માણીઓ, પુન પુન, એ પુન,
વીક્રમ પ્રદુખહરપુ નવ રહી એકે નુન
એમ કહીને પુતળી આપે ગઇ આકાશ
એ કથા પુરણુ થઇ કહે કવી શામળદાશ

ઇતિશ્રી શમપુરપુ શમાપત થઇ છે જેહેવી પ્રત હુતી તેહેની ઉતારી છે લખનારને દોશ દેવો નહીં અખર વરવ ઘટ શભાળીને વાચજો એ ચોપડી નાગપુ દેશાવી ભટ ઉતમરામની છે તે જે કોઈ વાચવા લેઇ જાએ ને ઓગવે તેહને માથે પ્રથવીનુ પાપ છે લી કશબે અકલેશ્વરના દેશાઈ નારણુદાસ શીવદાસ સુત ભુખણુદાસે ઉતારી છે અલ્પ બુધ એ માટે જે કોઇ વાંચો તે અખર વરધ શભાળીને વાચવી એ વારતા સવત ૧૯૬૮ ના શાવણુ સુદી ૧૪ વાર ભોમે શપુરણ શમાપતી થઇ છે

વાર્તા ૧૩ મી–સમુદ્રની; પુતળી માદલાજી

દુહા

રાજા ભોજ હરખ્યો ઘણું, તે વેલાં બહુ દિન,
સિંહાસન બેઠા તણું, કરવા માંડ્યું મન.
સુમુહુરત સુલમ ભલૂ, આપ્યૂં જોષે દિસ,
સિંહાસન પૂજા કરી, પાગ નમાવ્યૂ શીશ.
કુંકુમ ચંદન અક્ષત ધરયા, દિધાં દાન અનૂપ,
નગ્ર ભોજ કરાવિયૂ, ભોજ રાય તે ભૂપ.
વિપ્રવચન મસ્તક ધર્યું, બેસણ ઘાલી હામ,
મા કહી(ને) બોલી પુતલી, માદલાજી તેનું નામઃ
રાજા ભોજ! ન બેસ તૂં, એ આસન અતિ સાર,
વિક્રમ સરખા નહિ તમો, પરદુખભંજણહાર.
ભોજ પાગ ખેંચી રહ્યો, કહો સુખથી શુભ વાણિ,
પ્રાક્રમ જે વિક્રમ તણા, તેહ સુણું દૃ કાન.

૧ પા ના વધારા માટે જુઓ પરિશિષ્ટ–૧. ૧ હરખ્યો ઘણૂ કે પા મન હર ખાયો તે૦–કે દીઠો રૂડો દન, પા દીઠુ રૂડું રતન કરવા૦–પા કરૂ મહીપતીરે મન ૨ સુમુહુરતશૂ૦–કે પા શુકવાર પુરણુ તીથિ, સુભ (પા દીવ) સુહુરત તે દીશ સિંહાસન૦–કે. પા આસન પુજી પ્રીતથી, પાગ નમાવ્યુ શીસ ૩ નગ્ર૦–કે પા પુન્ન પરસોતમ તણી. ભોજ કે પા ભોજન ભોજ૦– પા વીવીધ પ્રકાર વગેરે, કે ભાવ ધરીને ભુપ ૪ મા૦–કે મા મા કહીને બોલીયા, માદલી તેહેનું નામ માદલાજી કે પા માદલી બેસ તુ કે બેસરો પર૦–કે પા દેવરૂપ દાતાર ૬ પાગ પગ સુખથી કે પા. વનીતા પ્રાક્રમ૦–કે પા કાદો મહીમા વીક્રમ તણો, પ્રીત ધરી (પા ધરૂ) પરમાણ ૬ પછી પા નો વધારો–

કુણ દેસનો રાજ્યો, કેહેવા કર્યા પરકામ,
કેહેવા પુન્ય પરાક્રમી, કમ નવ ખંડે નામ
તેહવો થાયુ તો પાગ ધરૂ, નહીતર પૂજુ તેહ
સાચુ બોલ સવખાણી, હુવે ઉઠા મેહ

ચોપાઈ

ભોજ પ્રતેં બોલી માદલીઃ કહૂં કથા વિક્રમની વલી.
એક સમે બેઠો છે રાય, ભરીપૂરી છે સર્વ સભાય. ૭
બેઠા મોટા પંડિત ઘણા, અનેક જ્ઞાની, જોતક ઘણા,
કેં પુરાણિક ને વેદિયા, કે ઉપાસિક, ને કેં ભેદિયા. ૮
અનેક જ્ઞાની ને નાટકી, ઘણા હસારત ને ચેટકી,
વલી પિંગળી, જાચિક બહુ, પ્રધાન આદ્ય સભા છે સહુ. ૯
મહારાજા બેઠા છે જહાં, છત્ર ફરે સોનાનૂ તિહાં,
નાચે અપછરા અપરપાર,ગુણિજનમાં ગુણ છે અતિ સાર. ૧૦
સહુને વાત વિનોદ જ તણી, આનંદમા ઊજેણીધણી;
પંડિતને પૂછે છે રાયઃ કહો ભાઈ! જસ શાથી થાઈ? ૧૧
જેહથી પામીઈ સઘળ્ સુખ, ટાલીઈ મહા દુખીયાના દુખ,
આ લોકે પોહોંચે મન આશ, પરલોકે જમ નાવે પાસ ૧૨
✓ સકલ લોક તે કિમ વશ્ય થાય? તે તણો તે શો ઉપાય? ૧૩

---

૭ ભોજ પ્રતે કે પા મહીપતસૂ ભરીપુરી કે ભરપુરણ ૭ પછી પાનો વધારો —

રાજલ્ક્ષી શોભે છત્રીસ, પહીતમા લષણ બતરીસ,
કહી રૂડા તાહા કહે છે ત્યા, જોગ્ય વાત બોનારે યથા
નાટક ચેટક કરાવે ઠાઠ, ભનો ભણો ભણે છે ભાટ,
દુદભીના દમમારા થાયે, કાયર કેરા ન ટકે પાય

૮ બેઠા૦ પા મોહટા મડલી- ઘણા. વેદીયા પા ભાર્ય ભેદીયા સેદીયા પા. વેદીયા ૮ અનેક જ્ઞાની ને કે પા હિ કે નૃતનર કે નાટકી ફ઼ા નાટિકી ઘણા હસારત ને કે કે ચાતુર કે છે વળી પા પુરાણ પ્રધાન પા રાજા આદ્ય ફ઼ા આપ ૧૦ મહારાજા ફ઼ા વિક્રમ મહારાજા, પા મહારાજ રાજ્ય સોનાનૂ કે પા કનક૦- કે કનકમેઢ ગુણિજનમા૦-કે પા ગુણીજન જસ બોલે છે સાર ૧૧ સહુને પા સહુ કરે કેમા આ કરી નથી ૧૨ જેહથી પા સાથી મન કે પા ફ઼ા મનની ૧૩ વશ્ય પા કે વશ તે૦ પા કે ઘણાક લોક તે જસ કેમ જાય ૧૩ પછી કે પા નો વધારો –

ધરમ અર(થ) કામ ને મોષ, છતીરે સઘલા દૈવત હોય,
સસાર તણું તે તત્વ જેહે, મુજ આગલ માહી કાહો તેહ.

દુહા

બેઠા છો પંડિત સહુ, અવર બીજા મહા જાણ,
એક વસ્ત તે કહો મુને, મન વિચારી વાણિ.

સહુએ જ્ઞાન વિચારિયૂં, બેઠા જઈ એકાંત,
વાત જે પૂછી વિક્રમે, ભાજવી તેહની ભ્રાંત.
કો કહે મોટૂ પુણ્ય છે, કો કહે મોટૂ વ્રત,
કો કહે સત્યે સર્વે મતે, કો કહે ડહાપણ અર્થ,
કો કહે સર્વ વિદ્યા થકી, કો કહે પૂજ્યે દેવ;
કો કહે ઉદ્યમ તે ઘણો, કો કહે સદ્ગુરુ સેવ.

વિક્રમ કહે માનૂં નહી, જુજઈ વાત વિશેક.
સકલ ભોગ જેહથી મળે તેહ બતાવો એક.

દેવતનું દેવત, દેવનુ દેવ, સકલ લોક કરે કમ સેવ?
(એકની પા.–ઘર બેઠા કમ દેવ દરસન, કમ પરમેસરજી પરસન)
કે પા. એક રતન પૃથ્વીમા (એહેવુ જે) હોવે, તે કોહો મુજ આગલ તે હું જો
(પા. જૂઠી વાત ન પાડે કો
એકની પા.–ત્રિલોક દેરૂ એક જ તત્ત, સમક પરકારે કોહો તે સત્ત
૧૪ અવર ક્રૂ. અવરા૦ માહા કે પા. ઊ. મન કે પા. ચેહ વાણિ કે પા
વાણ ૧૫ ભાજ્યી ક્રૂ. ભાજવિ, પા. ભાગની ૧૬ કો કહે મોટૂં૦–પા. કો કેહે ગી
નવ રાત વ્રત કે વરત અરથ પા. તરત, કે અરત ૧૬ પછી કે પા.માં વધારો
(એકની પા. કો કેહે પુજે પરમાતમા, કો મ્હે આપે દાન.
કો કેહે તીરથ વડાં કો કેહે મોટમ માન)
કે ને પા. – કો કેહે મોટું કરમ છે, કો કેહે સૂભ સંતોષ
કો કેહે સ્વરગે સૂખ ભરૂ, કો કોહે મોટુ મોષ
કો કેહે રૂડી જાતરા, કો કેહે રૂડ઼ ધરમ
કો કેહે જે (પા. જે છે) તપ બળ, કો (પા. કોપેક) કેહે જે(પા. છે)ય કરમ
૧૭ વિદ્યા ક્રૂ. વીદ્યા, (પણ તે ભૂલ છે) ઉદ્યમ૦ કે પા. અની ઉદમ થકી.
૧૮ વિક્રમ કે પા. મહીપત્ત જુજઈ૦ પા. વિવાદ વાજી એ વાત, કે વાદીઘ જુ
જે વાત ૧૮–૧ પછી પા. માં વધારો.–

સહુ પંડિત મળી થાપિયો, લક્ષ્મી મોટી હોય,
એહથી સર્વે નીપજે, બીજું મોટૂં નહિ કોય. ૧૯
ધન થકી જસ પામીયે; ધનથી દીજે દાન;
ધનથી વશ વરતે સહુ; ધનથી સધર્યૂ માન; ૨૦
ધનથી જગત જ નીપજે; ધનથી મન પવિત્ર;
ધનથી વશ્ય સહુ કામની; ધનથી શત્રુ મિત્ર; ૨૧
ધન ડહાપણ; ધન ચાતુરી; ધન વિદ્યા; ધન સ્વરૂપ;
ધન ઇષ્ટ; ધન દેવતા; ધન ભલપણ; ધન ભૂપ. ૨૨
પ્રાછિત ને પરસેવના, ઐામનેમ ને રાજ,
પરવાસી પરપંચ છે, તે સર્વે ધનને કાજ. ૨૩
ભોગ, જાગ ને વશીકરણ, ધર્મ, કામ, મોક્ષ, ને અર્થ,
તે સર્વે જે પામીઇ, ગાંઠે હોઇ ગર્થ. ૨૪
ધન સદા બુદ્ધિથી ખરચીઈ, જગતપુન્ય મહાદાન;
આ લોકે તે જસ ઘણો, પરલોકે સ્વર્ગવિમાન. ૨૫

ખાવું, પીવું, ઉપર્કુ સહુ જાગે સાથાત
અનુથા દેહ મોહેછા વરો, મોટી સીપ વરો;
૧૮–૨ ભોગ પા. સુપ. બતાવો કે. પા. કાહોને. ૧૮–૨ પછી પા. માં વધારો:–
પ્રશ્ન કરાં સહુ પંડીને, બીજે દાહાડે હાય;
સતવાદી સાંપિ સોધીયું; સાહાસ પુરાણે સાથ
૧૮ થાપિયો કે. સ્થાપીયુ (જૂનો પુલ્લિંગ પ્રયોગ) ૧૯ એહથી૦ કે. પા. એથી સાર બીજુ નહીં, મોટા નહીં નર કોયે. (પા. કલી ન સકે· કોયે.) ૨૦ ધનથી વશ૦ પા. ધનથી વસ વસુધાપતી, ધનથી સપતી સાન. ૨૧ ધનથી જગત૦ પા. ધનથી રાજસોઈ કરે. વશ્ય કે. પા. વસ. શત્રુ કે. પા. મહીપત ·૨૨ સ્વરૂપ કે પા· રૂપ. દેવતા પા. ઉપાસના. ૨૩ તે ક્ર્મા. રંકને. પરવાસી૦ કે. પા. કરવી કરમ ક્રાસદ કહુ (પા:–કરે) ધનને કેરે. ૨૩ પછી કે ના વધારા માટે જુઓ પરિશિષ્ટ–૨ ૨૪ તે૦ પા. તે સરવે વસ લખમી વીસે, લખમી વીણુ છે હોય. ૨૫ આ૦ કે. પા· આ લોકે જસ પામીએ, પરલોક હરીમાન સદા પા. સદબુધે ૨૫ પછી કે. પા. માં વધારો–વાડવ એહ વીચારીયું, સુરમ્યાહાથી મન (પા. સુન્ય),

ચોપાઈ

વિક્રમ કહે મેં માનું સહી, સહુથી મોટી લક્ષ્મી કહી;
તે લક્ષ્મી કિમ આવે હાથ? તે વાણી બોલો મુજ સાથ.
મનવંછિત દ્રવ્ય ખરચાઈ ઘણો, નવી ખૂટે ભંડાર તેહ તણો;
તેહનો મુજને કહો ઉપાય, મલ્યા છો સહુ પંડિતરાય.
પંડિત તિહાં કહે છે ભેદ, સુણના રાય! મ કરશો ખેદ;
દ્રવ્ય પામ્યાનો એહ જ મર્મ, પૂર્વજન્મ લખ્યું હોય કર્મ.
વળી બીજો છે એક ઉપાય, તે કહું તે સુણજો રાય!
વિષ્ણુજગન કહિવાયે જેહ, મનસા સિદ્ધ વળી કરીઇ તેહ.
સકલ દેવનું થાપન કરે, ખર્ચે દ્રામ આપે મન ઠરે;
તે જગન જવ પૂરો થાય, આનંદ પામે વૈકુંઠરાય.
તે સમે સાગરદાન દીજઇ, (તો) લક્ષ્મી મનવાછિત લીજઈ.
વિક્રમ બોલે મૂકી મામઃ સાગરદાન તે શાનું નામ?

વીક્રમ સેન્ય આગ્ય કહુ, સહુથી મોટું ધન
કરીરે છે જે ચાન્રી, ધરમુર કરીયે ત્યાગ્ય,
વીધા ભણી વીચારીરે, તે લછમીને કાજ્ય
સમ્સ વીસ્વ બ્રહ્માંડમા કીય સકે નહીં ગેરે,
સસારી સુર બાગરે, તે વગ માયાને હોરે.

૨૬ વિક્રમ કે પા નહીપત ૨૭ કરા મનવછીત. ખરચીઇ કે પા ખરચુ તેહ૦ ઘર તણો ૨૭–૧ પછી પા મનવાછીત થાવે તે સરવ, નહુ ખુટે દેહ કે ૨૭–૨ સહુ પા દાદા ૨૮ તિહા પા તેહનો સુણવા૦ કે પા ધરી વાને ન કરે ખેદ ૨૯ મર્મ પા ધરમ પૂર્વ૦ પા પુર્વ જન્મનુ એ છે કરમ. ૨૯ પછી પા ના વધારા માટે જુઓ પરિશિષ્ટ–૩ ૩૦ ગુણુ તે કે પા તાભવતે મનસા સિદ્ધ પા મન સિધસુ ૩૦ ખર્ચે૦ પા વીમ રૂડેરા મોરે વરે જગન કરા જગ જવ પા૦ વૈકુંઠરાય પા વૈકુંઠ લયે ૩૧ મનવાછિત પા ગ્રાહી. ૩૧–૧ પછી પા નો વધારો

લછમી એક નીધાને ઘેર બીજી સાગર કેરી પેર
પીહર સાસર એ બે ઠામ, એ ઠેકાણે થાયે કામ

૩૧–૨ વિક્રમ૦ કે પા સુણથી બોલ્યો મહીપત મામ ૩૨ મહીમુખી ૫ મોહ્યાદા સુણી કે મોટા મણી. વચણુ પા વચ્છે બાની પા. બાદાર, કે ભાર

તાહેરે બોલ્યા સર્વે ઋષિ: સાંભળ્ય મહારાજા મહીમુખી।
એક વરસેં નર ને નારી, નીકળે ઘર મૂકીને બારી. ૩૨
સર્વ સામગ્રી શિવાર્પણ કરે, (તો) તેહેનો શોક હિઇ નવિ ધરે;
પ્રસન થાઇ નદિયાંનો ધણી, લખમી આપે આગળ ઘણી. ૩૩
યજ્ઞઆરંભની કહીઈ પેર, નુતરાં મોકલીઈ આરણ્યઘેર;
આરણ્ય ચાલી આવે જેટલે, મનવંછિત પામે તેટલે. ૩૪
દ્રવ્ય ઋષિજી આવે જાહરે, ધર્મકર્મ મોક્ષ તાહરે.
પંડિતની વાત રાજા મન વસી, ભ્રાંતિ નાણી મનમાં કશી. ૩૫
વરો ઋષિજી મોટા બ્રાહ્મ, જગન તણો માંડ્યો આરંભ,
જે જે વસ્ત પુસ્તક નીસરી, તે તો આણી ઘરમાં ભરી. ૩૬
કર્યો આરભ રાજાઈ સજ, ધર્મ તણી તિહાં બાંધી ધજ;
નગ્રતોરણ બાંધ્યા બારણે; વિષ્ણુભક્ત તણે કારણે. ૩૭
આદ્ય ગુણપતિનું સ્થાપન કર્યું, રૂદ્રકલશ ગંગોદક ભર્યું:
વામાસન, પોતાસન નામ, નવગ્રહથાપન તેણે ઠામ. ૩૮
ચોસઠિ જોગિણી મડલ જેહ, ભૈરવકુડ કરાવ્યો તેહ,
વાયુ જમ અગ્નિ ને વરૂણ, નાગ, પરવત, સરિતા ઝરણ. ૩૯

પછી **પા** નો વધારો—ડાટા સાટા, દેણા દેણ, કરે કૃષ્ણારપણ તેણે તેણ ૩૩
મગ્રી કે **પા** સમરધ શોક **પા** શોચ હિઇ કે **પા** રૂદે લખમી૦—**પા** પરથમ
મ મન ચાહે ઘણી, કે લપમી અનરથલ પામે ઘણી ૩૩ ૧ બદ્દયે **પા** ના
રા માટે જુઓ. **પરિશિષ્ટ**–૪ ૩૪ યજ્ઞ આરભની૦ કે **પા** જગન તો માંડી પેર,
નોતરા મોકલો અરણવને ઘેર આરણ્૦—કે અરણ્રસ્થાપન માહે આવે આહે,
. ની ય ભરે ઘર માહે ૩૫ રૂષિજી કે ઘરમા મોક્ષ કે **પા** ચાલે પડિતની
ત કે **પા** વેદ વાણી રાજા મન **પા** વિક્રમ, કે તેહને મન ભ્રાતિ૦ **પા** કાસેર
ત નવ્ય રાખી કસી ૩૬ વરો કે **પા** વરૂ (જૂનો પુલિંગ પ્રયોગ) રૂષિજી **પા** કે.
ી જયમાડા જગન કે **પા** જગન પુસ્તક **પા**. ન્યાયે, કે પુસ્તગ તે તો કે **પા**
ામગરી ૩૭ કરયો૦—કે **પા** કરો જાગ આરભણ સજ તિહા **પા** કે ઘર વિષ્ણુ૦—
પા સુભ સદાવ્રત કરે કારણે ૩૮ વામાસન૦—કે **પા** બ્રમાસન પ્રેતાસન નામ
૪૦ **પા** નવેગ્રહે સ્થાપ્યા તેહ ઠામ ૩૯ કુડ **પા** દડ નાગ૦ **પા** નોહુતરા નાગ

સકલ થાપના કીધી તીર, વિપ્ર તેડાવ્યા વિક્રમવીર,
આચરણશુધ અગ્નિહોતરી, આપી તેહેને કંકોતરી.
કહ્યુ રાય: સાંભળ્ય ઋષિરાજ! જાઓ સાગર નુંતરવા કાજ;
મોટૂં મંડાણુ સાહેર રતિ, સ્તુતિ કરજો માહરી વતી.
કહીઇ ઊર્જેણી પગ ધરો, વિક્રમજગ્નને સફલ જ કરો.
જો આવે તેડિ લાવજો, કહી નુંતરૂં પાછા આવજો.
વિપ્ર ચલાવ્યો સાગર ગામ, રાજા થયો પોતાને કામ;
જવ, તલ, પમામૃત ખીર, કરે હોમ તિહાં વિક્રમ વીર.
નવગ્રહના આપ્યાં છે દાન, દેવતાર્ચન કર્યાં સન્માન,
જોગણી સર્વને આપ્યો ભોગ, જે ટાળે દુઃખ, વ્યાધિ, રોગ.

પરવત ને ઝરણુ સરિતા કે સલિતા ૪૦ સકલ૦ પા સલીતા સીંધુ ત્રોહો વીધ વીપ્ર પા બ્રામણુ ૪૦ ફા પા આચર્ણ શુધિ આપી ફા લખી આપી ૪૧ રૂષિરાજ પા રે રૂષી કાજ કે પા સુધી જાઓ મોટૂ૦—કે પા મોટમ નાણુસો તાહ્રા અદ (હેડામાં) કસી ૪૨ પગ પા મન૦—વિક્રમ કે પા જગન રાયનો પુરણુ કરો. તેડિ તોડિ લો૦—કે પા મતિ ઉતર તેહનો લાવજો પાછા પા ઘેર ૪૨ પછી પા મા વધારે

નદી, સમુદ્ર ને પરવત ભુપ, બળે એહેમના છે તે રૂપ
શ્રીફલ ચોખા તાહારે થાપજ્યો, ભેઠ બાંધી જસમા આપજરો
મત્ર ભણીને દેજ્યો મન, સ્તુતીપાઠ સભળાવજ્યો કાન
આપે તો આગના લાવજ્યો, તજ્યો સીઘ્ર મંદીર આવજ્યો

૪૩ વિપ્ર૦—કે પા ચાનો મીપ્ર ગુણુસાગર ગામ પોતાને કે પા જ્યગનને
૪૩–૧ પછી પા કે નો વધારો—

દોહા—આવાહન સહુ દેવતુ, કર રાયજી વરત,
પછી એકહી પા મા   મત્ર આધીન દેવતા તેહ પધારા તરત
સાહી આમમા વીષ્ણુ છે, પારથીવ માહે શીવ તત્ર,
દેવત આવે છે તેહમા ભણે વેદના મત્ર

૪૩–૨ કે પા ચોપાઇ હોમ તિહા કે પા હુતદ્રવ્ય ૪૩ પછી પા—

નવખંડના મેવા નરપતી છતવતા બીજા છત્રપતી
રૂડા સહસ અડયામી રૂષી, જાચીક, મંગણુ, સપત સુખી

૪૪ આપ્યા છે ફા આપ્યા દેવતાર્ચન૦ પા સતોખા દેવ સોભીત સનમાન. જોગ

જેને જે કાંઈ મનમાં ધર્યાં, દાન નિમિત્ત તેણે કર્યાં.
મહા ઉચ્છવભરે વાધ્યો રગ, પછે થયો પરિપૂરણ જગ. ૪૫

દુહા

તેડાવ્યા જાચિક ઘણા, વળી જે દુર્બલ મન.
તે મળ્યા નવ ખડના, જે(હને) ધન લેવા મન. ૪૬
રાજા, પુત્ર પોતા તણો, વળી જે ધરતી નાર્ય,
એકેક વસ્ત્ર અગે ધરી, નીસર્યા ઘરથી બાહર. ૪૭
હસ્તી, ઘોડા, પાલખી, અર્થ, ગર્થ, ભડાર,
બ્રહ્માર્પણ સર્વે કર્યાં, ઘણૂ ન લાગી વાર. ૪૮
જેહને જેહવૂ કર્મ છે, તેહવૂ પામ્યો તેહ,
પચરાત્રિ તિહા રાયઘર, કંચન વરસ્યો મેહ. ૪૯

ા કે ભવાની આપ્યો પા આપ્યા દુખ વ્યાધિ પા વ્યાધીને, કે દુપસાગર ૪૫
ને૦-કે જે દેવ થાપા તે મન ધરા, પા દેવસ્થાપન મનમા ધરા દાન૦ કે. પા
કેહને ઘટ તે દાન૮ કરો ભરે વાધ્યો પા વાધ્યા છે પછે થયો પા પ્રીતે કરો
ર્ ૪૫ પછી કે પા નો વધારો –

પુરણાહુત રાજાયે કરી, દાન આપવા મનસા ધરી
એ-ની પા મા –ધૃત મેરી તો બાંધી ગગ, બલીરાયથી કીધો બલવત જાચગ
બલરાયે સાગરદાન નાન થયુ, કર બીજુ તે માથા ગયુ
સાગરદાન બ-રાથી થાત, તો પ્રથમીમા એ નાવ્ય ભાત
સાગરદાને વીક્રમ વીર, રાખુ નામનુ એણે નીર
એહેની તો લખાણી શાખ, બીજા કાન ને એ તો નાક
અહુરણી તે એણે મરી, આપ્યા રથ બહુ ધનના ભરી
૪૬ તેડાવ્યા કે પા મેલા વિપ્ર તેમના પા નરનારી ૪૭ રાજપુત્ર પા રાજપુત્ર
૪૮ બ્રહ્માર્પણ કે પા કૃષ્ણારપણ કર્યા કે પા કરવ ૪૮ પછી પા મા વધારો –
પાસઠ લાખ અશ્વ જ આપીઆ, સવા લાખ તો ગજ
મેહેલ મધવાથી માણતા, સોભાવ્યા તે સજ
માણેક મોતી હીરા ઝવેર, કનક કણ ભંડાર,
સવા પોહોરમા સમરપીઆ, ક્ષણૂ ન લાગી વાર
૫૦ દાતા પા વરત્યા કિરપી૦ કે પા કરપી કલ વાઈ પડે. સુખ કે પા સોમ

તે શોભા વખાણુતાં, દાતા આપે લાહાણુ,
. કિરપી તો મળે નહિ, સુંમ તો છેડે પ્રાણ.

ચોપાઈ

કરયા જાગ તે વિક્રમ વીર, વિપ્ર ગયા છે સાગરતીર,
પંથ પળાયો મનની આશ, ગયો આપ સાગરને પાસ.
જે સાગર(ને) આવાહન કર્યું, ચોખા ચંદન કુંકુમ ધર્યું.
સ્તુતિ કરી જોડી બે હાથ, તેડયા છો પૃથવીપત્યનાથ.
કરે જાગ વિક્રમ રાજન, તમ દરશનનૂં અધિકૂં મન;
કર્યું છે બહુ વિવધ વિવેક, તેનૂં કરૂં જિહ્વા એક.
એહેંવી સ્તુતિ બ્રાહ્મણે કરી, સમુદ્ર પ્રકટયો રૂપજ ધરી:
હા ભાઈ! તૂં તેડવા આવિયો, તો માહેરા મનમાં ભાવિયો.
રાજા કામ નિત્ય પુન્યનાં કરે, તે દેખીને હર્ષદૂં ઠરે;
વિક્રમ જોવાની ઈચ્છા ઘણી, માહેરે તેહની હુંસ જ ઘણી,
અનેક કોડિ તીરથ મુજ માંહી, કિમ આવૂં હું એકલો ત્યાંહિ?

૫૦ પછી પા. કે ના વધારા માટે જુઓ પરિશિષ્ટ–૫ મું ૫૧ કરયા પા. ક
વિમ૦ પા. નામ તાહૂં વધાર નીર સાગરને ફ્રા. સાગરેને ૫૧–૧ પછી પા:–ની
નોકોતરે સાગરને ગયો, તાહાં એક તમાસો થયો. ૫૧–૨ મનની પા. અહ
સાગરને પા. અરણુવને. ૫૨ તેડ્યા છો પા. તેડે તમને, કે. તેડે છે. ૫૩ કરે૦–કે
તેડે જાગમાં તે રાજન. અધીકુ કે. પા મહીપતને. કર્યું છે કે. પા. કર્યાં છે. તે૦–કે. પા
વિસ્તારી કમ કહું જીભ્યા એક. ૫૪ સ્તુનિ ફ્રા. સ્તુતિ તો. તો૦ કે. પા મનસા સ્રી
કરી, સમુદ્ર કે. પા. અરણુવ પ્રકટયો કે. પા આવ્યો તાહાં. ૫૪–૧ પછી કે. પા.
વધારો.–વેદમત્ર આવાહન જેહ, તેહના મહીમાથી પ્રગટો તેહ. ૫૪–૨ હા૦–કે. પા
તમો તેડવા આવીયા. ભાવિયો કે પા. ભાવીયા. ૫૫ પુન્યનાં પા. પુન્યનં
દેખીને હર્ષદૂ કે. દેખીને મુજ મન, પા. દેખી મુજ મનડૂં. ૫૫–૧ પછી કે. પાઃ–

સાષાત એ (પા. સાક્ષાતકાર) ઈસ્વરનો અંશ,
દેવરૂપ (પા. રૂપ) વીમળ કુલ (પા. વર) વંશ

૫૫–૨ વિક્રમ૦–કે. પા.–માહારે હુંસ દેહામાં (પા. મનમાં છે) ઘણી, વીર
મસેનને જોવા તણી ૫૫ પછી કે. પા ના વધારા માટે જુઓ પરિશિષ્ટ–૬. ૫૬
કિમ૦ કે. પા. જાહને લેઈ કમ આવૂં તાંહિ. ૫૬ પછી કે. પાનો વધારો:–માનં

દુહા

મુજમાં જીવ અનેક છે, મચ્છ કચ્છ બહુ મર્મ ?
તેહને મન ઇચ્છા ઘણી, જે જોયું રાય વિક્રમ. ૫૭
ઈશ્વરને વહાલું નહિ, વિદ્યા, વિત્ત, કે રૂપ,
નહિ ડાહાપણ, ને ચાતુરી, નહિ ભિક્ષુક ને ભૂપ. ૫૮
અતિ વહાલો પરમાર્થી, બીજો જે દાતાર,
ત્રીજો ભક્ત વહાલો ઘણો, ચોથો સુર અપાર. ૫૯
સાચો વહાલો સર્વથી, જેહનૂ કોમલ મન,
તે માટે અમો ઇચ્છિયે, એ મોટો રાજન. ૬૦
તે માટે કહો રાયનેઃ જે ઈહાં આવે આજ,
જંતુ સર્વ દર્શન કરે, (તો) સર્વે સીઝે કાજ. ૬૧
(તે) માટે કહો માહરી વતી, (તમે) સુચો માહરી તીર;
મુજને દર્શન આપિયૂ, આવે મહાભડવીર. ૬૨
દુઃખ ભાગે કોઈ જતુનાં, પરદુઃખભંજન નામ,
એહવું જાણી રાયજી! કરો અમારાં કામ. ૬૩

નોહોતરૂ, માથે ધરૂ, આંહાથી કામ જગતનુ કરૂ ૫૭-૧ મુજમા૦ કે. પા. મુજમા વસે મચ્છકચ્છ બહુ (પા ઘણા), લખ કોટ (પા કોડી) જીવ જત ૫૭-૨ મન કે. પા સહુને જે૦ કે. જોવા વીક્રમ સુભ સત, પા જોવા જયગન તરતત ૫૮ વિત્ત પા રૂપ. ને પા નહી ૬૦ સાચો પા ચોથો તે માટે કે માટે દરસનઃ તે૦ પા દરશનની ઇચ્છા ઘણી જે મહોટો રાજન ૬૧ તે માટે૦ કે. પા જાઓ મહારાજ મહીપત કહને. જો૦ કે સરસે તમારૂ કાજ, પા તાહા સરસે તાહારૂ કાજ. સર્વ કે સહુ. પા જો કરે કે કરો. તો૦ કે આહા તમે આવો આજ, પા. તે સકલ પદારથ સાજ. ૬૧ પછી કે. પા.નો વધારો-

સાગરદાન એણે કર્યુ, તે એરતુ કમ થાયૂ,
તેહને તેડી આવજો ગુણ રૂડા હું ગાયુ

૬૨ તે માટે પા. વીક્રમને, કે જઈ તમે. કે તમે સુર મહાધીર; પા તમો સુરપુર ધ્રડ ધીર આપિયૂ કે. પા. આપવા. આવે૦-પા આવજો વીક્રમ વીર મહા કે. આંહાં. ૬૩ ભાગે પા ભાગો છો જતુના કે. મનુષનાં; કે. જણ તણાં. રાયજી પા. રાયે આવજો ૬૩ પછી કે. પા નો વધારો -

ચોપાઈ

તાહરે બ્રાહ્મણ બોલ્યો વાણી સાંભળ સાગર! તૂં સુજાણ,
તને તેડવા આવ્યો હું, કિમ મુજ સાથે નાવે તૂ?
વિક્રમની કરે સહુ આશ, કિમ આવે તે તાહરે પાસ?
વિપ્રે તે બોલ્યા વાંકા બોલ, વિક્રમને કર્યો મહામોલ.
ચડી સાગરને અધિકી રીસ, ભમર આપ ચઢાવ્યા શીશ
હલ્યા જિમ જિમ મોટો કર્યો, તિમ તિમ તૂ અહંકારે ભર્યો.
મોટો પણ આખર માનવી, મુજ તોલે આવે મત હવી,
દીધી વિપ્રને ગાળ બે ચાર, રહીશ ઉભો તો ખાઈશ માર.
ઉતાવળ્યો રાય આગલ જજે, થવાઈ એહવો તૂ તિહાં થજે,
જા હૂં તો નવિ પ્રસન થયો, તાહરો જનમ તો એળે ગયો
ઈમ કરી હુંકારો કર્યો, એકે અર્થ તાહરો નવિ સર્યો
બ્રાહ્મણ ક્રોધ કરીને વળ્યો આપ ગામને પંથે પળ્યો.

નીચને જો (પા૦ જારે) ઉંચા કરે, તો ફુરે તેહનું મન,
ગરૂયાને ધણો (પા૦ ગુણ) કહે તો અરધૂ થઈ (પા૦ તરત ધરી) જાય તન ॰
બ્રાહ્મણ (પા૦ વીપ્ર) બાઈ ફુની ગયા, રાજા તે (પા૦ મહીપતને) મોટા કીધ
આશા (પા૦ અરસુત) ઉપર ધીજ્યો ગાલ ધણેરી દીધ

૬૪ બ્રાહ્મણ પા૦ વીપ્ર સાંભળ૦ કે સાંભળ સાગર અતિ અજાણ, પા૦ સાંભલ રે સાગર અવીક અજાણ તુને પા૦ તુજને આવ્યો કે આવો, પા૦ આવ્યા હૂં પા૦ અમો નાવે પા૦ નાવો તૂ પા૦ તમ્યો ૬૫ આશ ફ્ર૦ આસ્ય કે દાસ વિક્રમની૦– પા૦ તાહા માહારી સહુ કરે સાહે, તારે તેડે એ નાવ્યો આહે તે૦ કે તાહારે તેડે નાવે પાસ તે બો૦ પો૦ પા૦ બોલો કાંઈ વીક્રમને પા૦ મહીપયને હલ્યા૦ પા૦ હલા પુરસ તુજને મોટો કરો, ફ્ર૦ હ'યા જિમ જિમ રાજા મોટા કરશો ૬૭ આખર માનવી કે પા૦ માનવનું રૂપ મત હવી કે શૂભૂપ, પા૦ ઈમ ભુપ ૬૭ પછી કે પા૦ નો વધારો –
જીવતો મુક યામણ માર, નહીતર બેહુ પામીને પાર
૬૮ આગળ કે પે પા૦ પાસે થવાઈ૦–કે પા૦ કહીરે થવાય તાહારે એહવો થજે
૬૯ પછી પા૦ નો વધારો –તેં ભ્યેટ્યો પામ્યો છે ગરથ, અહંકારે સર્યો નહીં અરથ
૬૯ હુંકારો કર્યો કે પા૦ હુંકારા કરૂ બે ૩, કે કહેજે સરપો કે પા૦ સર્યા વાર્યો

પૂરો જગન થયો જેટલે, બ્રાહ્મણ ઘેર આવ્યો તેટલે.
રાજા છત્ર ફેરે છે શીશ, જઈ વિપ્રે દીધી આશીશ. ૭૦
કેહો કિહાંથી આવ્યા મહારાજ ! મુજને કાંઈ કહો છો કાજ?
વિપ્ર કહેઃ વલતી વિનતિ, તમે મુજને ઉલખતા નથી? ૭૧
હું નુતરે મોકલ્યો'તો તમે, સાગર પાસે ગયા'તા અમે;
તેહેંમાં નીર અતિસેં ભર્યૂં, મેહલી ચોખા તેડૂં કર્યૂં. ૭૨
મનુષ્ય રૂપ આવ્યો તે થઈ, મેં વાત તમારી કહીઃ
મહારાજ કરે છે જાગ, તમને તેડાવ્યાનો લાગ. ૭૩
તાહેંરે તેણે કરી છે રીસ, તમને ગાલ દિધી દસવીસ,
મુજને પણ દીધી બે ચાર, તેણે આણ્યો અતિ અહંકાર. ૭૪
ક્રોધ કરી બોલ્યો વાણીઇ. જા કે બોળૂં છૂં પાણીઈ;
નાપી પત્રિકા મુજને એક, ચૂકો ઘરનૂં કામ વરોક. ૭૫
તે સ્થાનક મેં તો વામિયો, દક્ષણામાં ગાળો પામિયો;
માટે શેર ખાતા હો ધાન, તો ઊતારો તેહેંનૂ માન. ૭૬
જો તેહને નમાવો રાય, તો માહેંરી દેહ શીતલ થાય. ૭૭

દુહા

વાત સુણી તે વિપ્રની, મન હરખ્યો રાજન,
આ(ગત)સ્વાગત કીધી ઘણી, બોલાવ્યો મુનિજન. ૭૮

ફ્રા ચાલ્યો ગ્રામને પા ઉજેણી કે ગમને. ૭૦-૧ પછી પા નો વધારો-સરવ માન છુટાની રહો, તાહાર કેડે વીપ્ર ઘેર ગયો ૭૦-૨ રાજા કે પા નરપતને ૭૧ મુજને કે પા અમ સરખુ વવતી ફ્રા છે તમે મુજને કે. પા મહારાજ સુને ૭૨ હૂં૦ પા નુતરૂ સાગરને મોકલુ તમો ૭૩ થઈ પા ધરી વાત પા વાતોવાત કહી પા કરી મહારાજ પા કે મહારાજ તેડાવ્યાનો ફ્રા તેડાવ્યાનો છે ૭૪ મુજને૦ કે પા મુજને ગાનો દીધી દસબાર ૭૫ કહી ફ્રા કરીને વાણીઇ પા તાણીઇ વરોક ફ્રા વિગે૦ ૭૬ માટે ફ્રા તે માટે ૭૬-૧ પછી પા મા વધારો –

નાપી નીસાની રાજી રોક, પગ તાણ્યા મેં તો તાહા ફોક
તાહારૂ સરવે લીધુ ધન, માહારૂ રહુ જોવામાં મન
હણુયો કરો હુ પીપલ પાન, મહીપત તાહાર ઉતારૂ માન.

અર્ણુ(વ) વિષે જાવૂં સહી, વિચારયૂં વિક્રમ વીરઃ
સેન્યા તિહાં જઈ શૂ કરે? જેહમાં ઝાઝૂ નીર.
સૂપ્યૂં રાજ્ય પ્રધાનને, તેજો વીર અભેદ,
ચાલ્યો રાજા એકલો, રાખી સાગરશૂં ખેદ. ૮૦

કોહુને વાત કહી નહી, મનમાં રાખી ધીર,
ઉપાસી ઈષ્ટ દેવને, આવ્યો સાગરતીર. ૮૧
દીધી આણ ઇશ્વર તણી, સાદ કર્યા દશ બાર.
જો કાંઇ બલ હોઈ તુજ વિષે, પ્રકટ આવ્ય આ હારિ. ૮૨

સુણ્યો બોલ અહંકારનો, મન વિમાશ્યૂ મત,
પોતાને રૂપેં કરી, સાગર આવ્યો ત્રત. ૮૩

ચોપાઈ

દ્રષ્ટેં દ્રષ્ટેં તે બેહુ મલ્યા, મન તણા સંદેહ જ ટલ્યા;
રાઈ દીઠો સાગર રૂપ, સિંધુઈ દીઠો છે ભૂપ.

૭૯–૨ ઉતારો પા ઉતારા. તેહનૂ કે અરણુવનુ, પા સાગરનુ ૭૮ પા મા અા કરી નથી આગતસ્વાગત કે પા આસ્વાગત કીધી ઘણી કે અહકી કરી. ૭૮પછી કે ના વધારા માટે જુઓ પરિશિષ્ટ–૭ ૭૯ અર્ણવ૦–કે પા –વીમને તો દીધી ધીર વિચાર્યૂ કે પા મન વીચાર સેન્યા પા સેન્યા લશકર જેહમા૦–કે પા અરણુવજલમાં ડુબી મરે ૭૮ મી કડી કે પા મા દુહાને બદલે 'ચોપાઈ' છે ૮૦ સૂંપ્યુ૦ કે પા –કોહોને વાત કહી નહી ચાલ્યો૦–પા. દરમીધ સમરણ કરી સચગ, રાસો સાગરસુ પેદ ૮૦ પછી પા મા વધારો —

સાગર ઉપર બહુ દેવ છે, રાખની વીમની લાજ,
દરસન મોહોટું સાગર તણું, એક પલ દે કાજ.

૮૧ મનમાં પા હ્રદયામા. ૮૨ હોઈ૦ પા પ્રાક્રમ કરવો, આવ્ય કે પા પાધે
૮૨ પછી કે. પા નો વધારા –

નોહે બાપાજુ (પા વીપર) એ બાપરો, જેહને દીધી ગ્રાસ.
મેર સગે કાંકરો, તે સી કરશે આલ?

જગન તણી મેં માંડી પેર, શા માટે નાવ્યા મુજ ઘેર?
તે વાતનૂં કારણુ કહો, આવો કે સુખે ઇહાં રહો. ૮૫

તાહરે તે બોલ્યો છે સિંધુ: સાંભળ રે વિક્રમ! મુજ બંધુ:
ગમે એહેંવો પણુ માનવ તૂં, કિમ આવૂં તારે દેશ હૂં? ૮૬
રતનાગર તે માહેંરૂં નામ, કરૂં અચિંતવ્યાં ભારે કામં,
સર્વ સલિતાનો હું ભરતાર, માહેંરાં પ્રાક્રમ અપરંપાર. ૮૭
સહુકો આવે મુજમાં ઘણા, રતન કોઈ ચિંતામણ તણાં.
રાઈ વાત અર્ણવ(ની) સાંભળી, મન માંહેં ગયો પરજળી. ૮૮
જેહેં આણે અધિકો અહંકાર, તેહેંનો નામ મોટો ગમાર; ૮૯

દુહા

રતન કાઢ્યાં તુજને મથ્યો, બાંધ્યો કરીને ચોર,
મૂકાવ્યો મહાલક્ષ્મીઈં, કિહાં ગયૂં(તૂં) તુજ જોર. ૯૦

૮૪–૨ પછી પા:-એક એકનું થયું દરસંન, પુરણ મંન થયું પરસન. સિંધુઈ પા. સોહા સીંધુયે. ૮૫ શા૦ કે. પા. તેણે (પા. મોકલ્યો) વીમ તમારે ઘેર. તે૦ કે. પા. શા માટે ગાલો બહુ દીધ્ય. આવો૦—કે. કારજ માહારૂં ન કરૂં સીધ્ય; પા. કહું તેહેનું કયમ નવ કીધ. ૮૬ તે કે. પા. વલતો. રે૦ કે. પા. મહીપત મારા બધુ. એહવો પા એહવા. તૂં પા. તમો. દેશ ફા. પા કે. દેશે. કિમ૦ કે. અરણુવ નામ તો પોણું હું; પા. સમુદ્ર નામ સાગર તે અમો. ૮૭ રતનાગર કે. રત્નાકર. કરૂં ફા. કરૂં. અચિંતવ્યાં કે. પા. ચીંતવ્યાં ૮૮ મુજમાં૦ કે. પા. માહારે પાસ. ૮૮–૧–૨ પછી કે. પા.નો વધારો:–

હું ન કરૂં બીજાની આસ.
એકલી પા:-વીષ્ણુ સરખો માહરે જમાત્ર, લક્ષ્મી સરખી પુત્રી પાત્ર.
હસ્તી મેં તો આપો ઇંદ્ર, સીવજીને મેં આપો ચંદ્ર.
દેવતાને અમ્રત આપીયું, અસુરને સુરા થાપીયું.
તેત્રીસ કાડ માહારે વસ હોયે, નહી સમોવડ બીજો કોય.
કે. પા: મુજમાં વસે છે તીરથ ઘણાં.

૮૯ આણે ફા. તણો. તેહનો૦ કે. તે મોટા મુરખનો સીરદાર. ૮૯ પછી

અગસ્તેં કીધો આચમન, ઢાલા કીધા ઘાટ,
તાહરે બળ તે કિહા ગયૂ? કાઢયો બીજી વાટ.
રાવણ સીતા હરી ગયો, આવ્યા રામ મહારાજ,
તાહરે બલ તુજ કિહા ગયુ? વાંદર બાધી પાજ. ૯૨

ચોપાઈ

જા જીવતો, છાંડિ મુજ તીર, નહિ તો હવડાં ખોનૂ નીર,
પૃથવી બાધી પાણીઈં સજ્જૂ, મુજ આગલિ સ્યૂં તાહરૂ ગજ્જૂ? ૯૩
સત્યવાદી મારે સાખીઈ, નહિ તો મહા દ્રહમા નાખીઈ.
વચને વચને લાગી રાઢય, પ્રીત તણી ભાગી છે આડિ. ૯૪
વિક્રમ રાજા જોઈ રહ્યો, અર્ણવ તે અલોપ જ થયો
મારી છોળ ને વાધ્યૂં નીર, તાણ્યો જળમા વિક્રમ વીર. ૯૫
થયો આકળો પાણી માંહિ, વરુણસ્મરણ કીધૂ છે સાહિ,
મુખથી મંત્ર વરુણનો કહે, ઉદક અગથી આઘૂ રહે ૯૬

કે પા ના વધારા માટે જુઓ પરિશિષ્ટ ૮ ૯૦ મરો પા મથી ગયૂ તૂ પા ગયુ તાહારૂ જોર ૯૧ પછી પા નો વધારો –

પાણી તાહારૂ ષારૂં કરૂ, કાહાડો મુત્રને ઠામ,
તાહારે જોર જસ કયાહા ગયુ? કયાહા ગયુ હમડો દામ?

૯૨ વાદર પા પસુએ ૯૨ પછી કે પા નો વધારો –

વલી કેહે તો કહુ ઘણા, પરકા જોડ પુરાણ
વચન એહેવા સાભલી, મન ખીજ્યો મેહેરાણ

૯૩ જા૦ પા જારે જીવતો વીક્રમ વીર. ૯૪ પછી કે પા નો વધારો –નરપત આવીરય જાણો છે સોયે, મુજને મારી સકે નહીં કોરે ૯૫ જોઈ૦ પા એમ વીચારી રહો ૯૫–૧ પછી પા નો વધારો –વીપરનો ઉતારવા ક્રોધ, જુધ આરંભ માડો એ જોધ. ૯૫–૨ તાણ્યો કે પા લીધો. ૯૬ વરુણ૦ કે પા વરણમંત્ર ભણો મુખ તાહે. ૯૬–૨ ને બદલે કે પા નો વધારો –

કે પા જે સમે રાને જગન જ કીનો, કોગી દામ વરુણને દીનો.
એકની પા સકલ દેવ વેચાતા લીધ, કામ પરમારથ એહવાં કીધ
એકની પા આહુતી આપી તી વરુણને ઘણી, ત્રપત કરો તો જલનો ધણી,

જલ ન ભેદે વિક્રમ રાય, મહા કોપ સાગરને થાય;
મછ, કચ્છ ને મોટા અહિ, તે પ્રતેં પછેં વાણી કહીઃ ૯૭
રાજાને અધિકો મારજ્યો, પ્રાણ દેહમાં ઊગારજ્યો. ૯૮

દુહા

રાજા દુઃખ પામ્યો ઘણું, નવિ સહેવાણી બાત,
ધ્યાન ધર્યું વૈતાલનું, સમરી હરસિદ્ધ માતઃ ૯૯
આદ્ય શક્તિ તું ઈશ્વરી, મહિમા પરમ પ્રચંડ,
ચાચર દેવ્યા નગ્રની, વ્યાપી રહી નવ ખંડ. ૧૦૦
સરજણ, પાલક, સંહારણી, સ્થાવર જંગમ હોઈ,
જેહને પાસું તાહરૂં, તેહને નવ્ય ગંજે કોઈ. ૧૦૧
તુલજા, તોતલા, સિંધુયા, હિંગલાજ, હરસિદ્ધ,
અજાઇ, આરાસુર, અંબિકા, જે દાતા નવનિધ. ૧૦૨
અડસઠિ લોચન અર્બુદા, ગુણનિધ, ગિરિમાણિ,
મહાકાલી, મહાલક્ષ્મી, સરસ્વતી, બ્રહ્માણી. ૧૦૩
દશ મહાવિદ્યા દાખણી, અષ્ટ શત વેરાઇ;
છપન કોડિ ચામુંડા (છે), નવ કોડિ કાત્યાયી. ૧૦૪
સ્રીરૂપ તે સર્વનૂં, ફલ, જલ, રસ ને અન,
ક્ષુધા, તૃપા, નિદ્રા, નિધિ, અક્ષર ઇંદ્રી મન. ૧૦૫
નર, પશુ ને વનસ્પતિ, માયા મોહ અહંકાર,
સકલ રૂપ તું ઈશ્વરી, નોધારાં આધાર. ૧૦૬

કે. પા. આહુતી આપી કેમ ભીથા જાયે, રુડા વેલા થાયે સાયે.
વરૂણ દેવ પ્રસંન જ થયો, જલનો મારગ અલગ થઈ રહ્યો.
૯૭ જલ કે. જલે, નીરિ. ભેદે પા. કે. ભેદો. મહા પા. મન. પછે ફા. પુછે, પા. એક. ૯૮ ને બદલે કે. પાઃ-
વિક્રમ સાથે કરો બહુ વેર, રપે ચડે અહેને દેહ ઝેર.
બીહાવો, મારો, દો બહુ દુખ, તાજ્ય કરાવો સઘલું સુખ.
૧૦૦ મહિમા પરમ કે. પા. માહામાયા નગ્રની પા ચોરા વૂટમાં. ૧૦૧ સંહારણી ફા. સિંહારણી. તાહરૂ પા. જંગદંબનું. ૧૦૩ અડસઠિ કે. પા. અડસક. ગિરિમાણી ફા.

અગસ્તેં કીધો આચમન, ઠાલા કીધા ઘાટ,
તાહરે બળ તે કિહા ગયૂં? કાઢયો ખીજી વાટ.
રાવણુ સીતા હરી ગયો, આવ્યા રામ મહારાજ,
તાહરે બલ તુજ કિહાં ગયું? વાંદર બાધી પાજ. ૯૨

ચોપાઈ

જા જીવતો, છાંડિ મુજ તીર, નહિ તો હવડાં ળોલૂ નીર,
પૃથવી બાધી પાણીઈ સર્જૂ, મુજ આગલિ સ્યૂં તાહરૂ ગજૂ? ૯૩
સત્યવાદી મારે સાખીઈ, નહિ તો મહા દ્રહમાં નાખીઈ.

વચને વચને લાગી રાઢય, પ્રીત તણી ભાગી છે આડિ. ૯૪
વિક્રમ રાજા જોઈ રહ્યો, અર્ણુવ તે અલોપ જ થયો.
મારી છોળ ને વાધ્યૂં નીર, તાણ્યો જળમાં વિક્રમ વીર. ૯૫
થયો આકળો પાણી માંહિ, વરુણસ્મરણુ કીધૂં છે ત્યાંહિ;
મુખથી મત્ર વરુણનો કહે, ઉદક અગથી આઘૂ રહે. ૯૬

કે પાનો વધારો માટે જુઓ પરિશિષ્ટ ૮ ૯૦ મસ્તા મા. મથી ગયૂં'તૂ પા ગયુ તાહારૂ જોર ૯૧ પછી પાનો વધારો –

પાણી તાહારૂ પારૂ કરુ, કાહાડો સુત્રને ઠામ,
તાહારે જોર જસ કયાહા ગયુ? કયાહા ગયુ દમરો દામ?

૯૨ વાદર પા પસુએ ૯૨ પછી કે પાનો વધારો –

વલી કેહે તો ત્તું ઘણુા, પરકા જેહ પુરાણુ,
વચન એહેવા સાભલી, મન ખીજે મેહેરાણુ

૯૩ જા૦ પા. જારે જીવતો વીક્રમ વીર. ૯૪ પછી કે પાનો વધારો – નરપત આવીશ્ય જાણો છે સોયે, મુજને મારી સકે નહીં કોયે ૯૫ જોઈ૦ પા એમ વીચારી રહો ૯૫–૧ પછી પાનો વધારો – વીપરનો ઉતારવા ક્રોધ, જુધ આરભ માડો એ જોધ. ૯૫–૨ તાણ્યો કે પા લીયો. ૯૬ વરૂણ૦ કે પા વરુણમત્ર ભણો મુખ તાહે. ૯૬–૨ ને બદલે કે પાનો વધારો –

કે પા જે સમે રાયે જગન જ કીયો, કોણી દામ વરૂણને દીયો.
એકલી પા સકલ દેવ વેચાતા લીધ, કામ પરમારથ એહવા કીધ
એકલી પા આહુતી આપી'તી વરૂણને ઘણી, ત્રપત કરો'તો જલનો ઘણી,

જલ ન ભેદે વિક્રમ રાય, મહા કોપ સાગરને થાય;
મછ, કચ્છ ને મોટા અહિ, તે પ્રતેં પછેં વાણી કહીઃ ૯૭
રાજાને અધિકા મારજ્યો, પ્રાણ દેહમાં ઊગારજ્યો. ૯૮

દુહા

રાજા દુઃખ પામ્યો ઘણૂં, નવિ સહેવાણી ઘાત,
ધ્યાન ધર્યૂં વૈતાલનૂં, સમરી હરસિદ્ધ માતઃ ૯૯
આદ્ય શક્તિ તૂં ઇશ્વરી, મહિમા પરમ પ્રચંડ,
ચાચર દેવ્યા નગ્રની, વ્યાપી રહી નવ ખંડ. ૧૦૦
સરજણ, પાલક, સંહારણી, સ્થાવર જંગમ હોઇ,
જેહને પાસૂં તાહરૂં, તેહને નવ્ય ગંજે કોઇ. ૧૦૧
તુલજા, તોતલા, સિંધુયા, હિંગલાજ, હરસિદ્ધ,
અજાઇ, આરાસુર, અંબિકા, જે દાતા નવનિધ. ૧૦૨
અડસઠિ લોચન અર્બુદા, ગુણનિધ, ગિરિમાણિ,
મહાકાલી, મહાલક્ષ્મી, સરસ્વતી, બ્રહ્માણી. ૧૦૩
દશ મહાવિદ્યા દાખણી, અષ્ટ શત વેરાઇ;
છપન કોડિ ચામુંડા (છે), નવ કોડિ કાત્યાયી. ૧૦૪
સ્રીરૂપ તે સર્વનૂં, ફલ, જલ, રસ ને અન,
ક્ષુધા, તૃષા, નિદ્રા, નિધિ, અક્ષર ઇંદ્રી મન. ૧૦૫
નર, પશુ ને વનસ્પતિ, માયા મોહ અહંકાર,
સકલ રૂપ તૂં ઇશ્વરી, નોધારાં આધાર. ૧૦૬

કે. પા. આહુતી આપી કેમ ભીયા જાયે, રુડા વેલા થાયેં સાથે.
વરૂણ દેવ પ્રસંનં જ થયો, જલનો મારગ અલગ થઇ રહો.
૯૭ જલ કે. જલે, નીરે. ભેદે પા કે. ભેદો. મહા પા. મન. પછે ફા. પુછે, પા. એક. ૯૮ ને બદલે કે. પાઃ–
વિક્રમ સાથે કરો બહુ વેર, રપે ચડે અહેને દેહ ઝેર.
બીહાવો, મારો, દો બહુ દુખ, તાજય કરાવો સઘલું સુખ.
૧૦૦ મહિમા પરમ કે. પા. માહામાયા નગ્રની પા. ચોરા પૂરમાં. ૧૦૧ સંહારણી ફા. સિંહારણી. તાહરૂં પા. જગદંબનું. ૧૦૩ અડસઠિ કે. પા. અડસઠ. ગિરિમાણી ફા.

ચોપાઈ

શક્તિ(ની) સ્તુતિ રાયેં કરી, પ્રસન્ન થયાં ત્રિપુરાસુંદરી,
માહારા સેવકને દુ:ખ દિયે, સુખે કિમ એ સાગર સુયે? ૧૦૭
તેડ્યા વાયુ ને અગ્નિ બેહ, આવ્યા સમીપ માતાને તેહ.
સકલ પદારથ પામ્યા અમો, હેત કરી તેડાવ્યા તમો. ૧૦૮
સેવક જાણી આજ્ઞા દિજઈ, કરજોડી અમો તે કીજઈ,
પૃથ્વી, આકાશ ને છે રવિ,વાયુ કહે કાહો (તો) નાંખું ફેરવી ૧૦૯
અગ્નિ કહે કો પ્રળે કરૂં, ઘો આજ્ઞા તે મસ્તક ધરૂં;
અમારાં બળાં તો છે એહ, પછે કહો તે કરીઈ તેહ. ૧૧૦

ત્રહ્મણી સરસ્વતી ફા સર્વ તસ્સ્વતી ૧૦૪ અષ્ટ શત પા. અટતર સત ૧૦૫ શ્રીરૂપ તે પા કે સ્થિતી મલય લય નિધિ ફા તમો ૧૦૬ નરને બદલે કે પાઠ—

જાગ્રત, સ્વપન, ચેતન તમો, જડ ચૈતન દન રાત,
દાણુ, વૃદ્ધ, સુર દુષ, સકલ જીવા બેતી જાત (ધીનિર્જીત)
પચમા ભુત જન નર પશુ, માહા મોહ અહુમાર

૧૦૬ ૨ કે પા મા પણ છે ૧૦૬ પછી કે પા મા વધારો—

કે પા—પચમા ભુત પરમેસ્વર, અનન સીતલ જળ વેહે
રાત દીવસ દ્રુ વનસપતી, ત્રીગુણ સદીત દ્રુ તેહે,
હે બાહે વવો બનીયા તણી, રે ધરા મન રીસ
અહકારી અરણુર ઘણો, તો કયમ નામે (પા નામુ) શીશ.

એબ્લી પા—રુખમણીજીયે અસ્તુત કરી, વર પામી કીરતાર
પાડવે અસ્તુત તાહારી કરી, છાના રાખા વૃષ બાર.
ઉમયાઝીયે અસ્તુત કરી, મીત વર પામી સાથ.
માહાદેવે તુજ અસ્તુતી કરી, કહેવાયો પારવતીપત્ય
મારકડ રૂસીએ અસ્તુત કરી, ચરજીવી જુગ ચોર
કાલીદાસે સ્તુતી કરી, વેદ ચાર સુર ઘોર

૧૦૭ દિયે કા દેહૈ સુયે કા રહે ૧૦૮ પૃથ્વી પા પૃથ્વી—જીત છે અન : વાયુ પા અનલ ૧૧૦–૧ પછી પા નો વધારો—

માહા પ્રવલ જહારે થાયે છે, અગન વાયુ તેહેમા વાગે છે

દુહા

ચડી કહે છે દેવને, સાગરતીરે જાયો,
સાગરને બાધો જઇ, છોડાવો તે રાય. ૧૧૧
શોષો બાધા નીરને, પ્રકટાવો મહા આગ્ય,
મોડો માન સાગર તણૂ, લગાડો વિક્રમ(ને) પાય. ૧૧૨
વાઈ જલ ઉડાડિયૂ, લેઇ ગયો આકાશ,
પછે પાવક પરજળ્યો, દવ લાગો ચિહુ પાસ. ૧૧૩
(પછે) મચ્છકચ્છ તે તરફડે, નવિ સહેવાણી ઝાલ,
અર્ણવ કીધો આકળો, જાણ્યૂ ખૂટ્યો કાળ. ૧૧૪
સાગરમાના જીવ તે, કરે બહુ પોકાર,
તેહવામા જે આગિયો, દે અધિકેરો માર. ૧૧૫
પડયો ત્રાસ તિહા અતિ ઘણો, નાઠા સવળા જતુ,
વિક્રમ આવ્યા બારણે, વાધ્યૂ બલ અનત. ૧૧૬

પરવતને તો પ્રલે કર, સકલ નીર અરણવના હર
તેહેને રાખી ન સકે કોયે, ઇછાથી માહા પ્રલે હોયે
૧૧૦-૨ કે પા મા નથી ૧૧૧ ચડી૦ પા ચડી કેહે રે અગની અનીન જાનો
ફા જાય કે પા જાયો, સાગરને૦ પા અરણવનુ માન મોડીને છોડાવો૦ કે
પા મુકાવો વિક્રમ રાય ૧૧૨ બાધા પા કે એહના મહા પા અતી લગાડો૦
કે પા પરણમે તમારે પાગ ૧૧૩ પછે કે પા તે ઠામે દવ૦ પા કે પોકાર
પડે મો પાસ ,૧૧૩ પછી કે પા નો વધારો—
અઘાત નીર સાગર તણા તે સોષા (પા કયા) કયમ જાને,
જે ઠામે વાયુ અગન અડે તે થાનક પ્રલે થાયે
૧૧૪ જાણ્યુ૦ કે જતુ પામે કાલ, પા મહીપત્યમા દીઠા માલ, ૧૧૪થી ૧૧૬ એ
પક્તિઓને બદલે પા ના વધારા માટે જુઓ પરિશિષ્ટ ૮ ૧૧૫ સાગરમાના૦
કે જે ઠામે પાવક પડે, પડે જીવ પોકાર ૧૧૫ પછી પા મા વધારો.—
અધીપતી હોયે જે ગામને, અનમા હોયે આપ
પરજા દુષ પામે તેહની, તે અધીપતીને પાપ
૧૧૬ ને બદલે પા.-વિક્રમ રાયે તો જાગમા, જલ ઉડુ આકાશ
વીક્રમ કાઢો બારણે સાગરતટની પાસ

ચોપાઈ

દીઠો અગ્નિ ઠામોઠામ, સાગરે મનથી મૂકી મામ;
વાયુ જળ આકાશે હરે, પુંઠે પાવક અગનિ કરે. ૧૧૭
એકે વાતે ચાલ્યું નહિ, કરજોડી પછે આવ્યો તહિં:
રાખ્ય રાખ્ય અગ્નિ ! પૂછું હું, મુજ સાથે વઢે કિમ તું? ૧૧૮
વાયુ કિમ ભેદે છ આજ, મુજ સાથે વઢતાં નાવે લાજ;
કોણ દિવસનું છે તુમ વેર, (જે) વઢવા આવ્યો છું મુજ ઘેર? ૧૧૯

દુહા

[સાગર પ્રતે બોલિયા, વાયુ અગ્નિ બે વાણ;
કોપ્યાં હરસિદ્ધ માવડી, તે લેશે તુજ પ્રાણ.
વિક્રમ સેવક ચંડીનો, ઈંદ્ર તણો કુમાર,
તેને જઈ પ્રસન્ન કરો, સુખ પામો અપાર.

ચોપાઈ

વચન સાંભળ્યાં એવાં સર્વ, સાગરનો તજાવ્યો ગર્વ.
જોડા હાથ ધરણીએ રૂપ, આવતો ત્યાં બેઠો છે ભૂપ:
તમો મોટા પૃથવીપતિ ધણી, મેં અવગણના કીધી ઘણી,
તાહરે પરદુખની છે રીત, મુજ સંગાથે કરીએ પ્રીત;
શાનો ખાર રાજાને સાથ, વળગ્યા બાંહ બે સાથો સાથ.
અગ્નિ, વાયુ ને શિક્ષા ઘો, કામ હોય તે મુજને કહો.]

વિક્રમ કહેઃ સિંધું ! સુણો, માહરે એટલું કામ,
કૃપા કરી મુજ ઉપરિ, આવો ઉજ્જેણી ગામ. ૧૨

૧૧૭-૧ પહેલાં કે. પા.નો વધારો:–
વરસા વાયુ વજો હરીયો, નરપત રાયો તે ઠરીયો.
૧૧૭-૨, ૧૧૮ અને ૧૧૯-૧ ને બદલે કે. પા. અરજુર આવી જોય હાથ, કર
કરજુર કરો મુજ સાથ. ૧૧૯-૨ છે તુમ પા. આપશું. ઉ. પા. ક્ષમ. ૧૨૦ ને
૧૨૪ ને બદલે કે. પા ના વધારા માટે જુઓ પરિશિષ્ટ-૯. ૧૧૯ પછીનો બા

યત્ન સફલ માહરો કરો, પ્રસન્ન થઈ મહારાજ!
સાથે આવો માહરે, તો રહે માહરી લાજ. ૧૨૧

ચોપાઈ

સાગર કહેઃ સાંભળ્ય તું ભ્રાત! મુજ આવ્યાની કહું એક વાત;
લક્ષકોડિ ધન મુજમાં જંત, તે સહુનો જો આણે અંત. ૧૨૨
હું આવું તમારે ગામ, જીવ તરફડી મરે આ ઠામ;
જીવ સહુની હત્યા લેશ, તો મુજને તેડી જા દેશ. ૧૨૩
તુજ સંઘાથે વઢિયો હું, તેહનું દુઃખ નવિ આણેશ તું. ૧૨૪

દુહા

સાગર કહેઃ સૂણ રાયજી! સંદેહ તેહનો મેટ,
થાઉં ઉસંગલ તુજને, આપું અમુલક ભેટિ. ૧૨૫
જેહથી કામ થાઈ ઘણૂં, પોહોંચે મનની આશ,
પંચ રતન પ્રતાપવંત, તેહ છે માહરેં પાસ. ૧૨૬
દેવ સરીખાને દુર્લભ ઘણાં, રતનસાગરનૂં સાર;
તે રતન આપું તુજને, જેહનાં પ્રાક્રમ અપરંપાર. ૧૨૭
તે રતન મેં સાંચિયાં, (તે) માટે રતનાકર નામ,
(તે) પ્રસન થૈ આપૂં તુને, મૂકી મનની મામ. ૧૨૮

ચોપાઇ

એમ કહી પાતાલે ગયો, ઉલટ આપ મન માંહે થયો,
રતન રાખ્યાં'તાં ઘરમાં સાંચ્ય, આણીં આપ્યાં રાજાને પાંચ. ૧૨૯

વાર્તાના પ્રવાહમા આકાંક્ષિત હતો તેથી કે. પ્રતિમાથી તેની તેટલી તારવણી કીધી છે. ૧૨૧ કરો ફો. કરે. ૧૨૫ અમુલક કે. પા. ભારે. ૧૨૭ દેવ સરીખાને કે. પા. દેવતાને. તે૦–પા. તે હેતે આપું તુને. જેહનાં૦–કે. પા. અક્ષયત અપરપાર. ૧૨૮ તે પા. સાર. મૂકી૦–પા. કર પરમારથ કામ. ૧૨૯ પછી કે. પા નો વધારોઃ–

ધાતે તો ક્ષુદ્ર નહીં, હોસ ઘણેરી હોય,
રાજલીલા તે રતનની, કહીય ન સકે કોય.

દેખી રાયને હર્ષ જ ઘણો, મર્મ કહો ભાઈ એહ જ તણો;
એ વસ્તુનાં કહોને નામ, નીપજે શા શા એહથી કામ? ૧૩૦

એ રતન જે કરમા રખે, પછે વિચારે પોતે મન વિષે,
જેટલો ચિંતવે મનમા દ્રવ્ય, આવેં દ્રષ્ટ આગળ તે સર્વ. ૧૩૧
એહેંમા ગુણ છે અપરપાર, નવિ ખૂટે ખરચ્યે ભંડાર.
બીજૂ રત્ન મુઠીમા ધરે, આપ મનમા વિચાર જ કરે. ૧૩૨
કટકદલ ચિંતવે જેટલો, પ્રકટ થાય તત્ક્ષણ તેટલો.
ત્રીજે વસ્ત્ર આભૂષણ હોઈ, નવનવા નિત્ય દૃષ્ટે જોઈ. ૧૩૩
ચોથે અમૃતમેવા સાર, ભક્ષ ભોજન વિધવિધના અહાર.
પચમૂ રતન હોઈ પાસ, અતે મોક્ષપદવીનો વાસ. ૧૩૪
બ્રાપી, સુરાપિ ને પાતકી, મિત્રદ્રોહી સ્રીવધ થાનકી,
વૈકુઠ, કૈલાસ કે ઇંદ્રાસન, રત્નપ્રતાપે જાઈ તે જન. ૧૩૫
કહ્યૂ વખાણ એ પાચે તણૂ, એહ દેવને દુર્લભ ઘણૂ.
મોટા યત્નને પુન્યેં કરી, એ વસ્તુ તુજ આગનિ ધરી ૧૩૬

જેહેંવી મનમા ઇચ્છા હતી, તે તો પામ્યો પૃથવીપતિ
વાયુ અગ્નિ કર્યા વિદાય, પ્રદક્ષણા દેઇ લાગા પાય. ૧૩૭

૧૨૯ ગરો પા ગયા થરો પા થયા ઘરમા પા સૂભ આણી૦–પા પુર પતને સોંપાં તે પાય ૧૨૯ પછી પા નો વધારો—અધારે અજુવાળા થાયે દીઠે પૈડા દુવડા જાયે (પા દીઠે દુઃખ દેદૈવ જાયે) ૧૩૦ દેખી૦–કે દીઠે રાયને સુખ જ ઘણો પા દીઠે વાધે હરખજ ઘણો મર્મ૦–પા મરમ ગુણ કો છે તે તણો વસ્તુના કે પા રતનના ૧૩૧ જે કે તે કરમાં કે મનમાં વિચારે પોતે કે પા પછે વીચાર કરે ૧૩૨ એહમા કે એકમા, પા બીજાના. ૧૩૩ જેટલો કે પા જેટનૂ પ્રગટ૦ પા તરત આવી મલે તેટનુ તેટલો કે તેટલૂ નવનવા પા નવ નવરેશ ૧૩૪ સાર પા. આહાર વિધ–પા ષટ રસ સુભ સાર પાસ કે જેહને પાસ, કે પા જેહને અતે૦ કે પા જન્મ-જાતના તો નહી તેહને ૧૩૫-૧ કે પા આ નથી ૧૩૫-૨ વૈકુઠ૦ કે પા દેવ૦ક (પા કઇ) નહીં સપન માહે, રતન પરતાપે સ્વરગે જાયે ૧૩૩-૧ ને બ૦લે કે પા–એકેક એકેકપેં દૈવત ઘણું, વીવાંણ સાંભલ ભાખીયો તણું (પા સૂ વીધાણ કહ તે તણૂ) ૧૩૬-૧ પછી

આદ્ય શક્તિ ને તમ પ્રતાપ, અર્ણવ વશ્ય કીધા આપોઆપ.
દેવ આપ ઠેકાણે થયા, અર્ણવ (તે) રાજા સુખિયા થયા. ૧૩૮
વિક્રમે સિંધુની આજ્ઞા લીધ, રાજા પંથ કર્યો છે સિદ્ધ.

ગડગડાં ઢોલ મૃદંગ નીશાણ, ઘેર આવ્યા વિક્રમ વીર સુજાણ. ૧૩૯
થઈ પ્રજાની શીતલ દેહ, દૂધે વુઠા સહુને મેહ. ૧૪૦

દુહા

આવી ઘેર ઊભા રહ્યા, વિક્રમ તેણી વાર,
બ્રાહ્મણ પેલો આવિયો, રાજસભાને દ્વારિ. ૧૪૧

ચોપાઈ

ભલે મહારાજા! આવ્યા તમો, ઘણો આનંદ પામ્યા છૂં અમો;
અર્ણવનો ઊતાર્યો ગર્વ, તેણે અંગ ફૂલ્યું મુજ સર્વ. ૧૪૨
હું ગયો નુંતરવા(ને) કાજ, તે દાઢાની મનમાં દાઝિ;
નવ્ય જમાડયો દક્ષણા નવિ કરી, તેણે રીસ હેડે મુજ ધરી. ૧૪૩

પા.નો વધારોઃ-ત્રીલોક તણું તે તેજનું તત્ત્વ, રતન પાંચમાં સરવે સત્વ. તુજ કે. પા. અમુલક. ૧૩૭-૨ કે. પા.માં નથી. ૧૩૯ તમ કે. પા. પરભુ. ૧૩૮-૨ કે. પા. માં નથી. ૧૩૯ વિક્રમે૦ કે. પા. સાધૂ તણી તો સીખ લીધૂ (પા. લીધ). ૧૩૯ ઢોલ મૃદંગ પા. ઘાર નોબત. ૧૪૦ થઈ પા. થયો. દૂધે૦-ફા. રાય ઘેર આવ્યા દૂધે વુઠા મેહ. ૧૪૧ આવી૦ પા. ઘેર વિક્રમ વડો, દેવરૂપ આવ્યો દાતાર. પેલો પા. એટલે. ૧૪૧ પછી કે.

અધીક મંત્ર દીધી આસીસ, જીવો રાજા કોડ વરીસ.

नेत्र अष्ट दशं शीश नवं पट चरणं च न च सुप ।
चतुरभुजं ययोरेवा सदा सर्वदा कर सुप ॥

૧૪૧ પછી પા. માં વધારોઃ-

અધીક-મંત્ર આસીસ દે, કોટી કલ્યાણ થીર થાયો;
મંનમાગાં વાંછીત મલે, દોહીલાં દેવર જાયો.
નેન અઢારે સીસ નવ, ષટ ચરણ ભુજ ચાર,
તેહે દેવ રખ્યા કરો, નોંધારા આધાર.

તમ યજ્ઞમાં હું નવિ રહ્યો, પૂરૂં નોતરૂં દેવા ગયો,
તમ ઘરની દક્ષણા ચૂકિયો, મુજને તે નિરમુખ મૂકિયો. ૧૪
સહુકો પામ્યા દક્ષણા અપિ, એકલો હું તો રહ્યો નિર્મુખી;
ઉપકાર કરો કોઈ તમ હાથ, આપ વિચારી મનડા સાથ. ૧૪

દુહા

વિક્રમે મન વિચારિયૂ: નથી પામ્યો કાંઇ બ્રહ્મ,
મુજ ઘરથી નિર્મુખ ફરે, નહી અમારો ધર્મ. ૧૪૬
પાચ રતન છે મુજ કને, તેહમાંથી લ્યો એક,
ગુણ છે સહુના જુજુયા, (મન) કરી જુઓ વિવેક. ૧૪૭

ચોપાઇ

કહે બ્રાહ્મણ. એહથી શું થાય? તેના ગુણ સભળાવો રાય!
[રાજા કહે સાભળ રે બ્રહ્મ! રતન તણો તુજને કહું મરમ]
એક થકી તો પામે ધન, બીજાથી મળે અમૃત અન. ૧૪૮
ત્રીજે આભૂષણ વસ્ત્ર અપાર, ચોથે કટક દળ શોભા સાર.
પાચમે મોક્ષપદવી પામિઈ, ભવસાગરનો ભય વામીઈ. ૧૪૯

૧૪૨ ઘણો કે પા. અતી મૂરખુ કે પા શીતલ ૧૪૩ દાઢાની પા દીવ સની મનમા પા મુજને હેડે મુજ પા હેડામા દૂરહું ફા પુર ૧૪૪-૧ પછી કે. પા વધારા માટે જુઓ પરિશિષ્ટ-૧૦ ૧૪૪-૨ તમ૦ પા હુ તો દખણા ચુકી ગયો, મુજને તે નીરમુખ મુકીયો ૧૪૫ સહુકો૦-પા. સકલ મેદની કીધી સુખી, નગર માટી રહ્યો હું દુખી તમ પા તાહરો વિચારી પા વીચારો ૧૪૫ પછી પા.ના વધારા માટે જુઓ પરિશિષ્ટ-૧૧ ૧૪૩ પામ્યા કાઈ પા પામ્યો એ ફરે પા જરો. અમારો પા માહરો ૧૪૬ પછી પા.ના વધારા માટે જુઓ પરિશિષ્ટ-૧૨ ૧૪૭ લ્યો પા આપું સહુના પા સહુમાં ૧૪૭ પછી પા નો વધારો—
વીપ્રને રતન દેખાડીયાં, લો એક મહારાજ.
મદીર પધારો મહપતા, કરોને રૂડા કાજ
૧૪૮ બ્રાહ્મણ પા. વીપ્ર ૧૪૮ [ ] ફા મા નથી ૧૪૮-૨ મળે પા મેવા ૧૪૯ શોભા સાર ફા અપાર પાચમે૦

બ્રાહ્મણને તો અચિરજ અડયો, સુણી વાત ત્રિમાસણ પડયો;
એ પાચમાં તે ફીયૂ લેઊં, ફીયા ચાર હૂ પાછા દિઊં. ૧૫૦
મહારાજ! પૂછૂ માહેરે ઘેર, પછે કરૂ લીધાની પેર.
એહવું કહીને પાછો વળ્યો, સઉ સહોદરને કહે સાભળો. ૧૫૧
રાજાઈ કહ્યૂંતૂ જે નત, તે માડી સભળાવ્યૂં વ્રત;
પાચે રતન પણ જુજુઇ ભાતિ, કહો તેવી એક લીજે જાતિ. ૧૫૨
ઘરમાં પાચ માણસની છત્ય, આપ આપણી જુજુઇ મત્ય,
એક પોતે ને બીજો તાત, ત્રીજો પુત્ર તેહેની માત. ૧૫૩
પાચમી તે પુત્રની નાર, સહુએ મળી કરયો વિચાર.
બ્રાહ્મણ કહે લીજે જો ગર્થ, તો સરે આપરણો અર્થ. ૧૫૪
ધણીયાણી કહે લાવો મેવા અન, જેહેંથી ઠરે આપરણૂ મન
પુત્ર કહે સેન્યા લીજીઇ, રાય થઈ આનદ કીજીઇ. ૧૫૫

પા૰ પાચમે પદવી મોહોટી મોત્ય, એ સુખ સાગર છે નીરદોસ
વેદના તો સઘળી વામીયે પચ પદારથ પછે પામીયે
૧૫૦ બ્રાહ્મણને પા૰ તે વીપરને સૂણી૰ કે પા૰ વીચાર કરવો મનમા પડો
૧૫૨ પછી કે પા૰ આ વધારો –
એકની પા૰ –માત તાત નારી ને તન, પાચમો પોતે જાચીક જન
તે આગન માડીને વાત, એમાત્ય બેઠા જાણીતી જાત
કે પા૰ આજ સ્વપ વરષ ચીંતામણ ફરો, સ્વરે મહારૂદ્ર આપરણે મનો
(પા૰ મહારૂદ્ર ઉમયા સહીતે મનો)
૧૫૨ તે માડી૰ કે મહું સજન આગળ તે તરત ૧૫૨ લીજે પા૰ લાઉ ૧૫૨ પછી કે પા૰ નો વધારો –
જાવડમા મુકો છું મને, કહે તે આપુ કહે છે તુને
સારા વચન સહેજે સાભલા, માણસ ઘરના ટાને મલા.
૧૫૩ તેહની કે પા૰ ને ચોથી. ૧૫૪ તે પુત્રની પા૰ તો નીરમલ છે ૧૫૪ બ્રાહ્મણ પા૰ વીપર તો આપરણો ફ૰ આપણો ૧૫૫ મેવા અન કે અન, પા૰ ધન ૧૫૫ આપરણૂ પા૰ આપણુ ૧૫૫–૧ પછી કે પા૰ નો વધારો –સદાવ્રત બ્રમભોજન કીજીએ, લાધીણો લાહો લીજીયે. ૧૫૫ ૨ પુત્ર૰ કે કહે પુત્ર સેના હુ લેયુ રાય૰ કે તોડ તોડો રઢ દાને દેયુ, પા૰ તો નીસાણ નગરને દેયુ ૧૫૫ પછી કે પા૰ નો

વહુ કહેઃ લાવો વસ્ત્રશૃંગાર, તો વાધે રૂપ આપણું સાર.
તાત કહે લાવો મોક્ષનું રતન, તો કાયાનૂં કરીઈ જતન. ૧૫૬
બીજા સર્વે ખોટૂં એહ, આપણુ સાધન કરીઈ દેહ.
આપ આપણી ચલવી સુઝ, વઢી પડયા કરતામાં ગુજ. ૧૫૭
પુત્ર કહે જો ભૂખ લેશ, કૈં ઉઠી જાયૂ પરદેશ.
વૃદ્ધ કહે લાવો બીજૂ બાપ, (તો) આપણુ હવડા આપૂ કાળ ૧૫૮

દુહા

વઢવાઢિ થઇ ઘેર વિપ્રને, ઝુરણુ લાગી મન,
રાતેં પાચે રાંધ્યૂં નહિ, કોય ન પામ્યા અન. ૧૫૯

ભૂખેં બ્રાહ્મણુ કળકળ્યેં, ન સૂઝે એકે પેર,
રીસ કરીને આવિયો, રાજા કેરે ઘેર. ૧૬૦

વધારો—જીતીન દેશ ને બાધા ગામ, જાણે સહુ જન નવખંડે નામ ૧૫૬ આપણ
સાર કે પા અતી અપરમ પાર ૧૫૬-૨ તાત૦
કે પા—તાત કહે લાવોજી મોખ, પરલોકે જાતા નહીં દોષ
એ૦ની પા—મોખ થકી સુખ સાગર મને, જમજાતના ત્રોહો વીધ ટને
કે પા—રીઝી લાવો મોક્ષનુ રતન, તો કરીએં કાયાના જતન
જીવતા સુધી સધના દામ, આખર તે તો સ્વરગે કામ
(પા આખર મુક્ત પદારથ ઠામ)
૧૫૭ બીજા૦ પા—
માતા કહે લાવો અમૃત આહાર, જેણે જીવે બાંધો સસાર
મોહોટા સહુથી અન દેવ, સો વસા કરીએ તેહની સેવ
૧૫૭ ૨ કરતામા પા કરતા ઘેર ૧૫૮ જીવૂ પા બીજૂ વૃદ્ધ પા બાપ ૧૫૮
પછી કે પાનો વધારો—
પા બીજું રતન કહે લાવો માત, તો માહરા દેહની થાસે ઘાત.
વહુ કહે રતન બીજું વીસ ચહુ, તો તો હું જઈ કુપે પડુ
કે પા—જેહણે જેહની મનસા ધરી, તેણે તેવી પરતીગના કરી
માહારૂ માગ્યુ ન લાવે આજ, તો માહારે દેહ કરવી તાજય
૧૫૮ વાચે પા ત્રણ ૧૬૦ રીસ૦—પા ચોથે દીવસે ચતાથકો આવ્યો રાંરે ને

સમાચાર સઘળો કહ્યો, રીસ કરીને વાણીઃ
રાજા તમારા દાનમા, થાઈ માણસની હાંણ. ૧૬૧

આગતસ્વાગત રાજા કરે, શીદ ધરો છો દુ:ખ?
શું માગો છો મુજ કને? ઇશ્વર ભાગે ભુખ. ૧૬૨

મનુષ્ય પાચ મુજ ઘર વિષે, જોયાં સઉનાં મન;
એક રત્ન આપો;તમે, (તે) માટે તજિયૂ અન ૧૬૩

રાય હરખ્યોં હઇડા વિષે, શાને ખોટી થાઓ?
પાચ રત્ન એ લીજીઈ, શીઘ્ર થઇને જાયો. ૧૬૪
કાં પહેલું તમ્યો નવિ કહ્યૂ? શીદ ધરી મન લાજ?
રત્ન પાચે લેઇ વળો, કરીઈ રૂડા કાજ. ૧૬૫

---

૬૧ રીસ કે પા વવે૰ તમારા દાનમા કે પા તાહરા રતનથી ૧૬૧ પછી કે પા નો વધારો –

પુન તણુ ફલ પામીયો, તુ તો અધીપતી આપ
એક રતનના પુનથી (પા આતુ નથી) થાને પાચ જણનુ પાપ

એ૰ની૰ પા –ભાગે છે ઘર માહરુ, ક્લમ્લીયા સહુ કાલ
હાટી મેહેલ ઘેર તાહરે, કે એ રતન તુ આપ્ય
નથી રતન માહરે જોઈતા, નથી લેહેવુ તુજ સાથ,
નહીં કચન મેહ ઉઠીયો, તો કાઇક આપત હાથ

૧૬૨ આસ્વાગત ફા આગતસ્વાગત છો પા બહુ ૧૬૩ મુજ પા માહરે મદિરે જોયા પા કે. જુયા ૧૬૩ પછી કે પા નો વધારો –

એ૰ની પા –માત તાત કમ દુખીને, કમ દુભાયે વહુ ને પુત્ર
આપઘાત કોયક કરે, તો ભાગે ઘરસુત્ર
ઈશ્વરઆણુ સાચુ કહુ, સાભન ભુપત કરણ
પાચ ઘરમા છે માણીયા, તેહને લઘન થઈ છે તરણ

૧૬૪ રાય૰ પા મહીપત હરખ્યો મન થકી શાને૰ કે પા થયો સોશી તો સાચ.

૧૬૪–૧ પછી કે. પા –જગત તણે પુને કરી, રતન પામો'તો પાચ
પાચ રતનના પુણ્યથી પામીસુ પચાશ
અજરને એ વાતમા, પુરુ એહની આસ,
અમૃત વચન કેહે અધીપતી, શાને પોચી થાયો?

પરિશિષ્ટ–વાર્તા ૧૩ મી સાગરની

૧. કડી આરંભમાં સ્તુતિ (પાનું ૬૬૨)

શ્રી ગણેસાયે નમાઃ વારતા સાગરની લખી છે: શ્રી ભટુકનાથજી સત છે: શ્રી અનપુરણાજી સત છે:

શ્રીમુખ રેવું સારદા, હંસવાહની હેજ,
સુરજ ચંદ્ર એહાદિક તપે વાધારે તેજ. ૧
જેહેને તુઠી સારદા, તેહેની લણ(ક્ષા)યા લાજ.
પરતાપ વાધ્યો તે પુરૂષનો કહેવાણા પંડિતરાજ. ૨
તમ કવીતા મુજને કરો, કેહે સામલ ભટ વાત,
સમરૂ તુજને ઈસ્વરી, આદ સકલ જ્યે માત. ૩
દુઃહારો, દુષભંજણો, અકલ તણો ઉપદેશ,
લખલાભ પુત્ર જેહને, હવો ગવરીનંદ ગણેશ. ૪
વરણવું વીક્રમ સેન્યને,, પરમારથ પુરાણ,
કવી કેહે અંથ પુરો કરૂં, જો પદને આપો વાણ ૫
પુન્ય વાધે, પાતીક મટે, અકલ અરણવત્ય થાયે,
ધરમ વાત ધારે સહુ, ગુણ રૂરેરા ગાયે. ૬
ધારા નગરનો રાજ્યો, ધરી વાતનો પોજ,
પીહર તે પરીત તણો, ભરતખંડમાં ભોજ. ૭
સવા લાખ ટંકા દીયે સેહેજમાં, જો લાવે નવલી વાત,
બ્રમણભોજ બહુ પ્રાક્રમી વીસ્વ માંહી વીખાત. ૮
કોયેક પુન્ય પરતાપથી, આવું સીંહાસન હાથ,
દેવાંસી, દેવ રૂપનું, ભલી ભુમથી ભાત. ૯
સોનાનું સોહામણું, મણી જડીયા છે માહે,
પાછલ બતરીસ પુતલી, તોલ ઘણેરું તાહે. ૧૦
લાવ્યો ભોજ સભા વીષે મહુરત રૂડું લીધ,
પોતે આસન બેઠા તણું, મન મોટા ઓછવ કીધ. ૧૧
નરપત મલા નવ ખંડના, ગડગડીયાં નીસાન,
પાંચ સહસ પંડીત મલા, જોતીક જુગતું જાણ. ૧૨

---

૨. કડી ૧૯ મીથી ૨૩ મી સુધીમાં પા.નો વધારો:-(પાનું ૬૬૫)

રાજા તે તે લખમીયે, લખમીથી પરધાન,
લખમીથી સદાવ્રતી, લખમીથી દીજે દાન
જગન જાગ લખમી થકી, લખમીથી ઘરસુત્ર,
લખમીથી નવાણ નીધ્ય, લખમીથી અસ્ત્રી, પુત્ર
સરગસુખ લખમી થકી, ઈસ્વર મેલે આપ,
લખમીથી કો મોટુ નથી, તે વેદ પુરાણે છાપ
વીદ્યાવત વીદ્યા ભણે, જરવાળાપે જાયે,
ભણ્યા ગણ્યા બહુ ડાહરા, પણ જર નાચવા જાયે
સુરપુર સામદ સજે, બાંધે બે હથીઆર,
જરવત કને કંન્ર થઈ, પુછે પોતાનો બાર
કુટડા ફરે રાગન ગુણ, કા નર ને કા નાર,
જૂ કાજે જરવત કને, બહુ સુત ફરતા બાહાર
હથી ઘોડા હેરતા, સોખાતે સુખપાલ,
જરવત આગરે જઈ ધરે, લેવા મોટમ પાન

(પછી થોડે ફેર સાથે ૨૦ થી ૨૨ કડી મૂળમા છે તે છે. ફેર ત્યા પાઠાતરમ જોયા છે તે પછી –)

ધન રાગ, ધન રીઝવણ, જન જસ કીરતે ધન,
ધન સાદીવર, ધન સાહાજન, ધન વાહા મોહોટા મન

(પછી મૂળમા ૨૩ મી કડી છે તે છે, તે પછીનો વધારો મૂળના પાઠાતરમા કે સાથે મળતો હોઇને આપેલો છે તે છે, અને ૨૪–૨૫ થોડાક ફેર સાથે છે. તે પછી ૨૫ મી પછીનો વધારો પાઠાતરની નોધમા આપેલો છે)

---

૩. કડી ૨૮ મી પછી પા.નો વધારો:-(પાનુ ૬૬૬)

દીધવાન ફલ કહે છે સહુ લોક, બાકી ઇપાય બીજા તે ફોક
પેટો ભુમી આણી રીઝ, હગે જારે વાવો બીજ
આપા વીના નવ પામે કોય, વેદ પુરાણ સાહાસ્ત્ર જોરે
આપ્યું છે તે તો પામીયા, નાપનાર સુખ તે વામીય.
જેણે દીધી ડગનો ડીગીયો, તે પામા અવતત ઝારીનો
જેણે પોહાવ્યા નીર નવાણ, તે પામા પચરત્ન પરમાણ

ચોપાઈ

કુંકુમચંદન અર્ચ્યો પાય, આપ ચરણામૃત લીધું રાય;
હેત ઘણું કર્યું હૃદયા સાથ, આપ્યાં રત્ન બ્રાહ્મણને હાથ. ૧૬
હર્ખ્યો બ્રાહ્મણ મન ઉલ્લાદ, દીધો રાયને આશીર્વાદ:
કોટિ કલ્યાણ રાજાનું થજો, તાહરાં વિઘન સર્વ દૂરે જજ્યો. ૧૬૮
સદા તાહરું રહેજ્યો એ મન, આશ કરજ્યો સહુ જાચિકજન.
હર્ખભેર ઘેરેં આવિયો, પાંચ રત્ન આપેં લાવિયો. ૧૬૮
પાંચ જણની પૌહોતી આશ, સુખ ભોગવ્યું લીલવિલાસ.

સુણે સાંભળે વિક્રમચરિત્ર, સદા મન તેહનૂં પવિત્ર. ૧૬૯

૧૬૪-૨ એ લીજ્યે પા. કે. લેઈ પરવરો. શીઘ્ર૦-કે. પા. જુગતે થકી ઘેર જયો. ૧૬૫ રત્ન૦ કે. પા. રાત ત્રણ રાંધુ નહીં, તે કુડું કીધું કાજ. ૧૬૬ રત્ન પા. કે. હેતે. ૧૬૬ પછી પા નો વધારો-સતવાદી એહેવો મન સાચ, પ્રીત પુન્યથી સુપાં પાંચ. ૧૬૭-૧ બ્રાહ્મણ મન૦ પા. વીપ્ર રૂદેથી વાદ રાયને પા. અંત કરણ. ૧૬૭-૧ પછી કે. પા નો વધારો:-

દુહો:—અતી જાડો, અતી વામણો: અતી દુખીયો, અતી ભુખ.
અતી પંગો, અતી કુબડો; સદા કરે તમ સુખ.

એકલી પા:—અતી તાતો, અતી શીચશો; અતી જોગી, અતી ભોગ.
એતા દુર ક્રપા કરે, જેહને દેહ પે રોગ.

૧૬૭-૨ અને ૧૬૮-૧ ને બદલે કે. પા'—

દુહો'-કોટી કલાણ તાહારું થયો, કરજો નીત પર કામ.
રાક વારતા, સુખ સપતી, નવખંડ નીરમલ નામ.

૧૬૮-૨ ને બદલે કે -ઘણા ઉલટથી આવ્યો ઘેર પીય સાથ માંડી કહી પેર.
આસીષ દઈને હું આવીયો રતન પાંચ પ્રીતે લાવીયો.

૧૬૮ થી ૧૭૩ ને બદલે પા ના વધારા માટે જુઓ પરિશિષ્ટ ૧૩.

૧૬૯-૧ ને બદલે કે'-

તેમણે જાન નીત દે આસીસ, પ્રસંન સદા ઉમયાપતી ઇશ.
રાંમ નામ વસો તુજ રદે, સત વચને તું વાણી વદે,
કૃષ્ણકથા સુણ તમો નીત કાન્ય, નીરમળ બુધી રેહેજો સુભ ધ્યાન.

પાંચે પાતિક તેહનાં જાય, દુષ્ટ હદે તે કોમલ થાય;
એટલું સાંભળી આપે દાન, આ લોકે પર લોકે માન. ૧૭૦
સર્વ થકી તે મોટૂં પુન્ય, એ સમોવડ બીજૂં નહિ અન્ય.
વિક્રમનું વખાણ જ કહ્યૂં, એક પુણ્યથી સર્વે લહ્યૂં. ૧૭૧

દુહા

કહે માદલા ભોજને, એહવો થયો તે રાય;
તેહવા જો થાયો તમો, (તો) ધરો સિંહાસન પાય. ૧૭૨
એમ કહીને ઉતપતિ, આપે ગઈ આકાશ;
તેરમી કથા પુરણ થઈ, કહે કવિ સામલદાસ. ૧૭૩

ઇતિ સમુદ્રની કથા સંપૂર્ણ

કેહે પુતલી તે મેં લહુ સંખેપ માત્રમાં તમને કહુ.
એહેવાં પુન્ય પરમારથ કરો, સુખે સીંહાસન પગ ધરો.

૧૭૦-૧ દુષ્ટ કે. કઠણ. તેહના કે. પાંચ જનમના ૧૭૦-૨ પછી કેનો વધારોઃ-
અદ્ભુતશ્રી જેણે અવની કરી, વાત બાધા જુગમાં વીસ્તરી. ૧૭૦-૨ આ૦-કે. શુભ
કરમી પામે સતાન. ૧૭૧ ને બદલે કે-નીરબલ દંન એહના વામસે, પંચ પદારથ
તે પામસે. ૧૭૨-૩ કહે૦-કે. કહે રે માદલા ભૂપત સુણો, ભોજ સુભ રાયે, એહેવાં
માકમ જો કરો હવે—ધરો. ૧૭૨ પછી કેનો વધારોઃ-

પુરણ પરમારથ તણું પંડીત જંનને પ્રીત,
સુખ પમાડાં પાપીને, ગુણ હીણાને ગીત.

૧૭૩ તેરમી કે. એહ.

કે. ની ઇતી શ્રી-સિંહાસ બત્રીશે વીક્રમારક ચરીત્રે પંચરત્ન પ્રદાતો નામ
ત્રયોદશ કથા ક્વી સામલદાસજી વીરચીંતાયાં સૂભં ભવતુ શ્રી રસ્તુ, કલ્યાણમસ્તુ બટક-
નાથજી શ્રી સત્ય, શ્રીનાના ભટ ગુરૂચરણ કમલેભ્યો નમઃ અનપુરણાજી સત્ય છે.
શ્રીરામ જયતુ

પરિશિષ્ટ-વાર્તા ૧૩ મી સાગરની

૧. કડી આરંભમાં સ્તુતિ (પાનું ૬૬૨)

શ્રી ગણેસાયે નમાંઃ વારતા સાગરની લષી છે· શ્રી બટુકનાથજી સત શ્રી અનપુરણાજી સત છે।

શ્રીમુષ સેવું સારદા, હંસવાહની હેજ,
સુરજ ચંદ્ર એંદ્રાદિક તપે વાહરે તેજ. ૧
જેહેને ત્રુઠી સારદા, તેહેની લણ(ક્ષા)ધા લાજ.
પરતાપ વાધ્યો તે પુરૂષનો કહેવાણા પડિતરાજ. ૨
તમ ક્રીતા સુજને કરો, કેહે સામલ ભટ વાત,
સમરૂ તુજને ઈસ્વરી, આદ સક્ત જ્યે માત. ૩
દુંદાલો, દુષભંજણો, અકલ તણો ઉપદેસ,
લષલાભ પુત્ર જેહને, હવો ગવરીનંદ ગણેસ ૪
વરણવું વીક્રમ સેન્યને, પરમારથ પુરાણ,
કવી કેહે અથ પુરો કરૂ, જો પદને આપો વાણ ૫
પુન્ય વાધે, પાતીક મટે, અકલ અરણવવત્સ થાયે,
ધરમ વાત ધારે સહુ, ગુણ રૂડેરા ગાયે ૬
ધારા નગરનો રાજીયો, ધરી વાતનો પોજ,
પીદર તે પંડીત તણો, ભરતષડમાં ભોજ ૭
સવા લાષ ટકા દીયે સેહેજમા, જો લાવે નવલી વાત,
બમણભોજ બહુ પ્રાક્રમી વીસ્વ માંહી વીષાત ૮
કોયેક પુન્ય પરતાપથી, આવું સીંહાસન હાથ,
દેવાસી, દેવ રૂપનું, ભલી ભુમથી ભાત ૯
સોનાનુ સોહામણું, મણી જડીયા છે માંહે,
પાછંન બતરીસ પુતલી, તોલ ઘણેરૂ તાંહે ૧૦
લાવ્યો ભોજ સભા વીષે મહુરત રૂડું લીધ,
પોતે આસન બેઠા તણું, મન મોટો ઓછવ કીધ ૧૧
નરપત મલા નવ ષંડના, ગડગડીયાં નીસાન,
પાંચ સહસ પડીત મલા, જોતીક જુગત જાંણ. ૧૨

કડી ૧૯ મીથી ૨૩ મી સુધીમાં પા.નો વધારોઃ-(પાનું ૬૬૫)

રાજા તે તે લખમીયે, લખમીથી પરધાન,
લખમીથી સદાવ્રતી, લખમીથી દીજે દાન.
જગન જાગ લખમી થકી, લખમીથી ઘરસુત્ર,
લખમીથી નવાણુ નીક્ય, લખમીથી અસ્ત્રી, પુત્ર
સરગસુખ લખમી થકી, ઈસ્વર મેલે આપ,
લખમીથી કો મોટુ નથી, તે વેદ પુરાણે છાપ
વીદ્યાવત વીદ્યા ભણે, જરવાનાર્થે જાયે,
ભણ્યા ગણ્યા બહુ ડાહરા, પણ જર જાચવા જાંવે
સુરપુર સામદ સબે, બાધે બે હથીઆર,
જરવત કને કકર થઈ, પુચે પોતાનો ભાર
કુટડા ફરે રાગન ગુણ, કા નર ને કા નાર,
જૂ કાજે જરવત કને, બહુ સુત ફરતા બાહાર
હાથી ઘોડા ઉછેરતા, સોભાવે સુખપાય,
જરવત આગલે જઈ ધરે, લેવા મોટમ પાય

(પછી એક ફેર સાથે ૨૦થી ૨૨ કડી મૂળમા છે તે છે, ફેર ત્યા પાઠાંતરમ આપ્યા છે તે પછી –)

ધન રાજા, ધન રીઝવણ, જન જસ કીરતે ધંન,
ધન સાહીબર, ધન સાહાજન, ધન તાહા મોહોટા મન

(પછી મૂળમા ૨૩ મી કડી છે તે છે, તે પછીનો વધારો મૂળના પાઠાંતરમા કે સાથે મળતો હોઈને આપેલો છે તે છે, અને ૨૪–૨૫ થોડાક ફેર સાથે છે. તે પછી ૨૫મી પછીનો વધારો પાઠાંતરની નોધમા આપેલો છે)

---

૩. કડી ૨૮ મી પછી પા.નો વધારોઃ-(પાનું ૬૬૬)

દીધવાન ફલ કહે છે સહુ લોક, બાકી ઉપાય બીજા તે ફોક
પેરો ભુમી આણી રીઝ, ઉગે જરે વાવો બીજ
આપા વીના નવ પામે કોય, વેદ પુરાણ સાહાસે જોયે
આપું છે તે તો પામીયા, નાપનાર સુખ તે વામીય.
જેણે દીધી ડગનો ડાગીયો, તે પામ્યા અક્ષયત ગોઠીયો.
જેણે પેદાવ્યા નીર નવાણ, તે પામ્યા પચરત્ન પરમાણ

---

૪. ૩૩-૧ ને બદલે પા.નો વધારો:-(પાનું ૬૬૭)

લખમી પામે ઝાઝી તેહ, એ વાતમાં તો નહી સંદેહ

દોહા.

ગરીબ ગજા સારૂ કરે, જેટલી હોયે આય;
કૃષ્ણારપણ સરવે કરે, હુસ ન રાખે હાથ.
કાં રાજા કાં રંક, ને કાં ઉચ, કાં નીચ,
ઇણે એ થાતું નથી, કોયે થકી નવ્ય થાય.
એ કરવું તો કઠીણ છે, કાં રંક કાંહાં રાય.
સુપડું તેહને રૂપડું, મેહેલ તેહને તો મેહેલ.
તાજ કરવું એ તન થકી, તો તો સઘળું સેહેલ.
રાતનો માલ તે રાત દીયે, લખપતી દીયે તે લાખ.
લોભમાં મન ઘાલે નહી, ન કરે સોચના સાથ.
બીજું વસ્ત્ર રાખે નહીં, ન રાખે સેર અનાજ,
કોડી રાખે નહી કાછની, તો તો રીધ્ય પામે રાજ્ય.
આવ્યા કેડે ઓરતો, ન કરે મનમાં રોષ,
તાહરે લખમી પામીયે, નરપત્ય વત નીરદોષ.

ચોપાઈ

જ્યાગ તણી તો માંડી પેર, નોતરાં મોકલો અરણ્યને ઘેર.

(૩૩-૧ માં થોડાક ફેર સાથે ઉપલી પંક્તિ છે; પછી ૩૫-૨ પંક્તિ પા. માં છે અને તે પછી નીચેની પંક્તિઓ વધુ છે:-)

ગરીબને ઘેર હોયે મણ એક અન, તેહને તો સાગર એ મંન.
રાજાને રાજાની રીય, પામરને પામરસું પ્રીત.
રાજાદીક કેહેવાયે દાન, પરજા પરજા સાર સમાન.
રાજાયે જ્યગન માંડીયો, છલભેદ મનથી છાંડીયો.

---

૫. ૫૦ મી કડી પછી કે. પા.નો વધારો:-(પાનું ૬૭૦)

સુરપા તો માને નહી, કહેરો એવડૂં કમ અપાપે,
દાતાને લેવામાં (પા. લક્ષ્મી) નહી, ધન જે જમ કામાયે.
(પા.) એ સાંચે શું થાયે?

એકની પા.—ચ્યન ન ભરાયે કોનીયો, રૂપે રોટા નવ થાયે,
હીરા તો પીવાયે નહીં, જ્યમ આયા ત્યમ જાયે
ડાગ અરથ આવે નહીં, માણાને તે આવે ભૂખ,
ધન ઉપર ઢકણુ કરા, તે મુખ પડીયા ધુળ
આપ્યા તેણે વાવીયા, ઉગે એહ અસંખ,
એક તણા એક લક્ષ છે, પામ્યા તે પરસસ
દાતાને તો ધન નથી, સૂરાને નહીં શ્વાસ,
પતીવ્રતાને તન નથી, સામી સાથે દાસ
દાતાને મન સોહેલ છે, આપવુ તે એમ રજ
સોમ ને મન સીત જ્વર, જો કરે પુન્યનુ કાજ,
આપુ છે તે પામવા, હાથી ઘોડા ને ધન,
નથી આપુ તે નીચ જન, નથી મનતા તે ધન

કે પા.—જમ જમ આપે મીતસૂ(પા થી) તમ તમ ભરે ભડાર,
વાવરતા પુટે નહી જમ વસ્તી કુપનુ વાર
નાપે સોમ કોડી કહી, સચે રેખરેખ પરમાણ,
જ્યમ જગલના કૂપમા, આવે નહી ઉભરાણ
(પા.) નાવે આપ ઉભરાણ

પા મા જ દાતા કીરપીનુ એમ ધરમ્ય, જો જો હા હા દેહ
દાતાનો દાને જસે, કીરપીનુ તસ્કર તેહ

---

૬ કડી ૫૫ મી પછી કે. પા.નો વધારો—(પાનું ૬૭૦)

કે પા.—એહનો જાગ મેં પુરણ કરો, મનસા સીવે મનમા ધરો
(પા.) તન મન ધનથી મનમા ધરો

એકલી પા. એહને હું થયો પરસન, એહેનુ મેં કીધું દરસન
એહને આપીસુ નવ નીધ્ય, એહે તો પામ્યો અષ્ટમા સીધ
તમ્યો વીમ મદીરમા જાયો, ગુણ રૂડા ગોવીંદના ગાયો
કોહો તે હું આપુ દક્ષણાયે સારી પેરે કરૂ સથણાયે
વીમ ભાઈ ભણ્યો છે વેદ, નોહે ડાહાપણ બ્રાહ્મણમા ભેદ
નહી ધાક્ષણ બુધીનો જોર, બહુ પાત્ર તે ગાડો ઢોર
નહી વીમમા બુધીનુ જોર, વેદપાત્ર તે ઢાઢો ઢોર

એકલી પા:-વેદીયામાં અકલ નહીં આપ, પાઇયા ત્રણ તે છતમાં છાપ.
વેદપાત્ર ઈશ્વરનું રૂપ, ડાહાપણ સઘળું પડીયું કૂપ.
વેદપાત્ર જોવાની જાત્ર, અકલ નહી માંટીય દૈવ માત્ર.
વેદપાત્ર રૂપાળો દેવ, ગાંડું ઘેહેલું ભોવાની ટેવ.
વેદપાત્ર તો બંભા ભૂપ, છે કાસું રૂપીનું રૂપ.

દોહા

બોલી નવ્ય જાણે વેદીયો, બેસી નવ્ય જાણે છુપ્ય,
રહી નવ્ય જાણે ઋસી જણ, સાહા સાસની સુધ્ય.
ભોગ નવ્ય જાણે વેદીયો, જોગ ન જાણે વેદ,
સુખસેવન નહી વેદીયો, ભાવ ન જાણે ભેદ.
જ્યમી ન જાણે વેદીયો, નવ્ય જાણે મુખવાસ,
સ્રીસેવન જાણે નહીં, નવ જાણે વાણવીલાસ.
રાગ ન જાણે વેદીયો, ગાઇ ન જાણે ગીત,
સભાબોલ સમજે નહીં, ન સમજે કીરપીપ્રીત,
વીમ ભણો હોય વેદીયો, ત્રાજો તેહેને લોભ,
ત્રાજો તે રીસાળુયો, આપણ કરવા શોભ,
હવ્ય કવ્ય ન જાણે વેદીયો, ડાહાપણ ચાતુરી દાન,
ઢોર કેહેવાયે વેદીયા, નહી દાન, માન, ઉપમાન.

ચોપાઈ.

સમુદ્ર પ્રત્યે બોલ્યો બ્રંભ, હલ્યા તું નવ જાણે મોટો મરમ,
કે. પા. માહરે રાજાયે મોકલીયો (પા. મોકલ્યો) મુને, હું તો તેહા જાઇસ તુને,
તાહે સમુદ્રે કરગરૂ (પા. કરગરી) કહું, માહારાજ કામ મહીપતનુ થયું

---

૭ કડી ૭૮ મી પછી કે. પા.નો વધારો:-(પાનું ૬૭૪)

એકલી પા. માં:-તે સાથે વઢો નહી તમો, તો તો માણુ તજસું અમો,
મોહલ્યા, બ્રમહલ્યા ધરૂ, વઢો નહીં તો તો હું મરૂ.
મુને સાગરે દીધી ગાલ, કરો જુધ જો હોયે માલ.
વીમ તણી સુણી છે વાત, હરખો વીર મનમાં સાક્ષાત.
જો જો ડાપણ વીપર તણું, વેહેર વધારી આવ્યા ઘણું.
જોજો કામ કરૂ કારમું, વીવાનું કીધુ આરમુ.

પા. માં:-મહારાજ સું બોલા તમો, વડવા નોહોતા મોકલા અમો.
:- વણુસાડી આવ્યા માહારૂં કામ, ડાહા ચતુર તમારૂં નામ.
મેં મોકલા'તા પાગે લાગવા, સુખી માન મહેનત માગવા.

કે. પા:-એ અરણુવ છે મોહોટો દેવ, સદા સરવદા કરવી સેવ.
ઘેર બેઠા આવાહન કરૂં, તેમ કામ આપરણું સરૂં.
તમને મોકલીયા તેહને બારણે, રૂડું મનાવાના કારણે.

કહે બ્રાહ્મણ:(પા. સાધુ) સાંભળ મહારાજ! તુજને હતા આપું આજ.
તાંહા જાઓ કરીને ક્રોધ, પાગ નમાવો સાગર જોધ.
એણે મુજસું કીધો વાદ, ઊતારો જઇ એહનો નાદ.
જો વડે નહીં સાગર સાધ, તો મુજ હત્યા એોડો હાથ.
દેહ ઘાત આમારો કરૂં, ઈસ્વરબાણુ જો નીશ્ચે મરૂં.
દુ:ખભંજણુ માટે માગૂં આપ (પા. અમો), માહારા મનનો સદેહ કાપ.
(પા:-) તો તે ના કયમ કહેશો તમો?
વીક્રમસેન વીચારૂં સત્ય, એ બ્રામણુની સુરખ મત્ય.
ગનાનવીચાર દલમાં નવ ધરે, ના કહીયે તો નીશ્ચે મરે,
બ્રંહ્મહત્યા જો બેસે શરીર, તેથી મરણુ ભલૂ સાગરની તીર.
પા'-સીસ, તેથી મરણુ ભલું આ દીસ.
પા:-માહા ભુંડો બ્રાંમણુનો શ્રાપ, તેથી મરવું રૂડું આપ.
કે. પા:-બ્રહ્મહત્યાથી નરકે જાયું, અરણુ દીઠેથી પાવન થાયું.

• કડી ૮૯ મી પછી કે. પા.નો વધારો:-(પાનું ૬૭૬)

કે. પા:-અનેક પાપ અધરમે હોયે, અહકાર સાંમન બીજું નહીં કોયે.
અહંકારી મોડે નહીં નૂર, અહંકારી થકી પરમેસ્વર દૂર.
(પા. સુખ પર) (પા. ઈસ્વર છે)
રૂડો જાણુતો'તો અરણુવને હું, માહા મુરખ દીસે છું તુ.
(પા:-રૂડા જાણુતા'તા અરણુવને અમો, મુરખ સીરદાર દીસો છો તમો.)
ઈ કહે છે નવ હું પરસંન થયો, માહારો જાગન સૂ એળે ગયો?
કૃષ્ણારપણુ ધન કીધૂં અમો, તેહમાં ફેક કરો સૂ તમો.
એકલી પા:-લખમીનારાયણુને હાથે અડે, તેહનાં વ્યાજ સવાયાં ચડે.

કે. પા૦-જમે થયું તે પાતા માંહે, નીતે વાજ સવાયું થાયે.
કદાચ વાણોતર લે તે ગયું, ધણી હજુરી ગયુ તે રહ્યું.
(પા૦)-વાણોતર ખાયે તે તો રહી જાયે, વાણી હજુર સવાયાં થાયે
એકલી પા૦-દૈવ દેવાલીયા કેહે શુ કથી, પુન્ય કરાં તે જાતા નથી.
કે પા-મુકી તુલસી ગંગોદક સાથ, કૃષ્ણારપણ કરી આપુ હાથ
(પા૦-મુકે તુલસી ગગાદક સાથ, સુપાત્રે દાન આપ્યાં હિત હાથ.)
કે. પા -મલેય કાલ કલપાતે થાયે, કરૂ પરમારથ તે નહી જાયે.
ડાહ્યું કે પાધું તે ગયુ, આપુ તે થીર થાવર રહ્યું.
મીથા કરનારો કો નથી, અહંકારી આગલ કહું શું કથી.
માહારે છે પતીનો ધરમ, સુરખ, સાંભલ તેહનો ધરમ.
(પા -સુરખ ન જાણે તેહનો મરમ)
ગાયે બ્રાહ્મણ કે સ્ત્રી પીડાયે, રાણીજાયો તે વારે ધાયે.
દુ(દ્યુ)ત મૃગયા તેહને મન ગમે, અહંકારી દુસમને દમે.
સાધૂ ગુણ તે માહારો મીત્ર, અહંકાર કરે તે માહારો શત્ર.

૮-૧૦૦ કડી ૧૧૪થી ૧૧૬ ને બદલે પા૦નો વધારોઃ-(પાનું ૬૭૯)

અરણવ બે કર જોડીયા, અગન વાયુ હજુર
કયમ દુખ દો એ જીવને, પાપ તણું છે પુર.
કહે અનીલ અરણવ ! સુણો, હુકમ છે હરસીધ માત,
રખા કરો વીકમ તણી, એ વાણી વેદ વીખાત.
સીવુ કેહે તમો સાંભલો, કહું તમને એ મરમ
પરથમ નુતરવા મોકલ્યો, ભુપતીયે એક ભરમ.
પુરૂપ વેદીયો ઢોર છે, ગયો ફરી ઊજેણ,
વીકમને હત્યા આપવા, કરી મતીગનઃ તેણ.
તેહનું મન મનાવવા, કરૂ એ સાથે રાડ,
એ સતવાદી સવપણો, લહું કયમ વડવાડ?
કોહો માત હરસીધને, અમો તમારા રાંક,
જે કેહો તે અમે કીજીયે, ધીમા કરો મુજ વાંક.

;ડી ૧૨૦ થી ૧૨૪ ને બદલે કે. પા.નો વધારો:-(પાનું ૬૮૦)

દોહા

કે પા.–સાગર પ્રત્યે બોલીયા દેવ બેહુ તે વાણ:
આદી શક્ત કોપી તુને તે તો લેશે પ્રાણ
રાયે સેવક ચડી તણો, ઇંદ્ર તણો તે કુમાર
તેહેને જો પરસન કરો, તો સુખ પામે સસાર.
તાર વીના નહી સુખ તુને, કરે જો કોઈ ઉપાય,
વીનવ્ય વીક્રમ રાયેને, તો માને મોટી માયે.
એકલી પા.–વચન સાંભલા વાયુના, પુરણ થશે પરસન,
વીક્રમને તો તે મલો, કીધુ દેવ દરસન.

ચોપાઇ

કે પા.–વચન સાભલા એવા સરવ, સતવાદી જાણી મુકો ગરવ,
થયો સીંધૂ માનવનુ રૂપ, આવી મલો જહા બારે ભૂપ
(પા. કરી પ્રીત સીધુને ભૂપ
તુ સતવાદી, ધરણીધણી, મેં અવગણના કીધી ઘણી
તાહારે દુષભગણની રીત, પુત્ર થકી તો માહારે પ્રીત
સાગરદાન કરા જે સાર, તે બાધો માહારે સીર ભાર
સતોષ્યો રાજા, તેડો સાથ, હેતેથી વલગાડો હાથ
સ્તુત્ય વાયુ અગનીની કીધ, જાયો, પધારો સીખા દીધ.
માહારે માથે નારાયણ નૂર, કૃપાદ્રષ્ટ હરસીધી પુર.
(પા. હરસીધી સીવ હાજરા હજુર)
કૃગાલ ઊપરે કરુણા કરી, ગયા દેવ તે ઠામે ફરી
મોટા છો સીધૂ માહારાજ! સફલ જનમારો માહારો આજ.
અડસઠ તીરથ તમમા ભલે, ક્રોડ તીરથ તમ દીઠે વલે
૧૦ ને બદલે પા.–નરમદા નીરમલ જલ આપ, ટળે દરસન બ્રહ્મહત્યા આપ.
નરમદા જલ સીંધુને સંગ, સીધુ સાથ ગુણવતી ગગ
પરથવી પર તીરથ છે એહ, સમુદ્રગામની દેવત દેહ.
સીધું જલ નરપે, નાહે આપ, ટલે સહસ્ત્ર બ્રમહત્યા પાપ
એકલી કે.–ગગાજલમા જેહે નાહે, પરીયા મુક્ત એકોતર જાયે
મનમાનુ જે ધ્યાન જ ધરે, બુડા ભવમાં તે પાપી તરે.

તાપીનું જે સમરણ હોયે, સપને જમ દેખે નહીં કોયે.
કાવેરીનો મહિમા ઘણો, ઉધરે કુલ તે પોતા તણો.
પવીત્ર ધીમા એવી એહ, દુરલભ છે દેવતાને તેહ.
ગોદાવરી મોટી ગંભીર, જમુનનાં જલ, કાલીંદ્રી તીર,
પચાસ કોટી પ્રથવીમાં ઘણી, મહીમા ઉપમા કહું શી ઘણી?
(પાઃ-પચાસ કોટી પ્રથવી જલ ઘણું, મહીમા સરવે સીધુ તણું.)
કોટી તીરથ સાગુજે કરણ, તે આપી વસે તમ ચરણ.
મોટું પેત્ર તે સાગર નાંમ, તે દરસનથી સીધાં કામ.
જાગન તણું ફલ પામા અમો, પરતષ દરસન દીઠું તમો.
બલે ઇંદ્રસાપેથી પરો, મનુષ રૂપે આંહાં આવી ચડો.
સ્તુત સાગરની કીધી ઘણી, થયો પ્રસન નદીયાંનો ધણી.
માનો રાજાજી એક કાજ, તમને મી કપટ તેડા આજ
મછકછ જે મજમાં રહ્યાં, તે તમ દરસનથી પાવન થયાં.
દેવ સરખા ઇછે છે તેહ, એક વાર પામીએ મનુષદેહ.
ધરમ કરમ જાગન કીજીયે, દાન પરમારથનાં દીજીયે.
જેહેવાં કામ કરો છો તમો, તેણે પરસન થાયું છું અમો.
સાગરદાન રાહાએ તો કર્યું, આજ સુધી કોણે નવી થયું.
સરવ વસ્ત દાન તે સાગર નાંમ, રાયે રક ન થાયે કામ.
એક બાણું, એક વસ્રે દેહ, તેણે દાન ન થાયે એહ.
(પાઃ-એકક વસ્રે હાયે દેહ, કુણે દાન નહીં થાયે તેહ)
એકલી પાઃ-લખપતીયે પૂરૂં નવ્ય પડે, સાગરદાન હૈયે નવ ચડે.
(પા. ગરીબને હૈયે નવ ચડે.)
એક થાલી, એક સેર જ અન્ન, તેહેનું પણ નવ ચાલે મન.
કે. પાઃ-મારે તું બેટો મહીપતી, રૂડી કરમની રેખા રતી.

---

૧૦ કડી ૧૪૪-૧ પછી કે. પા.નો વધારોઃ-(પાનું ૧૮૪)

કે. પાઃ-તમ (પા. તાહરે) ઘેર ફુડો કંચન મેહ, બુંદ અડી નહી માહારે દેહ.
કેડ સુધી કંચન કાદવ થયો, માહરો પગ તો કોરો રહ્યો.
ઘૃત તણી ગંગા સહુ નાહે, માહારાં છોકરાં લુખું ખાયે.
કંચન મેર તમે તો કરો, માહારે તો નાવ્યો કાંકરો

એકલી **પા** –તમો લુટાવા ગ્રાઝા ગજ, માહારે નાવી મેડી(ઢી) કે અજ;
લુટાવા સાયર સાવથી, માહરે નાવી મોઝી આબની
કે **પા.**–સુવરણ સુવરણ કર કુકડું, માહારે નાવુ હાથ છેલ્લુ ઝુંપડું
(**પા.**–સુવરણ સુવરણ કર છુ વઈ, માહારે હાથ નાવુ સુપડું,
પા.–મોતી હીરા વેરા મનમાત, માહારે હાથ નાવુ સેર ધાન
સકલ લોક મેરૂ પર ચડો, ૮ તો ઊંડા દ્રહમા પડો
તમો સુ કરો આડો આક, નાહારા કરમ તણો તે વાક
કે –લુટાયા અજ ઘોડા અવખ આકરિ, માહારે નાવિ બોડી બાકરી
પા –લુટાવ્યા ગજરથ ઘોડા દામ, નાવી માહરે કોડી બદામ
કે **પા** –કણનો કોટી જોજનનો કોટ, હુ લેઈ ન સકો પાસેર લોટ
પા –ઊજેણુ નગરી સહુ અવધત કરે, માહારા છોકરા ભુખે મરે
કે **પા** –રતનચીતામણુ ઉહેરા રાઝ, તેહમા નાવી કોડી કે કાઝ
પા –છત્રપતી તે વેલા છેક, હુ નથી પામો નીસાની એક
સોવરણ મેહેલ ભ્રમપોહોરા ઘણી, માહારે નાવી ગ્રાઝી ઘાસ તણી
કે –ચીર પામરી ઓઘ છે ઘણો, નાવો કટકો કાખની તણો
પા –ચીર પામરી વસ્ત્ર જ ઘણા, નાવ્યા ચીથરા કામની તણા
સવા લપ તેં આપી ભેંસ, હુ પાણીમા સરાવુ ઘેંસ
કે **પા** –લોકોને મન જાગીયો જાગ, માહારે મન તો ઉડા કાગ
પા –લોકોને મન ઠરીયો ઠાઠ, માહારે મન તો ઉઠી વાટ
સહુને મન દાતા આડે આક, માહારે મન તો રાંક રાક
સહુને મન સતવાદી સાઠ માહરે મન તો રાડી રાડ
કે **પા** –ભરતખંડના ભીખુક જેહ, નરપત વત કીધા તે તેહ
પા –પાસઠ લાપ ધેનો પુન્ય પાસ, માહારા છોકરા વાછે છાસ
તેં કીધા મહીપત મગણ માગ, માહારા તો છે અણુવણુ પાગ
કે **પા** –તાહરો જગન જેણે દીઠો રાય, પનર પરીયા ન માગવા જાયે
હુ રહો અકરમી આપ, માહારા કે તમારા પાપ
પા –હું તો ભીખાનો જાણીસ જોગ, રાજા તારા ભારે ભોગ
કે **પા** –માહારા પાપ હુ નીરધન રહો, તાહારા પાપ જે જસ નવ થરો.
પા –હુ જાણીસ મેં બાંધી મોટ, તાહારા જગનમા મોઝી ચોટ

---

૧૧. કડી ૧૪૫ પછી પાનો વધારો:-(પાનું ૬૮૪)

વસ્ત્ર નથી તમ પાસે તસુ, નથી પૈસો, રૂપૈયો, વસુ,
નથી ભુમી, નથી કલાકોડાર, નથી હાથી, ઘોડા, ભંડાર
પારકે ઘેર વસો છો શાનો, હજી ઉધારે લેઈ પાનો
એહેમાં સુ મુજને આપસો, પોતાનો કરી કમ થાપસો
માહારે તાહારે સરખી આય, સુ આપમો તમે માહારે હાથ?
સરપને ઘેર સરપ જ ગયો, જીભ ચાખીને પાછો રહ્યો
જેહેવા દરીદ્રી જનમના અમો, તેહેવા થઈ બેઠા છો તમો
પડીતને કેહે વાણી શાને, હવે વીમાસે તે સું થાયે
એટતુ પાછુ જોડસો ધન, તાહારે જાણુસે તાહાર મન

---

૧૨. ૧૪૬ પછી પા.નો વધારો -(પાનું ૬૮૪)

જગત લોક તો પામીયા, જલપત આડે આક,
એહનો અરથ તો નવ મરે, એ વીપરનો સો વાક?
જગત લોક જમા ઘણુ, કોયક મરે ભુખ,
તેહને મન દુરબલ ઘણું શરીર ન પામે સુખ,
ત્રણ લક્ષ માણસ તરે, પાહાણમાથી બાહાર,
બુડો એક કો બાપડો, તેહને બુડો સસાર,
જગત લોકના દીકરા, માપત પુત્ર પરસસ.
વાણીયો તે કોયક મરે, તેહને તો ગયો વસ

---

૧૩. કડી ૬૬૮ થી ૧૭૩ ને બદલે પા નો વધારો -(પાનું ૬૮૮)

(દોહા)

વીસ રતન લેઇ વડો, ઘણા હેતથી ઘેર,
સજનને સતોષીયા કરી પુન્યવતની પેર,
રાજલીલા તેણે ભોગવી, અપરમપાર અપાર,
કેહે પુતલી ભોજ સુણ તે દેવ રૂપ દાતાર
પુન્ય પરાક્રમ જે કરે તે ઈસ્વરનો અવતાર
દાતા પ્રથવીમા વ?ા કે વડો ભરતાર
દાતા ભવને બારણે આવ્યા શ્રી મહારાજ,
ગાને સીરે તે સામરે ઇસ્વર રાખે લાજ,

એહેવું સાંભલી જે કરે, અંન વસ્ત્ર દષણા દાન,
આ લોકે જસ પામસે, પર લોકે મભુનામ.
ગાયે શીખે ને સાંભલે, પુરણ મન પરસંન
પુન્ય ચંદ્રાયણ ચોહો ગણ્યું, નરમદાનું દરસન,
ગંગા, ગયા ને ગોમતી, કાસી ને કેદાર,
અડસઠ તીરથથી અધીક, મુક્તિ પદારથ ચાર.
પુન્ય થકી પાતીક મટે, પુંન્ય થકી પામે પુત્ર,
પુન્ય થકી નવનીધ મલે, પુંન્ય થકી ઘરસુત્ર.
વીક્રમાજીતે તો પુન્યે કરો, કર્યાં ઘણા પર કામ,
સાક લષાણી સાહાસ્ત્રમાં, નવે વડમાં નામ.
અહુરણી અવની કરી, ઝીતા પચટડ છત્ર,
પુરાણાં લષાં તે પ્રાક્રમી, પંડીત પોહોડરં પત્ર.
માતર પ્રગણે જે મણી, સીહજ સીરોમણી ગામ,
રષીદાસ રાજસ ગુણ ને, નીરમલ તેહનું નામ.
રોયુઆ કુલ લાયક લયો મંનજીસુત મેહેરાણ,
સામજી વીર સલષણો, લપ કોટીધા લાજ.
તેણે કાને સાંભલી, કવી સામલની પાત,
વાસી વેગનપુર તણો, ગુણ રૂડે ગુજરાત.
રષી પાસે રષી તેડીયો, કવી સાંમલંભટ નામ,
ગરૂવો ગ્રંથ કરો તમો, સુપું રૂડું કામ.
ભોજપ્રબંધ જોયો ભાંમણે, સાહાસીક સુજાંણ,
સામલ ભટે વરણવું, પરમારથ પુરાંણ.
જેહવું શ્રીમત ભાગવત, જેહેવું રામચરિત્ર,
તેહેવું ચરીત્ર વીક્રમ તણું, પુરણ મન પવિત્ર.
શ્રીગોડ માલવી વીપ્ર સુભ, વીરેસ્વરનો તન,
પીતા પુરૂસોતમ તણો, મહારૂદ્ર ઉપરે મંન.
ક્રીપા દયા તે સારદા, અનપુરણા પરતાપ.
નાના ભટ ગુરૂ ક્રીપા થકી, થયો ગ્રંથ એ આપ.
પરમારથ ને પુન્ય ઘણું, કવીત ચાતુરી ભેદ,
પંડીત હસે તે પારષે, વીષાણુ પાંચમો વેદ.

કહે માદવી પુતલી' સાંભળો ભોજ ભડ રાયે,
એહેવા જો સાહ્મ કરો, તો ધરો સીંહાસન પાયે
એમ કહીને પુતળી, આપે ગઇ આકાશ,
એહ કથા પુરણ થઇ, કહે કવી સામલદાસ
શ્રોતા વગતા સમજતા કહે કવીતા કરજોડ
સામલભટ કહે બોલજો જય જય શ્રીરણછોડ.

પા ની ઇતી શ્રી-સીંહાસન બત્રીસી કવી સામલદાસજી સંપુરણું સવત ૧૮૩૫ ના માગશર વદ ૯ બુધે સંપુરણ (પાન ૧૫ વાત સાગરની ૧૩)

—:o:—

વાર્તા ૧૪ મી—નૌકાની; પુતળી કાન્તા

દુહા

શ્રી બ્રહ્મતનયા સરસ્વતી, પૂરણ પૂરો પસાય,
કર જોડીને કરગરૂં, મત શુભ આપો માય ! ૧
જેહને મા ! ત્રુઠા તમો, વસ્યાં મુખ ચારે વેદ,
જેહ થકી તૂ ઉપની, તેહ લહે નહિ ભેદ. ૨
ત્રુઠી વેદવ્યાસને, કીધાં પુરણ પુરાણ,
ત્રુઠી શંકર સ્વામીને, કીધાં શાહાસ્ત્ર સુજાણ. ૩
ત્રુઠી કાલી માઘને, ત્રુઠી શ્રીપત શામ,
કીધા પંડિત કોડ તે, કેતાં કહૂ હૂં નામ. ૪
જાણી દીન દયા કીજે, કીજે રસનાવાસ,
વરણવૂં વિક્રમ સેનને, કીજે ગ્રંથ પ્રકાશ. ૫
એક સમે શ્રી ભોજ નૃપ, ધારપતિ જે ધીર,
સિંહાસનને શુદ્ધ કરૂ, શુભ ગંગોદક નીર. ૬

ફુ. પ્રતિમા આ વાર્તા નથી ઉતારેલી, કારણ તેમા જૈનો અને જૈન ધર્મની ભારોભાર નિંદા છે અને લહીયો જૈન પંડિત છે પા. મા આ વાર્તા નથી કે. એકલીમા છે, છાપેલી પ્રતિમા કેટલાક વધારા છે, પણ તે સાગર ડહોળવો યોગ્ય લાગતો નથી ૨ વસ્યા કે વેશા ૩ કે વ્યાસ સહાસ્ત્ર. સુજાણ ૪ કહું હું ૫ કે

ચંદન અક્ષત પુષ્પે કરી, પૂરણ પ્રદક્ષણા દીધ,
અભિજિત અમૃત શુભ સમ, બેસણનું મન કીધ. ૭
બોલી કાંતા ક્રોધશું: રાયે મ ધર તું પાય !
એ સિંહાસન ઇંદ્રનું, બેસે વિક્રમ રાયે. ૮
શૂરપૂર મહા ધીર તે, પરદુઃખભંજણહાર,
સહોદર પરનારનો, દેવરૂપ દાતાર. ૯
બેઠો ભોજ સભા વિષે, જોડીને બે પાણ
પ્રીતે કહો રે પુતલી ! વિવિધ પ્રકારે વાણ. ૧૦

ચોપાઈ

એક સમે શ્રી વિક્રમવીર, ભરી સભા બેઠો રણધીર,
કળી ન શકે મહિમા કોય, ગીત ચાતુરી હાસી હોય. ૧૧
વેદ વેદીયા બોલે વાણ, પંડિત વાચે તિહાં પુરાણ,
જુગતું બોલે તાહાં જોતકી, કૌતક બોલે છે કૌતકી. ૧૨
નાટક ચેટક અદકા ઠાઠ, જશ બોલે તે ખંભા ભાટ,
ગાન તણા ઝકોલા થાય, એ રીતે બેઠો માલવરાય. ૧૩
એટલે તાહાં આવ્યો પરધાન, મહીપતને દીધાં બહુ માન,
કર જોડીને અરજ જ કરી, કહ્યું વચન પૂરણ કરગરી. ૧૪

દુહા

માહરે મન બાધા ઘણી, જાવું ગમેશ્વર રામ,
સેતુબંધ સીતાપતિ, દરશણનું છે કામ. ૧૫
દશરથતન દીઠો નહિ, કૌશલ્યા કુમાર,
લક્ષ્મણજી ભેટ્યો નહિ, અફલ તેહનો અવતાર. ૧૬
બાધા છે તાંદુલ તણી, વરસ થયા છે સાત;
આગના હોય જો રાવળી તો કીજે તે વાત. ૧૭

રેસનાવાસ (કીજે પણુ છે) વરણુ ૬કે ન ૭ કે સૂંય અપત ૮ ક્રોધસું ઇંદ્રનું.
૯ સૂર ૧૧ સકે ૧૨ કોતગ ૧૩ જસ ગાન–ગાત થાયે રાયે ૧૫ રામેસ્વર.
શીતા. ૧૬ કોશાલ્યા બેટા તેહેનો. ૧૭ તણી–તણા

દેવરણુ છે દોહનૂં, તેણે ગુરૂં નિશદિશ,
શ્રી રામેશ્વર થાપિયુ, પૂજ્યૂં પ્રીતે ઇશ.
હુકમ હોય જો એકલો, પાલલ પગલે જાયૂં,
નિરખૂં નિરંજન નેહથી, તો ઓશીંકલ થાયું.
સુણતે રાય રીઝો ઘણું, શીઘ્ર કરો એ કામ,
ખજાનો ખરચી ઘણાં આપ્યાં છે બહુ દામ, ૨
લેઈ આજ્ઞા મંદિર ગયો, સહુની શીખા લીધ,
સમુહુ(રત) શુભ શુકનથી, કરો પંથ તે સિદ્ધ. ૨

ચોપાઈ

પ્રધાન પાજે પંથે જાય, નથી પાસ બીજો કો સાહે,
લછમણુજીનૂ ચિંતન કરે, પાતિક પૂરવ જનમનાં હરે. ૨
ખટ માસે દખણુમાં ગયો, પામ્યાં દરશન સુખીયો થયો,
રામચંદ્રજીએ બાધી (છે) પાજ, દેખીને સીધા સરવ કાજ. ૨
રૂડૂં થાનક રળીયામણૂં, સહુ તીરથમા સોહામણું:
સીતાવાડી પુરુપ પુરાણુ, પછે મેહેલૂં ભરમાસ્તર બાણુ. ૨૧
તેહની શોભા અધકી હોય, મહિમા પુન્ય ફળે નહિ કોય.

પરધાન તે થાનક પામિયો, દુષ્કૃત દૂર દેહનાં વામિયો. ૨૫
મન મનોરથ પોહોતી આશ,નાહો તાંહાં પૂરા ખટ માસ,
પૂજે દાડી અશરણુ શરણુ, કથા સુણે રામાયણુ ચરણુ: ૨
લંકા ધડનો રાવણુ રાય, અજિત થયો તે અવની માંય;
નવ ગ્રહને બાંધા છે બંધ, તેત્રીસેને ધારા ધંધ. ૨૭
દેવે સ્તુત નારદની કરી, તે ઋષિજીયે મનમાં ધરી;
બેઠાં જાહાં લંકાંનો અધીશ, તાંહાં જઇને દીધી આશીશ. ૨૮
ચૌદ લોકને જિતા અમો, અજિત રહ્યા હોય તે કોહો તમો:
હવા શૂં બોલે છે અધરમ? કાંહાં જિતા અહામી બ્રહ્મ? ૨૯

---

૧૮ દીશ દોહેવૂ પુજ્યુ ૧૯ જાઉં નિરખુ. થાઉં. ઓસીંકલ. ૨૪ શીતા. વાર્ડી ભમરાસ્તર. ૨૫ દુર ૨૭ અજીત ગ્રહને અને ૨૮ અધીશ–ધીશ. આસીસ ૨૯ જીતા. અજીત. સૂ

કેહેતાં ખેવ તાહાંથી ધાયા, ઋષિ સહુ બોલે સાહિયા;
ભેટ આપો કાંઇક તો મુને, નહિ તો જાવા દૂ નહિ તુને ૩૦
રુધિર અકેકે બિંદૂ પડો, ભરો પૂરો એક તેહેનો ઘડો;
તેહ કુભમા નારી થઈ, જનક તણે ઘેર પુત્રી રહી. ૩૧
ત્ર્યબક જાગને કોડે કરી, પવિત્ર નામ શ્રી રામે વરી;
શ્રી અયોધ્યા આવ્યા રામ, કરા કોટિ સેવકના કામ. ૩૨
માતવચનથી વન વીસમ્યા, દિવસ કેટલા વનમાં ભમા;
શ્રી ગોદાવરી ગગા નીર, રહા પચવટીની તીર. ૩૩
સૂર્પણખાને ખાહારે કરી, ગયો રાવણ સીતાને હરી;
મૂકી જઈ અશોક જ માહ, શ્રી રામ લખમણને ચિંતા થાય. ૩૪
કલપાત કરતે ચિત્તે ચડા, સુગ્રીવ વાળી તે દ્રષ્ટે પડા;
સુગ્રીવ તો સહોદર થયો, વાળી તણો વધ રામે કરો ૩૫
સૂપૂ સુગ્રીવને તે રાજ, હનુમત ગયો સીધ લેવા કાજ,
શત જોજણનો સાયર ટપી, ગયો લક માહે તે કપિ. ૩૬
અશોક વન જોયો જેટલે, માત સીત દીઠી તેટલે,
ટોળાવછોહી જમ મરગલી, ચદ્રવદના દીઠી એકલી. ૩૭
આપી મુદ્રિકા દીધી ધીર, ક્ષેમકુશલી છે બે વીર,
માતા લાગી છે મુજ ભૂખ, આગના હોય તો ભાગૂ દુ ખ ૩૮
ભૂયમા પડિયો તે ફૂલ ખાઓ, સાગર પારે વેગે જાઓ,
શીઘ્ર બધવ કરજો એ કામ, તેડી લાવ શ્રી લખમણ રામ. ૩૯
પલક પાચ કલપની થાય, કોટી વીંછીની વેદના થાય,
લીધા મણિ સીતાના સાથ, ભાગૂં વન વાડીનૂ હાથ. ૪૦
સમૂલ ઉપાડી નાખાં ધરણ, રખપાલ પમાડા મરણ,
પાડો કોટ ને પૂરા નવાણ, થયૂ લકપતિને જાણ. ૪૧

અક્ષ-અણુ તમો-તમ ૩૦ ખેવ-પેવ ૩૪ સૂર્પણખાને-સુભનખાને ખાહારે-પાહારે માહા થાયે ૩૫ સુગ્રીવ ચોસે વાલી-વાડ. ૩૬ સુગ્રીવ સૂપુ ૩૭ શીત ૩૮ ક્ષેમ-કુશલી-ખેમાકુશ દુખ ભાગુ દુખ ૩૯ સીઘ્ર લખમણ શ્રી પવવ. ૪૦ ભાગુ વાડીનું

અશોક હતું તે શોક જ કરી, આવ્યો છે બલવંતો હરિ;
સેન્યાપતિ મોટલિયા બહુ, કરો સંધાર મારી તે સહુ.
અખેકુંઅર મારી નાંખિયો, કહેવું જે મુખથી ભાખિયો,
મોડું તે રાવણનૂં માન, પરજા તાં કીધી હેરાન.
પછે ચડો લંકાનો પતિ, બ્રહ્માસ્તર બાંધો તે કપિ;
પરજાલો અગનિને પાસ, વાયુપુત્ર ઉડો આકાશ.
ગોખ અટારી ને જાલીયાં, મંદિર મેડી મોહોલ માલીયાં,
હયશાલા, ગજશાલા જાગ, ઉડાડી લંકામાં આગ.
ઘાસ છાજ ગંધકવત કરી, ઉડી આગ ને લંકા પરજળી,
રખે કો મંદિર રહેતૂં હોય, જોતાં જ્વાલા લાગી છે માંહે.
કૂદો સાયર કીધૂં કામ, આવો જીહાં બેઠા શ્રી રામ;
કહી વધાઈ સીતા તણી, આપો મણિ નીશાણી ધણી.
ચડા રામ લખમણ મહારાજ, બાંધી સાયર ઉપર પાજ;
અઢાર પદમ ને બોહોતેર કોડ, ગયા લંકમાં મોડામોડ.
ભભીખણ વીનવીયો ભ્રાત, સીતા આપ આવ્યા રઘુનાથ;
કોપો એમ સાંભલતાં કરણ, જા રે દુષ્ટ ! તૂં તેહને શરણ.
ભભીખણ તે ભાવે મલો, કહો લંકેશ તે ભાવી ભલો.
અંગદ મોકલો વિષ્ટિ કાજ, તેણે પ્રતિહાર કીધા બહુ તાજ્ય.
લખ રાવણ થઈ બેઠા જાંહ, અંગદ ઉતપતી આવો તાંહ;
વિપરીત બોલો છે તે વાત, કહી શ્વાન મહિપતિની માત.
અરસપરસ બોલો બહુ બોલ, ઊતારૂ અધિપતિનૂં તોલ;
પટ્ મહિના કખાપટ રહો, તેહ તાત પોતાનો કહો.
છેદી નાસિકા ભગિની તણૂં, કરૂં વખાણ લખમણનું ઘણૂં;
ત્ર્યંબક હેઠ ચંપાણા હાથ, તે મૂકાવો શ્રી રઘુનાથ.
અનેક એહવાં મેહેણાં દીધ, જુધ અરસપરસમાં કીધ;
ચેતાડી આવ્યો રણધીર, નમ્યો ચરણ જ્યાં શ્રી રઘુવીર.

---

૪૧ સઝુલ. નાંખ્યાં. રથપાલ. થઇ. ૪૨ દર્દ. ૪૩ અરે કુંઅર. ૪૫ ગોખ. ૪૬ ૪૯ આપો. ૫૦ ભભીખણ-બાભીષ. વીટી. ૫૨ અધીપતનું. ૫૩ વીર્યાંણ. ૫૪ શુ

ચઢ્યૂં સૈન તે જુધને કામ, સન્મુખ લંકાપત ને રામ;
ઈંદ્રજીતનૂં પ્રાક્રમ ઘોર, વરણવ કરી શકે કુણ જોર. ૫૫
એમ લખમણ મૂર્છાએ ઠરો, અંજનિસુત પરવત પરવરો;
શલવ શલ્યા લાવ્યો ધણી, મુરછા વાલી બે બંધવ તણી. ૫૬
મહાબલીપો કહૂં કુંભકરણ, રોલો રણ પમાડ્યો મરણ;
ઈંદ્રજિત લખમણે હણ્યો, સંદેહ ભાગ્યો શ્રી રામ જ તણો. ૫૭
અઠ્યાશી દાહા યુદ્ધ થયૂં, મંદોદરીએ રાવણને કહ્યૂં:
એ મહારાજ છે અશરણશરણ, સીતા આપી લાગો ચરણ. ૫૮
જગતપાવન એહનૂં નામ, રાજીવલોચન રૂડો રામ;
દશરથનંદન, કૌશલ્યાતન, મહામનોહર, મૂરતમન. ૫૯
સીતાપતિ, જનકજામાત્ર, પૂજવા જોગ પવિત્ર જ પાત્ર,
નરકતિવારણ, ભરતભ્રાત, દીલીપકુલ, દીપક અંશ અદ્વૈત, ૬૦
રવિકુલમણિ, સુખનિધાન, ભક્તવત્સલ, ગુણીજન જસગીત,
સુનિધાન એ મોક્ષનૂં મૂલ, અરિજગણ શત્રુનૂં શૂલ. ૬૧
અઘદહન, અજોધ્યાપતિ, પુરાણ પુરુષોત્તમ, અધિપતિ અતિ,
દેવનો દેવ, ઈશનો ઈશ, કાલનો કાલ, એ શ્રી જગદીશ. ૬૨
તત્ત્વનૂં તત્ત્વ, સારનો સાર, દેવરૂપ મોટો દાતાર,
કરતા, હરતા, ત્રિગુણસરવ, ભરતા બ્રહ્મ ન જાણે ભેવ. ૬૩
સતનો સત, એ બ્રહ્મનો બ્રહ્મ, શ્રેષ્ઠ બીજામાંનો એ મરમ;
કોઇ કથન કૈં નારી કહાં, લંકાપત લેખે નવ લહાં. ૬૪
અહંકાર તણો અર્ણવ મહાપૂર, સૈંગ્રામ કાજ ચઢ્યો તે શૂર;
સંગ્રામ કરો ત્યાં ત્રય દિશ, દશરથતન છેદ્યાં દશ શીશ. ૬૫
રાજ્ય <u>ભભીક્ષણને</u> આપિયૂં, રામનામ સુધી થાપિયૂં;
વાલી સીતાને તેહ પલા, અજોધ્યાએ માતાને મલા. ૬૬

ઈંધૂંસીર. ૫૬—શલવ—શલભ. ૫૭ ઇદ્રજીત કુંભકરણ. ૫૮ થયું ૬૦ દીલીપકુલદીપક ·રઘુવંશી અંશ. અદ્વૈત. ૬૨ જગદીશ—જૂદીશ. ૬૩ ત્રીગુણ. ભેવ. ભુવ. ૬૪ લેખે. ૬૫ શર—સૂર.

ભરત થયો મેવાને કાજ, રામચંદ્ર બેઠા ત્યાં રાજ;
રાવણવધનો લાગો તાપ, માંડો જગન મૂકાવા પાપ.
તાર પહેલી સીતા પરહરી, પરિહરી વાંક વિષ રૂપે ફરી;
ઋષિ આશ્રમે પામી માન, સીતા પ્રસવ્યાં બે સંતાન.
અહંકાર બાલ મેહેજે સાંધિયો, અશ્વ રામ તણો બાંધિયો;
ચડ્યા રામ કરી મહાક્રોધ, જિતા જશ પુત્ર બે જોડ
પ્રાક્રમ જોઈ ઓલખિયા પેર, સીતા સહિત આવ્યા સહુ ઘેર,
સીતા સહુ સજનને મલાં, સાગરદુ:ખ હતાં તેટલાં.
જગન પૂરો થયો જે દંન, તે વેલાં બોલાં સુજનઃ
સીતા માત સભામાં ગાયે, સફલ પૂરણ જગન તો થાય.
સતી કહેઃ ચલાવો કાજ, સભા સમીપ આવે મુજ લાજ,
માનની એક મરદૂં સુખ, સાસુને લાગૂં મહાદુઃખ.
એક ગરભ હતો મનકોડ, પ્રસવ્યા પુત્ર બલિયા બે જોડ;
તે માંહે નવ આવી લાજ, લાજ જગનનૂં કરતે કાજ.
સીતાએ સાંભલિયૂં તેહ, દુઃખ દાવાદલ લાગૂં દેહ;
દીધો વેહેર ધરા જાહરે, સમાણી સીતા તાહરે.
મહા શોક સૌ જનને થયા, અનેક દિવસ બીજા તાંહાં થયા;
રામરાજ્ય ચાલ્યૂં છે ઘણૂં, શું વખાણ કરૂં તે તણૂં.
પુરી અજોધ્યા સહિત પરમાણ, સ્વધામ પધાર્યા પુરુષ પુરાણ;
રામચરિત્ર રસ કો નવ કળે, શુભ ધરમી શ્રવણે સાંભળે.
એકોત્તર શત પરીયાં તરે, જનની જઠરમાં નવ અવતરે;
બે અક્ષરમાં બાંધ્યૂં સુખ, રામનામ જપે જો મુખ.
ઉચ્ચાર રામ(મં)ત્રનો કરે, જમકિંકર જોતાંમાં ડરે;
રામચરિત્ર જેણે નવ લહ્યો, અવતાર સફળ તે નરનો ગયો.

---

૭૩ એક ગરભ હતા મનકોડ. પ્રસવ. ૭૪ સૌજનને-સંજનને ૭૫ સૂં વીય
૭૬ પુરાણ-પ્રમાણ સૂભ ૭૭ અથા. સૂખ સુખ.

ખડભડ ટાળે ચોરાસી તણી, મુક્તિપદ અક્ષર એ ધણી.
પુરાણ સાંભળી પામ્યો માન, હરખ્યો હેત તેહ પરધાન. ૭૯
દીધાં દાન રહ્યો સ્થિર થઈ, ઊજેણીમાં શી ગત્ય ગઈ?
રૂડી રીતે ચાલે કાજ, ધરમ મારગ ચલાવે રાજ. ૮૦
પરધાન ચાલ્યાની જે વાત, વહી ગયાં સંવત્સર સાત;
પરધાન રાજાને છે ઘણા, સાંભરે શીદ? તેહની શી મણા? ૮૧
નિશચરચા જોવા એક દંન, નગર માંહે ચાલ્યો રાજંન;
નગરવાયકા શ્રવણે સુણે, આવ્યો ઘર પરધાન જ તણે. ૮૨
મધ્યમ રાતે વેળાં જુએ, રામા એક અધકેરૂં રુવે;
હણે હૈડું ને આંસુ ભરે; વિપરીત પેર વિલાપો કરે. ૮૩
તે દુઃખ પોતાને મન લહી, બેઠો તેહની પાસે જરી.
આસનાવાસના દીધી આશ, પ્રીતકરી બેઠો તે પાસ: ૮૪
મધ્ય રાતે રુવો શા માટ? એવડા શા અધિકા ઉચાટ?
સત વાત કેહે નહી સુને, તો બ્રહ્મહત્યાદિક પાતક તુને. ૮૫

દુહા

અંદર નારી ઉચરીઃ માહારૂં દુઃખ છે ઘોર;
તમ આગલ હું કમ કરૂં, જાતે દીસો ચોર. ૮૬
હું અબળા છું એકલી, નથી પાસે મુજ નાથો,
નહિ ઉઘાડું બારણાં, જમ આવ્યા તમ જાઓ. ૮૭

ચોપાઈ

તારે વિક્રમ બોલ્યા વાણઃ સાંભળ બાઈ! ચતુરસુજાણ,
લંપટ જાર તસ્કર નહિ કામ, વીરજિત જાણો મુજ નામ. ૮૮

---

૭૯ અવર. હરખ્યો. ૮૦ કાજ—રાજ્ય. ધરમ૦ મૂળમાં નથી, પણ છાપેલી પ્રતિમાંથી લીધું છે ૮૧ સીદ. સી. ૮૨ સુણે—શ્રણે. ૮૩ આંસૂ. ૮૪ આશ—આસ. ૮૫ પછી દુહા. મૂળમાં નથી પણ માપથી તેની જરૂર જણાય છે; છાપેલી પ્રતિમાં છે

નિશચરથા એવા કારણે, બેઠો છું તાહારે બારણે;
તું બેહેન પુત્રી માહરી, તું કહે વાત સુણું તાહરી.

સાચું માનું ઉઘાડાં બાર, ધરી લાજ પેઠા તે દ્વાર:
રાજ વજીર તે માહેરો પતિ, તેહેની નારી હું છું સતી.
તે શ્વેતબંધ રામેશ્વર ગયા, સાત સંવત્સર સહેજે થયા;
અહનિશ જોયું છું વાટ, માહરે મન મોટા ઉચાટ.
ખટ માસ તણો છે વાયદો, વિઘન કાંઈ થયો કાયદો;
અશુભ સ્વપન થયું છે આજ, રોવા માંડું તેણે કાજ.

દુહો

મહીપત કહેઃ સુણ માનની ! મન થીર તાહરૂં રાખ્ય,
માસ ખટે મેળો કરૂં, તેહેમાં શ્રી સુરજ સાખ્ય.
સંતોષી તે સુન્દરી, પ્રીત કરીને પેર,
પ્રાતરકાળે રાયજી, આવ્યા પોતાને ઘેર.
પંથ દૂર છે વેગળો, કરવૂં મોરૂં કામ,
હાથો છે હરસિદ્ધિનો, તે રાખે મુજ મામ.
આપે જાવૂં એકલો, તો રહે માહેરી લાજ;
રામેશ્વર-દરશન કરૂં, એક પંથ દો કાજ.
સોંપો પાટ પરધાનને, પથ કરો પરવેશ;
એક માસ દન આઠમે, દીઠો દખણ દેશ.
જનમ સફળ પોતે કરો, દીઠું દેવ દરશન;
પુન્યદાન પૂજન કરૂં, થયો મન પરસન.
શુભ દાન કરાં ઘણાં, કોપે ન જાણે રાવ.
બીજે દિવસ પરધાનની શુધ લેવાને જાય.

૮૮ અંતર-અંતરથી. દીઠો-દીઠો છું ૮૯ બેહન-બેન. ૯૦ સાચું માનું. સંવત્સર-સંવત. રામેસર. ૯૧ જોઉં છું. ૯૨ ખટ. અશુભ. થયું. માંડું. ૯૩ રા ૯૪ સુન્દરી. ૯૫ કરૂં. મોરૂં ૯૬ જાઉં. ૯૭ પરવેશ-દેશ ૯૮ દીઠું ૯૯ પ્રધાન

નરખાં વનવાડી તેહશું, જોયૂં ગુણવંત ગામ;
પૂછૂં કૈં પટંતરે, પણ કોય ન જાણે નામ. ૧૦૦
અરણવતીરે આથો ગયો, કદલી વન કહેવાય;
અરણ અતિ બીહામણૂં, તેહમાં આવો રાય. ૧૦૧

ચોપાઈ

તાંહાં પડો દીઠો એક રંક, કાયા તેહની થઈ કરંક,
નેત્ર બેહુ ગયાં છે મળી, અસ્ત અંગ દેહ ચૈતન ટળી. ૧૦૨
રાજા તેહની પાસે ગયો, આપ રુદેમાં ઉલટ થયો;
શકે દેહ પ્રકટો છે રોગ, કે કોહોનો પડો વિયોગ. ૧૦૩
કહેઃભાઈ! તાહારે શૂં છે દુઃખ? ઈશ્વર ભાગે તાહારી ભૂખ.
મુખ પખાળી પાયૂં નીર, દીધી ધારણ ઝાઝી ધીર. ૧૦૪
ન કહે સત વીગતની વાણ, તો શ્રી રામેશ્વરની આણ. ૧૦૫

દુહો

માહરૂં દુઃખ સાગર ભરૂં, તાહરે શૂં છે કામ?
દુઃખભંજન થઈ આવિયો, જમ હોયે વિક્રમ નામ. ૧૦૬
તારા ગણે આકાશના, સાગર જલ તોલાય,
આવે પાર પૃથવી તણો, (પણ) દુઃખનો પાર ન થાય. ૧૦૭
ડોલે બાધા ડુંગરા, પૃથવી જળમાં જાય,
ફાટે હૈડૂં સાંભળે, કેહેતે પ્રાણ પલાય. ૧૦૮

ચોપાઈ

જળ પાયૂં હેતેશૂં તમો, માટે સાચૂં બોલૂં અમો:
જાત ખત્રી ઊજેણી ગામ, ગુણસાગર છે માહરૂં નામ. ૧૦૯
વિક્રમસેન તણો પરધાન, ઘણૂં હતૂં મહીપતનૂં માન;
દીધી આજ્ઞા રૂડે રાજ, આંહાં આવ્યો તીરથને કાજ. ૧૧૦

ધ-સિધ. ૧૦૦ જોયુ. કોય ન જાણે-કોય જાણે ૧૦૩ સકે. પ્રગટી. ૧૦૪ સૂં.
૧૦૬ શું છે તે. ૧૦૯ પાયું હેતેસૂં. સાચું. બોલું. ક્ષત્રી-પેત્રી.

શ્વેતબંધ રામેશ્વર રામ, અડસઠ તીરથ કેરૂં ધામ,
જોતા જોતા આવ્યો આહ, કૌતક દીઠૂ મોટૂં વન માંહ. ૧૧૧
નૌકા આવૂં તરતૂં એક, તેની શોભા પરમ વિશેક;
કનક દંડ ઊપે પરચડ, તેહ માંહે દીઠા નવ ખડ. ૧૧૨
એક ખડમા સાગર સાત, દીઠા પરતક કૌતક વાત,
બીજે ખંડ દશે દિગપાળ; ત્રીજે ખગ ચોથે પાતાલ; ૧૧૩
પાચમ દેવ; છઠ્ઠે માનવી; સાતમે ઋષિ ગધરવ દાનવી;
આઠમે વનસ્પતિ નવ નાગ, અષ્ટકુલ પર્વત ભારે ભાગ, ૧૧'
નોમે પૃથવી કેરૂ પીઠ, એહવૂ અચરત દ્રષ્ટે દીઠ
તે મધે એક પુરુષ જ હોય, મહિમા કળી શકે નહિ કોય ૧૧'
અવનવા પત્ર, રગ જ ઘણો, મોહ લાગો તે જોયા તણો;
કમલ સરીખા તેહના ફૂલ, અમર ફલ જેવા ફલ અમૂલ. ૧૧૬
તેહુમાં એક બેઠી'તી નાર, સજ્યા અગ સોળે શણગાર,
જેહવી રતનકમલ દીવડી, સ્વએ વિધાતા હાથે ઘડી ૧૧૭
ઇંદ્ર અભ્રથી આવે જમ, આકાશ માત્ર અજુઆળૂ તમ,
હેઠી ઉતરી તેણે નાર, તે પેઠી વાડી મોઝાર. ૧૧૮
વીણ્યા પુષ્પ એક મુરત રહી, પાછી તે નૌકા માંહે ગઈ,
તે સમે હુતી મધ્ય રાત, બીજી એક સખી તે સાથ. ૧૧૯
હૂ તેહને જોવાને ચડો, તે નારીની દ્રષ્ટે પડો,
મારે એક તમાચો સગ, શિથિલ થયા છે બાધાં અગ. ૧૨૦
ટળી હામ હીંડણ હાલવા, ચિત્ત વિહવળ થયૂં માહાલવા,
મોહો લાગો માનનીને સગ, રહો જોવા હૂં તેહના રગ. ૧૨૧
મુખ સામૂં જોયૂ જેટલે, લાગે લહર પડૂ તેટલે;
તે નારી નોકામા ગઈ, શિથિલ દેહ માહારી તો થઈ. ૧૨૨

૧૧૧ સ્વેતબધુ ૧૧૨ આવૂ તરતુ ૧૧૪ ફૂલ. ૧૧૫ એહેવુ સઢ ૧૧૬ ફુલ અમુલ ૧૧૮ અજુઆળુ મોઝર ૧૨૦ સથલ ૧૨૧ હામ-આહે થયું ૧૨૨ જોયૂ

સંભારતે વાગે છે બાણ, આવરદા (છે) માટે રહે પ્રાણ; .
રૂડાં ફલ વીણી ખાઉં છું; સ્રીદુઃખે દુઃખિયાં થાયૂં છું. ૧૨૩
દુઃખભંજન એક વિક્રમ નામ, તે તો રહો ઊજેણી ગામ;
તમ સરખો છે તેહુનો દેહ, લખ કરોડ વધાએ તેહ. ૧૨૪
ચેતન ભાગાં માહેરાં દેહ થકી, તેણે હું ઓળખતો નથી;
કહે રાજા તે માહારૂં નામ, આવો છું કરવા તુજ કામ. ૧૨૫
તાહેરી કામનીયે દુઃખ કહૂં, નિશ્ચે તાહારૂં કારજ થયૂં;
પરધાન કહેઃ સાંભલ માહારાજ ! મુખ કહેતાં આવે છે લાજ. ૧૨૬
અરધી રાતના તે જોયૂં છૂં, ભૂખ તરસ સઘળી ખોયૂં છૂં;
તે આવે દો પોહોંચે આશ, ઠરી રહો રાજા તે પાસ. ૧૨૭
રાત્ર અરધ ગઈ જેટલે, તરતૂં નૌકા આવૂં તેટલે;
અગન તેજ અંધારે જસૂ, રાજાએ દીઠૂં એ તસૂં. ૧૨૮
આભ માંહેથી આવે રવિ, જમ ઝાતકારની શોભા હવી;
જળહળ જ્યોત અજુઆલૂં થયૂં, દીઠે દુઃખ રાજાનું ગયૂં. ૧૨૯
જેહેવી કહી પરધાને વાત, તેહવૂં નજરે દીઠૂં સાક્ષાત;
એહ ગરીબ તણો શો વાંક, આ શોભા કો આડો આંક. ૧૩૦
કમ ધીર મન રેહે એ તણૂં, જે મુજને મોહો પમાડે ઘણૂં;
પરનારી—સહોદર જેહ, તેહને લોપી ન શકે નેહ. ૧૩૧
તે નારી હેઠી ઊતરી, વીણૂં પુષ્પ શિવપૂજા કરી;
વિક્રમ બુધ વિચારી ઘણીઃ એ રચના છે દેવજા તણી. ૧૩૨
ધીર, વીર ને માહા રૂપ થયો, અદષ્ટ થઈ નૌકામાં ગયો;
પાછી આવી તે સુંદરી, ખેડૂં નૌકા પ્રીતે કરી. ૧૩૩
ભોજન એક તાંહાથો છે ખેટ, નૌકા ઉતારૂં જઈ ઠેઠ;
મંદિર ગુફા સરીખૂં તાંહ, માનની પેઠી મંદિર માંહ. ૧૩૪

તયૂં. પડુ. સઘલ.દેહ—દે. ૧૨૩ થાયુ છું ૧૨૫ કહે—કે. ૧૨૬ કહું. ૧૨૭ જોયુ છુ. મોયું છું. ૧૨૮ તરતું. આવું. અગન—અંગન. ૧૨૯ થયું. ગયું. ૧૩૦ સાષાત. તેહવું દીઠું. ૧૩૨ રચને. ૧૩૩ અદષ્ટ—અધરષ્ટ સુંદરી. ૧૩૪ સરીખું.

પેઠો વિક્રમ સમરી માત, કુણ કરી શકે છે ઘાત.
સુંદર તાંહાં સજ્જા પાથરી, તે ઉપર બેઠી સુંદરી. ૧૩૫
સુખીયા થઈ સુવે જેટલે, પરગટ થયો પુરુષ તેટલે,
દીપક જ્યોત બેઠી છે ધણી, આગળ ઉભો ઊજેણીધણી. ૧૩૬
ઝબકી તે બીની બે નાર, ભય પામી ભામિની તે ઠાર:
હલા કુણ? કમ આવ્યો વરત? લાલુ દીસે છે તાહરૂં મરત. ૧૩૭
દીસો છો તો સુંદર રૂપ, પૂરો થયો આવરદા ભૂપ;
પાછળ ઘેર સુતો માહરો બાપ, હવડાં આવશે આપોઆપ. ૧૩૮
ગામ નામ તાહારા ગુણ ગાયો, કાહાંડી મૂકું ઇહાંથી જાયો.

વીરજીત વિક્રમ મુજ નામ, કરૂં ચિંતવાં બારે કામ. ૧૩૯
પાગ્ય લાગે તેહેને તો નમૂં, કોપી દુશમનને તો દમૂં;
તાહરું સુખદુ:ખ વીતક કહે વાત, કરી ન શકે કો માહેરી ઘાત. ૧૪૦

રામાવતી નગરીનો નાથ, રામભદ્ર તે માહરો તાત,
ધનદત્ત વજીરનું નામ, બીજી પુત્રી તે છે આ ઠામ. ૧૪૧
દળ પરાંઠી આવ્યૂં તાંહ, મારો ધડપતિ પેઠું માંહ,
માણસની પડી છે ભાગ્ય, જોવા ન રહ્યું કોયે જાગ્ય. ૧૪૨
રાય પ્રધાનની પુત્રી બે, નાહાં રમતાં'તાં જેહ;
નાસંતે વન ભૂલાં પડાં, તે દાનવને હાથે ચડાં. ૧૪૩
સજન સહોદરથી ચૂકિયાં, આ ઠામે આણી મૂકિયાં;
સ્વરગ થકી તો છે સુખ ઘણું, હેત રાખે પુત્રીથી ઘણું. ૧૪૪
સઘલી વાતનૂં અમને સુખ, તાહેંરા દેહનું એકદૂ દુઃખ. ૧૪૫

દુહા

તારે બોલી તારુણી: સાંભળ બારે ભૂપ!
તાર લગી ગાજો તમો, નથી દીઠો તે ભૂપ. ૧૪૬.

૧૩૫ સઠે સૂન્દર સુન્દરી. ૧૩૭ લાલુ ૧૩૮ સૂદર. ૧૪૦ વીરીગ. સકે. ૧૪૨ રહ્યુ. ૧૪૩ જેન(જેહ) ૧૪૪ મૂકીયાં ચુકીયાં. ૧૪૫ અમને-એમને. સુખ

પરછંદ પરથવી ગડે, ડોલે દસ દિગપાળ;
ચરણ પ્રહાર મૂંજે ધરા, કૃતાંત સરીખો કાળ. ૧૪૭
અર્જીત નામ છે એહનું, જિતી ન શકે કોય,
મહિમા છે મહારુદ્રનો, પરતો પૂરણ હોય. ૧૪૮

ચોપાઈ

મહીપત કહેઃ મુજને તું રીત, શિવ સંઘાત એહને શી પ્રીત?
જિત દુઃખ કાંહાંથી વામિયો? કમ નૌકા નૌત્તમ પામિયો? ૧૪૯
આખર એ પાપી કમ મરે? માહારા સમ કોહો તે ખરે.
બાલા પ્રેમદા પ્રીતે ઘણી, દેવગત છે દૈત જ તણી. ૧૫૦
મલયાચલ મોટો ગંભીર, વૃક્ષ ચંદનનાં છે તીર,
બાવના ચંદન તેહનું નામ, ગયો દૈત્ય પણ તેણે ઠામ. ૧૫૧
તાંહાંથી ચંદન લાવ્યો રતિ, પૂજ્યા શ્રી પારવતીપતિ.
પીધું છે ઝેર ભયાનક જેહ, દુઃખ ઝાળ વેઠે છે તેહ. ૧૫૨
બાવના ચંદન અડિયૂં અંગ, શીતલ થયાં દેહ રુડે રંગ;
પ્રસન્ન થયા તે ભોળાનાથ, માથા ઉપર મૂકો હાથઃ ૧૫૩
માગ માગ રે દાનવ! તું, જે માગે તે આપૂં હું.
જિત નહી કો માહારે પાસ, કૈલાસ સરીખો આપો વાસ. ૧૫૪
મહારુદ્રજીયે મનમાં ધરૂં, કૈલાસ સરીખૂં નૌકા કરૂં,
પંચાસ કોટી પૃથવીનું પીઠ, સઘળી સમરથ તેહે માંયે દીઠ. ૧૫૫
આપૂં એ દાનવને હાથ, જિતે નહી કો તાહારે સાથ.
તાહારા સરખી પૂજા કરે, તેહ તણે હાથે તું મરે. ૧૫૬
નથી સૂંઠ ખાધી કો માયે, ચદન છોડ સમીપે જાય;
અજિત થઈ એ આંહાં રહો, કારણ સરવે તેહેનો કહો. ૧૫૭

---

૧૪૭ શરીખો. જીતી. ૧૪૯ કેહે. વામીયો. ૧૫૦ કમ-કુણ. ૧૫૧ વૃક્ષ-વૃપ. ૧૫૪ કૈલાસ શરીખો. ૧૫૫ પૃથવીનું. ૧૫૬ તું. ૧૫૭ થઈને.

એહની આજ્ઞાથી ચાલે વાહૅાણ, આક્રમ છે પોડાં પરમાણ. ૧
પ્રાતરકાલ એહવે તો થયો, દૈંત ઉડીને ચરવા ગયો. ૧૫

આવો રાજા બાહારે ફરી, સ્થાન કરી ને સમરા હરિ;
તાંહાં હુતો શિવનો પરસાદ, પેઠો તેહૅમાં આણી ઉલ્લાદ. ૧૫૯
પરમ પ્રીતથી પૂજન કરૂં, ધ્યાન શિવશક્તિનૂં ધરૂં;
અંગુઠાભેરે તે રહો, ગદગદ કંઠે રાજા થયો. ૧૬૦
પ્રકટી આદ્ય શક્તિ સ્વરૂપ, દીઠૂં દરશન ભારે ભૂપ.
પરણામ કરી પાગે લાગિયો, વરદાન માત પાસે માગિયોઃ ૧૬
આદ શકત તું અપરંપાર, તૂં નોધારાના આધાર;
પંચ મહા ભૂતમાં તૂં પરવરી, જડ ચેતન માંહે રહી ઠરી. ૧૬
તૂં ભવ, બ્રહ્મા, વિષ્ણુ, રૂદ્ર, તું સુરજ, તારા કે ચંદ્ર,
તૂ અવનીતલ, તૂં આકાશ, જડચૈતન તમારો વાસ; ૧૬
દેવ, ઋષિ, અરણવ ને વેદ, તૂં કરતા હરતા ભૂભેદ,
હૂં સેવક તાહૅરો છૂં રાંક, ખમા કરો માતા મુજ વાંક. ૧૬
માહૅરે માથે સંકટ પડો, વિકટ કામ આંહૅ આવી ચડો;
એહૅને મારી કટકા કરૂં, નૌકા નાર સમેતે હરૂં. ૧૬
નૌકા વૃક્ષ લેઇને જાયૂં, પ્રધાનને ઓશીકંલ થાયૂં,
તેહૅને દેખાડું એહૅનાં મુખ, ભાગૂં આ જુવતીની ભૂખ. ૧૬૬
તે પ્રતાપ સરવે તાહૅરો, બાકી આશરો શો માહરો? ૧૬૭

દુહા

કહે દેવીઃ રાજા! સૂણો, શૂરપૂર ધીર થાયો;
જોજણી પખણી માહરી, તેહૅની સાથે જાયો. ૧૬૮
મલયાચલ પરવત વિષે, તાંહાં છે ચંદન છોડ;
તુજને મેહેલે તાંહાં સરો, પોહૅાચાડે મનકોડ. ૧૬૯

---

૫૮ આગના. ૧૬૦ ધાન. શીવશક્તીનું. ૧૬૧ પ્રગટી. દીઠું. ૧૬૨ આદ—આપ ૩ માજીત. ૧૬૪ જુભેદ. ૧૬૬ જાયું. થાયું. ભાગું. ૧૬૭ સો. ૧૬૮ શૂર. પુર.

નાગ ભયાનક તાંહાં બહુ, તેહેમાં ઝાઝું ઝેર;
તેહેમાંથી ઉગરા તણો, કરો કહું તે પેર. ૧૭૦

ચોપાઈ

નાગમંત્ર હઈડામાં ધરો, ઇષ્ટમંત્ર મુખે ઉચરો;
મન રહે ઠેકાણે ઠામ, તો તો નિશ્ચે થાયે કામ. ૧૭૧
બેહુ મંત્રમાં ચુકી જશો, ચડે જેહેર મહા દુઃખીયા થશો.

કહે વિક્રમઃ લખ્યૂં તે થાયે, માહારે માથે છે તૂં સાહે. ૧૭૨
પંખણુ જોગણુ સમળીવત થઈ, અંતરિક્ષ ઉડી આકાશે ગઈ;
પ્રલેકાળ તણી આંચમાં, તમ લીધો જોગણી ચાંચમાં. ૧૭૩
ઉંચા પગ ને હેઠૂં શીશ, આકાશ વિષે ચાલી તે દિશ;
કછપતન તણો બહુ તાપ, દુઃખ પામ્યો અધિપતિ આપ. ૧૭૪
તે દેવી આકાશે ભમે, શિવમંત્રથી દુઃખ દુર્ગમે,
દશે દિશાનો વાયુ વાય, સુખે દવ સમીપે જાય. ૧૭૫
દિવ્યચક્ષ દેવીનાં ચક્ષ, તેણે કરી દીઠો તે વૃક્ષ;
ઉતરી હેઠી રાજાને લેઈ, મૂકો ચાંચ થકી શીખામણ દેઈ. ૧૭૬
સુગંધ દીઠો તે ચંદન તણો, મોહો પામ્યો મન મહીપત ઘણો;
જોજન એક ફરતા છે નાગ, નથી તલ પડાની જાગ. ૧૭૭
ચંદન વૃક્ષ અડે જેટલે, મા મા શબ્દ ઉઠો તેટલે;
દેવ વિના અડે નહિ કોયે, તૂં તો માનવજાતિ જોયે. ૧૭૮
સુણી હાક ને વિસ્મે થયો, ઇષ્ટ મંત્ર હ્રદેથી ગયો;
પડો પ્રથવી પર ઝંપાપાત, તારે સમરી હરસિદ્ધિ માત. ૧૭૯
જગતજનેતા જીભે વસૂં, બોલો નરપત હેતે હસૂં:
હૂં માનવ પણ સેવક તમ ઘણો, આપ પુત્ર છું ઇંદ્ર જ તણો. ૧૮૦
પંચાક્ષર જપૂં છું જાપ, તે પરતાપ આવ્યો છું આપ;
કરવું છે શિવનું પૂજન, મારવો પાપી આ દંન. ૧૮૧

૧૭૧ મુખે. નીશ્ચે. ૧૭૨ લખ્યું. ૧૭૪ દીરા. કછપતેન. ૧૭૬ સીખામણ. ૧૭૭ સુગંધ. ૧૭૮ વૃક્ષ—વૃષ. ૧૮૦ વસૂ હાસ.

રતિભાર ચંદન દીજીયે, કરૂણાસિંધુ કૃપા કીજીયે;
રતિભાર રીઝીને લધ્ય, હું તો છૂં તાહેરો હરસિદ્ધ.
આપૂં હાથ પોહોતી મન આશ, જોયૂં આપ ઉંચૂં આકાશ;
લીધો જોગણુ તે કોડે કરી, રહી શિવપરસાદે ઠરી.
જગતમાતને વાધો નેહ, બોલી પંખિણી સાથે તેહઃ
રાખી માહોરા સેવકની લાજ, માગ કાંઈ તાહેરે મનકાજ.
માતા હું છૂં તાહેરી દાસ, સદા સમીપ રહૂં તુજ પાસ;
પંખીનૂં ધરૂં મેં રૂપ, લીધો ચાંચમાં ભારે ભૂપ.
પખી જે સમળીની જાત, તેને પરસન તે થાયો માત;
હેતે વાત તે મનમાં ધરી, દેવચક્ષુ સમળીની કરી.

દુહા

નરપત નેહે અરચિયો, અધનીવારણ ઈશ;
હિમ થકી શીતલ થયૂ, (તે) નીલકંઠનૂં શીશ.

ચોપાઈ

તાહેરી પૂજા પૂરણ હજો, જેહ કામ ધારૂં તે થયો;
વચન સફલ કહૂં જેટલે, આવો દૈત વિકટ તેટલે.
દીઠો માનવ વ્યાપ્યો ક્રોધ, લેઈ સાંગને ધાયો જોધ;
જેહનૂં આવરદા પૂરૂં થયૂ, તેહેને મારવામાં તૂ રહૂં ?
ચેતાડો તેહેને તે ઠામ, તાહેરા ઇષ્ટનૂં જપ કાંઈ નામ ?
મૂર્ખ જીવતો જો તૂ નમે, કરે અહંકાર તો હવડાં શમે.
ચડી ધશોરી તેહને રીસ, દીધી ગાળ ભૂંડી દસવીસ;
મેહેલું ખડગ ને લીધા પ્રાણ, વિક્રમજિતે વીર સુજાણ.
આવો મોહોલ નારીને પાસ, બે ઓયે કહૂં શાબાશઃ
ધન તૂં, ધન તાહરો ઇષ્ટ, તુજ વિણ ન મરે એ પાપિષ્ટ. ૧૯

૧૮૨ સીધું. ૧૮૩ આસ. ૧૮૪ પધાણી. શેવકના. ૧૮૪ કહું. ૧૮૬ અમુ-અ
૧૮૯ ઠા.,રહું. ૧૯૧ વીક્રમ જીત. સુગણુ-સૂજણુ. ૧૯૨ મોહોલમાં કહુ

હેત કરીને અમને વરો, સુખે પુર તાહૅરે પરવરો.

કહે વિક્રમઃ સાંભળ સુંદરી! આગલથી વાત કહું ખરી. ૧૯૩
હું નવ ઝાલું કોહેનો હાથ, પરણે સહુ ખાંડાને સાથ;
જે નારી પરતીગના કરે, કોલ સાત પરીયાંનો ધરે. ૧૯૪
માહૅરી વેચી જે વેચાય, મેલૂં તે રહે રણ માંહ;
માહરૂં તે પરદુઃખભંજન નામ, કરવાં નિત પીહારાં કામ. ૧૯૫
સ્ત્રીસંગ વાટે નવ કરૂં, વચનલોપ થકી પરહરૂં.

જે કહું તે કામનીયે કરૂં, ખાંડું રાય તણું તે વરૂં. ૧૯૬
માહારાજ રાજેશ્વર રૂપ, તેડી ભામની સાથે ભૂપ;
નૌકા માંહે બેઠાં તે હરી, દંડવત શિવજિને કરી. ૧૯૭
અજિત કહેવાયુ હું આપ, તે પરિણામ તાહૅરો પરતાપ;
સ્વરગ તણી શોભા જે હતી, પ્રીતેથી લાવો પૃથવીપતિ. ૧૯૮
ખેડું નૌકા ખાડી માંહે, આવા વાડી તરુવરની છાંહે.
ઊઠ ઊઠ માહૅરા પરધાન! કરી ભોજન ને ખાયો પાન. ૧૯૯
જુ દ્રષ્ટ નૌકાનો રંગ, શુભ વૃક્ષ રોપો છે સંગ;
અનેક બીજી શોભા ઘણી, પૃથવીના મંડણ જ તણી. ૨૦૦
દશે દિશા માંહે આકાશ, નદી વન પરવત છે પાસ;
જગનમાતનૂં સ્તવન મુખ ભણી, કરૂં મારજન દેહ તેહ તણી. ૨૦૧
ફલ અમૃત જેવૂં આપિયૂં, દેહ તણૂં દુઃખડૂં કાપિયૂં.
થયો સચેત પૂરણ પરધાન, સુખ પામે થયો સાવધાન. ૨૦૨

નારી નૌકા નેહે જોઈ, મન ગયૂં તે સાથે મોહી;
રહે નહિ રાખ્યૂં રુદેમાં ધીર, ન ખાયે અન, પીયે નહિ નીર. ૨૦૩

---

૧૯૩ સપે. સૂંદરી. ૧૯૪ પરણે છે. પરતીગના. ખાંડા. ૧૯૬ કહું. તણું. ખાંડુ. ૧૯૭ માહારા. રાજરાજેસ્વર. ૧૯૮ હું. ૧૯૮ પેડું. ૧૯૯ ઉઠ ઉઠ. ૨૦૦ સૂભ રૂપ. ૨૦૧ સુખ. ૨૦૨ જેવું આપીયું. કાપીયું. ૨૦૨ પુરણ. સૂખ. ૨૦૩ રાખં. ગયું.

મન માંહે રહો થઈ મગન, પડો વિમાસણ લાગી લગન,
કહી શકો નહિ મુખથી વાત, પડો પૃથવીપર ઝંપાપાતઃ ૨
હવે જીભ ખંડીને મરૂં, દુઃખ સાગર કમ મનમાં ધરૂં?
ઘર મૂકે કઈ દાહૉડા થયા, તે તો માહૉરા મિથ્યા ગયા. ૨૦
ઘરણી ઘેર રાહ જોઈ પાટ, હૂં પડી રહો વાડીની વાટ;
આજકાલ અધિપત આવિયો, અમુલક વસ્તુ તો લાવિયો. ૨૦
નૌકા માંહે સરગની જોડ, સ્રીયો પદમનીમાં નહિ ખોડ;
એ સમરથ ઘ્રએ લેઈ જશે, ઘેરેઘેર જાણીતો થશે. ૨૦
મહીપતિ પામે બહુ મા(ન), કહેશે નિરભાગી પરધાન.
અકરમી અકરમી કહેશે લોક, તે મેં કેમ સહેવાશે શોક? ૨૦
વિમાસણ રૂપી એ અરણ પડો, મન રૂપી આકાશે ચડો,
અહંકાર રૂપી મદ પીધો તેહ, પરવશ થઈ ગયો તે દેહ. ૨૦
સમરથ જોતે ફટકો પ્રાણ, થયો ઘેહેલો તે મહા અજાણ;
એહેંકી ગયો, થયો ચિત્તભ્રમ, તેહેંનો કોયે ન જાણો મરમ. ૨૧૦
કાળજું રહી શકૂં નહિ હાથ, દેખતો દોલત અધકી આથ;
ખરી વાત નવ બોલે બોલ, નવ રાખે તે કોહેંનું તોલ. ૨૧૧
વાત સુણે નહિ સાચી કાન્ય; અંગવસ્ત્ર તણી નહિ સાંન;
લીલાં પીળાં દેખે આંખ, ઉડે જીવ જમ હોયે પાંખ. ૨૧૨
રાજાને ઘણી દે ગાલ, કમ લીધો તેં માહરો માલ?
માહૅરી કન્યા લીધી (હ)રી, તો રાજા તું જાઇશ મરી. ૨૧૩
મુષ્ટી વાળી ઉઠો મારવા, વળી જોડે હાથ હેતે હારવા;
ઘડીમાં પાગ નમાવે શીશ, ઘડીમાં ગાળ દે છે દસવીસ. ૨૧૪
ફૂરી ગયું કમલ ને નેન, લખ કરોડ ફૂરે એમ ચેહેંનઃ
ઘણી વાતશું ઘેલા તણી. અનેક રેણ ઉડાડે ઘણી. ૨૧૫

૨૦૪ સકો. ૨૦૫ પંડી ૨૦૬ રહો-રાહો. હું. આનીયો. હાનીયો. વસ્નો. અધીપત. ૨૦૭ પોડ. ૨૦૮ કહેરેસે. સેહેવાસે. માન-મા. ૨૧૧ કાળજું. અદ્યી ૨૧૨ આંખે. પાંખ. ૨૧૩ જાઇસ. ૨૧૪ સીસ. ઉઠો-ઉઠે. ૨૧૫ વાતસું.

દુહા

કહેઃ નરપત ! હું શું કરૂં ? આ કાંહાં લાગૂં પાપ ?
ખોળા પાથરી કરગરૂં, ધૂનો કરો જો માફ. ૨૧૬
ઘેલા આગલ વાતડી, ગનાની આગલ શોક,
અરથી આગળ વીનતિ, જે કરવી તે ફોક. ૨૧૭
અંધા આગળ આરશી, બેહેરા આગલ ગાન,
પાખંડ પંડિત આગલે, તાનસેનશું તાન. ૨૧૮
શારદા આગે શાણપણ, હનુયા આગળ ફાળ,
કરોડ આગે એકડો, સિંહ આગે શીયાલ. ૨૧૯
અરુણ આગલિ આરતિ, ભોજ આગલે ભૃત્ય,
ગાગર સાગર આગલે, નિરગુણ આગલિ નૃત. ૨૨૦
એહ એહનો મન પાદશાહ, એહનો તો નહિ વાંક,
અવની બાધી એટલે, એ આગળ સહુ રાંક. ૨૨૧

રાજા કહેઃ—આ લીજીયે, સરવ તમારો માલ;
હું તો સેવક થઈ રહું, મેહેલ અમારો ખાલ. ૨૨૨

ચોપાઇ

તેહનૂં કાળજૂં નાવૂં ઠામ, રાજા કહેઃ લેઇ જાયૂં ગામ,
વાટે જાતાં વલગૂં વંગ, અચરત જુયે શામા બે સંગ. ૨૨૩
કામની કહેઃ એહને શું થયૂં, સંક્ષેપે માંડીને કહૂં.
બાધાને નાંખો નૌકા માંહે, ખેડૂં નાવ ક્ષીપ્રા છે તાંહ. ૨૨૪
જગન્માતને પુનપરતાપ, અતલી બલ છે આપોઆપ;
પટ્ દિવસ ખેડુ જેટલે, ક્ષિપ્રાતટ આવી તેટલે. ૨૨૫
વધાઇ ગઇ ગામ જ માંહેઃ મહારાજ રાજેશ્વર આવ્યા આંહે.
જયજયકાર નગરમાં થાય રાજરાજેશ્વર હરખ ન માય. ૨૨૬

૨૧૬ સૂં. લાગુ. ૨૧૮ તાનસેનસુ. ૨૧૯ સારદ. ૨૨૨ શેવક. પા૨.-૨૪ સૂ. કહુ. ખેડુ. ૨૨૫ અતલીબલ—અતલીભ. ખેડુ જેટલે—જેહ. તેટલે—તેસે.

વાગાં દુંદુભી ઢોલ નીશાણુ, આવ્યો વિક્રમ વીરસુજાણુ.
નાહાના મોટા નગરના લોક, નરપત દીઠે શમિયો શોક. ૨
અનેક થાળો મોતી તણી, વધાવ્યો ઊજેણીધણી.
સેના લેઇ આવ્યો પરધાન, મહીપતને દીધાં બહુ માન. ૨·
દીઠું નૌકા સરગ સાક્ષાત, બાધા નગરમાં ચાલી વાત;
શોભા ઈંદ્રપુરીથી ઘણી, ઘેર લાવો માલવનો ધણી. ૨૨
કલ્પવૃક્ષ ચિંતામણુ જેહ, વૃક્ષ અનુપમ તે છે તેહ;
પંચાશ કોટી પૃથવીનૂં પીઠ, તે સહુકો નૌકામાં દીઠ. ૨૨

ઘેર ઘેર ને બારેબાર, જોવા ચાલાં નર ને નાર.
પરધાન દીઠો કારણુરૂપ, અનેક ચરિત્ર તે કરે અનૂપ. ૨૩
કોયે આવીને બેસે પાસ, તો કરે અહંકરી હાસ.
કોયેક દ્રષ્ટ ભરીને જુયે, વદન ડર રાખીને રૂયે. ૨૩·
કોયેક કહે છે કુશલ જ છે, તો તેહેંની જઇ પાધ જ લે.
ભલે આવ્યા કો કહેશે ઘેર, મુખથી ગાળ દેશે કહેશે મેર. ૨૩૨
કો અજાણ્યો મળવા જાયે, તો તેહુંને કરડીને ખાયે.
કોએક આવીને આપે ફૂલ, તો તે સામી નાંખે ધૂલ. ૨૩૪
કો આવીને રૂડો કહે, તારે વસ્ત્ર વિનો થઈ રહે.

ઊજેણી બાધો ચાલે હાસ, સકળ મેદિની આવે પાસ. ૨૬૫
એક નૌકાનો હરખ જ ઘણો, બીજો ખાલ તે ઘેહેલા તણો;
પરાં, પોલ, શેરી ને ગલી, જોવા જાય ફલીયે ફલી. ૨૩૬
જોવા સરખી નૌકા જાય, આવ્યાં રાવલે રહીયત માત્ર.
જેહેવૂં દેવ તણૂં દરશન, રાજા દીઠે સહુ થાયે પરસંન. ૨૩૭
ચિંત્રામણુ સખાં હોય જમ, સકલ લોક જુયે છે તમ.
દે માહારાજા સહુને માન, રહીયતના તો લે સલામ. ૨૩૮

---

૨૨૭ ઘેર આવ્યો. સમયા–સમાયો. સુજાણ. લોક–લોક ૨૨૮ મહીપતને–મહીપત. ૨૨૯ દીઠું સાષાત. ૨૨૯ ઈન્દ્રપુરથી. માલવનો–માલવોને. ૨૩૦ વૃક્ષ–રૂપ. તે છે તેહ–છે તે તેહ, પૃથવીનું. ૨૩૩ કહેસે. ૨૩૪ ફૂલ. ૨૩૭ જેહવું.

કલકલે અતિ અરભકાં, દુખ પામે ધરનાર,
સાચું તમો બોલો નહિ, એહે કાંહોંનો વેહેવાર. ૨૫
વાહોયો, પ્રીતે પ્રીછવો, ખાવા આપું અન,
સાજા ગાંડું ઉચરો, તે વેલાં તે જન: ૨૫
રાજા અધિપતિ આવિયા, હું રહો'તો તે ઠાર;
માહારૂં લુંટી લાવિયો, નૌકા ને એ નાર. ૨૫૨
મુજને ચેટક મૂકિયાં, ઘેલો કીધો અંગ,
માટે હું મરવા પડો, થઈ ગયો આ રંગ. ૨૫૩
એમ કહીને ઉઠિયો, દીધી ગાલ દસ વીસ,
સતવાદી તે સાંભલે, મન ન આણે રીસ, ૨૫૪
હાં હાં કહી મુખ ઝાલિયું, બાંધે ચિત ચોહો પાસ;
દીવાનો દીઠો સહુ, પોહોચાડી દીધો વાસ. ૨૫૫
રંગ મોહોલે રાણા ઊતરા, રહીયત ગઈ સહુ ઘેર,
નૌકા મેહેલ્ર વાડીએ, પછે થઇ શી પેર? ૨૫૬

ચોપાઈ

એમ કરતાં પડી છે રાત, રાયે વિચારૂં રુદયા સાથ:
રહીયત આજ મળી'તી ઘણી, ચરચા જોયું ઊજેણી તણી. ૨૫૭
પટ મહિનાની ખબર જ નથી, સુખે કોઇ પોહોચે જોયું કથી;
ધરૂં આપ ચંડીનું ધાન, જેથી મન ગમતાં પામું માન. ૨૫૮
આયુધ પોતે અંગે ધરી, અદષ્ટ વિદ્યા કાયા કરી;
મહીપત સહુને દેખે મન, એહેને કોઈ ન દેખે અન્ય. ૨૫૯
ચોક, ચાવડી, ચૌટાં, પોલ, ટોલે ટોલાં ઓલે ઓલ,
વાતો સહુ ઘેલાની કરે, ધરણીપત તે સવણે ધરે. ૨૬૦
નરનારી માનવની જાત, સહુને મોહોડે તેની તે વાત;
શોભા જોઈ છે રાજાની ઘણી, ચરચા ચાલી છે તેહ જ તણી. ૨૬૧

---

૨૫૦ અતી. ૨૫૨ અધીપતિ. ૨૫૩ મુકીયાં. હું. ૨૫૫ મુખ ઝાલીયું. ૨૫૯ ઉઠીયો.
૨૫૫ ચીત. ૨૫૬ ઉતરા. ૨૫૭ જોયું ૨૫૮ જોયુ. સુખે. ૨૫૯ આદરષ્ટ. વીદ્યા. દેખે.

વીરમપૂજ નામે એક જતી, તેહેની દીસે રૂડી મતિઃ
જો મનથી હોયે પૂરણ ગરજ, તો સાંભલજો માહેરી અરજ. ૨૮૫
સેન તાહારૂં સાથે લાવજો, પ્રભાત પોસાલે આવજોઃ
સૂણી રાયજી પામે સુખ, હવે ત્રુટૂં અમારૂં દુઃખ. ૨૮૬
સવાર સમે ઉગો તે સૂર, ઉઠો રાયે પ્રભાતે પૂર. ૨૮૭

દુહા

કનકપાટ પથરાવિયા, ખરચાવ્યો બહુ માલ,
શોભા કીધી શોભીતી, શણગારી પોસાલ. ૨૮૮
મારગ ચંદન અરઘજા, કસ્તુરીની બ્હેંક,
જડિત સિંહાસન મોકલો, મોતી તોરણ લેહેક. ૨૮૯
રાય આદ સહુ રાજવી, પરધાન પંડિત સમેત,
પોસાલ મધે સહુ પરવરા, આણી અદકૂં હેત. ૨૯૦
રાજા જઈ ચરણે નમો, આગળ મેહેલાં પાન,
મોતી વધાવ્યો વરતિયો, દેઇને ઝાઝાં માન. ૨૯૧
ધન ગુરુ, ધન તૂં, તાહેરો ધન ભેખ, ધન રૂપ,
ધન હીમત, ધન ધરમ ધન, તેડો વિક્રમભૂપ. ૨૯૨
વખાણ કરે વસુધા સહુ, ધન એ વિદ્યા કાજ,
ઇંદ્ર સરીખો અધિપતિ, મેલ કરો મહારાજ. ૨૯૩
વીકો કહેઃ-વિરમજતિ ! વિદ્યા કરો વખાણ,
બોલૂં પાલે તાહરૂં, (તો) અધ વરતાવૂં આણ. ૨૯૪

ચોપાઈ

બોલ્યો વાણી વીરમદે જતીઃ રાજા તમો સતવાદી સતી,
હું માગી લેઇશ જેટલૂં, તાહેરે કરવૂં પડશે તેટલૂં. ૨૯૫

---

૨૮૫ વીરમપુજ. પુરણ. ૨૮૬ તુટું. દુખ. ૨૮૮ 'ચીંતા લાગી ચિંતામણે' આટલું પાદ મૂળમાં જ અધુરૂં છે; છાપેલી મતમાં 'ચિત્રામણ જેવી કરી કનકલતા પોસાલ' એ પાઠ છે. ૨૯૦ અદકું. ૨૯૧ નમો—નમુ. ૨૯૪ વીષાણ ૨૯૫ પડસે.

રામે સીતા કીધી તાજ્ય, લોકાંપવાદ તણે તે કાન્ત્ય;
પડું પરદુઃખભંજન નામ, આ વાત તે ગયાનો ઠામ. ૨૯
જમતમ એહને ડાહો કરૂં, નહિ તો શિવસાનિધ્યે મરૂં.
માહોરે માથેથી ગાળ જ જશે, (તો) જનમ સફળ અમારો થશે. ૨૯

દુહા

પડો વજડાવો પૂર વિષે, કો ગુણી ગારડી હોયે,
તે આવી મુજને મલે, બીક ન ધરશો કોયે. ૨૭
પરધાનને ડાહો કરે, ભાગું માહારી દાઝ;
કન્યા પરણાવૂ માહરી, અરધૂં આપૂં રાજ. ૨૭
વાજે ડુડી નગ્રમાં, કોયે ન ઘાલે હામ,
સહુ સુણી પાછા ફરે, મોટા જનનાં કામ. ૨૭૮
પાંચ વરાં પડો ફરો, પટ દરશણી ખોલા કોડ;
હા કહી કેહી નવ શકા, મૂકા સહુકો મોડ. ૨૭૯
વીરમ પુન્ય એક વરતીયો, તેહને મનમો કોડ;
અરધ રાજ આપે કરૂં, જુવતી પરણૂં જોડ. ૨૮૦
ડુડીવાલો તેડિયોઃ સરૂં તમારૂં કામ,
જાણુ કરો જઈ રાવળે, લેજો માહરૂં નામ. ૨૮૧
અધિપતિને કેહો એટલું, તું જીવદયાપ્રતિપાલ,
ગરજ હોયે તો આવજો, પરભાતે પોસાલ. ૨૮૧
સાજો કરૂં પ્રધાનને, ક્ષણું ન લાગે વાર,
સેન સહિત આવજો, જમ જાંણે સહુ સંસાર. ૨૮૩

ચોપાઈ

પડાવાળો પુરમાંથી વલો, ઘણે માન મહીપતને મલો;
બધા નગરમાં ડુડી ફરી, સનમુખ વાત કોણે નવ કરી. ૨૮૪

---

૨૭૫ જસે. થસે ૨૭૭ ભાગુ આપું ૨૭૯ પટદરશણ. ફરી. કેહેવા. મોડ—ચાય. ૨૮૦ જોડે. ૨૮૧ હોરે-હો હે ૨૮૩ વડા. ૨૮૪ સનમુખ.

વીરમપૂજ નામે એક જતી, તેહેની દીસે રૂડી મતિઃ
જો મનથી હોયે પૂરણ ગરજ, તો સાંભળજે માહેરી અરજ. ૨૮૫
સેન તાહારૂં સાથે લાવજો, પ્રભાત પોસાલે આવજોઃ
સૂણી રાયજી પામ્યો સુખ, હવે તુટૂં અમારૂં દુઃખ. ૨૮૬
સવાર સમે ઉગો તે સૂર, ઉઠો રાયે પ્રભાતે પૂર. ૨૮૭

દુહા

કનકપાટ પથરાવિયા, ખરચાવ્યો બહુ માલ,
શોભા કીધી શોભીતી, શણગારી પોસાલ. ૨૮૮
મારગ ચંદન અરઘજા, કસ્તુરીની બેહેક,
જડિત્ર સિંહાસન મોકલો, મોતી તોરણ લેહેક. ૨૮૯
રાય આદ સહુ રાજવી, પરધાન પંડિત સમેત,
પોસાલ મધે સહુ પરવરા, આણી અદકૂં હેત. ૨૯૦
રાજા જઈ ચરણે નમો, આગળ મેહેલાં પાન,
મોતી વધાવ્યો વરતિયો, દેઇને ઝાઝાં માન. ૨૯૧
ધન ગુરુ, ધન તું, તાહેરો ધન ભેખ, ધન રૂપ,
ધન હીમત, ધન ધરમ ધન, તેડો વિક્રમભૂપ. ૨૯૨
વખાણ કરે વસુધા સહુ, ધન એ વિદ્યા કાજ,
ઈંદ્ર સરીખો અધિપતિ, મેલ કરો મહારાજ. ૨૯૩
વીકો કહેઃ—વિરમજતિ! વિદ્યા કરો વખાણ,
બોલ્યૂં પાલે તાહરૂં, (તો) અધ વરતાયૂં આણ. ૨૯૪

ચોપાઈ

બોલ્યો વાણી વીરમદે જતીઃ રાજા તમો સતવાદી સતી,
હું માગી લેઇશ જેટલૂં, તાહૉરે કરવું પડશે તેટલું. ૨૯૫

---

૨૮૫ વીરમપુજા. પુરણ. ૨૮૬ તુટું. દુષ. ૨૮૮ 'ચીંતા લાગી ચિંતામણે' આટલું પાદ મૂળમાં જ અધુરૂં છે; છાપેલી મતમાં 'ચિત્રામણ જેવી કરી કનકલતા પોસાલ' એ પાઠ છે. ૨૯૦ અદકું. ૨૯૧ નમો—નમુ. ૨૯૪ વીષાણ ૨૯૫ પડસે.

કેહેઃ વિક્રમા સાંભળ રે જ્યતિ વાર કોલ લો માહ્રોરી વતી,
માગે પ્રાણુ તો હાજર કરૂં, વચન પેર ન કીજે પરૂં. ૨૯૬

કર ઉપર કોડે આપો કોલ, વીરમ પૂજ્ય બોલો છે બોલ:
શિવ ધરમ કરાવૂં તાજ્ય, જૈન મારગ ચલાવૂં રાજ્ય. ૨૯૭
શરાધ સ્નાન તજાવૂં તરત; એકાદશા મૂકાવૂં વરત;
બ્રામ્હણને મૂકાવૂં માન, દેવા ન દેવૂં વીપરને દાન; ૨૯૮
પૂજ્ય તણુા પખળાવૂં પાગ્ય, અપાસરે જવાની જાગ;
વિષ્ણુ ધરમ ન રહે મુરતી, બંધાવૂં મોહોડે મુમતી; ૨૯૯
નોકારવાલી ઝલાવૂં હાથ, તેરૂં પોસાલે દાઢી સાથ;
પખ મધ્યે એક દાડો નાહો, વગર આપ દાતણુ વિણુ ખાયો; ૩૦૦
નાહાવા ન દેણ સલિતાની તીર, ઉનો કરી પવરાવૂં નીર;
પોસા કરાવૂં મહિના તણા, જૈન ધરમ ચલાવૂં ઘણા; ૩૦૧
સાચા નહી કેહેવા દેયૂં વેદ, ભાંજી નાખૂં બ્રાહ્મણુ(ના)ભેદ;
વિપ્ર પૂજવા તો નહિ દેયૂં, આપી પૃથવી પાછી લેયૂં; ૩૦૨
બાધૂં જૈન કરાવૂં ગામ, કરૂં અપાસરા ઠામે ઠામ;
રૂદ્રાક્ષ તુલસી ન ઝાલો હાથ, કર નોકારવાલીનો સાથ; ૩૦૩
બીલ પત્ર ચુંટવા નહી દેયૂં, માટી પૂજે તેહેને દંડ દેયૂં;
શ્રી ભાગવત શ્રવણે નવ ધરો, પાઠ ભગતાંબરનો કરો; ૩૦૪
આરન્યા સહુને આદર દીજીયે, આપી આર ભોજન કીજીયે;
પિત્રી દિવસ ઉપર નહી પ્રીત, અરિહંત તણાં ગવરાવૂં ગીત; ૩૦૫
તાહ્રોરી આણુ જાહાં સુધી ફરે, એવો ધરમ સહુકો આચરે;
પાંચ દરશન પાખંડી કરો, માહારો બોલ મોહોનો એક ખરો. ૩૦૬
એહેવો ચલાવૂં જારે ધરમ, તારે કહું હૂં મનનો મરમ;
ખરૂં માને તો કોલ જ આલ, નહી તો તાહરે મારગ ચાલ. ૩૦૭

૨૯૭ કરાત. ચલાતું. ૨૯૮ તજતું. મુકાતું સરાધ. ૨૯૯ પખળાતું. ૩૦૦ નોકરવાલી. ઝલાતું. તેડું. પખ. ૩૦૧ વપરાતું. કરાતું. ચલાતું. ૩૦૨ નાંખુ. દેયું લેયું. ૩૦૫ વિ. કીજીયે-કીજી ૩૦૬ પાખંડી.

તારે વિક્રમ વિસ્મે થયો, પંડિત સામૂં જોઇ રહો;
કરી ચંડાસે જો જો વાત, એ વાતે થાયે ઊતપાત. ૩૦૮
મેલો બ્રાહ્મણ નગરના સહુ, બુધ વિચારી જો જો બહુ.
તેડા મોટમોટેરા ઋષિ, બેઠા મહીપત તેહેના મુખી. ૩૦૯
એકાંત તેડી પૂછી ગુજ્ય, મુજને શી આપો છો સજ્ય?
કાંઇક વિદ્યા તમારી કરો, કેહેવાનો નથી આશરો. ૩૧૦
જિતો વિદ્યા તે આગળ પડે, તો તો તમને સંકટ નડે;
હૂં તો હવડાં ગરજુ ઘણો, કોલ આપવો પડશે એ તણો. ૩૧૧
ઇષ્ટ ઉપાસન કરો કાંઇ પાઠ, ચલાવો કાંઇ તમારો ઠાઠ;
નહિ તો પંડિત પાણી જશે, જશ તો એ જતીનો થશે. ૩૧૨
ગરજુ ને ઘેહેલો સમતુલ્ય, મોહોબારી કાહાડી મેં મૂલ;
તમો મણિ શીરના માહરા, વિચારો દલમાં ડાહરા. ૩૧૩
વિપ્ર બોલ્યા તે વેદિયા, ભોળા બ્રહ્મવિદ્યા ભેદિયા;
ચડો ક્રોધ વ્યાપો દેહઝાળ, આપ જીવને દીધી ગાળ. ૩૧૪
તે આવા રાજાને પાસઃ અધિપતિ મૂક અમારી આશ,
અમો કામણ કાંઇ નથી જાણતા, એવડી અકલ નથી આણતા. ૩૧૫
કાલ વલી કો માણુસ મરે, તમો કેહેશો કે જીવતાં કરે;
અમથી તો સાજો નહી થાયે, કરવૂં હોય તે કરજો રાયે. ૩૧૬
કુળધરમ તજશો જો આપ, તો તાહોરા પરીયાનાં પાપ,
વરત અમાહારી એહેને આપ, પૂજ્ય કરીને એહેને થાપ. ૩૧૭
સુખિયા કે અમે દુખિયા થશૂં, જીવ જીવાડીસે તાંહા જશૂં. ૩૧૮

દુહા

વિચાર કરો મન વિક્રમેઃ એ તો માઠો મરમ,
લેસૂં પાર એ પૂજ્યનો, રાખે ઈશ્વર ધરમ. ૩૧૯

---

૩૦૮ જોઇ-જો ૩૦૯-બ્રંમરષી. મષી. ૩૧૦ વીદ્યા. ૩૧૧ જિતો-જતો. ગરજુ-ગજુ. પડેસે. ૩૧૨ જસે. થસો ૩૧૩ માહરા. ૩૧૪ બ્રમ. ૩૧૬ કરતું. ૩૧૮ સુખીયા. દુખીયા.

આટલાં જમ કૌતગ કરૂં, તમ એક તમાસો એહ, ૯
હરખ હણૂં નહિ એહનો, તેહેમાં નહિ સંદેહ. ૩૨
વિક્રમ કહેઃ સુણુ વરતીયા ! કોલ તો હવડાં દેયૂં,
કદાચ કામ કરે નહિ, તો હૂં શૂં તાહારૂં લેયૂં ? ૩૨૧
તાહારો દંડ તૂં કહે મુખે, સાંભળે સઘલો સાથ,
જો ખોટા તમો પડો, તો ડંડે પારસનાથ. ૩૨૨
સાક્ષી કરો શ્રાવક સહુ, લખો અખર તે નામ,
જૂઠા પડો તો તમ સહુ, દંડે બાધૂં ગામ. ૩૨૩

ખોટો પડૂં તો મારજો, તમ શિર નહિ તે પાપ,
દંડ ગમે તે દે મુને, એમ કહ્યું મુખ આપ. ૩૨૪

ચોપાઈ

પરસપરે વચન ભાખિયા, તેહૅના સહુ રાખ્યા સાખિયા;
રાયે જિતે તો જૈન જ મરે, જૈન જિતે તો જૈન જ કરે. ૩૨૫

પછે વરતીયે વિદ્યા કરી, એકાંત જઈ બેઠા તે ફરી;
બલ પોતે રાખે દેહને, ચાંડાલી વશ છે તેહને. ૩૨૬
માહા દૈવત તેમાં પરચંડ, લોપી ન શકે કો પાખંડ;
ચેટકને તો ચેલા કરે, કામણુ પાગે બાંધીને ફરે. ૩૨૭
પ્રેત પાસ ચંપાવે પાય; અહોત્તેર વ્યાધિની રાયે,
તેહે જતીને રેહે હજુર, બલ રાખે છે સાગર પૂર. ૩૨૮
પૂજ નીચ વિદ્યા પરવરે, અઘોરી જે કારજ કરે,
નીચ ઠામ આપે જઈ આહાર, હરખે ચંડાલી અતિ અપાર. ૩૨૯

૩૧૯ લેયું. રાયે. ઈસ્વર રાયે ધરમ. ૩૨૧ હું લેયું ૩૨૨ દ. મુખે. ૩૨૩ અખર ૩૨૪ પેટિ. પડું. કહું. ૩૨૫ સાખીયા. ભાખીયા જીતે. જૈન્ય. ૩૨૬ બીપલ ૩૨૭ પાખંડ. ૩૨૮ રાયે.

ત્રાસ જક્ષણી પાસે ભૂપ, તે પણ શક્તિનો છે રૂપ;
ચડી, ચડાલી ને શાકની, પૈશાચિકી, ગોડાઇ ઘણી. ૩૩૦
કરણુ, પીશા કૌતગ કોડ, છતવત છત્રીશે જોડ;
તેહમા વરતીયે સાધી એક, વશ કરૂ છે તેહ વિવેક. ૩૩૧
આવી જખણી તેણી જાગ, હવા પૂજ્ય! રૂડેરૂ માગ
માહારૂ નામ છે જક્ષણી, આપો ભોગ કીધી સખણી ૩૩૨
વિવેક વચન વરતીક બોલિયો, મન તણો પરદો ખોલિયો
કર સાજો પેનો પરધાન, ઊતાર એ રાજાનૂ માન ૩૩૩
માનતા ટાલૂ હરસિદ્ધિ તણી, જૈન વાત ચલાવૂ ઘણી,
મહાદેવ પૂજવા નવ દીજીને, એ ભનુ આપણુ કીજીયે. ૩૩૪
સાભળૂ હરસિદ્ધિનૂં નામ, જખણી કહે નહિ માહારૂ કામ,
પૃથવીપતિને પાછો વાલ, કહીયે આવજો વાહાણે કાલ. ૩૩૫
કરમાયૂ મુખ મૂકો નિશ્વાસ, પાછો આવો પુરપતને પાસ,
અધિપત પરમ દાડે આવજો, પરધાનને સાથે લાવજો. ૩૩૬
જમતમ કરી મનાવૂ મન, રાજદ્વાર આવો રાજન.
તેહ રાત અરધી તો થઈ, હરસિદ્ધ પાસ તે જક્ષણી ગઈ ૩૩૭
નિત્ય જાયે સેવાને કાજ માતા એક અચરત છે આજ,
તમ સેવક સતવાદી રાય, વશ કરવા તે વરતીક ચા'ય ૩૩૮
પરધાન તેથી સાજો થશે, તો, પરતાપ બ્રાહ્મણનો જશે;
કોડ પુરાણુ કહ્યાં મેં કથી, બ્રાહ્મણ ઈશ્વરમા અતર નથી. ૩૩૯
બ્રાહ્મણ વિષ્ણુ, બ્રાહ્મણ ઈશ, બ્રાહ્મણ (તે) શક્તિ, શ્રી જગદીશ,
બ્રાહ્મણ વરત ને બ્રાહ્મણ વેદ, મૂરખ રાખે એહૅમા ભેદ. ૩૪૦
ગાય નહિ પશુની જાત, સુવરણને નવ કહીયે ધાત;
તુલસીને નવ કહીયે પાન, તલને તો ન કહીયે ધાન. ૩૪૧

---

૩૩૨ સખણી ૩૩૩ રાજાનુ ચનાતુ ૩૩૪ દીજીને–દીજી ૩૩૪ સાભળૂ–સાળુ હરસિદ્ધિનુ ૩૩૬ પુરપત ૩૩૭ મનાતુ ૩૩૭ જવણુ ૩૩૮ પરતાપ–પરતા થસે જગે ૩૪૦ મૂરખ રાખે ૩૪૧ નવ–ન કહીને–ટીકે ૩૪૨ વૃક્ષ–વૃષ

પીપળાને ન કહીયે વૃક્ષ, એકાદશા ન કહીયે પક્ષ;
નદી નહિ ગંગા, નરમદા, તિમ મનુષ કહીયે નહિ કદા. ૩૪૨
વિપ્ર વહાલા છે તમને માત ! કેહેવા આવી છું એ વાત;
બલિદાન એહેનું ખાયૂં છૂં, વચન બાંધી પાસે જાયૂં છૂં. ૩૪૩
રાજાનો ગયો જો બોલ, નારીનૂં જો જાયે તોલ;
શાહુકારથી સાચૂં જાયે, અધિકારી ઉપમાની થાય. ૩૪૪
નાત તણૂં જો જાયે માન, દાતા ઘરથી જાયે દાન;
વીકાનૂ વચન જ ગયૂં, બીજાંૂ તેહેમાં તે શૂં રહ્યૂં. ૩૪૫
નીચ વસ્ત રાખે છે કને, તેણે વશ કીધી છૂં મને;
શકત ચાંડાલિની મહારૂં નામ, બીજે નહી ભોજનનો ઠામ. ૩૪૬
જતિ ઉપાસી છે માહરો, નરપત સેવક એ તાહરો;
રાજા દુભેથી અધરમ કરૂં, જતી દુભેથી ભૂખે મરૂં. ૩૪૭
માત ! શીખામણ દીજે તમો, તેહ કામ કરીજે અમો. ૩૪૮

દુહા

માતા કહેઃ સુણ જક્ષણી ! સાંભળ એ વરદાન,
મેહેલ ઉવેખી વરતીયો, સાજો કર પરધાન. ૩૪૯
પટરસ ભોજન અંનનાં, તેહ સમીપે જાયો,
એહ અન આપે તુને, (તે) ખાંત ધરીને ખાઓ. ૩૫૦
દૈવતવંત એ દેવતા, (જેહનૂં) ઉચ્છિષ્ટ ચંડાલી નામ,
આદ્ય અંત એ પક્ષણી, કરે જે ભારે કામ. ૩૫૧
રાજા નિત સેવે તુને, ભાગે એની ભૂખ,
ભોજન અંતે સતોખશે, સદા સરવદા સૂખ. ૩૫૨
નીછારે જવૂં નવ પડે, કરવૂં ન પડે પાપ,
પચામૃત પોષે તુને, એહ અધિપતિ આપ. ૩૫૩

---

૩૪૩ એહનુ ખાયુ છું. જાયુ છું. ૩૪૫ વીકાનૂ-વણીકાનું ગયુ. ૩૪૬ તેણે-તેને ૩૫૦ ખાંત. ૩૫૨ શ્રી રાજા. સુખ સૂ. ૩૫૩ જવુ. કરે.

ચોપાઈ

તેહ શકત રનીઆત જ થઇ, નીચ સંગની ભાવઠ ગઈ
અરૂણોદય ઉજેશે થયો, પુરપતિ પૂજાને ગયો ૩૫૪
લખપૂજણ હોંસેથી હાથ, બેની માત રાજાને સાથ
તાહેરા મનની ચિંતા તજજે, સુખે પૂજની પામે જજે. ૩૫૫
નરપત જાઉ ધરીને નેહ, જમ સુખ પામે એહેની દેહ,
કહેજે વજીર સાજે કર તું, જૈન્ય ધરમ ચલાવું હું ૩૫૬
કોટી ઉપાય અદકેરા કરે, એથી અરથ એક નહી સરે,
ચતુર હતો પણ ફાવ્યો ચોર, ખોચી લીધૂ એહેનૂ જોર. ૩૫૭
તુને ગમે તે દેજે દંડ, ફરી એહેવૂ ન કરે પાખંડ
ગયો જારે પોતાને ઘેર, હુ કહુ કરજો એક પેર. ૩૫૮
અમૃતભોજન થાળી ભરો, નૈવેદ ઇષ્ટ દેવતાને કરો,
પૂરૂ ભોજન થાયે જાહરે, ગ્રાસ ત્રણ મૂકો તાહરે. ૩૫૯
કહુ મન્ત્ર તે સાભળ કરણ, ઉચ્છિષ્ટ ગ્રાસ મૂકી ત્રણ ધરણ,
ઉચ્છિષ્ટ ચાડાલિની જક્ષણી, બલિદાનથી થાશે સખણી. ૩૬૦
તેહને ત્રુઠેથી દુ ખ જશે, એ પ્રધાન તે સાજો થશે.

રૂડી શોભા એહની હવી, પામો વિદ્યા નૌતમ નવી ૩૬૧
જોશીથી નવ વૈદા થાયે, વેદીએ ગીતા તો ન ગવાયે,
ભૂપત શિર ન લેવાયે ભાર, તિથિ અરથ ન સારે વાર. ૩૬૨
કામ કરી ન શકે જે રાય, તે ગરીબ એક કિંકરથી થાય,
કૂસ આભાસ કરે સહુ કોયે, તેહ કામ બીજે નવ હોયે ૩૬૩

---

૩૫૪ ઉજેસે પુજાને ૩૫૫ તજજો તજે ૩૫૬ કે પ્રતિમા આ કડીનો પાઠ ગોટાળા ભર્યો છે તે આમ છે –નરપત જ્હે જાઉ ધરીને નેહ, નર સુખ પામે એહની દેહ, વજીર સાજો કરજે તુ જૈન્ય ધર્મ ચલાવુ હુ આમા જ્હે શબ્દ છે તે બીજી પ્રતિમા હોવો જોયએ, પહેલીમા નહીં, સદર્ભ જોતા તેનો ફર તેથી કર્યો છે તુ ચલાવુ હુ જૈન્ય ૩૫૭ ખોચી એહનુ ૩૫૮ હુ મ્હુ ૩૬૧ દુવજરો પરો ૩૬૨ તો નન્તો.

સૂણું રાયે વચન તે ઘણું, મ્હારે માથે બલ તમ તણું;
મુજને છે તાહરો વિશ્વાસ, અહરનિશા, પૂરે છે આશ. ૩૬૪
મુજને ખાંપણુ તે તુજને લાજ, તુજ પ્રતાપ કરૂં છું કાજ. ૩૬૫

દુહા

વિક્રમસેન વાયદા સમે, ચડી થયો અસવાર,
ગયો પોસાલે પૂજ્યની, ક્ષણું ન લાગી વાર. ૩૬૬
શ્રાવક જતિ અતિ આરજા, મળિયા જોવા મરમ;
પરધાન એ સાજો થશે, ચલાવશે એ ધરમ. ૩૬૭
કહે રાજાજીઃ શીઘ્ર કર, જે વિદ્યા તમ હોય,
નહિ તો દેયૂં શૂળીયે, દેખે દેશ સહુ કોયે. ૩૬૮

એકાંતે આસન કરી, ,ધરૂં એકચિત્ત ધ્યાન,
નિતે કરતો તેમ કરૂં, બહુ આપ્યાં બલિદાન. ૩૬૯
કોટી ઉપાય કરી મુયો, પણુ કોય ન આવૂં પાસ,
સવા પોહોર સહેજે ગયો, મૂકી મનથી આશ. ૩૭૦

વાયદો કરો તે વહી ગયો, રાજા પામો ગરવ,
હુકમ કરો હાથે ચકી, વીંટી વરતીક સરવ. ૩૭૧
આઠ સહસ ને ત્રણુ શત, ઉપર પૂરા એકવીસ,
એક એક રામે કરી, ચુંટાવ્યાં સહુનાં શીશ. ૩૭૨
ટાલ પડાવી તાલુએ, ચુનો ચિત્રો તે ઠામ,
એક વસ્ત્ર વણુ કાછડા, વદન કરાવ્યાં શામ. ૩૭૩
અણુાવા ખર ઓડના, કીધા સહુ વાહન,
કાડાં નગર ઊજેણુથી, લેવરાવૂં માહા વન. ૩૭૪
મોકલા મારૂ દેશમાં, ઉત્તર રહો નિશ દિશ,
પૂરવ દખણુ આવશો, તો તેર છેદૂં શીશ. ૩૭૫

૩૬૪ માહ્‌રે માથે તો બલ ઘણુ તમ તણુ. ૩૬૬ પણું. ૩૬૭ જતી. ૩૬૮ કરે-કરે. શીઘ્ર. દેશુ. ૩૬૯ નીને. ચીત્તે. ૩૭૦ મુયો-કોટી. આવું. આસા. ૩૭૩ ચીત્ર ૩૭૪ લેવરાવું (વ્યું). ૩૭૫ નીશદીશ. આવશો છેદુ.

અખત અડદે પૂજિયા, બળતાં ઈંધણ પૂંઠ,
વાજે વાજાં રાજનાં, લોક જુએ સહુ ઠુંઠ. ૩૭૬
ચડે માનની માલીયે, જોવા કારણ જાયે,
ઘેર ઘેર ને બાહારેથી, નર નારી સહુ ધાયે. ૩૭૭
હે હે હે હે સહુ કરે, ઉડાડે બહુ છાર,
ફટ ફટ,ફટ સહુ કો કરે, ગુણહીણ તૂં ગુમાર. ૩૭૮
દુઃખ પામે છે બહુ જણા, એક કરૂં અજાણ,
બેસે પાપી કો એકલો, (તો) બોલે બાધૂં વાહાણ. ૩૭૯

ચોપાઈ

તાલી વાજતે કાડા સહુ, જૈનમારગી લળિયા બહુ,
નરનારી સહુ નંદા કરે, દેખે તેહવૂં તો લોક જ લહે. ૩૮૦

દેશાટો દીધો સહુ જતી, મોહોલે આવો પૃથવીપતિ;
બત્રીશી રસોઇ કરી, ભોગરત્ન થાળીમાં ભરી. ૩૮૧
ઈષ્ટદેવ આગળ જઇ ધરૂં, ભોજન મનભાવંતૂં કરૂં;
આસ ત્રણ રહૂં છે ધાન, મંત્ર ભણી મુકાં બાલિદાન. ૩૮૨
ઉચ્છિષ્ટ ચાંડલી જોગણી, ભણો મંત્ર આપી ભોગણી;
શુભ દેવી તે પામી સુખઃ માગ માગ મહીપત ! તૂં મુખ. ૩૮૩
કેહે તો ચેટક કાહાડૂં દૂર, કામણૂં કામણનાં પૂર;
કેહે તો વશ કરૂં પરનાર, કહે તો એરિ ચલાવૂં પાર. ૩૮૪
કેહે તો ઘેહેલાને ડાહો કરૂં, મારણ મોહણ વિદ્યા ધરૂં;
કેહે તો દેશ બાધો કામણૂં, કેહે તો જલમાં મૂકું નામણૂં. ૩૮૫
કેહે તો દુશમન મારૂં મૂઠ, કેહે તો કહૂં જે બોલે પૂઠ. ૩૮૬

દુહા

મહીપત કહે સૂણ માવડી ! હવડાં તો એ કાજ,
વજીર ઘેહેલો થઇ પડો. કર સાજો તૂં આજ. ૩૮૭

૩૭૮ તું. ૩૭૯ કરે બાધું. ૩૮૦ તેહવું. ૩૮૩ સૂભ. સૂખ મૂખ. ૩૮૪ વસ. પારૂં. કામણૂં-કામણ. ૩૮૭ તું.

સુણ્યું રાયે વચન તે ઘણું, મહારે માથે બલ તમ તણું;
મુજને છે તાહરો વિશ્વાસ, અહરનિશા, પૂરે છે આશ. ૩૬૪
મુજને ખાંપણુ તે તુજને લાજ, તુજ પ્રતાપ કરૂં છું કાજ. ૩૬૫

દુહા

વિક્રમસેન વાયદા સમે, ચડી થયો અસવાર;
ગયો પોસાલે પૂજ્યની, ક્ષણું ન લાગી વાર. ૩૬૬
શ્રાવક જતિ અતિ આરજા, મળિયા જોવા મરમ;
પરધાન એ સાજો થશે, ચલાવશે એ ધરમ. ૩૬૭
કહે રાજાજીઃ શીઘ્ર કર, જે વિદ્યા તમ હોય,
નહિ તો દેયૂં શૂળીયે, દેખે દેશ સહુ કોપે. ૩૬૮
એકાંતે આસન કરી, ધરૂં એકચિત્ત ધ્યાન,
નિતે કરશો તેમ કરૂં, બહુ આપ્યાં બલિદાન. ૩૬૯
કોટી ઉપાય કરી મુયો, પણુ કોય ન આવૂં પાસ,
સવા પોહોર સહેજે ગયો, મૂકી મનથી આશ. ૩૭૦
વાયદો કરો તે વહી ગયો, રાજા પામો ગરવ,
હુકમ કરો હાથે થકી, વીંટી વરતીક સરવ. ૩૭૧
આઠ સહસ્ર ને ત્રણુ શત, ઉપર પૂરા એકવીસ,
એક એક રોમે કરી, ચુંટાવ્યાં સહુનાં શીશ. ૩૭૨
ટાલ પડાવી તાલુએ, ચુનો ચિત્રો તે ઠામ,
એક વસ્ત્ર વણુ કાછડા, વદન કરાવ્યાં શામ. ૩૭૩
અણુાવા ખર ઓડના, કીધા સહુ વાહન,
કાડ્યાં નગર ઊજેણુથી, લેવરાવૂં માહા વન. ૩૭૪
મોકલા મારૂ દેશમાં, ઉત્તર રહો નિશ દિશ,
પૂરવ દખણ આવશો, તો તો છેદૂં શીશ. ૩૭૫

૩૬૪ માહરે માથે તો બલ ઘણુ તમ તણું. ૩૬૬ થયું. ૩૬૭ જતી. ૩૬૮ કરુ–કરે. શીગ્ર. દેયુ. ૩૬૯ નીતે. ચીતે. ૩૭૦ ક્રી–કોડી. આવું. આસા. ૩૭૩ ચીત્ર ૩૭૪ લેવરાવું (વ્યુ). ૩૭૫ નીશદીશ. આવશો છેદુ.

દુહા

વિક્રમ કેહે વજીરને, સત બોલ તુ આપ;
તેહમાં ભેદ કરૂ અમો, (તો) બ્રહ્મહત્યાદિક પાપ. ૪૦૦
રાખીશ માં કાંઇ ખરખરો, ઉપજશે મુજ નેહ;
શિવ સમેત સાક્ષી સભા, કેહે મન ભાવે તેહ. ૪૦૧
સભા સહુકો સાભલે, તમ કહે પરગટ આજ;
પછે તાહારી ને માહરી, ઈશ્વર રાખે લાજ. ૪૦૨
રીઝ્નૂ પણ ખીઝ્નૂ નહિ, સણ વિવેક વાક;
જુઠુ કેહે તું તેહમા, તો શ્રી સુરજ સાખ. ૪૦૩

ચોપાઈ

સમ દીધા માટે સાભળો, કહુ મૂકી મનનો આબલો;
પરથમ નૌકામેં નરખૂ આહ, વિચાર કરો આપે મન માહ. ૪૦૪
હુ જાણૂ નોકાને સાથ, કદાચ એ આવે જો હાથ;
એહેવૂ કહી લાલચમા પડો, ઘાટ માહરા મન સાથે ઘડો ૪૦૫
કદાચ તાહા ગયે હુ મરૂ, તો નોકા નારીને સ્યૂ કરૂ;
તાર કડે આવા વડવીર, (મેં) નૌકા દેખાડુ સાગરતીર. ૪૦૬
કેહેતામા તમો ઝપાવિયૂ, સરવે હાથ તાહરે આવીયૂ,
તે મુને દેખાડ્યૂ દ્રષ્ટ, તેહેનૂ માહારા મનમા કષ્ટ. ૪૦૭
હુ વાહાલો ન કરત જો દેહ, તો લેતો માલખજાનો એહ. ૪૦૮

દુહા

તે દુઃખે ઝુરૂ અમો, મેં વાહાલો કીધો દેહ;
જો પડત નૌકા વિષે, તો દુવે વુઠા મેહ. ૪૦૯
પ્રશ્ન યોજે પડો નહી, જો હિમ્મત આણુન ઘરે;
નૌકા વૃક્ષને નારિયો. તે સરવે લાવત ઘેર ૪૧૦

---

૪૦૧ રાખીસ ૪૦૨ માહરી માહારી ૪૦૩ રીઝુ ખીજું ૪૦૪ નરુ ૪૦૬ દેખાડુ ૪૦૯ દુધે. ૪૧૦ હીમત

લોકાપવાદ જો ઊતરે, તો રહે મારૂં માન,
હું ઉપાસિક તાહરો, આપું નિત બલિદાન. ૩

માહરો મંત્ર મુખે ભણી, છાંટ ગંગોદક નીર,
બત્રીસ લક્ષણો એ થશે, સાંભળ વડહથ વીર ! ૩

પરધાન ઘરે મહીપત ગયો, આણ્યું ગંગોદક વરત,
સાજો તાજો ડાહ્યો થયો, પરધાન રાયેનો તરત. ૩૯

માન દીધાં ઘણાં મહીપતિ, તેડા તે સભા માંહેં;
ખલક એક સરવે, જુવે નરનારી સહુ તાંહેં. ૩૯

રાયે પૂછાવ્યું લોકપેં, કહો રહ્યા'તા કાંહે,
દિવસ અલેખે ભાગિયા, શું દુઃખ પ્રગટ્યું તાંહે. ૩૯

ચોપાઈ

પરધાને મન મેહેલ્યા ગરવ, કહ્યું સભા સાંભળતાં સરવઃ
પરથમ આજ્ઞા માગી ગયો, કરી જાતરા સુખિયો થયો. ૩૯૩
ગયો વાડિએ એક જ દન, નૌકા દીઠે હરખ્યું મન,
લાગો મોહ પડ્યો હું તહિં, પ્રાક્રમ કરે તો પામો નહિ. ૩૯૪
કરીક સરીખું થયું શરીર, મહારાજ પધારા વિક્રમવીર;
પાયું નીર કરૂં દેહ સુખ, ઓળખાણ કરીને પૂછ્યું દુઃખ. ૩૯૫
સાંભળી દુઃખ રાજા ભાવિયો, નૌકા નાર લેઇ આવિયો;
વાંહાં નાવત જો વીર સુજાણ, તો તો મહારા જાવત પ્રાણ. ૨૯૬
સ્ત્રીયો ત્રણ ને દીઠા દ્રવ્ય, શોભા નરખી સઘળી સરવ;
પછે ઘેહેલો થયો તે લહું, માહારે મોહોડે તો નહી કહું. ૩૯૭
કેહેતાં આવે છે બહુ લાજ, કરે કોપ રાય, વણસે કાજ;
કેહેતાંમાં જીવેથી જાયું, ભરી સભામાં હળુયો થાયું. ૩૯૮
તે વાત સહુને મન વસી. ખડખડી સભા, સહુ હસી. ૩૯૯

૩૮૮ નીત નીત ૩૮૯ થસે. ૩ સાજે-સાતો ૩૯૨ પુછાવ્યું પ્રગટ્યું. ૩૯૩ સુખીયો. ૩૯૪ પામો-પોમો ૩૯૫ કરીક ુ સુખ. દુખ. ૩૯૬ ભાવીયો. આવીયો સુજાણ. ૩૯૮ રાયે. વણસે. જાયુ પાયુ

દુહા

વિક્રમ કેહે વજીરને, સત બોલ તૂં આપ;
તેહેંમાં ખેદ કરૂં અમો, (તો) બ્રહ્મહત્યાદિક પાપ. ૪૦૦
રાખીશ માં કાંઇ ખરૂખરો, ઉપજશે મુજ નેહ;
શિવ સમેત સાક્ષી સભા, કેહે મન ભાવે તેહ. ૪૦૧
સભા સહુકો સાંભળે, તમ કહે પરગટ આજ;
પછે તાહારી ને માહરી, ઇશ્વર રાખે લાજ. ૪૦૨
રીજૂં પણ ખીજૂં નહિ, સણું વિવેક વાક;
જુઠ્ઠુ કેહે તૂં તેહમાં, તો શ્રી સૂરજ સાખ. ૪૦૩

ચોપાઈ

સમ દીધા માટે સાંભળો, કહું મુકી મનનો આંબલો;
પરથમ નૌકામેં નરખૂં આંહ, વિચાર કરો આપે મન માંહ. ૪૦૪
હું જાયૂં નૌકાને સાથ, કદાચ એ આવે જો હાથ;
એહેવૂં કહી લાલચમાં પડો, ઘાટ માહરા મન સાથે ઘડો. ૪૦૫
કદાચ તાંહાં ગયે હું મરૂં, તો નૌકા નારીને શું કરૂં;
તાર કેડે આવા વડવીર, (મેં) નૌકા દેખાડું સાગરતીર. ૪૦૬
કેહેતામાં તમો ઝંપાવિયું, સરવે હાથ તાહરે આવીયૂં;
તે મુને દેખાડૂં દ્રષ્ટ, તેહેનૂં માહારા મનમાં કષ્ટ. ૪૦૭
હું વાહાલો ન કરત જો દેહ, તો લેતો માલખજાનો એહ. ૪૦૮

દુહા

તે દુઃખે ઝુરૂં અમો, મેં વાહાલો કીધો દેહ;
જો પડત નૌકા વિષે, તો દૂધે વુઠા મેહ. ૪૦૯
પ્રશ્ન યોગે પડો નહી, જો હિમ્મત આણુન ધરે;
નૌકા વૃક્ષને નારિયો. તે સરવે લાવત ઘેર. ૪૧૦

---

૪૦૧ રાખીસ. ૪૦૨ માહરી માહારી. ૪૦૩ રીઝું. ખીજું. ૪૦૪ કહુ ૪૦૬ દેખાડું. ૪૦૯ દુધે. ૪૧૦ હીમત.

મહીપત એ છે માનવી, નથી સીંગ શીરપાંચ;
પડતો તો એ લાવતો, નાવત ઉંડુની આંચ. ૪૧૧
વસ્ત પડો હોયે વાટમાં, જે પેહેલો મારગ જાગે;
તે હાથ તેહને જડે, શૂ અચરત તે માહે। ૪૧૨
દોષ કોહોને દેતો નથી, સભાલૂ છૂ હૂ કરમ,
હવે જે આશા કરૂ, તે નહિ માહારો ધરમ. ૪૧૩
ભરતામાંહે ભરે સહુ, તેહની શાની તાંત;
જેણે મન ચલાવિયૂ, આવ્યૂ તેહને હાથ. ૪૧૪
એહવો શોચ મેં તાંહા કરો, ન લહો મોટો મરમ;
હઈડું હાથ રહૂ નહિ, થઇ ગયૂ ચિત્ત ભ્રહ્મ. ૪૧૫
તેહ શોભા વખાણુતે, હવડા ઘેહેલો થાયૂ.
માટે ગગાનીરમા, ઝપાવાને જાયૂ. ૪૧૬
શીદ ઝપાવે હદેમા? શીદ ધરે છે લાજ?
તાહાથી મેં મનમાં ધરૂ, જે સરવે તાહારે કાજ. ૪૧૭
ત વેળા તેણી ઘડી, તેહ સભા તે ઠાર;
સોપૂ સરવ પરધાનને, ક્ષણુ ન લાગી વાર. ૪૧૮

ચોપાઈ

રાયે હાથ ઓપો'તો કોલ, બોલી ન શકી તે કો બોલ;
છે ઝાઝૂ પણુ સક્ષેપે કહૂ, પરાક્રમ લખ્ય લોકે લહૂ. ૪૧૯
જુડો જણુ જુદૂ જાણુશે, અન્યાઇયો અતર આણુશે,
રામ કથા રસ પરમ પવિત્ર, વારૂ રૂડુ વિક્રમ ચરિત્ર ૪૨૦

દુહા

વિક્રમમહિમા સાંભળે, આણીને મન નેહ;
પાતિક તો પ્રને થશે, દાન ભુધ રહે દેહ ૪૨૧

૪૧૩ દોસ આસા ૪૧૫ નહિ–નહુ ૪૧૬ વીખાણુતે ૪૧૮–સોંપુ ષણૂ ૪૧૯ સહી સંપેપે મ્હુ–બહુ ૪૨૦ વારૂ રૂડૂ ૪૨૩ નદી–તે, પણુ અહીં 'નહીં'ની જરૂર છે

વ્યાધ શોક પીડે નહિ, ગ્રહ પીડણ નવ થાયે;
ઈશ્વર તો કરણા કરે, જે શીખે સાંભળે ગાયે. ૪૨૨
કથા સૂણીને જે કરે, અન્ન, વસ્ત્ર, દીપ, દાન;
નહીં નાગો ભૂખો રહે, માત હરસિદ્ધનું માન. ૪૨૩
એહવો જો પ્રાક્રમ કરો, તો તો ધરજો પાય;
નહિ તો દાંડી પૂજજો, પ્રીતે પરદખણાય. ૪૨૪
એહવું કહીને પૂતળી, ગઇ આપે આકાશ;
એહ કથા પૂરણ હવી, કહે કવિ સામળદાસ. ૪૨૫

ઇતિ નૌકાની કથા સંપૂર્ણ

ઈતીશ્રી સીંહાસન બત્રીસે વીક્રમ **ચરીત્ર કવી** શ્રી શ્રીગોડમાલવી શ્રીનગરવાસી ત્રીવાડી વીરેસ્વરસૂત સામલદાસ૭ **વીરચીતાયાં** પંચદશ* કથા સપુરણ શ્રીરસ્તુ શ્રી સ્તુ.

વાર્તા ૧૫ મી મૈના–પોપટની, પુતળી વૃંદા

ચોપાઈ

શ્રી ગણપત્યના પૂજું પાય, શુદ્ધ બુદ્ધ સ્વામી રૂડો રાય;
સિદ્ધિદાતા સુખ દેયણ દેવ, શુભ કામે સદા શુભ સેવ. ૧
શુભમતિદેયણ તું સરસ્વતી, મયા કરી દ્યો નિર્મળ મતિ;
કરો કૃપા રસના જાહરે, કરૂં ગ્રંથ ગીરૂપો તાહરે. ૨
સહુ કવિયાં આગળ કરજોડ, કહું કો રખે દેતા ખોડ;
ગણ અખ્યર ભણું નહિ ભેદ, ક્ષણમાત્ર ન કરશો ખેદ. ૩
વાયુવશે તરણ જિમ જાય, (તિમ) કહેવામાત્ર છે માહરી કાય;
કરતા હરતા ઈશ્વર આ, ખરી વેદ પુરાણે છાપ. ૪
આરાધન ધિંગડમલ તણી, ધોળી ધજાતણો જે ધણી;
એક સમે શ્રી ધારાધીશ, સમરણ કીધું શ્રી જગદીશ. ૫

---

* આ કે. પ્રતિની વાર્તાની સંખ્યા દર્શાવે છે. બાકી મૂળમાં તેમ જ અન્ય ૬ વ પ્રતોમાં આ વાર્તા ચૌદમી છે. ૫ ધીંગડમલ.

ભોજરાજ ભારે ભડભૂપ, અતુલ તેજ અધિક તનુરૂપ;
ભાગ્ય પોતાને મન ભાવિયો, લાખીણું આસન લાવિયો.
હરખ ધરી ઘણું મનહેત, બેઠો ભૂપત સભા સમેત;
જોઇશ મુહુરત રૂડો લાગ, જુગતે માંડે જમણો પગ.
સહેજે સ્પર્શ કરે જેટલે, વૃંદા વાણી કહે તેટલે;
ભૂપતિ ભોજ! મ કર તૂં ભાર, વિક્રમ સરીખો નહી દાતાર.
પારકું દુઃખ દેખી દિલદાઝ, પરકાજ કરે તન તાજ્ય;
તેહવા થાઓ તો પાયજ ધરો, નહિ તો પ્રીતે પૂજા કરો.
પગ ખેંચી જોઆ બે પાણ, કહે વિક્રમમહિમા ગુણવાણ.

દુહા

વૃંદા કહે વિક્રમ સુણો, હેતે સુણો તમે કાન;
પ્રીછી જુવો પુરાણમાં, જેહ લખ્યાં છે પાન.
હું જાણું તે હું કહું, મુકે મુઠી જેમ;
એહુ બાંધાં અરણવ વિષે, તેહ પ્રકારે તિમ.
ઉજ્જેણી અતિ રળીયામણું, નવતેરી નિજ નામ;
પવિત્ર ભોમી તીરથ તપે, ગુણસાગર એ ગામ.
મહાકાલેશ્વર મહાજતિ, શકિત સાચી હરસિદ્ધ;
બાવનવીર ઉભા આગળા, અષ્ટસિદ્ધિનવનિધિ રિધ.
ગુણવંતી ગંગારૂપી, ક્ષિપ્રા[15] નિરમલ[16] નામ;
અખિપત્ત ઉજ્જલ અતિ, ઘણાં કરે નિત કામ.
દુઃખ ન વ્યાપે દેશમાં, સુખ સાગર પૂરપેર;
લીલા લેહેર લખમી ઘણી, મહીપતિ મનમાં મેહેર.
આનંદ નિત્ત નિત્ત અતિઘણો, નહી એક વાતની ન્યૂન;
સહુ લોક એહવૂં કહે, જે કરીઈ ઝાઝાં પુન્ય.
એક સમે રાજા ચઢ્યો, સેના સહિત શિકાર;
દેઇ દદામે દુદુભી, અલખત અપરંપાર.

---

૬ ભાવીયો લાવીયો ૯ દીન. ૧૧ સુણો. ૧૬ પુર. ૧૭ ન્યૂન. ૧૮ સકાર.

અશ્વ અધિપતિ ખેડિયો, ગયો એકલો વન;
બીજે મારગ સેન્યા વળી, કોય ન જાણે અન્ય. ૧૯
દવ બળતો દીઠો તિહાં, રાજા પોહોતો તાંહ;
નાસે જનાવર દહો દિશા, મહીપતિ પોહોતો માંહ. ૨૦
કૌતક દીઠૂં કારમૂં, રાજાઈં તે દીશ;
પોપટ એક છે પીળડો, રાતિ મણી છે શીશ. ૨૧
નાહ્યો જઈ નદી વિષે, ધરયૂં ઇશ્વરનૂં ધ્યાન;
દવમાં પડવા દિલ ધરયૂં, મનસા સિધે માન. ૨૨
વિચાર કર્યો મન વિક્રમે, સહુ પંખી નાઠા જાય;
પોપટ કિમ પાસે રહ્યો, એ તો અચિરજ થાય. ૨૩
સ્તુતિ કીધી તિણે સુરજની, પડે અગ્નિમાં જિમ;
માં માં કહીને તે સમે, સહસ્ર દીધા છે સમ. ૨૪
ઈશ્વર આણુ દ્યૂં તુને, રામ દુહાઈ રાખ્ય;
જો તૂં પડે દવ વિષે, તો શ્રી સુરજની સાખ્ય. ૨૫
પોપટ તો પડતો રહ્યો, બેઠો વિક્રમને હાથ;
શા માટે તમે સમ કર્યા? બોલ્યો તેહને સાથ. ૨૬
જા મારગ તૂં તાહરે, પરવરો પોઢે પંથ;
હૂં માહારી હુંસે બળૂં, તાહરે શાની ચિંત? ૨૭
સત્યવાદી કહે શુક સુણો, આપ હત્યા કરે આજ;
કીયાં છૈયાં પરણાવવાં, કીયૂં ખોઉં છે રાજ? ૨૮
કીયાં વાહાણુ જ બુડિયાં, કીયો ખોહ્યો વેપાર?
કીયાં કલંક માથે ચઢે, કીયો પડે તુજ માર? ૨૯
વનમોંહે ચારો ચરો, પીયો નીવાણે નીર;
કીયાં દુઃખથી દેહ તજે, સહજ વાતે શરીર? ૩૦
પોપટ કહે પૂછ્યા તણો, તાહરે શાનો અરથ?
દુઃખ જાણી શૂં પામશો? ગાંઠ નથી કાંઈ ગરથ. ૩૧

૧૯ ખેડીયો. ૨૨ ધરયુ. ઈશ્વરનુ. ૨૫ દ્યૂ. ૩૧ શું આલીયા પુછ્યા.

જે કામે તમે આવિયા, તે કામ કરી તમે જાઓ;
પાવા દો મુને પાવકે, ખોટા સમ શું ખાઓ?
આપ દુઃખ જે કો કહે, તેહનું મુરખ નામ;
સંભળાવીને શું કરી શકો, આપે મહારૂં કામ?
વચન દીધું તે વિક્રમે, લે સાત પરીયાંનો કોલ;
ભાગું સંકટ તાહરૂં, સત્ય બોલે તું બોલ.
ઇશ્વર આણ સાચું કહે, દિલનું કહેને દુઃખ;
ગમશે જો ગોવિંદને, તો સહેજે કરૂં હું સુખ.
પંખી કહે પૂછું અમો, પ્રથમ તમારૂં નામ;
કીહાંથી આવ્યા કુણ છો? કિમ આવ્યા વન ઠામ?
નગર ઉજ્જેણીનો નરપતિ, વિક્રમસેન વડવીર;
સેવક ગૈબ્રાહ્મણ તણો, ધરમ વાત દઢ ધીર.
સંભવ રમવા શકારને, આવ્યાતા આ વન;
અશ્વ ખેંચી ઉભો રહ્યો, તજતો દીઠો (તું) તન.
આદ્ય અંત ઉતપત લગી, કહે તું વીતક વાત;
સુખ કરે તુજને સહજમાં, જે માહરી હરસિદ્ધ માત.

ચોપાઈ

કહે શુક: સાંભળ મહારાજ, કહું મારા દુઃખ કેરૂં કાજ;
અથઇતિ તણી કહું કથા, જે મુજને વીતી છે જથા.
રાજગ્રહી નગરીનો ભૂપ, ભૂપતઅરિંદમ એક ભારે ભૂપ;
તેહ નગરમાં શેઠ સુજાણ, પદમચંદશા નામ પ્રમાણ.
પુષ્પચંદ તેહનો સુત હોય, બત્રીસ લક્ષણો જુગતે જોય;
તેહને મુજશું અધિકી પ્રીત, વિનોદ વાત કહું બહુ રીત.
એક સમે બેઠા એકાંત, કરી વાત ભાગી મન ભ્રાંત;
વિધાતાએ લખ્યૂં કિહાં હશે, માહારો વિવા તે કિહાં થશે?

૩૮ સકારનો. ૪૧ શેઠ.

છપ્પય

સો કાયર એક શૂર, નાસતાં તે પણ નાસે,
સંગત જેહને જેહ, તેહને વળગે પાસે;
કાજળ કોટડી માંહે, તિહાં કાલા થઈ બેસે,
અડે રેખ કે રાંગ, રેખ પણ બીજું બેસે;
કામની સંગ કામી પુરુષ, કામવશ થાઈ સહી,
સામળ કહે સજ્જન પુરુષ, નારી નેહ કરવો નહી. ૫૬

ચોપાઈ

તે પોપટને વ્યાપ્યો કામ, ચૂક્યો ચિત્તથી તેહેને ઠામ;
જોરાવરી કર્યું તે જાર, કોપી તે તિહાં મેનાં નાર. ૫૭
પ્રાતરકાલ થયો જાહરે, સહુકો સૂતાં ઉઠાં તાહરે;
લીધી નારીઈ મેના હાથ, શેઠ બોલ્યો પોપટને સાથ. ૫૮
એક એકને પ્રીત છે ઘણી, બોલાવા માંડી આપણી;
તાહરે મેના બોલી તાંહ, બેઠી નારીના કરમાંહ. ૫૯
ગુજ્ય વાત નારીને કહી, રાતિ સમે વીતક જે થઇ;
જો પોપટને મારે તું, તો તાહેરે ઘર જીવું હું. ૬૦
માહરા વર્તનૂં કીધું ભંગ, અભડાવ્યૂં અમારૂં અંગ;
એ પોપટને શુળી ઘો, નહિતર માહેરી હત્યા લ્યો. ૬૧
કારણ રાતિતણૂં જે લહ્યું, નારીઇ શેઠ આગળ કહ્યું;
તમને પોપટ વાહલો ઘણો, અન્યાય પડ્યો એહ તણો. ૬૨
તોલા ન્યાય અમ એ આક, બિમાં તે કહો કુહનો વાંક;
નરનારીમાં કુણુ જ લંડ, દેવો ઘટે તે દ્યોને દંડ. ૬૩
શેઠ કહેઃ શુક! સાંભળ વાત, સત્ય કહે શૂં વીત્યુ રાત ?
આપણુ બે છૂં ઇહાં એકાંત, સુખે કહે ન રાખીશ ભ્રાંત. ૬૪
કહે પોપટઃ સાંભળ મહારાજ ! વાત કરતાં આવે લાજ;
રાતિ એક એ પાસે રહ્યો, પ્રેમદાને કામ પેદા થયો.

---

૫૭ મીના। ૬૪ સત્ય શેઠ. ૬૫ સાભળરે

હાવભાવ કટાક્ષ જ કરી, મુજને તો લીધો છેતરી;
નારી આગળ શું નરનું જોર ! કીધો ચતુરાઈ મુજને ચોર. ૬૬
નારી આગળ થાઉં સતી, વાંક તો નથી અમારો રતિ;
કહે શાહ: શેઠાણી સૂણો, શા અવગુણ ભેદાવણ ભણો ? ૬૭
તમારી મૈનાનો બહુ વાંક, ચુકવ્યો માહરો પોપટ રાંક;
જુવતી જુઠી નિશ્ચે હોય, પુરુષ વાંક ન કાઢે કોય. ૬૮
શેઠાણી કહે: મેના સુંદરી, કંથ આગળ મુને જુઠી કરી;
કહે સારિકા પૂરણવેર, પુરુષ ભૂંડા છે ઘેરે ઘેર. ૬૯
નરનારી સાચું સાંભળો, મુકી દ્યો મનનો આંબળો;

(પુરુષ જાતિની દુષ્ટતા)

ભૂંડા પુરુષતણી કહું વાત, જુઠી જાણો નરની જાતિ. ૭૦
લખનોર એક છે લાયક ગામ, નરસિંઘ નરપતિનું નામ;
લખેશ્વરી મહી ધનશા વસે, ધનક્ષય નામે તન એક તસે. ૭૧
પુષ્કર પાટણનો રાજન, શુભ સકોમલ તેહનૂં મન;
મલુકચંદશા મોટો શેઠ, પ્રેમાવતી પુત્રી છે પેટ. ૭૨
ધનક્ષય સાથે વિહવા કીધ, શ્રીફળ સોંપી કીધો સિદ્ધ;
કુલાચાર રાજસગુણ રીત, પરણાવ્યાં વરકન્યા પ્રીત. ૭૩
મીનારક પડૂં તે પેર, કન્યા રહી પિતાને ઘેર; ૭૪

દુહા

વરતણો પિતા મુયો, ગયો વણજ વ્યાપાર.
કપુત ઉઠયો કુલક્ષણો,, અવગુણ અપરંપાર. ૭૫
રમે જુવટૂં રોકડે, ગુણિકાને ઘેર જાય;
દામ સહુ દહૅવટ ગયો, કપુત પણાનો રાય. ૭૬
વેચ્યાં મંદિર માળીયાં, વેચ્યાં વસ્ત્ર શણગાર;
વેચ્યા ચોપડા ચિત્તથી, ખોલ્યો નગરમાં કાર. ૭૭

---

૬૯ શેઠાણી ૭૩ વીહવા. ૭૭ ચિત્તથી.

અન ન મળે ઉદરભરી, ન મળે દમડો દામ;
અન્યાય અધરમ ચાલે ઘણાં, કરે નિત કૂડાં કામ. ૭૮[^1]
દામ જતે દુનીયા ગઈ, ગયું સગપણ સરવ સાથ;
અકલ બુધ્ય આગળ ગઈ, આવી અધિક અનાથ. ૭૯
ગયો ગામ સસરાતણે, તેહને દીધાં માન;
ભલે શેઠ પધારિયા, આપ્યાં ફોફળ પાન. ૮૦
વસ્ત્ર વિવિધ કંઇ ભાતનાં, ખાનપાન રિધ્ય રીત;
જામાત્ર જાણીને જુગત શું, પૂરણ કીધી પ્રીત. ૮૧
રાખ્યો પૂરણ પ્રીત શું, પૂરણ એક જ માસ;
સાસરવાસો સજ્જ વર્યો, અતિ આનંદ ઉલ્લાસ. ૮૨
શ્યામા વોલાવી સાસરે, કોડ સાથે કંથ;
કોઈ બીજનું કેડે નહિ, પરવરિયાં પોઢેપંથ. ૮૩
શોભા તે તો છે સતી, શિરોમણુ સુંદર રૂપ;
પ્રતિપાલક પતિની કરે, ભક્તપણુ કેરી ભૂપ. ૮૪
વીસ દિવસ થયા વાટમાં, અરણ્વ આવ્યું એક;
વિચાર કરો મન વાણીઈ, વિપરીત છે જીવ વેક. ૮૫
દેવૂં માથે દોહિલૂ, રહેવા નહિ ઘરસૂત્ર;
ચરચા જોશે ચિંતની, આ નગરશેઠના પુત. ૮૬
લાજ જશે મુજ લોકમાં, કરશે કામની વાત;
મૂજ ઘેર નહિ રહે માનની, જાણુશે એહનો તાત. ૮૭
કંથ કહે; સૂણુ કામિની; આપ્ય મુને શણુગાર;
વાટે વિઘનજ હોઇ ઘણું, તસકર અપરંપાર. ૮૮
ઘરાણ્ાની ગાંઠડી, રાખી પોતા પાસ;
પાલેં પંથેં પરવર્યો, પ્રેમદા પુઠેં પાસ. ૮૯
મહા વનમાં એક કારિમો, મોટો આવ્યો કૂપ;
પાણી પીવાને મરો. ભામિની સાથે ભૂપ. ૯૦

[^1]: ૭૮ દુહા.

કાઢે પાણી કામની, પીયો કંથજી! આંહ;
કોટ ઝાલીને, કામની, નાંખી કૂવા માંહ. ૯૧
નાહો નગર તે નર ઘણું, પ્રીત પાપની પેર;
કેટલે દાઢે આવિયો, ઘણો પાપી તે ઘેર. ૯૨
કાંયક ખોહ્યું જુવટે, કાંયક દેવૂં દીધ;
કાંયક ગુણિકાઈ હર્યૂં, લખણે લાલચ કીધ. ૯૩

ચોપાઈ

કામની તેહ કુવામાં પડી, ઘણૂં દુઃખ પામી છે તે ઘડી;
સંકટ પડી તે ન જાઈ કહી, થોડૂં પાણી તે બુડી નહિ. ૯૪
પ્રલેકાળ તણી છે આંચ, દોહીલે દિવસ ગયા છે પાંચ;
વટેમારગુ તે બારણે, આવ્યો જલ પીવા કારણે. ૯૫
દીઠી નારી કૂપે પડી, તે તતક્ષણ કાઢી તેહ જ ઘડી;
દીઠી રૂડી રાજરતન, પૂછ્યૂં તેહનૂં ઠામ વતન. ૯૬
ગામ નામ પિતાજિતણૂં, ઘરજશ જાણીતૂં છે ઘણૂં;
દેહદુઃખ વેઠંતાં જાય, પીહર નગર પોતાના માંહ. ૯૭
મલિન વસ્ત્ર, ને દુર્બલ દેહ, નારી ઉપર સહુને નેહ;
વેગે કરી વધામણી વાત, હરખ્યાં માત તાત ને ભ્રાત. ૯૮
એકલી તૂં કિમ આવી પંથ? કિહાં ગયો કામિની તુજ કંથ?
કિહાં ગયા તાહરા શણગાર? કિહાં ગયાં ભર્યાં વસ્ત્ર ભંડાર? ૯૯
શા માટે થઈ દુર્બલ દેહ? તરુણી વાત માંડી કહો તેહ?
માનની કહેઃ સુણ મોરી માત, કહૂં વીતક માહારાની વાત. ૧૦૦
સ્વામી સાધ ઘણો માહરો, શાણો સુભગ દિલથી ડાહરો;
કરે ચાકરી માહરી ઘણી, ધન તન મન એ તરુણી તણી. ૧૦૧
પાણી માગતે દેતા દૂધ, સપુત શાહપુત્ર એ શુધ;
મળ્યા તસ્કર વિષમ વાટમાં, દાણો સાલુ ઘે ઘાટમાં. ૧૦૨

---

૯૩ લખણે-લખતે. ૯૫ પીવાને.

રણુમાં કે કોઇને નવિ મળ્યૂં, કષ્ટ કંતતણું નવિ કલ્યૂં;
કુણ જાણે ધણી કિહાં ગયા ! મુજ ઉપર કરતા બહુ દયા. ૧૦૩
બને આવી તું માદરી બાઈ, લીધાં ઓવારણાં સરવે ધાઈ;
આપે વસ્ત્ર નવા સણગાર, ભરતારનો નવિ ખેપો ભાર. ૧૦૪
કંથને નવ્ય ટૂકો કલો, દુઃખદાવાનલ દેહે સળ્યો;
તરુણી તિહાં ટરીને રહી, પુરષનણી તિહાં શી ગતિ થઈ? ૧૦૫
અભાગીયા પાસે જે આથ, કોડી એક રહી નહી હાથ;
વરસ અઢી થયાં જાહરે, મન વિચાર કર્યો તાહરે. ૧૦૬
કામિની તો કૂવામાં પડી, ગયો જીવ હશે તે ઘડી;
વનમાં જેહ હકીગત હોય, તે તો વાત ન જાણે કોય. ૧૦૭
લાલચ સેવાની લાસરે, પાછો ફરી જાઉં સાસરે;
દાહા દશવીસ પરણો રહું, કુશળખેમ ખબર જઈ કહું. ૧૦૮
સાસરવાસો છે બહુ પેર, કપટ કરી લાવું તે ઘેર;
ઇમ વિચારી ચાલ્યો જાય, આવ્યો સસરાના મંદિર માંહે. ૧૦૯
મંદિરમાં પેસે જેટલે, જુવતી જીવતી દીઠી તેટલે;
દષ્ટોદષ્ટ માનનીને મળ્યો, અચરિજ પામી પાછો વળ્યો. ૧૧૦
દીઠો કામીનીઈ તે કંથ, પાછો એ પરવરશે પંથ;
હેત ધરીને ઝાલ્યો હાથ, સ્વામા બોલી સ્વામીને સાથ. ૧૧૧
મહારાજ ! માહરી વાત સાંભળો, રખે રાખો મનમાં આંબળો;
તેહ ચોઘડીયું તેહવું કહ્યું, જિમ લખ્યૂં હતું તે તિમ થયું. ૧૧૨
એહમાં નથી તમારો વાંક, લખ્યો તો વિધાતાઈ આંક;
મેં સાચીવાત ઇહાં કહી નથી, બીજી વાતની કહી છે કથી. ૧૧૩
રાખ્યો છે આપણો ભાર, નથી જાણતું કોય બીજે દ્વાર;
સુખે તમો મંદિરમાં જાઓ, શા માટે ઉશીયાળા થાઓ? ૧૧૪
કર ગ્રહીને શીખામણ દીધ, પેઠો મંદિર કરીને સિદ્ધ;
બેઠાં સાસુ સસરો સહુ, કુટુંબ સહોદર બાબત બહુ. ૧૧૫

---

૧૦૩ ગયા–ગયો. ૧૦૯ સસરા–સસરાના.

ભલે ભલે, સહુ બોલ્યા બોલ, જુગતે વજડાવ્યા જાગીર ઢોલ,
દીધા વધામણા ધારે ઘણા, હરખ્યા મન સહોદરતણા ૧૧૬
ઘેબર જલેબી ઝાઝા જન, ભાવેથી કીધા ભોજન,
વાગા વસ્ત્ર આપ્યા શણગાર, બીજી અનખત અપરપાર ૧૧૭
એકાસ પોઢા સુંદરસેજ, નારીનરને મન આણ્યૂ હેજ,
વીતા દિન તે દશબાર, વાણિક પુત્રે કર્યો વિચાર ૧૧૮

દુહા

કૂપમા નાખી'તી કામની, મોટી માથે ખોડ,
વીસે જનમ ન વિસરે, જુવતીને મન જોડ ૧૧૯
ઉશીયાળા રહેવૂ અલી, મેલી ન સહૂં મીટ,
પરાણે એ પ્રીતડી, પીઠર ઉપર પીટ. ૧૨૦
મધ્ય રાત્યે તે માનની, નિદ્રાવશ બહુ હોય,
નરનારી બે એકલાં, પાસે નહિ ત્રીજૂ કોય ૧૨૧
ગળૂ બાધ્યૂ ઘરણીતણૂ, જોરાવરીઈ જાણ,
પલક એક બે પગ ઘરયા, પદમની છડયા પ્રાણ ૧૨૨
આભૂષણ સરવ ઉતારિયા, બાધી ગાઠડી લીધ,
અરધી રાતે એકલો, વાટ વિદેશી લીધ ૧૨૩
પ્રાતસ્કાલ પરોઢિયૂ, વિપરીત દીઠી વાત,
કૂટી પીટી રોવા રહ્યા, તેહના માત ને તાત ૧૨૪
ગયો મારગે તે કિહા મળે, વિપરીત કીધૂ વ્રત,
પાપી પરદેશ ગયો, માનની પામી મૃત ૧૨૫
પાપી પુરુષ એહવા ઘણા, ઘેર ઘેર સસાર,
મેનાને પોપટ કહે, નિરમળ રુડી નારિ ૧૨૬
શેઠ શેઠાણી સાભળો, અક્ષર એહવો આંક,
પુરુષ તો પાપી કર્યો, વનિતાનો નહિ વાક ૧૨૭
શેઠ કહે શુક સુણો ભણો ભાવથી ભેદ,
કહે અપલક્ષણ કામની તણા, વનિતા અવગુણ વેદ ૧૨૮

શુક કહેઃ શેઠાણી સાંભળો, વનિતા કેરી વાત;
સંસારમાં સરખાં નથી, જુગતે જોજો જાત. ૧૨૯
ઈશ્વરની એ સૃષ્ટમાં, અધિક બનાવ અનેક;
આપ આપમત અતિ ઘણા, વધુ વધુઈ વવેક. ૧૩૦
સરખું નહિ કોઈ સૃષ્ટિમાં, નર કે નારી લખ કોડ;
ભલાભલી પૃથ્વી ઘણી, જુગત નહી કો જોડ. ૧૩૧

ચોપાઈ

એક કાયર નાસે તો મરે, બીજો શૂર સન્મુખ ઠરે;
એક સદાવ્રત આપે અન, એક બીખથી ન તરપે તન. ૧૩૨
એક સુખપાસે અસવાર, બીજો શીર ઉપાડે ભાર;
એક કરોડ્યાં સંચે દામ, એક નર કરે પર કામ. ૧૩૩
એક સતવાદી શુભ આપ, બીજો પલક ન મૂકે પાપ;
એક ન લહે ભલા તે ભેદ, બીજો ચાર વદે મુખ વેદ. ૧૩૪
એક માણુસ કરે કૂડાં કર્મ, એક નિત્ય ધ્યાયે બહુ ધર્મ;
એક નારી બીજા શું મળે, બીજી સ્વામી સાથે બળે. ૧૩૫
એક વાંઝણી હોઈ સૂત્ર, બીજી પરણાવે પાંચ જ પુત્ર;
એક વનિતા કરે નિત વ્રત, એક સંખણી કેરી સરત. ૧૩૬
એક કંથને મારી જાય, બીજી પતિ પહેલી નવિ ખાય;
એક મા બાપને કરે છે લાડ, બીજો પાપી ભાગે હાડ. ૧૩૭
એક ચાડી કરીને ચોરી લ્યે, બીજો જન મુકાવી દે;
એક નીવાણુ કરાવે ઘણા, બીજો વેચે લાકડાં તે તણા. ૧૩૮
એક પસાયતાં પૃથવી કરે, બીજો કોઇની આપેને હરે;
એક પુરુષ વાસે છે ગામ, બીજો ટાળે વસ્તીનો ઠામ. ૧૩૯
એક તો ધ્રિકાતેર ઉધરે, બીજો બુડાડે કેરી ફરે;
જાત એક પણ ગુણ છે જુવા, આપ આપણે કરમે એ હુવા. ૧૪૦
કહે તો કહૂં તેહનાં દ્રષ્ટાંત, ભાખું ભામની તાહરી ભ્રાંતઃ

(સ્ત્રીજાતિની દુષ્ટતા)

શુક કહે 'શેઠ સાંભળ મહારાજ!' કહૂં કરતુત કામનીનાં કાજ. ૧૪૧

નીચ જાત તો નારીતણી, કહે તો સાખ્ય દેઊં બહુ ઘણી.
કનકાવતી નગરી શુભ ગામ, કાંતિસેન રાજાનું નામ: ૧૪૨
લખપતિ એક તિહાં વાણીયો, સુખસાગરશા જુગે જાણિયો;
નગરશેઠ નાણાંતું નૂર, આક્રમ તેહનાં બહુ ભરપૂર. ૧૪૩
સુબુદ્ધિ નામે તેહની દીકરી, લખણવંતી ભાગ્યે ભરી;
દામોદરશાહનો દીકરો, વિજયપાલ વનિતાને વર્યો. ૧૪૪
પટંતરે પંનર જોજનતણો, ગામ વેગળે દેરાજ ઘણો;
વાહણવટી તે નરનો બાપ, ચઢ્યો વાહણ કુંવર તે આપ. ૧૪૫
પરણ્યો'તો કન્યા જે પેર, ઘણું હેત પણ મૂકી ઘેર;
વાહણ હંકારી ગયો વિદેશ, પરમુલક પરધરતી પરદેશ. ૧૪૬
પરનારી તે તનથી તજે, પરણી ભામનીને તે ભજે;
અવિદ્યા નવ્ય જાણે અન્ય, કો માનની સાથે ન મેળે મન. ૧૪૭
લગોટબંધે કાપે દિન, નીચ બુદ્ધિ કરે નહિ જન;
પતિ જઇ પરદેશે રહ્યો, વિચાર શો વનિતાને થયો. ૧૪૮
ભરજોબન માંહે થઈ ભામની, કંદર્પમાં સમજી કામિની;
અંગોઅંગે પ્રકટ્યો કામ, નારી ઝંખે નરનું નામ. ૧૪૯
બેઠી ઝુરણ મનમાં કરે, પુરુષ હઇડામાં સાંભરે;
અદ્દસ્તાવટતણું ઘર ઘણું, આવાગમન નહિ અન્ય જ તણું. ૧૫૦
બેઠી માનિની માલીયા માંહે, વિપ્ર જમીને આવ્યો ત્યાંહ;
કેસરની અરચા છે સાર, કંઠે પુષ્પ ચંપકના હાર. ૧૫૧
વપુવેશ સુંદર શુભ રૂપ, બ્રાહ્મણ જાત્ય પણ ભારે ભૂપ;
દીર્ઘ બાહુ ને દિવ્ય કપોલ, મરડી બાંધી માથે મોલ. ૧૫૨
ચાવ્યાં બીડી મુખમાં પાન, તજે નીકળ્યો કરતો ગાન;
દેરો દેવાંશી વાટે દેહ, ઉપનો નારીને મન નેહ. ૧૫૩
ડાહી હતી એક ઘરમાં દાસ, પ્રીને મોકલી તેહને પાસ;
તેડે છે બાઈ માહરી, વિપ્ર ચિંતા ગઈ તાહરી. ૧૫૪

૧૫૧ વીપ્ર એક. ઉદાર.

રવિવારનું કીધું છે વ્રત, દાન આપવા તેડે વ્રત;
વિપ્ર એહવું મનમાં કળે, વાટે જાતાં એહવું કિહાં મળે. ૧૫૫
ગૃહસ્થતણી ડાહી દીકરી, પોતે તેડે પ્રીતે કરી;
તાંદુલ સોનૂં એ આપશે, વળી ગોર કરીને થાપશે. ૧૫૬
એહવો ઘાટ મનમાંહે ધડ્યો, વિપ્ર મેડી ઉપર તે ચઢ્યો;
દીઠી વનિતા વપુ વિવેક, દીઠી જોબનવંતી એક. ૧૫૭
નારીઇં ઝાલ્યો નરનો હાથ, બોલી શ્યામ બ્રાહ્મણ(ને) સાથ;
ઘેર બેઠા નિત્ય ભોજન જમો, માહરી સાથે નિત્ય સંગે રમો. ૧૫૮
દેવૂં ઘટે તે દ્યો મુને કામ, દાઢી તુમને આપું દામ;
તે બ્રાહ્મણ બાબત બુઝિયો, થર થર થર તે ધ્રૂજીયો. ૧૫૯
નગરશેઠ તણું ઘણું સેહ, નારી સાથે ન જોડું નેહ;
તે બ્રાહ્મણ પાએ લાગિયો, માનની સાથે મેંનત માગિયો. ૧૬૦
તાહરે પાય લાગું છું નારી, કાઢી મૂક તું મુજને બાર;
માહરો પાય તો ટકતો નથી, કોડવરાં કહું શું કથી. ૧૬૧
માહરી ઈજત ને જીવ જાય, તાહરો સંગ મુજથી નહિ થાય; ૧૬૨

દૂહા

વનિતા કહેઃ વિપ્રજ સૂણો, ધીરજ હદેમાં રાખ્ય;
તાહરૂં નામ કો લેશે નહિ, (તેહમાં)શ્રી સુરજની સાખ્ય. ૧૬૩
સહીયર માહરી માલણી, પ્રિય ઘણેરી પેર;
નિત્યે રાત્યેં આવજો, તે નારીને ઘેર. ૧૬૪
વડ હેઠે ઘર તેહતણું, નહી પડોશી પ્રીન;
સુખસેજ્યા તિહાં પાથરૂં, રમજો રૂડી રીત્ય. ૧૬૫
ખાવૂં પીવૂં ખરચવૂં, નિત્યે આપું દાન;
પ્રતાપ ઈશ્વરનાથને, લેઈ ન શકે કોઈ નામ. ૧૬૬
વારૂ કહી વિપ્રજ વળ્યો, ગયો પોતાને બાર;
તે શેઠાણીઇ સહજમાં, તેડી માલણ નાર. ૧૬૭

માલણુ તાહેરે મંદિરે, આવે વિપ્ર વિરામ,
સનમાન દેજે તેહને, કરી રાખજે ઠામ. ૧૬૮
ભોગી પુરુષને ભાવતા, ભેદ કરે તૂં ભોગ,
શીખામણ દેઇ મોકલી, શામા શુભ સંજોગ. ૧૬૯

ચોપાઈ

માલણુ ગઇ પોતાને વાસ, દીધી શીખામણુ, કીધી દાસ;
સેજ્યા પાથરી પુષ્પ જ તણી, શુભ સામગ્રી બીજી ઘણી. ૧૭૦
વિપ્રે વિચારી મનમાં વાત, ઘટિકા ગઇ બે ચારેક રાત;
પ્રીતે પ્રેમદા પરઠી પેર, ગયો વિપ્ર માલણુને ઘેર. ૧૭૧
આસ્વાગત દીધાં સનમાન, લવંગ સોપારી ફોફળ પાન,
શુભ સેજ્યા ઢાળી એકાંત, ભાગી મન કેરી તિહાં ભ્રાંત. ૧૭૨
એટલે શેઠાણી આવિયાં, વિધવિધ સામગ્રી લાવિયાં;
સઘળી વાતનો મેળ્યો (સં)જોગ, કીધો ભામિનીઇ તિહાં ભોગ. ૧૭૩
નરનારીને અધિકૂં હેત, નિત્ય નિત્ય બાંધ્યો એહેં સંકેત.
અહરનિશાઇ એહવૂં હોઇ, અન્ય વાત ન જાણે કોય. ૧૭૪
ઇમ દિવસ થયા છે ઘણા, આવ્યા વેપારી વા'ણુ જ તણા;
વાગ્યાં દુંદુભી ઢોલ નીશાણુ, જુગત થયૂં સસરાને જાણુ. ૧૭૫
જામાત્ર વિદેશ થકી આવિયા, માલ અનરગલ તે લાવિયા;
માસ એક થયો જાહરે, જામાત્ર ઘેર આવ્યા તાહરે. ૧૭૬
તરુણી તેડવાને કારણે, આવ્યો સસરાને બારણે;
મળ્યા ભેટ્યા, ભલી પેર કીધ, કોડ વિસાઈ વારૂ વિદ્ધ. ૧૭૭
શાક પાક ભલાં ભોજન, માન્યૂં સજન તણું તાંહ મન;
દિવસ ગયા 'તાંહે દશબાર, નયણાં નવિ મેલે ઘરનાર. ૧૭૮
શેઠ વિચારે લજ્જા ઘણી, બાલક છે તરુણી મુજ તણી;
એક દિવસ મળી એકાંત, આપ્યાં રતન અમૂલક ભ્રાંત. ૧૭૯
મુગતાફલ તણા જે હાર, આપ્યા માલ બહુ અપરંપાર,
બોજાઇ ઘરમાં બેચાર, તેમણે કીધો મન વિચાર. ૧૮૦

ધણેક દાઢે શેઠ આવિયા, રતન ચિંતામણ તે લાવિયા;
નણદલ અનુસરતાં કિમ નથી, સહુ શીખામણ દે સરવથી. ૧
એક દિવસ પરાણે પ્રીત, કરાં એકઠાં રમવા રીત;
દાદર અડકાવી આવ્યાં બાહર, રહ્યાં એકઠાં નર ને નાર. ૧
નારી ઘુંઘટ તાણી પડી, બોલાવી નવિ બોલે ઘડી;
કાલાવાલા શેઠે કર્યા, ખાંત કરી ખોળા પાથર્યા. ૧૮
તોહે નારી ન બોલે નેટ, થાકો બાપડો શાણો શેઠ;
મંદિર માહરે આવશે જાહરે, ધણીઇ બાલા બોલશે તાહરે. ૧૮
ઇમ વિચારી નિદ્રા કરી, પોઢયો પુરુષ ઠેકાણે ઠરી;
અર નિદ્રા થયો જાહરે, વિચાર કર્યો વનિતાઈ તાહરે: ૧૮
વિપ્ર મુજ જોતો હશે વાટ, તેહના માહરે મન ઉચાટ;
રાત્ય અંધારી છે ઘનઘોર, માળીયા હેઠ ઉભો છે ચોર. ૧૮
નારી દોર નાંખી ઉતરી, માલણ મંદિર પંથે પરવરી;
ચોરે ચિત્ત વિચારૂં ઘણું, લીજે આભૂષણ નારી તણું. ૧૮
એક ચતુર તેહમાં છે ચોર, સમજ્યો વાત તણો અંકોર;
ઉતરી અવળે મારગ નારી, જુવતી રમવા જાઇ જારી. ૧૮
પાછી ફરીને આવશે આંહ, જોઇઇ જુવતી જાઈ કાંહ;
ચરચા જોવા ચોર તે ચાર, પાછળ તસ્કર ને આગળ નાર. ૧૮૯
વનિતા ગઈ માલણને પાસ, પૂઠલ ચોર જુઈ છે ખાસ;
માલણ મંદિર કૌતિક હોય, તે તો અન્ય ન જાણે કોય. ૧૯૦

દુહા

વિપ્ર વાટ જોઈ રહ્યો, ઉંઘો અતિસે ભાવ,
પુષ્પપ્રેમલને કારણે, આવ્યો મોટો સાપ. ૧૯૧
પગ હેઠો પડયો પુરુષનો, વાગ્યો નાગને શીશ,
ખીજ્યો તે હડપ્યા ઘણું, ચઢી ઘણેરી રીસ. ૧૯૨
આયુષ તેહનૂં આવી રહ્યું, કોપક જનમનૂં વેર,
ડશો નાગ તે ડંશ થકી, જોતાં ચઢિયૂં ઝેર. ૧૯૩

પૂરાં વરસ સોઇ થયાં, માનવી પામ્યો મૃત,
એટલે શેઠાણી સહજમાં, તરુણી આવી ત્રત. ૧૯૪
દીપક જ્યોત છે દીપતી, આવી નેહે નાર;
જગાડ્યો જુગતે કરી, ભામિનીઈ ભરતાર. ૧૯૫
મુવાં કોઈ જાગે નહી, કરે જો કોટ ઉપાય;
અરે ઇશ્વર ! એ શું થયું? આકુલવ્યાકુલ થાય. ૧૯૬
કાષ્ટવત કાયા થઇ, નારીને મન નેહ;
ફરી ફરીને કામની, દાખે તેહની દેહ. ૧૯૭
કૌતિક તિહાં એક કારિમું, થઈ ગયૂં ઘનઘોર;
બાહિર બેઠા સુખે લહે, ચાતુર ચારે ચોર. ૧૯૮
માલણ મંદિર ઉપરે, વડનો મોટો વૃક્ષ;
તે ઉપર વાસેં વસે, જોરાવર એક જક્ષ. ૧૯૯
તેણે તરુણી ઉલખી, કૂડ કરે છે કામ,
શેઠ પોઢાડો સેજમાં, આવી છે આ ઠામ. ૨૦૦
મુવા ઉપર મમતા કરે, જીવતાને નવ્ય જોય;
હરામખોર એ આગળે, અન્ય ન દીઠી કોય. ૨૦૧
ઉતર્યો અકલ આપે કરી, તજ્યો વરખથી વરગ;
જક્ષે તો જુગતે કર્યો, પુરુષ માંહે પર સંગ. ૨૦૨
આળસ મોડી ઉઠિયો, જન વિપરીત તે જાગ્ય.
હરખ પ્રીત પૂરણ કરી, પ્રેમદા લાગી પાગ્ય. ૨૦૩
નિદ્રાવશ કિમ નર ! થયા? કિમ દાખી નહિ દેહ ?
કિમ તુમે તો તોડિયો, નારી સાથે નેહ ? ૨૦૪
નર કહેઃ નિદ્રા આવી ઘણી, મુને તો અસંગ્ય,
તે માટે બોલ્યો નહીં, શામા તારે સંગ. ૨૦૫
ચરવણ ચિત્ત ધરી કર્યું, પ્રીતે પીધું દૂધ,
ભામની તેણે ભોગવી, બલ પ્રાક્રમથી શુદ્ધ. ૨૦૬
પરવાર્યો પુરણ કરી, થીર થઈ ખાવો થાક,
કોપ કરીને કરડિયું, નારી કેરૂં નાક. ૨૦૭

બાલા મુંબ પાડી ધણી, દેહ સહે કિમ દુઃખ?
ત્રુટ્યું નાક નારી તણું, રહ્યું વિપ્રને મૂખ. ૨૦
જક્ષ તે તો વૃક્ષે ચઢ્યો, કરયું કામ એ તરત,
પછે વિપ્ર પડ્યો તિહાં, મૂળ જે પામ્યો મરત. ૨૦
ચોર ચરચા જુઈ તિહાં, બેઠા છે જે બાહેર,
માલણને કહે માનની: જાગ્ય નમેરી નાર! ૨૧
હવે ઉપાય હું શું કરૂં? દે શીખામણ પેર,
નાક વિના નારી થઇ, કિમ જવાશે ઘેર? ૨૧
ઉત્તર શો દેઊં એહનો, પૂછે મા ને બાપ?
નરનારી સહુ નગરની, ઉત્તર દેવા આપ. ૨૧
સ્વામી પોઢ્યા સેજમાં, તેહનો સબળો શોક,
પૂછે તેહને શું કહું, લખ્ખણવંતા લોક? ૨૧

ચોપાઈ

કહે માલણ: સાંભળ કામિની! જા હવડાં મંદિર જામિની;
ચઢે માલીઈ તું જાહરે, પાડો બુમ તરુણી તાહરે. ૨૧૪
ગળે ઘરધણીને પડો, રહેજે અમારી સાથે વઢ્યો,
શું વણસાડ્યું છે તાહરૂં? કાપ્યું નાક શાને માહરૂં? ૨૧૫
મૂક્યો કો'ને આડે હાથ, સહુને ઉત્તર દ્યો એ સાથ.
જા ઉતાવળી કહું છું કથી, બીજો ઉપાય તાહરે તો નથી. ૨૧૬
એહવી વાત એહની સાંભળી, વનિતા વેગે પાછી વળી.
ચોર ચાર તે કેડે ગયા, વિચાર કરીને વિરમે થયા. ૨૧૭
શણુગાર એહના ન લુંટીઈ આજ, જોઇઈ શું કરે છે કાજ!
ચરચા એ નારીની જોઊં, માહરા મનનો સંદેહ ખોઊં. ૨૧૮
માનની તે તો માળીઈ ચઢી, પાડી બુંબ તેહની તે ઘડી:
ધાયો ધાયો રે રાયનો બાપ! દે છે દુઃખ અકરમી આપ. ૨૧
સૂતા ઉઠ્યા સરવે લોક, શામા દેખી પામ્યા શોક:
આવડું કષ્ટ તે કિમ વ્યાપિયું! નારીનાક કોણે કાપિયું! ૨૨૦

દુહા

ભૂંડા એહ માહરા પતિ, જરનો એહને છાક,
વાત કરતાં વઢી પડ્યો, નારીનું કાપ્યું નાક. ૨૨૧
ફટફટફટ સહુ કો કરે, આખા નગરમાં આંક,
એહવું કામ તે કિમ કરે? શો વનિતાનો વાંક? ૨૨૨
સાસુ સસરો શોકાતુર થયાં, ફટફટ કહે સહુ લોક,
ન ઘટે તે એણે કર્યું, સહુ લોકને થયો શોક. ૨૨૩
શેઠને કાંઈ સુઝે નહી, શો ઉત્તર સહુ સાથ!
પડ્યો ગાભરો બાપડો, કાને દીધા હાથ. ૨૨૪
જાણુ રાજદ્વારે થયું, લોપી તેહની લાજ;
શેઠને ઘો શુલીઈ, કર્યું કુડું કાજ. ૨૨૫
રામા રતન જ સારખી, અકજ કરી અજાણુ,
મોહ જેવું ઘટે નહિ, પાપી પુરણુ પ્રમાણુ. ૨૨૬
જુઈ લોક સહુ ગામના, ખલક અતિ અંકાર;
અચિરજ જુઈ છે અતિ ઘણું, ચારે પેલા ચોર. ૨૨૭
વણુ વાંકે મારચો જશે, શાહુકાર એ શેઠ,
પાપ પડે એ આપણે, વનિતા માથે વેઠ. ૨૨૮

ચોપાઈ

ગામ તણો અધિપતિ છે જાંહ, ચોર ચાર પધારા તાંહ:
શા માટે મારો છો રાંક? છે ઘણું વનિતાનો વાંક. ૨૨૯
રાત હતી અંધારી ઘોર, અમે ઉભા'તા ચારે ચોર,
કૌતક એક કર્યું નારીઈ, નાંખી દોર ઉતરીઈ બારીઈ. ૨૩૦
પ્રીછી અમો પુંઠલ થૈ પેર, માનની ગઈ માલણુને ઘેર;
તિહાં વિપ્ર પોઢ્યો'તો આપ, તેહને પગે ડશો'તો નાગ. ૨૩૧
તે વિપ્ર પામ્યો'તો મૃત, ઉતર્યો જક્ષ એક વડેથી તરત,
કર્યો પ્રવેશ કાયા જોગવી, ભામની તો ભૂતે ભોગવી. ૨૩૨
પાછો ઝાડ ચઢ્યો જાહરે, કરડી નાક ખાધું તાહરે;
દુઃખ પામી નારી તે ઘડી, પ્રેમદા ગજે પતિને પડી. ૨૩૩

માલણે શીખવી આવી ઘેર, પછે કરી પ્રેમદાઈ પેર:
પાડી બુંબ જાગ્યાં માબાપ, રાજદ્વાર એ આજ્ઞા આપ. ૨૩
તે પારખું જુગતે જુવો, પાણી પોતાનું શાને ખુઓ ?
તે વાતનો તો તરશે ધરમ, માલણ ઘેર સુયો છે બ્રહ્મ. ૨૩
ગયો રાય જોવા કારણે, પક્ડ્યો વિપ્ર માલણ બારણે,
તેહેના મોહેમાં દીઠું નાક, સાચી માની તસ્કરની સાખ. ૨૩
ચાર ચોરને સાચા કીધ, સરપાવ દઈ દયા કરી દીધ.
શામા શૂળી દીધી જાહરે, સ્વામીઈ ઉગારી તાહરે. ૨૩૭
મૂકાવી જીવથી તે આપ, એહ ભોગવશે એહનું પાપ.
કહે પોપટ: સાંભળ રે રાય ! એહેવો નારીમાં અન્યાય. ૨૩૮
દીઠી વાત કહું કામની, કૂડામાં કૂડી કામિની,
વીસ વશા વનિતાનો વાંક, ભૂંડી ભામની આડો આંક. ૨૩

(મૂળ કથા ચાલુ)

દુહા

મેના કહેઃ માઝન ! સૂણો ભૂંડું ભુંડાને ઘેર,
માહરૂં વ્રત કિમ ભાગિયું, તેહની તે શી પેર ? ૨૪૦
પ્રાણ તજું હું માહરો, આપું હત્યા તુજ,
જોરાવરી જારી રમ્યો, દોષ ઘે છે વળી મુજ. ૨૪૧

ચોપાઈ

શેઠ શેઠાણી ! સાંભળો એહ, શુક સાથે સબળો છે નેહ,
કહું તે એક કરોજી કાજ, રખે રાખો મન કોહેની લાજ. ૨૪૨
બ્રહ્મહત્યાદિક પાતિક તુને, કરી ન્યાય દેખાડો મુને,
પોપટને ઘો ઘણી પતિજ્ય, ધરમવાત તણી જે ધીજ્ય. ૨૪૩
બે માંહે જેહનો હોઈ વાંક, ઘો શૂળીઈ આડે આંક.
શેઠ કહેઃ શુક ! સાંભળ વાત, ખરી કહે અમ આગળ ખ્યાત. ૨૪૪
તાહરા મનમાં તે શું હતું, તે અમ આગળ કર તું છતું,
તે વચ્ચે ઇશ્વરની આણ, જો મુખ બોલે જુઠી વાણ. ૨૪૫
કહે શુકઃ સાંભળ રે શેઠ, જૂઠી વાત કહું નહિ નેટ,
એકઠા ધાર્યા નર ને નારી, પ્રથમ તો અન્યા એ હાર. ૨૪

હાવભાવ હેતેથી કર્યો, હેતે હંસ અમારો હર્યો,
મેં વિચાર્યું માહરે મન, એક જાતિ પંખી છું જન. ૨૪૭
એ જે મેનાં કહે તે કરૂં, વિનય કરી વનિતાને વરૂં,
પંખીમાં પરણ્યાની પ્રીત, હેત મળ્યૂં તિહાં રૂડી રીત. ૨૪૮
દીઠી રૂડી એહની દેહ, નારી સાથે કર્યો મેં નેહ;
મેં જાણ્યૂં રાખશે છાની વાત, એ તો થઈ ગુણિકાની જાત. ૨૪૯
એણીઈ મનમાં ન ગણી લાજ, કરચૂં કુડૂં કામિનીઈં કાજ.
કામિની કહે તે તો હું કરૂં, વનિતા હેત કરે તો વરૂં. ૨૫૦
એ તો હુંસ છે મન માહરી, પૂછ રાણી ! મેના તાહરી.
શેઠાણી કહેઃ સાંભળો સતી ! લાજ ન રાખે સરખે રતિ. ૨૫૧
તાહરા મનની કહે રે આય, સુંપ્યો શુક મેં તાહરે હાથ,
જો ગમે તો અવળ ગુણ સાંપ્ય, જો ગમે તો મારી નાંખ્ય. ૨૫૨
તાહરી દાઝય ઉલાઈ કિમ ? સાચૂં ન કહે તો માહરા સમ.
સારિકા કહેઃ શેઠાણી ! સૂણો, ભાર એવડો શાને ભરો ? ૨૫૩
મુજને તો એ ઉપર ખાર, મારી નાંખૂં આણી વાર.
શૂં કરીઈં શુક શેઠ જ તણો, વહાલો પ્રાણથી પોપટ ઘણો. ૨૫૪
માટે કહ્યૂં એ માહરૂં કરે, તાહરે પ્રાણ એહનો ઉગરે,
કહ્યૂં કરે એ માહારૂં આપ, વાંક ગુન્હો કરું હૂં માપ. ૨૫૫

દુહા

શેઠ કહેઃ શુક ! સાંભળો, પ્રીછો રૂડી પેર,
કહ્યૂં કરો માનની તણૂં, તો સુખે રહો ઘેર. ૨૫૬
શુક કહેઃ સાંભળ સારિકા ! કહે મન આવે તેહ,
પછે પરણૂં પ્રેમશૂં, કરૂં નારીશૂં નેહ. ૨૫૭

ચોપાઈ

કહે સારિકાઃ તુજથી થાય, તો કર કહૂં એક ઉપાય,
ગ્રહ વાંકા શેઠાણી તણા, સુતસ્થાનકે પઆ છે ઘણા. ૨૫૮
પંચમે મંગલ એહને દે કષ્ટ, સંપૂરણ શનિ દેખે છે દ્રષ્ટ,
એ ગ્રહ જેહને લુગતે જોય, વનિતા વાંઝણી નિશ્ચે હોય. ૨૫૯

રહે ગરભ પ્રેમદાને પેટ, તો નિશ્ચે જીવતો મૂકૂં નેટ.
બીજૂં વચન કહૂં તે કરુ, તો વર મારો કરીને વરૂં. २६०
પ્રીત ધરીને રાખૂં પાસ, મૂલખરીદી થાવું દાસ.
આજ થકી જે મંહિને સાત, શેઠ શરીરે છે તે ઘાત. २६१
અચાનકથી મૂઓ થશે, ઘડી ચારમાં જીવ જ જશે,
ઉગરે શેઠ તે કરિ ઉપાય, તો તૂં માહરો નિશ્ચે થાય. २६२
લુણુ એહનું ઉસંકલ થાણિ, તો તાહરી બલિહારી જાણિ;
એટલું કામ થાઈ તો કરો, વારૂં હેતે મુજને વરો. २६३

દુહા

પ્રતિજ્ઞા પોપટ કરેઃ રાખો દઢ વિશ્વાસ,
એ ઉપાય કરી આવશું, પ્રીતે તાહરે પાસ. २६४
જરૂર જાવા દ્યો મુજને, પરહૂં સમની પેર,
માસ ચારમાં તુજ કને, આવું તાહરે ઘેર. २६५
સારિકા કહેઃ સમ કરી, નિશ્ચે નાશી જાઓ,
પછી મરવાને કારણે, શાને પેદા થાઓ ? २६६
શુક કહેઃ સાંભળ સુંદરી ! કરૂં પ્રતિજ્ઞા આપઃ
જો ન આવું તુજ કને, તો પ્રલેકાલનું પાપ. २६७
ગમન કરે જે ગોત્રનું, ગુરુપત્નીશું રંગ,
પરકે સમ પંચ દેખતાં, નદી ગુરુ ને ગંગ. २६८
વિશ્વાસઘાત વળી જે કરે, ધરે અહંકાર આપ,
જો નાવું તુજ કને, તો ઔષધ વેચૂં પાપ. २६९
અભક્ષ્યાભક્ષ્ય બ્રાહ્મણ કરે, અગમ્યાગમ આપ,
જો નાવૂં હૂં તુજ કને, બાલગૌવધનૂં પાપ. २७०

ચોપાઈ

વચમાં ઈશ્વર વચમાં રામ, કીધા સમ એ કોટિક કામ,
સમ ખાઇને તિહાંથી વળ્યો, પછે ઊડી પંથે પળ્યો. २७१
મેં તો વિચાર્યું છે મન માંહ, ભારે કામ મુજથી કિમ થાય ?
કરી પ્રતિજ્ઞા ખાધા સમ, તિહાં ગયા વિણ ચાલે કિમ ? २७२

વિક્રમસેન ઊજેણીધણી, તેહની કીર્તિ છે અતિ ઘણી,
ઘણા લોક પામે છે સુખ, તેહને જઈ કહું માહરૂં દુઃખ. ૨૭૩
સંકટ સહુ લોકોનાં હરે, કદાચિત્ અર્થ માહેરો જો સરે.
એહવી મનમાં રાખી આશ, આવતો'તો તમારે પાસ. ૨૭૪
વળી વિચારૂં મેં તો મનઃ સતવાદી રૂડો રાજન,
એ આગળ લોપૂં કિમ લાજ ? પડે માહરી સભામાં લાજ. ૨૭૫
એ કામ કિમે નવિ કરૂં, અગનિ દેહ બળીને મરૂં;
એટલે સમ ખાધા તે પળે, ફરી રાંડ પડે નહિ ગળે. ૨૭૬
દવ બળતો દીઠો જાહરે, એહમાં પડતો'તો તાહરે,
સ્નાન કરી સૂરજ સાખીયો, એટલે તમો પડતો રાખિયો. ૨૭૭
સાચી વાત કહી છે અમો, પૂછો છો તો સુણજો તમો.
પુર માંહિ રાજા પરવરો, જે કરતા તે કારજ કરો. ૨૭૮
દવમાં પડવા દ્યો મહારાજ ! તમો કરો તમારૂં કાજ. ૨૭૯

દુહા

પૃથ્વીપત કહે પ્રીતથીઃ પ્રીછી તાહરી પેર,
શ્રી ઈશ્વર દુઃખ ભાજશે, આવ્ય અમારે ઘેર. ૨૮૦
પ્રીતે ઘાલ્યો પાંજરે, કર્યો વાયદો વરતઃ
આશા પૂરશે અંબિકા, માસ એકમાં તરત. ૨૮૧
સમ કરી શુક રાખિયો, આપ વિચારૂં મનઃ
આદ્ય શકિત તું ઈશ્વરી, ટેક રાખજે તન. ૨૮૨

ચોપાઈ

ધ્યાન ઈશ્વરનૂં મનમાં ધરે, નિત્ય કામ પોતાનૂં કરે,
એક દિવસ આપે અધિપતિ, ગયો શકારે મોટો મહીપતિ. ૨૮૩
વિછોહ સરવ લશ્કરનો થયો, રાય એકલો વનમાં ગયો;
તિહાં બેઠો છે તપસી એક, ધરમ ધ્યાન તે વારૂ વિવેક. ૨૮૪
નથી રાખતો કોહોની આશ, પૃથ્વીપતિ આવ્યો તે પાસ;
ભૂખ, તરસ ને ટાઢ્ય છે ઘણી, પામ્યો દુઃખ ધરતીનો ધણી. ૨૮૫

જઈ સિદ્ધને નામ્યૂં શીશ, રહ્યો આપ આથમતે દીશ.
સિદ્ધ કહેઃ શું છે તુજ નામ? કિમ આવ્યો છે આણે ઠામ? ૨
બોલ્યો રાય આણી મન ધીર, ઊજેણી અધિપતિ વિક્રમવીરઃ
ભમતો ભમતો ભૂલો પડ્યો, આ ઠેકાણે આવી ચડ્યો. ૨
અભિનવૂં મેં દીઠૂં રણ, જાણી સિદ્ધ આવ્યો તુમ શરણ;
બાંધ્યો અશ્વ મઢુલી માંહ, ખાણ ચાસણી દીધી તાંહ. ૨
અમૃત જેહવાં ફલ અનૂપ, સંતોખ્યો તેં ભારે ભૂપ;
પાંગરણ ઉઢણ આપ્યાં ઘણાં, કરી પ્રતિપાલણ પૃથ્વી(પત)તણાં. ૨૮
પ્રાતરકાલ થયો જાહરે, સુતો અધિપતિ ઉઠ્યો તાહરે.
રાજા કહેઃ કાંય માગો ગરથ, સકલ વાતમાં હું સમરથ. ૨૯
કહે સિદ્ધઃ માહરે શી ખોટ? શી બાંધી તુજ પાસે મોટ?
રાજા આસોટે આકર ખાય, આવજે નગર માહરા માંહ. ૨૯
કરૂં ચાકરી તાહરી ઘણી, (તો) જાણો ખરો ઊજેણી ધણી. ૨૯

દુહા

સિદ્ધ કહેઃ સૂણ મહીપતિ! માહરે છે બહુ ભૂખ,
આહાર આપતાં તુજને, ઘણું લાગશે દુઃખ. ૨૯૩
અપવાસ કરૂં એક વરસના, નીરલેં સાથે નેટ,
પછે કરૂં હું પારણૂં, પૂરણ ભરીઈ પેટ. ૨૯૪
રાજા કહેઃ જે માગશો, તે હૂં આપૂં આહાર,
અજર ન કરૂં એક ઘડી, પલક ન લાગે વાર. ૨૯૫
તમ સમૂં નહિ વહાલૂં, તમ સમાન નહિ પ્રીત,
માહરા સમ જો માગજો, રાજી તમ મનની રીત્ય. ૨૯૬

ચોપાઈ

માગી શીખ ને મહીપતિ ગયો, પોતે પોતાને કામે થયો.
વીતા દિન, વીતી છે ઘડી, એહ વાત (તો) વિસારે પડી. ૨૯૭
ઈમ કરતાં આવ્યો એક દિન, સિદ્ધે આપ વિચારૂં મનઃ
જોઈએ રાજા કેરૂં રૂપ, ભોળો છે, કે કપટી ભૂપ. ૨૯૮

સત્ય કે અસત્ય ચાલે છે એહ, કેહેવો નારાયણ ઉપર નેહ.
માટે એહનું ધીરજ જોયું, માહરા મનનો સંદેહ ખોયું. ૨૯૯
ચેલો કારિમો પોતે કર્યો, કુંવર રાજાજીનો હર્યો,
લાડકવાયો વરસે સાત, બત્રીશ લક્ષણો વિશ્વવિખ્યાત. ૩૦૦
ઇંદુમુખ, તરુણીનું તેજ, હરખ ઘણો રાજાને હેજ;
તન મન ધન પોતાની દેહ, જીવ થકી નરપતિને નેહ. ૩૦૧
જુવે મુખ તાહેરે અન જ જમે, કરે રમત તે સઉને ગમે,
પલક પરો નવિ રાખે રાય, કંઠ વળગાડે કોમલ કાય. ૩૦૨
ગયો કુંવર કહે છે સહુ લોક, સભા બાધીમાં મોટો શોક,
હાહાકાર નગરમાં થયો, કુંવર કોડિલો તે કિહાં ગયો ? ૩૦૩
વિહ્વલ થયું રાજાનું મન, કો મુખમાં ઘાલે નહિ અન.
રાજા મૂકી બેઠો રાજ, કરૂં પ્રાણ કહે છે જે તાજ. ૩૦૪
કિહાં જાઊં ને હવે શું કરૂં ?. પ્રાણ દેહ મહિ કિમ ધરૂં ?
વનવાડી, ગહ્વર, ગુફાય, જિહાં તિહાં ખોલાવે રાય. ૩૦૫
કુંવર તણી વધાઈ ખાય, મોહ માગ્યૂં આપૂં કહે રાય.
પૂછપૂછારણ કીધી ઘણી, ન જડી શુધ્ય કુંવર જ તણી. ૩૦૬
કોડ ઉપાય તે પ્રીતેં અજ્યો, તોયે પુત્ર શોધ્યો નવિ જડ્યો,
મૂકી કુંવર તણી તે આશ, બેઠો નરપતિ થઈ નિરાશ. ૩૦૭

દુહા

એટલે આભૂષણ તેહનાં, કુંવર પેહેરતો કાય,
તે એક બ્રાહ્મણ કર ધરી, વેચવા ચઉટે જાય. ૩૦૮
શાહ સોની વાણીઈ, ફટ ફટ કહિયો કોક,
રાજદ્વારે લાવિયા, પૂંઠે ઝાઝા લોક. ૩૦૯
માર માર કરે ઘણા, દે ઘણેરી ગાળ,
માર્યો પુત્ર એ પાપીઈ, એમ ચઢાવે આળ ! ૩૧૦
કૂડું કામ એ શું કર્યૂં ! જીવીશ કેટલા કાળ,
ઉત્તમ નહિ અધમ છે, ચિત્ત વાધ્યો ચાંડાલ. ૩૧૧
બાલહત્યા બેઠી તુને, નરક જશો નિરવાણ,
શૂળી દેશે સહજમાં, તજશો હવડાં પ્રાણ. ૩૧૨

રાય આગળ ઉભો કર્યો, આભૂષણ છે હાથ,
લોક ખલક લેખા વિની, ગુંદી છે તે સાથ. ૩૧
રાય કહેઃ રહો વેગળા, લાવો મારે પાસ,
વિપ્ર જાણી વિનય કર્યો, દીધી અધિકી આશ. ૩૧'
આભૂષણ એ કોહોં તણાં, કિહાંથી લાવ્યા આજ?
(એહનો) પે'રનારો, કિહાં ગયો, સાચું કહો મહારાજ! ૩૧'

ચોપાઈ

કહે બ્રાહ્મણઃ નવિ જાણૂં હું, ફરી ફરી શું પૂછે તું?
માહરો ગુરુ ગુફામાં હોય, તેહને ઉળખી ન શકે કોય. ૩૧૬
તે તો તિહાં બેઠો એકલો, વેચવા આભૂષણ મોકલ્યો;
તેણે મુજને સુંપ્યું કામ, વેચી ઘરાણૂં લાવો દામ. ૩૧૭
હૂં વેચવા આવ્યો જાહરે, મુજને બાંધી આણ્યો તાહરે,
સાચી વાત કહૂં છૂં કથી, બીજૂં જ્ઞાન તો મુજને નથી. ૩૧૮
રાજાને મન લાગી રાઢ, તાહરો ગુરુ મુજને દેખાડ.
બ્રાહ્મણ સાથે આવ્યો ભૂપ, રણમાં બેઠો સિદ્ધ સ્વરૂપ. ૩૧૯
વામો રાય રહ્યો'તો જિહાં, તે ઠેકાણે આવ્યો તિહાં.
આ ગુરુ બેઠા બારણે, મોકલ્યો વેચવાને કારણે. ૩૨૦
ચેલો ઘરમાં નાસી ગયો, રાય ગુરુને પાસે રહ્યોઃ
કહો સિદ્ધ ધરાવો નામ, કરતા દીસો (છો) કૂડાં કામ. ૩૨૧
આ આભૂષણ કોહોનાં ઘડ્યાં? તમને કિહાંથી જુગતે જડ્યાં?
એ પેહેરનારો જે પુત્ર, તેહને શું કર્યો છે સૂત્ર? ૩૨૨
શીઘ્ર કહો તે સાચી વાત, જીવે છે કે કીધી ઘાત?
દુનીયાં બાધી દુઃખણી થાઈ, પુત્રવિજોગે જીવ જ જાઈ. ૩૨૩

છપ્પય

મહાદુઃખ માથે આળ, મહાદુઃખ માલ ગયાનો;
મહાદુઃખ અતિ ઉપમાન, મહાદુઃખ રોગ થયાનો;
મહાદુઃખ જાય નારી, મહાદુઃખ વૈર વડાનો,
મહાદુઃખ હારે હોડ, મહાદુઃખ ઝેર ચઢ્યાનો;

મહાદુઃખ માથે મોતનું, મહાદુઃખ ઋણ ઘર સૂત્રનું;
સામળ કહે મહા દુઃખ વડું, મૃતક પ્રિયજન પુત્રનું. ૩૨૪

ચોપાઈ

ઉતાવળો થઇ સાચૂં બોલ, પરદો આપ હૃદેનો ખોલ ?
કિહાં મેલ્યો છે માહરો બાળ ? જીવે છે કે આણ્યો કાળ ? ૩૨૫
સિદ્ધ કહેઃ સાંભળિયે રાજ ! જુઠું નહિ મુખ બોલું આજ.
વરસ તણા કર્યા અપવાસ, થઇ પારણા કેરી આશ. ૩૨૬
બત્રીસ લક્ષણો પુરુષ જ મળે, તાહૅરે મનની ચિંતા ટળે,
વિંધ્યાવાસિની છે જંખ્યણી, પુરુષમાંસ તણી ભક્ષણી. ૩૨૭
રાંધી માંસને આપે ભોગ, પછે જમવાનો મળે સંજોગ.
જોઈ મેં ઊજેણી માંહિં, બાલક એક રમતો'તો ત્યાંહ. ૩૨૮
બત્રીસ લખ્યણો જોયાં ચેન, આણ્યો પુરુષ ઈહાંથી એન;
હું નથી જાણતો કોહોનો બાલ, ગરજ ભૂખની આણ્યો કાલ. ૩૨૯
આલ્યો મેં ભવાની ભોગ, શુભ સામગરી સંજોગ;
અસ્તી, ચરમ ને તેહનું શીશ, મુકયું મુખ આગળ તે દિશ. ૩૩૦
ભંડારાને કાજે દામ, આભૂપણુથી કરવું કામઃ
મોકલ્યો વેચવાને કારણે, ચેલો આવ્યો તુજ બારણે. ૩૩૧

દુહા

ત્રાહ ત્રાહ લોકે કર્યું, નંદે સહુ સંસાર,
દ્યો સિદ્ધને શૂલીઇ, કરો પંચ ઇંટાળી માર. ૩૩૨
રાય કહેઃ રહો સાંસતા, જાયો તમે સહુ ઘેર,
ન કરો એહને આકળો, કરૂં છું રુડી પેર. ૩૩૩

ચોપાઈ

પછે રાય જ જોડયા હાથ, બોલ્યા વચન સિદ્ધને સાથઃ
તમો તમારૂં કારજ કરો, રૂડી પેરે પેટ જ ભરો. ૩૩૪
ભાગી છે તમારી ભૂખ, કાંઈ હજી છે તમ દુઃખ.
કહે સિદ્ધઃ સાંભળ રે રાય ? કહું વાત સમજો મન માંહ. ૩૩૫

માહરે માથે ગુરુ છે એક, તેહુની કહું એક વાત વિવેક;
તે ઉપાસન જક્ષણી તણો, મુજને ગુરુ ઉપર નેહ ઘણો. ૩૩૬
અપવાસ કરઈ છે એક દિન, એક દિવસ કરઈ ભોજન,
મુને બત્રીસ લખ્યણો મળ્યો, આપ્યો ભોગ ભવાની ભલો. ૩૩૭
નથી મળતો ગુર(ને)કો જન, તો મેં કિમ થાઇ ભોજન?
બત્રીસ લક્ષણો જન થાપશે, ભોગ ભવાનીને આપશે. ૩૩૮
પેદા કરે ઘણેરો ગરથ, કરે ભંડારો સરગે અરથ;
એટલી ગુરુની થાશે આથ, ગુરુ શિષ્ય જમીશૂં સાથ. ૩૩૯
જો ગમે તો આભૂષણ લ્યો, જો ગમે તો થળીઈ ઘો;
જો ગમે તો જા ઘેર સાંખ્ય, જો ગમે તો મારી નાંખ્ય. ૩૪૦
હું હું જાણું તાહરો પુત્ર, કાચું પાકું છે ઘરસૂત્ર,
મેં પણ મોટો અન્યાય કર્યો, તાહરો પુત્ર હેતેશૂં હર્યો. ૩૪૧
ફટ ફટ ફટ કહે છે સહુ ગામ, મેં કીધું એ માહરૂં કામ;
માટે જે તું કહે તે કરૂં, કહે તો જીવૂં, કહે તો મરૂં. ૩૪૨
બેહૂં પાપ માહરે શિર નેટ, ભૂખ્યો રહ્યો, ન ભરાણું પેટ,
હત્યા લેઈ દુઃખીયો થયો, ન સર્યો અરથ, ને ભૂખ્યો રહ્યો. ૩૪૩

દુહા

કહે રાયઃ સિદ્ધ! સાંભળો, દુઃખ ન ધરો મન માંહ,
ગુરુ ભૂખ્યો છે તમ તણો, તેહ ગુફા છે કાંહ? ૩૪૪
આગળ થયો અધિપતિ, દેખાડયૂં તે ઠામ,
કરે ઉપાસન એકલો, નિરવાણી છે નામ. ૩૪૫
પાય પડ્યો પૃથ્વીપતિ, જોડીને બે હાથઃ
તમો કરો ને પારણૂં, બોલ્યો સિદ્ધને સાથ. ૩૪૬
ભોજન કીજે ભાવતાં, અમ કહેથી આજ,
મુજને કાંયક દીજીઈ, દેવા સરીખૂં કાજ. ૩૪૭
મનમાં રાખો ઉરતો, તો તાહરે શિર પાપ,
શિવ આદા સાચૂ કહો, જમો તમે કિમ આપ? ૩૪૮

ચોપાઈ

સિદ્ધ કહેઃ સાંભળ રે રાય, કહું જો માનો એક ઉપાય;
પુરુષ બત્રીસ લક્ષણુ તણો, સત્યવાદી સ્વરૂપેં ઘણો. ૩૪૯
તે આવે માહેરે બારણે, હેતે મરવાને કારણે,
આપ હાથેથી છેદે અંગ, કરે દેહ કાયાનો ભંગ. ૩૫૦
આપે હાથ ભવાની ભોગ, વ્રતપૂરણુ થાઇ સંજોગ,
સંતુષ્ટ થઇને શક્તિ જાય, તાહરે અમો તો ભોજન થાય. ૩૫૧
તાહર સુધી બેઠા તપ કરૂં, આઉખું ખુટે તો તે મરૂં;
ભોગ આપ્યા વિના ભોજન હોય, એ તો વાત કેહેશો માં કોય. ૩૫૨
કહે રાજાઃ સિદ્ધ! સાંભળો, મેહલી દ્યો મનનો આંબળો;
હું આવ્યો (છું) તાહરે બારણે, ભોગ ભવાનીના કારણે. ૩૫૩
કરો શીઘ્ર ઉતાવળ આજ, લાવો સામગ્રી તે આજ.
કહે સિદ્ધઃ સાંભળ રે ભૂપ! તું સત્યવાદી રાજારૂપ. ૩૫૪
પરમારથ કરે પરકામ, તાહરૂં છે નવ ખંડે નામ,
તાહરો પુત્ર ચેલે મારિયો, અરથ પોતા તણો સારિયો. ૩૫૫
હૂં માહેરા પેટને કારણે, તમને કિમ મારૂં બારણે?
માટે જાઓ જીવતા ઘેર, નહિ કરૂં હૂં તાહરી પેર. ૩૫૬
પાટધાયો તે હૂં નહિ દેઊં, રાજભાર માથે નહિ લેઊં.
સિદ્ધ! સાંભળો માહરી વાત, મરતી નથી અમારી જાતિ. ૩૫૭
આયુષ્ ખુટે જે નર મુઓ, તે ગયો તે મુગતે જુઓ;
પરકાજે તજે જે પ્રાણ, રહ્યો જુગમાં તેહને જાણ. ૩૫૮
રૂડો ચિંતવો માહરો જોગ, તો આપો ભવાની ભોગ;
જુગમાં રાખો માહરૂં નામ, તો તો કરવા દ્યો એ કામ. ૩૫૯

છપ્પય

જુગમાં જીવ્યો તેહ, જેહ પરદુઃખ જ કાપ્યાં;
જુગમાં જીવ્યો તેહ, દાન અભય અતિ આપ્યાં;

જુગમાં જીવ્યો તેહ, ખ્યાત ચાલી ચિહુ દેશે;
જુગમાં જીવ્યો તેહ, કુલ તારૂં લઘુ વેશે;
જુગમાં તે નર જીવિયો, જસ વિમલ જુગ જાણિયો;
શામળ કહે જે જીવિયો, પરકાજે દે પ્રાણિયો.

ચોપાઈ

સાધ તણી મઢુલી માંહ, સામગ્રી સરવ આણી તહિં,
કર્યો કુંડ હુતદ્રવ્ય કાજ, તિલ તાંદુલ શ્રીફલ અતિ આજ.
સ્થાપન નવ ગ્રહનાં કર્યાં, શ્રીફલ ફોફલ ઉપર ધર્યાં,
કર્યો હુતાશન જાગ્રત જ્યોતિ, થાપ્યા ત્રિદશ દેવ ઉદ્યોત.
કરી ઘણી અગનિની ઝાલ, જેહવો પ્રકટ હોઈ પ્રલેકાલ.
હદે આપ રાખી મહાધીર, કરયું સ્નાન જઈ વિક્રમવીર.
ઈષ્ટ દેવનૂં સમરણ કરયૂં; ધ્યાન આપ હદેમાં ધરયૂં;
જિમ વીવાનો હોઈ દિન, ઇમ ઉલટ મહીપતિને મન.
ઘાલી કંઠ કણેરની માલ, સેંદુર તિલક કરૂં છે ભાલ,
પુરણાહુતિ વેળા જાહરે, લીધું ખડ્ગ હાથે તાહરે.
ગયો કુંડ નિકટ તે દિશ, આપ હાથે છેદે છે શીશ,
જય જય શબ્દ કહી સંજોગ, લેજો માત ભવાની ભોગ.
કરૂં સિદ્ધનૂં પૂરણ કામ, માગે તે આપો આ ઠામ.
છેદે શીશ આપે જેટલે, મા મા શબ્દ થયો તેટલે.
અરે રાય મ કરો દેહઘાત, કહૂં તે કરો (એક) માહરી વાત;
ઊડુ મણુ અણાવો લોટ, કરો પૂતલું તેહનો કોટ.
કરી કટકા હોમો તે કુંડ, ત્રપતિ થશે તેહૅથી ચામુંડ.
પાડું ખડગ હાથથી તરત, પર્યૂં રાય વિક્રમનૂં વ્રત.
થયો શબ્દ તેહવૂં આચરયૂં, હોમ જગન પુરણાહુતે કરયૂં.
બે સિદ્ધે કીધૂં પારણૂં, કરૂં વ્રત પૂરણ કારણૂં.
રાજા શીખ માગે જાહરે, બે સિદ્ધ બોલ્યા તાહરે:
ધન ધન રાજા! તાહરૂં મન, જીવતો દેખાડ્યો તરત તે તન.

ના નથી હુંવ્યો મારવા કારણે, જોવા વરત આણ્યો બારણે,
અનેક સત્યવાદી પહેલા હોય,તુજ સરિખો નવિ દીઠો કોય. ૩૭૨
સાબાશ તાહરૂં ધીરજધન, સાબાશ તાહરૂં મહીપતિ મન,
સાબાશ તાહરાં માત ને તાત, સાબાશ તાહરી જુગતી જાતિ. ૩૭૩
મંદિર જઇને મોજાં કરો, આપૂં વસ્ત તે કરમાં ધરો.
આ બે ફલ જગનમંદિર થાય, પ્રસવ વતી રાણીને આપ. ૩૭૪
સાત જનમની વંઝયા હશે, પુત્ર બત્રીસ લક્ષણો થશે;
એહ અમૂલ્ય મોટી છે વસ્ત, હેતે આપી તાહરે હસ્ત. ૩૭૫
પુત્રને તેડી આવ્યો તાંહ, વમે સિદ્ધ ને ચેલો જાંહ,
તેણે આસ્વાગત બહુ કરી, રાખ્યા હેત હઇમાં ધરી. ૩૭૬
અમૃત મેવા આપ્યા આહાર, જે નવ દેખે કો સંસાર.
પ્રાતસ્કાલ થયો જાહરે, વિક્રમે વિદાય માગી તાહરે. ૩૭૭
કહે ચેલોઃ સાંભળ રે રાય ! મોટો છે તાહરો મહિમાય;
તુજ આગળ મેં મેહલ્યૂ શીશ, તો પણ તમે નાણી રીસ. ૩૭૮
ન કર્યું તેં વાહલું ધરસૂત્ર, ન કરયો વાહલો પેટનો પુત્ર,
કરયું વાહલૂં પરમારથ કામ, દુઃખભંજન તે તાહરૂં નામ. ૩૭૯
તાહરો પુણ્ય તણો પરતાપ, આપું વસ્ત તુજને એક આપ,
સકલફલ લેઇને ઘેર જાયો, અંતકાલને આઘે ખાયો. ૩૮૦
વિઘન વળશે તિહાં તમ તણું, થશે આવરદા બમણો ઘણું:
દુર્લભ દેવતાને એહ, નરપતિ તુજને આપું તેહ. ૩૮૧
વસ્ત અમુલક સાંચી'તી સાથ, સુપી તે રાજાને હાથ.
થયૂ નગર ઊજેણી જાણ, હરખ તણાં ગડગડા નીશાણ. ૩૮૨
નાનું મોટૂ નગરનું સહુ, આવત પુષ્પ વધાવે બહુ;
દીઠો પુત્ર ને વાધ્યૂં હેત, નરનારી માબાપ સમેત. ૩૮૩
રાજા આવી બેઠો પાટ, કરે વખાણ જશ બોલે ભાટ,
એર મહેર કરી છે ઘણી, બેઠો તખત ઊજેણીધણી. ૩૮૪

પોપટ આવી બેઠો હાથ, બોલ્યો વિક્રમરાયને સાથઃ
ફરી ફરી શું કહીઈ તુને, શીદ થાલી મૂકયો છે મુને ? ૩૮
માહરો અરથ તુમથી કિમ સરે ? કામ ઈશ્વર વિણ કુણ કરે ?
માટે માહરૂ વચન જ જાંઇ, કાઢી મેહેલ મુજને તું રાય. ૩૮૬
દાવાનળમાં જાઇને અડૂ, અથવા વેણીમાધવ(માં) પડૂ.
તાહરે વિક્રમ રાજા હસ્યો, બોલો શાક તે મન(માં) વસ્યો. ૩૮૭
અમુલ વસ્તુ પાસે જે હતી, કીધી પોપટ આગળ છતી,
એહેમાં ગુણ ઝાઝા છે, એહ, નરપતિ સુપ્યું આણી નેહ. ૩૮૮
કહ્યો ગુણ બે ફલનો ઘણો, દિલ રીઝો તે પોપટ તણોઃ
રાજાને દીધી આશીષ, જીવે રાજા ક્રોડ વરીષ. ૩૮૯
નિત્ય નિત્ય કરે પરકામ, નવખંડ(માં) તાહરૂ નિરમલ નામ;
જેહનું કામ કરયૂ માહરૂં, ઈશ્વર નિત્ય કરે તાહરૂં. ૩૯૦

દુહા

પોપટ ફલ લેઈ વાળ્યો, આવ્યો વણિકને વાસ,
શેઠ શેઠાણી રગમાં, ત્રીજી મેના પાસ. ૩૯૧
મુકયાં ફલ મુખ આગળે, મનમાં થયો આનંદ,
કલાવતી પોપટ તણી, જિમ અજુ(વા)ળું ચદ. ૩૯૨
પુષ્પ નક્ષત્ર રવિવારશુ, આવ્યૂ જેણે દિન,
પ્રાશ્યૂ ફલ તે પ્રીતથી, માનની રૂડે મન. ૩૯૩
ગરભ રહ્યો તે દિન થકી, પહોતી મનની આશ,
માસ ચાર તે વહી ગયા, વનિતા મન અધિકી આશ. ૩૯૪
વણિક તણો જે વાયદો, નિશ્ચે આવ્યો નેટ,
અધિક હેતે આરોગિયો, પ્રીતથી ફળ પેટ. ૩૯૫
વિઘન વળ્યું તે શેઠનૂ. ભોગવા રિદ્ધ ઘરસૂત્ર;
બત્રીસ લક્ષણ બહુ ગુણે, પામ્યા પ્રેમદા પુત્ર. ૩૯૬
પોપટ પરણાવ્યો પ્રીતથી, મેનાથી મન સાથ,
અધિક હેતથી તે રમે, હેતે હઇડૂં હાથ. ૩૯૭

કહે પુતળીઃ ભોજ ! સૂણ, વિક્રમમહિમા એહ,
માથા સાટે લાવિયો, તરત જઈ આપ્યાં તેહ. ૩૯૮
તન વાહલો નહિ તેહને, વપુ વાહલૂં તે વરથ,
પરમારથ વાહલૂં ઘણું, જે સારે પર અરથ. ૩૯૯
એહવા જે પ્રાક્રમ કરે, નિમેષ ન રાખે ન્યૂન,
તે એ આસન બેસશે, કરે એહવાં જે પુન્ય. ૪૦૦

ચોપાઇ

કહ્યાં પુતલીઈ એહવાં મત, લખ્યાં પુરાણ પંડિતે ત્રત,
સંસ્કૃત કાલીદાસે કહ્યાં, પ્રાકૃત કથાંતર તેહનાં થયાં. ૪૦૧
શ્રી ગુર્જર ગુણસાગર ગામ, વાસ રૂડો વેગનપુર નામ;
શ્રી ગોડ માલવી ભારે બ્રહ્મ, કરે કુલ આચારી કરમ. ૪૦૨
કરે ઇશ્વર સકલ શુભ કામ, સપુત શામજી · ભ નામ,
કૃપા શારદાની મન હવી, સકલ લોક કહે છે કવિ. ૪૦૩
તેહેણે શુદ્ધ હૃદેમાં ધરી, પનર વાર્તા પહેલી કરી,
રૂડી ખ્યાત ચાલી તેહ તણી, જેણે કથાંતર કાને સૂણી. ૪૦૪
માતર પરગણે મોટા મણિ, સિહુજ ગામ ધોરંધર ધણી,
લાયક સેઉઆ રૂડા વસે, ધરમ મારગ તે ઉપર ધસે. ૪૦૫
લોઠી વડી પાટી બે પૂર, તેહમાં નારાયણનૂં નૂર,
સકલ લોક સાધુજન સુખી, કણુબી કરણ સરિખા સુખી. ૪૦૬
કાઉજી કુલ મોટા મહારાજ, રખીદાસ લાખાણી લાજ,
મનજીસુત મોહટો મેહેરાણ, સકલ કલા જુગતે ગુણજાણ. ૪૦૭
તેણે કીરત સાંભળી નવી, દેઈ માન ઘેર તેઓ કવિ,
અન્ન વસ્ત્ર આભૂષણ પાન, દીધાં ભૂમિ, કન્યાદાન. ૪૦૮
સંતોષી કરજોડી કહ્યૂં, લક્ષણ પુન્ય તણે જે લહ્યૂં;
પનર વાત પહેલી સાંભળી, ભ્રાંત આપ હૃદેથી ટળી. ૪૦૯
સત્તર રહી તે પૂરણ કરો, ધ્યાન શારદા કેરૂં ધરો,
વચન આપ ચઢાવૂં શીશ, સંભાર્યાં ઉમયાપતિ ઇશ. ૪૧૦

સંસ્કૃત ગાદ્યેથી શોધી જ્યા, કહી પ્રાકૃત કવિઈ એ કથા,
ભાટચારણ કવિજન કોઇ, માગુ માન સહુ કરજોડ ૪૧૧
અક્ષરભેદ ન જાણું અતિ, જાણુદાર સાચી સરસ્વતિ,
જેહેવી મતિ દે માવડી, તેહેવી બુધ્ય અક્ષરે આવડી ૪૧૨
સાંભળતામાં પાતિક જાય, કાયા નિરમલ તેહની થાય,
સુણે, શીખે ને હેતે ગાય, પાચે પાતિક તેહેના જાય ૪૧૩
ભલી વાત ઉપર રહે ભાવ, સમણામાં નવિ આવે તાવ
એહવુ સાભળી આપે દાન, આ લોકે પરલોકે માન ૪૧૪
આપે એક ને પામે લાખ, તેહની વેદ પુરાણે છાપ
મુરખ વિદ્યા પામે ઘણી, ઈશ્વર આશ પૂરે તેહ તણી ૪૧૫
નિર્ધન જન પામે તે ધન, વંધ્યા નારી પામે તન,
પામે ભક્ત નારાયણનૂ નર, સામંત ખત્રી પામે શૂર ૪૧૬
રોગી જનનો રોગ જ જશે, બ્રહ્મતેજ બ્રાહ્મણ પામશે,
બની બુદ્ધ પામે તે ભાટ, ચાતુરી ચારણ કેરી વાટ ૪૧૭
કવિ કહે હૂ સહુનો રાંક, ક્ષમા કરજો સહુ માહરો વાંક,
કહે પુતળી સાંભળ રે રાય ! એહવા થાઓ તો ધરજો પાય ૪૧૮

દુહા

ઇમ કહીને પુતળી, પોતે ગઈ આકાશ,
પનરમી કથા પુરણ થઈ, કહે કવિ સામલદાસ ૪૧૯

ઇતિશ્રી મેના પોપટની વાર્તા સંપૂર્ણ.

સંવત્ ૧૮૩૬ના વર્ષે ફાલ્ગુણ વદ ૧૧ વાર શુક્રે લખીતમ્ શ્રી ૧૦૮
શ્રી ભીકાજી શિષ્ય જીવણજી.

"ગુજરાતી" પ્રિન્ટીંગ પ્રેસમાં નટવરલાલ ઇચ્છારામ દેશાઇએ પાના ૧ થી ૭૬૨ છાપ્યા
સાસુન બિલ્ડીંગ્સ, સર્કલ, કોટ, મુંબઈ